

Ἡ "Ναζιον Ἱεροδὸν τὸ πρὶν Ἐνρίκον Ἱεράρχην,
νῦν δὲ γε Ἡπέριον, ὃ κατέστητε ἄδρει.
ἔπει, αἰ."

Ἐκτὸς τῆς Κ. Σ. Τεκν. Ἀνατ.

Εἰς δόξαν

Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ Ἀγίου Πνεύματος, τῷ ἑνὸς Θεῷ.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

Συμβουλευτικὸν, περὶ Φυλακῆς τῶν πέντε Αἰσθή-
σεων, τῆς τε Φαντασίας, καὶ τῆς τῷ Νοῦς, καὶ
Καρδίας. Καὶ περὶ τῆς, ποῖαί εἰσιν αἱ πνευ-
ματικαὶ, καὶ οἰκεῖται τῷ Νοῦς ἡδοναί.

Συντεθέν μὲν πρότερον, ἢ ἐπιδιορθωθέν ὕστερον, παρὰ τῷ ἐν
μοναχῶς ἑλαχίστῳ

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ.

Ἀγιορεῖται

Νῦν δὲ Πρωτὸν Τύποις ἐκδοθέν, διὰ φιλοτίμου δαπάνης, τῷ Πανιερωτάτῳ,
Ἐξογιματάτῳ τε, καὶ Θεοπροβλήτῳ Μητροπολίτῃ, ἁγίῳ, Πρώτῳ
μὲν Εὐρίστῳ, νῦν δὲ, Ἰωαννίνων.

κυρίῳ κυρίῳ

ΙΕΡΟΘΕΟΥ

τῷ Ναξίῳ, ἥτινος χάριν ἢ συνετέθη.

Προσετέθη δὲ παρ' αὐτῷ, ἢ τὸ Σχῆμα τῆς καρδίας τῷ ἀνθρώπῳ.
Τὸ Θαῦμα τῆς ἐπὶ τῆς Σταυρώσεως τῷ Κυρίῳ γενομένης
ὑπερφυσικῆς Ἐκλείψεως τῷ Ἠλίῳ.

Τὸ Ἡρωϊκὸν Εὐαγγέλιον τῷ Ἐσπερινῷ τῷ Πάσχῃ. Καὶ ἀπολογία τις ὑπὲρ
τῷ ἐν τῷ Βιβλίῳ τῷ ἀοράτῳ Πολέμῳ κειμένῳ σημειώματος

περὶ τῆς

ΚΥΡΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ.

Εἰς κοινὴν τῶν Ὁρθοδόξων ἀπάντων ὠφέλειαν.

Ἐπιστολὴ τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ

ΑΝΘΙΜΟΥ ΓΑΖΗ.

1801. α. ω. α.

Ἐπίγραμμα Ἡρωελεγεῖον εἰς τὸν ἐκδεδωκότα τὸ παρὸν Συμβε-
 λευτικόν, ἅγιον, πρώην μὲν, Εὐρίπην, νῦν δὲ, Ἰωαννίνων,
 Κύριον Γερόθεον τὸν Νάξιον.

Δέχνησο ὦ φιλότης, μάλα δέχνησο χεῖρεσι σῇσιν;
 Ἦν σοι δῶκε τύποις, τήνδε Παραιφασίην.
 Νάξιος Γερόθεος, τὸ πρὶν Εὐρίπην Ἱεράρχης,
 Νῦν δέ γε Ἡπείρου, πάμμεγας ἀρχιερέως.
 Τῷ Θεῷ Ὑψιμέδων, περιώσιον Ἰλαος εἷς,
 Καὶ αἶδος ῥύς, λευγαλέων πυμάτων.
 Εὖτε δὲ ὑσατίοισιν, ἐν ἡμασι κύδιμος ἦξεις,
 Δεξιτερῆς μοίρης, τὸνδε λαχεῖν ὀπάσαις.

ΤΟῖΣ ἘΝΤΕΤΕΟΜΕΝΟΙΣ.

Πρόσδεξαι μετὰ τῆς συνήθους σε εὐμενείας καὶ ἀ-
 γάπης, ὦ φίλτατε Ἀναγνώσα, καὶ τῷτο δὴ τὸ Συμ-
 βελευτικόν, καὶ Ἱερὸν Ἐγχειρίδιον· τὸ ὅποιον,
 δι' οἰκείων ἀναλωμάτων ἐκδὲς, προσφέρει σοι ἀπὸ καρ-
 δίας, ὡς πλακῦντα, ἢ πασίλον, ἢ γλύκυσμα πνευ-
 ματικόν, ὁ Πανιερώτατος, καὶ Ἐξογιμώτατος Μητρο-
 πολίτης, πρώην μὲν, ἅγιος Εὐρίπην, νῦν δὲ Ἰωαννί-
 νων, κύριος κύριος Γερόθεος, ὁ ἐκ τῆς Νήσου Νάξου
 καταγόμενος· ὁ εὐπατρίδης, καὶ μεσοσεφής, καὶ περὶ
 τὰ κοινωφελῆ τῷ γένει καλὰ σώζων διάπυρον ζῆ-
 λον, καὶ ἔρωτα.

Πληροφορῶ γάρ σε ἀγαπητέ, ὅτι θέλεις ὠφε-
 ληθῆς ἐκ ὀλίγου, εἰάν τῷτο ἀναγινώσκῃς συνεχῶς,
 καὶ ὅσον τὸ δυνατόν βάλλῃς καὶ εἰς ἔργον τὰ ἀναγι-
 νωσκόμενα· ἐπεὶ δὲ διαλαμβάνει, καὶ συμβελεύει τὸν
 κατ' ἓνα, ὅπῃ ἀγαπᾷ νὰ σωθῇ, πῶς πρέπει νὰ φυ-
 λάττῃ τὰς πέντε Αἰδήσεις τε, διὰ μέσων τῶν ὁποίων,
 ὡσάν διὰ μέσων τινῶν παραθυρίων, ἐμβαίνει εἰς τὴν
 καρδίαν τὸ κέντρον τῆς ἁμαρτίας, καὶ προξενεῖ εἰς τὴν
 ψυχὴν τὸν ἀθάνατον θάνατον. Διὰ τῷτο, ἀπὸ μὲν
 τὸ ἓνα μέρος ὁ Προφήτης Ἱερεμίας, Ἀνέβη θάνατος,

„(ἔλεγε) διὰ τῶν θυρίδων (α).” Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, σχεδὸν τὸ ῥητὸν τῆτο τῆ Ἱερεμίας πλατύτερον ἐρμηνεύων ἔγραφε: „Διατηρεῖται, δὲ εἰς πέμπτην ἡμέραν, (τὸ πρόβατον τὸ ἐν τῷ πάχα θυόμενον δηλ.) ἴσως ὅτι καθαρτικὸν αἰδήσεων, τὸ ἐμὸν θυμα, ἐξ ὧν τὸ πταίειν, καὶ περὶ αὐτὸ ὁπόμενος, εἰσδεχομένης τὸ κέντρον τῆς ἀμαρτίας (β).” Καὶ ἄλλα καὶ αὐτὸς ὀνομάζει τὰς αἰδήσεις, προχέρας εἰς κακίαν ὁδὸς, καὶ εἰσόδος τῆς ἀμαρτίας (γ). Καὶ πάλιν: „Μὴ θάνατος ἀναβῇ διὰ τῶν θυρίδων ἡμῶν· ἔγω γὰρ ἡγῆμαι καλεῖσθαι τὰ αἰδητήρια (δ).” Οὐ μόνον δὲ τῆτο, ἀλλὰ καὶ πρὸς τέτοις διδάσκει τὸν καθ' ἑνα, πῶς νὰ φυλάττῃ τὴν φαντασίαν τε ἀπὸ τὰς ἐμπαθεῖς εἰκόνας καὶ τύπας τῆς ἀμαρτίας. Ὁμοίως καὶ πῶς νὰ φυλάττῃ τὸν νῦν καὶ τὴν καρδίαν τε ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς κακὰς λογισμὰς, διὰ μέσας τῆς νοεῖας καὶ καρδιακῆς προσευχῆς· καὶ ποῖαι εἶναι αἱ πνευματικαὶ καὶ οἰκεῖαι τῇ νοῶς ἡδοναί· καὶ ὅλως, ψυχοφελέςατον, καὶ γλυκύτατον ὑπάρχει, εἰ πέρ τι ἄλλο, τὸ Πονημάτιον. Ἀναγιγνώσκων ἐν τῆτο καὶ ὠφελέμενος, ἀδελφε, δεήσῃ τῇ Θεῷ, καὶ ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τῆ ἐκδεδωκότος εἰς σὴν ὠφέλειαν. Πῶς δὲ, καὶ ὅθεν ἐγένετο τὸ παρὸν Συμβαλεπτικόν, μαθήσῃ ἐκ τῶν ἀκολέθων τεσσάρων Ἐπιστολῶν, αἱ ἐν ταῦτα προτάττομεν. ἔρρωσο.

(α) Κεφ. Θ'. 20.

(β) Λόγος εἰς τὸ Πάχα.

(γ) Λόγος εἰς τὰ Γενέθλια.

(δ) Λόγος εἰς τὸν Νύσσης Γρηγόριον.

Τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ ἐξογιμῷ ἀνδρὶ, κυρίῳ Νικοδήμῳ, τὴν παρὰ Κυρίου χάριν, καὶ τὴν παρὰ τῆς ἐμῆς ταπεινότητος ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εὐχὴν τε καὶ εὐλογίαν.

Οὐκ ἄρα πόρρω τῆ σκοπῆς, ἀλλὰ καὶ πάνυ μοι δοκεῖ τῆς ἀληθείας κατασχάσασθαι, ὁ τὰς λαμπρὰς θρόνας, λαμπρὰς κρημνὰς ὀριζάμενος· καὶ τὰ τῶν ἀξιωματῶν ὕψος καὶ δόξας, καὶ μεγαλεῖα, εἴτε τῶν θύραθεν ταῦτα τύχῳσιν ὄντα, εἴτε τῶν ἐσωθεν, καὶ τῶν κατ' ἡμᾶς, παγίδας, καὶ ἄρκους, καὶ θήρατρα ὀνομάσας ἡθικὸς ἐκείνος Φιλόσοφος· ὅτι τὰς ἀπαξ αὐτοῖς ἀλόντας, εὐρίψουσιν ἀδοκήτοις, καὶ πειρασμοῖς περιβάλλουσι. Τάτων ἐμοὶ τῶν λόγων, ὦ φίλ' ἐταῖρε, ἐγνώσῃς ψιλῇ, ἢ μόνῃς τῆς ἐπιφανείας τῶν πραγμάτων ἐπιλίγδην ἀντιλαμβανομένη, ἀλλ' αὐτὴ ἡ πείρα, ἢ μέχρι τῆ βάθους ἐφικναμένη, κατέστη διδάσκαλος.

Ἐχρίσθην γὰρ ἔγνωγε τῷ μεγάλῳ καὶ τελειοποιῷ τῆς Ἀρχιερωσύνης Χρίσματι· καὶ τῇ ὑψηλῇ τέτῃ θρόνῳ τῆς χάριτος ἐπέβην εὐθύμῳ ποδὶ, ἣ λέγεται, τὸν ποτάμιον περιφανῶς ἐμπεπορημένος Μανδύαν, τὸν πορφυρὸν καὶ περιχρυσόν, ἐξηρητημένον, φέροντα τὰς χρυσέας καὶ Ἱερὰς Κώδωνας, ὡς ἂν τῇ τέτῳ ἡχῇ, μείζον τὸ θάμβος ἐγείροιτο, κατὰ τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας Θεσπέσιον Κύριλλον. Καὶ τὸ κηρύκειον μετὰ χειρὸς βασιλέων τὴν εἰρήνην τε ἀπὸ τέτῃ, ἀπό τινος ὑπερτάτης περιωπῆς, ἢ ὡς ὁ θαυμάσιος Ἀββακὺμ ὀνομάζει, θείας φυλακῆς· (α) τῷ λαῷ, ἐπεφώνησα, τῷ Ναὺ παντὸς κατακροτημένῳ, καὶ οἰκεῖ δοναμένῳ, τῇ τῆς πολυετίας βροντῶδει ἡχολογίᾳ. Καὶ εἰς τὰ ἄγια, τῶν ἀγίων εἰσέδυν, μετ' ὅσης εἰπεῖν ἐκ ἐνὶ τῆς μεγαλοπρεπείας, καθάπερ ἄλλος Ἀαρὼν, περιβεβλημένος τὸν ποδήρη, καὶ τὴν κίδαριν φέρων, καὶ τὴν ἐπωμίδα περιδείξας, καὶ τὸ λο-

(α) Ἀββ. Κεφ. Β'. 2.

, γείον τῆς κρίσεως ἐξαρτήσας, καὶ τὰ Ἐφὲδ αἶρων. Καὶ τῷ
 , θυσιάζησιν δὲ προσέχοντα, θύων τὴν ἀναίμακτον θυσίαν καὶ
 , ὀλοκαύτωσιν, Χριστῷ, τῷ Μεγάλῳ, καὶ Θεῷ, καὶ Ἀρχιερέως, καὶ
 , Θύματος· τὰς χειρὶς τελειώσας ἐν Πνεύματι. Καὶ κατὰ τὸν
 , Σαμεὴλ, προσάγων εἰρηνικὰς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ λειτουργὸς
 , γενόμενος τῶν Ἁγίων, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἐπέβηεν
 , ὁ Κύριος, καὶ ἐκ ἀνδρῶπος. Καὶ Θεὸς Φαραὼ χειροτονηθεὶς, κα-
 , τὰ τὸν Μωσέα, καὶ τῷ νέῳ Ἰσραὴλ προσάτης καὶ νομοθέτης,
 , Θεῷ ἐγγίζων, καὶ τῆς νεφέλης εἶσω χωρῶν, καὶ τῶν θείων Μυ-
 , στήρων ἐπόπτης τε καὶ μυσαγωγός.” Ταῦτα δὲ τὰ ὑπὸ τοῦ
 Θεολόγου Γρηγορίου ὑπερφυσικῶς μεγαληγορήμενα (α).

Καὶ ἵνα συνελθὼν εἴπω, λαμπρὸν μὲν καὶ ἐπιφθονόν τι χρῆ-
 μα, τὸ δὲ περιέκειμαι ἐς τὸ ἀξίωμα. Πῶς γὰρ ἔστι ἔτι τὰς
 πολλὰς σφοδρὰς δέλγας, ὅσας δηλονότι σπένειν οἶδε τὸ ἡδὺ τῆς
 αἰσθήσεως; (Παραίτηται δὲ εἰπεῖν διὰ τὸ δύσφημον, ὅτι κακίαντες,
 , ὅσοι, οἷς μὲν, κύματος ὁράται καὶ τράπεζα, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, κα-
 , τὰ Πλάτωνα· οἷς δὲ, κυνόςτης καὶ τραπεζότης, νῦν ἐκ ἔχουσιν.
 „Οὐ γὰρ ἂν, εἶπερ.”) Τραχὺ δὲ ἄλλως, καὶ πρόσαντες, καὶ κρα-
 , ταιῶς ἀποθύμιον τοῖς νῦν ἔχουσιν. Ἰσῶσι γὰρ ἔτοιμα καὶ μάλα ἴσα-
 , σιν, ἐκ ἀφορμῆς βίαι, ἀπαγε! ἀλλ’ ἀρετῆς τύπον, τὴν τάξιν
 , ταύτην, καὶ εἶναι, καὶ λέγεσθαι· καὶ εἰς ἀρχὴν ἀνεξέταστον·
 , πολλὰ γὰρ καὶ δεῖ· ἀλλὰ λειτουργίαν ὑπεύθυνον· ἥς, ὅσον τὸ ὕ-
 , ψος, τοσούτος παροπιδεῖ καὶ ὁ κίνδυνος, κατὰ τὸν αὐτὸν πάλιν
 φάναι, Θεολόγον Γρηγόριον (β).

Ταῦτ’ ἄρα καὶ γὰρ, τῷ κενῷ τετρωτὶ καὶ ματαίῳ δοξαρίῳ ὁ
 κενὸς καὶ μάταιος, ὡς περὶ τὴν δολέατι, περιχανῶν πρότερον, τῷ
 κεκρυμμένῳ νῦν περιεπάρῃ ἀγκίστρῳ· καὶ τῷ προφανεῖ μέλιτι τῷ
 βαθμῇ προσπελάσας τὸ σῶμα, ἡδὺ πειρῶμαι τῆς ἐγκειμένης τῷ
 βάθει ἀψιφιδώδους πικρότητος. „Οἴμοι! ὅτι ἐπλήτῃσα ἐν κακοῖς
 , (γ) καὶ κατεβλήθην ἐν τῷ ἐπαρθῆναι (δ)”. Ταῦτα δὲ τὰ τῶν

(α) Λόγ. α'. γ. δ'.

(β) Λόγ. α'.

(γ) Ζαχ. ΙΑ. 13.

(δ) Ψαλμ. ΟΒ. 11.

Προφητῶν. Καὶ καταβάς ἀνέβην, καὶ ἀναβάς κατέβην, τὰ ἀλλή-
 λοις ἀσύμβατα. Οὐδὲ γὰρ ἔχω ὅ,τι καὶ φήσω, ὑπὸ ἀμηχανίας.
 Πειρασμοὶ γάρ με πάντοθεν περιεσείχησαν σφοδροῖτε καὶ ἀλλε-
 πάλῃλοι· καὶ δεινοῖς περιπέπτωκα, ὅσας ὁ βαθμὸς ἔτος, ἀπα-
 ραιτήτως μετ’ ἐαυτῷ συνεφέλλεται.

Τὸ δὲ μέγιστον τῶν δεινῶν, ὅτι καὶ θράττομαι ὁσῶραι τὸ
 συνειδός, τῆτο μὲν, ἐφ’ ᾧ μήποτε λάβῃ τῶν ποιμαινομένων, ἡ-
 τοι δὲ ἀβελτηρίαν ἀπείρω Ποιμένος, οἷος τῇ ἀληθείᾳ ἐγὼ, ἡ γὰρ
 καὶ διὰ τὴν ἀγνοήμα τὰ κατ’ ἐμὲ βίαι, παραπολύμενος, δι’ ὃν Χριστὸς ἀ-
 πέθανε· καὶ τὰς τῆς ἀπωλείας ἐκείνης εἰσπραχθῆσομαι δίκας, ὡς τῷ
 „αἵματος αὐτῷ ἐκ τῆς χειρὸς με ἐκζητηθησομένη, κατὰ τὸν Ἰε-
 ζεκίην (α). Τῆτο δὲ, ἐφ’ ᾧ μὴ τὸ Οὐαὶ πρὸς ἐμαυτὸν ἐπισπάρσω-
 μαι, ὡς μισθωτὸς, καὶ τὸ ἀξίωμα ἔργοις μὴ κοσμῶν τοῖς προσή-
 κουσιν. Ἐφη γάρ περ ὁ πολὺς τα θεία καὶ μέγας Βασιλεῖος· „Οἱ
 , τὸ παρὸν διώκοντες, καὶ ἐπὶ πρὸς τὸ μέλλον ἐνατενίζοντες, μισθωτοὶ,
 , καὶ ἐπὶ Ποιμένες εἰσι· καὶ νῦν μισθωτοὶ πολλοὶ δοξαρίαι δυσήνε τὴν
 , ἐαυτῶν ζωὴν ἀποδιδόντες. (β) Καὶ ἄλλα χεῖ.” Εἵτινες προσασίας
 , Ἐκκλησιαστικῆς ἐπειλημμένοι, μὴ κοσμῶσι τὸ ἔργον τῇ πρεπτά-
 , σῃ τῷ ἐπαγγέλματι πολιτεία, καὶ τέτοις Οὐαί. Ἐφη δὲ καί τις
 , τῶν Σοφῶν, διὰ σίχων Ἰάμβων ταῦτα.

„Οἱ τὰς θρόνους φέροντες ὠραϊσμένους,

„Καὶ ταῖς ρέεσαις ἐξοχαῖς ἐπηρμένους,

„Σκοπεῖτε τὴν ἄφικτον ἐσχάτην δίκην,

„Ὡς εἰδὼν αὐτὴν εἰς ἀμὲν παραδράμοι.”

Ὑπὸ τέτων τοίνυν ἀπάντων ὁσημέραι κατατεινόμενος, καὶ
 τοῖς λογισμοῖς προσπαλαίων, μονονεχὶ τὸ ζῆν ἀπολέγομαι, καὶ
 τὰ τῷ Δαβὶδ ἐκείνῳ συνωδῆμαι βοᾶν πρὸς Θεόν. „Εἰσὶ γὰρ
 „γες ἡμᾶς εἰς τὴν παγίδα, καὶ, ἔθελον θλίψεις ἐπὶ
 „τὸν νῶτον ἡμῶν (γ)”.

Ὅθεν καθάπερ πλοῖαριον, ἀπειρον ἔχον τὸν Κυβερνήτην, ἐν
 μέσῳ τοῦ πελάγους ἀπειλημμένος, καπὶ τοσούτον ταῖς ἀντιπνοαῖς

(α) Κεφ. Γ. 28.

(γ) Ψαλμ. ΞΒ. 39.

(β) Λόγ. εἰς τὸν Μάρτυρα Μάμαντα.

τῶν ἀνέμων, καὶ τοῖς βίαιοις κύμασι τῶν πειρασμῶν πανταχόθεν προσάρρασόμενος. ὥς τε πηδαλιεχεῖν ἀπεισάμενος, ὅλον ἑμαυτὸν τῇ φορᾷ τῶν ῥοδίων ἐκδῆναι, ἥπερ ἂν ἄγωσι, ταύτην καὶ φέρεσθαι, πρὸς σὲ τὸν ἐμὸν Συγγενῇ, καὶ φίλτατον ἔγνω ἀποβλέψαι Νικόδημον, τὸν ἐν τῇ γειτονεύσει ταύτῃ ἐρημονήσω, ὥς ἐν ἀκυμάντῳ λιμένι, τὸν ἡσύχιον καὶ ἀπράγμονα βίον ἀσκᾶντα, καὶ τὴν περὶ τὸν σέθεντα φιλοσοφίαν, καὶ κάτω μένυσαν.

Σὸν δ' ἄρ' ἂν εἴη, καὶ τῆς ἐν σοὶ Καλλιόπης, μὴ περιῖδειν τὸν προσγενῆ ἀβοήθητον, ὡς ὑποβρύχιον γενέσθαι τοῖς κύμασιν, ἀλλὰ χεῖρα ὀρέξαντα τῷ κλυδωνιζομένῳ, ἐξ ἑρίας ποιῆσαι τῶτον πλεῖν. Καὶ ταῖς τῶν σοφῶν σε λόγων συμβαλαῖς τε καὶ ὑποθήκαις, ἐμέ τε πρῶτον τὸν Ποιμένα βελτιῶσαι, καὶ δι' ἐμὴν ἅπαν τὸ λογικὸν τετὶ ποίμνιον, ὅπερ, ἐπὶ πρέσβυς, ἔδδ' Ἀγγελλας, ἀλλ' αὐτότατος ὁ Ὑῖος τῆ Θεᾶ δια τῆ ἰδία αἵματος περιποιήσατο. Εἴγε, ὡς φησὶν ὁ Σειράχ· „κατὰ τὸν Κριτὴν τῷ λαῷ αὐτῷ, ἔτω καὶ οἱ „λειτουργοὶ αὐτῷ· καὶ κατὰ τὸν Ἠγήμενον τῆς Πόλεως, πάντες οἱ „κατοικῶντες αὐτῇ (α). „Λύχνη γὰρ, καὶ ὀφθαλμῶν, κατὰ τὸν „εἰπόντα Θεολόγον, τῆς Ἐκκλησίας ὄντος τῷ Ἐπισκόπῳ, ἀνάγ- „κη πᾶσα, ὥσπερ ἐκεῖνα, καθαρώς μὲν ἔχοντες, ὁρῶς ἄγεσθαι „καὶ τὸ σῶμα· μὴ καθαρῶς δὲ τυγχάνοντες, ἐκ ὁρῶς. Οὕτω δὲ „καὶ τῷ Προσάτῃ τῆς Ἐκκλησίας, ὁποτέρως ἂν ἔχη, ἦτοι συν- „διακινδυνεύει, ἢ συνδιασώζεται τὸ ὑπήκοον (β).”

Οὐκ αἰσχύνομαι δὲ ζητῶν συμβαλάς. „Ἐπεὶ περ ἄσυμβέλευ- „τος ἄνθρωπος πλοῖόν ἐστιν ἀκυβέρνητον, ὥς ἔτυχε ταῖς φοραῖς „τῶν πνευμάτων ἐκδεδομένον, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον. Καὶ ὁ- „λως, ἱερὸν τι χρῆμα ἢ συμβαλή, κατὰ τὸν εἰπόντα. Γνώμης „ἐνώσις· ἀγάπης καρπός. ταπεινοφροσύνης ἀπόδειξις· ἀλαζονεία „γὰρ δεινὴ, τὸ μηδενὸς οἶεσθαι χρῆζειν, ἀλλ' ἑαυτῷ προσέχειν, „ὡς μόνῳ τὰ κράτιστα συμβαλεύεσθαι δυναμένῳ.” Διὰ τῆτο καὶ ὁ „Σολομών, νῦν μὲν φησιν, Οἷς μὴ ὑπάρχει κυβέρνησις, πίπτου- „σιν ὥσπερ φύλλα, σωτηρία δὲ ὑπάρχει ἐν πολλῇ βελῇ (γ) νῦν

(α) Σειράχ. Α. 2.

(γ) Παροιμ. ΙΑ. 13.

(β) Ἐπιστολ. πρὸς τὰς ἐν Καισαρείαις.

„δὲ· ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφῷ βοηθάμενος, ὡς Πόλις ὀχυρὰ, καὶ „ὑψηλή· ἰσχύει δὲ ὥσπερ τετραμελιωμένον Βασίλειον (α). Λέ- „γει δὲ καὶ ὁ Σειράχ· Ἀνέυ βελῆς, μηδὲν ποιήσεις (β).

Χάρισαι τοιγαρὶν ἡμῖν τοῖς ἔτω ποδᾶσι διὰ τῶν γραμμάτων σαυτὸν, καὶ τῆς σῆς γλυκείας γλώττης ταῖς καλαῖς ἐπωδαῖς τε καὶ ἰῦγξι, τὸ τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἀνιώμενον παραμύθησον. Πείθομαι γὰρ, ὅτι, κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν με, αἱ παρακλήσεις σε εὐ- „φρανέσιμα τὴν ψυχὴν (γ). Ἦτε παρὰ τῶν σῶν λόγων δρόσος, „ἵαμα ἔσαι ἐμοί, καὶ τῷ ὑπ' ἐμοὶ τελευτῇ λαῷ (δ). Καὶ οἱ κλονά- „μενοι διαλογισμοί με ἐν τῇ σῇ βελῇ τὸ πάγιον ἔξωσι, κατὰ τὸν εἰπόντα· „διαλογισμοί, ἐν βελῇ σε εὐ- „στύχουν. (ε).” Ἐρ- „ρωμένον σε διατηροῖ ὁ Κύριος, ἀναβάσεις ἱερὰς ἐν τῇ καρδίᾳ δια- „τιθέμενον, ἐκ δυνάμεώς τε εἰς δύναμιν πορεύμενον, καὶ ὅλῳ πῆ- „χει, ἢ λέγεται, Βασιλικῷ, τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενον, „ἕως ἂν, κατὰ τὸν Ἰσαὰκ, προβαίνων, μέγας γένῃ σφό- „δρα (ζ).” Καὶ καταλάβης τῶν ἐφετῶν τὸ ἀκρότατον.

Ἀπὸ Κύμης τῆς ἐν Εὐρίπῳ.

Ὁ ὑπὲρ σε εὐχέτης πρὸς Θεὸν, καὶ σὸς ἐξαδελφὸς Εὐρίπης.

Ἱερόθεος.

Τῷ Πανιερωτάτῳ, ἐξογιμωτάτῳ τε, καὶ Σεβασμιω- „τάτῳ μοι Δεσπότῃ, ἀγίῳ Εὐρίπῃ, κυρίῳ Ἱερο- „θέῳ, τὴν δελικὴν προσκύνῃσιν.

Χελιδῶν μὲν μία, ἢ Ἀιδῶν, ἔαρ, ἢ Παροιμία φησιν, καὶ κατίστισιν. Ἐμοὶ δὲ ἀρτίως τὰς ἐν Ἀδῷ καταλιπόντι διατριβάς, καὶ συνάμα τῷ Ἀδῷ, ὅς ὁ Ἀδῶς Ἀιδόνας τρέφει πολλὰς, καὶ καλὰς, καὶ τὸ ἔρημον τῆτο, καὶ δεινῶς αὐχμηρόν τε καὶ ἄνυδρον ἦδη

(δ) Παροιμ. ΙΗ. 19.

(β) Σειρ. ΑΒ. 20.

(γ) Ψαλμ. ιιγ. 19.

(δ) Ἡσαΐ. Κς. 19.

(ε) Παροιμ. Κ. 29.

(ζ) Γεν. Κς. 13.

παροικῶντι Νησίδριον, ἐκῶ, ἔχ' ὅπως Ἀηδῶν ὥπται ποτε, ἄλλ' ἔδὲ Χελιδῶν δύναται νεοττεύειν, πηλὴ ἔχ' ὑπάρχοντος, ἔδ' ὅσος ἀπόχρη εἰς κατασκευὴν καλλιᾶς. Καὶ ἄλλ' αὖ μὲν τῶν ὠδικῶν ἔδενος, Γρηῶν δὲ καὶ μόνων, τῶν ἄτως ἐπιχωρίως καλυμένων, ἐνηχισμένων. (Ὅρνεα δ' αἱ Γρηῆς ἰχθυοφάγα, αἰγιαλοῖς, καὶ παραλίοις πέτραις ἐνδαιτώμενα, νυκτινόμα, καὶ φωνὴν ἀπηχησάμεντα, τοῖς κλαυθμυρισμοῖς τῶν νηπίων προσεοικυῖαν.) Ἡ τῆς Θεοσόφου σε ἐμμελείας ἱερολόγος Ἐπιστολή, ἀντὶ πολλῶν Χελιδόνων, τορὰ καὶ παρακεκομμένα τηρεύσασα, καὶ ἀντὶ πολλῶν Ἀηδόνων, γοργολυκόστροφον μέλος ἰτύσασα, ὅλον ἦκε τὸ ἔαρ, καὶ τὰς τῆ

Ἡν ἐγὼ θαμινῶς ἀναγινώσκων, ὑπὸ ταῖς ἐνταῦθα συνηρεφείσι κέδροις ἐνεαρίζω: καί γε κατακηλόμενος τὰς ἀκοάς, ἐντεῦθεν μὲν, τῷ κάλλει, καὶ ὕψει τῶν νοημάτων, ἐκ τῶν ἀδύτων τῶν ἱερῶν λογίων, καὶ τῆς Θεολογικῆς Σειρήνος παρελημμένων· ἐκεῖθεν δὲ, τῷ ἐπαγωγῷ τῆς συνθήκης, καὶ θελκτικῷ, καὶ τῷ ἀνδρῶ καὶ εὐσήμῳ τῶν ἐνομάτων. Βαβαί! ὅσων μὲν ἰύγγων, ὅσων δὲ μεσικῶν εὐροφάλων, ὑπνιλά τοῖς ὥσιν ἐνηχόντων, πεπλήρωμαι. Τῷ γὰρ ἄνωθεν ἀπὸ τῶν κέδρων διασπρίζοντι πνεύματι, κάτωθεν ἀπὸ τῆς Ἐπιστολῆς ἄλλο πνεῦμα ἀντήχει, ἦχον θυμοτερπῆ καὶ χαρίεντα, καὶ ὅσον αἱ τῶν νομέων ἐμπνέουσι Σύριγγες, ὅταν τῷ ἡδεῖ καὶ ἀνακλητικῷ μέλει τὰ ποίμνια ἐπιστρέφωσιν. Ἀλλὰ τίς ἄν μοι δοίη τὴν Ἡροδότου γλυκύτητα, καὶ τὴν Ἀριστείδους πυκνότητα; ὥς κατ' ἀξίαν θαυμάσαι τῆς καλῆς σε Ἐπιστολῆς τὴν Ἑλικώνειον καλλιέπειαν; τῇ Ἑλληνισμῶ τὴν ἰδέαν; καὶ, ὥς ἄν τις εἴποι, τὸ ἄκρον ἄωτον; τὰς Ἀττικὰς χάριτας; καὶ τὰς, κατὰ Φιλόστρατον, ἀρχαῖσμάς, καὶ γλυκύτητας;

Καὶ γὰρ, εἰμὶ τι ἀπατᾶ με τὸ φίλτρον, μεσῶν καὶ χαρίτων αὐτοφύου Ἀγαλμα, ὥμην κατέχειν ἐν ταῖς χερσὶ καὶ ποικίλον ἐδόκεν λειμῶνα ὄρεν, ταύτην διεξιὼν, ἀνδρῶν ἡδυπνόους, καὶ πολυειδέσιν ὠραϊζόμενον· εἶπεν ἄν Ὀμηρος ἰδὼν, λειριόεντα· καί με κατάκρας εἶλεν ἡ θέα, καὶ ὅλον ἐαυτῆς ἐποίησατο, ὅλοις βλεφάρουσιν πρὸς ταύτην ἐπεσφραμμένον. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐν αὐτῇ ἔδοξα σὲ βλέπειν τὸν ἐπισείλαντα· καὶ τῷ πρό πολλῶ μοι, καὶ περὶ

πολλῶ μοι φιλαμένῳ Δεσπότῃ, καὶ ἐξαδέλφῳ, (πτερῆμαι γὰρ τῷ ὀνόματι, καὶ δεκάπηχους γίνονται, ἐξαδελφος Ἀρχιερέως καλούμενος) ἐφантаζόμεν συνδιαλέγεσθαι, καὶ τὰ φιλικὰ προσλαλεῖν, τῶν παλαιῶν παιδικῶν μεμνημένοι. Δὲ καὶ σφόδρα ἄγαμαι Θεόδωρον τὸν Στεδίτην εἰπόντα. „Φίλτροποιόντι χρῆμα ὑπάρχειν, τὴν τῶν γραμμάτων προσφώνησιν, ὅτι τὰς ἐναποκειμένους τῷ, βάθει τῆς καρδίας σπινθήρας τῆς ἀγάπης, ἀνασκαλεύσας, καὶ εἰς ἐν συνάγασα, πῦρ ἐξάπτει, καὶ εἰς πυρσὸν αἶρει τὴν φλόγα περιφανῇ καὶ μετέωρον (α).

Χαίρω τοίνυν χαίρω, καὶ κροτῶ τὰς χεῖρας, καὶ τὸ Δώριον, καὶ τὸ Λύδιον ἄδω μέλος, ὡς πανηγυρικόν τε καὶ σύντονον· μικρὴ καὶ τῇ ἀρνησίκοςμος εἶναι ἐπιλανθάνομαι, καὶ μέγα φρονῶ ἐπὶ τέτῳ, ὅτι τοιαῦτα συγγενῆς, καὶ Δεσπότης τετύχηκα, ὑψηλῆς τὸν θρόνον, ταπεινῆς τὸν τρόπον, νεαρῆς τὸν χρόνον, γεραρῆς τὴν φρένα, καὶ μάλα οἰκισμένης τὸ Ὀμηρικόν. „Οἷος πέπνυται, τοῖ δὲ „σκιάι ἀΐσθασι.“ τοῖς λόγοις μεμνημένῳ καὶ, ὁ μείζων ἐστὶ, τῇ βάρει τῇ Ἀρχιερατικῇ βαρυνῇ ἡδὴ συναισθημένης, καὶ διὰ τῆς τῆς οἰκείας περιωπῆς ὑποκατιόντος, καὶ λόγου, καὶ συμβεβληῖς παρὰ τῆς ἐμῆς ἐχρατίας ἐκζητῶντος, δι' ὑπερβολὴν ταπεινώσεως.

Ἀλλὰ, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων, ὧ φίλεμοι Δέσποτα; ἀνάγκη γάρ με ἐνσησομένης μικρόν. Τί τῆτο πεποίηκας ὧ, θειότατε; ἢ τίποτε παθῶν, τάξιν λύεις τὴν, κατὰ τὸν Θεολόγον, ἐπαινεμένην; (ε) ἢ ἀπὸ τῶν περὶ Θεὸν πρώτων, καὶ πρεσβυτάτων ἐσιῶν, μέχρι τῶν ἐσχάτων ὀρώμεν διατετηρημένην; καὶ ἢ τῷ πετεινῷ τῷ Οὐρανῷ, Διονυσίῳ φιμῇ τῷ Ἀρεοπαγίτῃ, ἐκφαντορικώτατα διηγόρευται; „Θεσμὸς γὰρ ἔτος ἐστὶ, φησι, τῆς Θεοκρατίας ὁ Πανίερος, τὸ διὰ τῶν πρώτων τὰ δευτέρα, πρὸς τὸ θειότατον αὐτῆς ἀνάγεσθαι φέγγος (γ)“. Συμβεβλὰς αἰτεῖς καὶ διδασκαλίας, ὁ Δεσπότης παρὰ τῇ δόλῳ; ὁ τῷ Ἰσραὴλ Ἠγεμῶν, καὶ Διδάσκαλος, παρὰ τῇ μαθητῇ; ὁ κεφαλῆς τόπον ἐπέχων, παρὰ τῇ τάξιν ἔχοντος τῇ ποδῇ; καὶ ὁ ἐν

(α) Ἐν χειρογράφ. αὐτῇ ἐπιστολῇ.

(γ) Ἐκκλ. Ἱεραρχ. Κεφ. Ε.

(β) λόγ. περὶ χαλάρης.

τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ταύτῃ Ἱεραρχίᾳ τῆς τῶν τελειωτικῶν Ἀρχιερέων λαχὼν διακοσμήσεως, παρὰ τῇ τῆς ἐσχάτης λαχόντος τῶν τελειωμένων Μοναχῶν; Μὴ σύγε ὦ βέλτις. Τῆτο γάρ, ἄνω ποταμῶν, τὸ τῇ λόγῳ· τῆτο, ἦμισα μὲν ἐμοὶ, ἦμισα δὲ καὶ τῇ σὴ πρέπει Θεμίδι.

Πλὴν, δεδόσω τὸ μὴ δίδόμενον· καὶ συγχωρεῖω τὸ ἀσυγχώρητον. Ἀλλὰ πῶ νῦν παρ' ἐμοὶ βίβλοι; πῶ χάρις; πῶ ἄλλαβα; πάντα γὰρ ταῦτα ἐνθάδε παραγενόμενοι, ὑπὲρ καπνῶ τέθεικα, ὡς οἱ παλαιοὶ τὸ πηδάλιον· τὸν ἐργατικὸν δὲ καὶ χειρωνακτικὸν βίον εἰλόμην, δικελλίτης γεγονώς, καὶ σκαπανεὺς, σπείρων, θερίζων, καὶ κατ' ἐκάστην ἀλήθειαν, καὶ τ' ἄλλα πάντα ποιῶν, οἷς ἡ πολύμοχθος χαρακτηρίζεται τῶν ἐρημονήτων ζωῇ, καὶ πολυειδῆς περιπέτεια. Ω" τῶν ἐμῶν κακῶν ἐκτραγωδήσω γὰρ τοὺς ἐμαυτοῦς· ὅτι τὴν μικρὰν ἐνόχλησιν φεύγων τῇ Ὁρῇ, καὶ τὴν ἄκραν ἡσυχίαν μεταδιώκων, ταραχαῖς περιπέπτωκα, μίμημα γενόμενος τῶν πάλαι Παροιμιῶν, αἱ τῆς αἰθάλης, καὶ τῆς Ἀρκτὸς ἐκκλίνεσαι, τῷ πυρὶ συναντῶσι καὶ Λέοντι. Διὰ ταῦτα ἐν πάντα, ἐπὶ πολὺ μὲν ὤκνην, καὶ ἀνεδυόμην πρὸς τὴν ἐγγείρησιν, ὡς Ἱερὲς τῇ Θεῷ ἄνθρωπε, καὶ πολλὰς περὶ τῇ ζητεμένῃ ἀποκρίνασθαι σοὶ διενούθην ἐκεῖνο τὸ τῇ χρησμῷ.

„Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς· ἔτοι δώσω.

Ἐπειδὴ δὲ ἐώρων ἐμαυτὸν πιεζόμενον, ἐνθα μὲν τῷ προσίμῳ τῆς παρακοῆς, ἣν ὑπὸ τῶν νηπτικῶν καλαμένων θεοφόρων Πατέρων, τῶν ἐμῶν φιλοσόφων, οἶδα κακίζομένην· ἐνθα δὲ, τῇ παραβάσει τῆς ἐντολῆς λεγούσης· „Τῷ αἰτῶντί σε δίδω (α)”. προδήσω δὲ καὶ τὴν τυραννίδα τῶν πρὸς σέμε ἐρώτων, καὶ τὸ χρέος τὸ συγγενικόν, ὃ μεταξὺ αὐτῆς τε καὶ ἐμῆς ἡ φύσις ἐνομοθέτησεν· ἐκὼν, εἶναι, ἀέκων, ὃ λέγεται, εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς σῆς αἰτήσεως ἐνεύσα, ταῖς σαῖς θαρρήσας εὐχαῖς. Καὶ δὴ μικρὰν χολὴν λαβὼν, ἀπὸ τε τῆς σκαφῆς, καὶ τῇ χειρομύλωνος, κατὰ τὴν εἰκόνα τῶν ἀναμνησκόντων ζώων, πολλὰς λογισμὰς

πρότερον ἀνελίξαι, εἰς ἐμαυτὸν ὡς οἶόν τε συσραφεῖς, καὶ πᾶν ὅσα δι' ἀναγνώσεως ἔφθην ἐντυπωθέντα, τῷ, κατ' Ἀριστοτέλη, ἀγράφῳ ἀβακίῳ τῆς ἐμῆς φαντασίας, καὶ κατὰ Πρόκλον, τοῖς Ἱεροῖς σηκοῖς τῇ ἐμῇ νοός· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὸ τῇ θεῷ Δαβὶδ, „ἄπερ ἐν τῇ καρδίᾳ με ἐκρυψα θεῖα λόγια, ὅπως „ἂν μὴ ἀμάρτω (α)”.

Ταῦτα φιμῶ (ὅσα δηλονότι τῷ προκειμένῳ σκοπῷ συνετέλεον) ἀναμπάσας, καὶ μνημονεύσας, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Πλατωνικῶν καλαμένην ἀναζωγράφησιν, τῷ ῥυπῶδει τετῶϊ, ὡς ἂν μὲν αὐτὸ εἴποις, Συμβουλευτικῷ, ὡς ἂν δὲ ἐγὼ, Ὑπομνησικῷ, ἐνεχάραξα, ὃ καὶ ἀποσέλω τῇ φερωνύμῳ Ἱεροθέῳ ψυχῇσε, οἶόν τι ἦδυμα πνευματικόν, καὶ μικρὸν προσφορίδιον, ἀντὶ πολλῶν, τῶν εἰς ἐμὲ γεγενημένων χαρίτων σε. Αὐτὴ δέ μοι εἴη ἐν τάτῳ τρυφῶσα καὶ ὠφελεμένη, εἴτις καὶ παρὰ τῇ ἀγροίκῃ καὶ ῥακενύτῃ, τοῖς ἀσικοῖς καὶ ὑπερτίμοις τρυφήτε καὶ ὄνησις· καὶ μὲν τε ὑπερευχομένη πρὸς Κύριον.

Τῇ αὐτῆς ταπεινῇ δάλε

(Ἀπὸ Σκυροπέλλης τῆς ἐρημονήσε.)

Νικοδήμε.

Καὶ αὖθις τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ Νικοδήμῳ, τὴν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι εὐλογίαν, καὶ τὴν τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ ἐπίτευξιν.

Τ' ἐπταίς μὲν χερσὶν ἐδεξάμην, γεγανωμένη δὲ τῇ γλώττῃ ἀνέγων, καὶ εὐθύμῳ τῇ διανοίᾳ ἐπέγων, τὸ πρὸς ἐμέ σε σοφόν, καὶ μελισταγὲς Συμβουλευτικόν. Ω" (καὶ τί ἂν εἰπὼν σε, ἀξίως εἴπω τῇ πόδι;) φίλτατε συγγενῶν μοι Νικόδημε· ἐτρυφήσα ἀληθῶς ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν πίθῳ Πανδώρας, καὶ Ἀλκινόε κήπῳ, καὶ ἀφνειῷ ἀνδρὸς, τὸ τῇ ἔπαις εἰπεῖν:

„Ἡ γάρῃ, ἢ ἐράνῃ, ἢ εἰλαπίνῃ τεθαλείῃ, τρυφὴν τὴν μὴ κενυμένην καὶ διαρρέεσαν· ὠφέλειαν ἐκ τήτε ἐκαρπυσάμην, ὃ θνητὴν, καὶ μέχρι θνητῆ σώματος ἱσαμένην, ἀλλ' ἀθάνατον, καὶ ἀθανάτῳ ψυχῇ παραπεμπομένην.

Χάρις ἐν τῇ ὑπακοῇ σου· ἀλλὰ καὶ χάρις τοῖς χεῖλεσί σου, ὅτι μελίσσης δίκην τῆς φιλοπόνης, ἐκ τῶν γραφικῶν, καὶ Πατρικῶν λειμώνων, πᾶν ὅ,τι κάλλισον, καὶ εὐώδες πολυειδῶς ἀνθοῶν γησάμενος, ὡς ἐν σίμβλῳ Ἱερῷ, τῷ Πονήματι τέτῳ κηροπλασῆσας, ἐνέδηκας μέλι γλυκύ τε καὶ εὖοσμον· δι' ἧ' ὃ μόνον ἐμε, καὶ τὰς ὑπ' ἐμέ, ἀλλὰ καὶ πάντας, ὅσοι εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον διεξέρχονται τὸτο μέλλουσι, γλυκανεῖς, εὖ οἶδα, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ὑγιείας γενήσῃ παραίτιος. Εἶγε, κατὰ τὸν Σολομῶντα. „Κηρία μέλιτος λόγοι καλοὶ· ἀλυσμα δὲ αὐτῶν, ἴασις ψυχῆς (α)“. Πρόδηλον γάρ, ὅτι, οἱ, κατὰ τὴν σωτήριον τέτε ὑφύγησιν, τὰς ἐαυτῶν αἰδησεις ὅλη δυνάμει φυλάττοντες, πάσης μὲν πονηρᾶς ἐπιθυμίας, πάσης δὲ τῆς διὰ τῶν αἰδησεων λανθανέσης εἰσόδου τῶν δαιμόνων, ἐαυτὰς ἀπαλλάττεσι. Διὸ καὶ Ἰωὴλ ὁ Θαυμασίος, ταύτας ὑπαινιττόμενος. „Εἰσελεύσονται, φησὶ, κλέπται διὰ τῶν θυρεῶν ἡμῶν (β)“.

Ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ Ἀλεξανδρέων φώτης Θεὸς Κύριλλος, ἔλεγε. „Θυράς δὲ νοήσεις, τῆς ἀρτίως εἰρημένης οἰκίας, τὰς ἐν ἡμῖν αἰδησεις, δι' ὧν ταῖς ἀπάντων καρδίαις ἢ τῶν πραγμάτων διακονεῖται ποιότης, καὶ ἢ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀμέτρητος ἐπιχειρεῖται πληθυσ·“ Θυρίδας δὲ αὐτὰς καλεῖ ὁ Προφήτης Ἰωὴλ· ὃ μὲν, ἀλλ' ἐκ τήτε καταμαθεῖν ἐστὶ, καὶ πῶς ἄντις ἐκκλῖναι δυνηθεῖς τὴν τῆς πολυμόρφου φαντασίας ἀπάτην· καὶ τῷ τρόπῳ χρώμενος, ἀνωτέραν παθῶν τε καὶ διαλογισμῶν πονηρῶν τὴν ἰδίαν καὶ διὰν διατηρήσῃ· καὶ ποίαις δῆτισι πνευματικαῖς ἡδοναῖς ἐσιν· ἃν ἔχη τὸν οἰκεῖον νῦν· πανταχῶς συναδέσθη τῆς Ἱερᾶς Μήσης, τῶν τε Θεοπνεύτων Γραφῶν, καὶ τῶν θεσπεσιῶν Πατέρων· συνυπηχέσης δὲ ἐν μέρει καὶ τῆς θύραθεν παιδείας.

(α) Παροιμ. Ις. 24.

(β) Ἰωὴλ. Β. 9.

Μακάριος τοῖνον σύ εἶ, ἀδελφε, ταῦτά τε, καὶ τὰ τοιαῦτα κατ' ἡσυχίαν φιλοσοφῶν. Μακαρίζω δὲ μικρὰ καὶ γὰρ ἐμαυτὸν τῆς πρὸς σέμε φιλίας καὶ συγγενείας· καί γε ἀκάδεκτός εἰμι τολοιπῶ ταῖς ὁρμαῖς, ποδῶν τὴν μετὰ σὲ ἔνωσιν, καὶ τὴν διάζευξιν ἡκιστα σέγων, ὅδ' ἂν εἴτι καὶ γένηται· ἀπειροκαλίας γὰρ ἂν τις δικαίως με γράψαιτο. Εἴγ' ἐνὸν διαπλευσάι, ὃ μακρὰ πελάγη, ἐδὲ τὸ Ἀτλαντικόν, ἢ Ἀδριατικόν, καὶ Ἰκάριον, ἀλλὰ τὸν μεταξὺ Κύμης, καὶ Σκυροπέλλης πορθμὸν, τὸν ποταμὸν ῥεῖδὸν πλάτος ἔχοντα, καὶ τὰ ποθεμένα τυχεῖν· αὐτὸς γεμὴν ἀμελεία χρησάμενός, τὰ ἔρασε ἀποτύχοιμι. Τυραννᾶμαι γὰρ τοῖς πρὸς σέμε ἡμέροις, καὶ φίλτροις, καὶ ἔρωσιν, ἐξεχόμενός σε τῆς ἀγάπης, ὡς ὁ φίλεως κιττός τοῖς παρακειμένος δένδροις, ἐλικοειδῶς προσεσπύζων, ἀναποσπᾶσως τέτων ἐξέχεται· καί μοι τοιαῦτ' ἅττα ὑφ' ἡδονῆς ἐκφωνεῖν ἐπέρχεται. „Ὡ' ἡσυχία, ἢ, κατὰ τὸν Θεολόγον, θαλας ἀναβάσεως μήτηρ (α)“! Ὡ' Πράξις, καὶ Θεωρία, αἱ τῆς σοφίας ἀκρότητες! Ὡ' μελέτη τῶν Θεῶν λογίων, ἢ τοιαῦτα δῶρα τοῖς σοῖς ἐρασταῖς προμνησεύσα!

Καὶ αὖθις τῇ Πατρικῇ, καὶ Σεβασμιωτάτῃ μοι αὐτῆς Πανιερότῃ τὴν δελικὴν ἀπονέμω προσκύνησιν.

Ἀπέχω πάντα, καὶ περισσεύω. (καλὸν γὰρ ἐκ τῆς Ἀποστολικῆς ἀρετῆς) πεπλήρωμαι δεξιόμενος διὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν τῆς Κυμαίων τὰ παρ' αὐτῆς, ὁσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν εὐάρεστον τῷ Θεῷ (β)· τὰ, τε εἰς διατροφήν, καὶ τὰ εἰς σκέπην σώματος συμβαλλόμενα, τὰ ὄντως δεσποτικά καὶ φίλτατα δῶρα τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος. Εἰ γὰρ, κατ' Εὐριπίδην. „Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, καὶ ὀνήσιμα.“ ἔπεται ἐκ τῆς ἐναντίας, τὰ παρ' αὐτῆς ἀποκαλέντα μοι, καὶ διὰ τὴν παρὰ Πατρὸς πρὸς ὑόν· καὶ διὰ τὴν παρὰ φίλον πρὸς φίλον· καὶ διὰ τὴν παρ' ἐξα-

(α) Λόγ. Β.

(β) Φιλιπ. Δ. 18.

δέλφω πρὸς ἐξάδελφον, νὰ μὴ εἶναι δῶρα ἀπλᾶ, ἀλλὰ δῶρα φίλτατα· δῶρα μεγαλόδωρα καὶ ὀνησιμώτατα.

Καὶ ἂν οἱ τὰ Κατοπτρικά δεδιδαγμένοι διὰ τῆς ἀντικρῆς θέσεως τῶν πολλῶν κατόπτρων, βλέπωσι τὰ πόρρω διεσῶτα, ἕως ἀκόμῃ καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τῷ οἴκῳ γινόμενα. Ἐγὼ διὰ τέτων, ὡς διὰ τινων καθαρῶν κατόπτρων, εἶδον ἀπὸ τῆς Σκυροπέλλης τὸν διατρέβοντα ἐν τῇ Εὐβοίᾳ Δεσπότην με, καὶ ἐώρακα τὴν ἐν τῷ ἀφανεί τῆς καρδίας ταμιεῖᾳ θαλαμειομένην περὶ ἐμὲ Πατρικὴν τε ἀγάπην. Μὰ τί λέγω; αὐτὸν αὐτότατόν σε τὸν ἐμὸν Γερόθεον διὰ τῶν τοιούτων δώρων ἐν τῇ ἀντιπόρῳ τῆς Κύμης Νηδρονήσῳ ταύτῃ ὑπεδεξάμην, καὶ προσεκύνησα ὡς εἰκὸς, καὶ περιεπτυσάμην τὰ φιλικώτατα· καί τινα προσεῖπον πάλιν τῶν συγγενικῶν τε καὶ παιδικῶν· καὶ παρόντα ἤδη σε ἔχω, ~~συνοικῶντα, συναυλιζόμενον, συγκαταζόμενον, καὶ συνανιστάμενον~~ καὶ ἐν Ἱεροῖς σηκοῖς τῆ νοός, ὃ δὲ λέγεται, πυκνῶς ἀνελίττω σε, τὰ σὰ δῶρα, ὅσαι ὦραι λιπαρῶ καὶ φιλικῷ τῷ βλέμματι προτορῶν, καὶ τοῖς μὲν, τρεφόμενοι, τοῖς δὲ, σκεπόμενος. Ἄνθρωπος γὰρ εἰμὶ καὶ γῶ, καὶ ἄνθρωπος ἀδενής, καὶ σαρκικός, διπλᾶς ἐκ δύο ἐναντίων ἑστιῶν, ψυχῆς τε, καὶ σώματος· καὶ χροίζω, ὥστε λόγῳ θεῖο, καὶ θεῖας χάριτος, εἰς τροφήν καὶ σκέπην ψυχῆς· ἔτω βρώσεως, καὶ σκεπάσματος, εἰς τροφήν καὶ σκέπην τῆ σώματος. Ἄλλων γὰρ τὸ γυμνητεύειν, καὶ ταῖς αὐτομάτοις τῶν βοτανῶν τὴν τῆ σώματος χρεῖαν πληρῆν. Ἐγὼ δὲ, καὶ οἱ κατ' ἐμὲ ἀδενεῖς, ἔξω τῶν τοιούτων τῆς φύσεως ἀναγκῶν γενέσθαι ἀδυνατῶμεν· καὶ ὅτι μάλιστα ἑαυτοὺς βασιώμεθα· ἔδ' ἂν εἴτι καὶ γένοιτο.

Τὶ ἂν ἐγὼ τῷ Δεσπότη με ἀνταποδώσω περὶ ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; ἂν ἄλλο βέβαια, εἰμὶ τὸ νὰ κράζω ἐκ βαθέων ψυχῆς με τέτοιον τρόπον πρὸς τὸν Θεόν. Τὸν ἐμὸν Δεσπότην, τὸν ἐμὸν εὐεργέτην, τὸν ἐμὸν Γερόθεον, ποιμαίνεις τῇ σῇ ἀρρήτῳ προνοίᾳ ὁ γλυκύς καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἰησοῦς· καὶ συμποιμαίνεις ἀρίστως τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ Ἐκκλησίαν σου· ἵνα παραστήσῃ σοι ταύτην σεσωσμένην, καὶ ἄσπιλον ἐν ἡμέρᾳ ἀποκαλύψεως. Ἦ μὲν δὲ εὐχή, τοιαύτη· καὶ ἰλεως ἐπακέσαι ταύτης Θεός. Ἐγὼ δὲ τελοῖτ' ὅλην εὐχαριστίας ἀναπέμψω, τῷ τῶν καλῶν

ἀπάντων δοτῇρι Θεῷ, μαθὼν ὅτι εὐάρεσον αὐτῇ, καὶ ὠφέλιμον ὁπωσὲν ἐφάνη, τὸ ρυπαρὸς ἐκεῖνο Ὑπομνηστικόν. Τῆτο γὰρ ἦν τὸ τέλος ἅπαν, καὶ τὸ ἔνεκα, δι' ὃ καὶ πεπónηται, ἡ αὐτῆς, καὶ τῶν ἀναγνωσκόντων ὠφέλεια.

Ὡς καὶ αὐτῇ, παρακαλῶ τὰς εὐχαριστίας ἀναπεμπέτω, ἐκ ἔμοιγε. „Τίς γὰρ ἐγὼ εἰμὶ ὁ Κύων ὁ τεθνηκώς; ἢ τίς εἰμὶ ἐγὼ, Δέσποτά με Δέσποτα; καὶ τίς ὁ οἶκος τῆ „Πατρός με (α)”; Ταῦτα δὲ τὰ Δαβιτικά, ὅτι ἔτως ἐπαινέεις, καὶ εὐχαρισεῖς μοι; ἐκεῖνον ἐπαινέει, παρ' ἧς τοῖς ἀνθρώποις, πᾶσα δόσις ἀγαθῇ, καὶ πᾶν νόημα χρυσόν, καὶ ῥῆμα, καὶ Σύγγραμμα. „Μὴ ἡμῖν, φησὶ, Κύριε, μὴ ἡμῖν, ἀλλ' ἡ „τῷ ὀνόματί σε δὸς δόξαν (β)”. Καὶ ἄλλος δὲ τίς τῶν Προφητῶν. „Σοὶ Κύριε, ἔφη, ἡ θαυμαστά σου, καὶ ἡμῖν ἡ αἰχὺνὴ τῆ προσώπου (γ)”. Καὶ ὁ θαυμαστός δὲ ἐκεῖνος Ζοροβάβελ, ἀφ' ἧς ἐπρότεινε τὸ σοφὸν ἐκεῖνο πρόβλημα, καὶ ἐπηνέσθη παρὰ πάντων, ἐξελεθῶν. „Παρὰ σὲ ἡ σοφία, ἐβόησε πρὸς Θεόν, καὶ σὴ ἡ δόξα, καὶ ἐγὼ σὸς οἰκέτης (δ)”.

Ὁ Ἰταλός, ἔςω, καὶ ὁ Γερμανός, καὶ ὁ κοσμικός ἄνθρωπος, ἅς ἐπαινῆται· ἀλλ' ἔτι καὶ ὁ ἀσκητής, καὶ ὁ καλόγηρος. Εἰ καὶ ἡ Πανιερότης τις, νόμοις συγγενείας, καὶ φιλίας, τοῖς δεκάξισι τὴν ἀλήθειαν, ἐπομένη, καὶ τὰς μὴ προσόντας μοι ἐπαινέας προσήρμοσε. „Τὶ γὰρ ἔχω, κατὰ Παῦλον, ὃ ἐκ ἔλαβον, „ἵνα ἐν τέτῳ καὶ ἐπαινεῖμαι;” Ἐμοὶ τῆτο εὐχέσθω, ἵνα μὴ μόνον λέγω, ἀλλὰ καὶ πράττω· ἐπεὶ δὲ, κατὰ τὸν εἰπόντα Θεολόγον· „Ἀφωνον ἔργον κρείσσον ἀπράκτα λόγῳ.” Καὶ ἵνα μὴ, ὡς γυνὴ τὸ δέλημα τῆ Κυρίας καὶ μὴ ποιήσας, πολλὰς θαρῶ· ὃ μή μοι μηδέποτε γένοιτο.

Τῷ αὐτῆς δέλφω καὶ ἐν Μοναχοῖς ἐλαχίστω.

Νικοδήμω·

(α) Β. Βασίλ. Ζ. 18.

(β) Ψαλμ. ΡΙΓ. 9.

(γ) Λαυρέλ. Θ. 7.

(δ) Α. Ἐσθρ. Δ. 56.

Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ο Ι Ο Ν .

Ὅτι οἱ μέλλοντες γενέσθαι Ἀρχιερεῖς, ἐκλέγοντο ἀπὸ τῆς Μοναχῆς, καὶ ἐγίνοντο πρῶτον Μοναχοί.

„Οδοὶ ἀφρόνων, ὁρᾶν ἐνώπιον αὐτῶν.

„Εἰσακέει δὲ συμβουλίας σοφός.

Παροιμ. ΒΙ. 16.

Ὡς πόσον εὐτυχεῖς καὶ χρυσοὶ αἰῶνες ἐσάβησαν ἐκεῖνοι, κατὰ τὰς ὁποῖας ἐπολιτεύετο εἰς τὴν ἀγίαν τῇ Χριστῇ Ἐκκλησίαν μία ἐξαίρετος καὶ καλλίστη συνήθεια τὴν ἐκλέγονται δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ σεμνοῦ τάγμα τῶν Μοναχῶν, ὅλοι ἐκεῖνοι (ἔξω ἀπὸ ὀλίγους τινάς, οἱ ὁποῖοι διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀρετῆς, ἐκ λαϊκῶν ἀμέσως ἀνέβηκαν εἰς προεδρίαν λαῶν) ὅπως ἔμελλον νὰ ἀναβῶν εἰς τὰς ὑπεροχικὰς θρόνους τῆς Ἀρχιερωσύνης, καὶ νὰ ἐγχειριθῶσι προσασίαν ψυχῶν. Καθὼς μίαν τοιαύτην συνήθειαν Ἐκκλησιαστικὴν, ἀναφέρει μὲν καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ Συνόδου ὅπως ὁ Καισαρείας, καὶ ὁ Χαλκηδόνος εἶπον πρὸς τὸν τοποτηρητὴν τῇ Πάπᾳ Ἰωάννῃ ταῦτα. „Ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἢ εἴτις μὴ Μοναχὸς ἐγένετο, ἢ γίνεταί Ἐπίσκοπος, ἢ Πατριάρχης.” Καὶ πάλιν. „Ἐν τῷ καιρῷ τῆς τέττης (τῇ Φωτίῃ, δηλ.) Ἀρχιερωσύνης, πολλοὶ συνεψηφίσθησαν, καὶ Κληρικοί, καὶ Μοναχοί.” Ἀναφέρει δὲ ταύτην καὶ ὁ ἱστορικός Γεώργιος ὁ Κεδρηνός, καὶ μάλιστα ὁ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας ἄριστος ἐξηγητής, ὁ Θεσσαλονίκης, λέγων, Ἱερὸς Συμεὼν, λέγων. „Ἡ Ἐκκλησία τὰς περισσοτέρας τῶν μελλόντων γίνεσθαι Ἐπισκόπων, Μοναχῶν ποιεῖσα πρότερον, ἔτις Ἐπισκόπος καθίσταται” (α).

Συνήθεια βέβαια ἦτον ἐτέτι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, νόμος ἀγιά-
τατος, νόμος δικαιοτάτος· καὶ νόμος κοινωφελής. Ἀγιάτατος· διὰ
τὶ ἐκεῖνοι μὲ τὸ μέσον τῶν ἀσκητικῶν ἀγώνων, καὶ τῇ μοναδικῇ
πολιτεύματι, πρῶτον ἐκαθαρίζοντο, καὶ τότε ἀρχίζαν νὰ καθα-
ρίζον τὰς ἄλλας πρῶτον ἐφωτίζοντο, καὶ ὕστερον ἐφώτιζον· πρῶτον
ἐτελείεοντο, καὶ ὕστερον ἐτελείεν· καὶ συντόμως εἰπεῖν, πρῶτα ἀγιά-
ζοντο, καὶ ὕστερον ἀγίαζον. Δικαιοτάτος· διὰ τὶ ἀφ' οὗ ἤθελαν προ-
εῖναι τὰς νικηφόρας φοίνικας κατὰ τῶν παθῶν, μὲ τὸ μέσον τῶν
ἀσκητικῶν ἀγώνων, τότε εἰς βραβεῖον τῆς νίκης, ἐλάμβανον τὸ μέ-
γα τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα· ἀφ' οὗ ἤθελαν ὑποτάξαι τὸ χεῖρον
εἰς τὸ κρεῖττον, ἦτοι τὸ σῶμα εἰς τὸ πνεῦμα· καὶ ἀφ' οὗ ἤθελαν γέναν
ἀρχόντες ἐαυτῶν διὰ τῆς ἀκροτάτης φιλοσοφίας· τότε μέγα δυνάμει
δικαιοσύνης, ὑπέτατον ἄλλας, καὶ ἐγένοντο Ἀρχόντες τῶν λαῶν.

Κοινωφελής· διὰ τὶ, ἀφ' οὗ ἐκεῖνοι, ἐγείμιζαν, τρόπον τινά,
ἀπὸ τὸν πλεῖστον τῶν ἀρετῶν· ἀπὸ τὰς διαυγεῖς μαργαρίτας τῶν
χαρισμάτων τῇ ἀγίᾳ Πνεύματι· ἀπὸ τὰς διαφανεστάτας λίθους τῶν
τῆς Θεῆς χάριτος πολυφώτων ἐλάμφσεων, ὁμοιωθέντες τῷ Θεῷ
καὶ Πατρὶ, οἱ τὶς καλεῖται Ἐπίσκοπος παρὰ Ἰωβ. „Καὶ κτῆμα
„ὑπαρχόντων αὐτῷ παρὰ τῷ Ἐπισκόπῳ. (α) (1) Καὶ
„σύμμορφοι γεγονότες τῆς εἰκόνης τῆς ἰῆς αὐτοῦ (β)“.

(α) Ἰωβ. Κ. 29.

(β) Ρωμ. Η. 20

(1) Τὸ τοῦ ῥήτου ἐρμηνεύει ὁ Σοφὸς Ὀλυμπιόδωρος, λέγει· „Α.
„κείμενοι δὲ οἱ Ἐπίσκοποι ὡς ὁ Θεὸς ταύτῃ κέκληται τῇ προσηγορίᾳ πα-
„ρὰ τῇ Γραφῇ, τηρεῖν τὴν προσηγορίαν τὸ ἀξίωμα, ἐπαγρυπνῶντας τὰ
„κατὰ τὴν ποίμνην ἐπισκοπῶντες, καὶ πίσει, καὶ βίβῃ ἀνεπιλήπτῃ, καὶ διδασ-
„καλίᾳ σεμνυόμενοι μαδῶσαν τὴν Ἐπίσκοπος ἐνθάδε ὠνομάδῃ, καὶ ἐ-
„κείνη τὴν εἰκόνα παντὶ τρόπῳ φιλοτιμιώδως φορεῖν. Ὡς γὰρ ὁ μι-
„μησάμενος εἰκόνα βασιλικὴν τιμᾶται, ἐπὶ τῷ καλῶς αὐτὴν μιμήσασθαι,
„τιμᾶται δὲ καὶ ἐπὶ τῷ αὐτὴν κεκοσμηθῆναι· ἔτω μακάριος Ἐπίσκοπος ὁ-
„νοῦσας τὸν ἀληθινὸν Ἐπίσκοπον, καὶ ζητῶν αὐτόν, καὶ γινόμενος ὡς ἐν ἄν-
„θρώποις Θεός, καὶ ἔχων Ἐπίσκοπον τὸν ποιῶντα αὐτὸν ἀληθῶς ἐν Χριστῷ
„Ἰησοῦ Ἐπίσκοπον.“ Τότε χάριν καὶ ὁ θεῖος Ἰσίδωρος ὁ Πηλεσιώτης γρά-
φει τῷ Ἐπισκόπῳ Τριβενιανῷ, λέγει· „Ἐπίσκοπος ἐξ αὐτῆς τῆς ὀνόματος
„τὴν οἰκίαν ὀφείλει οἰκονομίαν ἐπίσασθαι· καὶ τὰ, καὶ τὰ, ποιεῖν. (Ἐπιστολ.
„ρμθ)“

κατὰ Παῦλον εἰπεῖν. Καὶ τῷ αὐτῷ καλαμένῳ Ἐπισκόπῳ· „Ἐπε-
„σράφητε γὰρ φησι νῦν ἐπὶ τὸν Ποιμένα, καὶ Ἐπί-
„σκοπον τῶν ψυχῶν ἡμῶν (α). Καὶ ἀναπληροῦντες αὐτοὶ
„πρῶτον, ὡς ἔφη ὁ ἀρεοπαγίτης Δινύσιος, τῇ τῆς θεώσεως δώρῃ,
„ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, προετοιμασθέντες πρότερον, καὶ τοιοῦτοι γεγο-
„νότες, οἷον ὁ Παῦλος γράφει τὸν Ἐπίσκοπον λέγων. „Δεῖ
„ἐν τὸν Ἐπίσκοπον ἀνεπιλήπτου εἶναι, νηφάλιον,
„σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδασκτικόν, μὴ
„πάροινον, μὴ πλήκτιν, μὴ αἰχροκερδῆ, ἀλλ'
„ἐπιεικῆ, ἁμαχον, ἀφιλάργυρον (β)“.

Καὶ ἵνα συντόμως εἰπῶ, αὐτοὶ πρῶτον Θεοὶ κατὰ χάριν γε-
γονότες, καὶ ὡς Ἀρχιερεῖς εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἱεραρχικῶς τε,
καὶ τριαδικῶς κατὰ τὸν Συναῖτην Γρηγόριον, τῷ ἐν τριάδι Θεῷ λει-
τεργήσαντες, διὰ τῆς μουσικῆς, καὶ ὑπερφυῆς Θεολογίας· τότε δὲ
τότε τὴν προσασίαν ἀναδεχόμενοι τῶν λαῶν, μετέδιδον εἰς αὐτὰς
ἀπὸ τὸν πλεῖστον τῶν χαρισμάτων τε, καὶ πάντα ἐγένοντο εἰς αὐ-
τὰς, ἱατροί· φωστῆρες· ὁδηγοί· σωτῆρες· θεραπεύοντες τὰς κατὰ
ψυχὴν ἀρρώστιας· φωτίζοντες τὰς ἐσκοτισμένας· ὁδηγῶντες τὰς
πεπλανημένας· καὶ σώζοντες, ἢ πάντας, ἢ τὰς πλείους, μὲ τὸν λόγον
τῆς διδασκαλίας, καὶ μὲ τῆς ἐναρέτης ζωῆς αὐτῶν τὸ παράδειγμα.

Ὅτι οἱ πάλαι Ἀρχιερεῖς, δὲν ἐγένοντο αὐτόκλητοι,
ἀλλὰ, ἢ Θεόκλητοι, ἢ Δημόκλητοι.

Καὶ τὸ παράδοξον εἶναι, ὅτι καὶ μὲ ὅλων τέτων τῶν ἀγαθῶν
τὴν σωρείαν, μὲ τὴν ὅποιαν ἦτον πεπλητισμένοι οἱ γεννάδαι ἐ-
κείνοι καὶ τρισμακάριοι, δὲν φαίνεται ὅμως ποτὲ τινὰς αὐτόκλητος
νὰ ἐρμήσῃ εἰς τὸ μέγα τῆς ἱεραρχίας ἀξίωμα. Ἀλλ' ἦτον ἀνάγκη,
ἢ νὰ καλεσθῇ εἰς τὸ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος τὸ ἅγιον διὰ σημείων
τινῶν καὶ ἀποκαλύψεων ἢ τὸ ἐλάχιστον, νὰ καλεσθῇ ἀπὸ τῶν

(α) Ἀ. Πέτρ. Β. 25.

(β) Ἀ. Τιμ. Γ. 2.

λαόν. Συντόμως εἰπεῖν, ἦτον ἀνάγκη νὰ γένῃ, ἢ θεόκλητος, ἢ δημόκλητος. Ἀλλὰ καὶ τότε πάλιν, ἄλλος ἔκοπτε τὸ αὐτὶ, καθὼς ὁ Ἀμμώνιος· ἄλλος ὑποκρίνετο τὸν δαιμονῶντα, ὥσάν ὁ Ἐφραίμ· ἄλλος ἐκρύβετο, ὥσάν ὁ Ἀκραγαντίνων Γρηγόριος· ἄλλος ἔφευγε καὶ ἐπλανᾶτο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὥσάν ὁ Νεοκαισαρείας Γρηγόριος· καὶ ἄλλος ἄλλην μηχανὴν ἐτεχνεύετο, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἑαυτόν τε, ἀπὸ τοιαύτου φορτίου βαρύτατον, φοβέμενος τὴν ὑπερτάτην ὑπεροχὴν τῆς Ἀρχιερατικῆς ἀξιώματος.

Ἀφ' οὗ δὲ μία τοιαύτη ἀγιοτάτη συνήθεια (δὲν ἤξευρω ἀπὸ ποίαν ἀφορμὴν) ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξέλιπεν ἀπὸ τὴν τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, συνεξέλιπον οἱμοί! (καλὸν γὰρ ἐνταῦθα σε-νάξαι πικρόν.) ἐν ταυτῷ καὶ τὰ προειρημένα πάντα καλὰ ἀντεισέχθησαν δὲ τὰ ἐναντία τέτων θανά· τὰ ὁποῖα, ἐγὼ μὲν ἀποσιωπῶ, αἰδόμενος τὴν κοινὴν Μιῆτέρα, ἵνα μὴ ὡς Ἱεροκατήγορος κατακριθῶ· οἱ δὲ θεῖοι Πατέρες, μηδένα αἰδόμενοι, μηδὲ πρόσωπον ἀνθρώπου λαμβάνοντες, διακωμῶδῶσιν εἰς τὰ Συγγράμματά των καὶ μάλιστα πάντων ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὸν καλούμενον ἀπολογητικόν. Νὰ τὰ ἀναφέρω; ὅμως, κάλλιον ἂν ἐκκῶνται σεσιωπημένα, διὰ νὰ μὴ προξενήσιν καὶ αὐτὰ (ἀγκαλὰ καὶ ξένα) ταραχὴν.

Τάτων ὅπως ἐχόντων, ἤθελον μὲν ἐγὼ, καὶ πάνυ ἤθελον ἵνα καὶ ὁ ἐμὸς Δεσπότης, μέρος γένηται τῆς πρώτης ἐκείνης, καὶ ἀγιοτάτης συνήθειας, καὶ μάθῃ πρῶτον διὰ τῆς κατὰ Χριστὸν μοναδικῆς φιλοσοφίας, τίς ὁ ἔνδοξος καὶ ἐν ἡμῖν ἀφανὴς καὶ ἀόρατος πόλεμος τῶν ἐχθρῶν· τίς ἡ διάκρισις τῶν ἀενάως εἰσερχομένων τε καὶ ἐξερχομένων λογισμῶν· καὶ τίνας μὲν αὐτῶν πρέπει νὰ ὑποδέχεται, καὶ εἰς τὸ ταμεῖον τῆς καρδίας νὰ ἀποθησαυρίζῃ· εἰς τίνας δὲ πρέπει νὰ ἀντιλέγῃ, μᾶλλον δὲ καὶ νὰ ἀποδιώκῃ, καὶ τελείως νὰ ἀποσφάττῃ· καὶ πότε· τίνας πρέπει νὰ φεύγῃ, καὶ τίνας πρέπει νὰ καταφρονῇ· καὶ πότε (I)· καὶ τίνι τρόπῳ ἡμπορεῖ τίνας

(I) Τὰς μὲν ἀγαθὰς καὶ καλὰς λογισμὰς πρέπει τίνας νὰ ὑποδέχεται· εἰς δὲ τὰς κακὰς, ἀπλῶς καὶ καθολικῶς, πρέπει νὰ ἀντιλέγῃ (πλὴν τῶν σαρκικῶν, καὶ αἰχρῶν λογισμῶν) καὶ τέτοις νὰ ἀποδιώκῃ, καὶ νὰ ἀποσφάττῃ, καὶ μάλι-

νὰ εὕρῃ τὴν ἐντὸς ἡμῖν ἔσαν τῆ Θεῆς Βασιλείαν, κατὰ τὴν Θεῖαν φωνήν (α)· καὶ τὸν κεκρυμμένον θυσανυρὸν ἐν τῷ ἄγρῳ τῆς καρδίας, καὶ νὰ ἀπολαύσῃ ἐπὶ τῇ εὐρέσει αὐτῆς μεγάλῃν, καὶ ἀνεκλάλητον τὴν χαρὰν· καὶ νὰ γευθῇ ἀκόμη ἀπὸ ἐδῶ, τὰ ἀγαθὰ τῶν μέλλοντος αἰῶνος, καθὼς οἱ θεῖοι Πατέρες, οἱ καλούμενοι Νηπτικοί, περὶ τέτων διδάσκουσι, καὶ οἱ πείραν ἔχοντες ταῦτα οἶδασιν.

Ποῖα εἶναι τὰ τῆς ἡσυχίας καλὰ.

Ηθελον φημὶ ταῦτα καὶ τὰ τέτων τελεώτερα, τὰ διὰ ζωῆς φωνῆς μάλισα διδασκόμενα, ὡς δυσκολοκατάληπτα, νὰ ἀπολαύσῃ ὁ ἐμὸς Δεσπότης· καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἤθελον νὰ ἄρξῃ πρῶτον ἑαυτῶν, καὶ ὕστερον νὰ ἄρξῃ χριστιανύμα λαῶν. „Ἀρχων γὰρ ἔστος ἐς κυρίως, ὁ ἑαυτῶν ἄρξας, καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα τῷ λόγῳ ὑποτάξας, κατὰ τὸν εἰπόντα.” Διὰ τῆτο καὶ εὐρισκόμενος εἰς τὸ Ὅρος, πολλὰκις παρεκάλεν μετὰ δακρύων τὸν Κύριον, νὰ οἰκονομήσῃ καὶνένα τρόπον, νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὸ Ὅρος, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὰ τῆς ἡσυχίας καλὰ, πολλῶν τιμιώτερα ὄντα χρημάτων, καὶ δόξης καὶ τῶν τῆς Κόσμου ἡδονῶν, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον: „Ἀπράγμων ἡσυχία τῆς ἐν πράγμασι περιφανείας τιμιωτέρα (β)· καὶ κατὰ τὸν σοφὸν Νεῖλον: „Βίος ἡσυχίας, χρη-

(α) Λεκ. ΙΖ. 21.

(β) Ἐπιστολ. Ὀλυμπίας.

καὶ τὰς πονηρὰς, καὶ κατὰ τῆς πλησίον κινημένους· τὰς δὲ αἰχρὰς πρέπει νὰ φεύγῃ, καὶ νὰ προσέχῃ εἰς μόνον τὸν Θεόν διὰ τῆς προσευχῆς· τὰς δὲ βλασφημίας, καὶ τὰς τῆς ἀπογνώσεως, νὰ καταφρονῇ. Τότε δὲ ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀντιλέγῃ, καὶ νὰ διώκῃ, καὶ νὰ σφάττῃ τὰς κακὰς λογισμὰς, ὅταν λάβῃ δύναμιν παρὰ Θεοῦ, καὶ πείραν εἰς τὸν ἀόρατον αὐτὸν πόλεμον· καὶ τότε τέτοις ὁλοκλήρως καταφρονεῖ, ὅταν τὰς νικήσῃ. Πλὴν τὸ νὰ σπευδᾷ νὰ καταφρονῇ τίνας, πάντοτε καὶ ὅλως τὰς κακὰς λογισμὰς, καὶ νὰ τρέχῃ εἰς τὸν Θεόν, τῆτο εἶναι τὸ ἀσφαλέστερον, ὡς εἴπομεν εἰς τὸ Βιβλίον τῆς Ἀοράτου Πολέμου.

„μάτων πολλῶν περιφανέστερος· ἐπειδὴ κατὰ τὸν μέγαν Βασιλεῖον
 „Ἠσυχία ἐστὶν ἀρχὴ καθάρσεως τῇ ψυχῇ (α)”. Λέγει δὲ καὶ ὁ
 Πηλσιώτης Ἰσιδώρος. „Ἐμοὶ τὴν μετρίαν εἰδῆσιν, ἢ κατὰ μό-
 „νας προσέδθηκεν ἀναχώρησις· ὁ γὰρ ἐν μέσῳ θορύβων σρεφόμε-
 „νος, καὶ γινῶναι τὰ ἐρᾶνια βεβλόμενος, λέληθεν ὅτι τὸ ἐν ἀκάν-
 „θαις σπειρόμενον, ὑπ’ ἐκείνων συμπνίγεται· καὶ ὁ μὴ σχολά-
 „σας, Θεὸν γινῶναι ἐ δύναται (β)”. Ὁ δὲν εἶπε καὶ ὁ Ψαλμωδός.
 „Σχολάσατε καὶ γινῶτε, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεός (γ)”.

Καὶ πρὸς τέτοις παρεκάλει τὸν Κύριον, νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ
 „Ὅρος, διὰ νὰ ἰδῇ (εἰ καὶ σπανίως) μέσα εἰς τὰ βράχια, καὶ τὰ
 „λαγκάδια, ὅπῃ κατεφρόνει, ἄνδρας πορευομένους ἀμώ-
 „μους, καὶ ἐργαζομένους δικαιοσύνην, λαλῶντας ἀλή-
 „θειαν ἐν καρδίᾳ αὐτῶν· κατὰ τὸ Δαβιτικόν (δ)”. αὐ-
 τὸ δηλ. τὸ πανάγιον καὶ γλυκύτατον ὄνομα τοῦ ἀγαλλήδους Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ἀφελείτως ἐπιβωμένους ἐν τῷ τῆς καρδίας βάθει δια-
 τῆς καρδιακῆς καὶ νοερᾶς προσευχῆς. „Τέτων γὰρ ὁ νῆς, κατὰ τὸν
 „μέγαν εἰπεῖν Βασιλεῖον, μὴ σκεδανύμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μηδὲ
 „ὑπὸ τῶν αἰδητηρίων ἐπὶ τὸν Κόσμον διαχεόμενος, ἐπάνεισι μὲν
 „πρὸς ἑαυτὸν, δι’ ἑαυτὴν δὲ, πρὸς τὴν τῇ Θεῷ ἔννοιαν ἀναβαί-
 „νει, καὶ κείνῳ τῷ κάλλει περιλαμπόμενός τε καὶ ἐλαμπόμενος,
 „καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως λήθην λαμβάνει (ε)”.

Καὶ ἔτοί εἰσιν ἀληθῶς, περὶ ὧν ὁ αὐτὸς πάλιν εἶπε Βασι-
 λεῖος. „Μακάριοι ἓν οἱ τῷ ἀληθινῷ κάλλει φιλοθεάμονες, οἵονοι
 „γὰρ προσδεθέντες αὐτῷ διὰ τῆς ἀγάπης, καὶ τὸν ἐπαράνιον, καὶ
 „μακαριστὸν ἐρῶντες ἔρωτα, ἐπιλανθάνονται μὲν οἰκείων, καὶ φί-
 „λων, ἐπιλανθάνονται δὲ οἴκου, καὶ περιστάς ἀπάσης· ἐκλαδό-
 „μενοι δὲ καὶ τῆς σωματικῆς εἰς τὸ ἐοδίειν καὶ πίνειν ἀνάγκης, μό-
 „νῳ τῷ θεῷ, καὶ καθαρώς προσετήκασιν ἔρωτι (ζ)”.

Πόσον ἄτοπον εἶναι νὰ ἀρχῇ τινὰς ἄλλων, πρὸ τῆς
 νὰ ἀρξῇ ἑαυτῆς.

Αλλ’ ἐπειδὴ ἡ νεότης, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἡ παρακίνησις τῶν
 πολλῶν ἀλλ’ ἐπειδὴ ἡ ἀγνοία τῶν βάρους τῆς Ἀρχιερατικῆς ἀξιώμα-
 τος (ὡς αὐτὸς τοῖς τῆς αὐτομεμφίας κέντροις βαλλόμενος διομο-
 λογεῖ) ταῦτα πάντα λέγω, ἐπειδὴ καὶ τὴν ἑκάμαν νὰ ἀκολουθή-
 σῃ εἰς τὴν νῦν ἐπικρατήσαν. (ἀλλ’ ὁ δὲ μοι ἄδειαν νὰ τὴν ὀνομάσω.)
 πονηρὰν συνήθειαν· ὥστε ὅπῃ, πρὸ τῆς ὥριμης καιρῆς, νὰ θέσῃ τὰς
 νεαρὰς καὶ ἀπαλὰς ὤμους τῆς ὑποκάτω εἰς ἓνα τοῖστον φορτίον ὑπε-
 ρογκον, καὶ πρὶν νὰ ἀρξῇ τῶν ἐν αὐτῇ παθῶν, τὴν ἐβίασαν νὰ
 ἀρξῇ λαῶν. Τὸ ὁποῖον πόσο εἶναι ἄτοπον, παρίστην ὁ Πηλ-
 σιώτης Ἰσιδώρος, γράφων πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Στρατήγιον ταῦ-
 τα. „Καὶ γὰρ αἰχίσιον, εἰ τοῖς ἀρχομένοις ἐπιτάττειν βεβλόμε-
 „νος, φωραδῆς μηδὲ σαυτῆς ἀρχεῖν δυνάμενος (α)”. Καὶ πρὸς τὸν
 Διάκονον Παλλάδιον, ὁ αὐτὸς γράφων, ταῦτά φησιν. „Εἰ τὰς
 „ὑπηκόους, τῶν νόμων, κατ’ ἑς πολιτεύονται, ἀνηκόες εἶναι ἐς χρῆν,
 „πολλῷ μᾶλλον τὰς ἀρχεῖν λαχόντας. Πῶς γὰρ τοῖς ἀρχομένοις
 „διαλεχθεῖεν οἱ μὴ τὸ πῶς χρῆν ἀρχεῖν ἐπιστάμενοι; Ὅσοι ἔν
 „τάτων ἀπειροὶ ὄντες, ἀρχεῖν ἐπεχείρησαν, ταῦτόν πεπόνθασιν
 „τοῖς ἀπείροις μὲν τὰ ἡνιοχεῖν, ἐπιβῆναι δὲ τοῖς δίφροις τολμῶ-
 „σι, καὶ ἑαυτὰς, καὶ τὰς ἱππεὺς πρᾶσπολέεσθαι· ἢ τοῖς ἀπειροδα-
 „λάττοις μὲν, εἰς τοσαύτην δὲ μανίαν ἐξωκείλασιν, ὥς καὶ μυ-
 „ριαγωγὸν ὀλκίδα οἰκίσαι ἐπιχειρῆσαι, μετ’ ἧς εἰς τὸν βυθὸν
 „τῆς θαλάττης ἐχώρησαν (β)”. Ἀλλ’ ἐπειδὴ λέγω, ἄτω τὸ
 πρᾶγμα ἡκολέθησε, φέρε καὶ τὸν δεύτερον τῆτον (ὃ λέγεται)
 ἀσπασώμεθα πλὴν, καὶ τὸ Προμηθεὺς, ἔργον γενέσθω Ἐπιμη-
 θεὺς, κατὰ τὴν παροιμίαν· καὶ ἐκεῖνο ὅπῃ δὲν ἔκαμε πρὸ τῆς Ἀρ-
 χιερωσύνης, ἀς σπεδάσῃ νὰ κάμῃ τώρα μετὰ τὴν Ἀρχιερωσύνην.

Τὸ ἐξηγῶ φανερώτερα· φέρε μὲ συντομίαν ὑπομνήσω (ἐχθὶ δι-
 δάξω.) τὴν Ἱερὰν σε σύνεσιν, τίνι τρόπῳ, καὶ τίσι μεθόδοις χρώμενος.

(α) Ἐπιστολ. Α.

(δ) Ψαλ. ΙΔ. 2.

(β) Ἐπιστολ. ΤΒ. Θαυμασίω.

(ε) Ἐπιστολ. Α.

(γ) Ψαλμ. ΜΕ. ΙΟ.

(ζ) Ἐρμην. εἰς τὸν ΜΔ, Ψαλμ.

(α) Ἐπιστολ. ΦΙ.

(β) Ἐπιστολ. ἀφίς.

ἂν καὶ ὅχι τελείως νικήσῃς τὰ πάθη, καὶ ἐκδιώξῃς αὐτὰ παντελῶς ἀπὸ τοῦ πάντερον ὑποκειμένου σου· ἀλλὰ καὶ κατασιγάσῃς αὐτὰ ὅπως, καὶ κατακοιμήσῃς, καὶ τὴν πολυαρχίαν αὐτῶν καὶ ὀχλοκρατίαν, εἰς ὀλιγαρχίαν, καὶ ἀριστοκρατίαν καταστήσῃς. Ταυτὸν εἰπεῖν, νὰ κατασταθῇς, ἢτε πολυπαθής, ἢτε τελείως ἀπαθής, ἀλλὰ ὀλιγοπαθής, καὶ μετριοπαθής. Τὸ γὰρ μοναρχῆσαι, καὶ εἰς ἀπάθειαν ἐλθεῖν, τὴν μόλις ἐδόθη, καὶ δίδεται, εἰς ἐκείνους ὅπως φθάσαν εἰς τὸ ἄκρον τῆς θεωρίας, καὶ πράξεως, χάριτι Χριστοῦ· οἱ ὅποιοι (ἀκρίτοι ψαλλόμενοι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς θείας λύρας τῶν θεσπεσίων μελωδῶν.) νῦν ἡγεμόνα καὶ αὐτοκράτορα κατὰ τῶν ὁλεθρίων παθῶν ἐνεστήσαντο.

Ἀλλὰ πρὸ τῆς νὰ ἀρχίσω, συνέργησόν μοι, παρακαλῶ, διὰ τῶν πάντερον σου εὐχῶν, ὦ φίλε Δέσποτα· καὶ σύντεινόν μοι τὴν ἀκοήν σου εἰς τὰ λεγόμενα. Καὶ καθὼς ἐκεῖνοι ὅπως μέλλαν νὰ περᾶσαν ἀπὸ κἀνενός μέρους σενόν, συμμαζόνεσι τὰ ῥέχματα· ἔτω μοι καὶ ἡ σὴ θειότης, συσείλασα τὰς λογισμέσ της, μὲ ἀκριβέστερον καὶ ἐμοειδὲς ὅμμα νοός, ἃς προσέχη τοῖς λεγομένοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ποῖα εἶναι τὰ τῆ Νοός, καὶ τῆ Σώματος ἴδια· καὶ διὰ τί ἐγίναν αἱ Αἰσθήσεις.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐνθυμηθῇς, ὦ θεία μοι καὶ σεπτὴ κορυφή· ὅτι ὁ τὸν ἀόρατον πρῶτον Κόσμον, καὶ τὸν ὁρατὸν δεύτερον δημιουργήσας Θεός· „διὰ νὰ δείξῃ σοφίας μείζονος γνώρισμα, „καὶ τῆς περὶ τὰς φύσεις πολυτελείας, ὡς εἶπεν ἡ θεολόγος τῆ „Γρηγορίας φωνή (α)“ ὕψερον πάντων δημιουργεῖ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς ἀοράτου, καὶ σώματος ὁρατοῦ,

(α) Λόγ. εἰς τὰ Γενέθλια, καὶ εἰς τὸ Πάχα.

Πῶς ὁ ἄνθρωπος εἶναι μέγας Κόσμος εἰς τὸν μικρόν.

Ὅθεν καταφαίνει τῆτον, ὡς ἂν ἓνα Κόσμον, καὶ μικρόν μέσα εἰς τὸν μέγαν, καθὼς εἶπεν ὁ φυσικὸς Δημόκριτος, καὶ καθὼς γνωματεύουσιν ἄλλοι φιλόσοφοι· Μικρόκοσμον μόνον ἀποκαλῶντες, τὸν ἄνθρωπον, μικροπρεπῶς πάνυ, καὶ μέχρι τῆ ὁρωμένης τέτης Κόσμου περιορίζοντες τὴν ἀξίαν, καὶ τελειότητα τῆς ἀνθρώπου. Ἀλλὰ καταφαίνει τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεός, ὡς ἂν ἓνα Κόσμον μέγαν μέσα εἰς τὸν μικρόν. Μεγάλον μὲν Κόσμον, διὰ τὸ πλῆθος τῶν δυνάμεων ὅπως περιέχει· καὶ μάλιστα τῆς λογιστικῆς, καὶ νοερᾶς, καὶ θελητικῆς· τὰς ὁποίας ὁ αἰσθητὸς καὶ μέγας ἕτος Κόσμος ἐκέχει μέσα δὲ εἰς τὸν μικρόν Κόσμον, διὰ τὴν αἰσθησιν μόνον ὅπως αὐτὸς περιέχει. Οὕτω γὰρ φησιν ὁ αὐτὸς θεολόγος. „Οἷόν τινα Κόσμον „δεύτερον (τὸν ἄνθρωπον.) ἐν τῷ μικρῷ μέγαν, ἐπὶ τῆς γῆς „ἱεσῆσι (α) (Ι)“. Κόσμον, ἀμφοτέρως ἐπικοσμῶντα τὰς κόσμους, τὸν ὁρατὸν, καὶ ἀόρατον, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Θεῖον Γρηγόριον (β). Κόσμον, ὅπως συνδέει τὰ δύο ἅκρα τῆς ἄνω καὶ κάτω Κόσμου, καὶ κάμνει νὰ φαίνεται ἓνας ὁ τέτων δημιουργός, κατὰ τὸν Νεμέσιον.

Ὅτι τὸ μὲν Σῶμα εἶναι ὡς ἂν παλάτι βασιλικὴν, ὁ δὲ Νῆς, ὡς ἂν βασιλεύς.

Ἀλλὰ διὰ περισσοτέραν τῆ προκειμένην κατάληψιν, τὸ μὲν σῶμα, ὑπόγραφόν μοι τῷ λογισμῷ, ὅτι παρομοιάζει μὲ ἓνα παλάτι βασιλικὴν, κατεσκευασμένον μὲ μίαν ὑπερτάτην ἀρχιτεκτονικὴν ἐνός ἀπειροσόφου δημιουργῆ· τὸ ὅποιον, ὑπερῶν μὲν ἔχει τὴν κεφαλὴν· δάλαμον δὲ μυσικώτατον τὴν καρδίαν· ταχυδρόμος, τὰ

(α) Αὐτόθ.

(β) Λόγ. Α. εἰς τὰ Εἰσόδια.

(Ι) Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον συγκριθὲν μὲ τὸν νοητὸν Κόσμον τῶν Ἀγγέλων, πάλιν μέγας Κόσμος ἐστὶν καὶ λέγεται, καὶ ἐκεῖνος μικρὸς καθ' ὅ,τι, αὐτὸς μὲν περιέχει ἐν ἑαυτῷ καὶ τὰ τῆ αἰσθητοῦ Κόσμου, ὁ δὲ νοητὸς Κόσμος, καὶ περιέχει καὶ τὰ τῆ αἰσθητοῦ.

πνεύματα· ἁγῶγες καὶ περάματα, τὰ σωληνοειδῆ νεύρα· καὶ θυρίδας τὰ πέντε αἰσθητήρια· τὴν δὲ ψυχὴν, ἣ μᾶλλον εἰπεῖν τὸν νῦν (ψυχὴ γὰρ καθαρθεῖσα, νῦν ὅλη ἐστὶ, κατὰ τὸν ἅγιον Κἄλι-
σον) σοχάσθαι ὡς ἓνα Βασιλέα, ἀπὸ τρεῖς καθολικωτέρας δυνάμεις δορυφορούμενον, τὴν νοερὰν, τὴν λογιστικὴν, καὶ τὴν θελητικὴν. Ὁ
„ὁποῖος εὐρίσκεται μὲν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος, (εὐρίσκεται
„γὰρ, γησὶν ὁ Θεὸς Δαμασκηνός, ἡ ψυχὴ εἰς τὸ σῶμα, καθὼς
„τὸ πῦρ εὐρίσκεται εἰς ὅλον τὸν πεπυρακτωμένον σίδηρον) Κατ'
ἐξαιρετον δὲ τρόπον, τῆς μὲν νοερᾶς τῆς ἐνεργείας ὄργανον ἔχει
τὸν ἐγκέφαλον· τῆς δὲ λογιστικῆς, καὶ θελητικῆς ἐνεργείας τὰ καὶ
δυνάμεις, καὶ δὴ καὶ τῆς ἐσίας τε, καθέδραν ἔχει τὴν καρδίαν, ὡς
καὶ ἔμπροσθεν ῥηθήσεται. Ἐχει δὲ ὁ Βασιλεὺς ἔτος καὶ χάρτην,
τὴν πυξίδα τῆς φαντασίας, διὰ τὰ γράφει ὅσα ἔρχονται ἔξωθεν
ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν αἰσθησέων.

**Τι εἶναι ὁ Νῆς πρὸ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος· καὶ τὶ μετὰ
τὸ Βάπτισμα.**

Ἐρχομένης αὐτῇ μετὰ τὴν φαντασίαν σε· νῦν δὲ τῶρα ὅτι ὁ
Βασιλεὺς ἔτος· δηλ. ὁ νῆς, ἀφ' οὗ μετὰ τὸν τέλειον διοργανισμόν,
ὡς φασὶν οἱ, χυθὴ μέσα εἰς τὸ σῶμα, εἶναι ἀπλῆς, καθαρῆς,
ἀκέραιος, καὶ ὡς κατὰ τὴν φύσιν τε νοερόν. Καὶ πρὸ μὲν τοῦ ἁγίου Βαπ-
τίσματος, τῷ ζόφῳ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας καλυπτόμενος,
ἀμβλυοῦται μετὰ δὲ τὸ ἅγιον Βάπτισμα, φωτεινὸς ὅλος ἐστὶ, τῷ
ὑπερφυσικῷ φωτὶ τῆς Θεῆς χάριτος ἀσραπτόμενος, καὶ τὰς ἡλια-
κὰς ὑπερλάμπων ἀκτῖνας, ὡς φησὶν ὁ Θεὸς Χρυσόσομος, ὥς ὅτε
μένει τῷ τῆς προαιρετικῆς ἁμαρτίας σκότειν ἀνώτερος. Οὕτω γὰρ φη-
σιν ἡ καλὴ ἐκείνη καὶ εὐλαλὸς γλῶσσα, ἐρμηνεύουσα τὸ ἀποστολι-
κὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον. „Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνεκεκαλυμ-
„μένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμε-
„νοι εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφόμεθα ἀπὸ δό-
„ξης εἰς δόξαν (α)”. Τῷ φημι ἐρμηνεύουσα λέγει· „Τί ἐστι

(α) Β. Κοριν. Γ. 12.

„τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορ-
„φόμεθα· σαφέστερον μὲν τῷτο ἐδείκνυτο, ἵνα τῶν σημείων τὰ
„χάρισματα ἐνέργει· πλὴν ἐδὲ νῦν δύσκολον αὐτὸ κατιδεῖν τῷ
„πιστὸς ὀφθαλμὸς ἔχοντι. Ὅμως γὰρ βαπτίζομεθα, καὶ ὑπὲρ
„τὸν ἥλιον ἡ ψυχὴ λάμπει, τῷ πνεύματι καθαιρομένη· καὶ ὁ μὲν
„νον ὁρῶμεν εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν δεχόμεθα τι-
„να αἴγλην, ὥσπερ εἰ ἀργυρὸς καθαρὸς πρὸς τὰς ἀκτῖνας κείμε-
„νος, καὶ αὐτὸς ἀκτῖνας ἐκπέμπειν· Ἀλλ' οἱμοὶ! καλὸν γὰρ ἐν
„ταῦτα σενάξαι πικρόν! Αὕτη γὰρ ἡ δόξα ἡ ἀπόρρητος καὶ φρι-
„κώδης, μέχρι μὲν μιᾶς καὶ δευτέρας (1) ἐν ἡμῖν μένει. Λοιπὸν
„δὲ αὐτὴν κατασβέννυμεν, τὸν χειμῶνα ἐπάγοντες τῶν βιωτικῶν
„πραγμάτων, καὶ τῇ πυκνότητι τῶν νεφῶν, ἀποκροόμενοι τὰς ἀκ-
„τῖνας· χειμῶν γὰρ τὰ βιωτικά, καὶ χειμῶνος σκυδρωπότερα (α).

Τι εἶναι τὸ φυσικὸν ἰδίωμα τοῦ Νοός.

Τὸ φυσικὸν καὶ ἐσιώδες ἰδίωμα τοῦ νοός εἶναι, νὰ καταγίνε-
ται πάντοτε, κατ' ὃν νῆς, εἰς τὰ συγγενῆ νοητά· κατ' ὃν αἰ-
νολος, εἰς τὰ αἰνολα· κατ' ὃν ἀθάνατος, εἰς τὰ ἀθάνατα· μετὰ ἓνα
λόγον, νὰ καταγίνεται εἰς τὰ ἀληθῆ καλὰ, καὶ ταῦτα νὰ ἔχῃ
τροφὴν, αὐξήσιν, καὶ ἀκολούθως ἡδονήν.

Τι εἶναι τὸ φυσικὸν ἰδίωμα τοῦ Σώματος.

Ἐκ τοῦ ἐναντίου, τὸ φυσικὸν ἰδίωμα τοῦ σώματος εἶναι, νὰ
κλῖνῃ πάντοτε, κατ' ὃν σῶμα, εἰς τὰ σωματικά· κατ' ὃν αἰσθη-
τόν, εἰς τὰ αἰσθητά· κατ' ὃν ὕλικόν, εἰς τὰ ὑλικά· μετὰ ἓνα λό-
γον, νὰ κλῖνῃ εἰς τὰ ψευδῆ καλὰ, καὶ ταῦτα νὰ ἔχῃ τροφήν,
αὐξήσιν, ζωὴν, καὶ ἀκολούθως ἡδονήν. Διὰ τῷτο εἶπε καὶ ὁ Νύσ-

(α) Λόγ. Ζ. εἰς τὴν Β. πρὸς Κορινθ.

(1) Τῷτο λέγει ὁ ἅγιος, ἐπειδὴ τότε μεγάλοι οἱ ἄνθρωποι οἱ περισ-
σότεροι ἐβαπτίζοντο, καὶ ἀκολούθως, προαιρετικῶς ταχέως περιέπιπτον
ἁμαρτήμασιν.

σης Θεός Γρηγόριος. „Διπλῆς ἔσης ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει
„τῆς ἡδονῆς, τῆς μὲν ἐν ψυχῇ δι' ἀπαθείας ἐνεργημένης, τῆς
„δὲ, διὰ πάθους ἐν σώματι, ἣν περ ἐξ ἀμφοτέρων ἡ προαίρεσις
„ἐληται, αὕτη κατὰ τῆς ἐτέρας τὸ κράτος ἔχει (α).

“Οτι τὸ Σῶμα ἐξεσιάζεται ἀπὸ τὸν Νῦν.

Ἀγκαλὰ ὅμως καὶ τὸ σῶμα, καὶ ὁ σῶμα, κλίνει φυσικὰ εἰς τὴν τῶν αἰσθητῶν ἡδονήν· μ' ὅλον τῆτο, ἄγεται, κυβερνεῖται, καὶ χαλιναγωγεῖται ἀπὸ τὸν νῦν, ὅταν ἔχῃ συμπληρωμένον τὸν λόγον. Διὰ τὶ, κατὰ τὸν Θεῖον Δαμασκηνόν, τέτη εἶναι ἡ διαφορὰ ἀναμέσον λογικῆς ψυχῆς καὶ ἀλόγου· ὅτι, ἡ μὲν ἄλογος, ἄγεται καὶ ἐξεσιάζεται ἀπὸ τὸ σῶμα, καὶ τὰς αἰσθήσεις· διότι ἔτως ἐδιωρίσθη παρὰ Θεῶν νὰ ἡγεμονεύῃ τὸ λογικὸν τῷ ἀλόγῳ, καὶ τὸ κρεῖττον τῷ χείρονος, καὶ νὰ τὸ ὑποτάσῃ εἰς τὰ νεύματά τε. Διὰ τῆτο καὶ ὅταν ἐπιθυμῇ, ἔχῃ ἅμα καὶ ὁρμὴν εἰς τὴν πρᾶξιν, καὶ ἀπόλαυσιν τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ κωλύεται ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα νῦν.

Τὶ τὸ προηγούμενον αἷτιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἔγιναν αἱ Αἰσθήσεις.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ νῦν ἔτος, ἀποκλείεται τρόπον τινὰ, μέσα εἰς τὸ παλάτιον τῷ σώματος, ὥσάν μέσα εἰς μίαν σκοτεινὴν φυλακὴν· διὰ τῆτο κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τῷ Δημιουργῷ, ὥσάν τόσαι θυρίδες, τὰ Ε'. Αἰσθητήρια τῷ σώματος· οἱ ὀφθαλμοὶ, λέγω, τὰ ὠττα, οἱ ῥῶθνες, τὸ στόμα· καὶ τὸ κοινὸν αἰσθητήριον τῆς ἀφῆς· με σκοπόν, διὰ νὰ ἡμπορῇ με τὸ μέσον αὐτῶν, κυρίως μὲν καὶ προηγουμένως, νὰ ἔρχεται εἰς τὴν ἐδικήν τε νοητὴν τροφήν, καὶ ἡδονήν· δηλαδή, πρῶτον, εἰς τὴν αἴσθησιν καὶ ἀντίληψιν τῆς αἰσθητῆς ταύτης κτίσεως, ἢ καὶ τῆς Θείας Γραφῆς.

(α) Λόγῳ Ι. εἰς τὸ Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων. Τόμ. Α.

δεύτερον, ἀπὸ τὴν αἴσθησιν αὐτὴν, νὰ χειραγωγῇται μετὰ τὴν ὀδηγίαν τῆς λογικῆς, εἰς τὴν σοφίαν, ἀγαθότητα, δύναμιν, χάριν, ἀλήθειαν, γλυκύτητα, καὶ τὰς ἄλλας τῷ Δημιουργῷ ἐνεργείας, καὶ τελειότητας, αἱ ὁποῖαι θεωρῶνται μέσα εἰς τὴν Κτίσιν, καὶ τὴν Γραφήν.

Καὶ τρίτον, ἀπὸ τὰς ἐνεργείας ταύτας καὶ τελειότητας, νὰ ἀναβαίνει ὅσον τὸ δυνατόν, μετὰ τὰ πτερὰ τῆς νοερᾶς ἐνεργείας, καὶ εἰς τὴν γνῶσιν καὶ θεωρίαν αὐτῇ τῷ Δημιουργῷ τῆς Κτίσεως, καὶ τῷ δοτῆρος τῆς Θείας Γραφῆς, τῷ τὰς τοιαύτας τελειότητας ἔχοντος. Καὶ περὶ μὲν τῆς Κτίσεως λέγει ὁ Σολομών. Ἐκ
„γὰρ μεγέθους, καὶ καλλονῆς κτισμάτων, ἀναλό-
„γως ὁγενεσιεργὸς αὐτῶν θεωρεῖται (α). Καὶ „Τὰ
„ἀόρατα αὐτῷ ἀπὸ κτίσεως Κόσμου τοῖς ποιήμασι
„νοούμενα καθορᾶται, εἴτε αἰδῖος αὐτῷ δύναμις,
„καὶ Θεότης (ἦτοι Μεγαλειότης), εἶπεν ὁ Θεός Παῦλος (β).
Περὶ δὲ τῆς Θείας Γραφῆς· ὁ μὲν κορυφαῖος Πέτρος εἶπεν·
„Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ Προ-
„φητεία· ἀλλὰ ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου φερόμενοι,
„ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι Θεῷ ἀνθρώποι (γ). Ο' δὲ Παῦ-
λος εἶπε. „Λαλῶμεν ἐκ ἐνδιδρακτοῦς ἀνθρωπίνης σο-
„φίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς Πνεύματος ἁ-
„γίου (δ). Θέλει νὰ γυμνάσωμεν τῆτο ὁπῶς λέγω ἐπάνω
εἰς δύο αἰσθητήρια;

“Οτι διὰ τῆς θεωρίας τῶν κτισμάτων ἀναβαίνει ὁ Νῦς εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ ἀγάπην τῷ Κτίσει.

Παραδείγματος χάριν, ἐπιβάλλεν οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς τὸν Οὐρανόν· πίπτει ἐν ταυτῷ ἡ εἰκόνα τῷ Οὐρανῷ ἐπάνω εἰς τὸν ἀμφιβληστροειδῆ καλῶμενον χιτῶνα τῶν ὀφθαλμῶν· καὶ εὐθὺς ὁπῶς προσβάλλει ἡ εἰκόνα αὕτη, πέρνεν τὴν εἰδήσιν ἐν ῥιπῇ οἱ ταχυ-

(α) Σοφ. ΙΓ. 5.

(γ) Β. Πιτρ. Α. 2.

(β) Ρωμ. Α. 20.

(δ) Α. Κοριν. Β. 13.

δρόμοι τῶν πνευμάτων, καὶ τρέχον με μίαν ἀπίστευτον ταχύτητα διὰ μέσων τῶν ἀγωγῶν τῶν νευρῶν εἰς τὸν ἐγκεφαλον, ὅπερ εἶναι ἡ ῥίζα ὅλων τῶν νευρῶν· καὶ εὐθὺς ὁπῶς ἐγγίσκει ἐκεῖ, ἐν τῷ ἅμα ὁ νῆς διεγείρεται καὶ βλέπει τὸν Οὐρανόν. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν αἰσθησιν αὐτὴν, σοχάζεται με τὴν λογικὴν τε δύναμιν, τὴν τάξιν, τὸ μέγεθος, τὸ κάλλος, τὸ φῶς, καὶ τὰ ἐπίλοιπα ἰδιώματα τῷ Οὐρανῷ· καὶ μέσα εἰς τῆτα ὅλα, θεωρεῖ τὴν σοφίαν, τὴν τέχνην, τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ὠραιότητα ἐκείνη ἀπῶς τὸν ἐδημιούργησεν· ὅθεν κάμνει τὸν συλλογισμόν τῆτον, καὶ λέγει ἔτι: Ἐὰν ὁ Οὐρανὸς ὁπῶς εἶναι ποῖημα, εἶναι τόσον ὠραίος, τόσον φωτεινός, πόσον ἄρα γε ὠραιότερος, καὶ φωτεινότερος εἶναι ὁ τῷ Οὐρανῷ Ποιητής; „Περὶσσως γὰρ καὶ ὑπερῶς προένης τὰ τῶν αἰτιατῶν τοῖς αἰτίοις, κατὰ τὸν θεῖον Διανύσιον (α)”. Καὶ με τοῖστον τρόπον ἀναβαίνει, ὅταν τὸ δυνατόν τε, εἰς τὴν γνῶσιν τῷ Δημιουργῷ, καὶ ὁμῶς με τὴν γνῶσιν αὐτὴν, ἐξάπτει καὶ τὴν καρδίαν, καὶ θέλησίν τε εἰς τὴν ἀγάπην τῷ αὐτῷ Δημιουργῷ (1).

(α) Κεφ. Β. περὶ θεῶν ὀνομάτων.

(1) Τοιούτους συλλογισμὸς μᾶς παρακινεῖ νὰ κάμνωμεν ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ διὰ τῶν συλλογισμῶν τῶντων, νὰ ἀναβαίνομεν ἀπὸ τὰ ὁρατὰ εἰς τὰ ἀόρατα, καὶ ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα εἰς τὰ αἰώνια· λέγοντες: „Εἰ τὰ πρόσκαιρα τοιαῦτα, ποταπὰ τὰ αἰώνια; καὶ εἰ τὰ ὁρώμενα ἔτι καλὰ, ποταπὰ τὰ ἀόρατα; εἰ ἔρανε μέγεθος μέτρον ἀνθρωπίνης διανοίας ἐκβαίνει, τῶν αἰδίων τὴν φύσιν, τίς ἄρα νῆς ἐξικινεῖσθαι δυνήσεται; εἰ ὁ τῷ φθορᾷ ὑποκειμένος ἥλιος, ἔτι καλός, ἔτι μέγας, ὅπως μὲν κινεῖσθαι εὐτάκτως δὲ τὰς περιόδους ἀποδιδόν, εἰ ἀκόρετος τέτλη ἡ θεία, ποταπὸς τῷ κάλλει ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος; εἰ τυφλῷ ζημία τῆτον μὴ βλέπειν, ποταπὴ ζημία τῷ ἁμαρτωλῷ τῷ ἀληθινῷ φωτὸς στερηθῆναι; (Ὁμιλ. 5. εἰς τὴν Ἐξήμερον). Διὰ τῆτο λέγει καὶ ὁ Σοφὸς Ἱεροσολύμων Θεόδωρος. „Καταρτίκατον τὸ τὰς φύσεις τῶν ὄντων περιεργάζεσθαι, τῆς ἐμπροσθεν, πρὸς αὐτὰ διαδέσεως, καὶ τῆς περὶ ταῦτα ἀπάτης, ἀπαλλαντικόν· καὶ πρὸς τὴν πάντων ἀρχὴν ἀναγωγικώτατον ἀπὸ τῶν καλῶν, καὶ θαυμασίων, καὶ μεγάλων τὸ κάλλιστον, καὶ θαυμαστότατον, καὶ μέγιστον, μᾶλλον δὲ τὸ ὑπὲρ τὸ κάλλος, καὶ τὴν θαυμασιότητα, καὶ τὸ μέγεθος, διδόν, ἐνοπτορθεῖσθαι. (Φιλοκαλ. σελ. 23). Ἀλλὰ καὶ ὁ Σολομὼν κατηγορῶν τὰς Ἐθνας καὶ εἰδωλολάτρους, λέγει: „Εἰ μὲν τῇ καλλοῦνῃ (τῶν κτισμάτων) τερπόμενοι, θεοὺς ὑπελάμβανον, γινώσκοντες πόσῃ

Ὅτι διὰ τῶν Γραφῶν ἀναβαίνει ὁ Νῆς εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ ἀγάπην τῷ τὰς Γραφὰς λαλήσαντος.

Πάλιν ἐπὶ τῶν ὧτων· λαλεῖται, θετέον, ἕνας λόγος τῆς Θείας Γραφῆς· ὁ λόγος πλήττει τὸν ἄέρα καὶ τὸν κυματίζει· τὰ κύματα τῷ ἄερος ἀλλεπάλληλα ἐγειράμενα, ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ αὐτίον καὶ τὴν κόγχην αὐτῶ· εἴτα ἐκεῖθεν περικλώμενα, καὶ εἰς τὸν πόρον τῷ αὐτίς εἰσερχόμενα, πλήττουν τὸ Τύμπανον αὐτῶ· ἀπὸ δὲ τὴν πληγὴν αὐτὴν κυμαίνεται ὁ ἄερας ὁ ἐν τῇ κοιλότητι τῷ Τυμπάνῳ εὐρισκόμενος, καὶ τινάσσει ὅλα τὰ μέρη τῷ καλαμένῳ Λαβύρινθῳ τῷ αὐτίς. Ἀπὸ δὲ τὸ τίναγμα αὐτό, πλήττεται τὸ ἀκυσκὸν νεῦρον τὸ ἐκ τῷ ἐγκεφάλῳ προερχόμενον· καὶ ἔτιω ἐγείρεται ὁ νῆς, καὶ ἀκεί τὸν λαληθέντα λόγον, εἴτα ἀπὸ τὴν ἀκοὴν αὐτὴν, διάκρινει τὴν χάριν, τὴν ἀλήθειαν, τὴν σοφίαν, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τῷ λόγῳ ἐκείνῳ, ὅθεν καὶ συλλογίζεται ἔτι: ἔάν ὁ λόγος, ὁπῶς εἶναι αἰτιατὸν καὶ ἐνεργημα, εἶναι τόσον ἀληθής, τόσον σοφός, τόσον χαρίεις, πόσον ἄρα γε ἀληθές; πόσον σοφώτερος; καὶ πόσον χαρίεστερος εἶναι ὁ τῆτον λαλήτας, καὶ ἐνεργήσας Θεός; „Διὸ γὰρ ἕκαστον τοῖστον, ἐκείνο μᾶλλον τοῖστον, κατὰ Ἀριστοτέλην.” Ὅθεν μετὸν τρόπον τῆτον ἀναβαίνει εἰς τὴν γνῶσιν τῷ τὰς Γραφὰς ἐμπνεύσαντος καὶ λαλήσαντος Θεῷ. Κατὰ τὴν ἀναλογίαν δὲ τῆς γνώσεως, ἀνάπτει καὶ τὴν θέλησίν τε εἰς τὴν ἀγάπην αὐτῷ. Ἐπειδὴ κατὰ τὸ μέτρον τῆς γνώσεως, καὶ τὸ μέτρον ἐστὶ τῆς ἐφέσεως, ὡς λέγει ὁ Ἱεροσολύμων Θεόδωρος (α)· ἔτι κάμνει καὶ διὰ μέσα τῷ αἰσθητηρίῳ τῆς ὁσφρήσεως· ἔτι διὰ τῆς γεύσεως· καὶ ἔτι διὰ τῆς ἀφῆς.

Εἰς ἕνα λόγον, ὁ νῆς διὰ μέσα τῶν αἰσθητηρίων, ὅλα τὰ

(α) Φιλοκαλ. σελ. 213.

τῶντων ὁ Δεσπότης ἐστὶ βελτίων· ὁ γὰρ τῷ κάλλει γενεσιάρχης ἐκτίσεν αὐτά. Εἰ δὲ δύναμιν, καὶ ἐνεργειαν ἐκπλαγύντες, νοησάτασαν ἀπ' αὐτῶν, πόσῃ ὁ κατασκευάσας αὐτὰ δυνατώτερός ἐστιν” (Σοφ. II: 3)

κτισματα, ἡ ὅλα τῆς Γραφῆς τὰ λόγια, τὰ μεταχειρίζεται ὡς τὰς βάθμους καὶ σκαλοπάτια, διὰ τὰ ἀναβαίνει ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ εἰς τὰ νοητὰ· ἀπὸ τὰ αἰτιατὰ εἰς τὰ αἷτια· ἡ ἀπὸ τὰς εἰκόνας καὶ τύπας, εἰς τὰ πρωτότυπα καὶ εἰκονιζόμενα. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον. „Τύποι καὶ εἰκόνες εἰσι τὰ „ὄρατὰ τῶν ἀοράτων, τὰ αἰσθητὰ τῶν νοητῶν, καὶ τὰ μερικὰ καὶ „πεπληθυσμένα, τῶν ἀμερίστων καὶ ἐνιαίων· καὶ αὕτη δὲ ἡ τῆ „φαινομένη παντὸς κοσμογενεία, τῶν ἀοράτων τῇ Θεῷ προβέ- „βληται (α)”. Μὲ τοιαύτην δὲ μέθοδον ὁ Νῆς ἀναβαίνωντας ἀπὸ τῶν κτισμάτων εἰς τὸν Κτίστην, καὶ ἀπὸ τῶν Γραφῶν εἰς τὸν ταύτας λαλήσαντα, φαίνεται τὰ λέγει εἰς ὅλας τὰς δυνάμεις, καὶ εἰς ὅλας τὰς αἰσθήσεις, ἐκεῖνο τὸ τῇ Ἡσαΐα. „Δεῦτε „ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ „Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ἐδὸν αὐτῇ, „καὶ πορεύσόμεθα ἐν αὐτῇ (β)”.

Τῆτος εἶναι ὁ προηγούμενος σκοπὸς, καὶ τὸ τέλος, καὶ τὸ ἔνεκα, διὰ τὸν ὁποῖον, ὡς εἵπομεν, ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὰς „θυρίδας τῶν αἰσθητηρίων, διὰ τὰ γίνεται ὁ Νῆς ἐπόπτης τῆς „αἰσθητῆς Κτίσεως, καὶ μύστις τῆς νοημένης, ὡς εἶπεν ὁ Θεο- „λόγος Γρηγόριος (γ)”. Διὰ τὰ βλέπει ἐν τοῖς κτίσμασι τὸν Κτίστην, ὡς ἐν ὕδασι ἥλιον, καθὼς φιλοσοφεῖ ὁ Ἱεροσολύμων Θεόδωρος. „Ἀλλ' εἴτι χρὴ καὶ αἰσθῆται χρῆσασθαι, διὰ τῆτο „χρησέον, ἵνα ἐκ τῶν κτισμάτων, τὸν Κτίστην καταλαμβάνω- „μεν, ἐν αὐτοῖς ὁρῶντες ἐκεῖνον, ὡς ἐν ὕδασι ἥλιον· ἐπειδὴ „εἰκόνες εἰσιν ἐν τοῖς ὅσι, τῇ πρώτῃ πάντων αἰτίᾳ, κατὰ τὸ „αὐτοῖς χωρητὸν (δ)”. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, διὰ τῆτο ἔγιναν αἱ αἰσθήσεις, διὰ τὰ προκύπτει ὁ νῆς δι' αὐτῶν εἰς τὴν νοητὴν τα τροφήν καὶ ἡδονήν· καθὼς καὶ τὰ ζῶα τὰ καλέμενα Φερέοικα, Κοχλῖαι φέρ' εἰπεῖν, καὶ Χελῶναι, καὶ ἄλλα ὅμοια, προκύπτουσιν ἔξω τῇ οἰκατῶν, εἰς συλλογὴν τῆς ἐπιτηδείας τροφῆς. „Οὗτος „γάρ ἐστιν ὁ ἄγων, κατὰ τὸν ἀνωτέρω Θεόδωρον, τὸ προσέ-

(α) Ἐπιστολ. πρὸς Τίτον

(β) Ἡσαΐας Β. 3.

(γ) Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα.

(δ) Σελ. 286, Φιλοκαλ.

„χεῖν ἑαυτοῖς μετ' ἀκριβείας, ἵνα τῶν νοητῶν ἅει ἀπολαύωμεν, „πρὸς αὐτὰ καὶ νῦν καὶ ὄρεξιν ἀνατείναντες, καὶ μηδέ ποτε ὑπὸτε „κλαπῶμεν τῶν αἰσθητῶν, ὑποσπαδέντες πρὸς αὐτὸ διὰ τῆς „αἰσθήσεως, ὡς θαυμάσαι αὐτὸ κατ' αὐτό”.

Ὅτι οἱ θεωρῶντες τὴν Κτίσιν, καὶ τὴν Γραφήν, καὶ μὴ ἀναβαίνοντες εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ ἀγάπην τῇ Θεῷ.

Θεῷ, κακῶς, καὶ παρὰ φύσιν ποιεῖσιν.

Ὅσοι δὲ, δὲν μεταχειρίζονται τὴν αἰσθησιν, καὶ τὴν μετὰ τὴν αἰσθησιν ἀκολουθεῖσαν θεωρίαν τῆς Κτίσεως, καὶ Γραφῆς, διὰ τὰ ἀναβαίνασι δι' αὐτῶν εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ ἀγάπην τῇ Θεῷ, τῇ ταύτην λαλήσαντος, καὶ ἐκεῖνην κτίσαντος· ἀλλὰ, ἡ μεταχειρίζονται τὴν θεωρίαν τῆτων διὰ δόξαν ἀνθρωπίνην, καὶ διὰ τὰ θαυμάζειν, καὶ τὰ ἐντροφεῖν εἰς τὰ φθαρτὰ κάλλη τῶν κτισμάτων, καὶ διὰ τέλη ἄλλα σωματικά· ἡ ἐναπομένουσιν εἰς μόνες τὰς μερικὰς λόγους τῶν κτισμάτων, καὶ τῶν Γραφῶν, καὶ περαιτέρω τὰ προβῆν ἀμελεῖσι, μὴ ἀναβαίνοντες εἰς τὸν καθόλου καὶ περιεκτικώτατον λόγον τῶν ὄντων, ὃς ἐστὶν ἡ τῇ Θεῷ σοφία, δι' ἧς τὰ ὄντα γινώσκονται, κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον, καὶ ἐν ἧ πάντες οἱ λόγοι τῶν ὄντων εἰσι. „Ὁ Θεὸς γὰρ φησιν ὁ Σολομών, „τῇ σοφίᾳ ἐδεμελίωσε τὴν γῆν· καὶ ἡνίκα ἡτοίμα- „ζε τὸν Οὐρανόν, συμπάρῃμην αὐτῷ, ἡμὴν παρ' „αὐτῷ ἀρμόζεσα (α)”. Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος. „Εἰσὶ τι- „νες σοφίας λόγοι τῆς ἀρχηγόνος, τῆς πρὸ τῶν ἄλλων ἐν τῇ „δημιουργίᾳ συγκαταβληθείσης τῇ Κτίσει (β)”. Μάλλον δὲ οἱ μὴ ἀναβαίνοντες διὰ τῶν ἐν τῇ Κτίσει, καὶ τῇ Γραφῇ λόγων, εἰς τὸν ἐνυπόστατον λόγον τῇ Θεῷ, μηδὲ ἀγαπῶντες αὐτόν. „Δι' ἧ τὰ πάντα ἐγένετο (γ)”. Καθὼς κάμνην οἱ κατὰ Κόσμον περισσότεροι Φιλόσοφοι· ὅτοι, λέγω, πάντες, πα-

(α) Παροι. Γ. 19.

(β) Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμ.

(γ) Ἰωάν. Α. 3.

ρὰ τὸν σκοπὸν τῆς Δημιουργῆς τῆς Κτίσεως, καὶ τῆς δοτῆρος τῶν Γραφῶν πράττει· καὶ τῶν ἡ θεωρία, κατὰ τὸν ὑψίστον, καὶ θεωρητικώτατον Κάλιστον, ἀποπέφυκεν· ἦτοι παρὰ φύσιν ἐστὶ. Διὰ τί μεταχειρίζεται τὰ μέσα, ὡς τέλη, καὶ τὰ ἐνεκά τε, ὡς ἔνεκα· καὶ ἀκολούθως, διὰ τί ἀγαπᾷ τὰ δῶρα, περισσότερον ἀπὸ τὸν δοτῆρα, καὶ τὰ κτίσματα περισσότερον ἀπὸ τὸν Κτίστην, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστίνος (α). Ἡ γὰρ Κτίσις, καθὼς δὲν ἐκτίσθῃ δι' ἑαυτὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν θεωρίαν, καὶ δόξαν τῆς Κτίσεως, ἔτι δὲν εἶναι πρέπον ἕτε νὰ θεωρῇται, καὶ νὰ θαυμάζεται δι' ἑαυτήν, ἀλλὰ διὰ τὸν αὐτῆς Κτίστην· καθὼς καὶ τὸ κάτοπτρον, δὲν τὸ βλέπει τινὰς δι' ἑαυτὸν· ἀλλὰ διὰ τὸ ἐν αὐτῷ ἐμφαινόμενον.

Τι τὸ ὑφειμένον αἴτιον διὰ τὸ ὁποῖον αἱ Αἰδησεις ἐγένοντο.

Κατὰ δεύτερον δὲ τέλος, καὶ σκοπὸν ὑφειμένον, κατασκευάσθησαν τὰ αἰδητήρια, διὰ νὰ ἡμπορῇ καὶ τὸ σῶμα, καθ' ὃ ὕλκον, νὰ ἀπολαμβάνῃ διὰ μέσε αὐτῶν, τὴν ὑλικήν τε τροφήν, αὐξήσιν, καὶ ζώην.

Κατὰ ἀλήθειαν, ἐγὼ δὲν ἠξεύρω ποῖον νὰ θαυμάσω περισσότερον, τὸ παλάτιον ὅπῃ εἶναι τόσον τεχνικόν, ἢ τὸν Βασιλέα ὅπῃ τὸ κατοικεῖ, καὶ ἀπὸ τὰ δύο ὁμῶς περισσότερον πρέπει νὰ ὑπερθαυμάσω τὸν ἀριστοτέχνην τε, καὶ δημιουργόν, ὁποῦ μὲ τόσην σοφίαν τὰ ἐκτίσῃ, καὶ μὲ ἄλλην τόσην τὰ ἠγώσῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Διὰ τί ὁ Νῆς ἐδελώθη εἰς τὰς αἰδητὰς ἡδονᾶς;

Δύο εἶναι τὰ αἰτία διὰ τὰ ὁποῖα ὁ νῆς ἐδελώθη εἰς τὰς αἰδητὰς ἡδονᾶς. Τὸ πρῶτον καὶ καθ' αὐτὸ, καὶ κυριώτερον αἴτιον εἶναι, διὰ τί μετὰ τὴν παράβασιν τῆς Ἀδὰμ, τὸ ἐδικόν τε ὄργανον, ἦτοι τὸ σῶμα, λαμβάνει ὅλην τὴν ὑπαρξιν καὶ σύσασίν τε, ἀπὸ τὴν αἰδητήν, ἐμπαθῇ, καὶ ἄλογον ἡδονήν. Μὲ ἡδονὴν γὰρ σπείρεται, μὲ ἡδονὴν συλλαμβάνεται, καὶ μὲ ἡδονὴν αὐξάνει, καὶ τελειῖται ἐν τῇ κοιλίᾳ, ἕως ὅπῃ γεννᾶται. Καὶ τῷτο δηλῶν ὁ Προφήτης Δαβὶδ ἔλεγεν. „Ἰδὲ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου (α)”. Τὸ δεύτερον δὲ καὶ ἐπόμενον αἴτιον εἶναι· διὰ τί καὶ ἀφ' ἧς γεννηθῇ, πάλιν μὲ ἡδονὴν ἀνατρέφεται. Εἰς ὅλας γὰρ τὰς πρώτας χρόνους τῆς παιδικῆς ἡλικίας (καὶ πολλῶν μᾶλλον εἰς ὅλας τὰς ἐν τῇ μήτρᾳ ἐννέα μῆνας) μὲ τὸ νὰ μὴ εἶναι πεπληρωμένη ἡ διάκρισις τῆς λογικῆς, ὁ νῆς δὲν ἡμπορεῖ νὰ μεταχειρισθῇ τὰ αἰδητήρια τῆς σώματος διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐδικήν τε ἐνέργειαν, καὶ νὰ χολάσῃ εἰς τὴν νοητὴν ἡδονήν τε. Ἀλλὰ μόνον τὸ σῶμα τὰ μεταχειρίζεται, ὅχι μόνον διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν τε, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐμπαθῆ ἡδονήν τε· καὶ τὸ χειρότερον εἶναι, ὅτι ἔλκει ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν νῆν, ὡς ἀτελῆ καὶ ἀδιάκριτον, εἰς τὴν αὐτὴν αἰδητήν ἡδονήν, καὶ τὸν ὑποδελώνει εἰς αὐτήν.

Ἐτι τὸ λέγει εἰς τὸν φιλοσοφώτατον αὐτῆς λόγον ὁ θεῖος Ἱεροσολύμων Θεόδωρος (1), „Ἐπειδὴ προκαταλαμβάνεται ὁ νῆς

(α) Ψαλμ. IV. 5.

(1) Τῇ Ἱεροσολύμων Θεόδωρὸς τέττα ἐστὶ πόσημα, καὶ τὸ ἐν τῇ Φιλοκαλίᾳ τῶν Νηπτικῶν γεγραμένον, θεωρητικὸν σελ. 218. καὶ ἐστὶ τῇ Θεόδωρῳ Ἐδέσσης. Ὁλόκληρον γὰρ εὗρομεν ὑπερὸν τὸν τῇ θεωρητικῇ ἐκείνῃ.

„ὕπὸ τῆς αἰσθήσεως, ταύτη δὲ ἡ δυνάς ἐπεται· (ἡ ἐπιθυμία, καὶ ὁ θυμὸς δηλ.) Ταῦτα δὲ ἄλογά εἰσι, καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως, ἔχοντες ὑπὸ λόγου κινεῖται, ἔξιν ἐντιθέασιν δυσέκνιπτον τῇ ψυχῇ, ἐν πᾶσι μορίοις· καὶ ἡ τάξις ἀντιστρέφεται. Ὅτε γὰρ αἰσθησις εὐδύς ἔστα τελεία, καὶ ἐρρωμένη, τὸν νῦν, μήπω νῦν ἐνεργεῖα ὄντα, ἐν δυνάμει δὲ ὄντα καὶ ἀτελείᾳ θεωρούμενον, συναρπάζει, ταῦτα κρίνειν αὐτὸν ἀγαθὰ πείθεσθαι, ἅττα δὲ καὶ αὐτῇ τοιαῦτα δοκεῖ· καὶ τὸν ἄρχειν τεταγμένον, ἑαυτῇ ὑποτάσσει, καὶ ἔτω, δελᾶται τὸ κρείττον ὑπὸ τῷ χεῖρον· ταῦτ' ἄρα καὶ πρεσβύτερον, ἡ κακία τῆς ἀρετῆς (α)”. Τὰ αὐτὰ τῷ θεῷ Θεοδώρῳ συνομολογεῖ καὶ ὁ Θεοπέσιος Νύσσις, ἐν τῇ εἰς τὸν Ἐκκλησιαστικὴν ὁγδόῃ ὁμιλίᾳ, ἐν οἷς καὶ ταῦτα φησί: „Ἡ μὲν αἰσθησις ἅμα τῇ πρώτῃ γενέσκει συμφύεται, ὁ δὲ νῦν ἀναμένει τὴν εἰς τὸ σύμμετρον τῆς ἡλικίας ἀναδοξίαν... ταῦτα χάριν δυναστεύεται ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως ὁ νῦν κατὰ μικρὸν ἐγγινόμενος... διὰ τῆτο χαλεπήν τε καὶ δυσκατόρθωτος ἡμῖν ἡ τῇ ἀληθείᾳ ἀγαθὰ κατανόησις γίνεται, ὅτι προειλήμμεθα τοῖς αἰσθητικοῖς κριτηρίοις, ἐν τῷ εὐφραίνοντι καὶ ἡδονῇ τὸ καλὸν ὀριζόμενοι.”

Ἄχ! ἄλλα ταῦτα ἡ μεταχειρίσις τῶν αἰσθητικῶν, ὡς πόσον πικρά! ὡς πόσον κοπιασικὴ καὶ ὀδυνηρὰ ἀποβαίνει ὕστερον εἰς τὸν ταλαίπαυρον, καὶ ἄθλιον νῦν! Διὰ τί, ἀφ' ἧς τὰ αἰσθητήρια χωρὶς καίνα χαλινὸν τῇ λογικῇ, ἀλλὰ ὡς ἄλογα, καὶ κτηνώδη ἐγεύθησαν, καὶ ἐχόρτασαν τὴν ἡδονὴν τῶν αἰσθητῶν, εἰς διάστημα χρόνων σχεδὸν δεκαπέντε τῆς παιδικῆς ἡλικίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ νῦν εὐρίσκεται ὡς ἓως ἀποκοιμισμένος, καὶ ἀγόμενος ἀπὸ τὰς αἰσθήσεως, μετὸ νὰ μὴ εἶναι ἀκόμη ἐπιτήδεια τὰ ὄργανα, εἰς τὸ νὰ ἐνεργήσῃ δι' αὐτῶν, τὴν ἐδικήν τε ἐνέργειαν· ἀφ' ἧς, λέγω, λάβεν ἔξιν τὰ αἰσθητήρια εἰς τὰς ἡδονικὰς ἀπολαύσεις τῆς σώματος, μέχρι τῆς συμπληρώσεως τῆς λογικῆς. „Τὰ πάντα γὰρ κρατῶντα τῷ λόγῳ, μορφῶσι τὰς αἰσθήσεις πρὸς ἀμαρτίαν, εἶπεν

(α) Ἐν χειρογράφοις.

λόγον, ἐπιγραφόμενον τῷ Ἱεροσολύμων Θεοδώρῳ, ἐξ ἧς καὶ ἡ περικοπὴ αὕτη ἐστίν.

„ὁ θεὸς Μάξιμος, ποῖος ἐπειτα, εἰπέ μοι, ἡμπορεῖ εὐκόλῃ καὶ τὰ χαλινώσῃ;”

Ἀφ' ἧς λόγῳ χάριν, οἱ ἀμφιβληστροειδεῖς χιτῶνες τῶν ὀφθαλμῶν συνειδίσκον νὰ βλέπῃν ἐμπαθῶς τὰ εὐμορφα καὶ ὠραῖα κάλλη τῶν ἐμφύχων σωμάτων· ἀφ' ἧς οἱ τυμπανίσκοι τῶν ὠτων γλυκανθῶν εἰς τὰς ἡδέας φωνὰς τῶν μελῶν· ἀφ' ἧς τὸ σινοειδὲς καλέμενον καὶ τετριχωμένον αἰσθητήριον τῆς ὀσφρήσεως ἡδυνθῇ εἰς τὰς εὐωδίας τῶν μύρων καὶ ἀρωμάτων· ἀφ' ἧς ἡ γλῶσσσα, καὶ τὸ σῶμα γευσθῶν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν λάβεν ἔξιν, εἰς τὴν γεῦσιν τῶν λυπαρῶν καὶ νασίμων χυμῶν τῶν βρωμάτων· ἀφ' ἧς, τέλος πάντων, τὸ αἰσθητήριον τῆς ἀφῆς, χρονίσῃ εἰς τὰ ἀπαλά, καὶ μαλακὰ φορέματα, ποῖος ὕστερον, παρακαλῶ, καὶ ἦναι ὁ διαλεκτικώτατος, καὶ ῥητορικώτατος, νὰ τὰ καταπέισῃ, πῶς ἐκεῖνο ὅπῃ ἀπέλαυσαν, δὲν εἶναι μία ἀληθὴς καὶ λογικὴ ἡδονή, ἀλλὰ τὴναντίον μία ἄλογος καὶ προσωρινή; ποῖος νὰ τὰ ἐπισομίσῃ, ὅπῃ αὐτὰ τρόπον τινὰ ἀλαλήτως ἀντιλέγην, φιλονεικῶν, καὶ ὑπερδιατείνονται, πῶς αὐτὴ μόνη πρέπει νὰ νομίζεται ἡδονή, τὴν ὁποίαν αὐτὰ ἐδοκίμασαν, καὶ ὅχι καμμία ἄλλη νοερά, καὶ αἰνῶτος; Ὁ νῦν; ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ἄθλιος, ἀγκαλὰ καὶ νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ ἡδονὴ ἐκεῖνη εἶναι ἰδίᾳ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ ὅχι ἰδίᾳ ἐδικῇ· μ' ὅλον τῆτο, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς εἰς τὰς πρώτας ἐκεῖνης χρόνας συναπόλαυσε μαζί με τὰς αἰσθήσεις τὴν αὐτὴν ἡδονήν, καὶ διὰ τὴν ἀπλότητα ὅπῃ εἶχεν, ἐδελεάσθη, καὶ τῷ ἐφάνη ὅτι αὐτὴ εἶναι καλὸν, φαίνεται ὡς ἓως ἓως ἀπονεναρκωμένος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν δεδεμένος, ἀπὸ τὰς πέντε Αἰσθήσεις, ὡς ἓως ἀπὸ πέντε σιδηρᾶ ροινία. πάσχει, ἀδημονεῖ, βλέπωντας ὅτι Βασιλεὺς ὦν τῆς σώματος, ἐγενε δάλος· καὶ ὅμως, θέλων, καὶ μὴ θέλων, κλίνει εἰς τὴν συναπόλαυσιν τῆς αἰσθητικῆς ἡδονῆς.

Ποῖος νὰ τὰ καταπέισῃ, ὁ τῆς φαντασίας χάρτης; ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἶναι ζωγραφισμένος, καὶ ὅλος κατάσικτος ἀπὸ τὰς ἐμπαθεῖς εἰκόνας καὶ εἰδῶλα, ὅπῃ ἐτυπώθησαν εἰς τὴν χρόνῃ, τῆς αὐτῆς ἡδονῆς, καὶ παρακινεῖ μᾶλλον μετὰ τὴν ἐνδύμησιν, τὸν νῦν, καὶ τὰς αἰσθήσεις, εἰς τὴν ἀπόλαυσίν τῆς. Ποῖος; ὁ θάλαμος τῆς καρδίας; ἀλλοίμονον! καὶ αὐτὸς εἶναι γεμάτος καὶ ἐγγεγραμμένος

νος, ἀπὸ τόσαις καὶ τόσαις πολυχρονίαις ὀρέξεσι καὶ ἐπιθυμίαις τῆς αὐτῆς ἡδονῆς, καὶ βιάζει, τρόπον τινα, καὶ νῦν, καὶ φαντασίαν, καὶ αἰσθήσεις, καὶ ὅλον τὸ σῶμα, διὰ τὴν ἀπολαύσιν. Ἀφίνω νὰ λέγω, πῶς καὶ ὁ Διάβολος, ὁπῶς εἶναι Βασιλεὺς ἐπάνω εἰς τὰς τῶ σῶματος ἡδονάς, γαργαλίζει καὶ αὐτὸς, καὶ τὸν νῦν, καὶ τὴν καρδίαν, καὶ τὰ αἰσθητήρια περισσότερον. Διὰ τί, καὶ μετ' ὅλον ὁπῶς εἶναι ἀσώματος, μαζὶ ὅμως μετ' τὸ σῶμα συναπολαμβάνει καὶ ἐκεῖνος τὰς τῶ σῶματος ἡδονάς, καθὼς λέγουσιν οἱ θεῖοι Πατέρες. Καὶ αὐταὶ εἶναι ὁ χῆρς, καὶ ἡ γῆ, τὰ ὅποια κατεκρίθη νὰ τρώγῃ διὰ μέσε τῶ Ὁφείω. „Καὶ γῆν φαγῇ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σε (1).”

Πῶς ὁ Νῆς ἐλευθερεῖται τῶν αἰσθητῶν ἡδονῶν.

Λοιπὸν ὕστερα ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ὕστερα ἀπὸ τὴν τελείαν συμπλήρωσιν τῆ λογικῆς καὶ ὕστερον ἀφ' ἧς ὁ νῆς, ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ τε γνωρίσῃ, ἢ ἐξ ἀκοῆς μάθῃ ἀπὸ τὰς Θείας Γραφάς, καὶ τὰς Ἱερὰς Πατέρας, πῶς εἶναι ἄλλῃ ἢ φυσικῇ καὶ συγγενεῖς τε ἡδονῇ, τί κάμνει; αὐτὸς ὡς λογικὸς, καὶ ὡς φρόνιμος, καὶ ὡς φύσει φιλόκαλος ὁπῶς εἶναι, δὲν ὑποφέρει νὰ βλέπῃ τὰ αἰσθητήρια τῶ σῶματος τε ἔτζι αἰχμαλωτισμένα εἰς τὰ ἡδονικάτων ἀντικείμενα· δὲν ὑποφέρει νὰ συναιχμαλωτίζεται μαζὶ μετὰ τὰ αἰσθητήρια καὶ αὐτὸς, καὶ νὰ γίνεταί παρὰ τὴν ἀξίαν τε, δῆλος ὁ Βασιλεὺς, ἀρχόμενος ὁ Ἀρχων, ὑπήκοος καὶ ὑποτασσόμενος, ὁ κατὰ φύσιν Αὐτοκράτωρ καὶ Ἐξουσιαστής· ἐδὲ τὸ ὑπομένει νὰ λαμβάνῃ μίαν τοιαύτην ζημίαν, ἣτις τελευταῖον τὸν καταντῇ εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ τὴν κόλασιν.

(α) Γεν. Γ. 14.

(1) Διὰ τῆτο εἶπεν ὁ Συναίτης θεῖος Γρηγόριος. „Ἐπειδὴ γὰρ καὶ αὐτοὶ (οἱ Δαίμονες δηλ.) κατὰ ἀνδρωπον, τὴν ἀγγελικὴν ἡδοὴν ἀπολείσαντες, καὶ τρυφῆς θείας σεριθέντες, χεῖν καθάπερ καὶ ἡμεῖς, καὶ αὐτοὶ „τροφῶν πάχυσιν, ὑλώδεις πως καὶ αὐτοὶ γιγονότες ταῖς τῶν ὑλικῶν παθῶν ἔξεσιν.” (Κφ. οκγ.)

Ἀλλὰ εἰς τῆτο σέκεται ὁλος τε ὁ ἀγὼν, ὡς λέγει ὁ προφητεὺς σοφὸς καὶ Ἱερὸς Θεόδωρος, καὶ εἰς τῆτο θεωρεῖται νὰ δεῖξῃ, ὅτι ἐκτίθη παρὰ Θεοῦ, Βασιλεὺς, καὶ Ἀρχων τῶ σῶματος: δηλ. εἰς τὸ νὰ βαλθῇ μετ' ὅλην τὴν ἀνδρίαν τε, μετ' ὅλην τὴν δέλησιν τε, καὶ μετ' ὅλην τὴν γνώσιν τε, συνεργέσης αὐτῷ τῆς θείας χάριτος, νὰ ἐκκριθῇ ἀπὸ τὰ αἰσθητήρια τῶ σῶματος τε, τὰς πολυχρονίας ἐκείνας, καὶ δυσμοχλεύτας ἔξεις, ὁπῶς ἔλαβον εἰς τὰ αἰσθητά· καὶ ἔτω νὰ τὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν πικρὰν τυραννίδα τῶν θανατηφόρων ἡδονῶν, ὁπῶς ἐδοκίμασαν· καὶ ἐντεῦθεν μετ' εὐκολίαν νὰ τὰ ὑποτάξῃ εἰς τὸ δέλημα τὸ ἐδικόν τε. „Τῷ „τοὶ καὶ πολὺς ὁ ἀγὼν, ἐπειδὴν ὁφείποτε πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν ὁ „νῆς ἥξῃ τῆς ἀληθείας. Εἰ γὰρ μηδέπω τῆς ψυχῆς ἐλαωκυίας, „ὑπ' ἐδενός, ἔργον ἂν ἦν τὸ διατετηρηθῆαι ταύτην καθαράν· ὁ „τότε καὶ συνεχρῆδι χαλκῇ σεβρότεροις αἵμασι, τῆς πρὸς τὰ „τῆδε πάθεσίτε καὶ νεύμασι πεδιθεῖσα, πόσῳ μείζον ἐσιν ὁ „ἀγὼν, ῥῆξαι μὲν τὸν σεβρόν τῆτον δεσμόν, ἐλευθερώσθηναι δὲ „τῆς λατρείας τῆς ὕλης, καὶ τὴν τῶν καλῶν ἔξιν κτήσασθαι; Πῶς δὲ; καὶ μετ' ποῖον τρόπον ἡ ἐλευθερία τῶν αἰσθησῶν, καὶ ἡ πρὸς τὸν νῦν ὑποταγὴ τῶν γίνεταί; ἀκυσον.”

Ἐνας Βασιλεὺς, ὅταν δέλῃ νὰ ὑποτάξῃ μετ' εὐκολίαν κατὰ νῆνα Κάστρον, κόπτει πρῶτον τὸ ψωμί, τὸ νερόν, καὶ τὰς ἄλλας ζωοτροφίας τῶν πολιτῶν, καὶ μετ' τὴν μέθοδον αὐτὴν σενοχωρεῖ τὰς πολίτας νὰ παραδοθῶν εἰς αὐτόν. Αὐτὴν τὴν ἰδίαν μέθοδον μεταχειρίζεται καὶ ὁ νῆς εἰς τὰ αἰσθητήρια· κόπτει ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ κάθε αἰσθητήριον τὰς συνειδισμένας τε σωματικὰς καὶ ἀπολαυστικὰς ἡδονάς, δὲν συγχωρεῖ πλέον εἰς αὐτὰ νὰ τὰς ἀπολαύσῃ, καὶ μετ' τοῦτον τρόπον εὐκόλως, καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν, τὰ φέρει εἰς τὴν ὑποταγὴν τε.

Ἐν ὅσῳ δὲ καιρῷ μεθοδεύεται ταύτην τὴν ἐκκοπὴν, αὐτὸς δὲν σέκεται ἀργός· ὅχι· ἀλλὰ λαμβάνωντας κάποιαν ἄνεσιν καὶ ἐλευθερίαν ἀπὸ τὰ σωματικὰ, γυρίζει εἰς τὴν φυσικὴν τε νοεράν τροφήν, καὶ ἡ ὅποια εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῶν Θείων Γραφῶν ἢ κτήσις τῶν ἀρετῶν· ἡ ἐργασία τῶν Δεσποτικῶν ἐντολῶν· ἡ Ἱερὰ προσευχή· οἱ λόγοι τῶν αἰσθητῶν, καὶ νοητῶν κτισμάτων·

καὶ τὰ ἄλλα πνευματικά, καὶ θεῖα νοήματα, τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὰς βίβλους τῶν Θεοφόρων Πατέρων, καὶ μάλιστα τῶν καλεμένων Νηπτικῶν· ὁποῖαι εἶναι, ἡ Φιλοκαλία, ὁ Εὐεργετινός, Συμεῶν ὁ νέος Θεολόγος, καὶ ἄλλαι· ἀλλὰ περὶ τῶν ὅρα ἔμπροσθεν εἰς τὸ ΙΑ'. Κεφάλαιον.

Ὅτι καθὼς αἱ Αἰσθήσεις ἐτράβιξαν τὸν Νῦν εἰς τὰς αἰσθητὰς ἡδονάς, ἔτω καὶ ὁ Νῦς σπεδάξει νὰ τραβίξῃ τὰς Αἰσθήσεις εἰς τὰς νοητὰς ἡδονάς.

Καὶ ὅχι μόνον τῆτο, ἀλλὰ καὶ τὰς σωματικὰς αὐτὰς αἰσθήσεις πολεμεῖ ὅσον τὸ δυνατόν τε, νὰ τὰς κάμῃ καὶ γυρίσῃ πρὸς τὸν νῦν, διὰ νὰ συναπολαμβάνῃ καὶ αὐταὶ μετὰ τρόπον ἀνάλογον, τὴν ἐδικήν τε νοερὰν ἡδονήν, καὶ εἰς ἐκείνην νὰ συνεισέλθῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ γλυκαίνωνται: καθὼς καὶ αὐτός προλαβόντως, διὰ μέσε τῶν αἰσθήσεων ἔφθασε νὰ συναπολαύσῃ τρόπον ἀνάλογον, καὶ νὰ γλυκαίνῃ εἰς τὴν αἰσθητὴν ἡδονήν. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ὥσπερ πρότερον τὸ σῶμα, διὰ τῶν αἰσθήσεων, καὶ τῶν αἰσθητῶν ἡδονῶν, ἐσπέδαξε νὰ κατασῇ σάρκα τὸν νῦν, καὶ τὸ πνεῦμα: ἔτσι ἀντιστρόφως ὑπερῶν ὁ νῦς, διὰ τῆς ἡδονῆς τῶν αὐλῶν, καὶ νοητῶν, σπεδάξει καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα νὰ τὸ αὐλώσῃ τρόπον τινα, καὶ νὰ τὸ κάμῃ πνεῦμα: καθὼς τῆτο μαρτυρεῖ εἰς πολλὰ μέρη ὁ Θεοφόρος Μάξιμος. Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ὅτι, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν συνεδέθη ἡ ψυχὴ μετὰ τὸ σῶμα, διὰ νὰ γένῃ εἰς αὐτὸ, ἐκεῖνο ὅπῃ εἶναι ὁ Θεὸς εἰς αὐτήν, ἥτοι διὰ νὰ παιδαγωγῇ τὸ σῶμα, καὶ νὰ τὸ οικειώσῃ μετὰ τὸν Θεόν. „Τῷ χεῖρονι συνεδέθη (ἡ ψυχὴ δηλ. τῷ σώματι.) τάχα μὲν, καὶ δι' ἄλλας αἰτίας, ἅς μόνος οἶδεν ὁ συνδύσας Θεός, καὶ εἴτις ἐκ Θεοῦ τὰ τοιαῦτα ἐσοφίᾳ μυσηρία. Ὅσον δ' ἔν ἐμὲ γινώσκειν, καὶ τὰς κατ' ἐμὲ, δυοῖν ἕνεκεν· ἐνός μὲν, ἵνα δι' ἀγῶνος καὶ πάλης τῆς πρὸς τὰ κάτω, τῆς ἄνω δόξης κληρονομήσειεν... ἑτέρου δὲ πάλιν, ὥς ἂν καὶ τὸ χεῖρον ἐλκύσει πρὸς ἑαυτήν, καὶ ἄνω θεῖν, λύσασα καταμικρὸν τῆς

παχύτης· ἵν' ὁπέρ ἐσι Θεὸς ψυχῇ, τῆτο ψυχῇ σώματι γένηται, παιδαγωγήσασα δι' ἑαυτῆς τὴν ὑπηρετὴν ὕλην, καὶ οικειώσασα Θεῷ τὸ ὁμόδελον (α).” Γίνεται γὰρ ἀλληλενέργεια, καὶ ἀλληλοπάθεια τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα, καὶ ἀντιστρόφως, τὸ σώματος πρὸς τὴν ψυχὴν, κατὰ τὰς Μεταφυσικὰς, καὶ συγκοινωνῶσιν ἕνα τῶν ἄλλων τὰ ἰδιώματα, διὰ τὸν ἄρρητον καὶ φυσικὸν δεσμόν ὅπῃ ἔχον. Καὶ ὁ ἀκριβὴς λόγος, καὶ τὸ διὰ τί, ἦναι ἀπόκρυφος παρὰ πᾶσι φιλοσόφοις τε ὁμῶς καὶ Θεολογοῖσιν. Ἀλλὰ περὶ τῶν καὶ εἰς τὸ ΙΒ. Κεφάλαιον λέγομεν.

Τίς ἡ τῆ 'Αδάμ πτώσις.

Τῆτο ἦτον καὶ τὸ πολυθρύλλητον ἐκεῖνο πῶμα τῆ προπατορὸς μας παλαιῆς 'Αδάμ· διὰ τί ἄφησε τὴν τῶν νοητῶν τροφὴν καὶ ἡδονήν, καὶ ἔπεσε, φεῦ! εἰς τὴν σωματικὴν τῶν αἰσθητῶν ἡδονήν, κατὰ τὴν γνώμην ὅλα χεδὸν τῶν χορῶν τῶν θεῶν Πατέρων, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ἐκληρονομήσαμεν κατὰ διαδοχὴν τὴν προγονικὴν ἐκείνην ὁρμὴν πρὸς τὰ αἰσθητά. Ὅθεν εἶπεν ὁ ἄνω τέρω Ἱεροσολύμων Θεόδοτος: „Ὁ 'Αδάμ κακῶς τῇ αἰσθήσει χρησάμενος, τὸ αἰσθητὸν ἐθαύμασε κάλλος, ὥραϊα δόξαντος αὐτῷ τῶν καρπῶν εἰς ὅρασιν, καὶ καλῶ εἰς βρωσίν· ἔγευσάμενος, ἀφῆκε τὴν ἀπόλαυσιν τῶν νοητῶν (β). Εἶδε γὰρ φησιν, ἡ Γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρωσίν, καὶ ἄρεσόν, τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, καὶ ὥραϊόν ἐστι τῶν κατανοῆσαι, καὶ λαβῆσα ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς καὶ ἔφαγον (γ).” Τὸ ξύλον ἐκεῖνο τὸ γνωστὸν καλῶ καὶ πονηρῶ, ἡ ἐμπαθὴς αἰσθησίς ἐστι τῆς φαινομένης Κτίσεως, κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον λέγοντα: „Ξύλον γνωστὸν καλῶ καὶ πονηρῶ, ἡ φαινομένη κτίσις ἐστίν. Ἡ δὲ ὁδὸς γὰρ καὶ ὁδύνης ποιητικὴν ἔχει φυσικῶς τὴν μετάληψιν. Καὶ πάλιν ὁ αὐτός ἀλλαχῇ λέγει: „Ξύλον γνωστὸν καλῶ καὶ

(α) Ἀπολογητικ.

(γ) Γεν. Γ. 6.

(β) Φιλοκαλ. σελ 285.

„πονηρὴ ἢ τῇ σώματος αἰσθησί· ἐν ἣ τῆς ἀλογίας ὑπάρχει σαφὲς ἢ κίνησις· ἥς κατὰ τὴν πείραν μὴ ἀψαοθαι διένεργείας εἰς ἄνθρωπος τὴν θείαν λαβὼν ἐντολήν, ἐκ ἐφύλαξε. (α)“ Τῷ τοῦ ἴδιον λέγει καὶ Νικήτας ὁ Σιδηάτης, καὶ οἱ λοιποί. Ἡ γὰρ αἰσθησίς, ἀφ' ἧς γνωρίσῃ, ταυτὸν εἰπεῖν, δοκιμάσῃ, τὸ καλὸν ἢ γυν τὴν αἰσθητὴν ἡδονήν, συμπεπλεγμένως δοκιμάζει καὶ τὸ πονηρόν· δηλ. τὴν τῆς ἡδονῆς ἀδελφὴν ὁδύνην· καὶ διὰ τῷ κοινῶς ὅλαι αἱ αἰσθηταὶ ἡδοναὶ συνειδίζονται νὰ ὀνομάζονται, ἐνδύναμι ἡδοναί.

“Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ θείος Χρυσόστομος: „Τὶ τῇ φαγεῖν ῥῆον; ἄλλ' ὅμως πολλῶν ἀκῶ λεγόντων· ὅτι καὶ τὸ φαγεῖν κάματος (β).“ Συμφώνως δὲ τοῖς ἀνωτέρω λέγει καὶ ὁ θείος Νύσσης „Γρηγόριος. „Σύμικτον δὲ ἐκατέρων τῇ ἀπηγορευμένῃ ξύλα τὸν καρπὸν εἰναί φησιν, ὃ τὴν γεῦσιν εἰς θάνατον ἄγειν εἶπε, τὴν ἀφαμένει, κατὰ τὴν τῶν δηλητηρίων κακίαν τῶν παραρτυρῶν, θέντων τῷ μέλιτι, καὶ ὃ μὲν καταγλυκαίνει τὴν αἰσθησιν, καλὸν εἶναι δοκεῖ, καὶ ὃ δὲ φθείρει τὸν προσαπτόμενον, κακὸν παντὸς ἔχατον γίνεται (γ).“ Διὰ τῷ ἀναγινώσκωμεν καὶ εἰς τὰς Ἱστορίας, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐλάτρευαν εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὡσάν δύο θεάς, τὴν χαρὰν, καὶ τὴν θλίψιν· καὶ ἀγκαλὰ εἶχον ἀφιερωμένον εἰς τὴν κατὰ μίαν ξεχωριστὸν καὶ, εἰς τὸν αὐτὸν ὅμως καιρὸν ἑκαμναν θυσίαν καὶ εἰς τὴν μίαν, καὶ εἰς τὴν ἄλλην, διὰ νὰ δείξω ἀνιγματοδῶς, ὅτι τόσον εἶναι ἡνωμένη ἡ χαρὰ μὲ τὴν θλίψιν, ταυτὸν εἰπεῖν ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ ὁδύνη, ὥς ὅ πῃ, ὅταν ἡ μία χαροποιῇ, ἡ ἄλλη δίδει φόβον· καὶ ὅταν τῇ βλάβῃ καὶ θλίβῃ, ἐκείνη δίδει ἐλπίδα.

Τις ἡ αἰτία τῆς τῇ Κυρίως ἐλεύσεως.

Τῷ ἐξάθῃ ἀντιστρόφως καὶ τὸ αἷτιον τῆς ἐλεύσεως τῇ νέῃ Ἀδὰμ Ἰησοῦ Χριστῷ· δηλ. τὸ νὰ μᾶς σηκώσῃ ἀπὸ τὴν προσπάθειαν καὶ ἀγάπην τῶν αἰσθητῶν, καὶ νὰ μᾶς ἀναβιβάσῃ εἰς τὴν ἀ-

(α) Κεφ. λβ. τῆς θ. ἑκατοντ. τῶν θεολογ.

(β) Ὁμιλ. ιγ. εἰς τὴν πρὸς Ἑβρ.

(γ) Περὶ ἀνθρώπου κατασκευ. Κεφ. Κ. Τόμ. Α.

γάπην καὶ ἀπόλαυσιν τῶν νοητῶν, δείχνωντάς μας τὴν καλὴν ἔντως ἀντιστροφὴν πρὸς τὰ κρείττονα.

Διὰ τί φεύγου εἰς τὰς ἐρήμους οἱ Ἀσκηταί.

Τῷ θέλοντες νὰ κατορθώσωμεν μὲ εὐκολίαν· ἤτοι τὴν ἐκκοπὴν τῶν ἡδονῶν, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν νοητῶν· ὅς ὄντως καὶ ἀληθῶς φιλόσοφοι καὶ Ἀσκηταί, ἀφῆσαν τὰς οἰκεμένας, ἐνθα πολλὰ εἰσι τὰ αἷτια τῶν ἡδονικῶν προσβολῶν, καὶ ἔφυγαν εἰς τὰς ἐρήμους καὶ σπήλαια, καὶ ἐκεῖ μὴ εὐρίσκοντες τὰς αἰτίας τῶν αἰσθητῶν ἡδονῶν, μὲ εὐκολίαν ὑπέταξαν τὰς αἰσθήσεις, καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν ἀνέβησαν εἰς τὴν τῶν θείων καὶ νοητῶν γλυκυτάτην ἀπόλαυσιν.

Ποία εἶναι ἡ φυσικὴ ἡδονὴ τῇ Νοὸς, καὶ ποία ἡ παραφύσιν.

Τῷ, τῷ τοῦ ἴδιον, παρακαλῶ θερμῶς, νὰ κάμῃ καὶ ἡ μετέρα Πανιερότης. Ἐγνώρισεν ἀκριβῶς, καὶ ἀφ' ἑαυτῆς ὡς φρόνιμος, καὶ ἀπὸ τῶν θείων Γραφῶν ὡς φιλομαθής· ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ φυσικὴ ἡδονὴ τῇ Νοὸς εἶναι, τὸ νὰ ὁρῶ καὶ πάντοτε, καὶ νὰ ἐντρυφᾷ εἰς τὰ κάλλη τὰ νοητά. (Τροφὴ γὰρ τῇ Νοὸς τὰ νοητά, κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον.) Ἡ δὲ πρὸς τὴν αἰσθητὴν ἡδονὴν αὐτῇ κλίσις, ἐγνώρισεν ὅτι εἶναι παρὰ τὴν φύσιν τῇ Νοὸς, βία, ἐμπαθής, φθαρτικὴ, καὶ παντελῶς ξένη ἀπ' αὐτόν. „Ὅταν γὰρ, φησιν, ὁ ἐμὸς θεοφόρος, φιλόσοφος ἅγιος Ἰσαὰκ, ὁ Νῆς ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐλκυθῇ, τότε ἔδεται τὴν τῶν θυρίων τροφήν· ταῦτόν εἰπεῖν, γίνεται κτηνώδης, καὶ θηριώδης.“ Ἡμεῖς γὰρ νοητὴ ἡδονή, αὕτη κυρίως εἶναι καὶ λέγεται ἡδονή, κατὰ τὸν ἅγιον Κάλιστον· διὰ τί καὶ ἐν τῇ ἀπολαύσει αὐτῆς, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν, προξενεῖ χαρὰν. Ἡ δὲ αἰσθητὴ καὶ κατὰ σάρκα ἡδονή, δὲν εἶναι, ἔτε λέγεται ἡδονή, ἀλλὰ ψεύδεται τὸ ἑαυτῆς ὄνομα· διὰ τί καὶ ἐν τῇ ἀπολαύσει αὐτῆς, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν, λύπην εἰς τὴν καρδίαν προξενεῖ· κατὰ τὸν αὐτὸν ἅγιον λέγοντα, περὶ

μὲν ἐκείνης ταῦτα: „Τὸ κυρίως λέγοιτ' ἂν ἡδονή, ὃ „ φύσει „ καὶ λόγῳ μὴ κατηγορέμενον, διαμένειτε ἐπιπλείεον ἐνεργόμε- „ νον, χαρᾶς τε ἔμπλεω τὴν καρδίαν ἀποκαθίστησι καὶ εὐφροσύνης, „ καὶ μετὰ τὴν τέτε ἐκπλήρωσιν. Ζητησάτω τοιγαρᾶν πᾶς ὅστις „ σὺν ἐφιέμενος τὴν καθαρὰν καὶ ἁλυπον, νοερὰν καὶ πνευματικὴν ἢ „ δονὴν αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ γ' ἀληθὴς καὶ κυρίως καρδιακὴ ἡδονή. „ Περί δὲ ταύτης λέγει: Ἡ δὲ μὴ νοερὰ καὶ τὸ πνεύματος, ἀλλὰ „ τῆς σαρκὸς ἡδονή, ἡμαρτημένως ἔχει ἂν καὶ τὸ λέγεσθαι ἡδα- „ νή· ἐπαγομένη γὰρ, ἐπιτελεσθεῖσα, πικρὸν μετὰμελον, προ- „ δήλως ἔφευσαι ἡδονή· νόδι γὰρ (α).”

Διὰ τὸτο καὶ ὁ δεῖος Χρυσόστομος, διμῖαις τῷ σώματος καὶ χει- ροτέρας ἀπὸ τῆς διμῖαις ὀνομάζει τὰς σωματικὰς ἡδονὰς, λέγων: „ Αἱ γὰρ ἡδοναὶ, δεινοὶ τινες τῷ σώματος δήμιοι μάλλον δέ, δη- „ μίων δεινότεροι κατατείνωσι γὰρ ἀχειροποιήτοις δεσμοῖς (β).” „ Καί ἴνα μὲ ὁμοίωσιν ἐδικὴν μα καὶ ἐγὼ εἶπω: ἡ ἡδονὴ ὁμοιάζει μὲ τὸ ῥινὶ τὸ ἀλειμμένον μὲ ἔλαιον, τὸ ὁ ποῖον λείψασα ἡ Γαλῆ, ἔ- λειχεν ἐνταυτῷ καὶ τὸ αἶμα τῆς γλώσσης της. Αὕτη εἶναι μυῖα εἰς τὸ μέλι, ἡ ὁποία πίνωσα τὴν γλυκύτητα τῷ μέλιτος, παγιδεύεται ὁμῶς εἰς τὸ μέλι καὶ ἀποθνήσκει· καὶ αὕτη εἶναι δέλεαρ, εἰς τὴν ἐπι- φάνειαν γλυκὺ, ἀλλὰ καταπινόμενον, θάνατος ὀδυνηρῶς εὗρισκό- μενον. Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Σολομών: „ Μέλι ἀποσάζει ἀπὸ χειλέων Γυνακὸς πόρνης, ἢ πρὸς καιρὸν λιπαίνει „ σὸν φάρυγγα, ὑσερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὐρήσεις (γ).”

Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ αἰσθητήριά της εἰς τόσων χρόνων διάστημα ἐ- συνεδίσταν νὰ ἐρμῶν εἰς τὴν αἰσθητὴν ἡδονὴν, καὶ ὁμῶς νὰ συντραβίζον καὶ τὸν νῦν της εἰς αὐτά, καὶ νὰ μὴ τὸν ἀφίναν νὰ ἐντροφᾷ εἰς τὰ φυσικὰ, εἰς τὰ οἰκεία, καὶ συγγενῆ τε νοήματα, καὶ ἐντεῦθεν νὰ ἀπολαμ- βάνῃ τὴν κατάλληλον νοερὰν αὔξησιν, ζωὴν, καὶ ἡδονὴν, τί πρέπει νὰ κάμῃ; ἰδὲ τὴν ὑπέμνησα μὲ ὅλα ἐκεῖνα ὅπως ἔως τῶρα ἀνέφε- ρα ὅτι εἶναι χεῖρα νὰ σπεδάσῃ καὶ ἡ Πανιερότης της, ὅσον δυνηθῇ

νὰ κυβερνήσῃ μὲ μεγάλην φρόνησιν τὰ πέντε της Αἰσθητήρια καὶ τὰ μὲν ἀναγκαῖα, ὅσα δηλ. ἀποβλέπουν εἰς τὴν σύσασιν τῷ σώμα- τος, νὰ δίδῃ εἰς αὐτά· ὅσα δὲ εἶναι περιττά καὶ εἰς ἡδονὴν ἀφο- ρῶσι, νὰ ἐκκόπῃ ἀπὸ αὐτά. Εἰς τὸτο σέκει νὰ φανῇ ὁ Δεσ- πότης μὲ, ἀληθῶς Δεσπότης: εἰς τὸ νὰ βάλῃ δηλ. ὅλην τὴν ἀνδρίαν τε, νὰ ἐλευθερώσῃ τὰ αἰσθητήριά τε ἀπὸ τὰς φθειρομέ- νας, ἐνωδύνας, καὶ ψευδεῖς ἡδονὰς, καὶ ὁμῶς νὰ συνελευθερώσῃ καὶ τὸν ἡγεμόνα τε νῦν ἀπὸ τὴν προσπάθειαν αὐτῶν, καὶ νὰ τὸν ἀ- φήσῃ νὰ ἐπιστραφῇ εἰς τὰ ποθητά τε καὶ ἄλλα τῶν νοητῶν· ταύ- τὸν εἶπεν, εἰς τὰ ἀληθῆ, καὶ ὄντως ὄντα καλὰ.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ἄτοπον πρᾶγμα εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, τὰς μὲν αἰσθήσεις νὰ ἀφίη ὁ ἄνθρωπος νὰ γεμίζεν ἀπὸ τὰ αἰσθητά, τὸν δὲ νῦν τε νὰ ἐμποδίζῃ ἀπὸ τὴν ἐδικήν τε ἐνέργειαν, καὶ τὰ νοητά: „Καὶ γὰρ ἄτοπον κρίνω, τὰς μὲν αἰσθή- „ σεις ἔαν ἀκωλύτως τῶν ἰδίων ἐμπίπλασθαι ὑλῶν, τὸν δὲ νῦν „ μόνον εἰργεσθαι τῆς οἰκείας ἐνεργείας· ὥς γὰρ ἡ αἰσθησις τῶν „ αἰσθητῶν, ἔτως ὁ νῦν τῶν νοητῶν ἐπίβολός ἐστιν (α).”

Διὰ τί, καθὼς ἀπὸ τὰ αἰσθητήρια ταῦτα, ὅπως ἡγκιστρῶ- θησαν τρόπον τινὰ εἰς τὰς αἰσθητὰς ἡδονὰς, ὅχι μόνον κατὰ τὰς πρώτας ἐκεῖνας χρόνους τῆς παιδικῆς ἡλικίας, (ὥς ἡ προλα- βῆσα ὅλη θεωρία ἀπέδειξεν) ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς μετὰ ταῦτα, συνηγκιστρώθῃ τόσον ὁ νῦν ὁ ἐδικός μας, ὅσον καὶ ὅλος τῷ ἀνθρω- πίνῳ γένει, εἰς τὸ δέλεαρ τῶν αὐτῶν αἰσθητῶν ἡδονῶν, καὶ ἐν- τεῦθεν ὑσερήθμεν, φεῦ! καὶ ἀπωλέσαμεν ἅπαντες τὴν μακα- ρίαν ἐκείνην καὶ ἀληθινὴν ἡδονήν μας. Οὕτω πάλιν, ἂν δὲν ἐξαγ- κιστρωθῶν τὰ αὐτά αἰσθητήριά μας ἀπὸ τὰς αἰσθητὰς ἡδονὰς, δὲν ἡμπορεῖ ἔτε ὁ νῦν μας νὰ συνεξαγκιστρωθῇ ἀπὸ αὐτὰς, καὶ νὰ γυρίσῃ εἰς τὴν φυσικὴν ἡδονήν τε· καὶ κατὰ ἄλλον τρόπον τῷ- το νὰ γένῃ εἶναι ἀδύνατον, ἀδύνατον.

(α) Ἐν Κεφ. ρια. ριβ. χειρογράφοις. (γ) Παροιμ. Ε. 3.

(β) Δόγ. εἰς τὴν πρωτομάρτυρα Θέκλαν.

(α) Ἐπιστολὴ Ἀπολογητικὴ πρὸς Καισαρεῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Περὶ φυλακῆς τῆς Ὁράσεως: τί εἶναι ἡ ὄρασις, καὶ οἱ ὀφθαλμοί.

Ἰνα δὲ κατ' εἰρημὸν καὶ τάξιν ὁ λόγος χωροῖται, φέρεται ὑπομνήσωσθαι τὴν Ἱερὰν τελειότητα, τίνα τε, καὶ ποῖα εἰσὶν ἐνὸς ἐκάστης αἰσθητικῆς τῆς ἡδονικῆς ἀντικείμενα· καὶ πῶς πρέπει νὰ φυλάττηται τὸν νῦν τῆς ἀπὸ αὐτά. Καὶ ἰδὲ τὸ πρῶτον αἰσθητικόν ὅπῃ μᾶς ἀπαντᾷ, εἶναι ἐκεῖνο τῆς Ὁράσεως, τῆς βασιλικωτάτης τῶν αἰσθήσεων, κατὰ τὰς Φυσικὰς· τῆς ἐξηρητημένης τῆς ψυχικῆς πνεύματος, καὶ συγγενῆς τῇ νοῶς, κατὰ τὰς Θεολόγους, (Ι) τῆς γνωσικωτέρας τῶν ἄλλων, καὶ διὰ τὸ τοῦ πιστοτέρας, κατὰ τὰς Μεταφυσικὰς· εἶπερ, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν: „Ὀφθαλμοί, ὡς τῶν πιστότεροι.“ Ὀφθαλμοί, οἱ δύο λύχνοι τῆς σώματος, κατὰ τὸν λόγον τῆς Κυρίας (α) οἱ δύο φωστῆρες τῆς προσώπου, κατὰ τὰς Ἀστρονόμους· οἱ δύο πρῶτοι κλέπται τῆς ἀμαρτίας, κατὰ τὰς ἡθικὰς Φιλοσόφους· οἱ δύο πλοκαμοὶ τῆς ψυχῆς, καθὼς τὰς ὀνομάζει ἓνας Σοφός, μετὰ τὰς ὁποίας ἡ ψυχὴ ὡς ἂν ὀκταπόδι, ἀπλύνει καὶ πέρνει ἀπὸ μακρόθεν ἐκεῖνα ὅπῃ τῇ ἡρέσαν.

Ἡ δὲ νὰ εἰπῶ, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον: οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι τὰ δύο ἀσώματα χέρια, μετὰ τὰ ὁποῖα ἡ ψυχὴ πιάνει τὰ ὁρατὰ ὅπῃ ἀγαπᾷ, καὶ ἀπὸ μακρόθεν· καὶ ἐκεῖνα ὅπῃ δὲν ἡμπορεῖ νὰ πιᾷ μετὰ τὰ χέρια (ὁποῖα μάλιστα εἶναι τὰ ὠραία ὀμμάτια) αὐτὰ τὰ πιάνει πάλιν μετὰ τὰ ὀμμάτια, καὶ τὰ ἀπολαμβάνει. Διὰ

(α) Ματθ. γ. 23.

(Ι) Λέγει γὰρ ὁ ἅγιος καὶ Θεολογικώτατος Μάρκος ὁ Ἐφέσιος ἐν Κεφ. μί. περὶ τῶν θεῶν φησὶ ταῦτα. „Οὐκ ἔστιν ἄλλοτριον τῆς αὐτῆς ψυχῆς „ἡ ὁρατικὴ δύναμις· τῇ γὰρ ψυχικῇ πνεύματος ἡρτῆται, καθὰ φασὶν οἱ „περὶ ταῦτα δεινοί.“

τί καὶ ἡ ὄρασις, ἀφ' εἶναι, λεπτοτέρα μὲν, τῆς ἀφῆς τῶν χειρῶν, χονδροτέρα δὲ τῆς ἀφῆς τῆς φαντασίας, καὶ τῇ νοῶς, κατὰ τὸν ἴδιον Βασίλειον, λέγοντα: „Δὶ ἀφῆς ἐν τινος καὶ ἡ ὄψις τὴν ψυχὴν πρὸς ἡδονὴν „ἀπατᾷ, ταῖς τῶν ὀμμάτων βολαῖς καθάπερ ἄσω- „μάτοις χερσὶν, ὧν ἂν θέλῃ, πόρρωθεν ἀπτομένη· καὶ ὧν ταῖς τῇ „σώματος χερσὶν ἀψαδαι ἐπ' ἐξουσίας ἐκ ἔχει, ταῦτα ταῖς τῶν „ὀμμάτων βολαῖς ἐμπαδῶς περιπτύσσουσα (α).“ Ὁθεν εἶπε καὶ ὁ „Θεολόγος Γρηγόριος: Ψάυσιν ὀφθαλμοὶ λίχνοι καὶ τῶν ἀ- „ψάυσων.

Ἀπὸ τούτων λοιπὸν τὰς ὀφθαλμὰς, ἃς ἐκκόψῃ τὰς θεωρίας καὶ κάλλη τῶν σωμάτων ἐκείνων, ὅπῃ παρακινῶσι τὴν ψυχὴν εἰς αἰσθητὰ καὶ ἀτόπας ἐρωτάς. Ἦκεσας γὰρ τῇ μεγάλῃ Πατρὶς Βασιλεῖς λέγοντος „μὴ ἐσιᾶν τὰς ὄψεις ταῖς τῶν θαυματοποιῶν ἐπιδείξεσιν, ἢ „σωμάτων θεαῖς, ἡδονῆς κέντρον ἐναφιέντων (ἢ ἐπαφιέντων) (β). Ἀκέεις δὲ καὶ τῇ Σολομῶντος βοῶντος „Ὀφ- „θαλμοῖς ὁρᾷ „βλεπέτωσαν, τὰ δὲ βλέφαρά σῃ „νευέτω δίκαια (γ).“ Ἀκέεις καὶ τῇ Ἰώβ διαμαρτυρομένῃ καὶ λέγοντος. „Διαθήκη ἐδέμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ „ἐμὴ συνήσω ἐπὶ παρθένον (δ).“

Εἰς ταύτην τὴν αἰσθησιν, παρακαλῶ, ἑάλλε ὅλην τὴν προσοχήν σου, Δεσπότῃ μου. Πρῶτον, διὰ τί ἡ αἰσθησις αὐτὴ παρομοιάζει, ὡς εἵπομεν, ὡς ἂν ἓνας κλέπτης, μᾶλλον δὲ, ὡς ἂν ἓνας τῶν κλεπτῶν πρωτοκλέπτης. Συναρπάξουσα γὰρ ταχέως τὸν νῦν, καὶ διολιθαίνουσα ἐν ῥιπῇ (ὃ λέγεται πάλιν περὶ αὐτῆς) ὀφθαλμῶν, εἰς τὸν τόπον ἀποτρέχει τῆς ἀμαρτίας· εἶδεν ἐκεῖ ἐμπαδῶς· ἀνεμάξατο τῇ κάλλος τὸ εἶδωλον τὸ ἐτύπωσεν ἐν σιγῇ μετὰ τὴν διασποράν τῶν πνευμάτων εἰς τὸν ἐγκέφαλον· ἡδύνθη εἰς τὸ εἶδωλον ἡ ψυχὴ· ἐξαπέσειλε τὴν ὀρεξίν τε καὶ ἐπιθυμίαν μέσα εἰς τὸν θάλαμον τῆς καρδίας, καὶ ἀμάρτυρον τὴν ἀμαρτίαν εἰργάσατο, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (ε). Καὶ τὸ τοῦ εἰ-

(α) Λόγ. περὶ Παρθεν.

(δ) Ἰώβ. λα. ι.

(β) Λόγ. πρὸς τὰς Νέας.

(ε) Λόγ. εἰς τὸ πρόσθε σῆμαυτῶ.

(γ) Παρ. Δ. 25.

ναι ἐκεῖνο ὅπῃ εἶπεν ὁ Κύριος. „ Πᾶς ὁ βλέπων Κυναῖνα, „ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐ- „ τήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῇ (α).”

Διό, ὁ μὲν Σολομών ἐμποδίζει τὸ νὰ μὴν πιασῶμεν ἀπὸ τῆς ὀφθαλμῆς „ μὴ σε νικήσῃ, λέγων, κάλλος ἐ- „ πιθυμία, μὴ δὲ ἀγρευθῇς σοῖς ὀφθαλμοῖς (β).” Ὁ δὲ Θεολόγος Γρηγόριος προβαίνωντας ἐμπροσθεν, ἐμποδίζει ἀ- κόμι καὶ αὐτὸ τὸ παρόραμα. Προσίδησι γὰρ εἰς τὸ τῷ Σολομών- τοις ῥητὸν, καὶ λέγει „ Μὴ συναρπαδῇς σοῖς βλεφάροις, εἰ δυνα- „ τόν, μέχρι παροράματος (γ).” Ὁ περ ἐρμηνεύων ὁ ὁρολιαστὴς Νι- „ κήτας, ἔτω φησὶ „ Μὴ συναρπαδῇς σοῖς βλεφάροις, μὴ μόνον ἐκ „ περιέργως καὶ πολυπράγμωνος θεας, ἀλλ' εἰ δυνατόν, μὴ δὲ ἐκ „ τῆς κατὰ τύχην προσβαλλέσης καὶ παραδρομῆς, ἀσφαλιζόμενος „ μέχρι καὶ αὐτῇ τῇ παροράματος, καὶ κατέχων τὴν ὕψιν διὰ δὲ „ τὴν τῷ πράγματι δυσχέρειαν, πρόκειται τὸ, εἰ δυνατόν.” Ἐσι „ δὲ τὸ μὲν ὁρᾶν, τὸ ἀπλῶς βλέπειν· τότε δὲ ἐνατέρωμεν, τὸ „ περιέργως ὁρᾶν, καὶ τὸ παρορᾶν, οἶον εἰ πλεονασμὸς καὶ ἔλθεις.

Τὶ πρέπει νὰ κάμνῃ τις, ὅταν συναρπαδῇ ἀπὸ τῆς ὀφθαλμῆς.

Εἰ δὲ καὶ φθάσῃ ὁ τοῖστος κλέπτης νὰ τὴν συναρπάσῃ κάμμιαν φορὰν, ἃς ἀγωνισθῇ καὶ νὰ μὴν ἀφήσῃ τὸ εἶδωλον τῆς Ἀφροδίτης, ἥτοι τῆς αἰχρᾶς ἐπιθυμίας, νὰ τυπωθῇ εἰς τὴν ψυχὴν τῆς. Πῶς; ἢ εἰς τὸν Θεὸν καταφεύγουσα διὰ τῆς προσευχῆς, ὃ καὶ ἀσφαλέ- σερον. „ Τῷ γὰρ Κυρίῳ μόνῃ ἐστὶν ἡ σωτηρία, κατὰ τὸν „ Ψαλμῶδόν (δ).” ἢ εἰς ἄλλο τι νόημα πνευματικὸν σρέψασα τὴν φαντασίαν τῆς ἵνα φαντασία τὴν φαντασίαν, καὶ εἶδωλον τὸ εἶδω- λον ἐξαλείψῃ. Πάτταλος γὰρ, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐκκρεῖ τὸν πάτταλον. Τοιαύτην ἐργασίαν φαίνεται νὰ ἐκάμνε καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. „ Ὅψις, λέγων, συνήρπασέ με, πλὴν, ἀλλ' ἐχέδην.

(α) Ματθ. Ε. 28.

(β) Παροιμ. 5. 25.

(γ) Λόγ. εἰς τὴν Καινὴν Κυριακὴν.

(δ) Ψαλμ. Γ. 8.

„ Εἶδωλον ἐκ ἔστησα τῆς ἀμαρτίας. Εἶδωλον ἔστη; πείραν ἐκπε- „ φεύγαμεν (α).” Ἀκρίεις ἐσάδη, λέγει, τὸ εἶδωλον τῆς ἀ- μαρτίας, καὶ δὲν ἐτυπώθη εἰς τὴν φαντασίαν; ἡλευθερώθη πα- ρευθὺς καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν πείραν, ἡγυν τὴν συγκατάθε- σιν, ἢ καὶ πρᾶξιν τῆς ἀμαρτίας.

Ἐάν δὲ ὁ Διάβολος δὲν παύῃ νὰ σὲ ἐνοχλῇ μετὰ τὸ εἶδωλον ἐκεῖνο τῷ προσώπῳ ὅπῃ ἔφθασε νὰ ἐντυπωθῇ εἰς τὴν φαντασίαν σε, σὲ συμβαλεῦει ὁ δέσιος Χρυσόσομος, καὶ ἡ ἀγία Συγκλητική, νὰ μεταχειρίζεσαι τὴν μέθοδον ταύτην, διὰ νὰ λυτρωθῇς ἀπὸ τὴν προσπάθειάν τε, ἡγυν εὐγανε μετὰ τὸν Νῦν σε, τὰς ὀφθαλμῆς τῷ εἰδῶλι ἐκεῖνῃ· εὐγανε τὰς σάρκας ἀπὸ τὰ μάγυλά τε· κόπτε τὰ χεῖλη τε· εὐγανε τὸ ἐπάνωθεν φαινόμενον εὐμορφον δέρμα, καὶ σοχάζε πῶς ἐκεῖνο ὅπῃ κρύπτεται ὑποκάτω, εἶναι τόσον συγκα- μερόν, ὅπῃ ἄνθρωπος δὲν ὑποφέρει νὰ τὸ βλέπῃ χωρὶς μῖσος καὶ ἀηδίας. Διὰ τί δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ἓνα ἐγδαρμένον κρανίον, καὶ κόκ- καλον κατακόκκινον, γεμάτον ἀπὸ αἷμα, καὶ φοβερόν εἰς τὴν θεωρί- αν ὁ μὲν γὰρ Χρυσόσομος, ἔτω λέγει „ Μὴ τοῖνυν μὴ δὲ ἐνταύ- „ θα τῷ ἄνδρι πρόσσεχε· ἀλλ' ἐνδότερον διάβηθι τῷ λογισμῷ, καὶ „ τὸ δέρμα τὸ καλὸν ἐκεῖνο περιελὼν τῷ λογισμῷ, περιεργάζε „ τὰ ὑπὸ τῷ τοῦ καίμενα (β).” Ἡ δὲ σοφωτάτη Συγκλητική ἔτω φησὶν „ Εἰ δὲ γένοιτο ἐν τοῖς κατὰ διάνοιαν χωρίοις ὕψους ἀπρε- „ πῆς φαντασίας, τῷ λόγῳ τὸ παρὸν τιμωρητέον· καὶ ἔτω τῷ εἰδῶ- „ λῳ τῆς ὀφθαλμῆς ἐκκοπτέτω τῶν δὲ παρειῶν τὰς σάρκας ἐξαι- „ ρεῖτω, ὑποτεμνέτω δὲ καὶ τὰ χεῖλη· καὶ ὁράτω λοιπὸν πῆγμα „ ὡς ἐὼν φιλῶν δυσειδές· καὶ ἔτω κατανοεῖτω τί ἦν τὸ ποθέμενον· ἔ- „ τω γὰρ ἂν ὁ λογισμὸς ἀναχαιτισθῇ νὰ δυνηθεῖ τῆς ματαίας „ πλάνης· τὸ γὰρ φιλέμενον ὃ δὲν ἦν, εἰμὴ αἷμα, φλέγμα τι με- „ μιγμένον. . . .” Ἐπὶ γεμὴν δέον καθόλου τῷ ἐρωμένῳ, ἔλκη βα- „ ρύστω καὶ σηπεδονώδῃ βρύειν ὑπογράφειν τῷ λογισμῷ, καὶ συν- „ τόμως φᾶναι, νεκρῷ παραπλήσιον τοῖς ἐνδον ὀφθαλμοῖς ὑπο- „ τιθέναι· ἔτω γὰρ ἐγχωρεῖ τῆς ἡδυπαθείας ἀποσηναί (γ).”

(α) Ἐν τοῖς τετρασίχ. Ἰάμβοις.

(β) Λόγ. 2. εἰς τὴν πρὸς Κορινθ. Β.

(γ) Ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῷ

βίῳ τῆς Συγκλητικῆς.

Ὅτι ἡ ὄρασις βαδύτερα ἐντυπόνοι τὰ εἰδωλά της ὑπὸ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις, καὶ διὰ τί.

Δεύτερον, ἃς φυλάττη καλὰ τὴν ὄρασίν της· διὰ τί ἡ αἰσθησις αὐτὴ μὲ τὸ νὰ ἦναι λεπτοτέρα, (1) διὰ τὸτο καὶ γνωσικωτέρα καὶ διὰ τὴν γνωσικωτέρα, διὰ τὸτο καὶ ἀπὸ τὸν νῦν ποθεινότερα καὶ διὰ τὴν ποθεινότερα, διὰ τὸτο καὶ τὰ εἰδωλά της βαδύτερα ζωγραφίζει ἐπάνω εἰς τὴν πυξίδα της φαντασίας καὶ διὰ τὴν βαδύτερα, διὰ τὸτο καὶ μὲ περισσοτέραν δυσκολίαν ἐξαλείφονται. Ὅθεν καὶ οἱ Ἱεροὶ Θεολόγοι, καὶ πάντες οἱ Νηπτικοὶ Πατέρες, κοινῶς ἀποφαίνονται, ὅτι ἡ ὄρασις ὑποστατικῶς βλέπει τὰ ὁρατὰ πράγματα (2).

Καὶ ἐπ' ἀληθείας μὲ τὴν πείραν αὐτὴν βλέπομεν βεβαιωμένον, ὅτι, τὰς μὲν ἄλλας εἰκόνας ὅπῃ ἐφθάσαμεν νὰ εἰδοποιήσωμεν μὲ τὸ μέσον τῶν ἄλλων μας αἰσθητικῶν, εὐκολώτερα ἐξαλείφωμεν. Ἐκεῖνας δὲ, ὅπῃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μας, καὶ ὀφθαλμῶν περιέργων, ἐτυπώσαμεν εἰς τὴν φαντασίαν μας, ἢ μὲ πολυκαιρίαν καὶ πολὺν κόπον, ἢ καὶ παντελῶς δὲν ἤμπορεμεν νὰ τὰς ἐξαλείψωμεν· ἀλλὰ, ἢ ἐγγρηγορότων ἡμῶν, δὲν λείπουν νὰ μᾶς προσβάλλουσιν, ἢ καὶ κοιμωμένων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν παύουν νὰ μᾶς ἐνοχλοῦν· εἰς ὀλιγαλογίαν, μὲ αὐτὰς συγγιγνῶσκόμεν, καὶ μὲ αὐτὰς συναποδυνήσκομεν.

(1) Παράδοξον ἀληθὲς, καὶ σχεδὸν ἀπίστευτον διὰ τὴν ὑπερβολὴν, εἶναι τὸ λεπτὸν φῶς ὅπῃ ἡ φύσις εἰς τινῶν ἀνθρώπων ἐνέθηκεν ὀφθαλμῶς· ἀναγινώσκουμεν γὰρ εἰς τὰς ἱστορίας, ὅτι Στράβων ὁ Γεωγράφος εἰς τὸν ἀφρικανὸν πόλεμον, ἀπὸ τοῦ ἀκουσθέντος τῆς Σικελίας ἔβλεπεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Καρδαγέντης (ἵτοι τῆ Ταννίς) τὰ καράβια, καὶ πόσος εὐγαίνει ἀπὸ τὸν λιμένα ἐκείνου· καὶ ὁ βασιλεὺς Τιβερίος ἔβλεπεν εἰς τὸ σκότος, καθὼς βλέπεις καὶ ὅλα τὰ νυκτινόμα ζῶα, φῶς ἀποσπινδιρίζοντα ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ κατὰ ἀντανάκλασιν ἐκεῖθεν βλέποντα.

(2) „Ὁρα τὸν ἄββαν Ἰσαὰκ λόγ. 12. σελ. 87. ὅπου ὑποστατικῶς „θεωρίαν ὀνομάζει τὴν θεωρίαν τὴν διὰ τῶν αἰσθήσεων τῶν αἰσθητῶν, καὶ „μάστιχα τὴν δι' ὀφθαλμῶν, ἣν ἐν τῷ πδ. λόγ. σελ. 473. θεωρίαν ἐν παρ. „χύτητι ὑποστάσεως ἐνσώως ὀνομάζει. Αὐτὸ τὸτο λέγει καὶ ὁ ὕψιμος „Κάλλιστος ὁ καταφυγιώτης πολλαχῶς τῶν αὐτῶν Κεφαλαίων, καὶ μάστιχα ἐν τῷ πδ. τῷτο βεβαίεται καὶ ὁ Θεολογικώτατος ἐκεῖνος Θεοφάνης ὁ Νικαίας ἐν τῷ κατὰ Ἀκινδυνικῶν ἐν τῷ λόγῳ αὐτῷ.

Ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ φεύγῃ τὰς συνομιλίας τῶν Γυναικῶν.

Διὰ τὸτο πρόσεχε, νὰ παρακαλῶ θερμῶς, πρόσεχε Δέσποτά με φίλτατε, καὶ φυλάξτε, καλὰ, ἀπὸ τοῦ νὰ φιλεῖτε τὰς ὀφθαλμῶς με τὴν περιέργον θεωρίαν τῶν ὁρατῶν προσώπων· μήποτε σε νικήσῃ κάλλος ἐπιθυμία· πληροφορήσε γὰρ, ὅτι εἰς κίνδυνον μεγάλον εὐρίσκεσαι, καὶ διὰ τὴν νέος, καὶ διὰ τὴν ὡς Ἀρχιερεὺς, δὲν εἶναι τρόπος νὰ μὴν ἀπαντήσῃς τοιαῦτα πρόσωπα, ὅπῃ ῥίπτουσιν εἰς τὴν καρδίαν, ἀκόμι καὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωρούμενα, τὰ βέλη τῆς ἡδονῆς. Ἀλλ' εἰ μὲν δυνατόν ἐστί, μηδέποτε θέλητον τοῖς τοιούτοις προσώποις νὰ ἀπαντήσῃς, καὶ εἰς λόγους ὅλως νὰ ἔλθῃς, καὶ συνομιλίας, καὶ ἡ συνομιλία ἦναι περὶ ἐξομολογήσεως, ὡς καὶ τὸτο οἱ θεῖοι Πατέρες διαγορεύουσιν. Ἐνθυμῆμαι γὰρ ἐγὼ, ὅτι ἡ ἀγία καὶ Οἰκουμένη ἐβδόμη Σύνοδος λέγει εἰς τὸν ἐνδέκατον ὄγδον Κανόνα της, ὅτι ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς εὐρεθῇ ἔξω εἰς κἀνένα προάσειον, ἢ γὰρ τζεφτιλίκιον, εὐρίσκονται δὲ ἐκεῖ καὶ Γυναῖκες, νὰ ἀναχωρῶν ἐκεῖναι ἀπὸ ἐκεῖ, ἕως ὅτε εὐρίσκεται παρὼν ὁ Ἀρχιερεὺς· καὶ νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ κάμνῃ κἀμίαν ὑπηρεσίαν πρὸς αὐτόν.

„Εἴτις δέλην, ἢ ἐλευθέραν ἐν τῷ Ἐπισκοπεῖῳ κτώμενος „φωραδεῖν, ἢ ἐν Μοναστηρίῳ, πρὸς ἐγχειρήσιν διακονίας τινός, „ἐπιτιμάτω· ἐπιμένων δὲ καθαίρειτω. Εἰδὲ καὶ τύχοι ἐν προα- „σειοῖς γυναῖκας εἶναι, καὶ θελήσοι ὁ Ἐπίσκοπος, ἢ ὁ Ἡγούμε- „νος, πορεῖαν ἐν τοῖς ἐκεῖσε ποιήσασθαι, παρόντος Ἐπισκόπου, „ἢ Ἡγουμένου, μηδὲ ὅλως ἐγχειρήσιν διακονίας ποιείτω κατ' ἐκεῖ- „νον τὸν καιρὸν Γυνή· ἀλλ' ἰδιαζέτω ἐν ἐτέρῳ τόπῳ, ἕως ἂν „τὴν ἀναχώρησιν ποιήσῃται ὁ Ἐπίσκοπος, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον.

Τὶ πρέπει νὰ κάμῃ τινὰς, ὅταν συνομιλῇ μὲ Γυναίκας.

Ἀπὸ τῷτο συμπεραίνομεν ὅτι ἀπαγορεύει ὁ Κανὼν μηδὲ ὅλως νὰ ἔρχωνται εἰς δέαν τῶν Ἀρχιερέων αἱ Γυναῖκες. Εἰδὲ καὶ

τὸτο δὲν εἶναι δυνατόν, κἄν ὅταν ὁμιλῇς Γυναικί, κάτω νεύσω-
σάν σε οἱ ὀφθαλμοὶ (1) καὶ ἐνώπιόν σε τὴν τῆ Θεᾶ παρθεῖαν τυ-
πώσωσαν, ἢ καὶ τελείως ἀποκλειέωσαν, ὃ καὶ ἀσφαλές ἐστιν
ὑποφάλλετω δὲ καὶ τὸ σῶμα τὸ „προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπι-
„όν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκδεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ (α).”
Καὶ μὴ μόνος ἔσο, ἀλλ' ἔχε μετὰ σὺ ἕνα, ἢ δύο ἵνα μὴ δῶης
χώραν τῷ πολεμῶντι σε ἐχθρῷ.

Ἐπῆγε μίαν φορὰν Ἰσίδωρος ὁ πρεσβύτερος τῆς Σκήτεως
εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, διὰ νὰ ἀνταμώσῃ τὸν Πατριάρχην Θεό-
φιλον, καὶ ἀφ' οὗ ἐγύρισεν, ἐσυνάχθησαν οἱ Πατέρες καὶ τὸν ἡ-
ρώτων. Πῶς ὁ Κόσμος Ἀββᾶ; τί κάμνεσιν οἱ ἄνθρωποι; Καὶ
αὐτὸς ἀπεκρίθη: „Φύσει ἐγὼ πρόσωπον ἀνθρώπου ἔκ εἶδον, εἰ-
„μὴ τὸ πρόσωπον τῆ Πατριάρχης τότε ἀνταπεκρίθησαν ἐκεῖνοι,
„ἄρα ἐχαώθησαν, καὶ κατεποντίσθησαν οἱ ἄνθρωποι Ἀββᾶ; Ὁ
„δὲ ἀπεκρίθη ἐχθί: ἀλλ' ἐβίασα τὸν ἑαυτὸν μου νὰ μὴν ἰδῶ
„πρόσωπον ἀνθρώπου καὶ ἐθαύμασαν ἅπαντες τὴν ἀκριβείαν
„αὐτῆς (β).”

Τὸτο εἶναι ἕνα παράδειγμα ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἡμπορεῖ νὰ μά-
θῃ ἡ Πανιερότης τις, πόσον κακὸν πρᾶγμα εἶναι τὸ νὰ ἀφίη
τὰς ὀφθαλμὸς τῆς νὰ μετεωρίζωνται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Διὰ τὶ ἀπὸ

(α) Ψαλ. ιε. 8.

(β) Ἐν τῷ Γερουτιῳ.

(1) Καθὼς τὸτο διδάσκει ὁ θεῖος Ἰσίδωρος ὁ Πηλεσιώτης λέγων
„πάσας μὲν, εἰ οἶόν τε, ὁμιλίας Γυναικῶν, ἐκτρέπεσθαι καὶ, ὡς ἐχέσας
„τινα πρὸς χαύνωσιν ἐπιτήδευον· εἰδὲ τὸτο ἀδύνατον διὰ περιστάσεις
„χρεῖαν, ἢ οἰκονομίας πτωχῶν, κάτω νεύοντας διαλέγεσθαι· τοῖς γὰρ
„πλείοσιν, ἢ καὶ πᾶσι χεδόν, τοῖς ἡττηθεῖσι κάλλος Γυναικῶν, διὰ τῶν
„θυρίδων ἀνέπτη ὁ θάνατος· ὅς καὶ τῆ μεγάλης Προφῆτης καὶ Βασιλεῖας ἐκρά-
„τησεν, ὅτε πρὸς τὸ λατρεῖν ἐκεῖνο τὸ θανατηφόρον ἀπέβλεψε (ἐπιστ. ΠΘ
„Ἰσίδωρος ἐπισκόπος)· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Παλλαδίον ὁ αὐτὸς
„γράφων λέγει: φεύγε, ὦ βέλτε, ὡς ἐγχαρεῖ τὰς τῶν Γυναικῶν ἐντεῦ
„ξεῖς· τὰς γὰρ Ἱερωμένους ἀγιωτέρους εἶναι καὶ καθαρωτέρους τῶν τὰ ὄρη
„κατελιγφότων· ἔπειδ' οἱ μὲν, καὶ ἑαυτῶν, καὶ λαῶν οἱ δὲ, ἑαυτῶν μόνου
„φροντίζουσιν· εἰδὲ ἀναγκασθεὶς ἐντυχεῖν, κάτω τὰς ὀφθαλμὸς ἔχε, καὶ
„δίδασκε καλεῖσθαι πῶς βλέπειν καὶ ὀλίγα φράσας, τὰ καὶ ἐπισύψαι,
„καὶ φησὶ: δύναμιν, ταχέως ἀφίπτασθαι.” (Ἐπιστολὴ πδ.)

τὸν μετεωρισμὸν αὐτὸν, ἄλλο τίποτε δὲν ἀποκτάται, πᾶρξ ἡ-
δοναὶ καὶ πάθη ὀλέθρια. Διὰ τὸτο καὶ Συμεὼν ὁ καλέμενος νέος
Θεολόγος, παραγγέλλει νὰ μὴν τεντώνῃ τινὰς τὰς ὀφθαλμὸς
τε, ὅχι μόνον εἰς πρόσωπα Γυναικῶν, ἢ νεωτέρων, ἀλλ' εἰς
πρόσωπα γερόντων καὶ πολιῶν ἢ δὲ Πανιερότης τις, ὡς τὰς φυ-
λάττη, καὶ ἀπὸ τὰς τῶν Γυναικῶν, καὶ νεωτέρων (1) παρακαλῶσα
τὸν Θεὸν μετὰ τὸν σοφὸν Σειράχ, καὶ λέγεσα: „Κύριε Πατέρ
„καὶ Θεὲ ζωῆς μου μετεωρισμὸν ὀφθαλμῶν μή μοι
„δῶς, καὶ ἐπιθυμίαν ἀπόστροφον ἀπ' ἐμοῦ (α).”

Μάλιστα δὲ ὡς φυλάττεται νὰ μὴ βλέπῃ τὰ πρόσωπα ἐ-
κείνα, εἰς τὰ ὁποῖα πρότερον ἔφθασε νὰ λάβῃ πάθος καὶ ἐπιθυ-
μίαν εἰς τὴν καρδίαν της· διὰ τὶ ταῦτα βλέπασαν, μετὰ διπλὴν
πόλεμον ὁ διάβολος τὴν πολεμεῖ, καὶ ἔσωθεν, ἀπὸ τὸ πάθος
καὶ τὴν προλαβῶσαν ἐπιθυμίαν, καὶ ἔξωθεν ἀπὸ τὴν παρῶσαν ἐ-
κείνων θεωρίαν.

Παραδείγματα τῶν μὴ φυλαξάντων τὰς ὀφθαλμὸς.

Φύλαξον καλὰ, Δεσπότης, (τὰ αὐτὰ γὰρ λέγειν) ὡς
φησι Παῦλος: „Εμοὶ μὲν ἔκ ὀκνηρὸν, αὐτῇ δὲ ἀσφα-
„λές (β).” φύλαξον τὰς ἀπατηλὰς καὶ κλέπτας τῶν ἀλλοτρίων
ἡδονῶν ὀφθαλμῶν· εἰς τὰς πόρτας ταύτας τῶν ὀφθαλμῶν ἔ-
χε βίγλιν μεγάλην. Διὰ τὶ ἀπὸ αὐτὰς ἐμβαίνουσιν οἱ περισσό-
τεροι κλέπτει, καὶ καρτεύουσι τὸ Κάτρον τῆς ψυχῆς· διὰ τὶ ἂν

(α) Σεφ. κγ. 4.

(β) Φιλίπ. γ. ι.

(1) Ὡς φυλάττη δὲ τὰς ὀφθαλμὸς τῆς, ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν θεωρίαν
τῆ προσώπου τῶν γυναικῶν, καὶ νεωτέρων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν περιήγουν θεω-
ρίαν τῶν ἄλλων μελῶν τῆ σώματος αὐτῶν· πολλάκις γὰρ ἡ πορνικὴ ἐπι-
θυμία γοητεύεται καὶ ἀπατᾶται, καὶ ἀπὸ τὰ τυχόντα μέλη τῶν τοιούτων
προσώπων, ἕως ἀκόμη καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὑποδήματά των· ὅθεν εἶναι γεγενη-
μένον περὶ τῆ Ὀλοφέρνης καὶ Ἰεδίθ. „Το Σανδάλιον Ἰεδίθ, ἡρπα-
„σεν ὀφθαλμὸν Ὀλοφέρνης, καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς ἡχμα-
„λώτισσε ψυχὴν αὐτῆς.” (Ἰεδίθ. Ιε. 9.)

ἤθελαν φυλάξωσι τὰς ὀφθαλμούς των καὶ οἱ προπάτορες, δὲν ἤθελαν ἐξοριθῆν μακρὰν τῇ Θεῷ, καὶ τῇ Παραδείσῳ. „Εἶδε γὰρ, φησὶν ἡ Γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον (α)”. Ἀκείεις; εἶδε φησὶν εἶδεν, ἔπαθεν, ἔλαβεν, ἔφαγεν, ἔθανεν· ἂν ἤθελαν φυλάξαι τὰς ὀφθαλμούς οἱ υἱοὶ τῇ Θεῷ, ἦγον τῇ Σῆθ, δὲν ἤθελαν καταποντισθῆν ἀπὸ τὸν δι' ὕδατος κατακλυσμὸν. „Ἰδόντες γὰρ, φησὶν οἱ υἱοὶ τῇ Θεῷ τὰς θυγατέρας τῶν Ἀνδρῶν, πῶν ὅτι καλαὶ εἰσὶν, ἔλαβον ἑαυτοῖς εἰς Γυναῖκας (β)”. Καὶ ἂν ἤθελαν φυλάξαι τὰς ὀφθαλμούς των οἱ Σοδομίται διὰ νὰ μὴν ἴδωσι τὰς δύο ἀγγέλους, δὲν ἤθελαν καταφλεχθῆν ἀπὸ τὸν πύρινον κατακλυσμὸν (γ).

Εἶδεν ὁ Συγχέμ ὁ υἱὸς τῇ Ἐμμώρ τὴν Δείναν, τὴν θυγατέρα τῇ Ἰακώβ εἰς τὰ Σίκιμα, καὶ ἠγάσθη αὐτῆς, καὶ διὰ τῆτο ἀπώλετο ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν της μετὰ πάντο· τῇ λαβ (δ). Εἶδεν ὁ Δαβὶδ ἀπὸ τῇ δώματος λαομένην τὴν Βηρσαβεὲ, καὶ εἰς τὸν διπλὴν βόθυνον τῆς μοιχείας, καὶ τῇ φόνε ἐπέπεσε (ε). ὅθεν ἐκ τέττε σωφρονιστοί, ἔμαθε νὰ παρακαλῇ τὸν Θεόν, διὰ νὰ ἀποσρέφῃ τὸς ὀφθαλμούς τε ἀπὸ μάταιον κάλλος, λέγων, „Ἀπόσρεψον τὰς ὀφθαλμούς μου τῇ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα (ς)”.

Ὅτι ἐκ τῇ ὁρᾶν τίκεται τὸ ἐρᾶν· καὶ αὐτιστρόφως, ἐκ τῇ μὴ ὁρᾶν τίκεται τὸ μὴ ἐρᾶν.

Τὶ νὰ περιττολογῶ; εἶναι ὁμολογούμενον, αὐτόπιζον, καὶ ἀναντίρρητον παρὰ πᾶσι, τὸ πολυφύλλητον τῆτο ἀξίωμα τὸ λέγον, „ἐκ τῇ ὁρᾶν τίκεται τὸ ἐρᾶν· καθὼς ἐκ τῇ ἐναντίῃ, καὶ τὸ μὴ ἐρᾶν, τίκεται ἐκ τῇ μὴ ὁρᾶν, ὅπερ δηλοῖ καὶ τὸ λόγιον ἐκεῖνο τῇ Σειράχ τὸ λέγον: „Πορνεία Γυναίκος, ἐν μετεωρισ-

(α) Γεν. γι. 6.

(β) Γεν. ς. 2.

(γ) Γεν. ιθ.

(δ) Γεν. λδ. 2.

(ε) Β. Βασίλ. ια. 2.

(ς) Ψαλμ. ριη.

μοῖς ὀφθαλμῶν (α). ὅθεν τὸτο εἰδότες καὶ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῇ μὴ ὁρᾶν, ἀπόκτησαν τὸ μὴ ἐρᾶν. Ἐντεῦθεν ὁ Ἀλέξανδρος τὰς θυγατέρας τῇ Δαρείῳ, θανατοῦν κάλλος μαρτυρεμένας, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ἐδὲ προσβλέψαι ἠξίωσε (β). Ἐντεῦθεν ὁ Κύρος Πάνθειαν τὴν τῇ Ἀβραδάτῃ σύζυγον (1), καὶ ὁ Καμβύσης τῆς Ἀρτέμιδος τὴν Ἰέρειαν, τῶν λοιπῶν κάλλει διαφερόσας, τῆς ἑαυτῶν ἀπηξίωσαν ὅψως.

Ἀσεῖον δὲ εἶναι καὶ τὸ ἐπιχείρημα τῇ Σωρεῖτε, ὅπῃ φέρει εἰς τῆτο ἓνας Ἀββᾶς εἰς τὸ Γερωντικόν. Ἰδὲ καὶ ὁ Σωρεῖτης γυμνός.

„Τὸ μὴ ὁραθῆν, φησὶν, εὐδέχεται ἡ διάνοια.

... ὅ εὐδέχεται ἡ διάνοια, εὐκινεῖ τὴν φαντασίαν.

... Τὸ μὴ κινῆν τὴν φαντασίαν, ἐδὲ τὸ πάθος κινεῖ.

... Τῇ πάθος δὲ μὴ κινεμένα, γαλήνην ἔχει τὰ ἔνδον.

„Τὸ ἄρα μὴ ὁραθῆν, γαλήνην παρέχει τοῖς ἔνδον.

(α) Σειράχ Κς. 9.

(β) Αἰγ. πρὸς τὰς Νέας.

(1) Δὲν δύναμαι ἐδῶ νὰ σιωπήσω, ὡς ἀξιόλογον, καὶ συντεῖνον εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἐκεῖνο ὅπῃ ἠκολούθησε περὶ τὴν ὡραιότητα Πάνθειαν ἐκεῖνην, καθὼς τὸ ἀναφέρει ὁ θεῖος Ἰσίδωρος ὁ Πηλεσιώτης. Ὁ Κύρος φρόνιμος ὢντας, καὶ γνωρίζωντας πόσον τιτρώσκει τὴν καρδίαν τὰ ὠραῖα κάλλι, δὲν ἠθέλησεν ἔτε νὰ ἰδῇ τελείως τὴν Πάνθειαν· ὅθεν, ὅχι μόνον δὲν ἐδοκίμασε τὴν ταραχὴν καὶ τὸ πάθος τῆς λαγνείας, ἀλλὰ καὶ με σωφροσύνην διέλαμψε, καὶ περιβέητος ἔγενεν. Ὁ Ἀράσπας, ὑπερηφανεύεις ὡς ἄφρων πῶς δύναται νὰ ὁρᾷ κάλλος γυναικὸς, καὶ νὰ μὴ τὸ ἐρᾷ, εἶδεν αὐτήν. Ἀλλὰ τόσον τὴν ἐράσθη, καὶ εἰς τόσην ἀδιαντροπίαν κατήντησεν, ὥστε ὅπῃ ἐπαρακάλει θερμῶς διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τῇ ποδεμένη, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπίτυχε· καὶ εἶδε καὶ ἔπαθεν ὁ Κύρος ὁ Βασίλευς, ὥς εὐ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἄνδρα ἀπὸ τὸν αἰσχρὸν ἐκεῖνον ἔρωτα, καὶ τὴν ἀκάδειον ἐπιθυμίαν. Καὶ ἀληθῶς ἐπληρώθη εἰς τέττε τὰς δύο ἐκεῖνο ὅπῃ λέγει ὁ Παροιμαστὴς „Σοφὸς φοβηθεὶς ἐξέκλινεν ἀπὸ κακῆ· ὁ δὲ ἄφρων, ἑαυτῷ πεποιθὼς, μίγνυται ἀνόμῳ” (Παρ. ΙΔ 16) Ὅθεν ὁ ἀνωτέρω θεῖος Ἰσίδωρος παρεκινήθη νὰ γράψῃ τὸ νόστιμον δίλημμα τῆτο: „ἢ ὁρᾶν, μὴ ἐρᾶν, ἢ ἐρᾶν, μὴ ὁρᾶν. Εἶδε τὸ πρότερον τίσι μὲν δύσκολον, φαίνεται, τίσι δ' ἀδύνατον, τὸ δεύτερον ἀσκητέον· ἀμεινον γὰρ ἀσφάλεια, φιλοτιμίας ἀκρίβεια.” (Ἐπιστολὴ αὐτοῦ Ἀνδρομάχῳ.)

Ἀρειότερον δὲ, ἢ ὁ φησὶς τῶν σοφῶν: „Ὁ κάλλει, λέγων, ἄλλοτρίῳ ἐπιβάλλων τὰς ὀφθαλμούς, ἐκ ἔτι κόρη, ἀλλὰ „πόρην ἔχει τὴν τῆ ὀφθαλμοῦ κόρη, συμφωνῶν δηλονότι τῷ ἁγίῳ Ἰσίδωρ εἰπόντι: „Οὐ μόνον τὸ σῶμα ἀνέπαφον, ἀλλὰ ἡ „τὰς βολὰς τῶν ὀφθαλμῶν, ἅς κόρας διὰ τὸ καλῶμεν, παρδένες εἶναι χρὴ (α)”. Ἀλλὰ ἡ αὐτὴ ἀκόμη ἡ φύσις περιέκλεισε τὰς ὀφθαλμούς μέσα εἰς τὰ βλέφαρα, ὥσάν παρδένες μέσα εἰς τὰς θαλάμους· ἵνα ὡς παρδένες, ἐντρέπωνται, ὅταν ἔξω τῶν οἰκείων θαλάμων προκύπτωσι, ἢ μὴ ἀδιάντροπα τὰ τυχόντα πρόσωπα βλέπωσι, καθὼς ὁ ἴδιος εἶπεν Ἰσίδωρος. Διὰ τὸ καλὰ εἶπε ἢ ὁ θεῖος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος: „Φεύγοντες φεύγομεν τὸ μὴ βλέπειν, μὴ δὲ ἀκθεῖν καρπῷ (1) ἢ μὴ γεύσασθαι „λοιπὸν συνεταξάμεθα· θαυμάζω γὰρ, εἰ Δαβὶδ τῷ Προφή- „τε, ἰχυροτέρως ἑαυτὰς λογιζόμεθα (β)”.

Ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς ἢ Ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ ἔχουν Κάτοπτρα, ἦτοι Καθρέπτας· ἢ ποῖα κακὰ ταῦτα γεννῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος περὶ ὀφθαλμῶν ἐστὶ, προδέτω ἐνταῦθα ἢ τὴν ἄλογον ἡδονήν, ἢ ματαίαν προσπάθειαν ὅτῃ ἔχουσιν τινες τρυφιλοὶ, εἰς τὸ νὰ εὐολίζωσι τὰς οἰκίας των μὲ μεγάλα, ἢ πολύτιμα κάτοπτρα· διὰ νὰ χαροποιῶσι μὲ αὐτὰ τὰς ὀφθαλμούς των, ἢ νὰ προξενῶν εἰς τὴν καρδίαν τὰς τὴν ἀπὸ κάθε μέρος θηρευομένην ἀπὸ αὐτῆς ἡδονήν· ὥσάν νὰ μὴ ἦτον ἀρκετὴ δι' αὐτὰς, ἢ ἡδονὴ ὅτῃ ἡ φύσις, ἢ ἡ τῆ Θεῆς Πρόνοια ἐδιώρησεν εἰς τὸ νὰ παρηγορῇ τὰς ὀφθαλμούς, μὲ τόσα ὡραῖα θεάματα τῶ παντός, ἂν δὲν προσεδῇ εἰς αὐτὰς ἢ ἡ τεχνικὴ τῶν ὀφθαλμῶν ἡδονή. Διὰ τὸ παρακαλῶ τὸν ἐμὸν Δεσπότην, νὰ λείψῃ ἀπὸ μίαν τοιαύτην ματαίαν κατηγορημένην ἡδονήν, ἢ Κάτοπτρα εἰς τὴν Μητρόπολιν νὰ μὴ ἔχῃ, ἀλλὰ ἢ ἂν ἔχῃ, δέομαι,

(α) Ἐπιστολ. ἀπογ. Παύλου πρεσβυτέρῳ.

(β) Λόγ. ΙΕ.

(1) Ἰσως „ τὸ βλέπειν, ἢ ἀκθεῖν καρπῷ.

νὰ τὰ ἀποβάλλῃ ὡς πάντα ἀνοίκεια εἰς τὸ θεῖον αὐτῆς ἀξίωμα. Διὰ τὴν ἢ χρῆσιν τῶν τοιούτων Κατόπτρων, ὅχι μόνον προξενεῖ πολλὰς ὑπερβολὰς ἀξιοκατηγορήτας, ἀλλὰ ἢ πολλὰς ῥίπτει εἰς ἀτόπας ἢ γελοιώδεις ἐρωτας τῶ ἰδία ἑαυτῆς των, οἵτινες ἐγίναν παρομοίαις τῶν ἀπερασμένων αἰώνων. Ἐτὶ δικαίως κατηγορεῖται ἀπὸ τῆς Ἱστορικῆς ὁ Ὁσῖος ἐκεῖνος ὁ ἀπελεύθερος, ὅς τις ζητῶντας νὰ εὕρῃ πολυπράγμονας ἡδονὰς, ἢ δυσφήμους τρυφὰς διὰ νὰ χαροποιῇ τὰς ὀφθαλμούς τε, ἐνέδυσσε μὲ παλυτελεῖς ἢ διαφόρους καθρέπτας ὅλας τὰς τοίχους τῶ οἴκου τε, διὰ νὰ βλέπῃ μέσα εἰς αὐτὰς τὸν ἑαυτὸν τε, ἢ τὰς αἰχμαργίας τε. Ἐτὶ ὁ Νάρκισσος κατοπτριζόμενος τὸ ὡραῖόν τε πρόσωπον μέσα εἰς καθαρὰν πηγὴν, ἠγάπησε τὸν ἑαυτὸν τε, ὅθεν ἐγένετο αὐτὸς ἑαυτῷ ἐνταυτῷ ἢ ἐρασῆς, ἢ ἐρωμένος· ἢ πλανηθεὶς ἀπὸ τῆς ὀφθαλμοῦ τε ἐνόμιζε ὡς ξένον πρόσωπον, ἐκεῖνο ὅτῃ ἦτον ἐδικόν τε. Ἀλλὰ τὸτο δὲν ἐσάδῃ τόσον θαυμαστόν· διὰ τὴν ὁ Νάρκισσος ἦτον ὡραῖος, ἢ ὡραῖον ἠγάπησεν εἰδῶλον. Τὸ μεγαλύτερον τέρας ἐσάδῃ, ὅτι μία σεσαθρωμένη, βλερυρὰ, ἢ σηποδόντισσα γραῖα, ὀνομαζομένη Ἀχι, βλέπεσα συχνὰ μέσα εἰς τὸν καθρέπτην τὸ δυσειδές, ἢ ρυτιδωμένον τὴν πρόσωπον, ἐφαντάσθῃ ἢ ἀσύνητος πῶς νὰ ἦναι, ὅχι μία ἰδέα, ἀλλὰ μία Θεὰ τῆς ὡραιότητος. Ὅθεν ἀκολέθως τοσῶτον ἠγάπησεν αὐτὴ ἑαυτήν, ὥς ὅτῃ, γινομένη ἢ αὐτὴ ἢ εἰδῶλον ἢ εἰδωλολάτρη, ἐπεριχαίρετο εἰς τὸ εἰδῶλόν της, ἢ ὡς νέος ἐρασῆς τὸ ἐνηγκαλίζετο, παραφρονῶσα, ἢ ζηλοτυπῶσα, χωρὶς νὰ ἔχῃ κανένα συνερασῆν· τοιαῦτα γελοιώδη, ἢ ἀφροσύματα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῶν Κατόπτρων (1).

Ἀλλὰ τίμοι ἀποκρίνεσθαι; Καὶ ἂν ἐσὺ μὲ ἐμποδίζῃς νὰ μὴ βλέπω τὰ πρόσωπα τῶν ἀνδρῶν, ἢ τῶν γυναικῶν ἂν ἐσὺ μὲ ἐμποδίζῃς νὰ μὴ ἔχω Καθρέπτας, μὲ ποῖα ἄλλα ἔχω νὰ ἀναψύχω ἢ νὰ παρηγορῶ τὰς ὀφθαλμούς μου; Ἐχῆς Δεσπότης, σὲ ἀντα-

(1) Οἱ δὲ Πλάτων εἰλεγεν, ὅτι, τότε μόνον πρέπει νὰ βλέπῃ τις εἰς τὸ κάτοπτρον, ὅταν τύχῃ νὰ θυμωθῇ ἵνα βλέπων τὴν ἀγριότητά τῆς προσώπου τε, τὰ ἄτακτα κινήματα τοῦ χειρῶν τε, ἢ τὸν παραφύσιν κλόνον τῆς σώματός τε, ἐντραπῇ αὐτὸς ἑαυτὸν, καὶ μισήσῃ ὅσα τοιαῦτα ἄλογα ἢ ματαιὰ πάθος.

ποκρίνομαι, ἔχεις, καὶ πολλὰ ἔχεις ἄξια πάσης θεωρίας, διὰ τὰ χαροποιῆς τὰς ὀφθαλμούς σε. Ἰδὲ ἐκεῖ ἐπάνω τὸ ἡέραενον, καὶ σαυφειροειδές, καὶ χαριέσατον πρόσωπον τὸ εὐρυχωροτάτε Οὐρανῷ, ὅς τις εἶναι θρόνος, καὶ κάτοπτρον ὁρατὸν, τῆς ἀοράτου Θεότητος. Ἰδὲ τὸν λαμπρότατον καὶ χρυσοειδέσατον ἥλιον τὸ κέντρον τῶν πλανητῶν· τὸν βασιλέα τῶν ἀσέρων καὶ τὸν ἄγρυπνον ὀφθαλμόν καὶ ἄσβεστον λαμπάδα τῶν Κόσμων. Ἰδὲ τὴν μηνοειδῆ, καὶ κερατοειδῆ, καὶ πλησιφανῆ, καὶ ὀλόφωτον, καὶ ἀργυροειδῆ Σελήνην. Ἰδὲ τὰς χωρὰς τὰς ἐναρμονίας τῶν τῆς νυκτὸς λύχων, καὶ σιλβόντων ἀσέρων. Ἰδὲ καὶ ἐδῶ κάτω τὰ ἀνδοποιῶν, καὶ ὠραιότατα μιᾶς πεδίας τὰς χλοαζέσας λιβάδας· τὰς δροσώδεις καὶ πολυανθεῖς λειμῶνας, καὶ παραδείσους τὰς πολυχρόους βοτάνας, καὶ τὴν γλυκυτάτην, καὶ γαλήνιον ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, τὰς ἡλιακάς ἀντανεκλῶσαν ἁψίδας. Θεάματα εἶναι αὐτὰ ὅλα, καὶ κάτοπτρα, ὅπερ δὲν παρηγορεῖται μόνον καὶ ἀναψύχεται τὰς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ καὶ κάμνει αὐτὸς νὰ τρυφῶσι, διὰ τὰ εἰπῶ ἔτι καὶ νὰ ξεφαντώνουσι. Διὰ τί προσκαλὲν τὸν ἔρωτα, καὶ τὸν θαυμασμόν μετὰ τὴν φυσικὴν ἡδονήν τες. Εἰ δὲ πρέπει νὰ προσδέσωμεν καὶ τεχνικὰς ἡδονὰς κοντὰ εἰς τὰς φυσικάς. Βλέπε, τὰς τεχνικὰς ἱστορίας τῶν ἁγίων Εἰκόνων· τὰς καλῶνας, καὶ ὠραιότητας τῶν σεπτῶν Ναῶν τὰς εὐμορφίας τῶν ἱερῶν κειμηλίων· ταῦτα πάντα ἔχει εἰς παρηγορίαν τῶν ὀφθαλμῶν σε. Ἀλλὰ ταῦτα βλέπων, ἐνθυμῶ νὰ ἀναβαίνης, καὶ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν Ποιητῶν, ὅπερ τόσον σοφῶς τὰ ἔκτισε, καὶ τοσῶτον πλαστίως τὰ ἐκαλλώπισεν (1).

(1) Οὕτω γάρ, ἀπὸ μὲν τῆς παλαιᾶς, ὁ Ἀναξαγόρας βλέπωντας τὴν ὠραιότητα, καὶ εὐτακτον κίνησιν τῶν ἡραῶν, ὅχι μόνον εἰς τὰς ἡρωτικῶν αὐτὸν, διὰ ποῖον τέλος ἐγεννήθη· ἀπεκρίνετο ὅτι ἐγεννήθη διὰ τὰ βλέπειν τὸν ἡράν· ὅχι μόνον ὑπερέμμενος τὰ ὑπάρχοντά τε, ἔλεγεν εἰς τὰς κατηγορεῖντας αὐτὸν, διὰ τί ἀφίνει νὰ πέρνουν ἄλλοι τὰ ἀγαθά· τε· ὅτι ἔχει περὶ τὸν ἡράν, δείχνωντας αὐτὸν μετὰ τὸν δάκτυλον· Ἀλλὰ καὶ πρὸς τέτοις, αὐτὸς ἐξάβη ὁ πρῶτος ἀνάμεσα εἰς τὰς παλαιὰς φιλοσόφους, ὅπερ ἐγνώρισε τὴν ἀληθινὴν αἰτίαν τῶν ἡραῶν καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων, ἥτοι τὸν θεῖον νῦν. Καθὼς διηγείται ὁ Ἀριστοτέλης (Μεταφ. α. καὶ β.) καὶ ὅπερ ἀπὸ τὴν ὠραιότητα τῶν ἡραῶν, ἐγνώρισε τὸν ποιητὴν τῶν ἡραῶν, ὡς νὰ ἤθελεν ἀκρόασι τὰ λόγια ὅπερ εἶπεν ὁ εἰδικός μας Δαβὶδ πε-

Περὶ Ὑπνου.

Ἀλλὰ γὰρ πρέπει νὰ τὴν ὑπομνήσω πρὸς τέτοις, ὅτι τὰς αἰχρὰς ἐκείνας Εἰκόνας, τὰς ὁποίας φυλαττόμεθα νὰ μὴ τυπώσῃ εἰς τὸν νῦν μας (ὡς γὰρ καὶ ἡ φαντασία καλεῖται, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ἀγκαλὰ καὶ παθητικός) διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνεωγμένων, αὐταὶ πολλαῖς τυπώνονται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν κεκλεισμένων, ταῦτόν εἰπὲν κοιμώμενων. Ἐφη γὰρ ὁ Θεολόγος: „Ἀνὴρ ὑπνώδης εὐρετὴς ὀνειράτων. Μύσις γὰρ ὕπνος, „φασμάτων καὶ πραγμάτων (α)“. Διὰ τῆς αἰς κυβερνήτης φρονίμως καὶ ταύτην τὴν ἀνάγκην τῶν σώματός της, καὶ αἰς κοιμᾶται μετρίότητα· οἶδε γὰρ καλῶς, ὅτι ὁ ὑπέρμετρος ὕπνος, ὅχι μόνον ἐκλύει τὰ μέλη, μαλθακώνει τὸν νῦν, βαρύνει τὴν καρφίλην, καὶ δίδει ἄδειαν τῷ ἀρχαίῳ καὶ παντομιμῇ τῆς πονηρίας ζωγράφῳ (καθὼς ἔτω τὸν ὀνομάζει ἕνας Πατήρ) νὰ τυπώσῃ εἰς τὴν φαντασίαν τὰς ἀτόπως τε ζωγραφίας· καὶ δι' αὐτῶν πολλαῖς νὰ μᾶς μολύνῃ μετὰ τὰς νυκτερινὰς ἐπιρροίας· ἀλλὰ καὶ βλάβην μεγάλην ὁ πολὺς ὕπνος προξενεῖ, κατὰ τὰς Ἱατρὰς εἰς τὴν ὑγείαν τῶν σώματος. Ὁ Πλάτων ἔλεγεν, ὅτι οἱ κοιμώμενοι, ἔδεν διαφέρουσι τῶν μὴ ζώντων. Ἐνας Πατήρ λέγει ὅτι εἶναι δύο διδασκαλίας τῶν θανάτων. Ἡ πρὸ τῶν γενέσθαι ἡμᾶς χρόνος, καὶ ὁ μετὰ τὸ γενέσθαι, ὕπνος. Καὶ ὁ Ὅμηρος εἶπε διὰ τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κοιμᾶται ὅλην τὴν νύκτα ὁποῖος ἔχει ἐπιστάσιον λαόν: „Οὐχρὴ παννύχιον εὐδεῖν βασιλφόρον Ἄνδρα· ὃ

(α) Ἐν τοῖς διόχοις. Ἰάμβ.

καὶ τῶν ἡραῶν. „Οἱ ἡρανοὶ διηγῶνται δόξαν Θεῶν (Ψαλ. ΙΗ. 1.) Ἀπὸ δὲ τῆς νεωτέρας ἑνὸς θεοσεβῆς ἄνθρωπος, περιδιαβάωντας εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἡραῶν τὰς πεδιάδας, καὶ τὰ λιβάδια, καὶ βλέπωντας τὰ διάφορα καὶ ποικιλόχροα ἄνθη, ὅπερ ἐπαράσαινεν ἕνα ἄλλον ἡράν μετὰ τὰς ἀσέρας ἐπερίπατε κυτῶντας αὐτὰ μετὰ τὴν ῥάβδον τε, καὶ λέγωντας. „Μὴ φωνάζετε, ὅσον δυνατόν· ἐσοχέζετο γὰρ αὐτὸς καὶ ἐκαταλάμβανε τὴν μεγάλην φωνὴν ὅπερ εὐγανε κάθε ἄνθρωπος κηρύττον μετὰ τὴν ὠραιότητα τε, πόσον ὠραιότερος εἶναι ἐκεῖνος ὅπερ τὰ ἐδημιῆργησεν (Ἐν τῷ Α. τόμ. τῷ Προκοπ.)

„λαοίτ' ἐπιτετράφεται, καὶ τόσσα μέμηλεν.” Ἐπειδὴ κατὰ τὸ
 „γνώμικόν ἐκείνο:” Ἀγρυπνον ὄμμα, τὰς λογισμὰς εἰσβλέπει.”

Ὅτι τρεῖς τάξεις εἰσὶ τῶν ἐν τῇ νυκτὶ ἀγρυ-
 πνούντων.

Ο Ἱεὺς Συναίτης Γρηγόριος (α) λέγει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀ-
 γρυπνᾷσιν ἀπὸ ἑσπέρας μέχρι μεσονυκτίου, καὶ ἀπὸ μεσονυκτίου,
 κοιμῶνται ἕως πρωῒ· οἱ μέσοι, κοιμῶνται ἀπὸ ἑσπέρας ἕως με-
 σονυκτίου, καὶ ἀπὸ τῆ μεσονυκτίου, ἀγρυπνᾷσιν ἕως πρωῒ· (τῆτο
 γὰρ δυσκολώτερον, ὥς ἡ πείρα διδάσκει) οἱ δὲ τέλειοι, παννύ-
 χιον ἔχουσι τῆς σάσιν τῆς ἀγρυπνίας· πλὴν ἡ Πανιερότης τῆς,
 φαίνεται μοι ὅτι εἶναι καλόν, νὰ διαιρέσῃ τὴν νύκτα εἰς τρεῖς, τὸ
 πρῶτον μέρος, ὡς τὸ ἀναλίσκη εἰς τὴν μελέτην τῶν Θεῶν
 Γραφῶν, καὶ μάλιστα τῶν συνοδικῶν Κανόνων, ὡς τῇ προέγραφον,
 καὶ ἔμπροσθεν δέλω γράψω· τὸ δεύτερον, εἰς τὰς συμπιπτάσας
 ὑποθέσεις τῆς Ἐπαρχίας τῆς καὶ τὸ τρίτον, ὡς τὸ διδοὺ χαράττι
 εἰς τὸν κακὸν τῆς ζωῆς μας τελώνην, καὶ συμμερισην ὕπνον. Μι-
 αν τοιαύτην τάξιν, ἐνθυμῶμαι νὰ ἀνέγνωσά ποτε εἰς τὸ Θεά-
 τρον τὸ πολιτικόν, ὅττι ἐφύλαττεν ὁ παραβάτης Ἰουλιανός· καὶ
 ὅρα σελ. 108 τῆ αὐτῆς βιβλίου. Ὑπνος δὲ ἐλαφρὸς καὶ ὑγιεινός
 φυσικῶ τῷ τρόπῳ ἀκολουθεῖ εἰς τὴν μετρίαν χορτάσιν τῆς κοι-
 λίας· καθὼς ἐκ τῆ ἐναντίας, ὕπνος νοσώδης, καὶ σφόδρος ἀκολουθεῖ
 εἰς τὸν πολὺν χορτασμόν, κατὰ τὸν Σειράχ, λέγοντα „Ὑπ-
 νος ὑγίειας, ἐπὶ ἐντέρῳ μετρίῳ ἀνέσθι πρωῒ, καὶ
 „ἡ ψυχὴ αὐτῆ μετ' αὐτῆ· πόνος ἀγρυπνίας, καὶ
 „χολερας, καὶ σφόδρος, μετὰ ἀνδρὸς ἀπλήστου (β)” καὶ
 περὶ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν ταῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Περὶ φυλακῆς τῆς Ἀκοῆς· Ὅτι τρεῖς βλάβαι γεν-
 νῶνται ἐκ τῶν ἡδονικῶν μελωδιῶν.

Τὰ ὅσα εἶναι τὸ δεύτερον αἰσθητήριον ὅπερ κατὰ τάξιν
 μᾶς ἀπαντᾷ, ὡς ἀπιμεληθῇ λοιπὸν νὰ ἐκκόψῃ ἀπὸ αὐτὸ τὰς
 διεφθαρμένας μελωδίας, ὅπερ εἶναι συνδεμέναις διὰ ἡδονὴν, καὶ
 ὅπερ ἐγγέσσι, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτι, τὸ γλυκύτατον μέλι τῆ ἀέ-
 ρος εἰς τὰ ὠτία. Διὰ τὶ, καθὼς μοι φαίνεται, τρεῖς βλάβαι γεν-
 νῶνται ἀπὸ αὐτὰς. Πρώτη, διὰ τὶ ἐκλύουσι τὸ γαῦρον ἐκεῖνο καὶ
 ἀνδρείον φρόνημα τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν κατακαίνου εἰς ἓνα τρό-
 πον ὅπερ γυναικίζεται, καὶ πολλαῖς φοραῖς ἀποκοιμᾶται εἰς τὴν
 γλυκεῖαν ἀκοὴν τῶν τοιούτων, καὶ μένει ἀναίδητος, ὡς ἂν μέσα
 εἰς ἓνα ἡδύτατον λήθαργον. Δευτέρα, διὰ τὶ τῶν ἡδονικῶν ἐκεῖ-
 νων λεγομένων ᾠσμάτων, ὁ νῦν μετὰ τὸ φαντασικόν τε, δὲν παύει
 νὰ σχηματίζῃ τὰ ὑπὸ τῶν ᾠσμάτων νοήμενα, καὶ ἐντεῦθεν νὰ
 γεμίζῃ ἀπὸ τόσας ἐμπαθεῖς εἰκόνας. Καὶ τρίτη, διὰ τὶ, ἂν
 τύχῃ, θετέον, καὶ τὰ πρόσωπα νὰ μὴ βλέπωνται τῶν ᾠσμα-
 τοποιῶν, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὰ εἶναι γυναικεῖα, καὶ ὅμως ἐκ μό-
 νης τῆς φωνῆς εἶναι ἱκανὰ νὰ σχηματισθῶν εἰς τὴν φαντασίαν,
 νὰ κινήσῃ τὴν ὄρεξιν εἰς τὴν καρδίαν, καὶ νὰ ἐλκύσῃ πρὸς συγ-
 κατάθεσιν τὴν ψυχὴν. Διὰ τῆτο καὶ ὁ δεῖος Βασίλειος: „Μὴ
 „διὰ τῶν ὧτων διδάσκει διεφθαρμένην μελωδίαν τῶν ψυχῶν κα-
 „ταχεῖν· Πολλὰ γὰρ ἀνελευθεριότητος πάθη ἐκ τῆ τοιαύτης τῆς
 „μεσικῆς εἶδος ἐγγίνεσθαι πέφυκεν (α)”. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεολόγος
 ἐν τῷ εἰς τὸ Πάρχα λόγῳ: „Μὴ Ἀκοὴν, φησὶ, καταυλίσωμεν.

(α). Κεφ. ρα.

(β). Σιμ. ΑΔ. 20.

(α) Λόγ. πρὸς τὰς Νέας.

„Καὶ ἐν τοῖς Ἰάμβοις: Κιερῶ τὰ ὦτα φράσσε, πρὸς φαύλους λόγους Ὡδῶντε τερπνῶν, ἐκμελῇ λιγύσματα (1)“.

Μῦθος βέβαια φαίνεται νὰ ἦναι (ἀγκαλὰ καὶ τώρα ἀκόμα ὅτι ἓνα τοῖστον ἐνεργεῖται ἀπὸ τὰς νεωτέρας ναύτας) ὅτι λυτῶρ ἐκεῖνος Ὀδυσσεύς, ἐκλείσε τὰ ὦτα μὲ τὸν κιερὸν, διὰ νὰ μὴν ἀκούσῃ τὰς γλυκεῖας καὶ ὑπνιλὰς φωνὰς τῶν Σειρήνων, καὶ φοιευθῇ· ἀληθεύει ὁμῶς ἀλληγορούμενος, ὅτι καὶ ὁ φρόνιμος πρέπει νὰ ἀποκλείῃ τὰς ἀκοάς τε ἀπὸ τὰ τοιαῦτα γυναικῶδη, καὶ ἐκμελῇ λιγύσματα, διὰ νὰ μὴν ἤθελε καταφαγωθῇ ἀπὸ τὰς θανατηφόρας Σειρήνας τῶν ἡδονῶν. Καὶ ὁ Ξενοκράτης, διὰ τὸτο παρήγγειλεν εἰς τὰς νέες νὰ φορῶν τὰς ἀμφώτιδας, διὰ νὰ φυλάτταν τὰ ὦτά τες, ἀπὸ τὰς ἡδονικὰς καὶ ἀτόπας συνομιλίας.

Ἐδῶ ἐνθυμήθηκα μίαν κακὴν συνήθειαν ὅπῃ γίνεται εἰς τὰς κοσμικὰς γάμους εἰς τὰς ὁποῖας, ἀφ' ἧς εὐλογηθῇ τὸ ἀνδρόγυνον, ἀφ' ἧς καθίσῃ ὁ Ἀρχιερεὺς τυχόν, ἢ οἱ Ἱερεῖς, εἰς τὴν τρέπεζαν, συνειδίζον ἐπάνω εἰς τὸν καιρὸν τῆς τραπέζης, νὰ ἔρχωνται οἱ παιγνιώται, καὶ νὰ παίζων τὰ θυμελικά ὄργανα.

(1) Διὰ τὸτο κατηγορεῖται οἱ Βασιλεῖς τῶν Ἀσσυρίων μὲ κάθε δίκαιον, διὰ τὴν αὐτοῖς, ὅχι μόνον ἐνόμιζον τρυφὴν χυδαίαν, τὸ νὰ μεθύουν ἀπὸ γλυκὰ ποτὰ, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μεθύουν ἀπὸ τὰ ἀσελγῆ ἄσματα τῶν τραγωδιῶν· ὅθεν καὶ θέλοντες νὰ ἀπολαμβάνουν περισσότεραν γλυκύτητα ἀπὸ τὰς φωνὰς, εὐνέχιζαν τὰς ἄνδρας ὅταν ἦτον ἀκόμη παῖδια, ἵνα, λεπτονομήνης καὶ γυναικίζομένης τῆς φωνῆς, οἱ ἄνδρες νομίζονται γυναῖκες καὶ οἱ τραγωδισταί, τραγωδίστριαι. Ἀεὶ δὲ εἶναι καὶ ἡ ἐπιπληξὶς ὅπῃ ἔκαμνε ποτε ἓνας Λατίνος πρὸς τὰς Φρύγιες· διὰ τὴν οἱ Λατῖνοι συνειδισμένοι ὄντες νὰ σκεπάζουσι τὴν κεφαλὴν μὲ περικεφαλαίαν, καὶ τὰ μέλη των, μὲ δέματα τῶν θηρίων, ἐνόμιζον τὰς ἀναπαύσεις ὡς ἓνα πόλεμον, καὶ τὸν πόλεμον, ὡς ἓνα ἀνάπαυσιν· οἱ Φρύγιοι καλύπτοντες τὴν κεφαλὴν μὲ λαμπρὰ σκιάδια, καὶ τὸ σῶμα μὲ πολυτελῆ ἱμάτια, γυναικῶδεις καὶ ἀπόλοιμοι ἐσήπουτο εἰς τὰς τρυφὰς καὶ τὰς ἀναπαύσεις. Διὰ τὸτο ληϊπὸν ἐπιπλήττωντας αὐτὰς ὁ Λατίνος ἔλεγεν· „Ἀληθεῖς ἐντροπαί, καὶ ὅχι Φρύγιοι πορεύεσθαι, ὅτι εἰς τὴν σκίαν τῆς Διυδῆς ὄρες (ἦτον δὲ τὸτο εἰς τὰ σύνορά των) ἐστὶν, καὶ ὅτε δὲν ἀκούεται τῶν πολεμικῶν σαλπύγγων ὁ ἀνδρικός ἦχος, ἀλλὰ τῶν κινυρῶν τὰ γυναικῶδη καὶ μαλακὰ ποιγνῖδια.

πρᾶγμα ἄτοπον· συνήθεια πονηροτάτη, καὶ Χριστιανοῖς ἀνοίκειος. Διὰ τὸτο καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ ἁγία Σύνοδος, εἰς μὲν τὸν ΝΓ. Κανόνα της, τελείως ἐμποδίζει τὰς Χριστιανὰς ἀπὸ τοῦ νὰ παίζων παιγνῖδια, καὶ νὰ χορεύον εἰς τὰς γάμους· „Ὅτι ἑδεῖ Χριστιανὰς εἰς τὰς γάμους ἀπερχομένας βαλλίζειν, ἢ ὀρχεῖσθαι, ἀλλὰ σεμνῶς δεῖπναι, ἢ ἀριστῶν, ὡς πρέπει Χριστιανοῖς“. Εἰς δὲ τὸν ΝΔ. Κανόνα της λέγει, ὅτι εὐθύς ὅπῃ εἰσέλθωσι οἱ τοῖστοι, καὶ ἀρχίσαν τὴν θυμέλην, ὅλοι οἱ Ἱερεῖς, καὶ οἱ Κληρικοὶ, [νὰ ἀναχωρῶν ἐκείθεν, καὶ νὰ μὴ ἐσέκωνται νὰ ἀκούσων τὰ τοιαῦτα διεφθαρμένα μέλη· „Ὅτι ἑδεῖ Ἱερατικὰς, ἢ Κληρικὰς τινας, θεωρίας θεωρεῖν, ἐν γάμοις, ἢ δείπνοις· ἀλλὰ πρὸ τῆς εἰσέρχεσθαι τὰς θυμελικὰς, κἄς, ἐγείρεσθαι αὐτὰς καὶ ἀναχωρεῖν.

Ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ ἐμποδίζῃ νὰ μὴ παίζωνται ὄργανα εἰς τὰς γάμους.

Εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ ἡ Πανιερότης της, ἂν τῇ ἀκολουθήσῃ ἓνα παρόμοιον, καὶ εὐλογῇ τὴν γάμον τοῖστον, ὅπῃ ἔχει νὰ φέρῃ ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Πανιερότητός της ὄργανα, καὶ παιγνῖδια, πρῶτον μὲν θέλει προσάξῃ τὰς ἐκεῖ νὰ μὴ παίζων τελείως ὄργανα· εἰδὲ καὶ δὲν τὰς πείσει, τὸ ἐλάχιστον θέλει ἀναχωρήσει ἐκείθεν, φυλάττεσα καὶ τὸ σεμνὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, καὶ τὴν τῶν ἱερῶν Κανόνων παραγγελίαν (1).

Ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ Ἱερεὺς, καὶ πᾶς Κληρικὸς, δὲν πρέπει νὰ τρέφῃ πεθλία, ἢ κυνάρια. Καὶ δια τὴν.

Μὲ τὰς ἡδονικὰς φωνὰς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν παιγνίων, συ-

(1) Ὅρα καὶ τὸν Γ. λόγον τῆς ἀποσαλεύσεως Χρηστοθείας τῶν Χριστιανῶν, ὅτε κατὰ πλάτος ἀποδείκνυται, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει εἰς τὰς γάμους των, νὰ παίζων παιγνῖδια, καὶ νὰ χορεύον, καὶ νὰ τραγοῦδον.

ναριθμῶνται καὶ αἱ φωναὶ τῶν πελίων· οἷον παπυγάλων, ἀηδόνων, σπίνων, καναρίων, καὶ τοιούτων ἄλλων ὠδικῶν. Ὀμοίως καὶ αἱ ὕλα καὶ τῶν μικρῶν κυναρίων, τὰ ὅποια ζῶα τρέφουσίντινες εἰς τὰς οἰκὰς τῶν με βαρέα ἔξοδα, ἢ μόνον λαϊκοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἱερωικοὶ, καὶ ἱερωμένοι· ὁθεν ἀπὸ τὴν βλάβην τῶν τοιούτων καὶ ματαιότητα, παρακαλῶ θεριμῶς νὰ λείψῃ ἡ ὑμετέρα Πανιεροτης· καὶ ἂν τυχὸν ἔχη τοιαῦτα εἰς τὸν οἶκόντης, νὰ τὰ ἀποβάλλῃ. Α'. διὰ τί ἀπαισιώσατον πρᾶγμα εἶναι κατὰ ἀλήθειαν, ἓνας Ἀρχιερεὺς νὰ τρέφῃ τοιαῦτα εἰς τὴν Μητρόπολιν τα· καὶ ποῦν κατηγορίας· καὶ σκανδαλε πρόξενον γίνεται κοντὰ εἰς τὰς Χριστιανὰς, τὸ νὰ βλέπῃν δηλονότι ἔτοι εἰς τὸν οἶκον τῶ Ἀρχιερέως ἢ ἱερέως τῶν, πελῖα, καὶ κυνάρια, καὶ νὰ ἀκένν τὰς ἀλόγους φωνὰς τῶν, ἐκεῖ ὅπῃ ἔπρεπε νὰ βλέπῃν, καὶ νὰ ἀκένν κάθε σεμνοπρεπὲς καὶ σεβάσμιον.

Παραδείγματα τῶν ἐχόντων προσπάθειαν εἰς τινὰ ζῶα.

Καὶ Β'. διὰ τί τὰ τοιαῦτα ζῶα, ποῦν καὶ τόσην ἄλογον προσπάθειαν καὶ ἀγάπην προξενῶν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ὅπῃ ἐκείνοι ὅπῃ τὰ ἔχον, καλλίτερον ἀγαπᾶν αὐτὰ, παρέξ τὰς λογικὰς, καὶ ὁμοίους τῶν ἀνθρώπων· καὶ βεβαιῶσι τῆτο, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ὁ Βασιλεὺς Ὀνώριος, ὁ ὅποιος δὲν ἐλυπεῖτο το τόσο, ἂν ἡ Ῥώμη ἢ πόλις ἐχάνετο, ὅσον ἐλυπεῖτο ἂν ἐχάνετο ἡ Ῥώμη, ὁ ὅπως ὀνομαζόμενος παπυγάλος τε· καὶ ὡς λέγουσιν οἱ ἱστορικοὶ, ἢ ὡς ἄλλοι ἱστορεῖσιν, ἢ ἔπως ὀνομαζομένη σκύλλα τε. Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος οἱ πρέσβεις τῶν ἐθνῶν οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν Ῥώμην, οἱ ὅποιοι με τὸ νὰ ἐβάσκαζον εἰς χεῖράς τῶν κυνάρια, καὶ τὰ ἐπεριποιῶντο, ὥσαν νὰ ἦτον τέκνα τῶν, ἐπαρακίνησαν τὸν Καίσαρα νὰ τὰς ἐλέγξῃ με τέτην τὴν νόστιμον ἐρώτησιν, ὅπῃ περὶ αὐτῶν ἔκαμεν: Ἀρά γε εἰς τὰς τόπας τῶτων, γεννῶσιν αἱ γυναῖκες παῖδια, ἢ ὄχι; καὶ ὡς ὁ Πλάταρχος ἱστορεῖ. Καὶ τί λέγω μόνον διὰ τὰ τοιαῦτα ζῶα; τόσο ἀνόητος καὶ ἐμπαδὴς εἶναι ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος, ὥστε ὅπῃ πιάνει προσπάθειαν, καὶ ἀγά-

πην, ἔως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ θανατηφόρα, καὶ φαρμακερὰ ἐρπετά· νὰ εἰπῶ καὶ μεγαλίτερον; ἔως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀναιδῆτα δένδρα, καὶ φυτὰ. Γράφουσι γὰρ οἱ ἱστορικοὶ, ὅτι ἓνας Βασιλεὺς τῆς Ῥώμης ἔλαβε προσπάθειαν εἰς μίαν Σμύρναν ἡδηνόμενος εἰς τὰ ποιητικὰ χρώματα, τὴν ὁποίαν, ἀφ' ἧς ἔκαμε τρόπον καὶ τὴν ἐπίασαν, τὴν εἶχεν εἰς θαλάμῃ παραθαλάσιον, καὶ τὴν ἔτρεφε· καὶ εἰς τὸν λαίμοντης μαργαριτάρια ἐκρέμασεν. ἱστορεῖ δὲ καὶ διὰ τὸν Ἑρξην, ὅτι με τὸ νὰ ἡγάπησε μίαν Πλάτανον, ἐσόλιζεν αὐτὴν ὥσαν νύμφην, κρεμῶντας εἰς τὰς κλάδας τῆς περιδέρβια, καὶ ἐνώτια, καὶ δακτυλῖδια, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· κοσμώντας τὰς ῥίζας τῆς με βραχιόλια· σεφανόνωντας τὴν κορυφήντης με βασιλικὰς τιὰρας· καὶ ποτίζωντας αὐτὴν με εὐώδη καὶ πολυτίμα ὕδατα· ὥστε ὅπῃ, ἡμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινὰς ὅτι ὁ σολίσῃς τὰ τοιῦτα δένδρα ἦτον ἀναιδῆτότερος ἀπὸ τὸ ἴδιον δένδρον ὅπῃ ἐσόλιζεν (1).

Περὶ διαβολῶν.

Πρέπει δὲ νὰ κλείῃ τὰ ὧτάτης, καὶ εἰς τὰς κατὰ τῶν ἄλλων διαβολὰς, καὶ ὡς προσάξει ἡ τῇ Θεῇ ἐντολή, „Ὁ ὁ παρα-“, δέξῃ γὰρ, φησιν, ἀκοὴν ματαίαν (α)“. Καὶ μάλιστα τότε πρέπει νὰ ἀπωδῇ τὰς διαβολὰς, ὅταν τύχωσιν ἄνδρες ἱερωμένοι ἐκεῖνοι, καὶ ὧν γίνονται αἱ διαβολαὶ αὐταὶ καὶ κατηγορίαι. Δι' ὃ καὶ ὁ Ἀπόστολος παραγγέλλει εἰς τὸν Τιμόθεον λέγων: „Κατὰ πρεσβυτέρων κατηγορίαν μὴ παραδέ-“, χῃ, ἐκ τὸς εἰμὴ ἐπὶ δύω, ἢ τριῶν μαρτύρων (β)“.

(α) Ἐξ. ΚΓ. 1.

(β) Α. Τιμ. Ε. 19.

(1) Ὁ Δίλιανός ἔτω λέγει διὰ τὸν Ἑρξην: „Ἀλλὰ καὶ ἐξῆψεν αὐτῆς τῆς πλατάνος κόσμον πολυτελῆ, σεπτὸς καὶ ψευδὴς κόσμος τῆς κλάδας, καὶ μελεδωνὸν αὐτῇ κατέλιπεν, ὥστε ἐρωμένη φύλακα καὶ φερὸν (Βιβλ. Β. Κεφ. ΙΔ) Ἀλλὰ καὶ ἐν βίβλῳ Θ. Κεφ. ΙΘ. λέγει ὁ αὐτός, ὅτι ἓνας ἡράδης ἐνός ἀγάλματος τόσο ποῦν, ὥστε ὅπῃ τὸ ἡγκαλίζετο καὶ κατεφίλει, καὶ ἀγοράσας αὐτὸ καὶ σολίσας, ἐδυσίασεν εἰς ὅλον τὸ ὕστερον τὸν ἑαυτὸν τε διὰ τὴν ἀγάπην τα· τοσῶτον ἄλογος, καὶ γελοῖός τις εἶναι οἱ ἔρωτες τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ ἕνα λοιπὸν αὐτὶ ἀς τὸ ἀνοίγῃ διὰ τὰ ἀκήν τὰ ῥήματα τῷ δια-
βάλλοντος, κατὰ τὸ παράδειγμα τῷ Μακεδόνας Ἀλεξάνδρῳ· καὶ μὴ
παρευθὺς ἀνοίγῃ καὶ τὰ δύο εἰς τὰ λόγια τῶν διαβολέων, καὶ ἐ-
πάγῃ τὰς ἀποφάσεις, καὶ ψήφῃ εἰς αὐτὰ, μετὰ δίκην ὅπως ὀνομα-
ζομένην ἐρήμην· μὴ παρόντος δηλ. καὶ τῷ διαβαλλομένῳ· πολλὰ
γὰρ ἄδικοι, καὶ παράλογοι ἀποφάσεις ἐκ τούτων τῶν διαβολέων
ἀκολοθεῖν.

Ὅτι οἱ διαβολεῖς τρεῖς ἀδικῶσι.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, τρεῖς, φησιν, ἀδικῶσι οἱ
διαβολεῖς ἑαυτοὺς, ὅτι ψεύδονται, τὴν ἀκούοντας, ὅτι συναρπά-
ζοντες αὐτοὺς, ἀπατῶσι καὶ τὴν διαβαλλομένην, ὅτι ἀδικῶσι τὴν
ἀγαθὴν τὴν ὑπόληψιν καὶ τιμὴν. „Τότε ἔνεκεν, παρακαλῶ τὴν
„ἐν Χριστῷ ὑμῶν ἀγάπην, ὥστε τὰς ἐξ ἑνὸς μέρους γινομένης δια-
„βολῆς, μὴ πάντως παραδέχεσθαι ὡς ἀληθεῖς· διότι, καθὼς
„γέγραπται ἕδνα κρίνει ὁ νόμος, ἂν μὴ πρῶτον ἀκέσῃ, καὶ γινῶ
„τί ποιεῖ. Χρὴ τοίνυν εἰς τὰς διαβολὰς μὴ ἀποσιωπᾶν, ἀλλ' ἵνα
„διὰ τῆς ἀντιλογίας ἑαυτοὺς ἐκδικῶμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ συγχωρῶ-
„μεν εὐδοκῆσαι τῷ ψεύδει, καὶ τὴν ἡπατημένην μὴ ἐναφῶμεν
„τῇ βλάβῃ. Τρισὶ γὰρ ὁμοῦ προσώποις τὴν βλάβην προσέριβε-
„ται ὁ διαβάλλων· τὸν τε γὰρ συκοφαντούμενον ἀδικεῖ καὶ πρὸς
„ἑαυτὸν ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν (α)“.

Ἀναγνώτω εἰς τὸν Βίον Ἰωάννη τῷ Ἐλεήμονος, καὶ θέλει
εὖρε ἐκεῖ πολλὰ παραδείγματα, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀκήν ὁ Ἀρ-
χιερεὺς τὰς διαβολὰς εὐκολα, καὶ νὰ καταδικάζῃ.

(α) Λόγ. Γ. περὶ φθόνου καὶ βασκανίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ φυλακῆς τῆς Ὀσφρήσεως. Πόσα κακὰ προξενῶσιν
αἱ εὐωδίαί.

Τὸ τρίτον αἰσθητήριον, ὅπερ κατὰ τάξιν εὐρίσκομεν, εἶναι
ἐκεῖνο τῆς ὀσφρήσεως, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ διαφυλάττῃ καθά-
ρῳ ἀπὸ τὰς εὐωδίας ἀποφορὰς τῶν μύρων καὶ ἀρωμάτων. Οὐ μό-
νον γὰρ ἐκδηλύνουσιν αὐτὰ τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν γυναικίζουσι, καὶ
τὸ ἀνδρικόνητος φρόνημα καταβάλλουσιν, ἀλλὰ καὶ παρακινῶσιν αὐ-
τὴν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο αἶτιον, εἰς τὰς πορνείας καὶ ἀ-
σελγείας. Ἐπειδὴ κατὰ τὰς ἔξω προσβολὰς τῶν αἰσθητῶν, ἡτοῦ
συνδιατίθεται καὶ συμμεταβάλλει καὶ τὸ σῶμα· καὶ ὁμοῦ μετὰ τὸ σῶμα
συμμεταβάλλεται καὶ συνδιατίθεται καὶ ἡ ψυχὴ. Καὶ μάρτυς τῶ-
ν Βῆρος ἐκεῖνος ὁ Ἐπαρχος τῆς Σικελίας, ὁ ὁμοῖος κατὰ τὰ
ἡδὴ μετὰ τὸν ὑπὸ τῷ ὀνόματός τε δηλούμενον κάπρον (Βῆρος γὰρ
Λατινικῶς, θέλει νὰ εἰπῇ κάπρος) ὁ ὁποῖος καθὼς ἦτον ἑκδοτός
εἰς τὰς εὐωδίας, ἔτρεψεν ἦτον ἑκδοτός καὶ εἰς τὰς ἀσελγείας. Ἀνα-
γινώσκουμεν γὰρ εἰς τὰς Ἱστορίας, ὅτι τὸ ἀνδράποδον τοῦτο τῶν
ἡδονῶν, καὶ ἔτι Ἐπαρχος, τόσον αἰχμαλωτισμένος ἦτον εἰς τὴν
εὐωδίαν τῶν ῥόδων, ὥστε ὅπως, διὰ νὰ μὴ λείπῃ ποτὲ ἡ τῶν
ὀσμὴ ἀπὸ τὴν ὀσφρησίν τε, ἐν τῷ καιρῷ τῆς Ἀνοίξεως, ἐγέμι-
ζεν ἀπὸ ῥόδα ἕνα δίκτυον, καὶ ἔπειτα κρεμῶντας αὐτὸ ἔμπροσθεν
εἰς τὴν μύτην τε· καθὼς κρεμῶσιν οἱ Ἱπποκόμοι εἰς τὰ σώματα
τῶν ἀλόγων, τὸ σακκάδι μετὰ τὸ κριθάρι, ἔτρεψεν ὡς ἕνα Κά-
προς μαγιάτικος, ἐπεριπάτει εἰς τὰς δρόμους τῆς Σικελίας. Τρυ-
φὴ ἀληθῶς ἦτον ἐτάτη, ὅπως κακῶς ἤρμοζεν εἰς τὰς μυκτηῖρας
ἐνὸς ῥυπαροῦ, καὶ δυσώδους ζῶας! Ἐπέρασεν ὁμοῦ παρεμπρὸς ἀπὸ
τὸν Βῆρον, ὁ Βασιλεὺς Αὐρήλιος Ἀντωνίος, ὁ ὁποῖος προσέ-
χωντας ὅλος εἰς τὸ νὰ κάμῃ μακαρίας τὴν μυκτηῖράς τε, καὶ εἰς
τὸ νὰ ἀπολαμβάναν καὶ αἱ ἄλλαι τε αἰσθήσεις, καὶ ὅλον χεδὸν τὸ

σῶμα, τῶν ῥόδων τὴν εὐωδίαν, τί ἔκαμνεν; ἐσυνάθροιζε ῥόδα πολλὰ, καὶ εὐγανε ῥοδόσαγμα πάμπολυ, ὥς ὅτ' ἐγέμιζεν ἀπὸ αὐτοῦ μίαν σέρναν μικρὴν, καὶ ὅπως ἐν τῷ καιρῷ τῆς θέρμης, ἐγυμνόνετο ὁ ἄσυνετος Βασιλεὺς, καὶ ἔμβαινε μέσα εἰς τὴν σέρναν, καὶ ἐκολύμβα, χαίρων καὶ εὐφραινόμενος· καὶ ὁ μόνον τῆτο, ἀλλὰ ἔκαμνεν ἀκόμη νὰ ἀνάπτῃ καὶ ὁ λύχνος τῆς, μετὰ τὸ πλέον πολυτίμον καὶ εὐωδέσατον Βάλσαμον, διὰ νὰ ᾔῃαι θυμίαμα, εἰς αὐτὸν καὶ αὐτὴ ἡ τῆς λύχνου ἀναθυμίασις. Ἰδὲ εἰς ποῖον σημεῖον ἀνοησίας φθάνει ἡ ἡδονὴ τῆς ὀσφρήσεως!

Οὐ μακρὰν δὲ τῆς ἀνοησίας ταύτης εἶναι καὶ ἐκεῖνοι ὅτ' ἐραπεύουσιν ὅλας σχεδὸν τὰς αἰσθήσεις των μετὰ τὰς εὐωδίας· καὶ διὰ τῆτο εὐωδιάζουσι μετὰ διάφορα μυροδικὰ, καὶ τὰ φαγητὰ, καὶ τὰ πιότα, καὶ ἱμάτια, καὶ σφόδρα, καὶ σεντέκιά των· καὶ δὲν σοχάζονται οἱ ταλαίτωροι, ὅτι αὐτὸ τὸ σῶμα ὅτ' ἐξίστον μυροδίζεν, καὶ ζωντανὸν εἶναι μία ὀζοθήκη, καὶ μετὰ θάνατον τόσον δέλει βρωμίῃ, ὅτ' ἐξίστον μετὰ τὴν βρωμίαν δὲν συγκρίνονται ὅλα τὰ Κόσμου τὰ ἀναγκαῖα. Διὰ τῆτο ὁ μὲν Θεολόγος Γρηγόριος εἶπε, „Μὴ ὀσφρησιν ἐκδηλύνωμεν· καὶ πάλιν· Μὴ τιμήσωμεν μύρων „πολυτελείας (α).”

Ποίας παιδείας λαμβάνουν οἱ μεταχειριζόμενοι τὰς εὐωδίας.

Ὁ δὲ Προφήτης Ἀμὼς ἐλεεινολογεῖ τὰς τὰς τοιαῦτα μεταχειριζόμενες· „Οὐαὶ λέγων, οἱ τὰ πρῶτα μῦρα χριόμενοι (β).” Ἡσαΐας δὲ ὁ Προφήτης καταρᾶται τὰς ἀρχοντισσας γυναῖκας τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅτ' ἐξολίζοντο, καὶ μετὰ διάφορα μῦρα, καὶ εὐωδέσατα ἀρωματικά ἀλείφοντο, καὶ προφητεύει κατ' αὐτῶν, ὅτι ἔχουν νὰ αἰχμαλωτισθῶν καὶ ἀντὶ τῶν εὐωδιῶν ὅτ' ἐξίστον ἀπελάμβανον, ἔχουν νὰ λάβωσι δυσαδίας, βρωμίας, καὶ κονιορτός· „Καὶ ταπεινώσει ὁ Θεὸς ἀρχέσας θαυα-

(α) Δόγ. εἰς τὸ Πάχμα.

(β) Κεφ. 5, 6.

„τέρας Σιών, καὶ Κύριος ἀνακαλύψει τὸ χῆμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· καὶ ἀφελεῖ Κύριος τὴν δόξαν τῆς ἱματισμῆς αὐτῶν, καὶ ἔσται ἀντὶ ὀσμῆς ἡδεῖας, κονιορτός· καὶ ἀντὶ ζώνης, χοινίῳ ζώσῃ (α).”

Ταύτην τὴν κατάραν, καὶ ἀπειλὴν, φοβόμενος νὰ μὴ πάθῃ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἀρσένιος, προλαβὼν ἐτιμώρησε, καὶ ἐπαίδευσεν τὸν ἑαυτὸν τῆς. Οὐδέποτε γὰρ ὁ μακάριος ἕτος ἄλλαξε τὸ νερὸν εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε τὰς φοίνικας καὶ τὰ θαλλία, ὅτ' ἐπλεκεν· ἀλλὰ τὸ ἄφινε καὶ ἐγίνετο μετὰ τὴν πολυκαιρίαν δυσαδέσατον. Ἐρωτώμενος δὲ, διὰ τί ποιεῖ τῆτο; ἀπεκρίνετο, πῶς τὸ κάμνει εἰς κανόνα καὶ ἀνταμοιβὴν τῶν μύρων καὶ εὐωδιῶν, τὰς ὁποίας εἰς τὸν Κόσμον, καὶ εἰς τὰ Βασίλεια ὧν ἀπελάμβανεν. Ὅρα δὲ καὶ τὸν ἱ. Κονόνα τῆς ἀγίας καὶ Οἰκουμένης Ζ'. Συνόδῳ· ὅς τις διορίζει, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ Κληρικοὶ ἐκεῖνοι ὅτ' ἐξίστον μετὰ μῦρα χρίονται, πρέπει νὰ διορθώσων τὸ ἀτοπον αὐτὸ, εἰδὲ καὶ ἐπιμένωσι, προσάξει νὰ παραδίδωνται εἰς ἐπιτίμιον (1). Ἐγὼ δὲ λέγω τῇ Πανιερότητί της καὶ τῆτο τὸ νόσι-

(α) Ἡσ. Γ. 17.

(1) Ἀναγινώσκωμεν εἰς τὰς Ἱστορίας, ὅτι εἰς τὰς Ἰουδίας κοντὰ εἰς τὰς πηγὰς τῆς ποταμῆς, τῆς καλεμένης Γάγγης (ὅς τις καλεῖται Φεισὼν πληρὰ τῇ ἀγίᾳ Γραφῇ) ἐκεῖ λέγω κατοικῶν ἄνθρωποι, τόσον λεπτῆς κράσεως, καὶ τόσον ἐγκρατεῖς, ὅτ' ἐτρέφοντο ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνδρῶν, καὶ ὥσταν νὰ ἔχουν τὴν ὀσφρησιν εἰς τὸ σῶμα, λαμβάνον διὰ τροφὴν τὰς μυρωδίας. Καὶ τῆτο δὲν εἶναι παράξενον. Διὰ τί τὸ σῶμα τρέφεται καὶ εὐπαθεῖ, καὶ ἀναδύεται ἀπὸ καθεῖς ἡδονικὸν ἀντικείμενον ἐκάστης αἰσθήσεως· ὅθεν ἀκολούθως τρέφεται καὶ ἀπὸ τὰ ἡδονικὰ ἀντικείμενα τῆς ὀσφρήσεως, τὰ ὅποια εἶναι αἱ μυρωδίας καὶ εὐωδίας· τὸ θαυμασιώτερον εἶναι ὅτ' ἐξίστον ἀκόμη ἄνδρες ἀδελφεοί, καὶ μάστις γυναῖκες, λιποθυμῶν καὶ ὀλιγοψυχῶν ἀπὸ τὰς εὐωδίας, ὅταν αὐταῖς εἶναι ὑπερβολικαῖς καὶ παχεῖαι. Διὰ τί μετὰ τὸ νὰ γίνεταί ἐκδοτός ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδία εἰς τὸ νὰ ἀναπνῇ τὸν εὐωδὸν ἐκεῖνον ἀέρα, καὶ νὰ γεμίξῃ ὁ πνεύμων, μεθυστικῶς, καὶ ἐκλείπει καὶ πνίγεται, καὶ ἔξω ἐαυτῆς γίγνεται, μὴ δυναμένη νὰ ἀναπνεύσῃ ἄλλον ἀέρα καθαρόν. Ἡμεῖς ὅμως οἱ Χριστιανοί, καὶ μάστις οἱ Ἱεροῖν καὶ Μοναχοί, ἐπειδὴ ἐτάξαμεν εἰς τὸν Χριστὸν νὰ μὴν εὐπαθεῖμεν κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ νὰ κακοπαθεῖμεν, διὰ τῆτο πρέπει νὰ ἀποβάλλωμεν καὶ τὰς εὐωδίας,

μον· ὅτι εἰν ἀγαπᾷ νὰ εὐωδιάζη καὶ νὰ ἐκπνέῃ τὸ Ἱερὸν σῶμα
 τῆς ὁσμῆς ἡδεῖαν, ἃς μὴ τὸ ἀφίνη ἀργόν, καὶ ἀκίνητον· ἀλλὰ ἃς
 τὸ κινῇ, καὶ ἃς τὸ δαλεῦν, βιάζουσα τὸν ἑαυτὸν τῆς, καὶ κάμνουσα
 κατ' ἐνάστην πεντήκοντα, ἢ ἑκατὸν γονυκλισίας, ὁμοίως καὶ προ-
 σκυνήματα ὅσα ἠθελε δυνήθῃ. Διὰ τὴ φυσικῶ τῷ τρόπῳ, ἢ
 κινήσεις τῆ σῶματος, προξενεῖ θερμὴν· ἢ θερμὴ δὲ πάλιν λεπ-
 τύνει, καὶ ἄλλα μὲν, ἀπὸ τὰ περιττὰ ὑγρά τῆ σῶματος, ἐξατ-
 μίζει· ἄλλα δὲ, καὶ χωνεύει. Ἀπὸ τὰ ὅποια ὑγρά ταῦτα, γενᾶ-
 ται ἡ βαρύτερος, καὶ δυσώδης ἀποφρᾶ τῆ σῶματος. Καὶ ἔτω
 ξηραίνονμενον τὸ σῶμα, καὶ λεπτονόμενον, γίνεται εὐζων, εὐκίνη-
 τον, καὶ ἀκολέθως εὐοσμον. Κατὰ πάντας γὰρ τὰς Φυσικὰς, ἢ
 ξηρότης εἶναι ἡ προσεχεςτέρα αἰτία τῆς εὐωδίας. Ὅθεν καὶ ἀνα-
 γινώσκουμεν εἰς τὰς Ἱστορίας, ὅτι τὸ σῶμα τῆ Βασιλέως Ἀλε-
 ξάνδρου εὐωδίαζε, διὰ τὴν φυσικὴν ξηρότητα, καὶ θερμότητα ὅπῃ
 εἶχεν· ὁμοίως καὶ τὸ σῶμα τῆ σοφῆς Ἰαάννης Τζέτζε, καὶ ὅλης
 τῆς γενεᾶς τε, καθὼς αὐτὸς ἔτος τὸ λέγει ἐν τοῖς χολίοις ὅπῃ
 κάμνει εἰς τὸν Ποιητὴν Ἡσίοδον· Ἔττι βλέπομεν ὅτι καὶ τὰ
 σώματα ἔλυν σχεδὸν τῶν τεχνιτῶν, καὶ δαλευτάδων, καὶ μάλιστα
 τῶν ἀναχωρητῶν, δὲν ἐκπνέουσιν ὁσμὴν βαρεῖαν, ἀλλὰ μάλιστα
 εὐοσμον καὶ ἡδεῖαν· ὅθεν εἶπε καὶ ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ· „Ὅσμη ἀναχω-
 ρητῆ ἡδυτάτη, καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτῇ, εὐφραίνει τὰς καρδίας
 τῶν διακριτικῶν”.

Ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερωμένοι, καὶ Κληρικοὶ, δὲν
 πρέπει νὰ βάζουν καπνὸν εἰς τὴν μύτην, καὶ εἰς
 τὸ στόμα.

Ἐδὼ ἐνθυμήθηκα νὰ τὴν υπομνήσω, διὰ τὴν κακὴν με-

ὅς τῆ σῶματος δρεπτικὰς, καὶ εὐπαθητικὰς. Ὅθεν καὶ ὁ Σοφὸς Νικηφόρος
 ὁ Βλεμμίδης ἐν τῇ περὶ ἀρετῆς λόγῳ ταῦτα μᾶς παραγγέλλει· „Ρόδων,
 „ἀκίμων ἡτοι Βασιλικῶν) μύρων, καὶ τῶν ὁμοίων, καὶ προσιτίον τὰς εὐ-
 „δίας· περιττὰ γὰρ τὰ τοιαῦτα, καὶ ἀλόγως ὀρεξέως προληπτικὰ καὶ τοῖς
 „ἀποταξιμένοις ἀνοίκει, καὶ καταγνώσεως ἄξια.”

ταχείρησιν, ὅπῃ κάμνουν τὴν σήμερον, ὅχι μόνον λαϊκοὶ, ἀλλὰ καὶ
 Ἱερωμένοι καὶ Ἀρχιερεῖς, εἰς τὸ χόρτον τὸ καλούμενον Νικοτιανήν,
 τὸ ὅποιον εὐρεθὲν εἰς μίαν Ἐπαρχίαν τῆς Βορείας Ἀμερικῆς, κα-
 λεμένην Ἀνθέαν, καὶ προσφερθὲν ἀπὸ τὸν πρέσβιν τῆ Πορτογάλ-
 λε, ὡς ἑνα θάυμα τῆ νέας Κόσμου, πρὸς τὴν Αἰκατερίναν Βασι-
 λίσσαν τῆς Γαλλίας, ὠνομάσθη ἀπὸ αὐτὴν μετὰ τὸν τὸν ὑψη-
 λὸν τίτλον „Χόρτον Βασιλικόν.” Ἐστὶ δὲ τῆτο, ὁ κοινῶς παρὰ
 πάντων λεγόμενος Καπνός. Παρακαλῶ λοιπὸν τὸν Πανιερώτα-
 τόν μου Δεσπότην, νὰ μὴ μιμηθῇ τὰς κακῶς μεταχειριζομένας
 τὸ χόρτον τῆτο, καὶ εἰς κάθε καιρὸν, καὶ ἐμπρὸς εἰς κάθε πρόσω-
 πον, βάζοντας τῆτο εἰς τὸ στόμα, καὶ εἰς τὰς μυκτῆρας. Α'. διὰ
 τὴ αὐτὴ ἢ μεταχειρήσεις εἶναι ἐναντία εἰς τὴν χρησθήσειαν, ἢ
 ὅποια εἶναι μία ἐξαιρετος ἀρετὴ ἀπὸ τὰς ἡθικὰς. Β'. διὰ τὴ αὐ-
 τὴ εἶναι ἀνοίκειος εἰς τὸν ὑψηλὸν χαρακτήρα τῆς Ἱερωσύνης, καὶ
 Ἀρχιερωσύνης. Καὶ Γ'. διὰ τὴ εἶναι ἐναντία εἰς τὴν ὑγείαν τῆ σῶ-
 ματος. Εἶναι ἐναντία εἰς τὴν χρησθήσειαν. Διὰ τὴ, ἂν ὁ ὁρεγ-
 τῆς χρησθηθεὶς ὁ ἀληθινὸς ἦναι, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆ Γαλα-
 τείας (1) κάθε πρᾶγμα ὅπῃ ἡμπορεῖ φυσικῶς νὰ βλάψῃ τὰς αἰ-
 σθήσεις, ἢ τὴν φαντασίαν τῶν εὐγενῶν, καὶ νὰ προξενήσῃ ἀηδίαν·
 ποῖος δὲν βλέπει, ὅτι ἡ μεταχειρήσεις τῆ καπνῆς, ἀναιρεῖ τῆτον
 τὸν ὅρον τῆς χρησθηθείας, καὶ ἀντεισάγει ἡδὴ βάρβαρον, ἡδὴ ἁ-
 γροικόν, καὶ ἡδὴ ἀηδὴ καὶ εἰς τὰς βλέποντας, καὶ εἰς τὰς ἀκούοντας,
 καὶ εἰς τὰς φανταζομένας; ἢ Χρησθήσεια διδάσκει τὸν Ἄνθρωπον,
 ὅταν καθαρὴ τὰς ἀκαθαρσίας τῆς ψυχῆς τε, καὶ γυρίσῃ τὸ πρὸ-

(1) Γαλατείον ὠνομάσθη τὸ Βιβλίον ἐκεῖνο ὅπῃ ἐσύνησεν Ἰωάν-
 νης Δελακάκης ὁ Φλωρεντίνος φιλόσοφος, τὸ ὅποιον ὠνομάσθη ἔτω, διὰ
 τὴ εἶναι τὸ ἀληθινὸν γάλα, ὅπῃ ἔχει χρεῖαν νὰ ποτιθῇ κάθε ἑνας ὅπῃ
 θέλει νὰ ἔμβῃ, εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν εὐγενῶν συναναστροφὴν· μικρὸν μὲν
 κάτοπτρον τῶν χρηστῶν ἡδῶν, μέγα δὲ φραγγέλιον τῶν κακῶν. Τὸ ὅποιον
 ἐδέχθηκεν ὅλη ἡ Ἰταλία μετὰ μεγάλης ἐπαίνης καὶ ἀπὸ τὸ ὅποιον, ὡσαν
 ἀπὸ τὸν Κανὸνα τῆ Πολυκλείτου, ἐμάνθανον τὰ χρῆσθ᾽ ἡδὴ ὅλοι οἱ εὐ-
 γενεῖς, καὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἀνατροφεῖς τῶν Βασιλικῶν τέκνων· ἐκτετε-
 νομίζω ὅτι μετεφράσθη εἰς τὸ Λατινικὸν ἢ καλεμένη Χρησθήσεια καὶ ἐκ τῆ
 Λατινικῆ πάλιν μετεφράσθη εἰς τὸ Ἑλληνικόν.

σωπον ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὥς ὅτ' νὰ μὴ βλέπῃ τινὰς ἄλλους, ἔτε αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐκείνην τὴν ἀκαθαρσίαν ὅτ' ἐκβάλλει εἰς τὸ μανδήλιόν τε· ὁ δὲ καπνὸς ἀναρρόφώμενος ἀπὸ τὰς ρυπαρὰς μυκτῆρας, κάμνει νὰ σαλάξῃ ἀπὸ τὴν ῥίνα, ἢ χυδαία λάσπη ἐκείνη, καὶ νὰ δέχεται εἰς πλατέα, καὶ ρυπαρώτερα μανδήλια ἔμπροσθεν εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἄλλων. Ἡ Χρησοῦθεια διδάσκει, ὅταν ἔχῃ τινὰς νὰ πτερυγίσῃ ἔμπροσθεν εἰς συντροφίαν ἄλλων, νὰ πολεμῇ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ πτέρνισμα, ἢ νὰ τὸ καταθλίβῃ μὲ τὸ μανδήλιον, διὰ νὰ μὴν ἠχίσῃ, ὡσὰν Σάλπιγξ κερατίνη ἢ ῥίνα τε, καὶ νὰ προξενήσῃ ἀηδίαν καὶ ταραχήν· ἀλλ' οἱ βάλλοντες, καὶ σπρώχνοντες μὲ τὰ δάκτυλα εἰς τὴν μύτην τὴν σεσαδρωμένην κόνιν, καὶ κνίζοντες τὸ τετριχωμένον ὄργανον τῆς ὁσφρήσεώς των, προσκαλῶσι, διὰ νὰ εἰπῶ ἔττι, μόνοι των, καὶ κινῶσι τὸ πτέρνισμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἓνα σάλευμα τῶ ἐγκεφάλου, τόσον βίαιον, καὶ φοβερόν, ὥς ὅτ' ἐπ' προσκαλεῖ τὴν ἑράνιον βοήθειαν· καὶ κάμνει τὰς ἀκροατὰς νὰ ἐπιφωνῶν τὰ λόγια ταῦτα· Ὑγιαίνουσιν! σωθεῖσιν! ὁ Θεὸς νὰ σοὶ βοηθήσῃ!

Τὸ φρικωδέστερον ὅμως θέαμα εἶναι, τὸ νὰ βάλλῃ τινὰς εἰς τὸ στόμα τε, τὸ στόμα ἐνδὸς τορνευμένον καὶ βρομερὸν κέρατος, ἢ καλαμῖ, καὶ ξύλον τρυπημένον, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ λαυρῶδες καπνισμένον ξύλον, νὰ καταρρόφῃ τὴν ταρταρώδη ἀναθυμίασιν τῶ καπνῶ, διὰ μέσσω τῶ λάρυγγός τε, καὶ ἐξατμίζοντας αὐτήν, νὰ ἐκβάλλῃ, ὡσὰν ἀπὸ ἀναμμένον καμίνι, καπνὸν ἀπὸ τὸ στόμα, καὶ ἀπὸ τὰς μυκτῆρας, καθὼς καὶ οἱ ἵπποι τῶ Διομήδεος, καὶ οἱ ταῦροι τῶ Ἰάσωνος, ἐξεργῶσαν ἀπὸ τὸ στόμα, καὶ τὴν μύτην, καπνὸν, καὶ σπινθῆρας. Καὶ ἡμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ κακοηθεστέρα, ἢ ἀηδεστέρα, καὶ βδελυρωτέρα πράξις ἀπὸ αὐτὴν;

Β'. ἡ μεταχειρίσις τῶ καπνῶ εἶναι ἀνόικειος εἰς τὸν ὑψηλὸν χαρακτήρα τῶν Ἀρχιερέων, καὶ Ἱερέων. Διὰ τί ὁ Ἀρχιερεὺς εἶναι τύπος Θεοῦ, καὶ Εἰκὼν τῶ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅθεν καὶ ὅλα τε τὰ ἔθνη πρέπει νὰ ἦναι Χριστομίμητα, σεμνὰ, καὶ πρόξενα, ὅχι σκανδαλὰ, ἀλλὰ ὠφελείας εἰς τὸν λαόν. Ποῖαν δὲ σεμνότητα ἔχει ἡ ἀσεμνος μεταχειρίσις τῶ βρομερωτάτου χόρτου; ἢ ποῖαν ὠφέλειαν, μᾶλλον δὲ ποῖον σκάνδαλον δὲν προξενεῖ εἰς τὰς Χριστιανὰς, τὸ

νὰ βλέπουν τὸν Ἀρχιερέα, καὶ Ἱερέα των, νὰ βασιάζῃ μὲ τὰς ὀδόντας τε μίαν μακρὰν Βέργαν τρυπημένην; νὰ ἀνάπτῃ ἓνα μικρὸν χοάνηρα εἰς τὴν ἄκρην; νὰ εὐγάνῃ ἀπὸ τὴν μύτην καὶ ἀπὸ τὰ στόμα καπνὸν δυσωδέσατον; καὶ νὰ ἦναι γεμάτος ὁ οἶκός τε, ἀπὸ ἓνα παχύ καὶ μαῦρον σύνεφον μιᾶς σιγχαμερᾶς ἀναθυμιάσεως; Οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερεῖς, ἔχουν χρέος νὰ πνέουν εὐωδίαν Πνευματικὴν ἀπὸ ὅλων των τὰς αἰσθήσεις, εἰς τρόπον ὅτ' νὰ εὐωδιάζεν ὅλες τὰς πλησιάζοντας εἰς αὐτὰς· τόσον τὰς Χριστιανὰς, ὅσον καὶ τὰς ἑθνικάς, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος: „Χριστὸς εὐωδία ἐστίν, μὲν ἐν τοῖς σφροδόμενοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις „(α)“. Ὅταν δὲ αὐτὸ καὶ διὰ τῆς ῥινὸς, καὶ διὰ τῶ στόματος ῥοφῶσι, καὶ πίνωσι τὴν δυσωδέστατην ἀποφορὰν τῶ καπνῶ, τὴν ὁποῖαν πολλοὶ μὴ ὑποφέροντες, λειποθυμῶσι, πῶς ἔπειτα ἔχουν νὰ εἶναι, κατὰ τὸ ἐπάγγελμά των, εὐωδία, καὶ ὁσμὴ ζωῆς εἰς τὰς πλησιάζοντας; Διὰ τῆτο καὶ εἰς ὅλον τὸ εὐσεβέστατον Βασίλειον τῆς Ῥωσσίας εἶναι νόμος ἀπαράβατος, τὸ νὰ μὴ μεταχειρίζονται ὅλως ἔμπροσθεν τῶν ἀνδρώπων καπνὸν, ὅλα τὰ τάγματα τῶν Ἱερωμένων, καὶ Κληρικῶν, ἔτε διὰ τῆς ῥινὸς, ἔτε διὰ τῶ στόματος· καὶ ὁποῖος τῆτο ποιήσῃ, νομίζεται ἀπὸ τὰς πολλὰς, τόσον παράνομος, ὡσὰν σχεδὸν νὰ ἐπὶ ὀρνευτε (1).

Γ'. δὲ καὶ τελευταῖον ἡ κακὴ καὶ ὑπερβολικὴ μεταχειρίσις τῶ καπνῶ, εἶναι ἐναντία καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν ὑγίαν τῶ σώματος. Διὰ τί πολλοὶ ἀπὸ τὰς τῆτον συνεχῶς μεταχειριζόμεναι, εὐρέθησαν μετὰ θάνατον, ἔχοντες τὰ σπλάγχνα κεκαυμένα, καὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐξηραμένον, καὶ καπνισμένον. Διὰ τί ὁ ἐγκέφαλος, συνεχῶς ἀναρρόφῶντας τὸν καπνὸν, ὅχι μόνον καταπαρῶν τὸν περιττὸν χυμὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν φυσικὸν ἀκόμη καὶ συστατικόν τε· ὅθεν δὲν εἶναι τινὰς σχεδὸν ἀπὸ ἐκείνης τῆς ἰδίας ὁ-

(α) Β. Κορινθ. Β.

(1) Ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ κατοικοῦντες τὴν πόλιν Φλωρεντίαν, τὸ ἄνθος τῶν Ἰταλικῶν Πόλεων, καὶ τὴν ὀλίγον διαφέρουσαν κατὰ τὴν εὐγένειαν τῆς Βενετίας καπνὸν, διὰ τῶ στόματος δὲν μεταχειρίζονται, ὥς χυδαίαν καὶ βαρὺν μεταχειρίσιν, καθὼς οἱ ἐκεῖ διατηρήσαντες διηγούνται.

πῶς μεταχειρίζονται συνεχῶς τὸ χόρτον τῆτο, ὅπῃ νὰ μὴν ὁμολογῇ, ὅτι ἡ χρῆσις αὐτῆς εἶναι περισσότερον μία κακία, παρὰ χρεία· καὶ νὰ μὴ καταδικάζῃ διὰ τῆτο τὸν ἑαυτὸν τε. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰησὺκοὶ Φιλόσοφοι ὅλοι κοινῶς κατηγοροῦσι τὴν συνεχῆ, καὶ ἔμ-
προθεν εἰς τὰς ἄλλας μεταχειρίσιν τῆ καπνῆς, ὡς χυδαίαν καὶ ἄγροικον.

Πλὴν εἰάν τις, Ἀρχιερεὺς, ἢ Ἱερεὺς, θέλῃ νὰ μεταχειριθῇ τὸ χόρτον τῆ καπνῆς, μόνον καὶ μόνον διὰ ὑγείαν τῆ σώματος, (Ἰατρικὸν γὰρ τῆτο γίνεται, κατὰ τὰς Ἱατρὰς, εἰς τὰς δακρύοντας ὀφθαλμούς, καὶ εἰς τὰς πονεμένας πληγὰς, καὶ εἰς τὰς πυρετὲς) ὥς τὸ μεταχειρίζεται, εἴτε διὰ τῆς ῥινός, εἴτε διὰ τῆς στόματος· ἔχῃ ὅμως ἔμπροθεν ἄλλων, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν· καὶ πρὸς Ἱατροὺς μόνον, ἔχῃ δὲ πρὸς ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ΄.

Περὶ φυλακῆς τῆς Γεύσεως, ἢ τῆς σόματος.

Τὸ τέταρτον αἰσθητήριον ὅπῃ μᾶς ἀπαντᾷ, εἶναι ἐκεῖνο τὸ τῆς Γεύσεως, καὶ καθολικῶς εἰπεῖν τὸ τῆς σόματος, ὡ! ἐδῶ εὐρίσκομεν ἀληθινὰ ἓνα ἐμπόριον μεγαλῶτατον. Διὰ τὴν αὐτὴν τὸ αἰσθητήριον, παρομοιάζει μὲς ἐκεῖνο τὸ μέγα χάσμα ὅπῃ αἰφνιδίως ἀνοίχθῃ εἰς τὸν τόπον τῆς Ῥώμης, τόσον βαθύ, ὅπῃ, ὅση ὕλη καὶ ἂν ἐρρίπτετο μέσα, ὅλη κατεβυθίζεται, καὶ ἐδέποτε τὸ ἐγέμιζεν, ὡς γρά-

φην οἱ Ἱστορικοί. Διὰ τὴν αὐτὴν τὸ αἰσθητήριον, εἶναι ἓνας κόλπος τόσον πλατύς, ὅπῃ χωρεῖ ὅσα ἐδώδεμα ἐξάγει ἡ Γῆ, καὶ ἡ Θάλασσα· εἶναι ἓνας πῖθος τετρημένος, κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, ὁ ὅποιος πάντοτε πληρῆται, καὶ πάντοτε μένει κενός· καὶ ἐνὶ λόγῳ εἰπεῖν, εἶναι ἓνας Ἀδὴς ἀχόρταγος· τῆτο τὸ αἰσθητήριον ἀγκαλὰ καὶ νὰ ᾔῃαι τέταρτον τῇ τάξει, τῇ δυνάμει ὅμως ἐγὼ τὸ ὄνομάζω πρώτιστον ἀπὸ ὅλα.

Τὶ γεννῶσι τὰ πολυποίκιλα βρώματα.

Ὅθεν ἂν Ἀποκλείσῃ ἔξω ἀπὸ τὴν μεγάλην ταύτην θύραν τῶν αἰσθησέων τῆς, τὰ πολυποίκιλα βρώματα· ἔξω τὰς πλυσίας τραπέζας· ἔξω τὰ μαγυανεύματα τῶν μαγείρων· ἔξω τὰς τρυφὰς καὶ σπατάλας· διὰ τὴν γὰρ ἄλλο τὰ τοιαῦτα ἐπενοήθησαν; βέβαια δὲν ἡμπορεῖς νὰ εἰπῇς, ὅτι διὰ καμμίαν ἀναγκαίαν χρῆσιν καὶ συντήρησιν τῆς σώματος, ἀλλὰ διὰ μόνον καὶ μόνον τὴν ἐπικατάρατον ἡδονὴν τῆς λαιμῆς. Τὶ δὲ καὶ γεννῶσι τὰ τοιαῦτα πολυποίκιλα βρώματα. Βέβαια ἐδὲν ἀγαθόν, εἴμῃ πάθῃ καὶ κακία τῆς ψυχῆς, καὶ τῆς σώματος. Ἡ λιχνία, ὁ κόρος, ἡ λαιμαργία, εἶναι τὰ πρῶτα αὐτῶν ἔκγονα· εἰπέ μοι βαδύτερον; ἢ μέδῃ, ἢ ἀρπαγῇ, ἢ παχύτητι, ἢ ποδάγρα, ἢ χειράγρα, ἢ παραλυσία· εἰπέ μοι καὶ ἔτι βαδύτερον; ἢ πορνεία, ἢ ἀρσενικοιτία· καὶ ἀπλῶς ὅλα χρεδὸν τὰ σαρκικά, καὶ ἄλογα πάθῃ, ὅπῃ ἐνεργῶνται ὑποκάτω ἀπὸ τὴν γαστέρα, αὐτὰ εἶναι τὰ πονηρὰ γεώργια τῆς τρυφῆς.

Ὅθεν ὁ Νύσσης Θεὸς Γρηγόριος, ἔτω λέγει περὶ τῆς γεύσεως: „Ἡ δὲ κατὰ τὴν γεῦσιν ἀπόλαυσις, μήτηρ, ὡς ἂν εἴποι τις, τῶν κατ' ἑκάστων ἐστὶ κακῶν· τις γὰρ ἐκ οἷδεν ὅτι ῥίζα χρεδὸν τῶν „περὶ τὸν βίον πλημμελημάτων, ἢ περὶ τὸν λαιμὸν ἀρχολία; ταύτης γὰρ ἐξήρτηται ἡ τρυφή, ἢ μέδῃ, ἢ γαστριμαργία, ἢ περὶ „τὴν διαίταν ἀσωτία, ἢ πληθώρα, ὁ κόρος, ὁ κῶμος, ἢ κτηνώδης, „καὶ ἄλογος περὶ τὰ πάθῃ τῆς ἀτιμίας καταφορά (α)”. Καὶ

(α) Τόμ. Α. Λόγ. Ε. εἰς τὸ Πάτερ ἡμῶν.

(1) Εἶδε καὶ προφασισθῇ τινὰς ὅτι ἡ παγκόσμιος, καὶ κοινὴ συνήθεια τῶν πολλῶν ἔκαμε τὴν κακὴν μεταχειρίσιν τῆς καπνῆς ὡς ἀρετὴν, ἀποκρινόμεθα· ὅτι ἡ αὐτὴ κοινὴ συνήθεια ἔκαμε καὶ πολλὰς ἄλλας ὁμολογούμενας κακίας νὰ νομίζονται ὡς ἀρεταί· ὅποια μάλιστα εἶναι καὶ ἡ νομιζομένη ὡς ἀρετὴ, εὐτραπεία· ἀλλ' ὅμως ὁ ὁρθὸς λόγος, καὶ ὁ τῆς Χριστοῦ νόμος, ἀπελέγχεται αὐτὰς ἐδὲν ἦγγον, ὡς κακίας, καὶ ἔξω καὶ ἀπὸ τὴν ἄλογον, καὶ κακὴν συνήθειαν διφρενέουσιν.

τῆτο εἶναι φανερόν ἀπὸ τῆς Σοδομίτας, οἱ ὅποιοι ἔπесαν εἰς ἐκείνα τὰ πάθη ὅπῃ ὅλοι ἀκόρμεν, διὰ τὴν ἐσπαταλῆσαν μὲ τὰς τρυφάς. „Πλὴν τῆτο, λέγει ὁ Θεὸς Ἰεζεκιήλ, τὸ ἀνόμημα Σοδόμων τῆς ἀδελφῆς σου· ὅτι ἐν πλησμονῇ ἄρτων, καὶ ἐν εὐθυμίᾳ, ἐσπατάλων, αὕτη καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς (α)”. Εἶναι φανερόν ἀπὸ τῆς Ἰσραηλίτας, οἱ ὅποιοι, ἀφ’ ὧν ἔφαγον, καὶ ἔπιον, τότε λέγει ἡ Θεῖα Γραφή „ἀνέστησαν παίζειν (β)”. Τὶ δὲ ἐστὶ τὸ παίζειν, κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον; ἃς τὸ ἀναγνώσκει μόνητις εἰς τὴν νεοτυπωθεῖσαν Σειρὰν τῶ πρώτῳ τόμῳ τῆς Ὀκτατεύχου.

Εἶναι φανερόν καὶ ἀπὸ τὰ λόγια τῆ Ἀποστόλου, ὁ ὅποιος μαζὶ μὲ τὰς κόμους, καὶ μέθας, ταῦτόν ἐπεῖν μὲ τὰς τρυφάς καὶ φαγοπότιας, συνάπτει τὰς ἀσελγείας, καὶ τὰς πορνείας. Εἰπὼν γάρ: „μὴ κόμοις καὶ μέθαις, ἐπιφέρει παρευθῆς, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις (γ)”. Καθὼς ἔτι ἐνόησε τὸ ῥητόν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγων, „μὴ κόμοις καὶ μέθαις, οἷς κοίτας καὶ ἀσελγείας, οἷα συνεζευγμέναις (δ)”. Ἀρμόζει εἰς τῆτο καὶ ἐκεῖνο ὅπῃ εἶπεν ἕνας ἀπὸ τῶν ὁσίων Γέροντας, ὅτι ἂν ὁ Ναβεζαρδάν ὁ Ἀρχιμάγειρος τῷ Ναβεχοδονόσορος δὲν ἤθελεν ἔλθῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλημα, ὁ οἶκος Κυρίου δὲν ἤθελεν ἐμπροσθεῖν. „Τῆτο δὲ ἐστίν, ὅτι, εἰ μὴ ἡ ἀνάπαυσις τῆς γαστριμαργίας εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν, ἔκ αὐτῆς ὁ νῆς ἐπιπτεν ἐν τῷ πολέμῳ τῷ ἐχθρῷ (ε)”.

Ὅτι ἡ τρυφή, καὶ τῆς εὐσεβείας ἀφιστά.

Μὰ τί λέγω ταῦτα; ἡ τρυφή καὶ αὐτῆς τῆς εὐσεβείας ἀπέσκησε. Καὶ δηλῶσι, πάλαι μὲν οἱ Ἰσραηλῖται, περὶ ὧν εἴρηται, „ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη, καὶ ἐγκατέλιπε Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτόν (ζ)”. Ὑστερον δὲ ἐκεῖνοι, περὶ ὧν ἀναφέρει ὁ Θεὸς Ἀπόστολος εἰς τὴν πρὸς Φι-

(α) Γεζκ. Ιε. 49.

(β) Ε'ξ. ΑΒ. Β.

(γ) Ρ'ωμ. ΙΓ. 13.

(δ) Λόγ. εἰς τὰ γενέθλ.

(ε) Ε'ν τῷ Γερωντικῷ.

(ζ) Δευτ. ΑΒ. 15.

λιππησίαις, ὀνομάζων αὐτὰς ἐχθρὰς τῷ σαυρῷ· τίνας Παῦλε ἔτοι εἰσὶν; „ἐκεῖνοι, φησὶν, ὧν Θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰχρύνῃ αὐτῶν (α)”. Καὶ νῦν εἰς τὰς καιρὰς μας, οἱ διὰ τὴν τρυφὴν τῷ λαίμῳ, γεγονότες Κατόλικοι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, γατόλικοι, καὶ πάντες σχεδὸν οἱ λεγόμενοι φυσικοὶ, καὶ οἱ ἄθροιστοι (1).

(α) Φιλιπ. Γ. 19.

(1) Διὰ τὴν δὲ ἡ τρυφήν, καὶ τὰ φαγοπότια, κρημνίζουσι τὰς ἀνθρώπους εἰς τὰ ἄλογα πάθη τῆς σαρκὸς, καὶ εἰς τὴν ἀσέβειαν καὶ ἀσέβειαν; διὰ τὴν αἰὲκ τῆς τρυφῆς ἀναπεμπόμεναι ἀναθυμιάσεις, καὶ καπνοὶ, οὗχι μόνον ἐμποδίζουσιν, ὡς ἂν νεφελὰ, τὸν ἐκ τῆς ἁγίας Πνεύματος ὑπερφυσικὸν φωτισμόν, καὶ τὸν δώκεσιν ἀπὸ τὸν νῦν. Ἀλλὰ καὶ σκοτίζουσι τὴν φυσικὴν διάκρισιν τῶν λογικῶν, καὶ κατασφαινοῦν τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον, ὡς ἂν ἕνα ἄλογον ζῶον νὰ ὀρεῖται εἰς τὰς κτηνώδεις ἐπιθυμίας. Ε'στὶ τὸ βεβαίον, ἀπὸ τοῦ ἑνός μέρους, ὁ μέγας Βασιλεὺς, λέγων: „Ἐκ γὰρ τῆς παχείας τροφῆς οἶον, αἰσθαλώδεις ἀναθυμιάσεις ἀναπεμπόμεναι, νεφέλης δίκην πυκνῆς τὰς ἀπὸ τῆς ἁγίας Πνεύματος ἐγγινομένης ἐλάμψεως ἐπὶ τὸν νῦν, διακόπτουσι. (Λόγ. Α. περὶ νηστίας)” καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ὁ Ἀλεξανδρείας Θεὸς Κύριλλος, λέγων: „Τρυφή γὰρ ἅπαντα κοσμικὰ, γλυκεῖαν μὲν ἔχει τὴν παρακοήν, μέθην, σκοτεῖ δὲ διὰ τὴν λῆξιν, καὶ ἐκμεδύσκει δεινῶς τὸν εἰσδεγμένον, αὐτὴν (Τόμ. Β. τῆς Ὀκτατεύχ. σελ. 918.)”. Πῶς εἶδε λοιπὸν τῶρα εἰσεῖς ὅπῃ μαρολογεῖτε, καὶ φλυαρεῖτε, λέγοντες. „Καὶ τί κακὸν εἶναι τὸ νὰ φάγῃ τινας, καὶ τὸ νὰ πῖν; τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ δὲν εἶναι ἁμαρτία”. Ὁ Θεὸς δὲν κολάζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ φαγητοῦ, καὶ τοῦ ποτοῦ· καὶ ἄλλα ὅμοια· μάτετε ἀπὸ τὰ ἄνω εἰρημένοι, πόσον μεματαιωμένοι, καὶ ἀφρονεῖσται, εἶδε, ἐσεῖς ὅπῃ λέγετε τὰ τοιαῦτα, ὁ ποίας τάξεως καὶ βαθμῆς ὑπάρχετε, καὶ διδάχθετε τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ὅλα τὰ κακὰ γεννῶνται ἀπὸ τὴν τρυφὴν, καὶ κοιλιοδελείαν. Καὶ παύσατε μὲν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τῆς νὰ λέγετε τοιαῦτα προφασιστολογήματα. Τὰ ὅποια, ἡξεύρω ὅτι τὰ ἐφευρίσκετε διὰ νὰ παρηγορεῖτε τὴν συνειδήσιν σας, ὅπῃ σᾶς ἐλέγχει ὅτι κακῶς ποιεῖτε· σᾶς ἀποκλείου ὅμως αὐτὰ τὴν δύραν τῆς μετανοίας, καὶ δὲν σᾶς ἀφένει νὰ μετανοήσετε. Ἀρχίσετε δὲ τῶ λοιπῷ νὰ μέμψετε, καὶ νὰ κατηγορεῖτε τὸν ἑαυτὸν σας. Διὰ τὴν αὐτομειψίαν αὕτη, οὗχι μόνον κατ’ ἑαυτὴν εἶναι μέρος μετανοίας, καὶ σωτηρίας ὡς λέγει ὁ Ἀλεξανδρείας Θεὸς Τιμόθεος (Καν. ΙΖ.), ἀλλὰ καὶ ποτὲ ἔχει νὰ σᾶς προξενήσῃ τὴν ἀποχὴν τῆς τρυφῆς, καὶ τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀληθινὴν μετανοίαν.

Ὅτι ἡ τρυφή βλάπτει μάλιστα τὰς Νέες.

Ὅλας βέβαια χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν, βλάπτει ἡ τρυφή, μὰ περισσότερον τὰς νέες ἡμᾶς· καὶ ὁ φυσικὸς λόγος εἶναι φανερός. Διὰ τί τὸ ἐμφυτον τῶν νέων θερμὸν, μὲ τὸ νὰ ᾔναι μοναχὸν πῦρ, ὅταν πρᾶσλάβῃ καὶ τὴν ὕλην τῆς λιπαρότητος τῶν φαγητῶν, τί τότε γίνεται; ἀπὸ τὰ φαγητὰ τὰ παχέα, γεννῶνται οἱ παχεῖς χυλοὶ· ἀπὸ τὰς παχεῖς χυλᾶς, οἱ παχεῖς χυμοί, καὶ τὸ παχὺ αἷμα· ἀπὸ τὸ παχὺ αἷμα, αἱ παχεῖαι σάρκες· ἀπὸ τὰς παχεῖαις σάρκασι, ἡ πληθώρα τῆς θερμότητος, καὶ ἐξ ἐκείνης οἱ βίαιοι γαργαλισμοὶ· καὶ ἐκ τῶν πάντων γίνεται τότε τὸ ταλαίπωρον σῶμα, μία φλόξ, καὶ μία κάμινος Βαβυλωνία. Ἄν τὸ θηρίον τῶν νεανικῶν σώματος ᾔναι κατ' αὐτὸ ἀκαταδάμαστον, καὶ πεινασμένον ὂν, ποῖαν τάχα ἀγριότητα προσλαμβάνει, ἀφ' ἧς χορτάσῃ; τὴν ἡξεύρομεν ἡμεῖς οἱ νέοι, ὅπως δοκιμάζομεν μὲ τὴν πείραν καθημερινῶς τὰς ὁρμάς τε.

Διὰ τῆτο εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος: „Ἀρκετὸν τῷ σώματι ἡ κακία αὐτῆ· τί δὲ δεῖ τῇ φλογὶ πλείονος ὕλης, ἢ τῷ θηρίῳ δαψιλεσέρας τροφῆς; ἵνα μᾶλλον δυσκάθεκτον γένηται, καὶ τῷ λογισμῷ βιαιότερον (α)”; Λέγει δὲ καὶ ὁ Σολομών: „Οὐ συμφέρει ἄφρονι τρυφή (β)”. Ἀφρονα δὲ ὀνομάζει ὁ μέγας Βασίλειος τὴν σάρκα τῶν νέων· ἔγω γὰρ λέγει ἐρμηνεύων τὸ ῥητὸν „ὃ συμφέρει ἄφρονι τρυφή, κατὰ τὸν Σολομώντα· τί δὲ σαρκὸς εὐπαθίας, καὶ νεότητι περιφερομένης ἀφρονέσερον; (γ)”. Εἶδεν καὶ δὲν ἡμπορεῖ τελείως νὰ ἀποκόψῃ τὰ λιπαρὰ φαγητὰ, ὥς ἔχει καὶ τὰς τάξεις νὰ τρώγῃ ἅπασι τῆς ἡμέρας, καθὼς πολλοί, καὶ Ἀρχιερεῖς, καὶ κατὰ Κόσμον Ἀρχόντες, τὴν τάξιν ταύτην φυλάττεσι· διὰ τί μὲ τῆτον τὸν τρόπον, καὶ τὸ σῶμα γίνεται ἐλαφρότερον, καὶ ὑγιεινὸν, καὶ ὁ νῆς καθαρώτερος, καὶ ἐπιτηδιότερος εἰς τὸ νὰ προχωρῇ εἰς τὰ θεῖα νοήματα· πλὴν καὶ τότε τὴν παρκαλῶ νὰ μὴν ὑπερκορέννται.

(α) Δόγ. εἰς τὴν Πεντηκοστήν.

(β) Παρ. ΙΘ. 20.

(γ) Ὁρ. κατὰ πλάτ. Ιε.

Ὅτι τρεῖς τάξεις ἔχει τὸ φαγητόν.

Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Σιναῖτην Γρηγόριον, τρεῖς τάξεις ἔχει τὸ φαγητόν· ἐγκράτειαν, αὐτάρκειαν, καὶ κόρον. Ἐγκράτεια εἶναι ὅταν δέλωντας ἀκόμη νὰ φάγῃ τινὰς, ἐγκρατεύεται, καὶ σηκώνεται ἀκόμη πεινῶντας· αὐτάρκεια, ὅταν φάγῃ τὸ ἀρκετόν· καὶ κόρος ὅταν χορτάσῃ. Ἡ Πανιερότης τῆς λοιπὸν ἂν δὲν ἡμπορῇ νὰ φυλάξῃ τὰ δύο, καὶ ἂς σαθῇ μέχρι τῆς τρίτης, καὶ ἂς μὴ γίνεταί ὑπερκορῆς, ἐνδυμεμένη τόσον τῷ Κυρίῳ ὅπως λέγει. „Οὐ αἱ ἡμῖν οἱ ἐμπειρησμένοι, ὅτι πεινάσετε (α)”, ὅσον τῷ πλεσίῳ ἐκείνῳ, τῷ κατ' ἡμέραν εὐφραϊνομένῳ λαμπρῶς, καὶ φοβημένη τὸ παράδειγμά τε· ὅτι διὰ τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τρυφὴν ὅπως ἀπέλαβεν ἐν τῇ παρέσῃ ζωῇ, ἐσερήθη, φεῦ! τῶν ὀρεκτῶν κολπωπὼν τῷ Ἀβραάμ, καὶ ἐδεήθη δακτύλου, τὴν γλωττίαν δροσίζοντος. Ὁ μέγας Βασίλειος ὅμως, ὅχι μόνον δὲν συγχωρεῖ τοὺς νέους νὰ χορταίνων, ἀλλ' ἐδὲ νὰ τρώγων πρὸς αὐτάρκειαν, ἀλλὰ νὰ τρώγων μὲ ἐγκράτειαν. Λέγει γὰρ: „ὁ ὑποπιάσμος τῷ σώματι, καὶ ἡ δαλαγωγία, ὑπ' ἐδενὸς ἄλλου τοσούτου, ὥς ὑπὸ τῆς ἐγκρατείας κατορθῆται· τὸ γὰρ βράζον τῆς νεότητος, καὶ πρὸς τὰς ὁρμάς δυσκάθεκτον, ὅσον χαλινῷ τινι τῇ ἐγκρατεῖᾳ κατεῖργεταί (β)”. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν εἰπόντα Θεολόγον Γρηγόριον.

„Οὐδεὶς κόρος πέφυκε σωφρόνως ἔχειν.

„Καὶ γὰρ τὸ πῦρ εἰωθεῖ ταῖς ὕλαις θέειν.

„Νῦν λεπτὸν ὄγκος ἐνδιώκει γαστέρος.

„Τέναντιόν πε τῷ ἐναντίῳ μάχη (γ).

Διὰ τῆτο καὶ ὁ Ἰώβ, σοχαζόμενος πῶς ἀπὸ τὰ συμπόσια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λείψῃ ἁμαρτία, ἐπέσφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἡμέρας ὅπως μετ' ἀλλήλων ἐσυμποσίαζον, καθὼς γέγραπται: „Καὶ ὥς ἂν συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς πότῃς, ἀπέστειλεν ὁ Ἰώβ, καὶ ἐκαθάριζεν αὐτὰς, ἀνιστάμενος τὸ πρωῒ, καὶ προσέφερε περὶ αὐτῶν θυσίας, κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, καὶ

(α) Λεκ. ε. 20.

(β) Ὁρ. κατὰ πλάτ. Ιε.

(γ) Ἐν τοῖς διετίχ. Ἰάμβοις.

„μόχον ἕνα περὶ ἁμαρτίας περὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν (α)“. Ὅπως ἐρμηνεύων ὁ Ὀλυμπιδωρος λέγει: „Ἐκ τῆς μανθάνομεν ὅτι „φεύγειν δεῖ τὰ συμπόσια, ὡς ἁμαρτίας ποιητικά· ὅπως γὰρ καὶ „καθαρισμὸς ἡμῖν δεῖ, μετὰ τὴν τέτων συμπλήρωσιν, εἰ καὶ τὰ „μάλις αἱ οἱ τῷ Ἰωβ παῖδες δι' ὁμόνοιαν καὶ φιλαδελφίαν τῶτο ἐ- „πραττον.“ Καὶ βεβαιότατα, ἂν οἱ τῷ Ἰωβ παῖδες δὲν εὐρίσκον- το εἰς τὸ συμπόσιον, ἀλλὰ εἰς προσευχὴν, ἢ ἄλλην ἐργασίαν πνευματικὴν, δὲν ἤθελε τολμήσῃ ὁ Διάβολος νὰ κηρύξῃ τὸν οἶκον, καὶ νὰ τὰς καταπλακώσῃ, ὡς ἐρμηνεύει ὁ σοφὸς Ὀριγένης: „Κυριὸν ἐζητεῖ (ὁ διάβολος) τὰ αὐτὰς ἀπολέσαι· εἰ εὐρίσκον- „να γινώσκοντες, ἐκ ἂν ἤφατο τῆς οἰκίας· ἐ δὲ τόπον εἶχε τῷ „αὐτὰς ἀποκτεῖναι· εἰ εὐρίσκε προσευχομένους, ἐδὲν ἠδύνατο „ποιῆσαι κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ὅτε εὗρεν εὐκαιρίαν, ἔρχυσε· ποῖος, „ἦν ὁ καιρὸς; μέδῃ ἦν.“ Βλέπεις Δέσποτά μου, πόσα κακὰ γεν- νῶσι τὰ τρυφιλὰ φαγητὰ καὶ τὰ συμπόσια;

Ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ Ἱερεὺς, καὶ πᾶς Χριστιανὸς, δὲν πρέπει νὰ καταλύῃ τὰς δ'. καὶ ε'.

Προδίδτω καὶ τῶτο, ὅτι μαζὶ μετὰ τὴν ὑπόμνησιν, ὅπως τῆς κάμνω νὰ φυλάττεται, ὅσον τὸ δυνατόν, ἀπὸ τὰ λιπαρὰ φαγη- τὰ, καὶ τὰς πολυτελεῖς τραπέζας, τὴν ὑπομνήσκω ἐν ταύτῳ νὰ φυλάττῃ· (ἄχ! μὰ πῶς νὰ τὸ εἰπῶ; ζητῶν ὁμῶς συγχώρησιν χίλιαις φοραῖς, ἀποτολμῶ μετὰ τὸ θάρρος ὅπως μοι ἐχάρισε νὰ τῆς τὸ ὑπομνήσω· πλὴν καὶ τῶτο, διὰ τὴν ἀγαπῶ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυ- χῆς της.) νὰ φυλάττῃ λέγω, ἀκατάλυτον τὴν νηστείαν τῆς τετρά-δος καὶ παρασκευῆς, ἐξαιρεμένων δηλ. τῶν ἐχόντων κατάλυσιν ἐν τῷ ἱερῷ Ὀρολογίῳ. Καὶ ἂν ἄλλοι (δὲν ἠξεύρω ποῖοι) τὴν κατα-λύουσι τυχόν εἰς οἶνελαιον, ἢ Πανιερότης της ἅς μὴ τὰς μιμηθῇ, ὅποιοι καὶ ἂν ᾤσι· πολλαχῇ τῶτο τῶν Ἱερῶν Κανόνων διαλαλάντων.

Ὁ γὰρ ΕΘ'. Ἀποστολικὸς Κανὼν, ἐξίσχῃ τῇ νηστείᾳ τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ταῦτόν εἰπεῖν μετὰ ξηροφαγίας, τὴν νηστείαν τῆς δ'.

(α) Ἰωβ. Α. 5.

καὶ παρασκευῆς, διορίζεται λέγων: „Εἴτις Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσ- „βύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος, ἢ ἀναγνώστης, ἢ ψάλτης, „τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστὴν ἐ νηστεύει, ἢ τετράδα, ἢ παρασκευὴν, „καθαριεῖσθω, ἐκτός ἐστι μὴ δι' αἰσθάνειαν σωματικὴν ἐποδίζοιτο· „ἐὰν δὲ λαϊκὸς ἦ, ἀφοριζέσθω.“ Καὶ ὁ τῷ Πέτρῳ Ἀλεξανδρείας ΙΕ. Κανὼν αὐτὸ τῶτο συνδιορίζεται. Ὅρα καὶ εἰς τὸ νεοτύπωτον Ἐξομολογητᾶριον περὶ τῆς σελ. 139.

Ἐπαινῶ τὸν Ἀπόστολον Ἰάκωβον ὅπως ἐνομάζει τῆς τρυ-φῶντας πρόβατα θρεμμένα διὰ σφάξιμον: „Ἐτρυφύσατε ἐ- „πὶ τῆς Γῆς, ἐσπαταλήσατε, καὶ ἐθρέψατε τὰς „καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς (α) (1)“. Μακα-

(α) Ἰάκ. Ε. 5.

(1) Ἀρεῖον εἶναι ἐκεῖνο ὅπως ἀνέγνων εἰς μίαν χειρόγραφον Ἠθικὴν. Συναπαντήθησαν μίαν φορὰν ἕνας τρυφίλος καὶ πολύσαρκος, καὶ ἕνας ἐγκρα-τὴς καὶ λεπτόσαρκος, καὶ ἐχαιρετίστησαν· ὁ πολύσαρκος εἶπε πρὸς τὸν λεπ-τόσαρκον „Καλῶς ἦλθες πνεῦμα χωρὶς σῶμα. Καὶ ὁ λεπτόσαρκος ἀντα-πεκρίθη „Καλῶς σε ἵδρα σῶμα χωρὶς πνεῦμα“. Καὶ ἀληθινὰ, τῶτο μόνον κερδίζουσιν οἱ τρυφιλοὶ, τὸ νὰ ἀποκτώσι σῶμα χονδρὸν, ἀσθενές, καὶ δυσκί-νητον, ἐκεῖ ὅπως τὸ σῶμα τῶν ἐγκρατῶν, εἶναι εὐζων, ὑγιές, καὶ εύκολο-κίνητον. Τί λέγω; τῶτο κερδίζουσιν οἱ τρυφιλοὶ ἀπὸ τὴν τρυφῆν, τὸ νὰ ἀ-ποθήκωσιν ὀφθαλμοπρότερα ἀπὸ τὰς λεπτοσάρκας καὶ ἐγκρατεῖς· λέγει γὰρ ὁ Ἱπποκράτης εἰς τὰς ἀφορισμούς τε: „Οἱ παχείες σφόδρα ταχυθάνοντες „γίνονται μᾶλλον τῶν ἱσχυῶν. Καὶ πάλιν λέγει: Μήτηρ υγιείας, ἀκορίη „τροφῆς καὶ ἀκομὴ πόνων“.

Καὶ ἄφω νὰ λέγω, ὅτι ὅσοι εἶναι συνηθισμένοι εἰς τὸ νὰ τρυφῶν, δὲν ἀπολαμβάνουν ἔτε νοσιμάδα ἐκ τῆς τρυφῆς. Διὰ τὴν ἢ νοσιμάδα, δὲν γεν-νᾶται ἀπὸ τὴν πολυποικιλίαν καὶ τὰ ἀρτύματα τῶν φαγητῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῆς φυτικῆς ὀρέξεως; ὁθεν ὁ Δαρεῖος μετὰ τὸν πόλεμον, κα-καυμένος ὅλην ἀπὸ τὴν δίψαν, ἔφθασεν εἰς ἕνα λασπώδη καὶ δυσώδη ρύα-κα, καὶ γεμίσας τὴν περικεφαλαίαν τε ἔπει νερόν, καὶ ἄμωσεν ὅτι δὲν ἔπλε ποτι-με περισσοτέραν νοσιμάδα· καὶ οἱ ἀγορεύοντες ἀσκηταὶ ἐν ταῖς νηστείαις ἡμέραις, ὅταν κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν, καθίσαν νὰ φάγουν πεινασμένοι, περισσοτέραν ὕδωρ καὶ γλυκύτητα δοκιμάζον εἰς τὴν γεῦσιν καὶ λιγὲ ἄρτε, καὶ εἰς τὴν πό-σιν τῆ ἀπλῆς ὕδατος, πᾶρεξ οἱ τρυφιλοὶ εἰς τὰς φασιανὰς, καὶ ταῦνας, καὶ εἰς τὰς γλυκεῖς ἀνδοσμίας. Διὰ τὴν κατὰ εἶπεν ὁ Σινοφῶν „ὡς μὲν ἡδὺ „πεινῶντι, ἄρτε φαγεῖν· ὡς δὲ ἡδὺ διψῶντι ὕδωρ πίνειν.“ Ἐφη δὲ καὶ ὁ

ρίζω τὸν Θεολόγον Γρηγόριον ὁπῶς τιμᾷ με τὴν ὀνομασίαν τῆς κόπρης, τὴν τρυφήν, λέγων: „Μὴ Γῆ, ἢ θάλασσα τὴν τιμίαν „ὑμῖν κόπρον δωροφορεῖτωσαν· ἔγω γὰρ ἐγὼ τιμᾶν οἶδα τρυφήν „(α)”. Καὶ τρισμακαρίζω τὸν Ἀββᾶν Ἰσαὰκ ὁπῶς καλεῖ τὴν σπατάλην, ἔργον τῶν χοίρων: „Τὶ δὲ ἐκ τῆς ἄλλης, τετέστιν ἐκ „τῆ ἀρξαοδαι (τὸν ἀνδρώπον) ἐν τῷ ἔργῳ τῶν χοίρων; ἢ τοῦ „ἀόριστον ἀφιέναι τὴν γαστέρα, ἢ διὰ παντός ἐμπιπλᾶν αὐτὴν „(β)”; Διὸ ἢ ἕνας σοφός, βλέπων ἐπάνω τῆ τάφου τῆ Σαρδαναπάλα ἐκεῖνα τῆ τρυφῆς, τὴν Ἐπιγραφὴν ταύτην τὴν λέγουν: „Τόσσ’ ἔχω, ὅσσ’ ἔφαγον, ἢ ἔπιον, ἢ ἀφροδισίασα.” εἶπεν, ἢ Ἐπιγραφὴ αὕτη ἀρμόζει εἰς ἕνα χοῖρον (I).

(α) Λόγ. εἰς τὰ γενέθλια. (β) Λόγ. Κς. σελ. 161.

Σολομών: Ψυχὴ ἐν πλησμοῖ ἔσα, κηρίοις ἐμπαίζει, Ψυχὴ „δὲ ἐνδεεῖ, ἢ τὰ πικρὰ γλυκίᾳ φαίνεται (Παρ κζ. 7.)” Κα- „λῶς δὲ εἶπε ἢ ὁ μέγας Βασιλεὺς: „Εἰ βέλει σεαυτῷ ἐπιθυμητὴν κατὰ „σκευάσαι τὴν τράπεζαν, δεξαι τὴν τῆς νηστείας μεταβολὴν σὺ δὲ ὑπὸ τῆ „σφόδρα τῆς τρυφῆς περιέχεσθαι, λελήσας σεαυτῷ ἀμαυρῶν τὴν τρυφήν, ἢ „ὑπὸ φιληδονίας τὴν ἰδούην ἀφανίζων· ἐδὲν γὰρ ἔτας ἐπιθυμητόν, ὥς μὴ „τῇ συνεχείᾳ τῆς ἀπολαύσεως εὐκαταφρόνητον γίνεσθαι· ὡς δὲ σπανία ἢ „κτῆσις, τῶν περιπέδασας ἢ ἀπόλαυσις. (Λόγ. Α. περὶ νηστείας)”.
(I) Τοῖτοι τρυφυλοὶ ἢ χοιρώδεις ἐσάδισαν ἢ οἱ Συβαρίται ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι καθὼς ἰσορεῖ ὁ Πλάταρχος, ὅταν ἔμελλον νὰ συγκατοίησιν κανὲν συμπόσιον τρυφῆς, δύο χρόνους προετοίμαζον τὰ φαγητὰ ἢ τόσον ἦτον ἔκδοτοι εἰς τὸν ὕπνον, ὁπῶς μέσα εἰς ὅλην τὴν πόλιν αὐτῶν Σύβαριν, ἀλέκτωρ δὲν εὐρίσκειτο, δὲ νὰ μὴ τῶν ἐνοχλῇ τὸν ὕπνον με τὰς φωνάς τε. Τοῖτοι οἱ Βράχμάνες, οἱ ὅποιοι ἐν τοῖς πλεσιοπαρόχοις αὐτῶν συμποσίοις, ἄββαλον ὅλην τὴν ὑψηλότητα μάθησιν ἢ φιλοσοφίαν διὰ νὰ ἐφενίσκων νὰ ἀρτύματα τρυφῆς βρωμάτων. Τοῖτος ὁ Νέρων, ὅστις εἰς ἕνα συμπόσιον ὁπῶς ἔκαμιν εἰς τὰς πόλεις τῆς Ῥώμης, δὲν εἶχεν ἄλλο φαγητόν, παρὰ γλώσσας τῶν παγωνίων ποικιλοειδῶς ἀρτυμένας, ὥς γλυκύτερας εἰς τὴν γεῦσιν ἢ τρυφηλοτέραις. Τοῖτος ὁ Φιλόξενος ἐκεῖνος, ὅς τις ἀγαπῶντας περισότερον τὴν τρυφήν ἀπὸ τὴν τροφὴν, ἐπεθύμει νὰ ἔχη ἕνα λαμπρὸν τῶν Γερμάνων, διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ τρώγῃ ἢ νὰ πίνῃ ἀχόρετα. Τοῖτος ὁ Λέωντος, ὅστις ἐβασίλευε διὰ νὰ προξενῇ νοσιμαδὰ εἰς τὴν γεῦσιν, με ξένους ἢ ἀνιήκους τρυφῆς, ὁπῶς δὲν ἀπέβαλλον, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπροσχάλην τὴν πᾶσαν. Τοῖτος ἐσάδῃ ὁ Ἀστυδάμας, ὁ ὅποιος προσκαλεσθεὶς ἀπὸ τὸν Βασίλειον Ἀφροβαρζάνην εἰς ἕνα περιφανέστατον συμπόσιον, κατέφαγεν αὐτὸς

Ὅτι ὁ Θεὸς τὰς τρυφῶντας παιδεύει.

Καὶ ἐπάνω εἰς ὅλους ἀπειράκις μεγαλύνω τὸν ὕψιστον Θεόν, ὁπῶς πάντοτε δὲν λείπει νὰ παιδεύῃ τὰς τρυφῶντας εἰς τὰ συμ- πόσια: ἀλλὰ, τῶρα μὲν, ἀφίνει νὰ πλακωθῇ οἱ ἱερεῖς τῆ Ἰωβ μέσα εἰς τὸ ὁσπῆτιον, ὁπῶς ἐσυμποσίαζον· τῶρα δὲ, κατακρημνίζει με τὰς χεῖρας τῆ Σαρψών, τὸ παλάτιον ὁπῶς εἶχε τὰς ἀλλοφύλους, ἐδίδοντας ἢ εὐφραϊνομένους· ἐδῶθεν, συνταράττει τὸ συμπόσιον τῆ Βαλτάσαρ με τὴν φοβερὰν ἐκείνην χεῖρα ὁπῶς ἔγραφεν εἰς τὸν τοῖχον· ἢ ἐκεῖθεν διὰ σκεδάσει μίαν μεγάλην λύπην εἰς τὰς καρδίας τῶν συμποσιαστῶν τῆ τετράρχου Ἡρώδου, διὰ

μόνος, ἐκεῖνα τὰ φαγητὰ ὁπῶς ἔμελλον νὰ φάγῃ ὅλοι οἱ καλεσμένοι, ἢ ἐξήρανε ὅλους τὰς κρατῆρας τῆ οἴνου. Τοῖτος ὁ Σύλλας ὁ Τύραννος τῆς Ῥώμης, ὁ ὅποιος διὰ νὰ κάμῃ ἕνα συμπόσιον ἐρήμωσε τὰ δάση ἀπὸ τὰ τετράποδα ζῶα, ἢ τὸν ἀέρα ἀπὸ τὰ πετεινὰ, ἢ καθε ἡμέραν τῆ ἐπερίσσευαν βρώματα διὰ νὰ χορτάσῃ λαὸς ἀμέτρητος.

Ἀλλὰ πάντες τέτες ὑπερέβαλλον εἰς τὰς τρυφὰς, ἢ συμπόσια, ἢ τὰ πολυτελῆ δεῖπνα, τὸ μοιχικὸν ζεῦγος, ὁ Ἀντώνιος, ἢ ἡ Κλεοπάτρα Βασίλισσα τῆς Αἰγύπτου. Διὰ τὴν αὐτοὶ ἐσυνερίζοντο ἀναμεταξύτων, ποῖος νὰ νικήσῃ τὸν ἄλλον, με τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν δεῖπνων· ἔως ὁπῶς ἡ Κλεοπάτρα ἐνίκησεν τὸν Ἀντώνιον, ἐβάλετο ἀπὸ τὸ αὐτίον της ἕνα πολυτιμότερον, ἢ μεγαλότερον εἰς τὸ μέγεθος μαργαρίτην, ὅτις ἦτον ἕνας περιληπτικὸς Σησαυρὸς Βασιλέως, ἢ κατασκευάσασα αὐτὸν ἐπιτηδεῖας, ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀντώνιον ἢ τὸν ἔφαγε. Καὶ ἦτον ἐτοιμία νὰ συντρίψῃ ἢ τὸν ἄλλον μαργαρίτην, ὁπῶς ἐφόρει εἰς τὸ ἄλλο αὐτίον της, ἂν ὁ Ἀντώνιος δὲν ἤθελεν ὁμολογήσῃ τὴν ἥτταν. Ἄσλιος ἢ ταλαίπωρος ἀληθῶς ὁ νῦν τῶν τοιούτων ἀνδράπων! Διὰ τὴν αὐτὸς δοσεῖς ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ ἄλλας ὑψηλὰς ἐνεργείας, κατασάξῃ φεῦ! εἰς αὐτὰς, ἕνας ἡσβολαμένος, ἢ εὐτελέστατος μάγειρος· ὅθεν ἡμπορεῖ τιμὰς νὰ εἰπῇ διὰ τὰς τοιούτας ὅλους, ὅτι δὲν ἔτρωγαν διὰ νὰ ζῆν, καθὼς εἶναι ἴδιον τῶν λογικῶν· ἀλλ’ ἔζων διὰ νὰ τρυφῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἴδιον τῶν ἀλόγων ἢ κτηνῶν. Ἀλλὰ πολλῶ ἀδλιώτερος βεβαιότατα δεῖται εἶναι ὁ νῦν τῶν Χριστιανῶν, εἰς μετὰ τὴν χάριν τῆ Εὐαγγελίας, ἢ τὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου ζωῆς, ὁμοιωθῇ με τὰς ἀνατέρω Ἐδνεῖας ἢ ἀφείδῃ τὴν οἰκίαν αὐτῆ ἢ ἀρμόξωσαν τρυφήν, ἥτις εἶναι ἡ μελέτη καὶ ἡ κολὴ περὶ τὰ πνευματικὰ ἢ νοητὰ ἀγαθὰ, καταγίνεσθαι εἰς δυσωδεστάτας ποματικὰς τρυφὰς, ἢ εἰς τὴν λατρείαν τῆς καταργημένης κοιλίας.

τὴν ἀποτομὴν τῆς Προδρομικῆς κεφαλῆς· βλέπεις Δεσποτάμα πόσον μισητὸν πρᾶγμα εἶναι ἢ τρυφὴ ἔμπροσθεν εἰς τὰ ὄμματα τῶ Θεῷ; καὶ με ποίας πληγὰς συνειδίξει νὰ τιμωρῇ τὰς ἐργασιὰς; διὰ τῆτο καὶ ὁ Προφήτης Ἀμώς, τὰς τρυφιλὰς ἐλεεινολογῶν ἔλεγεν· „Οὐαὶ οἱ ἐδρίοντες ἐρίφια ἐκ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ μέσων βουκολίων γαλαθηνά· ὡς ἐς ὧτα ἐλογίσαντο, καὶ ἔχ' ὡς φεύγοντα (α)“.

Ἐκεῖνα ὅτε ἕως τώρα εἶπον διὰ τὰ πολυτελῆ φαγητά, κατὰ τὰ ἴδια λέγω καὶ διὰ τὰς ἀνδοσμίας οἶνας, ὅτι πρέπει καὶ τῆτες νὰ ἀπωθῇ· ἐνθα μὲν γὰρ ὁ Θεὸς Ἀμώς· „Οὐαὶ, φησιν, οἱ πίνοντες τὸν διϋλισμένον οἶνον (β)“. Ἐνθα δὲ ὁ Θεολόγος· „μὴ τιμήσωμεν· οἶνων τὰς ἀνδοσμίας (γ)“ ἔδω ἅς παρατηρῆται καὶ ἡ ποσότης, μέχρι δύο, ἢ τριῶν ποτηρίων· καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰς νέας ἡμᾶς. Ἡρωτήθη ποτὲ ὁ Ἀββᾶς Σιτώης εἶναι πολὺ Πάτερ, νὰ πῇ τινὰς τρία ποτήρια; καὶ ἀπεκρίθη· ἂν δὲν ᾔναι Σατανᾶς, δὲν εἶναι πολὺ (δ). Ἀλλὰ καὶ Λεοτυχίδης ὁ Σπαρτιάτης, ἐρωτηθεὶς, διὰ ποίαν αἰτίαν οἱ Σπαρτιάται δὲν ἐπίνον οἶνον; ἀπεκρίθη, „ἵνα μὴ συμβαλεῦνται ἄλλοι δι' ἡμᾶς. Καὶ ἔρως ἀπεκρίθη, διὰ τί ὁ οἶνος σκοτίζει τὸν νῦν, καὶ δὲν τὸν ἀφίνει νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν ὁρθεὴν καὶ συμφέρονσαν συμβολήν· ὅταν δὲ καὶ πολὺς πίνεται, τότε τελείως σβύνει τὸν νῦν, ὥσταν τὸ περιστὸν ἔλαιον σβύνει τὰς λαμπάδας· καὶ χρειάζεται ἄλλον νήφοντα ἄνθρωπον διὰ νὰ συμβαλευθῇ ὑπὲρ αὐτῶ.

Τι πρέπει νὰ λέγῃ τινὰς, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πολυφαγίαν.

Πάντοτε λοιπὸν, καὶ ὅταν τρώγῃ, καὶ ὅταν πίνῃ, ἅς ἐνθυμῆται ἐκεῖνο τὸ ψαλμικόν, τὸ· „τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματι·

(α) Ἀμώς. ε. 4.

(β) Ἀμώς. ε. 6.

(γ) Λόγ. εἰς τὰ γεννήθ.

(δ) Ἐν τῷ γενοντικῷ.

„τίμα ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν; (α)“ καὶ ἅς τὸ ἐπιλέγῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν της, καθὼς τὴν συμβαλεῖ ὁ μέγας Βασίλειος, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ με αὐτὸ τὴν πολυφαγίαν, καὶ τὴν πολυποσίαν· ἐρμηνεύων γὰρ τὸ ῥητὸν αὐτὸ ὁ Θεὸς Πατήρ, ἔτω λέγει· „Τίς μοι χρειάζεται, σαρκὸς εὐπαθείας, καὶ αἵματος, πλήθους, μέλλοντος ὅσον ἐδέπω παραδίδοσθαι τῇ οἰκείᾳ διαλύσει τῶ σώματος; ἀλλ' ὑποπιάζω με τὸ σῶμα, καὶ δαλουργῶ, καὶ μὴ πως, εὐεκτήντος, καὶ ὑπερξέοντός με τῷ αἵματος, ἀφορμὴ πρὸς ἀμαρτίαν ἢ πολυσαρκία γέννηται· μὴ κολάκευέ σε τὴν σάρκα, ὑπνοὶς καὶ λατροῖς, καὶ μαλακοῖς σρώμασιν, αἳ ἐπιλέγων τὸ ῥῆμα τῆτο· Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν; Τί περιέπεις τὸ μικρὸν ὑπερον φθαρνύμενον; τί καταπιάνεις σεαυτὸν καὶ περισαρκοῖς; ἢ ἀγνοεῖς, ὅτι ὅσῳ παχυτέραν τὴν σάρκα σεαυτῷ ποιεῖς, τοσῶτω βαρύτερον τῇ ψυχῇ κατασκευάζεις τὸ δεσμωτήριον;”

Περὶ Κατακρίσεως.

Εἰς τὸ αἰσθητήριον τῆτο ἀναφέρονται, καὶ ὅσα διὰ τῆς γλώττης ἐνεργεῦνται ἀμαρτήματα· αἱ κατακρίσεις, αἱ καταλαλιαὶ (1) αἱ λοιδορίαι, αἱ ὕβρεις, οἱ ἄλογοι ἀφορισμοὶ, αἱ κατάραι, αἱ ἐπιτιμήσεις, αἱ αἰχρολογίαι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα μέχρι καὶ τῶν λόγων τῶν ἀργῶν. Ἀπὸ τὰ ὅποια ὅλα πρέπει νὰ φυλάττεται

(α) Ψαλμ. ΚΘ. ΙΙ΄.

(1) Πολλὰ ὁρθὸς εἶναι ὁ συλλογισμὸς ὅτε κάμνησιν οἱ Ἡσικκοὶ κατὰ τῆς καταλαλιᾶς· ἡ τιμὴ, λέγουσιν, εἶναι ἀνωτέρα τῆς ζωῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ καταλαλιά θανατοῖ τὴν τιμὴν τῶ Ἀνθρώπου, ὁ δὲ φόνος θανατοῖ τὴν ζωὴν· ἄρα ἡ καταλαλιά εἶναι ἀνωτέρα τῶ φόνου. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ μεγαλητέρα κακία εἶναι τὸ νὰ φονεύῃ τινὰς μετὰ τὴν γλῶσσαν, παρὰ μετὰ τὸ ξίφος, καὶ τὸ νὰ πληγῶν μετὰ τὸν λόγον, παρὰ μετὰ τὸ βέλος. Διὰ τί ὁ φονεὺς θανατοῖ μόνον τὰς ζωντανάς, καὶ μετὰ κίνδυνον τῆς ζωῆς τε, ὁ δὲ καταλάλος, θανατοῖ ἀκόμη καὶ τὰς ἀποθανόντας, καὶ μετὰ ἀσφάλειάν τε.

ὅσον τὸ δυνατόν. Οἶδε γὰρ ὅτι καὶ περὶ ἀργῆ λόγῳ δά-τει ἕκαστος λόγον, κατὰ τὴν Θεῖαν φωνὴν (α). Καὶ ἅς σπαδάξῃ διὰ τὸ ἦναι πάντοτε ὁ λόγος τῆς ἐν χάριτι· ἅλα τι ἡρτημένος, καθὼς παραγγέλλει ὁ Παῦλος (β), ὥς ὅπῃ οἱ ἀκούοντες τὴν χάριν τῶν λόγων τῆς, καὶ τὴν εὐαγγέλιον τῶν ῥημάτων τῆς αἰσθανόμενοι, νὰ λέγαν ἐκεῖνα ὅπῃ ἔλεγε καὶ ἡ ἀσματίζεσα νύμφη Ἐκκλησία πρὸς τὸν νυμφίον τῆς, τῇ ὁποῖα ἡ ὑμετέρα Πανιερότης, φέρει ἐπὶ γῆς τὸ ὁμοίωμα: „Σιαγόνες αὐτῇ ὡς φιάλαι τῇ ἀρώμα-τος, φύσσαι μυρεψικά· χεῖλη αὐτῇ κρῖνα, εἰς ζων-τα σμύρναν πλήρη (γ)”. Οἶδε γὰρ, ὅτι ἡ γλυκεῖα γλῶσ-σα ὑπερβαίνει τὴν γλυκύτητα τῶν αὐλῶν, καὶ τῶν ψαλτηριῶν, ὡς λέγει ὁ Σειράχ: „Αὐλὸς καὶ ψαλτήριον ἡ δύνασι μέ-σση, καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων γλῶσσαι ἡδεῖα (δ)”. Διὰ τῆ-το καὶ ὁ ἐξωτερικὸς ἐκεῖνος Σωκράτης ἐσυμβέβηκε, τὰς μὲν νέας νὰ ἔχον τρία πράγματα, ἀπλότητα εἰς τὴν καρδίαν, σιωπὴν εἰς τὸ σῶμα, καὶ αἰδῶ εἰς τὴν ὄψιν· τὰς δὲ γέροντας, νὰ ἔχον ἄλλα τρία· σοβαρότητα εἰς τὴν ὄψιν, γλυκύτητα εἰς τὰς λόγους, καὶ φρόνησιν εἰς τὴν καρδίαν.

“Ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ κατα-ρῶνται, ἀλλὰ νὰ εὐχωνται.

Μάλιστα δὲ ἅς σπαδάξῃ, δι’ ἀγάπην Χριστοῦ, νὰ μὴ κατα-ρῶται καὶ νὰ ἀφορίζῃ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε. Βαρβάρων γὰρ τῆτο, καὶ ἀπαιδευτῶν ἀνθρώπων ἴδιον· ἀλλὰ καὶ ἐμποδισμένον τῆτο εἶναι ἀπὸ τῆς θείας Κανόνας, καὶ ἀνοίκειον πάντῃ εἰς τὸν Ἀρχιερατικὸν χαρακτήρα τῆς· αὐτὴ γὰρ πρέπει τὸ νὰ εὐχεται πάντοτε, καὶ νὰ εὐλογῇ τὸ ποίμνιόν τῆς, καὶ ἔχῃ τὸ νὰ καταρῶται. Διὰ τί, ἂν ὁ Θεὸς δὲν ἤθελε νὰ λαμβάνῃ καμμίαν κατάραν, ὁ παλαιὸς ἐ-κείνος λαὸς τῇ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ μάλιστα εὐλογίαν, καθὼς εἶναι

(α) Ματθ. 1Β. 36.

(β) Κολλας. 1. 6.

(γ) Ἰσρα. 4. 3.

(δ) Σειράχ. Μ. 22.

γεγραμμένον „Καὶ ἰδὼν Βαλαὰκ ὅτι καλὸν ἐστὶν ἐναν-τίον Κυρίου εὐλογεῖν τὸν Ἰσραὴλ (α)”. Πόσω μᾶλλον τῶρα δὲν θέλει νὰ λαμβάνῃ καμμίαν κατάραν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ λαμβάνῃ κάθε εὐχὴν καὶ εὐλογίαν ὁ νέος Ἰσραὴλ, ὁ τῷ αἵματι αὐτῇ ἐξαγοραθεὶς Χριστιανισμός καὶ περισσὶος λαός; Διὰ τῆτο καὶ ὁ κορυφαῖος Πέτρος ἔγραψεν εἰς τὰς Χριστιανὰς „Εἰς τῆτο ἐ-κλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε (β) (1)”.

(α) Ἀριθμ. ΚΔ’.

(β) Α. Πέτρ. Γ’ 9.

(1) Ὅρα δὲ, ὅτι καὶ ὁ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν ἔμελλε νὰ ἀναληφθῇ εἰς τὰς ἐρανεὺς, ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτῇ· χεῖρας ἐκεῖνας τὰς Κοσμοποιῶν, καὶ πανουργῶν· χεῖρας τὰς γλυκυτάτας, καὶ πλετοποιῶν καὶ πάντων τῶν καλῶν χορηγῶν· χεῖρας, δι’ αὐτὰς ἐπλάσθημεν πρότερον, καὶ ἀνεπλάσθημεν ὕστερον. Ταῦτας ἐπάρας τὰς χεῖρας εὐλόγησε πάντας τὰς αὐ-τῇ μαθητάς, καὶ δι’ ἐκείνων, πάντα τὸν εἰς τὸ ὄνομα αὐτῇ πιστεύοντα Χρι-στιανισμὸν λαόν, τέτρετον, ἅμα τῷ χήματι τῶν χειρῶν, καὶ τὸ σῶμα συνη-κολάσει, καὶ χερσὶν ὁμῇ καὶ γλώττῃ· καὶ ἔργοις, καὶ λόγοις εὐλόγησεν αὐτὰς, ἔχ’ ἅπασι δὲ εὐλογήσας αὐτὰς, ἐπαύσατο τῇ εὐλογεῖν· ἀλλ’ ἔπειτα αὐτὰς εὐλογεῖ καὶ τῆτο δηλῶν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λευκάς εἶπε: „Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτὰς, διέση ἀπ’ αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρτετο εἰς τὸν ἐρα-νόν (Λευκάς κδ. 51) ὅπερ ἐρμηνεύων ὀρητορικώτατος ἐκεῖνος Μακάριος Φι-λαδελφείας ὁ Χρυσόκεφαλος ἐν τῷ εἰς τὴν Ἀνάληψιν λόγῳ, ἔτω φησι „Χεῖρας ἐξέτεινεν εἰς εὐλογίαν, τὰς μηδέποτε λιγέσας τῇ εὐλογεῖν ἡμᾶς. Διὰ τῆτο ἐν καὶ ἐν τῷ εὐλογεῖν ἀνῆρχετο· ἐκ ἐν τῷ εὐλογῆσαι κα-ταπαύσαι· ἀλλ’ ἐν τῷ εὐλογεῖν ἔπειτα, καὶ εὐλογημένους τῇ Πατρὶς ἀπερ-ηγάδεσθαι· δεξιὰ γὰρ ἐστὶ τῇ Θεῷ καὶ δυνάμει· δι’ ὃ καὶ ἀρχεται τῇ εὐλογεῖν, ἐν τῇ ἀναβάσει, καὶ δυνάμει ἐντιθέσθαι εἰς κατόρθωσιν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, καὶ τῇ εὐλογεῖν ἐπαύεται· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εὐλογεῖν ἀνελήρ-ση, καὶ ἐν τῷ ἀνῆρχεσθαι ἐπευλόγει· ἵνα μὲν διαπαντὸς εὐλογῶν τὰς οἰκείας, καὶ τὴν ἀφθονον αὐτοῖς, καὶ ἀόριστον χάριν δαρῶμενος.” Ἐγὼ δὲ νομί-ζω ὅτι καὶ νῦν ἐν τοῖς δεξιοῖς τῇ Πατρὶς καθήμενος, τὰς χεῖρας αὐτῇ ἔχει ἐκτεταμένους ἐν χήματι εὐλογίας, ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς Χριστός, ἡ πηγὴ τῶν εὐλογιῶν. Ταῦτα δὲ πάντα διὰ τί; καὶ τίνος χάριν ἐγένετο: διὰ τὸ δοθῆναι παράδειγμα εἰς τὰς ἀγίας Ἀρχιερεῖς, τὰς ἐπὶ γῆς σφύζοντας τοῦ τύπου τῇ Ἰησοῦ, νὰ εὐλογῶσι πάντοτε τὸ ποίμνιόν τῆς, καὶ τῇ εὐλογεῖν αὐτὸ νὰ μὴ παύωνται, καὶ ἔργοις καὶ λόγοις, καὶ χεῖρεσι καὶ σῶματι.

Μὰ τί λέγω ἐγὼ, ὅτι πρέπει νὰ εὐχεται καὶ νὰ εὐλογῇ ἀπλῶς τὸ ποίμνιόν τῆς; καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς μεγαλιτέρας ἔχθρας τῆς πρέπει νὰ εὐ-λογῇ, καὶ νὰ εὐχεται, καὶ ἔχῃ νὰ καταρῶται, κατὰ τὴν Δεσποτικὴν ἐντο-

Καὶ ἂν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος παραγγέλλει εἰς ὅλους κοινῶς τὰς Χριστιανὰς νὰ εὐλογῶν, καὶ ὅχι νὰ καταρῶνται: Εὐλογεῖτε καὶ „μὴ καταρᾶσθε (α)“ πόσω μᾶλλον παραγγέλλει τῷτο εἰς τὰς ἀγίας Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς ὅπως εἶναι πηγαὶ τῶν εὐλογιῶν;

Πολλὰ εἶναι τὰ παραδείγματα· πολλὰ τὰ ῥητὰ, ὅπως ἀναφέρων, πόσον κακὸν εἶναι ἡ κατάκρισις, ἡ ὕβρις, ἡ λοιδορία, τὰ ὅποια ἂν ἤθελε τινὰς νὰ τὰ συμμαζώξῃ, ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ ἓνα Βιβλίον· ὁ δὲ Ἀπόστολος Ἰάκωβος, πολλὰ κατὰ τῆς γλώσσης εἰπὼν πρότερον, τελευταῖον ἐπάγει: „Οὕτως ἡ γλώσσα κα-
„θίςσεται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν ἡ σπιλῆσα ὅλον
„τὸ σῶμα, καὶ φλογίξῃσιν τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως
„ἡμῶν (ἡ γὰρ ὅλην τὴν ἀρμονίαν καὶ κίνησιν τῆς φύσεώς μας) καὶ

(α) Ῥωμ. 13. 14.

καὶ „Εὐλογεῖτε γάρ φησι τὰς καταρῶμενας ὑμᾶς... καὶ
„προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ διωκόντων
„ὑμᾶς (Ματθ. Ε. 44). Λέγει δὲ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος: „Σαμὴλ ὁ
„προφῆτης ἐκείνος ὑβρίσθι παρὰ τῶν Ἰουδαίων, ἀπεχειροτονήθη, ὑπετίμαθη
„ἔτι, ὡς τὸν Θεὸν αὐτὸν θελήσας παραμυθῆσθαι καὶ εἰπεῖν, ὅτι ἐξ-
„θενήκασιν, ἀλλ' ἐμέ· Τί ἔν ἐκείνος; ὁ ἐξενενηθεὶς; ὁ καταφρονηθεὶς; ὁ
„ὑβρισθεὶς; ἐμοὶ δὲ μὴ φένοί το φησιν ἁμαρτιῶν ἔτι, ὡς διαλιπεῖν προ-
„σευχόμενον ὑπὲρ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ ἁμαρτίαν ἐνόμισεν εἶναι τὸ μὴ προ-
„σεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν· καθεξῆς δὲ φέρων εἰς παράδειγμα τὸν Κύ-
„ριον προσευχόμενον ὑπὲρ τῶν εαυρωτῶν τε· τὸν Στέφανον, τὸν Παῦλον,
„τὸν Μωϋσῆν, τὸν Δαβὶδ, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τας προσευχομένους, τε-
„λευταῖον λέγει: Ποίας ἐν τύχωμεν συγγνώμης, εἰπέ μοι, τῷ Δεσπότῃ,
„τῶν δούλων, τῶν ἀπὸ τῆς Καινῆς, τῶν ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς, πάντων ἡ-
„μῶν ὡς ἐν τῇ ἐκείνῃ τῇ ἐκείνῃ εὐχῇ, αὐτοὶ τὸ ἐναντίον ποίη-
„τες; καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν εὐχόμενοι; (Τόμ. Β. τῆς Ὀκταεὐχῆς
σελ. 353.)

Ταῦτα πάντα εἶπον διὰ ἐκείνης ὅπως ἤθελαν πταίσαν εἰς τὴν Πα-
νισορροτήτά της· κατ' ἐκείνων ὅπως ὅπως φανερώς παρανομῶν μὲ κοινὸν σκάν-
δαλον τῷ λαῷ, καὶ μετὰ πολλὰς νουθεσίας ἐπιμένον εἰς τὸ κακὸν, φαινό-
μενοι ἀδιόρθωτοι, κατὰ τέτοιαν πρέπει νὰ ἐνεργῶνται τὰ παρὰ τῶν Κανό-
νων διοριζόμενα ἐπιτίμια, τὰ ὅποια εἶναι, ἐχθὶ ὁ ἀπὸ τῆς ἀγίας Τριάδος
ἀφορισμός, καὶ ἄλλαι φρικαεῖς αἰεὶ ὡς ἡγορηθῇ συνείδησις γράφει, αἵτινες
ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἀναδείματος διαφέρειν. Ἀλλὰ ὁ ἀπὸ τῶν μυσηρίων πρώτου
Χριστοῦ καὶ δευτέρου, ὁ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τῶν πιστῶν

„φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γενένης (α)“. Διὰ τῷτο καὶ ὁ
ὁσῖος Παμβώ, καθὼς ἀναγινώσκεις εἰς τὸ πολιτικὸν σε Θέατρον,
εἰς τεσσαράκοντα ἐννέα χρόνων διάστημα, δὲν ἐδυνήθη νὰ μάθῃ
διὰ τῆς πράξεως τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο; „Εἶπα φυλάξω τὰς ὁδούς
„μας τῇ μὴ ἁμαρτάνειν με ἐν γλώσσῃ μου (β)“. κατορθώσας δὲ τῷ-
το, ἔλεγε τελευτῶν „ὅσαις φοραῖς ἐλάλησα, δὲν ἐμετανόησα.“
Ὁ δὲ ἄββα Σισώης τριάκοντα χρόνους ταύτην καὶ μόνην προσήυ-
χετο τὴν εὐχὴν. „Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σκέπασόν με ἀπὸ τῶν
πτωμάτων τῆς γλώσσης μου.“ Καὶ ὁ ἄββα Ἀγάθων, τρεῖς χρό-
νους ἐβάσταζε λίθον εἰς τὸ σῶμα τε, διὰ νὰ μάθῃ εὐκαίρως νὰ σιω-
πᾷ. Ὁ δὲ Σειράχ „Πολλοί, φησιν, ἔπεσον ἐν σό-
„ματι μαχαίρας, καὶ ἔχ' ὡς οἱ πεπτωκότες διὰ
„γλώσσαν (γ)“. Καὶ πάλιν „Μακάριος, ὅς ἐν γλώσ-
„σῃ ἐκ ὠλίωθησε (δ)“. διὰ τῷτο καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἶ-
„πε „Σχεδὸν γὰρ ἡ προχειροτάτη, καὶ πολύτροπος ἁμαρτία,
„διὰ γλώττης ἐστὶν ἐνεργημένη.“ Καὶ πάλιν: „Καὶ ἵνα συνε-
„λὼν εἶπω, τὰ μυρία κακὰ, τῆς γλώττης ἡ εὐκολία ἐργάζε-
„ται, ὥσπερ τὰ ἄγαθα, ἡ ἀσφάλεια (ε)“.

Περὶ Γέλως.

Ἀλλὰ καὶ ὁ γέλως, ὅχι εἰς ἄλλο, ἀλλ' εἰς τὸ αἰσθητήριον
τῷτο ἀνάγεται, ὁ ὅποιος πρέπει νὰ ἀποδιώκεται μακρὰν ἀπὸ τὸ
ιερόν ὑποκείμενόν της, καὶ μάλιστα ὁ βρασματοῦδης, ὁ ἄτακτος, καὶ
ἡχητικός, ὅπως πολλὰς φοραῖς ἐξάγει καὶ δάκρυα (1) ἀπὸ τὴν
πολλὴν συγκίνησιν τῶν ὕγρων, καὶ τὴν ὑπερβολικὴν διάλυσιν τῆς

(α) Ἰάκωβ. Γ. 6.

(β) Σειρ. ΚΕ. 8.

(β) Ψαλμ. ΔΗ.

(ε) Ἐν τῇ Σειρᾷ τῇ κατὰ Ματθ. κεφ. ΙΒ.

(γ) Σειρ. ΚΗ. 18.

(1) Ὁ βρασματοῦδης, καὶ ἄτακτος γέλως, ὅχι μόνον ἐξάγει δάκρυα,
ἀλλὰ καὶ θάνατον πολλὰκις προσενεῖ· ὅθεν ἀναγινώσκουμεν εἰς τὰς Ἱστορίας
ὅτι ὁ περιφρονητὸς ἐκεῖνος Πανοφῶν, ἀπὸ τοῦ ὑπερβολικοῦ γέλωτος ξενόχ-
ρημένος, ἔσκαψεν.

καρδίας, μετὰ πολὺν χρόνον τῷ σώματι καὶ τῶν παρειῶν. Καὶ οὗ-
 τες κἀμνει νὰ δείχνουσιν οἱ γελῶντες τὰ ἔλα, καὶ τὰς ὀδόντας
 των, καθὼς τὰ δείχνουσιν οἱ ἵπποι ὅταν χασμῶνται· κατηγορεῖ
 γὰρ αὐτὸν ὁ μέγας Βασίλειος ἔτω γράφων: „Τὸ γέλωτι ἀκρα-
 „τεῖ, καὶ ἀχέτω κατέχεσθαι, ἀκρασίας σημεῖον, καὶ τῷ μὴ κατε-
 „σαλμένα ἔχειν τὰ κινήματα, καὶ τῷ μὴ ἀκριβεῖ λόγῳ τῆς ψυ-
 „χῆς τὸ χαῦνον καταπιέζεσθαι (α)”. Καὶ πάλιν: „Εὐκαυχά-
 „ζειν δὲ τῇ φωνῇ, καὶ ἀναβράζεσθαι τὸ σῶμα, καὶ τῷ κατισταλ-
 „μένῃ τὴν ψυχὴν, ἐδὲ τῷ δοκίμῳ, ἐδὲ τῷ περικρατῶς ἔχοντος
 „ἑαυτῷ· δι’ οὗ, τῷτο τὸ εἶδος τῷ γέλῳτι καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής
 „παραιτέμενος, ὡς περιτρέπον μάλιστα τὸ σαφερὸν τῆς ψυχῆς,
 „φησὶ: Τῷ γέλῳτι εἴπα περιφορὰν (β)”.

Ὅθεν καλὰ ἐπαρομοίασεν ὁ Σολομὼν τὸν λέγοντα τῶν ἀφ-
 ρόνων μετὰ τὸν ἦχον τῶν ἀκανθῶν, ὅπῃ καίονται „Ὡς φωνὴ ἀκαν-
 „θῶν ὑπὸ τὸν λέβητα, ἔτῳς ὁ γέλως τῶν ἀφρό-
 „νων (γ)”. Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τοῖς τετραστίχοις Ἰάμ-
 βοις „Γέλως, φησὶ, γέλῳτι, εὐφρονέσιν ἄξιός, μάλιστα μὲν
 „πᾶς, τὸ πλέον δ’ ὁ πορνικός: Γέλως ἄτακτος ἐκφέρει καὶ δά-
 „κρυον.” Ἀς συγχωρῇ λοιπὸν μόνον νὰ προβαίνει ἡ διάλυσις
 τῆς καρδίας τῆς, ἕως εἰς τὸ μειδίαμα, καὶ τῷτο κάποτε, καθὼς διο-
 ρίζει καὶ τῷτο ὁ μέγας Βασίλειος: „Ἀχρὶ μὲν γὰρ μειδιάματος
 „φαιδρῶ τὴν διάλυσιν τῆς ψυχῆς ὑποφαίνειν, ἐκ ἀπρεπείας, ὅσον
 „δείξαι μόνον τὸ γεγραμμένον: Καρδίας εὐφραινομένης
 „πρόσωπον θάλλει (δ)”. Καὶ ὁ σοφὸς δὲ Σεيرὰχ λέγει
 „Μωρὸς ἐν γέλῳτι ἀνυψοῖ φωνὴν αὐτῷ, ἀνὴρ δὲ
 „πανῆργος, (ἦτοι φρόνιμος) μόλις ἡσυχῇ μειδιάσει (ε)”.

Μᾶλλον δὲ, ὡς ἐν τῇ κοιλάδι τῷ κλαυθμῶνος τάττει εὐρίσκο-
 μένης τῆς ὑμετέρας Πανισρότητος, καὶ τὸν ὑπεύθυνον τῷτον καὶ πο-
 λυαμάρτητον ζώσης βίον, καὶ αὐτὸς ὁ γέλως τῆς εἰς πένθος με-
 ταστροφῆς, καὶ αὐτὸ τὸ μειδίαμα, καὶ ἡ χαρὰ τῆς, ἥ μεταβλη-

θῇ εἰς κατήφειαν, καθὼς παραγγέλλει ὁ Ἀδελφός Θεός: „Ὁ
 „γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστροφῆς, καὶ ἡ χα-
 „ρὰ εἰς κατήφειαν (α) (1)”. Διὰ τῷτο καὶ ὁ θεῖος Ἰσίδω-
 ρος ὁ Πηλεσιώτης ἔγραφε τῷ πρεσβυτέρῳ Δωροθέῳ: „Εἰ τύ-
 „πος ὁ Ἱερεὺς τῷ ποιμνί, καὶ φῶς τῆς Ἐκκλησίας ὠνομάσθῃ, καὶ
 „ὑπάρχει, ἀνάγκη τοῖς ἡδεσιν αὐτῷ συνεκτυπέσθαι τὸ ὑπήκοον,
 „ὡς σημάντῳ κηρὸν· εἰ τοίνυν φῶς εἶναι βάλει, μίσει τὴν εὐ-
 „τραπελίαν, καὶ τὴν περιφορὰν τῷ γέλῳτι· ἵνα μὴ πολλὰς δι-
 „δάξεις ἀτακτεῖν. Ἱερεὺς γὰρ, Ἄγγελος Κυρίου Παντοκράτορος
 „ἔστιν. Ἄγγελος δὲ, ἐκ ἐπίσταται γέλῳτι, ἐμφόβως χειτε-
 „ρῶν (β)”.

Ὅτι ὁ Κύριος ἐκ ἐγέλασεν, ἀλλ’ ἐκλαυσε
 τετράκις.

Ἐνα πρᾶγμα συλλογίζομαι πολλὰς φοαῖς περὶ τῷ γέλῳ-
 τος, καὶ ἀπορῶ· βλέπω τὰς Φιλοσόφους ὅπῃ κἀμνειν ἀντίστροφον
 τῷ λογικῷ τὸ γελαστικόν· καὶ λέγουσιν, ὅτι, καθεὶς ἄνθρωπος ὅπῃ
 εἶναι λογικός, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ᾔνῃ καὶ γελαστικός. Καὶ
 ἀντίστροφως, καθεὶς γελαστικός, πρέπει νὰ ᾔνῃ καὶ λογικός· ἐπει-
 δὴ καὶ τὸ γελαστικὸν εἶναι, ὡς φασιν, ἕνα ἐσιῶδες ἰδίωμα τῷ λο-
 γικῷ. Ἀλλ’ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος βλέπω, ὅτι ὁ Κύριός μας, καὶ
 μετ’ ὅλον ὅπῃ ἀνέλαβεν ὅλα τὰ φυσικὰ ἰδιώματα τῆς ἀνθρωπί-
 νης φύσεως, τῷτο ὁμῶς τὸ ἰδίωμα δὲν ἐφάνη νὰ ἐνεργήσῃ πο-
 τὲ, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον λέγοντα: „Ὁ Κύριος, τὰ μὲν ἀ-
 „ναγκαῖα πάθῃ τῆς σαρκὸς ὑπομείνας φαίνεται, καὶ ὅσα ἀρετῆς

(α) Ὁρ. κατὰ πλάτ. ΙΖ.

(β) Ἐκκλη. Β. 2.

(γ) Ἐκκλ. Ζ. 7.

(δ) Παρ. ΙΕ.

(ε) Σεير. 20.

(α) Ἰάκ. Δ. 9

(β) Ἐπισ. τιθ.

(1) Λέγει δὲ καὶ ἡ Χρυσοστομική γλῶσσα: „Πένθος ὁ παρὼν καιρὸς,
 „καὶ θλίψις, καὶ ὑποπίσις, καὶ δολιχολογία, καὶ ἀγῶν, καὶ ἰδρώτων,
 „σύ δὲ γέλως; (Λόγ. ΙΕ. εἰς τὴν πρὸς Ἑβρ.) Καὶ πάλιν: Οὐ διαλύσε-
 „ως ὁ παρὼν καιρὸς, ἀλλὰ πένθος καὶ θλίψις, καὶ ὀδυρμῶν, σύ δὲ εὐ-
 „τραπεία; (Λόγ. ΙΖ. εἰς τὴν πρὸς Ἑφραίμ).”

„μαρτυρίαν φέρει, ὅσον κόπον, καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς θλιβομένοις ἔ-
„λεον· γέλωτα δὲ μηδαμῶ παραδεξάμενος, ὅσον ἐκ τῆς τῶν
„Εὐαγγελίων Ἰσαρίας (α)“.

“Ὅθεν ποῖον συμπέρασμα εὐγνώμεν ἀπὸ ἐτάτην τὴν ἀπο-
ρίαν; ὅτι, ὅχι τὰ ἐμπαθεῖς τῆτο γελαστικόν, ἀλλὰ μάλις τὸ
κλαυσικόν εἶναι ἰδίον τῷ Ἀνθρώπῳ, καὶ διὰ τῆτο ὁ Κύριός μας, ἐ-
κείνο μὲν, ὅχι μόνον, δὲν ἐνήργησεν αὐτός, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἄλ-
λως, μὲ τὸ, καὶ, τὸ ἐμπόδισεν εἰπών: „Οὐαὶ ὑμῖν οἱ γε-
„λῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε, καὶ κλαύσετε (β)“. Τῆ-
το δὲ, τὸ κλαυσικόν δηλ. καὶ αὐτὰς ἐνήργησε τετράκις εἰς τὴν
ζωήν τε, Α'. ἐπὶ τῷ Λαζάρῳ, (γ) Β'. εἰς τὸν καιρὸν τῷ πάθῃ,
κατὰ τὸν Ἀποστόλον, λέγοντα ὕτως: „ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις
„τῆς σαρκὸς αὐτῷ, δεήσεις καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυ-
„νάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς
„ἰσχυρᾶς καὶ θακρῶν προσεγγέγκας (δ)“. Ἠκολούθησε δὲ
τῆτο, κατὰ τὸν Ἱερὸν Θεοφύλακτον Βελγαρίας, τὸ ἀνωτέρω
Ἀποστολικὸν ἐρμηνεύοντα, ὅταν ἦλθον οἱ Ἑλληνες καὶ ἐζήτην ἰδεῖν
τὸν Ἰησοῦν, καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε: „Πάτερ ἐλήλυθεν ἡ ὥρα,
„ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τῷ Ἀνθρώπῳ. Καὶ νῦν ἡ ψυχὴ
„με τετάραι, καὶ τί εἶπω; Πάτερ, σώσον με ἐκ τῆς
„ὥρας ταύτης· ὡς λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (ε)“. Κα-
θὼς τῆτο καὶ ὁ Δαβὶδ, ὡς ἀπὸ μέρους τῷ Χριστῷ προφητεύων,
εἶπε: „Περίερχον με ὠδῖνες θανάτου, κίνδυνοι ἄδεν εὐ-
„ροσάν με· θλίψιν, καὶ ὀδύνην εὖρον, καὶ τὸ ὄνομα Κυ-
„ρίου ἐπεκαλεσάμην· ὦ Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχὴν-
„με (ζ)“. Ἡ γὰρ ταραχὴ αὕτη τῷ Κυρίῳ, κλαύσιμον δηλοῖ.
Γ'. ὅταν εἶδε τὴν Πόλιν Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ ἔκλαυ-
σεν ἐπ' αὐτῇ, κατὰ τὸν Ἱερὸν Λευκῶν (η).

Καὶ Δ'. ὅταν καθήμενος μετὰ τῶν μαθητῶν εἰς τὸν δεῖπ-

τον, ἔκλαυτε, λυπόμενος εἰς τὴν ἀπώλειαν τῷ Ἰάδῃ, κατὰ τὸν
Ἰωάννην λέγοντα: „Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη
„τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε, καὶ εἶπεν· ἀμὴν λέ-
„γω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παράδωσime (α)“. Ἡ
γὰρ ταραχὴ αὕτη κλαύσιμον δηλοῖ κατὰ τὸν Χρυσόστομον (β).
Οὐ μόνον λοιπὸν ὁ Κύριος τετράκις τὸ κλαύσιμον ἐνήργησε μὲ
τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν λόγον τὸ ἐμακάρισεν εἰπών: „Μα-
„κάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε (γ)“. Ὁ-
θεν καὶ οἱ θεολογῶντες, ὀρίζοντες τὸν Χριστὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπι-
νον, ὅτι ἐς ζωὴν λογικὴν, ἐπροσιδέασιν ὅτι καὶ γελαστικόν·
ἐπεὶ τῆτο ἐκ ἀπεκαλύφθη διὰ τῶν Γραφῶν· καὶ ἡμεῖς λοιπὸν
κατὰ τὸ παράδειγμα τῷ Κυρίῳ μας, τὸ μὲν γελαστικόν τῆτο
τὸ ἡχητικόν, ὅσον τὸ δυνατόν, ἅς ἀποδιώκωμεν, ὡς τῷ αἰωνίῳ
κλαυθμῷ πρόξενον· τὸ δὲ κλαυσικόν, ἅς ἐναγκαλιζώμεθα,
ὡς τῷ μακαρίῳ καὶ αἰωνίῳ γέλωτος αἴτιον (ι). Ἀλλὰ περὶ τοῦ
τετάρτου αἰδητηρία τοσαῦτα.

(α) Ἰωάν. ΙΓ. 22.

(β) Λευκ. ε. 21.

(ι) Δύο λογίων μαγνήτας ἡ φύσις προβάλλει, ὁμοίως εἰς τὸ χροῖ-
μα, ὁ ἓν ἐναντίως εἰς τὸ ἰδίωμα, ὁ ἕνας ἔχει μεγάλην συμπάθειαν καὶ
ἐπιθυμητικῶς ἀρπάζει τὸν σίδηρον· ὁ ἄλλος ἔχει μεγάλην ἀντιπάθειαν,
καὶ ἰσχυρογυναικίως τὸν σίδηρον ἀποσπέρφεται. Καὶ δύο λογίων ἀνθρώπων
ἔφερον ὁ καιρὸς εἰς τὸν Κόσμον, τὸν Λημόκριτον, καὶ τὸν Ἡράκλειτον·
ὁ ἕνας σοχαζόμενος τὰς μαρτίας τῶν ἀνθρώπων, εἶχε μεγάλην συμπάθειαν
εἰς τὸν γέλωτα· ὁ ἄλλος σοχαζόμενος τὰς δυσυχίας τῶν ἀνθρώπων, εἶ-
χε ἀντιπάθειαν εἰς τὸν γέλωτα· καὶ συμπάθειαν εἰς τὸ κλαύσιμον· καὶ
ἀγκαλὰ καὶ οἱ δύο εὐγύναν ἀπὸ τοῦ μέτρου, κατηγορεῖται ὁ μὲν ὅτι πάν-
ποτε γελῶν Λημόκριτος ἀπὸ τῆς ἡδονῆς, ὡς ἀκρατὴς καὶ γελοιώδης· ἐ-
παινεῖται δὲ ὁ πάντοτε κλαίων Ἡράκλειτος, ὡς ἐγκρατέστερος ἐκείνου καὶ
φρονιμώτερος.

(κ) Ὁρ. κατὰ πλάτ. ΙΖ.

(ε) Κεφ. ΙΒ. 23.

(β) Λευκ. ε. 25.

(ζ) Ψαλμ. εἰδ. 3.

(γ) Ἰωάν. ΙΑ. 35.

(η) Κεφ. Θ. 4.

(δ) Ἐβρ. Ε. 7.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ φυλακῆς τῆς Ἀφῆς· τί εἶναι ἡ ἀφή· καὶ ἡ αὐτῆς ἐνέργεια.

Εφθάσαμεν τέλος πάντων καὶ εἰς τὸ πέμπτον αἰσθητήριον, ὅπῃ εἶναι, ἐκεῖνο τῆς Ἀφῆς· τὸ ὁποῖον, ἀγκαλὰ, καὶ κατ' ἐξαίρετον τρόπον θεωρεῖται εἰς τὰς χεῖρας, περιλαμβάνει ὅμως κοινότερον ὅλην τὴν τῷ σώματι ἐπιφάνειαν, εἰς τρόπον ὅπου, καὶδε αἰσθησίς, καὶ καὶδε μέρος καὶ μέρος τῷ σώματι, ἐξωτερικόν, καὶ ἐσωτερικόν, γίνεται ὄργανον τῆς ἀφῆς. Ὡς φυλάττεται λοιπόν μετὰ πολλὴν προσοχὴν ἀπὸ τὰ μαλακὰ πιασίματα τῶν χειρῶν. Διὰ τί ἡ αἰσθησίς ὅπῃ γεννᾶται ἀπὸ τῆτο τοῦ αἰσθητήριου, εἶναι ἡ πλεονέχουσα, ἡ πλεονέχουσα σωματική, διὰ τῆτο εἶναι καὶ ἡ πλεονέχουσα ἐρεθιστικώτερα πρὸς ἁμαρτίαν· ὅθεν καὶ ὁ Νυσσαέων φωστήρ Γρηγόριος, ἐρμηνεύων τὸ τῷ Ἀσματος ἐκεῖνο· „Παράδεισος ῥοῶν, λέγει, καὶ ἡ ἀφή πρὸς τὰτοις, τὸ ἀνδραποδῶδες, καὶ τυφλὸν αἰσθητήριον, ὃ τάχα διὰ τὰς τυφλὰς μόνον καὶ φύσις ἐποίησε (α)“.

Καὶ ἂν τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων ἡ ἐνέργεια ἦναι δρασιική, ὅμως φαίνεται νὰ ἐκείνην τρόπον τινὰ μακρὰν ἀπὸ τὴν πράξιν τῆς ἁμαρτίας· ἡ δὲ ἀφή εἶναι ἡ πλεονέχουσα ἐγγυτέρα, καὶ ὥσπερ νὰ εἴπῃ τινας, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ χεῖλος τῆς πράξεως.

Ὅτι ἐδὲ εἰς τὸ σῶμά τε πρέπει νὰ ἐγγίξῃ τινας, χωρὶς ἀνάγκης.

Ὡς προσέχῃ νὰ μὴν ἐγγίξῃ τὰς χεῖρας, ἢ τὰς πόδας

(α) Λόγ. εἰς τὸ Ἄσμα τότ. Α

τῆς κοντὰ εἰς ἄλλων σῶμα, καὶ μάλιστα νέων. μᾶλλον δὲ, ὥς προσέχῃ νὰ μὴ τὰ ἀπλώνῃ χωρὶς ἀνάγκης, ἔτε ἐπάνω εἰς τὰ μέλη τῷ ἱερῷ σώματός της, ἡ δὲ χάριν τῷ κινᾶσαι· καθὼς καὶ τῆτο παρατετηρημένως, ὃ, τε ἀββᾶς Ἰσαὰκ, καὶ οἱ θεῖοι Πατέρες διδάσκουσιν. Διὰ τί καὶ ἀπὸ τὰ τοιαῦτα, ὅπῃ φαίνονται παραμικρὰ, συνειδίζει ἡ ἀφή, ἡ ἀληθέςερον εἰπεῖν, ὃ πονηρὸς, νὰ ἐρεθίσῃ πρὸς ἁμαρτίαν, καὶ νὰ σηκῶνῃ εἰς τὸν νῦν ἐν τῷ ἅμα, ἀτόπως εἰκόνας ἐπιθυμίας, διὰ νὰ μολύνῃ τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης τῶν λογισμῶν. Ὅθεν εἶπεν ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· „Ἐπεὶ δὲ ἀφῆς σωματικῶς μολύνεσθαι. Οὐ δὲν γὰρ ταύτης βαρύτερον τῆς αἰσθησεως μέμνησο τῷ συμπλέξαντος τῇ χειρὶ τὸ δέριον (ἦτοι φακίολιον) καὶ νάρκα χεῖρα ἐπὶ φυσικῶν, καὶ ἐφυσικῶν, οἰκείῃς τε, καὶ ἄλλοις σῶματος (α) (1)“. Διὰ τῆτο καὶ ὅταν ἐξέρχεται εἰς τὰς φυσικὰς ἀνάγκας τῷ σώματός της, ὥς εὐλαβῆται τὸν ἄγγελον ὅπῃ τὴν φυλάττει· ὡς καὶ τῆτο λέγει ὁ θεῖος Ἰσαὰκ (β)· καὶ ἄλλαχθ, ὃ αὐτὸς Ἰσαὰκ λέγει· „Παράδεισος ἐστίν, ἐξ ἧς ὁ τὸ σῶμα αὐτῷ φυλάξας ἀπὸ τῆς συνουσίας, ἀμολύντον, ἀλλ' ὁ αἰδόμενος ἑαυτὸν, ὅταν κατ' ἰδίαν γέννηται (γ) (2)“.

(α) Λόγ. ΙΕ.

(γ) Σιλ. 330. λόγ. Νς.

(β) Λόγ. Κς. Σιλ. 167.

(1) Λέγει εὐταῦθα ὁ Ἅγιος περὶ τῆς ὁδοῦ ἐκεῖνα, ὅς τις ἐλθὼν εἰς ἀνάγκην νὰ πιάσῃ τὴν μητέρα τε ἀπὸ τὴν χεῖρα διὰ νὰ τὴν περάσῃ τὸν ποταμὸν, γενόντισσαν ἔσαν, δὲν ἐτόλμησε νὰ τὴν πιάσῃ μετὰ γυμνὰ χεῖρα, ἀλλὰ τειλίξας εἰς αὐτὰ τὸ φακίολιον, ἢ ἄλλο τι ῥάκος, ἔτω πιάσας τὴν διεπέρασε.

(2) Ὡς καὶ ὁ ἐξωτερικὸς ἐκεῖνος Πυθαγόρας ἐδίδασκεν, ὅτι ἂν καὶ δὲν ἦτον τινας ἄλλος θεατὴς τῶν ἀνδραπύων κακίῶν, ἔτε εἰς τὸν ἕρανόν, ἔτε εἰς τὴν γῆν, ὁ ἀνδραπὸς μετὰ ὅλον τῆτο πρέπει νὰ αἰδῆται καὶ νὰ ἀκύνεται τὸν ἑαυτὸν τε. Διὰ τί πράττωντας κακόν, τὸν ἑαυτὸν τε ὑβρίζει, καὶ ἀτιμάζει. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ τῆτο ἀφίερων ἕνα ναὸν εἰς τὴν αἰδῶ, διὰ νὰ ἦναι ἡ αἰδῶς αὐτῇ Θεῷ εἰς τὴν ἐρδὴν συνειδήσιν. Καὶ ἂν οἱ Ἑθνηκοὶ ἔτοι ἐδίδασκον, καὶ εἶχον τὴν ἐντροπὴν εἰς τὸν ἑαυτὸν τε, ὅταν κατ' ἰδίαν εὐρίσκοντο· πόσῳ μᾶλλον πρέπει ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, νὰ ἐντροπώμεθα τὸν ἑαυτὸν μας, ὅταν εὐρίσκώμεθα, ἢ εἰς ἕνα κα-

Ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς δὲν πρέπει νὰ ἐκτείνῃ τὰς χεῖρας εἰς δωροληψίας, πλεονεξίας, κτυπήματα, καὶ χειροτονίας τῶν ἀναξίων.

Ἄς προσέχῃ καὶ μὴν ἐκτείνῃ τὰς χεῖρας τῆς εἰς ἀνομίας, κατὰ τὸν Δαβὶδ: „Οὐ μὴ ἐκτείνωσιν οἱ δίκαιοι ἐν ἀνομίαις χεῖρας αὐτῶν (α)”. δηλαδή εἰς δωροληψίας, εἰς πλεονεξίας, ἀδικίας, καὶ ἀρπαγὰς εἰς αἰχροκερδεΐας, καὶ εἰς κτυπήματα καὶ εἰς τὰς χειροτονίας τῶν ἀναξίων ἅς μὴν ἐκτείνῃ τὰς χεῖρας τῆς εἰς δωροληψίας. Διὰ τί εἶναι ἐμποδισμένον ἀπὸ τὴν Θεῖαν Γραφήν; λέγει γὰρ ὁ Θεός: „Οὐ δικαιοῦσιν τὸν ἄσεβη ἔνεκα δώρων, καὶ δῶρα ἐλήψη· τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλέπόντων, καὶ λυμαίνεται ῥήματα δίκαια (β)”. Ὅθεν καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς εἰρηκην: „Ὅ τὴν ἀληθῆ δικαιοσύνην μὴ ἔχων προεναποκειμένην αὐτῷ

(α) Ψαλμ. κρδ. 3.

(β) Ἔξ. ΚΓ. 8.

κλεισμένον οἶκον, ἢ εἰς μίαν ἐρημικὴν μοναξίαν. ἢ μέσα εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτός; Διὰ τί τὴν αἰδῶ καὶ συζολὴν, καὶ εὐλάβειαν ὅπως ἔχομεν, ὅταν εὐρισκώμεθα μέσα εἰς κἀνένα θεῖον ναόν, τὴν αὐτὴν πρέπει νὰ ἔχωμεν καὶ εἰς τὸν ἐαυτόν μας, ὅστις εἶναι ναὸς Θεοῦ, καὶ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος: „Τμεῖς γὰρ (λέγει ὁ ἀπόστολος) ἐσε ναὸς Θεοῦ ζῶντος (Β. Κορ. 5. 16.)” καὶ πάλιν „Οὐκ οἶδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐσιν, ὃν ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ (α. Κορ. 5. 19) μᾶλλον δὲ, τὸ σῶμα τὸ ἐδικόν μας εἶναι πολλῶν τιμιώτερον, καὶ σεμνότερον ἀπὸ τὸν ναόν· ὡς λέγει ὁ Χρυσόστομος. Διὰ τί ἡμεῖς εἴμεθα ἔμφυχοι καὶ λογικοὶ, ὁ δὲ ναὸς ἄφυχος καὶ ἄλογος· καὶ διὰ τί ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριστὸς ἀπέθανε, καὶ ἔχι ὑπὲρ πάντων πάντων. (Ὁμιλ. ιδ' εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους, καὶ ὁμιλ. κ' εἰς τὴν β. πρὸς Κορινθ.)” Ὅθεν ἀκολούθως καὶ περισσοτέρως αἰσχύνῃ καὶ συζολὴν πρέπει νὰ φυλάττωμεν εἰς τὸν ἐαυτόν μας, καὶ εἰς τὸ σῶμά μας, παρὰ εἰς τὸν ναόν. Καὶ διὰ τῆτο, ὅποιος ἤθελεν ἀποτολήμῃ νὰ φθεῖν τὸν ἅγιον ναόν τοῦ σώματος τοῦ με κἀμμίαν αἰσχρὰν πράξιν, εἶναι τῇ ἀληθείᾳ παρανομώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον ὅπως ἤθελε κηρυνίσῃ καὶ κατεδαφίσῃ τὸν περιούμιον ναόν τῆς ἁγίας Σοφίας, ἢ κἀνένα ἄλλον θαυμασιώτερον ἐκεῖνον καὶ μεγαλοπρεπέστερον.

„τῇ ψυχῇ, ἢ ἢ χρήμασι διεφθαρμένοι, ἢ φιλία χαριζόμενος (1) ἢ ἔχθραν ἀμυνόμενος, ἢ δυναστείαν δυσωπόμενος, τὸ κρίμα κατευθύνειν ἐ δύναται (α)”.

(α) Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν.

Καὶ ἂν οἱ ἐξωτερικοὶ σοφοὶ, θέλοντες νὰ κάμω τὰς ἀνδράπευς νὰ ἀπέχων ἀπὸ τὰς αἰσχρὰς πράξεις, ὅταν εἶναι κατ' ἰδίαν, ἐδίδασκον αὐτοὺς νὰ φαντάζωνται εἰς κάθετος πράξιν, πῶς ἔχων παρόντα θεατὴν, κἀνένα σοβαρὸν καὶ αἰδέσιμον ἄνθρωπον: ἔτσι ὁ Σένεκας ἐδίδασκε τὸν ἐδικόν τε Λέκιλλον, νὰ ἔχῃ πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τε τὸν Κηνσώριον, ἢ τὸν Λαίλιον, τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἐνόμιζεν ὡσανύς δύο ἰδέας τῆς εὐδύτητος καὶ δικαιοσύνης. Οὕτως ὁ ῥήτωρ Κηδιάδης ἔκαμε τὴν βελὴν τῶν Ἀθηναίων νὰ φυλάξῃ δικαιοσύνην εἰς τὸ ψήφισμα ὅπως ἔγραφον διὰ τὴν διαίρεσιν τῆς γῆς τῶν Σαμίων, διδάξας αὐτοὺς νὰ φαντασθῶσι, ὅτι παρασέκονται ἔμπροσθεν τῆς αἰετῆς Βασιλείας τῆς Ἑλλάδος, καὶ βλέπουν, καὶ ἀκούουν τὸ ψήφισμά τας. Ἄν, λέγω, μόνι ἢ φανταστικὴ παρυσία θνητῶν ἀνθρώπων, δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ κακά, ὅταν κατ' ἰδίαν εὐρίσκεται; πόσω μᾶλλον δύναται νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν ἀπὸ κάθε κακίαν, ἢ ἀληθινῇ καὶ ἀφεικτος παρυσίᾳ τῇ πανταχῶ παρόντα; καὶ ἀδυστά Θεῷ; ὅστις ὅχι μόνον βλέπει τὰς ἐξωτερικὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐσωτερικὰς διαλογισμοὺς τῆς καρδίας τε, καὶ γράφει ταύτας διὰ νὰ τὰς παιδεύσῃ εἰς τὸν καιρὸν τῆς Κρίσεως;

Ἀφρονίστατοι λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες εὐρισκόμενοι κατ' ἰδίαν, εἰς σκοτεινὰ καὶ ἀπόκρυφα μέρη, ἢ τὸν ἐαυτόν τε δὲν ἐντρέπονται, ἢ τὴν τῷ Θεῷ παρυσίαν δὲν εὐθυμῶνται, ἀλλὰ λέγουν Ἐγὼ εὐρίσκωμαι εἰς τὸ σκότος, καὶ ποῖός με βλέπει; διὰ τῆτο κατηγορεῖ ὁ Θεὸς τὰς τοιαύτας, ὡς μαρὸς, τῶρα μὲν λέγων διὰ τῷ Ἰερεμίᾳ: „Εἰ κρυβήσεται τις ἐν κρυφαίοις, καὶ ἐγὼ ἐκ ὄψομαι αὐτόν; μὴ ἐχὶ τὸν θρανὸν καὶ τὴν Γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει Κύριος (Ἰερ. κγ. 24.)· τῶρα δὲ διὰ τῷ Σειραχ: „Ἀνθρώπος παραβαίνων ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ, λέγων ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ: τίς με ὄρα; σκότος κύκλω με, καὶ οἱ τοῖχοί με καλύπτουσι, καὶ ἐδείξ με ὄρα· τίς εὐλαβέμαι: ... καὶ ἐκ ἔγνωσαν ὅτι ὀφθαλμοὶ Κυρίου μυριοπλάσιος ἤλιν φωτεινότεροι, ἐπιβλέποντες πάσας ὁδὸς ἀνθρώπων, καὶ κατανοῶντες εἰς ἀπόκρυφα μέρη (Σειρ. κγ. 18).

(1) Διὰ τῆτο ἐπαινεῖται παρὰ πάντων, Κλέων ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων, ὅς τις, ὅταν παρὰ γνώμην τε κατεστῆθι Βασιλεὺς, ἐκάλεισε τὰς φίλους τε καὶ πλεον ἡγαπημένους, καὶ με ἀνασκευαγμένους, καὶ πολλὰ δάκρυα ἐχωρίσθι ἀπὸ τὴν φιλίαν τε, φοβόμενος, μὴ πως διὰ τὴν φιλίαν, ἐκείνων, ἀναγκασθῇ ποτὲ νὰ παραβῇ τὴν δικαιοσύνην· ἤξευρε γὰρ ὡς φρόνιμος, ὅτι φίλια καὶ ἐξουσία δὲν δύνανται ὁμῶς νὰ καθίσταν εἰς μίαν κατέδραν· καὶ ὅποιος

„Ας μὴν ἐκτείνῃ τὰς χεῖράς της εἰς πλεονεξίας, ἀδικίας, καὶ ἀρπαγὰς. Διὰ τί λέγει ὁ Ἀπόστολος: „Οὐκ οἶδατε ὅτι „ἀδικοὶ Βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μὴ „πλανᾷθε, ἔτε πόρνοι, ἔτε εἰδωλολάτραι, ἔτε „μοιχοὶ, ἔτε μαλακοὶ, ἔτε ἀρσενικοῦται, ἔτε „κλέπται, ἔτε μέθυσοι, ἔτε λοιδοροὶ, ἔχ' ἀρπα- „γες; Βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι (α).” Ἀς μὴν ἐκτείνῃ τὰς χεῖράς της εἰς αἰσχροκερδεῖας, καὶ κτυπήματα. Διὰ τί ὁ Ἐπίσκοπος τοῦτος πρέπει νὰ ἦναι, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῆς Ἀποστόλου λέγοντος: „Δεῖ ἔν τὸν Ἐπίσκοπον ἀνεπί- „ληπτον εἶναι, μὴ πάροινον, μὴ αἰσχροκερδῆ. „ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄκακον, ἀφιλάργυρον (β).” Καὶ διὰ τῆς, ὁποῖος Ἀρχιερεὺς, ἢ Ἱερεὺς σηκώσῃ χεῖρα, καὶ κτυπήσῃ, καθήρεται, κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν καὶ Κανὸνα ἔτω λέγοντα: „Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, τύπτοντα πῖστος ἀ- „μαρτάνοντας, ἢ ἀπίστος ἀδικήσαντας, καὶ διὰ τοιούτων φοβεῖν „ἐθέλοντα, καθαιρεῖσθαι προσάσσομεν· ἔδαμν γὰρ ὁ Κύριος

(α) Α. Κεφ. 9.

(β) Α. Τιμ. Γ. 2.

ἐνδεδῆ τὴν δικαιοσύνην, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκδεδῇ τὴν φιλίαν. Ὁμοίως ἐπαι- νεῖται καὶ ὁ Ρετήλιος, ὅστις ἦτον φίλος ἡγαπημένος μετὰ τὸν Σκαῦρον· ἐπει- δὴ δὲ ὁ Σκαῦρος ἐξήγησεν ἀπὸ αὐτοῦ ἕνα ἄδικον πρᾶγμα, καὶ μὴ ἐπιτυχὼν, ἐταράχθη καὶ τῷ εἶπε „Καὶ ποῖαν χρεῖαν ἔχω τῆς φιλίας σου, εἰ μὴ λαμ- „βάνα ἀπὸ ἐσένα μίαν εὐεργεσίαν; πρὸς τῆτον λέγω τὸν οὐκ εἰδισμὸν, προσ- „φυῶς ἀπεκρίθη ὁ Ρετήλιος; Καὶ ἐγὼ ποῖαν χρεῖαν ἔχω τῆς φιλίας σου, „εἰ μὴ ἔχω τὰ κάμνα δι' ἐσένα πρᾶγματα ἄδικα; καὶ ἔσας ἐτελείωσεν ἡ φι- „λία των. Μάλιστα δὲ παρὰ πάντων ἐπαινεῖται ὁ Ἀθηναῖος Περικλῆς τὸν ὁποῖον, ἐπειδὴ καὶ ἕνας τε φίλος παρεκάλει, διὰ τὴν δεσμὸν τῆς φιλίας νὰ κάμῃ ὄρκον ψευδῆ πρὸς δεσφένδουσίν τε, ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν ἀφιλοπροσφ- πως: „Φίλος μέχρι βωμῆ” Ναι δέλω νὰ εἴμεθα φίλοι, ἀλλ' ἕως εἰς τὰ Ἱερὰ Συσιασίηρια· ἐπάνω εἰς τὰ ὅποια εἶχαν βαλμένην τὴν χεῖρα, ὅποιοι ἔκαμαν ὄρκον δημοσίον.

Τέτες τὲς φρονίμους ἅς μιμῆται καὶ ἡ Πανιερότης της, καὶ εἰς ἐκείνης τὰς φίλους ὅπως τὴν παρακαλῶν διὰ κάμμιαν ἄδικον, καὶ παράνομον ὑπόθεσιν, ἢ ἅς ἀποκρίνεται τὰ λόγια τῆς Ρετήλις, καὶ Γιερεκλέας, ἢ ἅς ἀποποιῆται τὴν παρεκάλεισίν των μετὰ σαναγμὸς, καὶ ἄλλην ἀντίστροφον παρεκάλεισιν, ὡς ὁ Κλέων.

„τῆτο ἡμᾶς ἐδίδαξε· τὸναντίον δὲ, αὐτὸς τυπτόμενος, ἐκ ἀν- „τέτυπτε· λοιδορέμενος, ἐκ ἀντελοιδορεῖ· πάσχων ἐκ ἡπεί- „λει.” Τῆτο τὸ ἐπιτίμιον καὶ ὁ Σ'. κανὼν τῆς Πρωτοδευτέρας καλεμένης Συνόδου.

„Ας μὴν ἐκτείνῃ τὰς χεῖράς της καὶ εἰς τὰς χειροτονίας τῶν ἀνα- ξίων, διὰ τί καὶ περὶ τῆτος παραγγέλλει πρὸς τὸν Τιμόθεον ὁ ἴδιος Ἀπόστολος λέγων: „Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, „μηδὲ κοινῶναι ἀμαρτίαις ἀλλοτρίαις” (α).” ἐπειδὴ διὰ ὅσας ἀμαρτίας ἤθελαν κάμναι, ἢ ἔκαμαν, αὐτοὶ οἱ ἀναξίως χειροτονηθέντες, διὰ ὅλας ἔχον νὰ δώσω ἀπολογία, καὶ νὰ παιδευθῶν οἱ χειροτονήσαντες αὐτὰς Ἀρχιερεῖς. Οὕτω γὰρ ἀποφασίζει ὁ Σείος Χρυσόσομος: „Μὴ γάρ μοι εἴπῃς ὅτι ὁ πρεσ- „βύτερος ἡμαρτε, μὴ δὲ ὅτι ὁ διάκονος πάντων ἐπὶ τὰς κεφα- „λάς τῶν χειροτονησάντων αἱ αἰτίαι φέρονται (β).” Ὅθεν καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ, ἐρωτήσας ποῖος δύναται νὰ κληρονομήσῃ τὸ ὄρος, καὶ τὴν Βασιλείαν τῆς Θεοῦ; ἀποκρίνεται, ὅτι ἐκεῖνος ὅπως φυλάττει καθαράς τὰς χεῖράς τε ἀπὸ ὅλα ταῦτα: „Τίς „ἀναβήσεται εἰς τὸ ὄρος τῆς Κυρίου; ἢ τίς στήσεται „ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ; ἁδῶς χερσὶν (γ).”

Περὶ πολυτελείας ἱματίων.

Εἰς τὴν ἀφῆν ἀνάγονται καὶ τὰ μαλακὰ φορέματα. Πλὴν ἐδῶ παρακαλῶ νὰ μοι συγχωρήσῃ νὰ τὴν ὑπομνήσω θαρραλεώ- τερον. Διὰ τί ἀκέω ἀπὸ πολλὰς (ἀν' ἡ φήμη δὲν σφάλῃ) ὅτι ἀ- γαπῇ με ὑπερβολὴν τὴν φαντασίαν τῶν ἱματίων. Καὶ τῆτο δὲν εἶναι παράξενον, ἔτε καινὸν εἰς μόνον τὴν Πανιερότητά της. Καὶ ἐγὼ, καὶ ἕκαστος ἄλλος, εἰς τὴν ὁμοίαν ἀπάτην εὐκόλα ἠθέλαμεν ἀγκισφωθῆ. Βέβαια ἢ ἐν Κωνσταντινπόλει χρονία ἀναστροφή, ἢ νεότης, τὸ παράδειγμα μάλιστα τῶν ἄλλων συναδελφῶν, τὴν ἔ- καμαν νὰ τὰ ἀκολοθήσῃ. Ἐπειδὴ, κατὰ τὴν Θεῖαν φωνήν: „Ἀρ-

(α) Τιμ. Ε. 22.

(γ) Ψαλ. ΚΓ. 3.

(β) Λόγ. Γ. εἰς τὰς Πράξεις. Σελ. 627. τῆ Δ. τόμ. τῆς ἐν Ἐτῶν ἐκδόσεως.

„κετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται, ὡς ὁ διδάσκα-
 „λος αὐτῷ (α).” Ἀλλὰ παρακαλῶτε ἐν ἀγάπῃ, φίλτατε
 μοι Δέσποτα, παρακαλῶτε διὰ τῷ ὀνόματος τῆ Κυρίας ἡμῶν Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ, τριπλασιάζω τὴν φωνήν, παρακαλῶτε ὁ δέσποτα,
 μὴ διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Κυρίας Θεοτόκου, τὴν ὁποίαν καταλαμ-
 βάνω ὅτι ἀγαπᾷ ἐκ ψυχῆς, μὴ γίνῃ ἐκδοτος εἰς μίαν τοιαύ-
 την κενосπαδίαν.

Η' περιβολὴ τῶν ἱματίων τίνος ἐστὶν ὑπόμνησις.

Α'. διὰ τί κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν
 ἢ διὰ τῶν ἱματίων σκέπη τῷ σώματος, εἶναι μία παντοτινὴ ἐν-
 δύμῃσις τῆς ἐκ τῆ Παραδείσου ἐξώσεως, καὶ τῆς τιμωρίας ὅπῃ ἐ-
 λάβομεν μετὰ τὴν παράβασιν τὸ νὰ χρειαζώμεθα δηλονότι ἱμά-
 τια καὶ σκεπάσματα, ἡμεῖς οἱ πρῶτον ἐν τῷ Παραδείσῳ ὑπὸ τῆς
 Θείας σκεπόμενοι χάριτος, καὶ χρείαν ἱματίων μὴ ἔχοντες, οἱ γὰρ
 Προπάτορες, γυμνοὶ ὄντες πρὸ τῆς παρακοῆς, καὶ μὴ αἰχυνόμε-
 νοι, μετὰ τὴν παρακοὴν ἔβραψαν φύλλα συκῆς, καὶ ἐ-
 ποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα (β). ὁθεν τίνα λόγον ἔ-
 χει, ἢ τῆς τιμωρίας ὑπόμνησις αὕτη, νὰ γίνεταί με λαμπρὰ καὶ
 „πολύτιμα φορέματα; Η' τοίνυν τῶν ἱματίων περιβολὴ ὑπόμ-
 „νησις ἡμῖν γενέσθω διηνεκῆς, τῆς τε τῶν ἀγαθῶν ἐκπτώσεως,
 „καὶ τῆς τιμωρίας διδασκαλία, ἣν διὰ τὴν παρακοὴν τὸ τῶν ἀν-
 „θρώπων γένος ἐδέξατο. λεγέτωσαν τοίνυν ἡμῖν οἱ τοσαύτη
 „κεχρημένοι τῇ φαντασίᾳ, ὡς μὴδε εἰδέναι λοιπὸν τὰ ἀπὸ τῆ
 „ἐξῆς τῶν προβάτων ἐνδύματα, ἀλλὰ τὰ σιρικὰ περιβαλλόμενοι
 „... τίνος ἕνεκεν, εἰπέμοι, τέτοις τὸ σῶμα καλλωπίζεις; καὶ
 „χαίρεις τῇ ἐντεῦθεν περιβολῇ; διὰ τί γὰρ ἐκ ἀκέραια καὶ
 „λέγοντος: „ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα,
 „τέτοις ἀρκεσθῆσόμεθα (γ).”

Τι εἶναι τὸ χρήσιμον τῶν ἱματίων.

Καὶ Β'. διὰ τί τῶν ἱματίων τὸ χρήσιμον εἶναι, κατὰ τὸν
 μέγαν Βασίλειον, νὰ διαφυλάττωσι τὸ σῶμα. τὸν μὲν χειμῶνα,
 ἀπὸ τὴν ψύχραν, τὸ δὲ θέρος, ἀπὸ τὸ καῦμα: „Τι γὰρ ἂν δια-
 „φέρῃ, φησι, τῷ γε νῦν ἔχοντι, ξυσίδα ἀναβεβλήθαι, ἢ τῶν
 „φαύλων ἱματίων φέρειν, ἕως ἂν μηδὲν ἐνδέῃ τῷ πρὸς χειμῶνά
 „τε εἶναι, καὶ θάλλος, ἀλεξιτήριον (α).” Τὸ δὲ νὰ ἦναι σιρι-
 κά καὶ πολύτιμα, τῆτο εἶναι μία ματαιότης ὅπῃ ἔχει τὴν ἀρχὴν
 τῆς ἀπὸ μίαν ἀνύπαρκτον φαντασίαν τῶν λογισμῶν, ἀπὸ μίαν ἀ-
 πατηλὴν ὄρεξιν τῆς καρδίας, καὶ ὅπῃ καταντᾷ πάλιν, εἰς ἓνα τέ-
 λος ἀνύπαρκτον. Ταῦτόν εἰπεῖν, εἶναι μία σικιά· ἓνας καπνός· ἓ-
 νας χῆς εἰς Ἀέρα σκεδαννύμενος, καὶ τόσαι πομφόλυγες φυσώ-
 μεναι, καὶ διαδρηγνύμεναι. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ με τὸν Σολομῶντα,
 ὅπῃ ὑπὲρ πάντας τὰ τοιαῦτα πολύτιμα φορέματα, καὶ ἐδοκίμασε
 πρότερον, καὶ ἐκατηγόρησεν, ὕπερον εἶναι μία ματαιότης
 „τῶν ματαιοτήτων, καὶ προαίρεσις πνεύματος (β).”
 Τι ἐστὶ προαίρεσις πνεύματος; „Ὁρμὴ τῆς ψυχῆς ἀλόγιστος,
 „καὶ περισπασμός ἀνθρώπου, τῆτο κατακριθέντος ἴσως ἐκ τῆ πα-
 „λαιῆ πτώματος· ἀποκρίνεται ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (γ).”
 Καὶ μίαν τοιαύτην ματαιότητα, εἶναι ἴδιον τῷ φρονιματῷ Δε-
 σπότη με νὰ ἀκολουθῇ; καὶ νὰ καταδέχεται νὰ ξετρέχη ὁπίσω εἰς
 τὰς σικιάς καὶ ὀνειράτα; ὄχι, τῆτο παρακαλῶ, ἅς μὴ τὸ καταδεχθῇ.

Ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἀρχιερεῖς δὲν ἐφόρεον πολυτελεῖ.

Μὰ ἡ νεότης, ἴσως προφασισθῇ, ὅτι τὴν βιάζει εἰς τῆτο. καὶ
 τί ἐστὶν ἡ νεότης; ματαιότης μᾶς λέγει ὁ ἴδιος Σολομών. „Ἡ νεό-
 „της, καὶ ἡ ἄνοια, ματαιότης (δ).” Ὡς ἡ μία ματαιότης

(α) Ματθ. Ι. 25.

(β) Γιν. Γ. 7.

(γ) Α, τιμ. 5. 7. ὁμιλ. ΙΗ. εἰς τὴν ΙΓγ.

(α) Λόγ. πρὸς τὰς νέας

(β) Ἐκκλ. Α. 14.

(γ) Ἐπιτάφ. λόγ. πρὸς Καισάρειον.

(δ) Ἐκκλ. ΙΔ. 9.

ἀγαπᾷ τὴν ἄλλην ματαιότητα, ἀλλ' ἔχι ποτὲ καὶ ἡ φρόνησις, καὶ ὁ λόγος ὁ ὀρθός· μὰ ἴσως εἰπῇ, ὅτι τὸ ἀξίωμα τῆς Ἀρχιερωσύνης εἶναι ὅτῃ εἰς τὸτο τὴν παρακινεῖ. Ὑπέρευγε! ἄς δώσῃ, παρακαλῶ, μίαν ὁμματίαν εἰς τὰς παλαιὰς ἐκεῖνας Ἀρχιερεῖς· καὶ βλέψα, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, τὰ ῥάκη τῆ μεγάλης Βασιλείας, καὶ Γρηγορίου, τὴν μηλωτὴν τῆ μεγάλης Ἀθανασίας, καὶ τὴν μηλωτὴν τῆ ἐπισκόπου Σεραπίωνος:

Ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς, καὶ πάντες οἱ Χριστιανοί, δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζονται ἵππους.

Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, τὰς μακρινὰς ὁδοιπορίας ὅτῃ δι' ἐαυτῶν, καὶ πεζοὶ ἦνουν ἐκεῖνοι οἱ τρισμακάριοι, χωρὶς νὰ μεταχειρίζονται ζῶα, ἢ ἵππους, καὶ ἵππους, βαρυταλάντας (I) καὶ λαμπρῶς ἐ-

(I) Οὐ μόνον οἱ Ἀρχιερεῖς, ἀλλ' ἐδὲ ἀπλῶς οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ μεταχειρίζονται ἵππους εἰς τὴν ὁδὸν· καὶ βεβαίως τῷτο, πρῶτον μὲν ὁ Κύριος μετὰ τὸ παραδειγμάτων, ἔχ' ἵππον, ἀλλὰ ὄνον μεταχειριστοὺς εἰς ἐπίβασιν, καὶ τῷτο διὰ νὰ πληρώσῃ τὴν προφητείαν. Β'. δὲ, ὁ μέγας Βασίλειος, εἰπὼν „ἐπισήμηναι καὶ τῷτο, ὅτι ἔχι ὁ Κύριος μόνον ἵππον ἐκ ἐπίβῃ, ἀλλὰ „καθ' ὅλα ἐκβέβληται τῆς χρήσεως τῶν ἀγίων ὁ ἵππος· καὶ ἔτε ἐν πολλοῖς „μοῖς εὐήμερῶν ὁ Ἰσραὴλ ἵππικῇ δυνάμει φαίνεται κεχηρμένος, ἔτε ἰδίᾳ „τις τῶν ἀγίων τὴν χρῆσιν τῶν ἵππων, ὡς ἀμόχησαν παραδέξατο... ὁ „δὲν καὶ ὁ διὰ Μωσέως νόμος, τὰ περὶ Βασιλέων νομοθετῶν ἐ πληθυνεῖ „φισιν ἐαυτῷ ἵππον (Λευιτ. ιζ. 16.). Τώρα ἂν οἱ Βασιλεῖς τῶν Ἑβραίων, ἵππους δὲν μεταχειρίζοντο, πολλῷ μάλλον οἱ Χριστιανοί; Καὶ Γ'. ὁ θεὸς Χρυσόστομος λέγων „διάτοι τῷτο καὶ νῦν, ἐπειδὴ συνέβαινε τινὰς „ἀδυνεστερὰς ὄντας ὑποζυγίων δεῖσθαι, καὶ ταῦτα μέτρον ἔθηκεν (ὁ Κύριος „δηλαδὴ) δεικνύς, ὅτι ἔχ' ἵππους, ἐδὲ ἡμίονους ζεύξαντας φέρεσθαι δεῖ, „ἀλλὰ ὅνῃ κεχηρῶναι, περαιτέρω μὴ προβαίνειν, καὶ πανταχῶ τῆς χρή- „σεως εἶναι· (ἐν τῇ Σειρ. τῇ κατὰ Ματθ. κφ. κ.). Τοιαῦτα μὲν λέγουσιν οἱ ἅγιοι· πλὴν ἂν ὁ τόπος εἶναι τραχύς· καὶ ἡ σφόδρα δύσκολος, καὶ δυνάμει δὲν ἡμπορεῖ νὰ δελεῦν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς τὰς Ἀρχιερεῖς, καὶ Χριστιανούς, νὰ μεταχειρίζονται ἵππους, καὶ ἡμίονους· ὅχι ὁμοῦς πολυεξέδους, ἀδὲ πολυτέλως ἐσφαμένους, ἀλλὰ ταπεινούς, καὶ ταπεινὰ ἐσφαμένους.

μένους, καὶ χωρὶς νὰ δοξοφορεῖνται ἀπὸ πολλῶν, τὰς μὲν, προάγονται, τὰς δὲ, ἀκολουθεῖν· ἐκ τῶν λέγω, θέλει καταλάβῃ ὅτι, ὅχι συζητικόν, ἀλλὰ μάλιστα ἀναιρετικόν εἶναι τῆς τοιαύτης ματαίας φαντασίας, τὸ τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα.

Ὅτι μάταια, καὶ πρόσκαιρα τὰ παρόντα.

Ἄφες λοιπὸν τὴν τοιαύτην ματαιότητα, Αὐθέντα με Πα- νερῶτατε· ἐνθυμήσα ὅτι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον παράγει τὸ „ἡμεῖς τῷ Κόσμῳ τέτε, καὶ οἱ χρώμενοι τῷ Κόσμῳ „τέτε, „πρέπει νὰ ἦναι ὡς μὴ καταχρώμενοι (α). „Καὶ ὅτι πάντα τὰ βλέπομενα, εἶναι πρόσκαιρα, „τὰ δὲ μὴ βλέπομενα εἶναι αἰώνια (β). Θάνατος γάρ, Δέσποτα, θάνατος ἔρχεται, καὶ θάνατος ἄδηλος· καὶ μετὰ θάνα- πον, Κρίσις, καὶ Κρίσις ἀπότομος· καὶ μετὰ Κρίσιν, Κόλασις, καὶ Κόλασις ἀτελεστήτος· ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ θάνατος, τότε παρέρχε- ται καὶ ἡ νεότης, παρέρχεται καὶ ἡ ματαιότης, παρέρχεται καὶ ἡ πολυτέλεια τῶν ἱματίων, καὶ πάντα τὰ τῷ αἰῶνος τέτε τερπνά, τῷ ἐκάστῳ τέλει συγκαταλύεται. Πῶς ἐσιν ὁ προκατόχος σε Γε- δεών; πῶς αἱ πρὸ ἐκεῖνα; πῶς ὁ μακαρίτης Πάππος σε; πῶς ὁ αἰ- διμος Πατήρ σε Ἀθανάσιος; Πῶς οἱ πρὸ ἐκεῖνα συγγενεῖς; ἔχι τὰς αὐτὰς φαντασίας κακεῖνοι ἔχοντες, εἴτα μικρὰ τῇ τῷ βίου σκηνῇ, καὶ τῷ κενῷ τέτῳ δοξαρίῳ προσπαίξαντες, νῦν καὶ αὐτοὶ ὑπ' αὐτῆς ἐμπαιχθέντες, χῆς εἰσιν ἤδη, καὶ κόνις κωφή, καὶ Γῆ κα- τὰ τὸν Δαβὶδ ἐπιλελησμένη; (γ) Μὰ τί φέρω ἐγὼ τὸν ἓνα καὶ τὸν ἄλλον; πῶς εἶναι τώρα ὁ μακαρίτης παππᾶς Ἀγάπιος; ὁ συγγενής; ὁ ἀδελφός; ὁ ἐπιστήθιος της; πῶς νῦν ὁ πρὸ τεσσάρων ἡδὴ μηνῶν πρὸ ὀφθαλμῶν της φαινόμενος; ἔχι ἀνάρπαστος ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς γεγονώς, ὑπὸ τὸν πικρὸν λίθον τῇ τάφῳ ἐκ- ρύβῃ; πῶς τὸ νεάζον τῆς ἡλικίας της; πῶς αἱ φαντασίαι τῶν λογισ-

(α) Κορινθ. Ζ. 31.

(γ) Ψαλμ. ΙΙΖ. 12.

(β) Β. Κορινθ. Θ. 18.

μῶν τε; ἔχῃ ὡς χρότος ἀπεξηράνθη, καὶ τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἐν σιγῇ χρόνῳ ἐξέπεσε, κατὰ τὸν Κορυφαῖον; (α)

Τι δαί; ἔχῃ καὶ ἡ αὐτῆς Πανιερότης μετ' ὀλίγον τέτοις ἀκολαθήσῃ; ἔχῃ τὴν αὐτὴν ὁδὸν πορευθεῖσα τῷ βίῳ, εἰς τὸ αὐτὸ καταγῶγιον καταστήσει τῇ τάφῃ; „Οὐδὲς γὰρ ἐστὶν ὁ βίος „ἔτος, κατὰ τὴν Ψαλμῶδὸν Δαβὶδ, καὶ τὸν μέγαν Βασιλείον, „διὰ τὴν πρὸς τὸ τέλος ἐκάστη τῶν γεννηθέντων ἐπειξιν.” Καὶ ἄκυσον αὐτῇ λέγοντος: „Ὡς περ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις καθεύδον- „στεῖ, αὐτομάτως ὑπὸ τῷ πνεύματος ἐπὶ λιμένας ἄγονται, καὶ „αὐτοὶ μὴ αἰδοῦνται, ἀλλ' ὁ δρόμος αὐτῆς πρὸς τὸ τέλος ἐ- „σπείγεται. ἄτω καὶ ἡμεῖς, τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς παραρρέοντες, οἷον „τινὶ κινήσει συνεχῆ καὶ ἀπαύσῃ, πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐκαστος πέρας „τῷ λαθάνοντι δρόμῳ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐπειγόμεθα· οἷον, κα- „θεύδεις; καὶ ὁ χρόνος σε παρατρέχει· ἐγγήγορας; καὶ ἄρχολος „εἰς τὴν διάνοιαν; ὅμως ἡ ζωὴ δαπανᾷται, καὶ τὴν αἰδοῖσιν ἡμῶν „διαφεύγει· δρόμον ἔντινα τρέχομεν πάντες ἄνθρωποι, πρὸς τὸ „οἰκεῖον τέλος ἐκάστος ἐπειγόμενος· διὰ τῆτο πάντες ἐσμέν ἐν „δόδῳ· ἐπὶ τῶν ὀδυνόντων, ὁμῶτε ὁπρώτος τὸ ἦχος ἐκίνησε, καὶ „θεύδεις· ὁ μετ' αὐτὸν τὴν βᾶσιν ἤνεγκε, καὶ μετ' ἐκεῖνον, ὁ ἐφε- „πόμενος σκόπει· καὶ τὰ τῷ βίῳ, εἰμὴ παραπλήσια, σήμερον „τὴν γῆν σὺ ἐγεώργησας, καὶ αὐρίον ἄλλος· καὶ μετ' ἐκεῖνον, ἔτε- „ρος· ἄρ' ἔχῃ ὁδὸς ἡμῶν ὁ βίος, ἄλλοτε ἄλλον μεταλαμβάνων, „καὶ πάντας ἔχων ἀλλήλοις ἐφεπομένους; (β)” Λέγει δὲ καὶ Σω- „φάρ ὁ Μινᾶιος ἐν τῷ Ἰωβ, τὸ ὠκύμορον τῶν ἀνθρώπων παρα- „δηλῶν: „Ὅταν δοκῇ ἡδὴ κατεσιγῆσθαι, τότε εἰς τέ- „λος ἀπολείται· οἱ δὲ εἰδότες αὐτὸν ἐρεῖσι· πῶς ἐ- „στίν; ὥς περ ἐνύπνιον ἐκπεταθὲν, ὃ μὴ εὖρεθῇ· ἐ- „πιτη δὲ, ὥς περ φᾶσμα νυκτερινόν (γ)”.

Τέτων· λοιπὸν τῶν προαποθανόντων τὰ παραδείγματα, καὶ μᾶλλον τὸ τῷ πρεσβυτέρῳ Ἀγαπίῳ, καὶ πολλῷ μᾶλλον ὁ θάνατος τῶν ἡδὴ ὑπὸ τῷ λοιμῷ τελευτησάντων ἀνθρώπων τῆς· ἀλλὰ δι

καὶ αὐτὴ κατ' ἐαυτὴν μόνη ἢ τῶν ἀνθρώπων ὅλων πραγμάτων καὶ ἀγαθῶν εὐτέλεια, καὶ μεταβολή, καὶ ἀκατασασία, ταῦτα λέ- γω πάντα, αἷς καταπίσσει τὴν διακριτικὴν φρόνησίν της νὰ ἀπορρίψῃ μίαν τοιαύτην κενόσπεδιαν.

Καὶ τί ἄλλο εἶναι τὸ χρυσίον, καὶ τὸ ἀργύριον, καὶ οἱ πολύ- τιμοι λίθοι (ὡς εἶπεν ἕνας Ἡδαιός); παρὰ λαμπραὶ τρυγαὶ τῆς γῆς; τὰ ὅποια κρατέμενα εἰς τὰ θησαυροφυλάκια φυλακωμένα, κρατῶσιν ἐν ταυτῷ φυλακωμένην καὶ τὴν καρδίαν, ἐκείνη ὅπως τὰ ἐφυλάκωσεν; καὶ κυρεύουσιν ἐκεῖνον ὅπως τὰ κυριεύει; Τί ἄλλο εἶναι οἱ περίφημοι ἔπαινοι, καὶ τὰ ἐγκώμια, παρὰ τόσας καπνώδεις ἀναδυμῖαι, ὅπως εὐγαλίσαν ἀπὸ τὰ ἑσώματα τῷ δήμῳ, καὶ δια- λύνονται εἰς τὸν Ἄερα; καὶ ὅπως εἶναι συντροφεύμενα μετὰ τὰς κα- τηγορίας τῶν φθόνων; Τί εἶναι αἱ Ὑπατικά, καὶ Ἀρχιερατικά, καὶ Πατριαρχικά ἀξίαι, καὶ αἱ μεγάλαι Βασιλείαι, παρὰ μεγάλαι δαλκαίαι; εἰς τὰς ὁποίας οἱ ἀναβαίνοντες, ὁρᾷ μετὰ τὴν ἀνάβασιν, εὗρηκαν τὴν πτώσιν; καὶ ζητῶντες ἄκρας τιμὰς, εὗρηκαν ἄκρας καταστροφάς; Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἡδονή, παρὰ μία μεταβολή, ἀσυμβίβαστος μετὰ τὴν διαμονήν; Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ τόσον ποθα- μένη υἱεῖα, παρὰ μία εὐκρασία τῶν τεσσάρων χυμῶν, ἡ ὁποία πάντοτε πολεμεῖται ἀπὸ τὰς ἄλλας τέσσαρας ἐναντίας ποιότη- τας τῶν στοιχείων; Τί εἶναι ἡ ζωὴ, παρὰ μία ῥοή ἀλληλοδιαδε- κτικῶν σιγῶν; αἱ ὁποῖαι, ἡ μία γεννᾶται ἀπὸ τὸν θάνατον, τῆς ἄλλης, καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει νὰ ἀποθνήσκῃ, ὅταν ἀρχίζῃ διὰ νὰ ζῇ. Τί εἶναι τελευταῖον, τὸ τόσον θεραπευόμενον σῶμα, παρὰ ἕνας μεμρῶμενος πηλός; καὶ ἕνα βαρυνόμενον νοσοκο- μεῖον, τὸ ὅποιον ἔχει περισσοτέρας ἀδενείας, παρὰ μέλη, καὶ νεύρα; Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ γενικῶς, τί εἶναι ὅλα τὰ ἐξωτερικά, καὶ χρήσιμα, καὶ τυχερὰ λεγόμενα ἀγαθὰ, παρὰ μάταια μᾶλλον ἢ ἐπωφελῆ; καὶ μᾶλλον ἐπιζήμια, ἢ τίμια; καὶ ὅπως εἶναι δεμελιωμέ- να εἰς μόνην τὴν ὑπόληψιν; ἢ τί ἄλλο εἶναι ὅλα τὰ σωματικά, καὶ αἰσθητικά, καὶ ἡδονικά λεγόμενα ἀγαθὰ, παρὰ κοινὰ μετὰ τὰς θρῦς, καὶ τὰ φυτά, καὶ μετὰ τὰ ἄλογα ζῶα, (τὰ ὅποια εἶναι εὐδαιμονέστερα κα- τὰ τῆτο, κατ' ὃ ὀλιγώτερον καταλαμβάνουσιν ὅτι ἔχουσιν καὶ τὰ ὑ- σερηθῶσι) καὶ ὅπως εἶναι πάντοτε ἠνωμένα μετὰ τὰς ἐναντίας ὀδύναι;

(α) Α. Πέτρ. Α. 24.

(γ) Ἰωβ. Κ. 7.

(β) Ἑβρ. εἰς τὸν Α. Ψαλμ.

Διὰ τῆτο καλὰ εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος: „Μὴ θαν-
 „μάσης μηδὲν, ὃ μὴ παραμένει, μὴ παρίδης, ὃ μένει· μηδὲ περι-
 „σφύγῃς μηδὲν, ὃ διαρρέει κρατέμενον (α)”. Καί τις σοφὸς λέ-
 „γει: Εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρονεῖ. Καὶ ἄλλος δέ
 „φησι: σκιά δόξης αὐτὴ ἡ δόξα· ἔδειξεν ἄρτον ἐξωγραφησμένον
 „ἰδὼν, καὶ μυστήριον ὑπὸ λιμῆ κατέχεται, τῆς γραφῆς ἄφε-
 „ται· ἄλλ' εἰ βάλει δόξαν λαβεῖν, διάκρυσται δόξαν· εἰ δὲ διώ-
 „κεις δόξαν, ἐκ πέσης δόξης (β)”. Οἱ δὲ ἅγιοι φησὶν Ἰσαάκ:
 „Οἱ τρέχων ὀπίσθεν τῆς τιμῆς, φεύγει ἀπὸ ἐμπροσθεν αὐτῆ.
 „Καὶ ὁ φεύγων αὐτήν, καταδιώκεται αὐτὸν, καὶ κήρυξ γίνεται
 „πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς ταπεινώσεως αὐτῆ (γ)”.

Ταῦτα ἔν ὡς φρόνιμος, συλλογισζόμενος, Δέσποτά μου ἅγιοι,
 λέγε εἰς τὸν ἑαυτόν σου, ἐκεῖνα τὰ τῶ Σοφῆ Ἰωσήφ τῶ Βρηνεὺς
 λόγια: „Ψυχὴ τῶν τῆδε πάντων ξένη· Ψυχὴ τιμῶ αἵματι
 „ἀμὲν ἀμώμῃ, καὶ ἀσπίλῃ. Χρὶς ἐξαγοραδῆσα. Ψυχὴ, ὑπὲρ ἧς
 „τὴν ἑαυτῆ ψυχὴν ἔδωκεν ὁ Ποιμὴν ὁ καλός· ἐπαρόν σου τοῦ
 „μα εἰς τὸν ποιήσαντα· ἀνάστη· ἴδε τὸν σὸν Λυτρωτὴν· ἐ-
 „πίγνωσι τὸν ῥυστάμενον, ἀγάπησον τὸν Σωτῆρα, κτῆσαι συνεί-
 „δησιν ἀκατάγνωσον.... Τί τοῖς μὴ ἔσι προσέτηκας; τί ἐπτόησαι
 „περὶ τὰ φερόμενα; τί χαίρεις ἐπὶ ταῖς ματαίαις; τί ἀρχοῦ
 „πρὸς τὰ ῥέοντά; τί σε συναρπάξουσιν αἰφάντασαι; τί ἐπαγάλ-
 „λῃ εἰς ἃ μέλλεις ὅσον ἔπω καταλιπεῖν; καὶ ὦν τῆς θείας σεση-
 „ση εἰς τὰς αἰῶνας; ἕως πότε ὀφθαλμῶν ἐξαπάτη, ἡδονῶν θέλ-
 „γητρα, φροντίδες εἰκαῖαι, ἔννοιαι ἐ καλαί; καὶ δάκρυοι δόξαι, τῆς
 „θεωρίας τῶ ἀκροτάτῃ πᾶν ἐφετῶν δις ὡσὶς (δ)”;.

Ἄχ! ἀδομαίνω· ἀγωνιῶ· καὶ συνέχομαι πανταχόθεν Δεσ-
 πότι μου, ζητῶντας νὰ εὕρω ἐπιχειρήματα ἀπὸ κενῆς μέρας, διὰ
 νὰ τὴν ὑπομνήσω, πόσον καινός εἶναι ὁ κάλλωπισμός τῶν ἱμα-
 τίων· διὰ τὴν ἀγαπῶ (μάρτυς ὁ Κύριος) τὴν σωτηρίαν τῆς Πανιε-
 ρότητός της, καθὼς ἀγαπῶ καὶ τὴν ἑμαυτῆ. Νὰ τῆς εἰπῶ καὶ ἕνα
 νόσιμον; ἂν δὲν τὴν καταπέισεν αὐτὰ, καὶ ἂν τὴν καταπέισῃ ἡ

Εὐρίπος· αὐτὸ δηλαδὴ τὸ ὄνομα τῆς Ἐπαρχίας της, ἡ ὁποία
 ὀνομάσθι ἔττι, διὰ τὰς εὐκόλως ῥιπισμὰς, ὅτῃ πάσχειν τὰ ὕδα-
 τῆς· ταῦτόν εἰπὲν, αἱ περιδόμεναι παλίρροιαί της· καὶ συντόμος
 εἶπεν, Εὐρίπος θέλει νὰ εἰπῇ, ἀκαταστασία, μεταβολή, ἀλλοίωσις.
 Διὰ τῆτο καὶ οἱ Σοφοὶ θέλοντες νὰ φανερώσων τὰς μεταβολὰς τῶν
 ἀνθρωπίνων πραγμάτων, εὐρίπας αὐτὰς μεταφορικῶς ὀνομάζουσιν.

Καὶ τί ἄλλο εἶναι ὅλος ὁ ταλαίπωρος τῆτος βίος, παρὰ μία
 σενοχωρημένη Εὐρίπος; ὅπως τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, ἡ εὐτυχία καὶ
 δυστυχία, μὲ μίαν παντοτινὴν ῥοήν, καὶ παλίρροϊαν, ἀμοιβαίως ἀν-
 τιστρέφόμενα, πότε βυθίζουσι τὸν ἀνθρώπον εἰς τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς
 εὐτυχίας, καὶ πότε τὸν ἀφίνουσιν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ τὰς δυστυχίας.
 Ὅθεν ἂν διδαχθῇ, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἐπαρχίας της, ὅτι καὶ
 ἡ πολυτέλεια τῶν ἱματίων, καὶ πᾶσα ἡ ἄλλη δορυφορία ἡ ὁδοι-
 πορικὴ της, εἶναι ἀκατάστατος, εὐρίπτος, παρερχομένη· καὶ ἐνὶ λό-
 γῳ εἰπὲν, εἶναι μία αὐτόχρημα Εὐρίπος· καὶ ἐκ τῆτος ἂν ἀπο-
 γραφῇ μίαν τοιαύτην, ὡς προείπομεν, ματαιότητα. —

Ὅτι ἡ πολυτέλεια τῶν ἱματίων πολλῶν κακιῶν ἐξω-
 αἰτία.

Ἐγὼ ἕως τῶρα ὑπόδεσα τὴν πολυτέλειαν τῶν ἱματίων,
 ὅτι εἶναι μία ματαιότης ἀπλή· μὰ φοβέμαι πῶς αὐτὴ εἶναι μά-
 λιστα ἡ τροφὸς τῆς κενοδοξίας, ἡ μήτηρ τῆς ὑπερηφανίας· ἡ ὁδὸς
 τῆς πορνείας· καὶ τῶν παθῶν ὁδεὸν ὅλων ἡ μαρτυρία. Εἶπα ὅ-
 τι εἶναι τροφὸς καὶ μήτηρ τῆς κενοδοξίας καὶ ὑπερηφανίας, δικτὶ ἡ
 ψυχὴ φυσικὰ ἔχει συνήθειαν νὰ συρριματίζεται ἐσωτερικῶς μὲ
 τὸ σῶμα· καὶ ἂν τὸ σῶμα, θετέον, φορῇ ταπεινά, συνταπεινῆται
 καὶ αὐτὴ· ἂν δὲ τὸ σῶμα φορῇ κενόδοξα, καὶ ὑπερήφανα, συγκε-
 νοδοξεῖ καὶ αὐτὴ, καὶ συνυπερηφανεύεται, κατὰ τὸν Ἰωάννην τῆς
 Κλίμακος, γράφοντα: „Τῇ ἔξωθεν καταβολῇ καὶ τοῖς ἐπιτηδεύ-
 „μασιν, ἐξομοῖται ἡ ψυχὴ, καὶ πρὸς ἃ πράττει τυπῆται, καὶ πρὸς
 αὐτὰ σχηματίζεται (α)”. Εἶπα ὅτι εἶναι καὶ ὁδὸς πρὸς τὴν πορ-

(α) Λόγ. εἰς τὴν καινὴν Κυριακὴν.

(γ) Λόγ. Β. Σελ. 41.

(β) Παρὰ τῇ βίῳ Κυρίῳ τῷ φιλωτῇ.

(δ) Λόγ. Β. εἰς τὴν εὐφροσύνην.

(α) Λόγ. ΚΕ. περὶ ταπεινώσεως.

νεσαν· διατὶ ὁ Μέγας Βασίλειος λέγει: „Κεράς δὲ καὶ ἀμπε-
„λόνας ἔξω περιεργάζεσθαι τῶν ἀναγκαίων, ἢ δυσυχάντων ἐς,
„κατὰ τὸν τῷ Διογένης λόγον, ἢ ἀδικούντων (α)”. Τὶ ἐννοεῖς,
Δεσπότημ, μὲ τὸ ἀδικούντων; πορευόντων· ἢ μοιχευόντων·
τὶ δὲ μὲ τὸ, δυσυχάντων; ἐγὼ τὸ παραιτῶ διὰ τὸ δύσφημον,
καὶ ἃς τὸ ἐρευνήσῃ ἀφ’ ἑαυτῆς, μᾶλλον δὲ ἃς τὸ ἀκῆσθαι ἀπὸ τὸν
ἴδιον Βασίλειον, ὅτῃ παρακατιῶν τὸ ἐρμηνεύει, ἐπιφέρων: „ὥς
„καλλωπιστὴν εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι, ὁμοίως αἰσχρὸν ἡγεῖσθαι φη-
„μι δεῖν τὰς τοιούτους, ὥς τὸ ἐταιρεῖν, ἢ ἄλλοτρίοις γάμοις ἐπι-
„βαλεύειν (β)”. ..

Καὶ ἂν ὁ Θεὸς Παῦλος ἀπαγορεύῃ τὸν πολυτελεῖ ἱματισ-
μὸν ἀπὸ τὰς Γυναικας, ἢ ὁποῖαι εἶναι ζωὰ φύσει φιλόκοσμος,
φύσει φιλοσοφικά, λέγων: „ὡσαύτως καὶ τὰς Γυναικας ἐν κατα-
„στολῇ κοσμίῳ μετὰ αἰδῆς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς· μὴ
„ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυ-
„τελεῖ (γ)”. „Ἄν ὁ Κορυφαῖος Πέτρος αὐτὸ τῆτο ἀπὸ τὰς Γυ-
„ναῖκας, ἐμπόδισεν εἰπὼν „ὦν ἔσω, ἔχ’ ὁ ἔξωθεν ἐμπλο-
„κῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως
„ἱματίων κόσμος (δ)” πόσον μᾶλλον ἡμπορεῖ νὰ συμπεραν-
„θῇ ὁρθῶς, ὅτι ἀπηγόρευσαν τῆτο ἀπὸ τὰς Ἄνδρας, καὶ Ἄνδρας
Ἀρχιερεῖς, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ φυλάττωσιν εἰς τὰ πάντα τὸ
σεμνόντε καὶ κόσμιον;

“Οτι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς καὶ πάντες οἱ κληρικοὶ
σεμνὰ πρέπει νὰ φορῶν.

Διὰ τῆτο καὶ ἡ ἀγία καὶ οἰκαμενική: ζ’. Σύνοδος προσάξει εἰς
τὸν ΚΖ. Κανόνατις, νὰ φορῶν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς καὶ πάντες
οἱ κληρικοὶ σεμνὰ φορέματα, καὶ ὅχι νὰ μεταχειρίζωνται ἔξωτε-
ρικά, καὶ πολυτίμα· λέγει γὰρ: „Μηδεὶς τῶν ἐν κλήρῳ καταλε-
„γομένων, ἀνοικεῖον ἐσθῆτα ἐμφιεχνύσθω, μήτε ἐν πόλει διά-

(α) Λόγ. πρὸς τὰς νέας.

(β) Αὐτός.

(γ) Α. Τιμὸ. Β. 9.

(δ) Α. Πέτρ. Γ. 3.

„γῶν, μήτε ἐν ὁδῷ βαδίζων ἄλλὰ στολαῖς κεχρησθῶ ταῖς ἡδὴ τοῖς
„ἐν κλήρῳ καταλεγόμενοις ἀπονεμηθείσαις (σεμναῖς δηλ. καὶ λι-
„ταῖς) εἰδὲ τις διαπράξῃ τὸ τοιοῦτον, ἐπὶ ἐβδομάδα μίαν ἀφο-
„ριζέσθω. Ὅμοιος καὶ ἡ οἰκαμενική ζ’. Σύνοδος ἐν τῷ ιζ’. αὐτῆς κα-
„νόνι, ἔτω διορίζεται. Πᾶσα βλακεία, καὶ κόσμησις σώματος, ἄλ-
„λότρια εἰσι τῆς Ἱερατικῆς τάξεως· τὰς ἐν ἑαυτὰς κοσμεύτας· Ε.
„πισκόπους, ἢ κληρικούς, δι’ ἐσθῆτων λαμπρῶν, καὶ περιφανῶν, τέ-
„τες διορθῶναι χρή· εἰδὲ ἐπιμένειν, ἐπιτιμῶ παραδίδοσθαι ἐκ
„γὰρ τῶν ἄνωθεν χρόνων πᾶς Ἱερατικός Ἄνθρωπος μετὰ μετρίας καὶ
„σεμνῆς ἀμφιάσεως ἐπολιτεύετο. Πᾶν γὰρ, ὃ μὴ διὰ χρείαν,
„ἄλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπερείας ἔχει κα-
„τηγορίαν, ὥς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος (α). Ἀλλ’ ἐδὲ ἐκ ση-
„ρικῶν ὑφαγμάτων (ἦτοι μεταξωτῶν· σῆρες γὰρ οἱ σκώληκες τῆς
„μετάξης ὀνομάζονται ἀπὸ τὰς Σῆρας, ἦτοι τὰς Κινέζας, εἰς τὰς
„ὁποίας ἱερισκόμενοι οἱ σκώληκες ἔτοι, μετεφέρθησαν ἐκείθεν καὶ
„εἰς ἡμᾶς τόπους) πεποικιλμένην ἐσθῆτα ἐνεδεδυτο, ἐδὲ τι προ-
„σετίθισσαν ἑτερόχροα ἐπιβλήματα ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων,
„ἥκσαν γὰρ ἐκ τῆς θεοφθόγου Γλώσσης, ὅτι οἱ τὰ μα-
„λακὰ φορῶντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν Βασιλέων εἰ-
„σὶν (β) (1)”. ..

Λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος: „Εἰδὲς τίνα μεγαλοφρο-
„νῶντα; ἐσθῆτα ἀνδρινὴν περιβεβλημένον; σιρικῶν νήμασιν ἡμ-
„φισμένον; οἰκέτας ἔχοντα; καταφρόνησον (γ). Καὶ ὁ χρυσὸς
„τὴν γλῶτταν Ἰωάννης: Βλέπεις φησιν, ἄνθρωπον σιρικὰ φο-
„ρῶντα ἱμάτια; καταγέλαστον αὐτὸν (δ)” Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσὶ-

(α) Ὁρ. κατ’ ἐπιτομ. μθ.

(β) Ματθ. Ι. 7.

(γ) Ὁμιλία. εἰς τὴν Ἐξαήμερον.

(δ) Λόγ. ΙΑ. εἰς τὴν α. πρὸς Τίμ.

(1) Ὁ δὲν ἀρεῖα εἶπε καὶ ἕνας νεώτερος Ἡσυχός· „Οἱ ἄνθρωποι ἐξο-
ρίσαντες τὰ δερμάτα, καὶ τὰ ἔρια, ὅπως ἐδεφένδευαν τὰ σώματα ἀπὸ τοῦ
κρύου, καὶ ἀπὸ τὴν καύσιν, ἄρχισαν νὰ κτενίζον τὰ δένδρα διὰ νὰ ἐκ-
βάλλωσι τὰ σιρικά· καὶ νὰ τιμωρῶν τὰ λινάρια, διὰ νὰ ὑφαίνωσι πανία,
ἔτω διαφανῆ καὶ ἐλαφρά, ὅπως δὲν ἡξεύρει, εἰάν τὰ μέλη ἦναι γυμνά, καὶ
ἐνδεδυμένα.

δαρος ὁ Πηλυσιώτης ἐρμηνεύων, τὶ ἦν ὁ ἄνωθεν ὑφαντός τε Κύρις, λέγει: „Τίς δὲ ἀγνοεῖ τὴν εὐτέλειαν τῆς ἐοδητοῦς ἐκείνης, ἣ περ οἱ πτωχοὶ κέχρηται τῶν Γαλιλαίων; καὶ ὅς μά-
„λιστα τὸ τοιοῦτον φιλεῖ γίνεσθαι ἱμάτιον, τέχνητινι, ὡς αἱ σηθο-
„δεσμίδες, ἀνάκρεσον ὑφαινόμενον; εἰ ἔν τάτων ἐπιθυμεῖς, τὴν
„Ἰησοῦς εὐτελεῖ ἐοδητὰ μιμῶ· ἡ γὰρ θρύψις τῆς ἐνταῦθα τυγχά-
„ναι βλακείας, ὃ τῆς ἄνω φωτοφορίας (α).”

Καὶ οἱ Προφῆται, δὲ τῷ Θεῷ οἱ ἅγιοι, ποῖα ἱμάτια ἐμε-
ταχειρίζοντο; βέβαια σεμνὰ, ταπεινὰ, καὶ πτωχικά. Καὶ ἄκυστον
τὶ λέγει περὶ αὐτῶν Κλήμης ὁ Στρωματεύς: „Μηλωτὴ ἐχρήσατο
„Ἡλίας ἐνδύματι, καὶ ζώνῃ τὴν μηλωτὴν κατέσφιγγεν ἐκ τρι-
„χῶν πεποιημένη. Ἡσαΐας δὲ, ἄλλος ἔτος Προφήτης, γυμνός τε
„καὶ ἀνυπόδετος ἦν· πολλαῖς δὲ καὶ σάκκον ἡμίχρηστο, ταπεινο-
„φροσύνης ἐνδύμα. Εἶδὲ καὶ Ἱερεμίαν καλεῖς, λινὸν ἔτος περιζω-
„μα εἶχε μόνον· ὡς δὲ τὰ εὐτραφῇ τῶν σωμάτων γυμνέσθαι, φα-
„νερωτέραν δείκνυσιν τὴν ἀκμήν· ἔτω καὶ τῶν ἡδῶν τὸ κάλλος,
„μὴ ἐνεδιδόμενον ἀπειροκάλοις φλυαρίαις, τὸ μεγαλοπρεπὲς
„ἐνδείκνυται”.

Καὶ ἂν ἡ ἐν Γάγγρα Σύνοδος ἐν τῷ. ιβ΄. Κανὼν αὐτῆς ἀναθε-
ματίζει τὰς κατηγορητάς ἐκείνας ὅπως φορεῖσι τὰς βήρυς· ἦγυν τὰ
βεβηδὰ καὶ σιρικὰ· μὰ πάλιν ἡ αὐτὴ Σύνοδος εἰς τὸν κατὰ τελευ-
ταΐοντις Κανόνα λέγει: „Ὅτι ἡμεῖς, τὰ μὲν λιτὰ καὶ εὐτελεῖ
„φορέματα ἀποδεχόμεθα, καὶ ἐπαινῶμεν, τὰ δὲ καλλωπισμένα
„καὶ μαλακὰ ἀποσπερόμεθα.

Ὅτι τὰ πολυτελεῖ ἱμάτια, σκάνδαλον προξενεῖν εἰς
ἄνδρας, καὶ γυναῖκας.

Πλὴν ἐγὼ, ἀφίνω τὴν χαύνωσιν καὶ ἀπαλότητα, ὅπως ἀμέ-
σως προξενεῖ εἰς τὸ σῶμα, καὶ σῶμα μάλιστα νέον, ὅσα ἐσιν ἡ ὑμε-
τέρη Πανιερότης, ἡ πολυτέλεια τῶν ἱματίων· παραιτῶ τὴν ἀχρη-

σίαν ὅπως ἔχει, κατὰ τὸν εἰπόντα Θεολόγον: „Μὴ εἰδητὶ μαλα-
„κισθῶμεν ἀπαλῇ τε καὶ περιρρέσει, καὶ ἥς τὸ κάλλισον ἀχρησία.” (α)
Ἀποσιωπῶ τὴν φιλαργυρίαν ὅπως τίκτει εἰς τὴν καρδίαν ἐμμέσως,
διὰ τὴν ἡμπορὴν τὴν ἀγοράζεται μετὰ ἀδρά νομίσματα. παρατρέχω τὴν
κενοδοξίαν, καὶ ὑπερηφανίαν, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα πάθη, ὅπως εἶναι
ὡσάν τόσοι φαρμακεροὶ καρποὶ τῶν τοιούτων θανατηφόρων δένδρων: καὶ
θεωρῶ μόνον καὶ μόνον τὸ κοινὸν σκάνδαλον ὅπως προξενεῖ εἰς ἄν-
δρας ὅμως καὶ γυναῖκας, καὶ συντόμως εἰπεῖν, εἰς ὅλην τὴν Ἐπαρχίαν-
της. Σκάνδαλον γὰρ μεγάλον προξενεῖ εἰς τὰς ἄνδρας· διὰ τὸ αὐ-
τοὶ πανταχῶς, ὅπου καὶ ἂν εὐρεθῶν, καὶ εἰς κάθε καιρὸν, δὲν παύειν
ἀπὸ τοῦ τὴν κατηγορεῖν, καὶ τὴν λέγειν Ἐχομεν ἕνα Ἀρχιερέα, ὅ-
πως εἶναι, ἐκδοτος ὅλος δι’ ἑλπεῖς εἰς τὸν καλλωπισμὸν τῶν ἱματίων,
καὶ περιπατεῖ μετὰ μίαν μεγάλην φαντασίαν. Σκάνδαλον μεγαλή-
τερον προξενεῖ εἰς τὰς γυναῖκας· διὰ τὸ κατὰ αὐταὶ σολισμέναι
ἔσθαι, καὶ διὰ τὴν μεταχειριδῶ τὴν φράσιν τῶν Ἡσαΐα „Ὑψήλῳ
„τραχήλῳ πορευόμεναι, καὶ ἐν νέυμασιν ὀφθαλ-
„μῶν, καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν ἅμα σόρεσαι τὰς χι-
„τῶνας, καὶ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζεσθαι.” (β) Κατὰ τὴν λέ-
γω αὐταὶ σκανδαλίζουσι τὰς θεωρεῖντας ἄνδρας, καὶ εἰς δυσέρω-
τας ἔρωτας τέρας διερεθίζουσιν: ἀπαραλλάκτως καὶ κατὰ τὸν ὁμοί-
ον τρόπον, καὶ οἱ σολισμένοι ἄνδρες, καὶ μάλιστα Ἀρχιερεῖς καὶ
Ἱερεῖς, σκανδαλίζουσι τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς τῆς ἐπιθυμίας ἄνδρα-
κας εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπανάπτουσιν.

Ἐσὼ, ἡ Πανιερότης σε, θετέον, ἡ δὲ ἡλιθιότητα φύσεως (κα-
τὰ τὴν μίαν τοιαύτην ἡλιθιότητα καὶ ἀναισθησίαν ἔχει μερικὰ ἔθνη
τῆς Ἀμερικῆς: τὰ ὅποια εἶναι τόσον ἀνάσθητα ὅπως διὰ τὴν πα-
ρακινήσιν εἰς τὸ τὴν πάρεν Νύμφην, χρειάζεται τὴν γέννην παρὰ νυμ-
φος ἡ ῥάβδος, ὡς γράφουσιν οἱ Ἱστορικοὶ). ἡ δὲ διὰ τὴν τῷ Θεῷ σκέπην,
ἡ καὶ προσέχων σεαυτῷ, σωφρονεῖς τῷ λογισμῷ, καλλωπιζόμενος,
μὰ διὰ τὸ σκάνδαλον ὅπως λαμβάνειν ἐκείναι αἱ δυσυχεῖς; μὰ διὰ
τὰ κέντρα τῆς ἐπιθυμίας ὅπως κατὰ καρδὴν πέρνειν ἀπὸ μίαν τοιαύτην
θεωρίαν; μὰ διὰ τὴν ἀπώλειαν ὅπως ἐντεῦθεν προξενῶσι τῶν ψυχῶν

(α) Ἐπὶ τοῦ Κἀτωνι μοναχῶ.

(α) Λόγ. εἰς τὰ γενέθλ.

(β) Ἡσ. Γ. 16.

αὐτῶν· διὰ ταῦτα, λέγω, ὅλα, ποῖος ἄραγε ἔχει νὰ δώσῃ λόγον τῷ Θεῷ; ὡς τὸ σοχαδῆ μόνητις. Ὅστις δὲ τιμωρίας πρόξενον τὸ σκάνδαλίζειν, παρίσῃσιν ὁ Κύριος λέγων: „Οὐαὶ δὲ τῷ Ἀνδρῶπι, ἐκείνῳ δὲ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται· συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ Μύλος ὀνικός ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταβυθισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς Σαλάσσης. (α)

Ποῖα λοιπὸν ἱμάτια ἔχει διὰ νὰ μεταχειρισθῇ; ἐγὼ νὰ τῇ εἰπῶ. Ὁ ἅγιος Κορίνθε, καὶ πρῶτον ὅταν εὕρισκετο εἰς τὴν Ἐπαρχίαν τε, καὶ τώρα ὑπερον, ἔχει τὰ φορέματά τε κατεσκευασμένα ἀπὸ τζόχαν μαύρην· φορεῖ καὶ γέναν μαύρην, καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ μαύρα, ὥσαν ἕνας καλόγηρος· ἔγω πρόπει νὰ κάμη καὶ ἡ Πανιερότης τις· τὰ ἱμάτιά της ἅς ἦναι ὅλα μαύρα, ὅλα σεμνὰ, ὅλα καλολογερικὰ, εἰς τρόπον ὅπως νὰ προξενῇ εὐλάβειαν εἰς τὰς ὁρώντας, καὶ ὁρώσας· ἀλλ’ ὅχι κατιγορίαν, καὶ τόξα ἡδονῆς.

Σὺ λέγομεν καὶ τὸ ἐδικόν μας ἀσεῖον· ποῖον εἶναι αὐτό; ὁ μέγας Ἀντώνιος ἀποδησικωνταί, παρήγγειλεν εἰς τὰς μαθητάς τε νὰ δώσεν τὴν μίαντε μιλωτὴν, εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, καὶ τὴν ἄλλην, εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Σεραπίωνα· καὶ αὐτοὶ τὰς ἐδέχθησαν ὁλοφύχως· καὶ τὰς ἐφορῶσαν ὥσαν βασιλικὰς πορφύρας· ἐὰν ἀγαπᾷ λοιπὸν καὶ ἡ Γανερότης τις, σέλλομεν αὐτῇ ἕνα, ἢ δύο ὑποκάμισα μαλλίτικα, ἀγιορεϊτικὰ

(α) Ματθ. ΙΗ. 7.

(1) Ταῦτα δὲ πάντα βεβαίῳ καὶ ὁμέγας Βασίλειος λέγων: „Εὐχχωρήσωμεν δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔξω λόγος, τὸ εἰναι τινα, μὴ νυττόμενον ὑπὸ τῆς ἁρρένος πάσης· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μὴ πάχει, ἢ καὶ αὐτὸς τὰς ἄλλας εὐκόλως πείσσειν, ὡς ἐπάχει· τὸ δὲ μηδενὸς προκειμένον κατορθώματος, τὰς πολλὰς σκάνδαλίζειν, οἷμαι ἐκ ἀκύνδουον τῷ ποίῳντι· ἔπειτα δὲ καὶ ἕτερον ἐστὶν ἰδεῖν, ὅτι καὶ ὁ Ἄνθρωπος μὴ δέχεται λόγῳ τοῖς λογισμοῖς, ἀλλ’ ἐκ ἡδῆ καὶ περὶ τῆς Γυναικὸς ἡμῶν ἀμφισβητήσῃ, ὡς καὶ αὐτῇ ἔξω τῶν τῆς σώματος ὑπάρχει παθῶν· ἀλλὰ πολλὰκις ἐκείνη ἀσθενὴς ἔσται τὸν λογισμόν, καὶ τὸ πάθος ὀξύρροπον ἔχῃσα, ἔπαθεί ἐπὶ τῷ ἀφύλλaktως ποιησαμένῳ τὰς συντυχίας καὶ αὐτὸς μὲν, ἐτέρωται, ἔτρωσε, δὲ πολλὰκις, ὡς ἐκ ἐπίσταται (Ἀσκητι. διάταξ. Γ.)

διὰ νὰ τὰ φορῇ· καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Κορίνθε, καὶ τόσοι ἄλλοι Ἀρχιερεῖς, καὶ Πατριάρχαι, τὰ ἐφόρεσαν, καὶ τὰ φορῶν· καὶ τῆτο τὸ κάμνομεν, διὰ νὰ ἐνδυῖται, με αὐτὰ τῶν πτωχῶν, καὶ βακενδυτῶν, καὶ ταπεινῶν καλογήρων τὴν πολιτείαν.

Ἡξεύρω πῶς ἔχει νὰ εἰπῇ εἰς ταῦτα τίς καὶ Ἀσκητὴν πολομεῖ νὰ με κάμη, καί μοι γράφει τοιαῦτα; ναί, Δεσπότη μου, εἶδε ὁ φελον! ἄμποτε! γένοιτο! νὰ με ἀξιώσῃ ὁ Κύριος νὰ σὲ ἰδῶ Ἀσκητὴν, βακενδυτὴν, τζαρεχοφόρον, καὶ τορβαδοφόρον. Καθὼς εἶδον εἰς τὸ Ὄρος, καὶ τὸν ἅγιον πρῶτον Λακεδαιμονείας, καὶ τὸν ἅγιον πρῶτον Χαλεπίου· καὶ τότε ἀληθινὰ θέλει γένῃ ἡ χαρὰ πεπληρωμένη εἰς τὴν καρδίαν μου. Καὶ τί νομίζεις; πῶς ἔχεις νὰ γλυτώσῃς; εὐγαλέτο ἀπὸ τὸν νῦν σε. συνανεσράφῃς με τὰς Ἀρχιερεῖς, καὶ ἔγινες Ἀρχιερεὺς; ἀρχίσαι τώρα διὰ γραμμάτων με Ἀσκητὰς νὰ συνομιλῇς, Ἀσκητὴς βέβαια εἰς ὅλον τὸ ὑπερον ἔχεις διὰ νὰ γένῃς. „Οἷς γὰρ ἂν συνομιλῇ τις, τέτοις ἐξομοῖται· κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν.

Ὅτι πρέπει νὰ ἀποβάλλωνται τὰ μαλακὰ εἰσώματα· καὶ τί κακὰ αὐτὰ προξενῇ.

Εἰς τὸ αἰσθητήριον τῆς Ἀφῆς ἀνάγονται ἀκόμη ἡ μαλακά καὶ κλίνας, τὰ διπλὰ καὶ πτερωτὰ τυλάρια, καὶ τερχικώτερον εἰπεῖν, οἱ ἀπαλοὶ σιλτέδες, τὰ ὅποια καὶ αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ ἀπωθῇ, ὡς ψυχικῆς βλάβης παράιτια, καὶ εἰς ὅλας ναί, καὶ γέροντας ἀκόμη, μα με διαφορετικὸν τρόπον, εἰς τὰς νέας ἡμᾶς· ἀπαλύγῃς γὰρ τὸ σῶμα· καταβυθίζεσιν αὐτὸ εἰς ἕνα ὕπνε Ὡκεανόν. (1) τὸ θερμαίνε-

(1) Παράξινον· πρᾶγμα εἶναι κατὰ ἀλήθειαν, ὅταν σοχάζεται τινὰς ὁμῶν Θεὸς ἀπὸ ἕνα μέρος, ἔκαμε μεγάλην εὐεργεσίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀφ’ ὧς παρέβη τὴν θεῖαν ἐντολὴν ἐνέδυσεν αὐτὸν χιτῶνας δερματίνους ἡτοιτῆ ἔδωκε μίαν σάρκα σκληροτέραν, καὶ παχυτέραν, διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ ἀντέχῃ εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν αἰσῶν, εἰς τὸ καῦμα τῆς θέρμης, καὶ εἰς τὸ ψύχος τῆς χειμῶνος, καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας προσβολὰς, ἀναγκαιῶς ἀκολουθεῖ-

σι πέραν τῆ δέοντος, καὶ ἐντεῦθεν τῆ προξενῶσι τὰς τῆς ἐπιθυμίας πυρώσεις· διὰ τὸτο ὁρῶν Προφῆτης Ἀμώς, „Οὐαί, λέγει, οἱ „κατακείμενοι ἐπὶ κλινῶν Ἐλεφαντίνων.” (δ) Γέρων δέ τις ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τινος ἀδελφόν, τί νὰ κάμῃ ὅπῃ πολεμεῖται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς πορνείας· τῷ ἀπεκρίθη, ὅτι νὰ φυλάγεται, ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν, ἀπὸ τὴν καταλαλιά, καὶ ἀπὸ ἄλλα, ὅσα εἶναι ἐρεθιστικά τῷ τοιαύτῳ πάθει· ἅλ’ ὁ ἀδελφός, μὲ ὅλας ταύτας τὰς φυλακάς, ἔδεμίαν εὕρισκεν εἰς τὸ πάθος θραπείαν, ἅλ’ αὖ συχινῶς παραβάλλων τῷ Γέροντι, ἐγένετο φόρτωμα εἰς αὐτόν· τότε σηκώνεται ὁ καλὸς ἐκεῖνος Γέρων, καὶ ἔρχεται εἰς τὸ κελλίον

(α) Ἀμώς.

ὡς ἐν τῇ Σητῇ τέττη βίῳ· ἔτι γὰρ ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐξημεύει τὰς δερματίνης χιτῶνας, λέγων περὶ τῷ Ἀδάμ· „Καὶ τὰς δερματίνης ἀμ- „φέννεται χιτῶνας, ἴσως τὴν παχυτέραν σάρκα, καὶ σιτήν, καὶ ἀντίτυπον, (λογ. εἰς τὰ Γενέθλ.)” Ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ τρυφηλοὶ ἄνθρωποι, οἱ μαλακὰ φορέντες ἱμάτια, καὶ εἰς μαλακάς, καὶ πτερωτάς κλινὰς κοιμώμενοι, ἐναντιόονται, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτι εἰς τὴν δειὰν αὐτὴν βραπτικὴν, καὶ εἰς τὴν σοφὴν ἐνδυμασίαν τὴν περὶ τὸν ἄνθρωπον· διατὶ, τοσούτον ἀπαλύνουσι, καὶ μαλακόνουσι μὲ τὰ τοιαῦτα, τὰ σώματάτων, ὥς ὅπῃ δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρουν, χωρὶς τόνου καὶ ἀναστανγμῶν, ὅ·ε προαβολὰς πληγῶν, καὶ μεταβολὰς ἀνέμων, καὶ ἐνοχλήσεις κρύους καὶ καύσανος, ἅλ’ ἔδὲ ἕνα ἔγγισμα μιᾶς μυῖας. Ὅθεν πολυδρῶμικον δῆγμα εὕρεται εἰς τὰς ἱστορίας· Ὁ βασιλεὺς Δομετιανὸς· ὅς τις μὴ ὑποφέρωντας τὰ ἐγγίσματα τῶν μυῶν, ἐκυνήγα αὐτὰς ἐπάνω καὶ κάτω ὥσαν ἕνας ἀσύνετος· καὶ αὐτὴ νὰ ἦναι βασιλεὺς τῆς Ῥώμης ἔγινε κυνηγὸς τῶν μυῶν· ἄξιον ἀληθῶς γέλωτος, καὶ πᾶσις ἐντροπῆς δάμα! τὸ νὰ μὴν ὑποφέρει τίνας, ὅχι διὰ ἀδενῆ κράσιν, ἅλ’ αὖ διὰ κακὴν ἔξιν· ὅλον ἐκεῖνο ὅτ’ πρέπει νὰ ὑποπέῃ κατ’ ἐκαστον ἄνθρωπος ὅς τις ἐγεννήθη εἰς τὸν ἀέροικον τῶτον τὸν βίον! Καὶ ἀφῶν νὰ λέγω, ὅτι τὰ πτερωτὰ ζώματα, καὶ τὰ πολυτελῆ ἐφαπλάσματα, δὲν κάμνουσι μόνον τὸ εἶμα ἔτι πέραν τῆ δέοντος ἀκαλόν, ἅλ’ ἔδὲ ὕπνον γλυκύν καὶ ἀναπαυτικὸν προξενῶσιν. Ὁ γλυκὺς ὕπνος προξέεται· α. ἀπὸ τῆς πολλῆς κόπης τῆς ἡμέρας, ὅτινες, ἐπάνω εἰς ἕνα ξηρὸν λίθον, κάμνουσι γλυκύτατον τὸν ὕπνον· ὅθεν εἶπεν ὁ Σολομὼν περὶ τῶν κοτιχασμένων δούλων, „Γλυκὺς ὕπνος τῷ δούλῳ, εἰ ὀλίγος, εἰ καὶ πολὺ φάγεται (Εκκλ. εἰ 11.) καὶ β. ἀπὸ τὴν ἀτάραχον καρδίαν· ὅθεν εἶπεν ὁ Σοφὸς Νεῖλος· Τὴν ἄμεινον ἐπὶ σπασμῶς (ἥτις εἶναι δάμνος ἀκανθάδης) καὶ θαρρύν, ἢ χρυσὴν ἔχοντα κλινὴν παρατίθαι.

τῷ ἀδελφῷ, καὶ βλέπων τὴν παχεῖαν κλινὴν ὅπῃ ἐκοιμᾶτο, ὦ! ἰδὲ, λέγει, ἰδὲ· τέτη εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῷ πολέμῳ σου ἀδελφέ. (α)

Ἀναφέρει δὲ καὶ ὁ Ἡρακλείδης εἰς τὸ Λαυσαικόν, ὅτι Ἰαββί- νος ὁ θαυμασιὸς Ἐπίσκοπος τῆς Ἀσκάλωνος, ἐπειδὴ μίαν φορὰν εἰς τὸ Πηλᾶσιον ὄρος διὰ τὸ φοβερόν καῦμα τῷ Ἡλίῳ ὅπῃ ἔτυχεν νὰ κάμῃ εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἔπλυνεν ὀλίγον τὰς χεῖρας, καὶ τὰς πόδας τε, σρώσας ἕνα καμηλόδεσμα εἰς τὴν γῆν, ἀνεπάυστο· παρῶσα ἡ ἀγιοτάτη Μήτηρ αὐτῆ· „ὦ Τέκνον, τῷ εἶπε, πῶς ξε- „θαρρῆεις, καὶ κολακεύεις τόσον τὸ κορμίσιν εἰς τοιαύτην νέαν ἡλι- „κίαν; τὸ ὅποιον κορμὶ, ὅσον περισσότερον τὸ ἐπιμελεῖται, τόσον „περισσότερον ἀγρεύει ὡσὰν ὄφιν, κατεπάνω σου νὰ σε θανατώσῃ; „ἐξήκοντα χρόνων γερόντισσα εἶμαι, καὶ ἀκόμη δὲν ἔβρεξα μὲ νε- „κρόν ἔτε τὰ πόδιά μου, ἔτε τὸ πρόσωπόν μου, παρὰ μόνον τὰ ἄκρα „τῶν χειρῶν μου. καὶ μὲ ὅλον ὅπῃ ἔπαθα τόσας ἀβρῶσας, καὶ μό- „λον ὅπῃ μὲ ἀνάγκασαν οἱ Ἱατροὶ νὰ μεταχειρίζωμαι λατρά, καὶ „ἄλλας θεραπείας τῷ κορμίν· ἐγὼ ὁμως δὲν ἠθέλησα ποτὲ νὰ τῷ „πισευσθῶ, καὶ νὰ τὸ κολακεύσω, γνωρίζουσα τὴν ἔχθραν ὅπῃ εὐρί- „σκεται ἀναμεταξὺ εἰς τὸ κορμὶ, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν· διὰ τὸτο, „τέκνον μου, ἔτε εἰς κλινὴν ἐπλαγίασα πόποτε διὰ νὰ ἀναπαυθῶ.

Ἰδὲ διὰ ἕνα σρώσιμον ἐνὸς καμηλοδέσματος· ἰδὲ διὰ ἕνα ὀλί- γον πλύσιμον, πόσος ἔλεγχος, καὶ ποταπὴ ὑπόμνησις ἐγένετο ἀπὸ ποῖον; ἀπὸ μίαν γυναῖκα φύτεως ἀδενῆς πρὸς ποῖον; πρὸς ἕνα ἄνδρα φύσεως δυνατῆς. ὦ ἐντροπή! ὦ κατασχύνη! ὁρᾷς Δέ- σποτάμην, πῶς ἡ ἀκρίβεια, καὶ πόση φυλακὴ ἀπαιτεῖται ἀπὸ τῆς νέης ἡμᾶς; Τὸτο γνωρίζων καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Πατριάρχης Ἰωάννης ἐκεῖνος ὁ ἐλεήμων, ἐδέχθη μὲν τὸ πολῦτιμον ἐκεῖνο σκέ- πασμα, ὅπῃ τῷ ἐπρόσφερεν ἕνα Ἄρχων, διατὶ εἶδεν ὅτι δὲν εἶχε· πλὴν δὲν ἐσκεπάσθη ὁ αἰοίδιμος μὲ αὐτό· ἅλ’ αὖ παλεύων ὅλην τὴν νύκτα μὲ τὰς λογισμὰς, καὶ μεμφόμενος ἑαυτόν, πῶς αὐτὸς μὲν ἔχει τοιαῦτο πολῦτιμον σκέπασμα, πολλοὶ δὲ πτωχοὶ ἀδελφοὶ ἔτε ψιᾶδιον νὰ ὑποσρώσων δὲν ἔχον, τέλος πάντων τὸ ἀπέταξε μακρὰν ἀπὸ τὴν κλινὴν τε, καὶ τὸ πρῶτον παρευθύν, ἔσειλε καὶ τὸ ἐπώλησεν εἰς

(α) Ἐν τῇ Γερουτικῇ.

τὴν ἀγορὰν, καὶ τὴν τιμὴν διεμοίρασεν εἰς πτωχούς. Ἰδὲ τὰ πρὸς ἀνέ-
παυσιν τῆς σαρκός, ταῦτόν εἶπεν, τὰ περιττὰ καὶ ὑπὲρ τὴν χρεί-
αν, εἰς ποῖα καλὰ ἐμεταχειρίζοντο τῷ τότε καιρῷ οἱ Ἀρχιερεῖς.

Τὶ διαφορὰν ἔχει ἡ κλίνη ἀπὸ τὴν ερωμνὴν.

Ὁ προφήτης Δαβὶδ κάμνει μίαν διαφορὰν εἰς τὰς ψαλμούς τε
ἀναμεταξὺ κλίνης καὶ ερωμνῆς: „Λέσω καὶ ἐκάσῃ νύκ-
τα τὴν κλίνην μου· ἐν δάκρυσί μου τὴν ερωμνὴν μου
βρέξω (α)”. Κλίνην μὲν ὀνομάζων, τὸν κοινῶς λεγόμενον
κράββατον, τὸν διὰ ὕπνον κατεσκευασμένον· ερωμνὴν δὲ, τὸν
κοινῶς λεγόμενον σοφᾶν, εἰς καθέδραν μόνην ἡτοιμασμένον· ἢ
ἡ ερωμνὴ λοιπὸν καὶ τῆς Πανισρότιτος, ταῦτόν εἶπεν, ὁ σο-
φᾶς, εἶναι ερωμένος με μαλακὰ ερώματα, τῷτο ἰδὲν βλάπτει, κα-
θώς νομίζω, ἐπεὶ ἀφορᾷ καὶ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῶν ξένων ἀδελφῶν.

Ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ Ἱερεὺς, καὶ πᾶς κληρικὸς,
δὲν πρέπει νὰ παίξῃ παιγνίδια· καὶ πῶς παι-
δεύεται ἂν τὰ παίξῃ.

Εἰς τὴν Ἀφὴν ἀναφέρονται καὶ τὰ χαρτῖα, καὶ οἱ Κύβοι, ἥτοι τὰ
ζάρια, καὶ τὰ μάγγαλα, καὶ ἡ δάμαι, καὶ ὅσα ἄλλα παιγνίδια παί-
ζει τινὰς διὰ τῶν χειρῶν· ἀπὸ τὰ ὁποῖα πάντα, δέομαι, πάν-
δεομαι, τῆς ἱερᾶς τῆς ψυχῆς, ἵνα ἀπέχη μετελειότητα· ἀπρε-
πὲς γάρ, καὶ πάντῃ ἄλλοτριον εἶναι τῷ ὑψηλῇ αὐτῆς χαρακτῆ-
ρος καὶ ἐπαγγέλματος, τὸ τὰ τοιαῦτα παίξαι· καὶ σκανδάλω
πολλὴ πρόξενον κοντὰ εἰς τὰς Χριστιανές· καὶ ἐν τῷτο μόνον, ἀλλὰ
καὶ κατὰ τὸν νόμον τῆς Ἀρχιερωσύνης τῆς. Ὁ μὲν: μβ. Κανὼν τῶν
ἀγίων Ἀποστόλων· ἔτω διορίζεται: „Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτε-

(α) Ψαλμ. 139.

ρος, ἢ Διάκονος, κύβοις χολάζων, καὶ μέδαις, ἢ παυσάδω,
ἢ κατὰ τὴν εἰσόδω.” Πηγαίνοντες δὲ ἔμπροσθεν οἱ θεοὶ Ἀπόστο-
λοι, καὶ αὐτὰς τὰς λαϊκὰς ἀφορίζουσιν ἐν τῷ· μγ· αὐτῶν Κανό-
νι, τὰς καταγινομένους εἰς ταῦτα.

Τὶ λέγω ὅτι δὲν πρέπει νὰ παίξῃ τὰ τοιαῦτα; ἔτε ὅλως
πρέπει ἀκόμη καὶ νὰ θεωρῇ ἐκείνους ὅπῃ τὰ παίζουσιν. Οὕτω τὸ
Νομικὸν Φωτὶς τίτλ. 3. κρ. κξ. λέγει, ὅτι θεωρεῖται ἡ λθ.
διάταξις τῆς „α. βιβλίας τῆς Κώδικος ταῦτα: „Ὅποιος Ἐπί-
σκοπος, ἢ Κληρικὸς παίζει τὰς Κύβους, ἢ ἄλλα τοιαῦτα παι-
γνίδια, ἢ συγκαίνοισι μετὰ τὰς παίζοντας, ἢ κἀκεῖται κοντὰ-
ντας καὶ βλέπει, ὅταν τὰ παίζων, νὰ ἀφορίζεται ἀπὸ κάδε ἱε-
ραρᾶν λειτουργίαν, καὶ νὰ χάνῃ τὸ σιτηρέσιον ὅπῃ πέρνει ἀπὸ
τὴν Ἐπισκοπὴν, ἢ τὸν κλήρον τε, ἕως, ἢ νὰ μετανοήσῃ εἰς
τόσον διωρισμένον καιρὸν· εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸν δοθέντα αὐτῷ και-
ρὸν εἰς μετάνοιαν, ἐπιμείνῃ εἰς τὴν κακίαν τε, νὰ διώκεται τε-
λεῖως ἀπὸ τὸν κλήρον μετὰ τὴν περισσίαν τε, καὶ νὰ γίνεταί βε-
λευτής, ἢτοι κοσμικὸς ὀφφικιάλος τῆς πολιτείας ἐκείνης, ἢς
ἦτον Κληρικὸς. Ἡ δὲ ρκγ· τῆς Ἱερωνίου νεαρά, κατὰ τὸν
Ἀρμενόπελον, προσάξει νὰ ἀφορίζωνται οἱ μέδαις, καὶ Κύβοις
χολάζοντες Κληρικοί, καὶ νὰ ἐγκλείωνται εἰς μοναστήριον. Ἀ-
φίνω νὰ λέγω τὰ ἄλλα κατὰ ὅπῃ προξενῶνται εἰς τὰς παίζον-
τας ζάρια, μάγγαλα, καὶ μάλιστὰ τὰ χαρτῖα· περὶ τῶν ὁποί-
ων εἶπεν ὁ θεὸς Χρυσόστομος: „Ἡ περὶ τὸ κυβεύειν σπαδὴ,
βλασφημία, ζημία, ὄργαι, λοιδορία, μυρία ἕτερα τέτων
δεινότερα πολλὰκίς ἐργάσατο (2)”. Ὅδὲ Ἀριστοτέλης, καὶ ἑθ-
νικὸς ὢν, συναριθμεῖ τὰς Κυβεύτας καὶ χαρτοπαίκτης μετὰ τοὺς
Κλέπτας καὶ Ληστές, ἔτω λέγων: „Ὁ μὲν τοι Κυβευτής, καὶ
ὁ λωποδύτης, καὶ ληστής, τῶν ἀνελευθέρων εἰσιν· αἰσχροκερ-
δεῖς γάρ (3)”.

(α) Λόγ. 1Ε· Ἀνδριαν.

(β) Ἡδιν. νικητόχ. Βιβλ. 4.

Ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ
λέωνται.

Εἰς τὴν Ἀφὴν ἀποδίδονται καὶ τὰ λασίματα τῆς Κεφαλῆς, καὶ τῶν ποδῶν· τὰ ὅποια ἤκεσεν ἄνωθεν ἀπὸ τὴν ἁγιοτάτην ἐν μοναζέσαις μητέρα τῇ Ἰεβίνα, πόσον εἶναι βλαπτικά εἰς τὸ νεάζον τοῦ σώματος· διὰ τὸτο καὶ πολλοὶ Ἀββάδες, ἀναγινώσκοντες εἰς τὰ Γερωντικά, ὅτι ἐλθόντες εἰς ἀνάγκην νὰ περάσῃν ποταμούς, καὶ διατὶ ἐντρέποντο, ὅχι νὰ πλυθῇν, ἀλλὰ μόνον νὰ ξεγυμνώσῃν τὰς πόδας, ὑπὸ θείᾳ Ἀγγελίᾳ ἀρπαζόμενοι, ἐν σιγῇ εὐρίσκοντο εἰς τὰ ἄκρα τῶν ποταμῶν. Τὴν ἀποχὴν τῶν λυτρῶν ἀνδρεῖον πρᾶγμα διδάσκει πῶς εἶναι ὁ Ἅγιος Διάδοχος ὁ Ἐπίσκοπος Φωτικῆς· λέγει γάρ· „Τὸ λυτρῶν ἀπέχεσθαι, καὶ ἀνδρεῖον λέγω καὶ σωφροσύνατον· ὅτε γὰρ τὸ σῶμα ἡμῶν ἐκδηλῶνται ἢ ἐνὸς ἐκείνης ὑγρασίας, ἢ τὴν μὴν εἰς ὑπέμνησιν τῆς γυμνότητος τῇ Ἀδὰμ τῆς ἀδόξης ἐρχόμεθα· ἵνα καὶ τῶν ἐκείνου φύλων εἰς τὸ σκεπάσαι τὴν δευτέραν τῆς αἰσχύνῃς φροντίζομεν πρόφασιν· οἷγε μάλιστα ἀγνεῖα τῇ ἐαυτῶν σώματος, τῷ κάλλει τῆς σωφροσύνης ἐνωθῆναι ὀφείλοντες (α). (1)”. Ἐξ αὐτοῦ μόνον ἂν λήσεται τινὰς δι’ ἀνάγκην ἀσθενείας.

(α) Κεφ. ΝΒ.

(1) Ὅρα δὲ καὶ τὰ ὀλίγια καὶ ψυχοβλαβεράτα ἀποτελέσματα τῶν λυτρῶν εἰς τὴν θείαν Γραφήν. Ἡ γὰρ Βησσαβὴ διὰ νὰ λυθῇ, ἐγένετο αἰτία καὶ ἔχασε τὴν σωφροσύνην τῆς καὶ μοιχεύει· ἐγένετο αἰτία καὶ ἐχάσθη ὁ ἀνδρεῖς τῆς καὶ φονεύει· ἐγένετο αἰτία καὶ ἔπεισεν ὁ Θεοπάτωρ ἐκεῖνος Δαβὶδ εἰς δύο μεγαλῶτα καὶ θανάσιμα ἁμαρτήματα, μοιχείαν, καὶ φόνον (Β. βασιλ. ια) ὁμοίως καὶ ἡ Σωσάννα διὰ νὰ λυθῇ, ἐγένετο αἰτία καὶ τὴν ἐπεθύμησαν ἐκεῖνοι οἱ δύο Γερωντες τῶν Ἑβραίων, καὶ κατ’ αὐτὴν ἔψευδομαρτύρησαν· ἐγένετο αἰτία, καὶ αὐτὴ μὲν ἐκαταδικάσθη εἰς θάνατον, ἐκεῖνοι δὲ οἱ ταλαίπωροι ἐδοκίμασαν διὰ τῆς πείρας, εἰς οὗ ἐκείνη κατεδικάσθη θάνατον (Σωσάν).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ φυλακῆς κοινῶς ὅλων τῶν Αἰδητήριων.

Ἰδὲ σὺν θεῷ ἁγίῳ, καὶ συνεργείᾳ τῶν Πανιέρων αὐτῆς εὐχῶν, ὅπως τὴν ὑπέμνησα μετὰ συντομίας, κατ’ ὅσον ἦν μοι δυνατόν, διὰ τὸ κατ’ ἓνα ξεχωριστὰ Αἰδητήρια· διὰ τὰς βλάβας ὅπως προξενῶσιν εἰς τὴν ψυχὴν. ὥς βάλλῃ λοιπὸν ὅλην τὴν δυνάμιν τῆς εἰς τὸ νὰ τὰ χαλινώσῃ ἀπὸ τὰς ἐμπαθείς των ὁρμῶν, καὶ νὰ φυλάττεται ἀπὸ τὴν βλάβην αὐτῶν.

Τί εἶναι τὰ Αἰδητήρια.

Διατὶ αὐτὰ τὰ αἰδητήρια, εἶναι αἱ θυρίδες ἐκεῖναι διὰ μέσθ τῶν ὁποίων εἰσέρχεται εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος. ἡ ζωὴ μὲν, ὅταν κυβερνῶνται καλῶς, καὶ δὲν ἀπολαμβάνουσιν τὰς συνειδησιμῆς τῶν ἡδονῶν (1)· ὁ θάνατος δὲ, ὅταν αὐτὰ γεύωνται τὰ θνησιμαῖα, ὥς τὰ σαρκόφάγα ὄρνεθ τῶν χερῶν, ὥς ὁ ἔφις· καὶ τὰ σε-

(1) Ὅθεν καὶ ὁ σοφὸς Θεοδώριτος ἐρμηνεύων τὸ τῇ Ἀσματος ἐκεῖνο· „Ἰδὲ ὁ ἀδελφός μου ὁπίσω τῇ τοίχῃ ἡμῶν ἐσκή, παρακύνειν διὰ τῶν θυρίδων, (Ἀσμα. β. 9.) λέγει ὅτι διὰ τῶν αἰδητήριων, καλῶς κυβερνωμένων, ὁ νυμφίος Θεὸς παρακύνει, δεικνύων τὸ ἑαυτῇ πρόσωπον· „Ζήτησον πῶς ὁ νυμφίος παρακύνει διὰ τῶν θυρίδων, τὸ ἑστὶ διὰ τῶν αἰδητήριων τῶν ἡμετέρων; ὅταν ἐν νόμῳ Κυρίου μελετῶντες ἡμέρας καὶ νυκτὸς θείοις ἐντρυφῶμεν λόγοις, καὶ μετὰ κατανύξεως καὶ γνώσεως προσέχωμεν τοῖς γεγραμμένοις, διανοήσομεν ἡμῶν τὰς θυρίδας, καὶ ὑποδεχόμεθα τῇ νυμφίᾳ τὸ πρόσωπον. Καὶ ὅταν ἑτέρων ἀναγνωσκόντων τὰ θεία λόγια, ἢ περὶ Θεῶν διαλεγόμενων, σπευδαίως ἀκῶμεν, πάλιν διὰ τῶν ἄλλων ὁ νυμφίος παρακύνει, καὶ τὸ ὅπτιον ἡμῖν ὑποδύκνους κάλλος.

σηπότα, ὥσπερ αἱ μῆται ταῦτόν εἶπεν ὅταν γεύωνται τὰς ψυχροβλαβεῖς καὶ θανατιφόρους ἡδονάς. Διὰ τὸτο καὶ ὁ Θεὸς Ἱερεμίας τὰς αἰδησεις ταύτας ἀνιτόμενος, ἔλεγεν: „Ἀνέβη θάνατος διὰ τῶν θυρίδων (α) ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ Νύσσης Γρηγόριος λέγει. „Τίς ἐκ οἶδε τὸ αἰνίγμα τῆς Γραφῆς, λεγέσης, διὰ τῶν θυρίδων εἰσεληλυθέναι τὸν θάνατον; τὰς γὰρ αἰδησεις, δι' ὧν ἐκπίπτουσα ἡ ψυχὴ πρὸς τὰ ἔξωθεν πράγματα, τῶν κατὰ γνώμην ἀντιλαμβάνεται, θυρίδας ἡ Γραφὴ προσηγόρευσεν, ἃς ὁδοποιεῖν τῷ θανάτῳ τὴν εἴσοδον ὁ λόγος φησί. (β)

Μὲ τί ὁμοιάζεν τὰ Αἰδητήρια.

Ἄς ἐπιμεληθῇ νὰ καθαρῶσι τὴν ψυχὴν τῆς ἀπὸ τῆς μολυσμῆς, ὅτῃ φέρει τὰ αἰδητήρια· ἐκ τῶν ἔξωθεν εἰς τὰ ἔσω· διατὶ αὐτὰ παρομοιάζεν μὲ τὰς ταρακτικὰς χειμάρρους, (ἡ παρομοίωσις εἶναι τῷ μεγάλῃ Βασιλεῖ) οἱ δὲ ποῖοι χειμάρροι, ἀφ' ἧς μίαν φοράν πλημμυρίσεν εἰς τὸν χειμῶνα ἀπὸ τῆς βαρύνουσας ὑετῆς, σῴζονεν μαζίτας ὅτι τύχωσιν ἐμπροσθὰ, λίθας, ξύλα, πηλὸς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ἂν καὶ τὰ αἰδητήρια, ἀφ' ἧς μίαν φοράν ἀφεθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνα νῦν, τότε ὁρμῶν μὲ ὀξυτάτην κίνησιν εἰς τὰ αἰδητήρια, καὶ πέρων μαζίτων κάθε ἄσπερνον θεωρίαν, κάθε αἰσχρολογίαν, κάθε πονηρὰν ἀκοήν· ἐν συντομίᾳ κάθε πηλὸν καὶ ἀκαθαρσίαν τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ ἔπειτα σρέφον ὀπίσω, καὶ τὰ ἐμβάζον ὅλα μέσα εἰς τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν, καὶ κάμνουν αὐτὴν ὅλην σκοτεινὴν, ὅλην γεμάτην ἀπὸ τόσας αἰσχροῦς Εἰκόνας, καὶ ἀπὸ τόσας ἀντιχητικὰς βοάς. Καὶ καθολικῶς εἶπεν, συμπνίγουν αὐτὴν εἰς τὰ πάθη, καὶ καθιζῶσιν ἐν σπήλαιον λησῶν, ἢ ἐν πανδοχεῖον τῶν ἀκαθαρσιῶν.

Θέλεις νὰ ἀκρίσης καὶ τὰ ἴδια λόγια τῷ Θεῷ Πατρὶ Βασιλεῖ; ἄκουσον: „Μία γὰρ ἔσα τῷ γένει ἡ ἡδονή, ὥσπερ πηγὴ τις

ἀπὸ σαρκῶν ἀναβλύζει. καὶ καθάπερ εἰς πέντε ὀχετάς, τὰς πέντε αἰδησεις διαιρεθεῖσα, διὰ τῶν ἐπὶ τὰ αἰδητήρια ἐνδοθεν ῥεῖ· ὧν ἕκαστος διὰ τῆς οικείας τῶν αἰδητηρίων ὁπῆς, τὸ αὐτὸ ῥεῖθρον τῷ καθ' ἑαυτὸν αἰδητῷ σφοδρῶς ἐμβάλλων, πᾶν εἴτε συγγενὲς ἀπακλύσας, πρὸς ἑαυτὸν ἐπισύρεται, ἰλύος τε τῆς ἀπὸ σαρκῶν πληρώσας, καὶ χειμάρρους τρόπων ἀντιστρόφως αὖτις ἀπὸ τῶν ἔξω διὰ τῶν αὐτῶν ὁπῶν, εἰς τὰς σαρκὸς δύναι ὀξύτερον ῥέων, τὴν ψυχὴν κυμαίνων, τοῖς πάθεσιν ὑποβρύχιον ὀφείρει (α)·

Ἀπὸ τοιαύτης ταρακτικῆς χειμάρρους τῶν αἰδησεων ταραττόμενος ποτὲ καὶ ὁ Θεὸς Δαβὶδ, ἐφώνησε μετ' ὀδύνης πρὸς τὸν Θεόν „Καὶ χειμάρραι ἀκομίας ἐξετάραξάν με (β)·

Διὰ ποῖα αἰτία πρέπει νὰ ἀγωνίζεται τινὰς εἰς τὸ νὰ ἀποκλείῃ τὰ αἰδητήριά τε.

Ἄς ἀγωνισθῇ νὰ ἀποκλείσῃ τὰ αἰδητήριά της διατὶ αὐτὰ εἶναι ἡ εὐκολαῖς ἐράταις πρὸς τὴν κακίαν, καὶ τῆς ἀμαρτίας αἱ εἴσοδοι, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα „Μὴ χαρισώμεθα ταῖς προχείροις εἰς κακίαν ὁδοῖς, καὶ εἰσόδοις τῆς ἀμαρτίας (γ)· Τῆς λέγω νὰ βάλῃ τὴν δύναμίν της, διὰ νὰ φυλάττῃ τὰ αἰδητήριά της· τῆς λέγω νὰ ἐπιμεληθῇ· τῆς λέγω καὶ νὰ ἀγωνισθῇ· καὶ ἐπιμένω τόσον μὲ λέξεις συνωνύμους, διὰ ποῖαν ἀφορμὴν; Ἀ: διατὶ ὁ Διάβολος σέκεται πάντοτε ἐμπροσθεν μας, καὶ παρατηρεῖ, καὶ σοχάζεται τὰ αἰδητήριά μας, καὶ εὖθὺς ὅτῃ τῷ ἀνόητῳ ἑνὰ μας μόνον αἰδητήριον, ἐμβαίνει μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ μᾶς θανατόνοι, ὡς λέγει ὁ Θεὸς Ἰσαάκ: „Ἰσάται γὰρ, ὁ ἐχθρὸς κατανοῶν, καὶ παρατηρῶν ἐκδεχόμενος νυχθημερῶς, καὶ κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καὶ περισκοπεῖ διὰ ποῖας

(α) Ἱερ. Θ. 20.

(β) Τόμ. Α. Λόφ. Ε. εἰς τὸ Πέτερ ἡμῶν.

(α) Λόγ. περὶ παρδεινίας.

(γ) Λόγ. εἰς τὰ Γένεθλ.

(β) Ψαλ. ΙΖ. 5.

„εἰσόδε τῶν αἰδητηρίων ἡμῶν ἀνοιχθείσης αὐτῷ εἰσέλθῃ, ἀμε-
„λείας δέ τινος εἰς ἐν τῶν προῤῥηθέντων ἡμῖν γινομένης, τότε καὶ
„αὐτός ὁ δόλιος καὶ ἀναιδὴς Κύων, τὰ αὐτῇ ἡμῖν ἐξαποσέλλει
„βέλη (α)“.

Β'. Διὰ τί, ὅχι μόνον ἀπὸ τὰς περιέργους ὀφθαλμοὺς ἐπιθυ-
μῇ τινος, καὶ πορνεύει, καὶ μοιχεύει, μετὰ τὴν καρδίαν, ὡς εἶπεν
ὁ Κύριος· ἀλλὰ πορνεύει, καὶ μοιχεύει καὶ ἀπὸ τὴν ἀκοὴν, καὶ ἀπὸ
τὴν ὁσφρησιν, καὶ ἡγεῦσιν, καὶ ἀφῆν, καὶ ἀπὸ ὅλας ὁμῶς τὰς αἰδή-
σεις. Ὅθεν, ὁ μὲν Θεολόγος Γρηγόριος εἶπεν εἰς τὰς ἡρωϊκὰς ὑ-
ποθήκας τῆς Παρθένου: „Παρθένε, Παρθένος ἴδι καὶ ἄσσι καὶ
„φάεσσι, καὶ γλώσση. Πᾶσι γὰρ ἐπιτροχός ἐστιν ἁμαρτίας·
Ὁ δὲ συνώνυμος αὐτῷ θεὸς Νύσσης Γρηγόριος: „Οἶμαι, φησιν,
„ἀπὸ μέρους ἐνταῦθα, περὶ παντὸς αἰδητηρίου, προειρηγένηαι τὸν
„Κύριον, ὥς ἐκολαθῆντας ἡμᾶς τῷ εἰρημένῳ, καλῶς ἂν προσ-
„θεῖναι· ὅτι, καὶ ὁ ἀκέραιος πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, καὶ ὁ ἀψάμενος, καὶ
„ὁ πᾶσαν τὴν ἐν ἡμῖν δύναμιν, εἰς ὑπηρεσίαν ἡδονῆς κατασπά-
„σας, τῇ καρδίᾳ ἐξήμαρτεν (β)“.

Ὅτι οἱ ἐν τῷ Κόσμῳ ὄντες, περισσώτερον πρέπει
να φυλάττουν τὰς Αἰδήσεις τῶν ἀπὸ τοὺς
Ἀσκητάς.

Διὰ τί, περισσώτερον φάλαξιν πρέπει νὰ ἔχῃ ἡ Πανιερό-
της τοῦ εὐρισκομένη εἰς τὸν Κόσμον, ἀπὸ ἡμᾶς ὅπῃ εὐρισκόμε-
θα εἰς τὴν ἐρημίαν. Ὅθεν γράφει πρὸς τὸν ἐν Κόσμῳ ζῶντα ὁ
μέγας Βασιλεὺς: „Μὴ τοίνυν ἀναπέσης, ὡς ἔτος· πλειόνων
„γὰρ σοι πόνων καὶ φυλακῆς χρεῖα πρὸς τὴν τῆς σωτηρίας ἐπι-
„τυχίαν ἄτε δὴ καὶ ἐν μέσῳ τῶν παγίδων, καὶ τῇ κράτει τῶν ἀ-
„ποστατικῶν δυνάμεων, ζῆν ἐκλεξαμένῳ. καὶ τὰς ἐρεδισμὰς τῶν ἁ-
„μαρτιῶν ἐν ὧσιν ἔχοντι, καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν ἐπιθυμίαν νύκτωρ

(α) Λόγ. Κς. Σελ. 167.

(β) Κεφ. ΚΑ. περὶ Παρθεν..

„τε καὶ μετ' ἡμέραν ἐκμοχλευσόμενῳ πάσαις τε τὰς αἰδήσεις (α)“.
Ἡμεῖς ἂν, θετέον, νικηθῶμεν, καὶ ἀπὸ φαγνιτὸν, καὶ ἀπὸ πιότων,
δὲν δοκιμάζομεν τόσον σφοδρὸν τὸν πόλεμον· διὰ τὴν ἡ ἐρημία καὶ
τῆς ἐρησίας τῶν ἀτόπων θεωρίων, τῶν ἡδονικῶν ἀκυσμάτων, καὶ τῶν
λοιπῶν πρὸς ἁμαρτίαν αἰτιῶν, γίνεται ὥσάν ἐνα τεῖχος ὅπῃ μᾶς
φυλάττει, καὶ σχεδὸν ἡμεῖς νικῶμεν χωρὶς πολέμου, ὡς εἶπεν ὁ
ἅγιος Ἰσαὰκ ὅτι: „ὅταν αἰδησιν τῶν πραγμάτων τις ἐλάβῃ,
„τότε γενήσεται νίκη δίχα ἀγῶνος (β)“.

Καὶ ἀπλῶς εἶπεν, ἡμεῖς, Δεσποτά μὲ, πολεμῶμεν μετὰ
ἐρί. ἀλλὰ ἡ Πανιερότης τοῦ πολεμῆναι χωρὶς μετερίζι, καὶ σῆθος με-
τὰ σῆθος μάχεται μετὰ τὰς ἐχθράς· οἱ ἀκροβολισμοὶ ἔρχονται ἀπὸ
κάθε μέρος· καὶ τὰ αἷτια τῆς ἁμαρτίας εἶναι τριγύρω της· καὶ ἡ-
μεῖς μὲν, εὐρισκόμεθα μακρὰν τῇ κρημνῇ, αὐτὴ δὲ, εὐρίσκεται
κοντὰ εἰς τὸν κρημνόν. Εἶπε γὰρ σοφώτατα ὁ μέγας ἐκεῖνος
ἐλύχνος τῆς διακρίσεως Ἀββᾶς Ποιμὴν, ὅτι οἱ μακρὰν ὄντες τῇ
Κόσμῳ, ὁμοιάζον μετὰ ἐκεῖνους ὅπῃ εἶναι μακρὰν τῇ κρημνῇ, καὶ ὅ-
ταν ἡθέλωμεν τραβιχθῆναι ὑπὸ τῇ Διαβόλῃ αὐτοὶ ἕως ὅπῃ νὰ φθά-
σαν εἰς τὸν κρημνόν, φωνάζον εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὁ Θεὸς ἔρχεται καὶ
τὰς ἐλευθερόνοιοι· οἱ δὲ ἐν τῷ Κόσμῳ ὄντες, ὁμοιάζον μετὰ ἐκεῖνους
ὅπῃ εἶναι κοντὰ εἰς τὸν κρημνόν, καὶ ὅταν ἐλκυθῶσιν ὑπὸ τῇ Δια-
βόλῃ, δὲν προφθαίνον νὰ φωνάξουν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ παρευ-
θὺς κατακρημνίζονται (γ).

Ὅθεν καὶ ἡ Πανιερότης τοῦ, ἐπειδὴ εὐρίσκεται κοντὰ εἰς τὸν
κρημνόν, εὐθὺς ὅπῃ ἀμελήσῃ, καὶ ἀνόξῃ ἐνα ἀπὸ τὰ αἰδητηρία
της, κινδυνεύει, ὅ μὴ γένοιτο Χριστὲ Βασιλεῦ! νὰ κρημνιθῇ·
διὰ τῆτο ἅς βάλλῃ ὅλα τὰ δυνατά της εἰς τὸν ἀποκλεισμόν της·
Ὡς περὶ γὰρ ἀδύνατον ἐστὶ νὰ μὴ μαυρίζῃ ἀπὸ τὸν τριγύρω ὄντα
καπνόν, τὸ ὁσπῆτι ἐκεῖνο ὅπῃ ἀνοίγει τὴν θύραν, καὶ τὰ παρά-
θυρά τε, καὶ ἐμβαίνει ὁ καπνὸς μέσα: ἔτῃ παρομοίως εἶναι ἀδύ-
νατον νὰ μὴ βλαφθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅπῃ δὲν προσέχει νὰ
ἀποκλείῃ τὰ αἰδητηρία τε· ἀλλὰ τὰ ἀνοίγει ἀπρόσεκτα, καὶ ἐμ-

(α) Λόγ. περὶ ἀποταγῆς βίης.

(γ) Ἐν τῇ Γερωνικῇ.

(β) Λόγ. ΜΔ. σελ. 270.

βαίνεν εἰς τὴν ψυχὴν αἱ ἡδονικαὶ εἰκόνες τῶν αἰσθητῶν, ὡς εἶπεν· ἡ ἀγία ἐκείνη καὶ σοφωτάτη Συγκλητική· „διὰ τῶν αἰσθήσεων ἡμῶν, καὶ μὴ βελαμέμεθα, οἱ κλέπται εἰσίσαισι· Πῶς γὰρ δύναται οἶκος, καπνὸς ἐκ τῶν ἔξωθεν κινηθέντας, καὶ τῶν θυρίδων ἀνεωγμένων, μὴ μελαίνεσθαι (γ)“.

Πῶς ἐρμηνεύεται τὸ Ἀριστοτελικὸν ἀξίωμα τὸ λέγον· „Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει.“

Πολυδρῦλῆτον ἐξάθη ἐκεῖνο τὸ τῷ φιλοσόφῳ Ἀριστοτέλει ἀξίωμα τὸ λέγον· „Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει“. ἂν ἀληθεύῃ, ἢ ἂν ψεύδεται τὸ ἀξίωμα τῆτο, πολλοὶ πολλὰ ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ κατ' αὐτῆς, ἔγραψαν, καὶ παλαιοὶ, καὶ νεώτεροι· ῥητάτ' ἄρρητάτε, φατάτ' ἀφατάτε, κατὰ τὴν παροιμίαν. Ἐγὼ δὲ τῇ διαιρέσει ταύτῃ χρώμενος, συντόμως περὶ τῆτος ἐρῶ· ὅτι, εἰμὲν ὁ λόγος περὶ τῶν ἀγαθῶν ἐστὶ, ψεύδεται τὸ ἀξίωμα· ἐπειδὴ γὰρ ὁ νῆς ἐκτίσθαι ὑπὸ Θεοῦ φύσει ἀγαθός, καὶ ἔλαβεν οἶονεῖ ἔμφυτον, καὶ οἰκίαν παρὰ Θεοῦ τὴν ἀγαθότητα· „Εἶδε γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδὲ καλὰ λίαν (β). Καὶ ὁ Ἀπόστολος· Πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν (γ)“. Ἄν καὶ δώσωμεν πῶς δὲν ἔχει καὶ ἄλλο ἀγαθὸν τυπωμένον ἐν ἑαυτῷ ἐν τῇ νηπιότητι, καὶ τῇ πρώτῃ τῷ ἀνδρώπῳ ἡλικίᾳ, ἀλλ' ὅμως αὐτὸ τῆτο τὸ νὰ μὴν ἔχῃ τυπωμένην ἐν ἑαυτῷ καμμίαν ἄλλην ἀγαθὴν ἰδέαν, διὰ τῶν αἰσθήσεων εἰσελθούσαν, ἀλλὰ νὰ ἦναι ἀπλῆς, ἀνείδεος, ἀρχιμάτιστος, καὶ ἕνας χάρις, καὶ πῖναξ ἀγραφος. Αὐτὰς λέγω ἡ ἀπλότης, ἣν ὁ νῆς ἔχει ἐν ἑαυτῷ, εἶναι ἕνα ἀγαθὸν τὸ πρῶτισον, καὶ οἰκειότατον τῇ ἑαυτῷ φύσει. Ἐπειδὴ ἔτως ἀπλῆς ἐκτίσθαι παρὰ Θεοῦ, κατὰ τὸν Ἐκ-

κλησιαστικῶν λέγοντα· „Πλὴν ἴδε τῆτο εὖρον, ὃ ἐποίησεν ὁ Θεὸς σὺν τὸν ἀνθρώπον εὐθεῖ· καὶ αὐτοὶ ἐζήτησαν λογισμὰς πολλὰς (α)“. Καὶ κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον εἰπόντα περὶ τοῦ Ἀδάμ, ὅτι ἐποίησεν αὐτὸν ὁ Θεὸς γυμνὸν τῇ ἀπλότητι· „Τοῦτον γὰρ ἔπρεπεν εἶναι τὸν ἀπ' ἀρχῆς (β)“.

Διὰ τί ὁ Νῆς ἐκτίσθαι ἀπλῆς, καὶ ἀνείδεος.

Ἐκτίσθαι δὲ ὁ νῆς ἔτι ἀπλῆς, ἀνείδεος, καὶ ἀρχιμάτιστος, διὰ τὰ ἔχει εἰκόνα, καὶ ὁμοίωσιν, μετὰ τὸν ἀπλῆν, ἀνείδεον, καὶ ἀρχιμάτιστον δημιουργόντα· „Κατ' εἰκόνα γὰρ φησι, καὶ ὁμοίωσιν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον (γ)“. Κι ἀκολούθως, ἵνα διὰ τῆς ὁμοιώσεως ταύτης, ἐνῆται μετὰ τὸ ἀρχέτυπον ὅθεν κατὰ ὅλον ὁ ἀγὼν τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ κατὰ Κόσμον φιλοσόφων εἶναι, τὸ νὰ μορφόνεν τὸν νῆν τις μετὰ διαφορὰς ἰδέας, καὶ φαντασιώδεις γνώσεις τῶν φυσικῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, εἰς τῆτο γὰρ συνίσταται ὅλον τὸ κράτος τῆς ἔξωθεν φιλοσοφίας· ἔτι ἐκ τῆς ἐναντίας ὅλος ὁ ἀγὼν, καὶ ἡ τελειότης τῶν σπαδαίων καὶ ἐναρέτων εἶναι, τὸ νὰ ἐξαλείψεν μετὰ ἀπὸ τὸν νῆν τις κάθε σχῆμα, καὶ εἶδος, καὶ νόημα ὅπῃ ἐτυπώθησαν εἰς αὐτὸν, νὰ τὸν καταστήσεν δὲ ἀπλῆν, ἀνείδεον, ἀρχιμάτιστον, καὶ ἀμορφον· καὶ ἔτω διὰ τῆς τοιαύτης ἀπλότητος, καὶ μετὰ τὸν Θεὸν νὰ ἐνωθῇ, καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἐκείνην καὶ νηπιώδη κατάστασιν νὰ ἐπιστραφῇ. Αὕτη γὰρ εἶναι ἡ ἐπιστροφή ἐκείνη, περὶ τῆς ὁποίας εἶπεν ὁ Κύριος· „Ἄμην λέγω ὑμῖν· ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γέννησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσελθῇτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν ἐβρανῶν (δ)“. Ὅθεν εἶπεν ὁ σοφὸς Νεῖλος· „Μακάριος ὁ νῆς, ὃς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, τελείαν ἀμορφίαν ἐκτήσατο (ε)“. Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος· „Ὡς-

(α) Ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς.

(β) Γεν. Α. 31.

(γ) Α. Τιμ. Δ. 4.

(α) Ἐκκλ. Ζ. 29.

(β) Λόγ. εἰς τὰ Γέν.

(γ) Γεν. Α. 21. 27.

(δ) Ματθ. ΙΗ. 2.

(ε) Κεφ. ριζ. περὶ προσευχῆς.

„περὶ ἐκ ἐν χειροποιήτοις Ναοῖς κατοικεῖ ὁ Κύριος, ὅτως ἐδὲ ἐν δια-
 „τυπώσεσιν ἰσιν, καὶ πλάσμασιν νοητοῖς.” Καὶ ὁ Θεὸς Διάδοχος·
 „Τότε αὐγάζει ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ μακάριον φῶς τῆς Θεότητος,
 „ὅταν πάντῃ εὐκαιρήσῃ ἀπὸ πάντων, καὶ ἀρχιμάτιστος ἐκ τέτων γέ-
 „νηται· εἴπερ ἡ λαμπρότης ἐκείνη, κατὰ σέρησιν τῶν πάντων
 „νοημάτων παραφαίνεται τῷ καθαρῷ νοῖ (α).”

Εἰ δὲ περὶ τῶν κακῶν ὁ λόγος ἐστίν, διῃσχυρίζομαι, ὅτι πάντα
 πάντως εἶναι ἀληθές· ὅτι τὸ ἀξίωμα· ἐπειδὴ γὰρ τὸ κακὸν πα-
 ρὰ φύσιν ἐστίν, καὶ ἐπέσакτον, καὶ ξένον τῆς τῆ νοὸς φύσεως, ἀγα-
 θῆς κτισθείσης, ὁ δαμόθεν ἄλλοθεν τῆτο δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς
 τὸν νῦν, εἰμὴ διὰ τῶν αἰδησεων ἔξωθεν· καὶ σύντομος ἀπόδειξις,
 καὶ μάρτυς ἐχέγγυος τῇ λεγομένῃ αὐτὸς ὁ Ἀδάμ, ὁ ἀπλάσα-
 τος ἐκεῖνος, καὶ πρῶτος χειρὶ Θεῷ πλαθεὶς ἄνθρωπος. Τῆτο
 γὰρ εἰς τὸν νῦν τὸ κακὸν εἰσῆλθε. καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἀμαρτίας, ἔχῃ
 ἔσωθεν διὰ τῶν λογισμῶν, ἀλλὰ ἔξωθεν διὰ τῶν αἰδητηρίων,
 προσβαλόντος αὐτῷ τῷ Διαβόλῳ διὰ τῆς πονηρᾶς συμβελῆς
 τῆς περὶ τὸ φυτόν (1).

Μὲ τί τρόπον ἀποκλείει τινὰς τὰς Αἰδησεις τε ἀ-
 πὸ τὰς ἡδονὰς των.

Τὶ ἐν ἐκ τῆτο συμπεραίνομεν; ὅτι καθεῖδε ἰδέα κακῆ, καὶ κα-
 θε τύπος πάθος, διὰ τῆς μεσιτείας καὶ διακονίας τῶν αἰδητηρίων
 εἰς τὴν ψυχὴν εἰσέρχεται. Καὶ ἂν τὰ αἰδητήρια δὲν ἀποκλεισ-
 θῶν, ἐδὲ τὰ κακὰ, καὶ τὰ πάθη νὰ ἀποκλεισθῶν δύνανται. Μὲ
 ποῖον δὲ τρόπον ταῦτα ἀποκλείονται; ἄκυσον· τὰ παρὰ θύρα τῇ

(α) Παρὰ Καλλιόπῃ Ξανδοπέλῳ. Κεφ. Ε'Ε.

(1) Βεβαιῶν δὲ τῆτο καὶ ὁ μέγας Μακάριος εἰπὼν περὶ τῷ Ἀδάμ· „ὁ
 „Ἀδάμ ἐκτίσθη καθαρὸς ἀπὸ τῷ Θεῷ εἰς διακονίαν αὐτῷ.... ἀλλ' ἐξ ἧ δ
 „λόγος, ὁ πονηρὸς προσῆλθεν αὐτῷ, καὶ προσωμύλησεν, αὐτὸς πρότερον
 „διὰ τῆς ἔξωθεν ἀκοῆς ὑπέδεξατο αὐτόν· εἴτα διῆλθεν αὐτῷ διὰ τῆς καρ-
 „δίας, καὶ κατέχεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν (ὁμιλ. ια. κεφ. ε.).

Ναὺ τῇ Σολομώντος ἦτον περιπλεγμένα με δίκτυα, διὰ νὰ μὴν
 ἐμβαίνειν εἰς αὐτὸν τὰ ἀκάθαρτα ζωῦφια· ὅτω γὰρ γέγραπται
 „Καὶ αἰδυρίδες δικτυωταί (α).” Τῆτο δὲ ἦτον αἰνίγμα, ὅτι
 ὅποιος θέλει νὰ μὴν ἐμβαίνειν εἰς τὴν ψυχὴν τε, ἡ ἀκάθαρταις
 ἡδοναῖς τῶν αἰδησεων, πρέπει νὰ ἔχῃ περιπλεγμένα εἰς τὰ πα-
 ρὰ θύρα τῶν αἰδητηρίων τε δίκτυα. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ δίκτυα; εἴ-
 ναι ἡ μνήμη τῇ θανάτῃ· ἡ ἀπολογία ἐπὶ τῆς φοβερᾶς Κρίσεως·
 καὶ ἡ μνήμη τῶν αἰωνίων κολάσεων· με αὐτὰ γὰρ δύναται ὁ ἄν-
 θρωπος νὰ ἀποβάλῃ τὰς ἡδονὰς, καὶ τὰς ἀμαρτίας, ὅταν τύχῃ
 νὰ παρασαθῶν ἐμπροσθεν εἰς τὰς ὁφθαλμοὺς, καὶ τὰ ἄλλα τὰ αἰ-
 δητήρια. Ὅτι δὲ ταῦτα ὅτος ἔχει, βεβαιῶν καὶ ὁ Σοφὸς Νεί-
 λος λέγων· „Δεῖ τὸς ὡς ναὸν καθαρὸν τὴν αὐτῶν διάνοιαν φυ-
 „λάττειν βελομένους, καθάπερ ἐκεῖ δικτύω ταῖς θυρίσιν, πρὸς τὸ
 „μηδὲν εἰσέρπειν τῶν ἀκαθάρτων κατεσκευάσθῃ, ὅτω καὶ ταῖς αἰ-
 „δησεις κωλύματα λογισμῶν ἐνδιαπλέκειν, τὰ δυσχερῶς τῆς
 „μελέτης κρίσεως, ταῖς εἰσερχόσαις ἀκαθάρταις μορφαῖς ἀπο-
 „τειχίζοντα τὴν εἴσοδον (β).”

Ὅ δὲ Θεὸς Ἰσίδωρος ὁ Πηλεσιώτης διδάσκωντας με ποῖον
 τρόπον πρέπει νὰ φυλάττῃ τινὰς τὰς αἰδησεις τε ἀπὸ τὰς ἡδονὰς,
 λέγει, ὅτι ὁ νῦν τῷ ἀνθρώπῳ πρέπει νὰ σέκεται ὡς ἂν Βασιλεὺς
 καὶ αὐτοκράτωρ, καὶ νὰ ἔχῃ λογισμὰς φοβερὰς καὶ ἀρματωμένους,
 ὡς ἂν στρατιώτας, διὰ νὰ φυλάττῃ τὰς θύρας τῶν αἰδησεων, καὶ
 νὰ παραμονεύῃ ἐκεῖ διὰ νὰ ἐμποδίζῃ τὰς ἐχθρὰς νὰ μὴν ἐμβῇ
 μέσα· διατὶ, εἰ δὲν ἐμβῇ μέσα, ὁ πόλεμος, καὶ ἡ νίκη εἶναι εὐ-
 κολος· εἰ δὲ ἐμβῇ, τότε ὁ πόλεμος γίνεται δύσκολος, καὶ ἡ
 νίκη ἀμφίβολος· „Χρὴ τὸν νῦν, οἷα Βασιλέα αὐτοκράτορα, λο-
 „γισμὰς φοβερὰς, καὶ πάντοθεν ὅπλοις πεφραγμένους, πρὸς τὰς
 „τῶν αἰδησεων καταπέμπειν πύλας, προαπαντησιμένους, καὶ προ-
 „πολεμῶντας, καὶ εἰρξοντας τὰς πολεμίας· καὶ μὴ πρῶτον συγχω-
 „ρήσαντας τὴν εἴσοδον, ὕστερον ἀμφήρισον ἀναδέχεσθαι μάχην·

(α) Ἰερ. ΜΑ. 16.

(β) Λόγ. ἀσκητ. σελ. 190. τῆς Φιλοκαλίας.

„ἥτις πολλαίς καὶ ἑτεροκλινῆς γενήσεται, τοῖς ἀντιστρατευομένοις τὸ τρόπαιον ὀρέγυσσα (α)“.

Διὰ τῆτο καὶ ἡ ὑμετέρα Πανιερότης, εἰ μὲν τάς τρεῖς τρόπους, καὶ τοιαύτας προφυλακὰς ἀποκλείσῃ τὰ παράδυστα τῶν αἰδιτητηρίων τῆς, ἐν εὐκολίᾳ θέλων μαρνανθῆν ὅλα τὰ κατ' ἐνέργειαν πάθη, ὅπῃ μὲ κοινὸν ὄνομα λέγονται σωματικά, καὶ ἑξωτερικά. Μὰ τί λέγω μόνον τὰ ἑξωτερικά καὶ σωματικά; καὶ αὐτὰ ἀκόμι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πάθη, ὅπῃ κοινῶς ὀνομάζονται ἑσωτερικά καὶ ψυχικά, ὅταν παύσεν ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσέρχωνται αἱ ἡδοναὶ τῶν αἰδιτητηρίων· αὐτὰ, λέγω, ὀλίγον κατ' ὀλίγον μαρνανθῆναι, καὶ ἀδενῆσι, καὶ μὲ τὴν πολυκαιρίαν νεκρόνουνται.

Μὲ τί ὁμοιάζον τὰ πάθη.

“Ὅθεν ἔλεγεν ὁ ἄββας Ποιμὴν, ὅτι καθὼς οἱ ὄφεις ὁποῦ ἀποκλεισθῶσι μέσα εἰς κἀνένα ἀγγεῖον, μὴ λαβόντες τροφήν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀποδνήσκουσιν· ἔτσι καὶ τὰ πάθη ὅπῃ εἶναι, ἑσώθεν τῆς καρδίας μας, ὅταν ἀποκλεισθῶν, καὶ δὲν λαμβάνουν τὴν βρομεράντες τροφήν, ἔξωθεν ἀπὸ τὰ αἰδιτητήρια τῆ σώματος, μὲ τὴν πολυκαιρίαν ἀδενῆσι, καὶ ἀποδνήσκουσιν (β) (1)“.

(α) Ἐπις. ΡΖ. Εὐτονίῳ Διακόνῳ

(β) Ἐν τῷ Γερωντικῷ

(1) Καὶ κατὰ ἄλλον δὲ τρόπον, παρομοιάζον τὰ πάθη, ὡς τὰ μικρὰ σκαλήκια ὅπῃ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὴν λάσπην, καὶ τὸ βάθος λίμνης, ἢ νερὸ τινός· τὰ ὅποια, ἐν ὅσῳ μὲν δὲν ἔχον τί νὰ φάγουν ἡσυχάζον καὶ εἰρηνεύον· εἰ μὲν δὲ τύχη νὰ εἴσῃ τινὰς εἰς τὴν λίμνην, ἢ τὸ νερὸν ψίχας ψωμίου, ἢ ἄλλο τι φαγητόν, παρευδύς τὰ βλέπεις νὰ κινῶνται, καὶ εὐγαθόντα ἀπὸ τοῦ βάθος νὰ τρέχον εἰς τὴν τροφήν· τοιςαυτοτρόπως, καὶ τὰ πάθη μὴ λαμβάνοντα ἔξωθεν διὰ τῶν αἰδιτητηρίων, καμμία τροφήν καὶ ἡδονήν, ἡσυχάζον εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας, καὶ ἡρεμῶν· ὅταν δὲ τύχη νὰ ἔμβῃ διὰ τῶν αἰδιτητηρίων καμμία ἡδονή, καὶ μάλιστα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ἐν τῷ ἅμα κινῶνται ἀπὸ τοῦ βάθος ἐκεῖνο, καὶ τρέχον εἰς τὴν τροφήν· Καὶ ἡ μόνου τῆτο, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆ προσώπου ζωγραφίζει τὸ κάθε πάθος τὴν κίνησίν τε, καὶ δίδει καὶ εἰς τὰς ἑξω νὰ τὸ καταλάβῃ· ἔτσι χάριν λόγου· τὸ πάθος τῆ φόβου, εὐδύς ὅπῃ κινήσῃ εἰς τὴν καρδίαν ἀπὸ καμμία φοβε-

“Ὅτι ὁ Διάβολος μὴ ἀπολαμβάνων τὰς ἡδονὰς τῶν αἰδιτήσεων, ἀποδνήσκει.

Ἀκολέσας δὲ καὶ ὁ Διάβολος, ἐπειδὴ ἔχει διὰ τροφήν τα τὰ πάθη καὶ τὰς ἡδονὰς τῶν αἰδιτήσεων, ὅταν τὴν τοιαύτην ὑσερησῇ τροφήν, συναποδνήσκει καὶ αὐτός, καθὼς ἔλεγεν ὁ Ἰώβ· „μυρμηκολέων ὦλετο παρὰ τῆ μὴ ἔχειν βοράν (α)“.

Διατὶ ὁ Διάβολος λέγεται μυρμηκολέων.

Οὕτω γὰρ καὶ ὁ σοφώτατος Νεῖλος τροπολογικῶς ἡγήνευσεν τὸ τοιαύτον βῆτόν λέγων, ὅτι ὁ Διάβολος λέγεται μυρμηκολέων, ὁμοίως, καὶ κάθε πάθος· διατὶ εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν φαίνονται μικρὰ ὡς ἀν μύρμηκες, ἀλλ' ὕστερον καταντῶν καὶ γίνονται μεγάλα ὡς ἀν οἱ λέοντες· „Τὸ ἐνεδρευτικὸν τῶ πάθος δείξαι,“ δειλῆσας ὁ μέγας Ἰώβ, συνεξεῦρεν αὐτῷ τὴν προσηγορίαν ἐκ τῆ δραστηότητος λέοντος, καὶ ἐκ τῆ πάντων εὐτελεστάτης μύρμηκος, „συνδεις τὸ ὄνομα· αἱ μὲν γὰρ προσβολαὶ τῶν παθῶν, ἀπὸ τῶν εὐτελῶν ἀρχονται φαντασιῶν, μύρμηκος δίκην λανθανόντως,“ προσέρπασαι· τὰ δὲ τελευταῖα, ἐπὶ μέγαν ἐξαίρεται ὄγκον, „ὡς ἐκ' ἑλαττον λέοντος ἐπιδρομῆς τῷ παρατυχόντι παρέχειν τὸν κίνδυνον· δι' ὃ χρὴ τὸν ἀγωνιστὴν, τότε παλαίειν πρὸς τὰ πάθη, ὅταν ὡς μύρμηκες προσέρχωνται, δέλεαρ τὴν εὐτέλειαν,“ προβαλλόμενα· εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν τῆ λέοντος φθάσωσιν ἰσχυρῶς, „προελθεῖν, δυσκαταγώνισα“ γίνεται· βορὰ δὲ αὐτῶν, ὡς ἡδη „πολλάκις εἴρηται, αἱ διὰ τῶν αἰδιτήσεων εἰσερχόμεναι τῶν αἰ-

(α) Ἰώβ. Δ. ΙΙ.

εἰ μὲν θεωρίαν, χύνει μίαν κτηρινάδα εἰς τὸ πρόσωπον· ἔτσι τὸ πάθος τῆ μίσεως, κάμνει τὸ πρόσωπον νὰ κατηφιᾷ εἰς τὴν τῆ μισούμενου· ἔτσι τὸ πάθος τῆς ἐντροπῆς, κοκκινίζει τὸ πρόσωπον· ἔτσι τὸ πάθος τῆ ἐρατος, ἀλλοιοῖ τὴν ὄψιν εἰς τὴν θεωρίαν τῆ ἐρωμένου προσώπου· καὶ καθεξῆς κάθε πάθος προξενεῖ ἰδίαν ἀλλοίωσιν.

„Οιδιτῶν Εἰκόνες· αὐταὶ γὰρ τρέφουσιν τὰ πάθη, ἕκαστον εἶδον, ἕλον ἐκ διαδοχῆς ὀπλίζεσθαι κατὰ τῆς ψυχῆς (α).”

Βλέπεις Δεσπότη με φίλτατε, ποῖας μεγάλας ἐχθρὰς ἔχεις νὰ νικήσῃς; ὁρᾷς, ὅτι καὶ τὰ πάθη, καὶ τὸν Διάβολον μέλλεις νὰ θανατώσῃς, ἀνίσως ἀποκόψῃς τὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθητηρίων σου; „Αὐχ! μά τέτι ἡ ἐκκοπή, καὶ ἡ νίκη, δὲν ἔχει νὰ τῆς ἀποβῇ χωρὶς πόλεμον. Καθὼς μὴδὲ εἰς τὰς ἐξωτερικὰς πολέμους, ἡμπορεῖ τιναὶ νὰ νικήσῃ χωρὶς πρότερον νὰ πολεμήσῃ· εἶναι βέβαιον, ὅτι μέγαλον ἀγῶνα ἔχεις νὰ δοκιμάσῃς εἰς κάθε σου αἰσθητήριον, καὶ ἀπὸ τὴν συνήθειαν, καὶ ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν. Διὰ τὴν κακὴν συνήθειαν ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος θέλει τραβίζει τὸ κάθε αἰσθητήριον, διὰ νὰ ἀπλώσῃ εἰς τὸ ἡδονικὸν ἀντικείμενόν τε, ὅταν ᾖ· ναι παρὸν· καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, θέλει κάμῃ μέγαλον πόλεμον εἰς τὴν ἐνδύμῃσιν καὶ φαντασίαν τῆ νῆ, διὰ νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν ἐκείνης τῆς ἡδονῆς, μὲ σιοπὸν διὰ νὰ συναπολαύσῃ καὶ αὐτὸς ὁμῶς τὴν αὐτὴν ἡδονήν.

Ἀλλὰ καρδιά, Δεσπότη με, καρδιά! σάσα ἀνδρειωμένος, καὶ μὴ συγκατανεύσῃς εἰς τὸ δέλημα τῶ ἐχθρῶ· λέγων εἰς τὸν ἑαυτὸν σε τὸ ἱαμβικὸν ἐκεῖνο ἀπόφθεγμα τῶ θεολόγου Γρηγορίου: „Οὐδεὶς ἀριστεύς ἐκ προδότης δειλίας. Νίκαι γὰρ εἰσπράττεται „τὰς εὐφημίας.” Οἱ Ψύλλοι, ἔθνος Λιβυκόν, τότε ἐγνώριζαν πῶς εἶναι τὰ τέκνατων γνήσια, εἰς ἐκεῖνα ἐπιάνασιν μὲ ἀνδρίαν, καὶ χωρὶς φόβον, μίαν Ἐχιδναν ὅπῃ οἱ γονεῖς ἔβαλλον ἔμπροσθέν τε· καὶ ἡ Πανιερότης σε κάμῃ τὸν ἐχθρὸν νὰ γνῶρίσῃ πῶς εἶσαι τῇ ἀληθείᾳ τέκνον γνήσιον Χριστῶ, τῶ ἁγνίστου Πατρός σε, τῶ νικήσαντος τὰ πάθη, καὶ τὸν Διάβολον, μὲ τὴν ἀνδρίαν ὅπῃ ἔχεις νὰ δείξῃς κατὰ τῶν ἡδονῶν τῶν αἰσθητηρίων σου. Καὶ ἂν αὐτὸς σέκεται πολεμῶν σε, μὴ φοβηθῇς νὰ τῷ εἰπῇς ἐκεῖνο ὅπῃ εἶπεν εἰς τὸν Ξέρξην ὁ ἀνδρεῖος Σπαρτιάτης ἐκεῖνος: „ἡδυνηθῇς, ὦ Βασιλεῦ, νὰ διαπεράσῃς τὴν θάλασσαν, καὶ νὰ διαρρήξῃς τὸ ὄρος τῶ Ἀθωνος, ἀλλὰ δὲν θέλεις διαπεράσεις „τὴν πλευρὰν ἐνὸς Σπαρτιάτη ἀρματωμένον.” καὶ διὰ τῆς

πάντων, δείξον εἰς τὸν ἐχθρὸν, ὅτι δὲν εἶσαι ὁστος τῶν αἰσθητικῶν σου, ἀλλὰ αὐθέντης καὶ Βασιλεὺς· δείξον, ὅτι δὲν εἶσαι σάρκα μόνον, καὶ αἷμα, ἀλλὰ νῆς λογικὸς, διαρτισμένος ἀπὸ τὸν Θεόν, διὰ νὰ εἶσαι ἡγεμὼν καὶ αὐτοκράτωρ ἐπάνω εἰς τὰ ἄλογα πάθη τῶ σώματος.

Εἰπέ δὲ εἰς τὸν ἑαυτὸν σε καὶ περὶ τῆς κακῆς συνήθειας, ἐκεῖνο τὸ σοφὸν γνωμικόν: „Ἀριστερον μάχημα τοῖς ἀνθρώποις τὸ „ἀπομαθεῖν τὰ κακά.” Καὶ ἂν ἐγὼ ἔμαθον κακῶς νὰ δίδω εἰς τὰ αἰσθητήριά με τὰ ἡδονικὰ ἀντικείμενά των, καὶ ἀπὸ τὴν κακὴν μάχησιν ἔγινε κακὴ συνήθεια, καὶ ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειαν ἔγινε κακὴ ἔξις· διὰ τὴν νῆ νὰ μὴ τὰ μαθητεύσω; ὅλον τὸ ἐναντίον, ἵνα ἡ καλὴ μάχησις, γένῃ καλὴ συνήθεια, καὶ ἡ καλὴ συνήθεια γένῃ καὶ καλὴ ἔξις; Μὰ ἔχω νὰ δοκιμάσω πικρότητα καὶ δυσκολίαν εἰς τὴν ἀρχήν; ἂς δοκιμάσω· διὰ νὰ ἡμπορῶ μετὰ ταῦτα νὰ δοκιμάσω καὶ εὐκολίαν, καὶ ἡδονήν. Διὰ τὴν, καθὼς τὸ δένδρον ὅπῃ ὀνομάζεται Λωτὸς (ἢ τοῖς ζαχαροκάλαμον) ἔχει μὲν πικρότητα τὰς ῥίζας ἀπὸ κάθε δένδρον, γλυκυτέρας δὲ τὰς καρπὰς ἀπὸ κάθε ἄλλο, τόσον ὅπῃ ἡ γλυκύτης τε ἐσάθη ἄλλῃ Ἐχενήϊς τῶν πλοίων τῶ Ὀδυσσεως, καὶ ἐκράτησε τὰς πλεοντάς εἰς τὸ κατὰ Λιβύην Τυρρηνικὸν πέλαγος, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος· ἔτι καὶ αἱ πρῶται πράξεις καὶ μαθήσεις τῶν ἀρετῶν ὅπῃ γεννῶσιν τὴν ἔξιν αὐτῶν, εἶναι πικρόταται, καὶ δυσκολώταται εἰς τὴν αἴσθησιν· ἀλλ' αἱ πράξεις ὅπῃ γεννῶνται ἔπειτα ἀπὸ τὰς ἀποκτηθείσας ἔξεις τῶν ἀρετῶν, εἶναι γλυκύταται, καὶ εὐκολώταται.

Καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἰδὲ ἀοράτως περιστάνται ἄνωθεν Ἄγγελοι, σεφάνους κρατῆντες εἰς χεῖρας· ἰδὲ σεφανοθέτης κάθεται ὁ Χριστὸς, καὶ ὅσαι φοραῖς ἡθελες νικήσῃ εἰς τὸν πόλεμον αὐτόν, καὶ δὲν συγκατανεύσῃς εἰς τὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθητηρίων σου, τέσαις φοραῖς μὲ ἀοράτως θριάμβως ἔχεις νὰ σεφανωθῇς. „Πόνοι γὰρ „φισιν ὁ μέγας Βασιλεὺς, γενῶσι δόξαν, κάματοι δὲ, προξενῶσι σεφάνους.” Μὰ ὅχι· ἐνικήθῃς, (ὅπερ μὴ γένοιτο!) μίαν φορὰν, ἢ καὶ δύο, μὴ τελείως καταπέσῃς· ἀλλὰ μὲ ἀνδρίαν ἐπικαλούμενος τὸν Θεὸν εἰς βοήθειαν· εἰς ἅτω κάμῃς, παρευδύς ἔχεις νὰ ἔλθῃ ἡ χάρις τῶ Θεοῦ εἰς βοήθειάν σου, καὶ νὰ μὴν σε ἀφήσῃ

νὰ νικῆθῃς τελείως ἀπὸ τὸν ἐχθρόν. Θέλεις νὰ τὸ βεβαιωθῇς; ἀπολέθει μοι νὰ ὑπάγωμεν ἔως εἰς τὰ Σόδομα· ἔφθασες; Νὰ ἐδῶ οἱ πέντε Βασιλεῖς τῶν Σοδόμων, μᾶς ἀναφέρει ἡ Σεία Γραφή (α) ὅτι ἦτον ὑποτασσόμενοι εἰς τὸν Βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων, Χολοδογόμορ ὀνομαζόμενον, καὶ τὰς μετ' αὐτῆ τρεῖς Βασιλεῖς, εἰς διάστημα χρόνων δέκα, πληρόντες φόρον καὶ χαράτζιον εἰς αὐτόν· μὲ τὰ ταῦτα εἰς τὸν δέκατον τρίτον χρόνον ἀποστάτησαν, καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ πληρώσεν τὸ συνειθεσμένον δόσιμον εἰς τὸν Ἀσσύριον Βασιλέα, καὶ τὰς μετ' αὐτῆ· ὀργίζεται πολλὰ διὰ τῆτο ὁ Χολοδογόμορ· συνάγει δύναμιν μεγάλην· καὶ πολεμεῖ τὰς πέντε Βασιλεῖς, καὶ εἰς τὸν δέκατον τέταρτον χρόνον ἐφάνη ὅτι τὰς ἐνίκησε κατὰ τὸ παρὸν, καὶ τὰς ἡχμαλώτισε· μὰ τί γίνεται; Ἀκύνσας ὁ Ἀβραμ τὸ γεγονός, διὰ τὴν ἀγάπην τῆ ἀνεψιῦς τῆς Λὼτ, τρέχει, πηγαίνει, πολεμεῖ, νικᾷ, καὶ τὰς ἐλευθερόνοι.

Πῶς ἐννοεῖται εἰς τὰ αἰσθητήρια ὁ εἰς τὰ Σόδομα γεγόμενος πόλεμος.

Τῆτι εἶναι μία ἱστορία, ἡ ὁποία τροπολογικῶς ἐννοεῖται ἐπάνω εἰς τὰ πέντε Αἰσθητήρια, καὶ τὸν Διάβολον, καὶ τὰ πάθη. Οἱ πέντε Βασιλεῖς εἶναι τὰ πέντε αἰσθητήρια, τὰ ὅποια ἔως εἰς τὸν δωδέκατον χρόνον τῆς παιδικῆς ἡλικίας, διὰ τὴν ἀδιακρίσιν καὶ ἀτελειότητα τῆ λογικῆς, ἀπολαμβάνοντα τὰς αἰσθητὰς ἡδονὰς, πληροῦν ταύτας χαράτζι εἰς τὸν Ἀσσύριον Διάβολον, καὶ εἰς τὰς μετ' αὐτῆ τρεῖς Βασιλεῖς, δηλ. εἰς τὰ τρία ἀρχικά καὶ καθολικά πάθη, τῆς λήθης, ἀγνοίας, καὶ ῥαθυμίας· ἀφ' οὗ δὲ τὸ λογικὸν ἀρχίσῃ νὰ λαμβάνῃ διάκρισιν τῆ καλῆς καὶ τῆ κακῆς, καὶ μάστις τῆς βλάβης ὅπῃ πάσχει, τότε τὰ πέντε αἰσθητήρια ἐμποδιζόμενα ἀπὸ τὸ λογικόν, δὲν θέλουν νὰ πληρώσεν τὸ χαράτζι εἰς τὸν ἐχθρόν· ἡ γὰρ δὲν θέλουν νὰ ἀπολαμβάνουν τὰς ἐπιθυμητὰς ἡδονὰς τῆς· ὅθεν κάμνει πόλεμον μέγαλον ὁ ἐχθρὸς,

πολεμῶν γαργαλίζων τὰ αἰσθητήρια ταῦτα εἰς τὴν συνειδισμένην τῆς ἡδονῆς, καὶ τὰ νικᾷ· ἄλλ' ὁ ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ καταγόμενος Ἰησὺς Χριστὸς, ἐπικαλόμενος εἰς βοήθειαν, ἀκείει, ἐρχεται, καὶ ἐνδυναμώνσας τὸ λογικόν μετὰ τὴν χάριν τε, τὰ ἐλευθερώνει δι' αὐτῆ ἀπὸ τὴν παντελῆ νίκην τῆ ἐχθρῆς.

Ἰδὲ πῶς καὶ ὁ μέγας ἐκείνος καὶ σοφώτατος Νεῖλος, τὴν ἱστορίαν ταύτην τροπολογεῖ, λέγων· „Ἡμεῖς ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης παιδευόμεθα τὸ κατ' ἑαυτὰς, καὶ τῶν αἰσθητῶν, πρὸς τὰ αἰσθητὰ διδασκόμεθα πόλεμον· ἕκαστος γὰρ ἡμῶν ἀπὸ γεννήσεως ἄχρι τῶν δώδεκα ἔτων, ἔπω τὴν διάκρισιν κεκαθαρμένος, ὑποτίθῃσιν ἀνεξετάσως τὰς αἰσθήσεις τοῖς αἰσθητοῖς, καθάπερ „Δοσπότης ὑπεργέσας πρὸς τὰ κελεύόμενα· ὁρασιν μὲν, ὁρατοῖς, ἀκοὴν δὲ, φωναῖς· γεῦσιν δὲ, χυμοῖς· ἀτμοῖς δὲ, τὴν „ὁσφρησιν· ἀφὴν δὲ, τοῖς αὐτὴν κινεῖν πεφυκόσιν αἰσθητοῖς· ἔδὲ „μίαν τῶν ἀντιλήψεων διακρίναι κώλυσιν δυνάμενος εὐρεῖν διὰ τὴν „νηπιότητα.“ Ὅταν δὲ ὁ λογισμὸς ὑφαδρύνεσθαι μέλλῃ, καὶ τῆς βλάβης ἀρξῇται αἰσθάνεσθαι, ἀποσπᾷσιν εὐθὺς ἐννοεῖ, καὶ φυγὴν τῆς „τοιαύτης βλάβης· καὶ μὲν ἰσχυρὸς γεγόμενος τῇ λογισμῷ ταύτην „βεβαιώσῃ τὴν γνώμην, ἐλεύθερος εἰσάπαν διαμένει, πικρὸς ἀποδράσας Δεσπότης· εἰ δὲ αἰσθενεσέραν τῆ ἐγχειρήματος ἔχει „τὴν κρίσιν, πάλιν ἡχμαλώτης τὰς αἰσθήσεις προδίδωσιν, ἡττημένους τῇ τῶν αἰσθητῶν δυναστείᾳ (α).“

Ὅτι τὸ νὰ νικᾷ τινὰς τὸν ἑαυτὸν τε, εἶναι νίκη μεγάλη.

Ἀς μὴ σοχαδῇ δὲ, ὅτι ἡ νίκη αὕτη εἶναι εὐτελής καὶ παραμικρά· κατὰ ἀλήθειαν, Δεσπότης, μεγαλιτέρα νίκη εἶναι τὸ νὰ νικήσῃς ἑνα σὲ πάθος, καὶ μίαν ἡδονὴν τῶν αἰσθητῶν σου, παρὰ τὸ νὰ νικήσῃς ἑκατὸν ἐχθρὸς· ἐνδοξότερον τρόπαιον εἶναι, τὸ νὰ χύσῃς βεληματικῶς ὀλίγον ἰδρώτα, καὶ μίαν ῥανίδα αἰ-

ματος δι' ἀγάπην Θεῷ, καὶ διὰ τὸ καταβάλλειν ἕνα σὲ κικλὸν θέλημα εἰς πείσμα τῷ Διαβόλῳ, παρὰ τὸ νὰ χύσῃς ποταμὸς αἱμάτων, διὰ τὸ καταβάλλειν ὁλόκληρα στρατεύματα· καὶ περιφανέστερος λογίζεται θρίαμβος, τὸ νὰ ὑποτάξῃς τὰς αἰσθήσεις καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου εἰς τὸν ἡγεμόνα σου νῦν, παρὰ τὸ ὑποτάξῃς εὐρύχωρα Βασίλειαν. Διὰ τῆτο καὶ ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος μακαριζόμενός ποτε ἀπὸ τινος διατὶ ἐνίκησεν ὅλην τὴν αἰκαμένην, νενεχῶς ἀπεκρίθη: „μάταιαις θέλων εἶναι ὁλαίς με ἢ νίκας, ἀνίσως δὲν δυνηθῶ νὰ νικήσω τὸν ἑαυτὸν μου”· διατὶ πολλοὶ νίκησαντες τὰς ἐχθρὰς τῶν, καὶ πόλεις, καὶ χώρας ὑποτάξαντες, ὕστερον ἐνίκηθησαν ἑλσεινῶς ἀπὸ τὰ ἄτοπα πάδη, καὶ τῆς σαρκὸς τὰς βρωμερὰς ἐπιθυμίας, καὶ γενόμενοι κύριοι τῷ Κόσμῳ, ἔγιναν, φεῦ! δέλοι τῶν ἰδίων παθῶν. Ὅθεν καλὰ εἶπεν ἕνας Πατήρ: „αὐτὴ νικῶν πρώτη, νικᾷ ἑαυτὸν. Καὶ ὁ Πηλῆσιώτης Ἰσίδωρος „ἐχ’ ὁ τὰς ἐξώθεν Βαρβάρων νικῶν, τροπαιῆχος ἂν εἰκότως καλοῖτο, „ἀλλ’ ὁ τὸν ἑσὼ πόλεμον τῶν ἡδονῶν χειρήμενος· πολλοὶ γὰρ „ἐκεῖνος νενικηκότας, ὑπὸ τέτων αἰσχρῶς καὶ ἑλσεινῶς ἐάλωσαν (α)”.

Ὅτι οἱ μὴ νικῶντες εἰς τὸν ἀόρατον Πόλεμον, εἶναι ἄτιμοι.

Ἐὰν λοιπὸν σέκης ἀνδρείως εἰς τὸν πρὸς τὰς αἰσθήσεις σου ἀόρατον αὐτὸν Πόλεμον τῷ ἐχθρῷ, καὶ πολεμήῃς, καὶ πολεμῶντας νικᾷς, ἤξευρε ὅτι οἱ Ἀγγελοὶ θέλουν σὲ ὑπηρετήσῃν, καὶ ὡς νικητὴν θέλουν σὲ σεφανῶσιν· ἔτι σὲ πληροφορεῖ ὁ ἀνωτέρω θεὸς Ἰσίδωρος, λέγων: „Ἀγγελοὶ σοι μετὰ τὴν πάλιν διακονήσασιν, καὶ δαλκῶς ὑπηρετούμενοι (ἐπεὶ δὲ τῆτο Θεῷ μόνῳ ὀφείλονται) ἀλλὰ νικητικῶς σεφανῶντες (β)”. Ἐὰν δὲ ἀπὸ μικροψυχίαν καταπέσῃς, καὶ φανῇς νικημένος, (ὃ μὴ γένοιτο!) ὅχι μόνον θέλεις γένεις ἐπίχαρμα τῷ ἐχθρῷ· ὅχι μόνον θέλεις προξενήσεις λύπην καὶ ὀνειδισμόν εἰς τὸν Χριστόν, καὶ σερεθῆναι ἔχεις τῶν ἐρα-

(α) Γερμανῷ Κόμητι ἐπιστολ. αὐτοῦ.

(β) Ἐπιστολ. ΟΕΙ Ἰωάννη ἐξημέτη.

νῶν σεφάνων; ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἀνθρωπίνους νόμους, ἄτιμος θέλεις ἀποβῆς. Νόμος γὰρ ἦτον εἰς τὰς Μακεδόνας, ὅτι ὅποιος στρατιώτης δὲν ἐθανάτονεν ἕνα ἐχθρὸν, νὰ φορῇ ἀντὶ στρατιωτικῆς ζωῆς ἕνα καπίριον· καὶ παρομοίως ἐφαίνετο φονεὺς, ὅποιος ἤθελε φονεύσῃ ἕνα Πολίτην διὰ λογομαχίαν, καὶ ὅποιος δὲν ἤθελε φονεύσῃ ἕνα ξένον ἐχθρὸν διὰ μικροψυχίαν. Καὶ οἱ Ἕλληνες εἶχον νόμον, νὰ ἦναι χωρὶς φήμην καὶ ὄνομα, ὅποιος στρατιώτης δὲν εἶχε τὸ ὄπλον τε χωρὶς νικητικὸν σημεῖον, καὶ τὴν ῥομφαίαν τε χωρὶς αἷμα τῶν πολεμίων· ἀλλ’ ὅποιος ἤθελεν ἀπολέσῃ τὸ ὄπλον τε, αὐτὸς ἦτον παντάπασιν ἀνθρωπος δυσφημότατος. Ὅθεν καὶ οἱ Σπαρτιάται ἐξώρισαν τὸν συμπατριώτην τε Ἀρχιλοχὸν τὸν ποιητὴν, διατὶ ἔγραψε μόνον (ἐχθὶ δὲ καὶ ἔπραξεν) εἰς τὰ ποιήματά τε ἕνα εἶχον ὅπως ἔλεγε: „Κρεῖττον σερεθῆναι τῷ ὄπλῳ, ἢ τῆς ζωῆς”.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Περὶ φυλακῆς τῆς Φαντασίας· (Ι)

Τὶ εἶναι ἡ Φαντασία.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν ὑπέμνησα ἕως τῶρα διὰ τὰ πέντε ἐξωτερικὰ Αἰσθητήρια τῷ σώματι, ἀρμόδιόν μοι ἐφάνη ἐδῶ νὰ τὴν ὑπομνήσω κατὰ τὴν ἐν βραχυλογίᾳ, καὶ διὰ τὸ ἐσωτερικὸν αἰσθητήριον τῆς ψυχῆς· δηλονότι τὴν Φαντασίαν, ἥτις εἶναι μὲν λεπτοτέρα τῆς αἰσθήσεως, χονδροτέρα δὲ τῷ νοῷ, καὶ διὰ τῆτο

(Ι) Ὅρα καὶ ἐν τῷ νεοτυπώτῳ βιβλίῳ τῷ Ἀσρά τε πολέμῳ τὸ κεφάλαιον, περὶ τῷ πῶς πρέπει νὰ διορθώμεν τὴν φαντασίαν μας, ὅπερ ὁλόκληρον ἡμεῖς προτεθήκαμεν ἐκεῖ, ὡς ἀναγκαῖον· καὶ ὅσα ἀφήκαμεν ἐδῶ, ἀνεκπλήρωσαν τοῖς ἐκεῖ.

καλεῖται μεθόριον νῆ, καὶ αἰσθήσεως, ἀπὸ τὸν Θεσσαλονίκης
 θεῖον Γρηγόριον (α). Αὐτὴ εἶναι ὁ χάρις ἐκεῖνος τῷ Βασιλεῶς
 νῆ, περὶ ὃ εἶπομεν εἰς τὴν ἀρχὴν, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον κατα-
 γράφονται· αὐτὴ εἶναι τὸ πλατὺ σανίδι, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον
 ζωγραφίζονται· καὶ αὐτὴ εἶναι ὁ κηρὸς, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον
 τυπώνονται· ποῖα; ὅσα εἶδομεν μετὰ τὰς ὀφθαλμούς· ὅσα ἡκ-
 σασμεν μετὰ τὰ ὦτα· ὅσα ὠσφρανθήμεν μετὰ τὴν ῥίνα· ὅσα ἐγεύ-
 σασμεν μετὰ τὸ σῶμα, καὶ ὅσα ἐπίασασμεν μετὰ τὸ αἰσθητήριον τῆς
 ἀφῆς· „Ὡς περὶ γὰρ τὸ σῶμα ἔχει κόσμον τὰ πράγματα, ἔτω
 καὶ ὁ νῆς ἔχει κόσμον τὰ νοήματα, λέγει ὁ σοφὸς Βρυένιος (β)“.

Ὅτι τὸ πάθος καὶ ἀποτελεσμα ὅπως γεννᾷ αἱ
 αἰσθήσεις, γεννᾷ καὶ ἡ φαντασία.

Ὁ Ἀριστοτέλης ὀνομάζει τὴν φαντασίαν, κοινὴν αἴσθησιν·
 κοινὴν, διὰ τὴν μοναχὴ περιέχει ὅλας ἐκεῖνας τὰς εἰκόνας,
 ὅλας τὰς προσβολάς, καὶ τὰς διαδέσεις ὅπως ἐμβῆκαν ἔξωθεν ἀ-
 πὸ τὰ πέντε αἰσθητήριά μας· τὴν ὀνομάζει καὶ αἴσθησιν, διὰ τὴν
 ἐκείνο τὸ ἴδιον πάθος, καὶ τὴν κίνησιν ὅπως κἀμναι ἡ ἐξωτερικὴ αἴ-
 σθησις ἐνός αἰσθητήριου, ἢ τῶν ὀφθαλμῶν, δετέον, ἢ τῶν ὠ-
 τῶν, μέσα εἰς τὴν ψυχὴν· τὴν τὸ ἴδιον κἀμναι καὶ ἡ φαντασία
 μοναχὴ. Εἰς ἀπόδειξιν τῆς πολλῆς εἶναι αἱ ἰσορραεῖαι ὅπως φέρων
 οἱ μεταφυσικοί, οἱ ἰατροί, οἱ φυσικοί, καὶ οἱ ἡδικοί· πλὴν ἐ-
 γὼ μετὰ τὴν μόνον τὸ παράδειγμα τὸ ἀποδείχνω·

Ἐνας, λόγῳ χάρις, τρώγει λειμῶνι· ἐκεῖ κοντὰ καὶ
 ἕνας ἄλλος καὶ τὸν βλέπει, καὶ βλέπωντάς τον τῷ φαίνεται ὅτι νὰ
 γεύεται καὶ ἐκεῖνος τὴν ὀξύτητα τῶν μεριδιῶν τῷ λειμῶνι, τόσον·
 ὅπως ἀρχινᾷ νὰ συγκινῶνται καὶ τὰ ὕγρα τῷ σῶματός τε καὶ σίε-
 λα· τὴν τὸ ἴδιον ὅπως παθαίνει ἐκεῖνος ὅπως τὸν βλέπει, πα-
 θαίνει καὶ ἕνας ὅπως δὲν τὸν βλέπει, μὰ μετὰ τὴν φαντασίαν τε κα-
 λὰ τὸν ἐντυπῶνται· διὰ τὴν καὶ αὐτὸς φανταζόμενος καλὰ καὶ ζωντα-
 νὰ ἐκείνην τὴν αἴσθησιν ὅπως λαμβάνει ὁ τὸ λειμῶνι ἐσθίων, τῷ

φαίνεται νὰ τρώγῃ καὶ ἐκεῖνος λειμῶνι, καὶ κατ' ὀλίγον κινῶνται
 καὶ τὰ ὕγρα ἐν τῷ σῶματός τε. (1)

Διὰ τὴν λοιπὴν ἡ Πανιερότης τῆς μανθάνουσα τὴν, κα-
 τὰς πρέπει νὰ φυλάττῃ τὰ ἐξωτερικὰ αἰσθητήριά της ἀπὸ τὰ
 ἡδονικὰ ἀντικείμενά των, ὡς προείπομεν· ἔτι πρέπει παρόμοια
 νὰ φυλάττῃ καὶ τὸ ἐσωτερικόν της αἰσθητήριον, ἵνα τὴν φαν-
 τασίαν της, καὶ νὰ μὴ τὴν ἀφῆν νὰ φαντάζεται, καὶ νὰ ἐνδυμᾷ-
 ται ἡδονικῶς, τὰς αἰσθήσεις θεωρίας ὅπως εἶδον οἱ ὀφθαλμοί· ἢ τὰ
 ἄτοπα λόγια ὅπως ἤκουσαν τὰ ὦτα· ἢ τὰς εὐωδίας ὅπως ὠσφραν-
 θῇ ἢ ὀσφρησις· ἢ τὰ παχέα καὶ νόσιμα φαγητὰ ὅπως ἐγεύσθῃ ἢ
 γεύσις· ἢ τὰ ἀπαλὰ ὅπως ἐπίσεν ἢ ἀφή· ὅχι, διὰ τὴν τὸ ὀ-
 φελος νὰ φυλάττῃ τὰ ἔξω αἰσθητήρια, καὶ ἔπειτα νὰ μὴ φυ-
 λάττῃ τὴν φαντασίαν, ὅπως περιέχει ὅλας τὰς ἡδονικὰς τύπας
 τῶν αἰσθητήριων; καὶ προξενεῖ μετὰ τὰς τὸ ἴδιον πάθος καὶ ταρα-
 χὴν τῶν αἰσθητήριων εἰς τὴν ψυχὴν; „Ὡς περὶ γὰρ τὸ σῶμα
 „πορνεύει μετὰ τὸ σῶμα τῆς γυναικὸς, ἔτω καὶ ὁ νῆς πορνεύει
 „μετὰ τὸ νοήματος τῆς γυναικὸς, διὰ τῆς φαντασίας τῷ ἴδιῳ σώ-
 „ματος. Τὴν γὰρ μορφήν τῷ ἴδιῳ σώματος βλέπει μεμιγμένην
 „μετὰ τῆς μορφῆς τῆς γυναικὸς κατὰ διάνοιαν· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
 „ἀμαρτημάτων ὁμοίων. Ἀπερὶ γὰρ πράττει τὸ σῶμα κατ' ἐνέρ-
 „γειαν εἰς τὸν Κόσμον τῶν πραγμάτων, ταῦτα πράττει καὶ ὁ νῆς
 „εἰς τὸν Κόσμον τῶν νοημάτων· λέγει Ἰωσήφ ὁ Βρυένιος (1)“.
 Μὰ τί λέγω ὅτι πρέπει παρόμοιως μετὰ τὰ αἰσθητήρια νὰ φυλάτ-

(α) Σελ. 339. τῷ Β. τόμῳ.

(1) Ἐκείνῳ δὲ αἴτιον τῆς φαντασίας εἶναι τὸ ψυχικὸν καὶ αὐτοεὐδὲς
 καλόμενον Πνεῦμα, τὸ διὰ τῶν νεύρων τῷ σῶματι διυλίζμενον, τῷ δὲ
 ψυχικῷ πάλιν Πνεύματος ὕλικόν αἴτιον εἶναι αἱ κατ' ἐκάστην μεταλαμβα-
 νόμεναι τροφαί. Καὶ λοιπὸν τὰ τρία ταῦτα ἔχουσιν μεγάλην ἀναλογίαν ἀ-
 ναμεταξύ των καὶ συνακολουθεῖν. Καὶ ὅσον μὲν εἶναι αἱ τροφαὶ τῷ σῶματι
 πολλαί, τοσούτου πολὺ γίνεται καὶ τὸ ψυχικὸν Πνεῦμα· καὶ ὅσον πολὺ
 γίνεται τὸ ψυχικὸν Πνεῦμα, τοσούτον πολλὰ γίνονται καὶ αἱ φαντασίαι. Καὶ
 ἐκτενέστερον ὅσον αἱ τροφαὶ εἶναι ὀλιγώτεραι, τοσούτον ὀλιγώτερον γίνεται καὶ
 τὸ Πνεῦμα· καὶ ὅσον ὀλιγώτερον εἶναι τὸ Πνεῦμα· τοσούτον ὀλιγώτεροι γί-
 νονται καὶ αἱ φαντασίαι.

(α) Κεφ. ΙΖ, τῶν φυσικῶν.

(β) Σελ. 339. τῷ Β. τόμῳ.

τῇ καὶ τὴν φαντασίαν; περισσοτέραν ἐπιμέλειαν πρέπει νὰ δείχνῃ ἡ Πανιερότης τῆς εἰς τὴν φυλακὴν τῆς φαντασίας τῆς, παρὰ εἰς τὴν τῶν αἰσθητηρίων τῆς.

Πόσας διαφορὰς ἔχει ἡ Φαντασία ἀπὸ τὰς Αἰσθήσεις.

Α'. Διατὶ τὰ αἰσθητήρια τὰ ἐξωτερικά, ὅταν ᾖναι παρόντα τὰ πράγματα τὰ αἰσθητά, τότε μόνον ἐνεργῶν· μὰ ἡ φαντασία, καὶ ὅταν λείπουν τὰ αἰσθητά, καὶ εὐρίσκεται ὁ ἄνθρωπος μοναχός, κεκλεισμένος μέσα εἰς τὸν οἶκόν τε, ἢ μακρὰν εἰς τὴν ἔρημον κατοικεῖ, τότε ἀνοίγει τὸ βιβλίον τῆς καὶ δείχνει τὰς θεωρίας, τὰ ἀκρόματα, καὶ τὰ λοιπὰ.

Β'. Διατὶ ἡ φαντασία, ἀφ' ἡλεπτή ὄσα, ὅταν καλὰ φαντασθῇ μίαν ἡδονήν, αὐτὴ μέλιστα κινεῖ καὶ τὰ ἐξωτερικά αἰσθητήρια, διὰ νὰ τὴν ἀπολαύσῃ, καὶ τρόπον τινὰ τὰ βιάζει.

Γ'. Διατὶ ἡ φαντασία μὲ τὸ νὰ ᾖναι λεπτοτέρα ἀπὸ τὴν αἰσθησιν ὡς προείπομεν, ἀκολούθως εἶναι καὶ ὀγλιγωρότερα εἰς τὴν κίνησιν, καὶ ἐν βίῃ ὀφθαλμοῦ, καὶ ἀκόμη ὀγλιγωρότερον, τυπόνοι, καὶ σχηματίζει τὰς ἐμπαθεῖς εἰκόνας τῆς ἀμαρτίας, καὶ μὲ αὐτὰς συνδυάζει, καὶ τὴν καρδίαν κινεῖ νὰ συγκατατίθεται. Ὅθεν συνακολουθῶς καὶ περισσοτέραν ἐπιμέλειαν χρειάζεται διὰ νὰ φυλαχθῇ. „Εἶπε γὰρ ὁ ἅγιος Μάξιμος ὅτι τὰ πρὸς τὰ πράγματα πολέμευε ὁ πρὸς τὰς μνήμας, τοσούτον εἰσι χαλεπώτερος, ὅσον τὰ κατ' ἐνεργειαν ἀμαρτάνειν, τὸ κατὰ διανοίαν ἐσιν εὐκοπώτερον (α).”

Λέγει δὲ συμφώνως καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, ἐρμηνεύων τὸ τῷ Ἰωβ ἐκεῖνο λόγιον τὸ λέγον: „Ἐλεγε γὰρ ὁ Ἰωβ μήποτε οἱ ἡγούμενοι ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κακὰ ἐγενόησαν πρὸς τὸν Θεόν (β).” τῆτο, λέγω, ἐρμηνεύων, λέγει „Εἰκότως δὲ περὶ τῆς ἐν κρυπτῷ ἀμαρτίας, ὁ δίκαιος ἐνεόσει, καὶ ἐδεδίει, ὅτι καὶ εὐκολοὶ ἐσμέν πρὸς τὰς κατὰ διάνοιαν ἀμαρτίας οἱ ἄνθρωποι· αἱ μὲν γὰρ διὰ τῆς σώματος πράξεις, καὶ χρόνους δέονται, καὶ εὐκαιρίας, καὶ καμμάτων, καὶ συνεργῶν, καὶ τῆς λοιπῆς συνεργίας· αἱ δὲ τῆς διανοίας κινήσεις ἀχ-

(α) Κεφ. ΕΓ. τῆς α'. ἐκατοστάδος τῶν περὶ ἀπάτης.
(β) Ἰωβ. Α. 5.

κρόνως ἐνεργῶνται, ἀκόπως ἐπιτελῶνται, ἀπραγματεύτως συνίστανται, καὶ πάντα καιρὸν ἐπιτήδειον ἔχουσι. (α)

Δ'. Διατὶ ἡ φαντασία ἔχει ἓνα φυσικὸν ἰδίωμα, ὡς λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, καὶ ὅλα τὰ τυπώματα ὅπῃ ἐπῆρυν ἀπὸ τὰ αἰσθητήρια, θέλει νὰ τὰ κάμνῃ ὁρατὰ διὰ νὰ τὰ βλέπῃ. „Τὸ τῆς ψυχῆς φαντασικὸν ἐκ τῶν αἰσθήσεων οὖν προσοικειούμενον, καὶ αὐτὰς τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ τὰς ἐν αὐτῷ, ὡς ἔφημεν, εἰκόνας, ταχέως χωρίζει τῶν σωμάτων, καὶ τῶν κατ' αὐτὰ εἰδῶν, ἐρατά τε καδισῶν ἑαυτῷ ἅπαντα, καὶ τὰ ἀκρεῖα, καὶ τὰ γευσά, καὶ τὰ ὁσφραντά, καὶ τὰ ἄπτά. (β)

Λόγε χάριν, ἀκρεῖς, Μάρθα, Σοφία· αὐτὰ εἶναι δύο ἀπλᾶς φωναῖς ὅπῃ ἐκτύπησαν εἰς τὸ τύμπανον τῶν ὠτων σε, καὶ ἔγιναν ἀκρεῖαι. μὰ ἡ φαντασία δὲν εὐχαριστεῖται νὰ τὰς ἀκρῇ ὡς ἀπλᾶς φωνάς· ἀλλὰ παρευθὺς σχηματίζει καὶ τὰς εἰκόνας τῆς Μάρθας, καὶ τῆς Σοφίας, καὶ ἐντεῦθεν προξενεῖ περισσοτέραν ταραχήν, καὶ πάθος ἡδονῆς εἰς τὴν ψυχὴν. Οὕτω καὶ ὅταν ἀκρῆς βασιλείαν ἔραων, ἢ κόλασιν, ἢ ἄλλο τι, ὅπῃ δὲν εἶδες ποτὲ παθεῖς μὲ τὴν φαντασίαν σε νὰ τὰ εἰδοποιήσῃς, καὶ νὰ τὰ εἰκονίσῃς. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, καθὼς ἡ ὁρασις ὑποσατικῶς βλέπει τὰ πράγματα, ὡς εἵπομεν εἰς τὸ περὶ Ὁρασεως Κεφάλαιον: Τοις τοτρόπος καὶ ἡ φαντασία, ὁρατὰ ποιῶσα τὰ φανταζόμενα, ὑποσατικῶς καὶ αὐτὴ τρόπον τινὰ ταῦτα παρίστησιν (γ). ὅθεν καὶ σφοδρότερον τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἐνόχλησιν προξενεῖ. Διὰ τῆτο καὶ ταῦτα τὰ δύο εἶναι φυσικῶς ἀκόλιστα ἓνα εἰς τὸ ἄλλο· ἢ γιν, ὅσην περισσοτέραν προσπάθειαν ἔχει τινὰς εἰς τὴν φαντασίαν τῆς ἀπόντος πράγματος, τόσην ἔχει καὶ ὅταν ᾖναι τὸ πρᾶγμα παρὸν αἰσθητῶς· καὶ ἀντιστρόφως, ὅσον εἶναι τινὰς ἀπροσπαθῆς εἰς τὴν φαντασίαν τῆς πράγματος, τόσον εἶναι ἀπροσπαθῆς καὶ εἰς τὴν αἰσθητὴν παρουσίαν ἐκεῖ.

Ε'. Διατὶ τὰ αἰσθητήρια, πολλὰς φορὰς ἐκεῖ ὅπῃ αἰσθάνονται τὰ πράγματα, ἐκεῖ τὰ ἀφίεναν ἀπεριέργως· μὰ ἡ φαντασία, ἀφ'

(α) Λόγ. εἰς τὸ Πρόσεχε σεαυτῷ. (β) Κεφ. ζ. τῶν φυσικῶν.

(γ) Διὰ τῆτο ὁ Ἀββᾶς Ἰσαὰκ, αὐτὴν φαίνεται νὰ ὀνομάζῃ θεωρίαν ἐν λεπτότητι ὑποσασεως ἀνυσίας. (Λόγ. πδ, σελ. 473).

ἡ γυρίσῃ τινὰς εἰς τὸν οἶκόν τε, τότε ἐνθυμίζει, καὶ ζωγραφίζει μετὰ περιέργειαν ἐκεῖνα ὅπῃ αἱ αἰσθήσεις κατὰ πάρεργον εἶδον ἔξω, ἢ ἤκασαν, ἢ ἐλάλησαν, καὶ ἔτιω ἐγείρει μεγαλύτερον τὸν πόλεμον, καὶ τὴν ταραχὴν εἰς τὴν ψυχὴν.

ζ'. Διατὶ ἡ φαντασία ὅταν φθάσῃ μίαν φοράν νὰ τυπώσῃ τὴν Εἰκόνα, ἐνὸς ὡραίου προσώπου, δετέον, ὅπῃ ἡμεῖς ἐμπαθῶς εἶδομεν, πολλὰ δύσκολα ἐξαλείφει τὴν Εἰκόνα ἐκείνην, ὡς εἶπομεν ἐν τῷ περὶ Ὁράσεως. „Πρὸς ἅπερ γὰρ πράγματά ποτε πεπόδα-
μεν, τῶν καὶ τὰς φαντασίας ἐμπαθεῖς περιφέρομεν, λέγει ὁ „θεοφόρος Μάξιμος(α)“ Καὶ τὸ ἄξιον πολλὰ γέλωτος εἶναι τῆτο, ὅτι ἡμεῖς, πολλὰκις συμβαίνει, καὶ βλέπομεν ἀποδαρμένον καὶ νεκρὸν τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο· πολλὰκις φοραῖς δὲ, ψιλαφόμεν ἀκόμη μετὰ τὰς ἰδίας χεῖρας μας, καὶ αὐτὸ τὸ νεκρὸν κρανίον τε, καὶ τὰ κόκκαλά τε, καὶ ὅμως ἡ μωρὰ καὶ ἄλογος φαντασία δὲν θέλει νὰ τὸ τυπώσῃ ὡς νεκρὸν· ἀλλὰ κρατῶσα στερεὰ τὴν πρώτην ἐκείνην Εἰκόνα, ὅπῃ ἐτύπωσεν, ὅταν ἦτον ζωντανόν, μετὰ αὐτὴν δὲν παύει συνεχῶς νὰ μᾶς ἐνοχλῇ. τόσον ἐξύπνες, ὅσον καὶ κοιμωμένους. (1)

(α) Κεφ. ΕΓ. τῆς α'. ἐκατοντάδας τῶν περὶ ἀγάπης.

(1) Ἐκ τῆς συμπεραίνουσης ὅτι περισσότεραν δυνάμιν καὶ δυναστείαν ἔχει ἡ ἐμπαθὴς φαντασία εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ τὰς ἰδίας αἰσθήσεως· καὶ ὅτι ὁποῖος μίαν φοράν κυριευθῇ ἀπὸ ἐμπαθῆς φαντασίας, αὐτὸς πλέον γίνεται ὅλος δι' ὅλη τῆς φαντασίας ἐκείνης, καὶ ἔτε βλέπει βλέπων· ἔτε ἀκέει ἀκέωντας· ἔτε ὁσφραίνεται· ἔτε ἄπτεται· ἀλλὰ ἔχωντας ὅλα ἀνοικτὰ τὰ αἰσθητήρια καὶ αὐτὸς φαίνεται πῶς νὰ τὰ ἔχῃ κλεισμένα καὶ ἀργὰ, καὶ τελείως δὲν αἰσθάνεται· ὅθεν προσφωδῶς εἶπε περὶ τῆς τοσοῦτου Νεῖλος: „Ὅδε ἀκόλαστος πολλὰκις καὶ συνέδριόν τισι, κατέδυσε τὰ αἰσθητήρια καὶ τὴν ποσειμένην ὄψιν λαβὼν, καὶ ἐκείνην προσομιλεῖ τῶν παρόντων ἐπιλα-
ζόμενος, σὴν κατέζεται ἄφρων· εἰδὼς μὲν τῶν ἐν ὁφθαλμοῖς γινομένων, καὶ λαμβανομένων ἔδεν, νευτικῶς δὲ ἐπὶ τὰ ἔνδον, ὅλος ἐς τῆς φαντασίας· τὴν τοιαύτην ψυχὴν, τάχα ἀποκαθιμένην ὀνομάζει ὁ νόμος, ὅταν μα-
κρὰν τῶν αἰσθήσεων καθιμένη, συσεῖλῃ τὴν οἰκίαν ἐνέργειαν, μηδενὸς ὅλως τῶν ἔξωθεν ἀντιλαμβανομένη, διὰ τὴν κατέχευαν αὐτὴν αἰσχρὰν φαντα-
σίαν. (λογ. ἀσκητικῶ. σελ. 201.)“ Ἐντεῦθεν παρακινήσεις καὶ ὁ φιλόσοφος ἐκεῖνος Ἡράκλειτος εἶπε τὸ ἀληθὲς τῆτο ἀπόφθεγμα, ὅτι ὁ ὁφθαλμὸς δὲν βλέπει, ἔτε τὸ αὐτὸ ἀκέει, ἀλλὰ ὁ νῆς εἶναι ὅπῃ βλέπει, καὶ ὅπῃ ἀκέει: „νῆς ὁρῇ καὶ νῆς ἀκέει. Ἐντεῦθεν ὁ ἀναγνώστης τοῦ Νεῖλος εἶπε

Ζ'. Διατὶ ἡ φαντασία, ὅχι μόνον τυπώνει τὰ ὄντα, ὅσας δηλ. Εἰκόνας ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων ἔλαβεν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἐγκαταλείμματα ἐκεῖνα τῶν Εἰκόνων, ὅπῃ ἔχει τυπομένα εἰς τὸν ἑαυτοῦ της λαμβάνοντα, πλάττει ἀφ' ἑαυτῆς ἄλλας ἀντ' ἄλλων Εἰκόνας, κατὰ προθήκην, ἢ ἀφαίρεσιν, ἢ ἁλλοίωσιν· καὶ ἔτιω ἀνα-
τυπώνει τὰ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντα, τόσον ὅταν εἴμεθα ἐξυπ-
νοί, ὅσον καὶ εἰς τὰς ὕπνους διὰ τῶν ὀνειράτων· εἰς τὰ ὁποῖα ὀνειράτα· παρακαλῶ, νὰ μὴν πιεσθῇ πώποτε· ἐπειδὴ εἶναι „γεγραμμένον: „πολλὰς ἐπλάμητε τὰ ἐνύπνια, καὶ ἐξέπεσον
ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτοῖς (α).

“Ὅτι ὁ Διάβολος ἔχει μεγάλην συγγένειαν μετὰ τὴν Φαντασίαν.

Η'. Δὲ καὶ τελευταῖον, διατὶ καὶ ὁ Διάβολος ἔχει μεγάλην συγγένειαν καὶ οἰκείωσιν μετὰ τὴν φαντασίαν, καὶ σχεδὸν ἀπὸ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, αὐτὴν ἔχει ἐπιτηδεϊότερον ὄργανον διὰ νὰ πλανᾷ τὰς ἀνθρώπους, καὶ νὰ ἐνεργῇ τὰ πάθη καὶ τὰς κακίας τε· ἔχει
μεγάλην οἰκείωσιν μετὰ αὐτὴν· διατὶ καὶ αὐτὸς, νῆς κτισθεὶς παρὰ Θεοῦ πρότερον, ἀπλῶς καὶ ἀρχιμάτιστος, ἀφάνταστος, ὡς οἱ λοιποὶ θεοὶ Ἄγγελοι, ὕψιστον ἠγάπησε τὰ χήματα, καὶ τὴν φαντα-
σίαν· καὶ φανταθεὶς νὰ δῇ τὸν θρόνον τε ὑπεράνω τῆς ἑρᾶς, καὶ νὰ γένῃ ὁμοῖος τῷ Ὑψίστῳ, ἀπὸ Ἄγγελος φωτεινός, ἔγινε Διάβολος σκοτεινός· ὅθεν εἶπεν ὁ κρυφιομύσης Διονύσιος: „Τὶ ἐν δαίμοσι κακόν; θυμὸς ἄλογος· ἄνθρωπος ἐπιθυμία καὶ
„φαντασία προπετής: (β) Καὶ ὁ θεὸς Γρηγόριος ὁ Συναί-

(α) Σειρ. ΛΑ. 7.

(β) Περὶ θεῶν ὀνομάτων. κεφ. Δ.

„πάλιν ποῖαν γὰρ αἰσθητὴν τῶν ἔξωθεν ὁ θυμὸς λαμβάνει, πρὸς τὸ
„τῆ λευπηκότος εἰδωλὸν κατὰ διάνοιαν μαχόμενος; ποῖαν δὲ ὁ χρημάτων
„ἐφιέμενος, ὅταν συναρκαθεῖς ὑπὸ τῆς φαντασίας, ταῖς πορτικαῖς ὕλαις
„ἐνατενίσῃ (αὐτὸς.)“

„της: „Νόες γὰρ ὄντες ποτὲ καὶ αὐτοὶ (οἱ δαίμονες δηλ.) καὶ τῆς
 „αὐλίας ἐκείνης, καὶ λεπτότητος ἐκπεσόντες, ὕλικήν τινα πα-
 „χύτητα ἐκαστος κέκτιται. (α)

“Οτι ὁ Διάβολος μεταχειρίζεται ὄργανον τῆς
 πλάνης, τὴν Φαντασίαν.

“Ἐχει δὲ καὶ ὄργανον τὴν φαντασίαν ὁ Διάβολος· ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Ἀ-
 δάμ διὰ φαντασίας ἐπλάνησεν, ἐμβάσας εἰς τὸν νῦν τε φαντασίαν
 ἰσοθείας· ὁ ὁποῖος νῦν τε πρὸ τῆς παρακοῆς, δὲν εἶχε τὸ φαντα-
 σικόν, καθὼς λέγει ὁ Θεοφόρος Μάξιμος: „Οὔτε τῇ σαρκὶ κατ’ ἀρ-
 „χὰς συνεκτίσθη ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ ὀδύνη· ἔτε τῇ ψυχῇ, ἡ λήθη, καὶ
 „ἡ ἄγνοια· ἔτε τῷ Νῷ, τὸ τυπῆσθαι, καὶ μετατυπῆσθαι τοῖς εἶδεσι
 „τῶν γεγονότων. Τέτων γὰρ ἡ παράβασις ἐξεῖρε τὴν γένεσιν.
 „Οἱ τοίνυν τῆς σαρκὸς ἐξελὼν τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ὀδύνην, τὴν πρακ-
 „τικὴν ἀρετὴν κατώρθωσεν· ὁ δὲ τῆς ψυχῆς ἐξαφανίσας τὴν
 „λήθην, καὶ τὴν ἄγνοιαν, τὴν φυσικὴν διήνυσεν εὐπρεπῶς θεω-
 „ρίαν· ὁ δὲ τὸν νῦν, τῶν πολλῶν ἀπολύσας τύπων, τὴν θεολο-
 „γικὴν ἐκτίσαστο μυσαγωγίαν.” Οὐ γὰρ ὁ νῦν τῷ Προπάτορος ἐ-
 τυπῆτο διὰ τῆς φαντασίας, ἥτις ὡς μεσότειχον ἱσχυμένη μεταξὺ τῆ
 νῦν, καὶ τῶν νοητῶν, διατειχίζει τὸν νῦν, καὶ δὲν ἀφίνει τῆτον νὰ εἰσέρ-
 χεται, εἰς τὰς ἀπλυστάς καὶ ἀφαντάς λογους τῶν ὄντων: „Λεπ-
 „δες γὰρ εἰσὶν, ὡς ὁ αὐτὸς θεῖος Μάξιμος λέγει, ὡς ἀληθῶς ἐπι-
 „κείμενοι τῷ διορατικῷ τῆς ψυχῆς καὶ ἀπειργασαί, τὴν πρὸς τὸν ἁ-
 „γραιφῆ τῆς ἀληθείας λόγον διάβασιν, αἱ τῶν ὁρωμένων κατ’
 „αἰσθησιν προσημαδεῖς θεωρίαι (β).” Ἀλλὰ ἀμέσως ἐκεῖνος συνή-
 „πτετο τοῖς λόγοις τοῖς νοητοῖς, καὶ εἰς τέττας ἀφαντάς εἰσῆρχετο.

“Οτι ὁ Κύριος Φαντασίαν ἐκ εἶχεν.

Διὸ καὶ ὁ νέος Ἀδάμ, ὁ Κύριος ἡμῶν, τὴν φαντασίαν ἐ προσέλαβε,

(α) Κεφ. ρηγ.

(β) Κεφ. σς, τῆς Β. ἐκτιτουάδος τῶν θεολογικῶν.

κατὰ τὰς ἱερὰς Θεολόγους· καὶ μάρτυς εἰς ἐκ τάτων, Γεώργιος
 ὁ Κορέσιος, λέγων ἐν τῷ ἑαυτῷ θεολογικῷ: „Ἡξῆστο μισθῶ
 „ὁ Κύριος, ἐ διὰ τῆς μακαρίας ὁράσεως καὶ ἐπισήμης, καὶ τῇ ἐξ
 „αὐτῆς τικτομένῃ ἔρωτος· ἀλλὰ διὰ τῆς Θεοφάνειας αὐτῷ ἐγκε-
 „χυμένης ἐπισήμης, αἰεὶ ἐν τῷ Χριστῷ ἐνεργήσης αὐθαιρέτως, καὶ
 „μηδὲν διακωλυομένης, ἢ ὑπνω, ἢ αἰτίᾳ ἑτέρᾳ, ὡς συμβαίνει
 „τῷ νοῦ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἅτε τὰ τῷ Χριστῷ νῦν, τῶν φαν-
 „τασμάτων μὴ ἐξηρητημένῃ (ἅπερ διατειχισμα γίνεται πρὸς τὸ
 „διαδύναμι τοῖς αὐτοῖς λόγοις τῶν νοητῶν) (α).

Οὐ μόνον δὲ τὸν Ἀδάμ, ἀλλὰ καὶ τὰς περισσοτέρας ἀνθρώπους,
 ὅσας ποτὲ εἰς ἁμαρτίας καὶ πλάνας ἐκρήμνισε, καὶ εἰς ἀλόγους προ-
 λήψεις, καὶ ἀτόπας αἰρέσεις, καὶ πονηρὰ καὶ διεφθαρμένα δόγματα
 κατέσυρεν, ἅπαντας διὰ τῆς φαντασίας ἐπλάνησε. Διὰ τῆτο καὶ οἱ
 θεῖοι Πατέρες, τὸν μὲν Διάβολον, παντομίμητον, καὶ ἀρχαῖον ζω-
 γράφον καλῶσιν, ὡς προεῖπομεν καὶ μάλιστα ὁ θεῖος Χρυσόστομος
 (λόγῳ περὶ Προσευχῆς). Οἱ δὲ Θεοφόροι Μάξιμος λέγει, ὅτι οἱ
 Δαίμονες, ὅχι μόνον ἐξύπνης τὰς ἀνθρώπους πλανῶσι διὰ τῆς φαν-
 τασίας, ἀλλὰ καὶ κοιμωμένους φησὶ γὰρ: „Οἱ Δαίμονες, τῷ μὲν νῦν ἐν
 „σχήματι γυναικῶν φάνονται κατὰ τὰς ὑπνους· τῶν δὲ μορίων τῶ
 „σώματος καδραπτόμενοι, κινῶσι τὴν ὀρεξιν, καὶ τὸ τῆς ρεύσεως πά-
 „θος· καὶ ἔτω γίνονται αἱ φαντασίαι (β).” Τὴν δὲ φαντασίαν, γέ-
 „φυραν τῶν Δαιμόνων οἱ Πατέρες ὀνομάζουσιν. Ὅθεν ὁ ἅγιος Κάλλι-
 „σος ἔτω λέγει: „Αὕτη τοίνυν ἡ ποικιλόμορφος, ὡς ὁ μυθευόμενος
 „Δαίδαλος· καὶ πολυκέφαλος, κατὰ τὴν Ὑδραν, φαντασία, οἷόν τις
 „γέφυρα τῶν Δαιμόνων, τοῖς Ἀγίοις προεῖρηται· δι’ αὐτῆς γὰρ δι-
 „ερχόμενοι, καὶ διαπερῶντες οἱ φόνιοι ἀλάστορες, κοινωνοὶ σίπως, καὶ
 „συμμάχονται τῇ ψυχῇ, σίμβλον κηφῆνων ταύτην ἀπεργαζόμε-
 „νοι, καὶ ἐννοιῶν ἀκάρπων, καὶ ἐμπαθῶν οἰκητήριον (γ).” Ἐντεῦθεν
 καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος αἰτίαν τῆς συγκαταθέσεως, καὶ τῆς πρά-
 ξεως τῆς ἁμαρτίας, τὴν φαντασίαν ὠνόμασεν, ὡς προεῖρηται, ἐφ’
 πάντων: „Εἶδωλον ἔστι; πείραν ἐκπεφεύγαμεν”.

(α) Ἐν ταῖς ἀπορίαις περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας.

(β) Κεφ. ΠΕ. τῆς Β. Ἐκατοῦτ. περὶ Ἀγαπῆς.

(γ) Κεφ. Ε.Τ. σὺν.

1068. Φιλοκαλ.

Εἶδες τώρα, φίλατέ μοι Δέσποτα, πόσων κακῶν πρόξενος εἶναι ἡ φαντασία; διὰ τῆτο, παρακαλῶ σε, Αὐθέντα με, ἔσον τὸ δυνατόν ἐπιμελῆς νὰ φυλάττης τὴν φαντασίαν σε, διὰ νὰ μὴ τυπώνωνται εἰς αὐτὴν αἱ ψυχοβλαβεῖς Εἰκόνες ὅπῃ ἐμβήκαν ἀπὸ τὰ αἰσθητήρια· ἢ, ἂν ἔφθασαν νὰ ἔμβαν, καὶ νὰ φυλάττεσαι ἀπὸ τὸ νὰ κάμνης συνδυασμούς, καὶ συγκαταθέσεις εἰς τὴν καρδίαν σε με αὐτάς· ἀλλὰ παρευθὺς νὰ τρέχῃς εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῆς Καρδιακῆς Προσευχῆς, περὶ ἧς θέλομεν εἰπῆ εἰς τὸ ἀκόλουθον Κεφάλαιον. Λέγει γὰρ ἡ ἀγία Συγκλητική: „Δεῖ „μὴ συγκατατίθεσθαι τοῖς φαντάσμασι· γέγραπται γάρ· ἐὰν „Πνεῦμα τῷ ἐξουσιάζοντος (ἦτοι τῷ Διαβόλῳ) ἀναβῇ ἐπὶ σέ, „τόπον σε (ἦτοι τὴν καρδίαν σε) μὴ ἀφῇς (α) Ἡ γὰρ πρὸς ταῦτα „συγκαταθέσεις, ἐφάμιλλός ἐστι τῇ κοσμικῇ πορνείᾳ (β)”. Ὅρα δὲ καὶ εἰς τὸ γ. κεφ. περὶ Ὁράσεως· τί πρέπει νὰ κάμνῃ τινὰς ὅταν συναρπασθῇ ἀπὸ τὰς ὀφθαλμῶν.

Εἰς ποῖα πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τις τὴν Φαντασίαν.

Εἶπα δὲ ψυχοβλαβεῖς Εἰκόνες, διὰτὶ εἶναι συγκεχωρημένον, κατὰ τὸν προβλεπόμενον ἅγιον Κάλλιστον (γ) νὰ μεταχειρίζεται τὴν φαντασίαν, ἢ διὰ συντριβὴν, καὶ πένθος, καὶ ταπεινώσιν τῆς καρδίας σε, φανταζόμενος καὶ σχηματίζοντας τὸν θάνατον, τὴν μέλλουσαν κρίσιν, καὶ τὰς αἰωνίους κολάσεις, διὰ μελέτην καὶ θεωρίαν τῆς κτίσεως, καὶ τῆς ἐνσάρκωσις Οἰκονομίας τῷ Κυρίῳ, φανταζόμενος τὰ τῆς Κτίσεως φαινόμενα θαύματα, καὶ τὰ μυστήρια τῆς τῷ Κυρίῳ σαρκώσεως, τὴν γέννησιν, λέγω, τὴν βάπτισιν, σαύρωσιν ταφὴν, ἀνάστασιν, καὶ τὰ λοιπὰ, ὡς προείπομεν· ἢ καὶ διὰ νὰ παλεμήσῃς καὶ ποτε τὰς ἀπρεπεῖς καὶ ἀτόπας φαντασίας, ὅπῃ σοι προσβάλλει ὁ ἐχθρὸς, μετὰ ἄλλας εὐπρεπεῖς καὶ καλὰς φαντασίας.

Μὴ προσπαθῇς λοιπὸν, μηδὲ φοβηθῇς τὰς αἰχρὰς, ἢ φοβεράς Εἰκόνες τῆς μωρῆς καὶ ἀλόγου φαντασίας· ἀλλὰ καταφρονεῖς

αὐτάς ὡς ἑδὲν. Παίγνια γὰρ καὶ ἀνυπόστατα, καὶ ψευδῆ, ἀλλ' ἔχει καὶ ἀληθινὰ, καὶ πράγματα αὐταῖ εἰσι· διὰτὶ ὁποῖος συνεισίδει νὰ καταφρονῇ τὰς φαντασίας, αὐτὸς δύναται νὰ καταφρονῇ καὶ τὰ ἴδια πράγματα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων εἶναι αἱ φαντασίαι, ὡς λέγει ὁ θεοφόρος Μάξιμος; „Ὁ τὰς ἐμπαθεῖς νικῶν φαντασίας, καὶ „τῶν πραγμάτων, ὧν αἱ φαντασίαι, καταφρονεῖ (α).”

Ὅτι διὰ τὰς ἐν τῇ Φαντασίᾳ τυπεμένας Εἰκόνας, ἔχει τινὰς, ἢ νὰ ἐπαινεθῇ, ἢ νὰ κατακριθῇ.

Κάμνω τέλος τῷ Κεφαλαίῳ τῆτο, καὶ διὰ νὰ περιλάβω εἰς δύο λόγια τὸ πᾶν τῇ λέγω. Ἦξευρε Δέσποτά με, ὅτι ἐὰν τυπώσῃς εἰς τὸν πίνακα καὶ χάρτιν τῆς φαντασίας σε, ὡραίαν καὶ εὐπρεπεῖς Εἰκόνας, ἔχεις νὰ ἐπαινεθῇς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτε ἀποκαλυφθῇσεται ὅσα ἕκαστος ἐν τῷ κρυπτῷ φαντάζεται· ἐὰν δὲ τυπώσῃς εἰς αὐτὸν, Εἰκόνας ἀτόπας, καὶ ἀπρεπεῖς, ἔχεις τότε νὰ κατακριθῇς. Λέγει γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι καθὼς ἓνας ζωγράφος, ὅπῃ κάθεται εἰς ἓνα τόπον ἀπόκρυφον, καὶ ζωγραφίζει μίαν Εἰκόνα· ἐὰν μὲν ζωγραφίσῃ ὡραίαν ἱστορίαν, καὶ ἀξίαν θεωρίας εἰς αὐτὴν, ὅταν ἐκβάλῃ ἔξω εἰς τὸ παζάρι τὴν Εἰκόνα, ἐπαινεῖται ἀπὸ ὅλης ὅπῃ τὴν βλέπων· ἐὰν δὲ ζωγραφίσῃ αἰσχρὰς καὶ ἀπρεπεῖς ἱστορίας, κατηγορεῖται ἀπὸ ὅλης καὶ περιγελάται· ἔτι καὶ ὁ νῦν, εἰμὲν τυπώσῃ εἰς τὸ σανίδι τῆς φαντασίας σε, θεῖα, καὶ πνευματικὰ θεωρήματα, θέλει ἐπαινεθῇ παρὰ πάντων, ὅπῃ ἔχῃ νὰ τὰ θεωρήσῃ· εἰδὲ αἰσχρὰ τινὰ, καὶ ἀνάξια θεωρίας, κατηγορηθήσεται παρὰ πάντων: „Καθάπερ „γὰρ τις ζωγράφος ἡμῶν ὁ νῦν, ὥσπερ ἐν πίνακι τῇ ψυχῇ τὰς „ἐννοίας ὡς θέλει μορφοῖ· εἶτα, ὥσπερ ὁ ζωγράφος, ἐν παρῶν, ἐκείνῳ παρὰ τὸν πίνακα ποικίλης ἱστορίας πληρώσας, ἀδρόως τῶν „τον εἰς μέσον προσφέρει. ἐὰν μὲν ἐν θεῖαις τινὲς εἰς ἀναγνωσμά-

„των ἱερῶν, καὶ ἐννοιῶν φιλαρέτων αἱ ἱστορίαι ὀφθαλμοῖσι, παντὸς
 „ἐπαίνου ὁ ζωγραφήσας νῦν, καὶ ὁ ταύτην δεξιόμενος τὴν γραφὴν
 „πίναξ, ἄξιος κρίνεται· ἐὰν δὲ, αἰσχυραῖ τε καὶ ἀπρεπεῖς ἀναφα-
 „νώσιν αἱ γραφαί, αἰσχυρὴ καὶ γέλωτος ὁ ζωγράφος ἄξιος τοῖς
 „πᾶσιν ὀφθαλμοῖς (α) (1)“.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Περὶ φυλακῆς Νοῦς, καὶ Καρδίας. Καὶ ὅτι περισσότε-
 ρον πρέπει νὰ φυλάττῃ τινὰς τὴν Καρδίαν τε ἀπὸ
 τῆς κακῆς λογισμῆς, πᾶρεξ τὰς αἰσ-
 θήσεις τε ἀπὸ τὰ βλαβερά
 ἀντικείμενά των.

Εμαθες πῶς νὰ φυλάττῃς τὰ ἐξωτερικὰ αἰσθητήριά σε;
 ἔμαθες πῶς νὰ φυλάττῃς καὶ τὴν κοινὴν, καὶ ἐσωτερικὴν αἰσθησιν
 τῆς φαντασίας σε; μάθε τώρα, Δέσποτά με, μᾶλλον δὲ ὑπόμνη-
 σιν σύντομον ἔχε, καὶ πῶς νὰ φυλάττῃς τὴν ἱεράν σε καρδίαν,
 ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ τῆς λογισμῆς. Αὕτη γὰρ εἶναι ὁ θάλαμος τῆς
 νοῦς, ταυτὸν εἰπεῖν, τῆς ψυχῆς, ὁ μουσικὸς καὶ ἀπόκρυφος, ὡς εἴ-
 πομεν ἐν τῇ ἀρχῇ. Διὰ τί λέγει ἡ ἀγία Συγκλητική, ὅτι, καθὼς
 τὸ πλοῖον ἀπὸ δύο αἰτία καταποντίζεται, ἢ ἔξωθεν ἀπὸ τὰ κύ-
 ματα τῆς θαλάσσης, ἢ ἔσωθεν ἀπὸ τὴν ἀνγλίαν, ἥτοι τὴν

(α) Λόγ. περὶ Παρθενίας.

(1) Σύμφωνα δὲ τοῖς εἰρημένοις εἶναι καὶ ἐκεῖνα ὅπῃ λέγει ὁ Θεοφόρος
 Μάξιμος περὶ τῆς βδελύματος τῆς ἐρημώσεως τῆς ἐξώτης ἐν τότῳ ἀγίῳ,
 „Τόπος ἅγιος καὶ ναὸς Θεοῦ, ὁ νῦν ὑπάρχει τῇ ἀνδράπῃ· ἐν ᾧ οἱ δαίμονες
 „διὰ τῶν ἐμπαδῶν λογισμῶν τὴν ψυχὴν ἐρημώσαντες, τὸ εἶδωλον τῆς ἀ-
 „μαρτίας ἔζησαν“ (ἐν τῇ Σειρῇ τῇ κατὰ Ματθ. Κεφ. κδ.).

καλαμένην σεντρίαν. Ἔττι καὶ ἡ ψυχὴ, ἢ ἔξωθεν ἀπὸ τὰ αἰσθη-
 τὰ πράγματα βλέπτεται καὶ καταβυθίζεται, ἢ ἔσωθεν ἀπὸ τῆς
 κακῆς λογισμῆς, καὶ τὰ πάθη τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ εὕρισκόμενα (1).
 Διὰ τῆτο εἶναι χρεῖα νὰ προσέχῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ νὰ φυλάττῃ
 τόσον τὰς αἰσθήσεις τε ἀπὸ τὰ ἡδονικὰ καὶ βλέποντα ἀντικείμε-
 νά των, ὅσον καὶ τὴν καρδίαν τε ἀπὸ τῆς πονηρῆς λογισμῆς, καὶ τὰ
 πάθη: „Καθὰπερ ναῦς, ποτὲ μὲν, ὑπὸ τῶν ἔξωθεν τρικυμιῶν
 „καταβαπτίζεται· ποτὲ δὲ, ὑπὸ τῆς ἐνδον ἀντλίας ὑποβρύχιος
 „γίνεται· ἔτω δὲ καὶ ἡμεῖς, ποτὲ μὲν, διὰ τῶν ἐκτὸς πρακτικῶν
 „ἀμαρτημάτων ἀπολλύμεθα, ποτὲ δὲ, διὰ τῶν ἐνδον λογισμῶν
 „ἀφανιζόμεθα. Δεῖ ἔν καὶ τὰς ἔξωθεν τῶν πνευμάτων ἐπιτηρεῖν
 „προσβολὰς, καὶ τὰς ἔσωθεν τῶν λογισμῶν ἀκαθαρσίας· πάν-
 „τοτε δὲ χρὴ γρηγορεῖν πρὸς τὰς λογισμῆς.“

Μᾶλλον δὲ, περισσότερον πρέπει νὰ φυλάττῃ τινὰς τὴν
 καρδίαν τε ἀπὸ τῆς πονηρῆς λογισμῆς, καὶ τὰ πάθη, παρὰ τὰς
 αἰσθήσεις τε ἀπὸ τὰ βλαβερά ἀντικείμενά των· διὰ τί καθὼς
 πόλλαις φοραῖς ἡ σεντρίνα ἀμελεμένη, βυθίζει ἀνελπίστως τὸ κα-
 ράβι με τῆς ναύτας εἰς καὶρὸν γαλήνης, καὶ ἐπάνω εἰς τὸν βαθὺν
 ὕπνον· ἔττι καὶ οἱ κακοὶ λογισμοὶ ἀμελέμενοι, βυθίζουσι τὰς ἀν-
 δρώπας εἰς τὰς κακὰς πράξεις, καὶ τὴν ἀπώλειαν. Ὅθεν ἐπιφέ-
 ρει ἡ αὐτὴ ἀγία Συγκλητική: „Δεῖ ἔν ἐπιπονωτέραν πρὸς τὰς
 „λογισμῆς ποιεῖσθαι τὴν διάνοιαν... καὶ πολυόφθαλμον δεῖ εἶ-
 „ναι τὸν σωθῆναι δυνάμενον (α).“

(1) Τὸ αὐτὸ βεβαίον, καὶ ὁ Θεοπέσιος τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος,
 λέγων: „Κατὰ διπλὸν οἶμαι τρόπον, ἡ τῆς φαυλότητος ἐν ἡμῖν ἀποπε-
 „ραίνεται δύναμις· ἡ γὰρ ταῖς θύραθεν ἡδοναῖς, ἡ ταῖς ἐμψύτοις καὶ ἐν ἡμῖν,
 „ὑπὸ τῆς σφῶν αὐτῶν καὶ μὴν καὶ ἐτέρων, ἐντροφᾶν ἀναπειδόμενος, πρὸς πᾶν
 „ὅ, τι ἐν ἀπηχεσάτων διωλοθικό τες, ἀλοῖεν ἂν οἱ πρὸς ἀμαρτίαν εὐκολοί
 „(τόμ. β. τῆς Ὀκτατεύχ σελ. 917). Εἰς δύο δὲ ἐμοίρασες καὶ ὁ ἡγαπημέ-
 „νος Ἰωάννης τὴν ἐπιθυμίαν, εἰς τὴν ἐμφυτον τῆς σαρκὸς, καὶ εἰς τὴν ἔξωθεν
 „διὰ τῶν αἰσθήσεων εἰσερχομένην, εἰπών.“ Πᾶν τῷ Κόσμῳ ἐπιθυμία
 τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονία
 τῆς βίβ. (α. Ἰωάν. β. 26.)

(α) Ἐν τῷ Βίῳ αὐτῆς.

Πρέπει λοιπόν γὰ ἡξεύρης πρῶτον, ὅτι καθὼς τὸ κέντρον εὐρίσκεται εἰς τὸν κύκλον, καὶ ὅλαι αἱ εἰς τὴν περιφέρειαν τῷ κύκλῳ ἐκφερόμεναι γραμμαὶ, ἀπὸ τοῦ κέντρον ἐκφέρονται, εἰς τὸ κέντρον ἐπιστρέφουσι, καὶ ἐν τῷ κέντρῳ εἶναι ἡνωμένοι· ἔτσι καὶ ἡ καρδιά εὐρίσκεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς ἓνα κέντρον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι ἡνωμένοι ὅλαι αἱ αἰσθήσεις· ὅλαι αἱ δυνάμεις τῷ σώματος· καὶ ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς· εἶναι δὲ ἡ καρδιά κέντρον, τριχῶς θεωρούμενον, ὡς κέντρον φυσικόν, ὡς κέντρον ὑπερφυσικόν, καὶ ὡς κέντρον παραφυσικόν.

Ὅτι ἡ Καρδιά εἶναι κέντρον φυσικόν.

Εἶναι κέντρον φυσικόν· διατὶ ἡ καρδιά πρώτη πλάττεται ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη τῷ σώματος· ἔτσι τὸ λέγει ὁ μέγας Βασίλειος „Εν τῇ γενέσει τῶν ζώων ἡ καρδιά πρώτη καταβληθεῖσα παρὰ τῆς φύσεως, ἀναλογῶσα τῷ μέλλοντι συνίστασθαι ζῶν, τὴν παρὰ τῆς φύσεως λαμβάνει καταβολήν· διὸ συμμήκτως ταῖς οἰκειαῖς ἀρχαῖς περιϋφαινομένη τῷ σώματος, αἱ κατὰ τὰ μεγέθη διαφοραὶ τῶν ζώων ἀποτελεῖνται (α).” Ἐτσι καὶ οἱ ἱατροὶ κοινῶς γνωματεύουσιν, ὅτι ἡ καρδιά, κεῖται μὲν εἰς τὸ μέσον τῆς στήθους, κλίνει δὲ πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος (β) (1). ὅθεν συνάγεται, ὅτι ἡ καρδιά, καὶ καθ’ αὐτὴν τὴν αἰσθησιν, καὶ τὸν μέσον τόπον, ἐν ᾧ εὐρίσκεται, κέντρον λόγον ἐπέχει πρὸς τὸ ὅλον σῶμα· διὰ τῆτο, ὅχι μόνον πρώτη πλάττεται ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη, ἀλλὰ καὶ ὑπερὸν ἀπὸ ὅλα νεκρῆται· καὶ αὕτη εἶναι ἡ καρδέδρα, ἡ ρίζα, καὶ ἀρχή, καὶ πηγὴ ὅλων τῶν φυσικῶν δυνάμεων τῷ σώματος, τῆς φυσικῆς, τῆς θρεπτικῆς, τῆς αὐξητικῆς, τῆς ζωτικῆς, τῆς αἰσθητικῆς, τῆς θυμικῆς, τῆς ἐπιθυμικῆς, καὶ τῶν λοιπῶν· ὁμοίως καὶ ὁ-

(α) Ἐρμ. εἰς τὸν Α. Ψαλμ.

(β) Σελ. 346. τῷ πολιτικῷ βιβλίῳ

(1) Ποῖον δὲ σχῆμα ἔχει ἡ καρδιά τῷ ἄνθρωπῳ, ὅρα εἰς τὸ τέλος τῷ βιβλίῳ τῆς Σχ. Α. καὶ Β.

λῶν τῶν φυσικῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς, τῆς νοεράς, λέγω, τῆς λογικῆς, καὶ τῆς θελητικῆς.

Ὅτι ἡ ἐσία τῆς ψυχῆς ἐν τῇ Καρδίᾳ εὐρίσκεται.

Ὅθεν ἡ ἐσία τῆς ψυχῆς, ὡς εἶδος ἓσα τῷ σώματος, ἂν ὅχι ὡς ἐν ἀγγεῖῳ περιέχεται· ἀσώματος γὰρ· ἀλλ’ ὁμοίως, ὡς ἐν ὀργάνῳ καὶ ὀχήματι, εὐρίσκεται ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τῆς καρδίας, καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸ μεσαιτάτον ἀπειλικρινημένῳ, καὶ καθαρωτάτῳ πνεύματι, τῷ μεσιτεύοντι μεταξὺ σώματος, καὶ νοός· (ὅπερ καὶ ζωτικόν, καὶ αὐτογενές, καὶ ψυχικόν Πνεῦμα καλεῖται, καὶ νευρώδης χυμὸς, παρὰ τοῖς Θεολόγοις, Φυσικοῖς, καὶ Μεταφυσικοῖς) κατὰ τὸν μέγαν Μακάριον, καὶ τὸν θεῖον Γρηγόριον τὸν Θεσσαλονίκης (α). Καὶ ἄλλας Πατέρας, καὶ πολλὰς νεωτέρας Θεολόγους, μάλιστα δὲ τὸν Κορρυσίον. Ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ δὲ, ὡς ἐν ὀργάνῳ εὐρίσκεται, ἐχθὶ ἡ ἐσία, καὶ ἡ δύναμις τῷ νοός, ἥτοι τῆς ψυχῆς· ἀλλὰ μόνη ἡ τῷ νοός ἐνέργεια, ὡς προείπωμεν ἐν τῇ ἀρχῇ· καὶ ἄφες τὰς νεωτέρας Φυσικὰς, καὶ Μεταφυσικὰς, νὰ λέγῃσιν, ὅτι, ἡ ἐσία τῆς ψυχῆς εὐρίσκεται εἰς τὸν Ἐγκεφάλον, καὶ εἰς τὸ τῷ Ἐγκεφάλῳ Κανάριον· διατὶ τῆτο εἶναι τὸ ἴδιον, ὡς ἂν νὰ εἰπῇ τις, ὅτι ἡ φυτικὴ ψυχὴ, δὲν εὐρίσκεται ἀρχικῶς εἰς τὴν ρίζαν τῷ δέντρῳ, ἀλλὰ εἰς τὸν κλάδον, καὶ εἰς τὸν καρπὸν. Τὸ διδασκαλεῖον τῶν Γραφῶν, καὶ τῶν ἱερῶν Πατέρων, εἶναι ἀληθέστερον ἀπὸ τὰ διδασκαλεῖα τῶν ἀνθρώπων (1).

(α) Σελ. 957. Φιλοκαλ.

(1) Ἐπειτα καὶ τῆτο πρέπει νὰ σοχαρῶμεν· ὅτι καθε ἀεικίνητον ἢ ἀεικίνητον, ἀναλογίαν ἔχει, καὶ ὁμοιότητα, καὶ συγγένειαν μὲ τὸ ἀεικίνητον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ καρδιά, καὶ τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπειλικρινημένον Πνεῦμα, ἀεικίνητον ἐστίν, ἄρα καὶ ἡ ἀεικίνητος ψυχὴ, ἐν τῇ ἀεικινήτῳ καρδίᾳ νὰ εὐρίσκεται κατ’ ἐσίαν καὶ δύναμιν, καὶ ἀκόλουθον, καὶ εὐλογον ἐστὶ, μᾶλλον, ἢ νὰ εὐρίσκειται ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. Ὅτι μὲν ἐν ἡ καρδιά ἐστὶν ἀεικίνητος, προόδηται· ἀ· διατὶ αὕτη ἀφ’ ἧς πλασθὴ μίαν φοράν, δὲν πάυει ἀπὸ τῆς νὰ κινῆται, ἕως ἢ νὰ ἐξέλθῃ ἡ ψυχὴ ἐκ τῷ σώματος, β· ὅτι αὕτη εἶναι πηγὴ ζωῆς ὅλας τῆς

Ἄριστα καὶ ἕνας νεώτερος Ἡθικός φιλοσοφεῖ περὶ τῆς καρδίας· καὶ λέγει τὰ ἀξιώματα ταῦτα, καὶ τὰ μάλιστα συντελεῖντα εἰς τὴν

σώματος διὰ τῆς κινήσεώς της, καὶ εὐθύς ὅτε παύσῃ ἡ κίνησις αὐτῆς. παύει καὶ ἡ ζωὴ τοῦ σώματος· μᾶλλον δὲ ἡ ψυχὴ ἢ ἐν τῇ ἀκίνητῳ καρδίᾳ ἔσται ἐνδρυμένη διὰ τῆς κινήσεως τῆς καρδίας ἐνεργεῖ, μεταδίδουσα τὴν ζωὴν εἰς ὅλον τὸ σῶμά της, καὶ τὴν ζωοποιῶσα, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον λέγοντα: „Τὴν ζωτικὴν δύναμιν, ἐπεὶ συγκατέκειται τῷ σώματι ἡ ψυχὴ φυσικῶς διὰ τὴν εὐκράσιαν, καὶ ἐκ ἐκ προαιρέσεως χορηγεῖ.“ (Διαταξ-ἀσκητικὴ β.) Καὶ γὰρ ὅτι τῶν ἄλλων μελῶν, καὶ μερῶν τοῦ σώματος ἡγεμόντων πολλάκις καὶ ἀκίνητων, καθὼς μάλιστα συμβαίνει ἐν τοῖς ὕπνοις καὶ ὕπνοις βαθυτάτοις, καὶ ἀφαντάστοις, ἡ καρδία μόνη δὲν ἡρεμεῖ, ἀλλὰ πάντοτε κινεῖται καὶ ἀγρυπνεῖ, ὡς τὴν νύκτα προφυλάττει αὐτὴ ὅλα τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ σώματος, ὅτε τότε ἡσυχάζου, καὶ ἀναπαύονται· καὶ τὴν ἐξὶ τὸ γεγραμμένον ἐν τῷ Ἀσματι: „Εἴ γὰρ καθ' ἐμὲ, καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ.“ (Ἄσμα. Ε' 3.)

Ὅδε ἐγκέφαλος ἐκ ἔστιν ἀκίνητος, ὅτε δὲ αὐτὴ προβάλλει πάντοτε ἡ ψυχὴ νοεράς ἐνεργείας· ἀ. διατὶ εἰς ὅλην τὴν ἐνὲα μῆνιν, καθ' ἣς ἐν τῇ κοιλίᾳ τὸ βρέφος εὐρίσκεται ἐμφυχωμένον καὶ τέλειον, ὁ ἐγκέφαλος ἀπρακτεῖ καὶ ἡρεμεῖ, μηδεμίαν τὴν νοὸς ἐνεργείαν δι' αὐτὴν προβαλλομένην. β. καὶ ἀφ' οὗ γεννηθῇ τὸ βρέφος, εἰς ἐνὸς ὁλοκλήρου ἐνιαυτοῦ διάστημα, ἢ καὶ ἐπέκεινα, ὁ αὐτὸς ἐγκέφαλος ἀκίνητε καὶ ἀπρακτεῖ· ὅδε μὲν γὰρ τότε ὁ νῦν προβάλλει δι' αὐτὴν ἐνεργείαν, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἀτελεῖ, καὶ δυνάμει νῦν γὰρ καὶ τελευταῖον, διατὶ καὶ ἀφ' οὗ γεννῇ ὁ ἄνθρωπος ἄνδρας τέλειος, καὶ ἀποκτήσῃ νῦν ἐνεργείαν πάλιν καὶ τότε ἀκολουθεῖ πολλάκις τὴν ἀπρακτὴν ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ὅδε μία ἐνεργεία τὴν νοὸς δι' αὐτὴν νῦν προβαλλομένη· καθὼς συμβαίνει, τόσον εἰς τὰς βαθυτάτας καὶ ἀφαντάστας ὕπνους, ὡς εἴπομεν, ὅταν καὶ ὅταν τύχῃ νῦν πέσῃ τινὰς ἀπὸ τόπου ὑψηλὸν καὶ πτωματιδῆ· τότε γὰρ ἡ ψυχὴ συμμαζώνεται μὲν ὅλη εἰς τὸ κέντρον καὶ θάλαμον της, τὴν καρδίαν, διὰ τὴν φυλακὴν ἐκεῖ, καὶ μετὰ τὴν ἐσίαν αὐτῆς ἐνῆται καὶ δύναμιν· ἀφίει δὲ ἀπρακτὰ καὶ ἀναίσθητα, ἐ μόνον τὸν ἐγκέφαλον, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰσθήσεις, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα περὶ μέλη καὶ μέρη τοῦ σώματος· ὡς ὅτε ἡμπορεῖ νῦν εἰπεῖν τινὰς, ὅτι τότε ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ζῇ μόνον κατὰ τὴν καρδίαν· κατὰ δὲ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος, εἶναι νεκρὸς· εἶδε καὶ τινες προβάλλου τὴν ἀφθονίαν, καὶ τὸ πολὺ φυσικὸν Πνεῦμα ὅτε ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ εὐρίσκεται, καὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην ὅτι ἐκεῖ ἡ ψυχὴ νῦν ἐνδρύνεται, μαζέτωσαν ἔτσι, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὴν πολὺ περισσώτερον ἐν τῇ καρδίᾳ εὐρίσκεται· καὶ ὅτι ἐκ τῆς καρδίας τῆς πηγῆς τῶν Πνευμάτων, τὸ Πνεῦμα τὴν καὶ εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀναβαίνει· καὶ ἐκ τὸ ἀνάπαλιν, ἐκ τοῦ ἐγκεφαλὸς εἰς τὴν καρδίαν· Ὅθεν καὶ ὁ Βλαβιάνης, ἐν τῷ

ὑπόθεσιν ταύτην, ἐν ἀνεκδότοις σφζόμενα. „Ἡ καρδία, ὡς πρωτότοκος τῶν μελῶν, καὶ ῥίζα τῆς ζωῆς, εἶναι ἀκόμι καὶ ὄργανον τῆς ὀρέξεως, καὶ ἐρμηνεύς τῶν παθῶν, καὶ τῶν διαδέσεων, μετὰ τὰς θαυμαστάς αὐτῆς κινήσεις.“ Ἐλαβεν ὁ Ὡκεανὸς ἀπὸ τὴν φύσιν ἕνα ἴδιον μέτριον ῥεῦμα, καλέμενον ῥοὴ καὶ παλίρροια, διὰ τὴν ἀναπάυεσθαι, μετὰ τὴν κίνησιν τε, περιφερόμενος, ὡς τὸν παιδίον εἰς τὴν κοιτίδα· ἀλλ' εἰ κινηθῇ ἀπὸ τὸ ἐμφύσημα τὸ ψυχρὸν βορέη, ἢ τὴν θερμὴν νότα, μὴ χωρῶντας πλέον εἰς τὸν ἑαυτὸν τε, πότε ἐρχεται, πότε φεύγει· πότε ὑφύνεται εἰς τὸν ἔρρον, πότε καταβαίνει εἰς τὴν ἀβυσσον· ἡ αὐτὴ πρόνοια ἔδωκεν εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν παντοτινὴν, καὶ φυσικὴν κίνησιν ἀρμόδιον εἰς τὴν κράσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἐποία ἐκτείνεται καὶ συστέλλεται μετὰ ἀναρίθμητα μέτρα, διὰ τὴν ἐναλλάττει τὴν ἀναπνοὴν, καὶ νῦν διαχέει τὰ ζωτικὰ πνεύματα εἰς ὅλον τὸ σῶμα· Ἀλλ' εἰ μετὰ ταῦτα αὐτὴ ταραχθῇ ἀπὸ τὰς ἀνέμους τῶν παθῶν, τότε μετὰ παράδοξον ἑκτασιν, ἢ συστολὴν, μεταβάλλουσα τὴν ἀναλογίαν τῆς φυσικῆς κινήσεως, ἀλλοιοῖ τὰς αἰσθήσεις· καὶ τόσαι εἶναι αἱ μεταβολαὶ τῆς καρδίας, ὅσαι τῶν παθῶν· ἐπεὶ καὶ εἶναι φανερόν, ὅτι πρῶτον κινεῖται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἐννοιαν, καὶ ἔπειτα κινεῖται ἡ καρδία ἀπὸ τὴν ψυχὴν· τέτη εἶναι κινήσεις φυσικὴ, ἐκείνη ἡθική. Θέαμα ἡδύτατον ἦθελεν ἦτον, εἰ ἐδύνοντο δι' ἐνὸς κρυφάλλου νῦν φαίνονται ἀπὸ τὸ σῆθος αἱ κινήσεις τῆς καρδίας καθὼς τῶν ὥρολογίων· εἰ καὶ κατὰ τὴν παρασῆσιν εἶναι ὑποκείμενον ἀρεσόν, ἡ καρδία ὅλη ἀγαπητικὴ τρέχει ἐμπρὸς καὶ ἐκτείνεται διὰ τὴν δεχθῆ· καὶ εἰν ἕνα ὑποκείμενον μισητὸν, ἡ καρδία ὅλη συστέλλομένη, σύρεται ὀπίσω, καὶ φαίνεται ὅτι φεύγει· εἰς τὴν ἄκραν χαρὰν, ἡ καρδία ἀγάλλεται καὶ πηδᾷ· καὶ εἰς τὴν θλίψιν συμμαζώνεται, καὶ φαίνεται ὡς πίπτει· εἰς τὴν θυμὸν, ἡ καρδία ἀναβράζει, καὶ ἀναχέει, τὸ αἷμα· καὶ εἰς τὸν φόβον, παγόνει, πάλαι, καὶ τρέμει. Τὸ μικρότερον μέρος τῶν πλοῖα εἶναι τὸ πηδάλιον, ἀλλὰ καθε μικρὴ κίνησις τῶν πηδαλίων, κινεῖ ὅλον τὸ πλοῖον εἰς πλατὺν κύκλον, δε-

περὶ ψυχῆς λόγῳ φησὶ: „Τὸ ζωτικὸν Πνεῦμα δι' ἀρτηρίων ἀπὸ τῆς καρδίας, ἄνω φερόμενον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, ὅλη τῷ ἐγκεφάλῳ δίνεται Πνεύματι.“

ἡ ἀριστερά· ἡ κάθε μικρὰ κίνησις τῆς καρδίας, ὅπῃ ἐκείνη εἰς τὸ κέντρον, αἰτιάται εἰς τὴν περιφέρειαν τῷ ἀνθρωπίνου σώματος, μεγάλα σαλεύματα.

Ἐκείνο τὸ γλυκὺ γέλοισιν, ἡ τὰ σφικτὰ ἐναγκαλίσματα εἰς τὴν ἀπάντησιν τῇ ἡγαπημένῃ φίλῃ, ὅπῃ κάμνει τινὰς· ἐκείνο τὸ νὰ σρέφῃ ὀπίσω τὸ πρόσωπον, ἀηδιάζοντας, ὅταν βλέπῃ πρᾶγμα ἀνάρετον, ἡ βδελυκτὸν· ἐκείνο τὸ νὰ κροτῇ τὰς χεῖρας, ἡ νὰ πηδᾷ μετὰ τὰς πόδας, ὅταν εὐφραίνεται· ἐκείνο τὸ νὰ πέμπῃ ἀνασυναγμὴς, ὅταν λυπῇται· ἐκείνο τὸ νὰ ἐκπυρᾷ τὴν ὀψιν· τὸ νὰ σρέφῃ τὰς ὀφθαλμὰς ἡ νὰ τρῶζῃ τὰς ὀδόντας, ὅταν θυμωθῇ· ἐκείνη ἡ πεπαγωμένη ὠχρότης, ἡ ὁ τρόμος τῶν μελῶν, ὅταν φοβηθῇ· ὅλα αὐτὰ εἶναι ἐξωτερικὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐσωτερικῶν κινήσεων τῆς καρδίας· μικρὰ εἰς τὸ κέντρον, μεγάλη εἰς τὴν περιφέρειαν.

Ὅτι ἡ Καρδία εἶναι κέντρον ὑπερφυσικόν.

Ἡ καρδία εἶναι κέντρον ὑπερφυσικόν· διὰ τὴν ὑπερφυσικὴν χάριν τῷ Θεῷ ὅπῃ ἐλάβομεν διὰ τῆς ἁγίας Βαπτίσματος, εἰς τὴν καρδίαν εὐρίσκεται, ὡς εἰς καδῆδραν, ἡ θρόνον· ἡ μαρτυρεῖσι τῷ πρῶτον αἰ. Γραφαί. Ὁ γὰρ Κύριος φησιν: „Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ὑμῶν ἐστὶ (α). Καὶ ὁ Παῦλος: Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τῷ Υἱῷ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κράζον. Ἀββᾶ ὁ Πατήρ (β).” Καὶ πάλιν „Ἡ ἀγάπη τῷ Θεῷ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν (γ).” Καὶ ἄλλαχθ: „Ἦνα δώῃ ὑμῖν κατὰ τὸν πλῆθον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τῷ Πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἕσω ἀνθρώπον, κατοικήσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν (δ).”

Συμμαρτυρεῖσι δὲ ταῖς Γραφαῖς ἡ οἱ θεῖοι Πατέρες· ὁ γὰρ

μέγας Μακάριος λέγει: „Ἡ καρδία ἡγεμονεύει ὅλα τὰ ὄργανα, ἡ ἐπὶ ἀνὰ κατὰ τὰς νομὰς τῆς καρδίας, ἡ χάρις βασιλεύει ὅλων τῶν λογισμῶν, ἡ τῶν μελῶν· ἐκεῖ γὰρ ἐστὶν ὁ νῦς, ἡ πάντες οἱ λογισμοὶ τῆς ψυχῆς (α).” Ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ἰδὼς ὁ ἑρμηνεύων εἰς τὸν Θεόν· ἡ ἐν σεαυτῷ ὄψει τὰς Ἀγγελίας σὺν τῷ φωτὶ αὐτῶν, ἡ τὸν Δεσπότην αὐτῶν μετὰ αὐτῶν (β). ἡ ἄλλαχθ ὁ αὐτὸς λέγει: „Σπένδασον εἰσελθεῖν εἰς τὸ ταμεῖον τὸ ἐνδοθέν σου, ἡ ὄψει τὸ ταμεῖον τοῦ ἐράμιον· ἐν γὰρ ἐστὶ τῷ κῆρῳ (γ).” Καὶ ὁ θεῖος Διάδοχος ἔγωγ ἐκ τῶν θεῶν Γραφῶν, ἡ ἐξ αὐτῶν τῷ νῷ τῆς αἰσθήσεως κατεβίβηκα. ὅτι πρὸ μὲν τῆς ἁγίας Βαπτίσματος ἔξωθεν ἡ χάρις πρὸς τὰ καλὰ προτρέπεται τὴν ψυχὴν, ὁ δὲ Σατανᾶς ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐμφωλεύει βλάβειν· ἀπὸ δὲ τῆς ὥρας, ἐν ἡπερ ἀναγεννώμεθα, ἔξωθεν μὲν ὁ Δαίμων γίνεταί, ἔσωθεν δὲ ἡ χάρις (δ). Ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἐρμηνεύων τὸ τῷ μεγάλῃ Μακαρίῳ ρητόν: „Ἐκεῖ τοίνυν δεῖ σκοπεῖν, εἰ ἐνέγραψεν ἡ χάρις τῷ Πνεύματος νόμος φησὶν· ἐκεῖ πᾶς ἐν τῷ ἡγεμονικῷ ὄργανῳ· ἐν τῷ τῆς χάριτος θρόνῳ, ὅπῃ ὁ νῦς, ἡ οἱ λογισμοὶ πάντες τῆς ψυχῆς· ἐν τῇ καρδίᾳ δηλ. (ε) (1) Τῷ συνομολογεῖσι, ἡ ἅπας ὁ λοιπὸς τῶν θεῶν Πατέρων χορὸς, ἡ μάλιστα τῶν καλεσμένων Νηπτικῶν.

Ὅτι ἡ Καρδία εἶναι κέντρον παραφυσικόν.

Ἡ καρδία εἶναι ἀκόμη ἡ κέντρον παραφυσικόν· διὰ τὴν ὁ

(α) Λόγ. ΙΕ. Σελ. 203.

(γ) Λόγ. Α. (δ) Κεφ. Ος.

(β) Λόγ. ΜΓ. Σελ. 260.

(ε) Σελ. 957. τῆς Φιλοκαλ.

(1) Λέγει δὲ ὁ ἱερός Ἀνγέλιος ταῦτα πρὸς τὸν Θεόν: „Ὁφείσει ἡγάπησα κάλλος πρεσβυτάτον τε ὁμῶς ἡ νεώτατον· ὁφείσει ἡγάπησα, ἡ ἔνδον ἡ ὅλα καὶ ἔξω, καὶ ἐξ ἑαυτοῦ ἡ τῷ τοῖς ὑπὸ τῷ πνεύματι εἰδέναι περιέπιπτον ὁ ἀνείδεος.” (εὐχὴ ἱερῶν λα.)

(α) Λεκ. ΙΖ. 21,

(β) Ῥωμ. Ε. 5.

(γ) Γαλ. Α. 6.

(δ) Ἐφ. Γ. 16.

ἔχει φυσικὴν ῥέσιν πρὸς τὴν ἐνεργῆσαν ταύτην ἔσιν, καὶ δύναμιν· καὶ πρὸς ἐκείνην φυσικῶς ἐπιστρέφει, καὶ ἐνῆται, καὶ ἀναπάυεται. Διὰ τὸτο καὶ ἡ ὑμετέρα Πανιερότης, ἐπειδὴ ἡλευθέρωσε τὴν ἐνεργείαν τῆς ναόςτης, ἥς ὄργανόν ἐστιν ὁ ἐγκέφαλος, ὡς προείπομεν, ἀπὸ ὅλα τὰ ἔξω τῷ Κόσμῳ πράγματα, διὰ μέση τῆς φυλακῆς τῶν αἰδητηρίων, καὶ τῆς φαντασίας, περὶ ὧν ἤδη εἵπομεν: τὴν εἶναι ἀκόλαστον καὶ ἐπιστρέφει αὐτὴν καὶ εἰς τὴν ἐδικήν τε ἔσιν, καὶ δύναμιν: ταυτόν εἰπεῖν, πρέπει νὰ γυρίσῃ τὸν νῦν τῆς μέσα εἰς τὴν καρδίαν τῆς, τὴν ἔσαν ὄργανον τῆς τῆς ναός ἔσιν, καὶ δυνάμεως, ὡς προαίρηται· καὶ νὰ θεωρῇ ναερῶς ὅλον τὸν ἔσω ἄνθρωπον. Ἡ ἐπιστροφή δὲ αὐτῆς τῆς ναός συνειδίζει νὰ γίνεταί εἰς τὰς ἀρχαίους, καθὼς διδάσκουσιν οἱ θεῖοι Πατέρες οἱ Νηπτικοί, μετὰ τὴν κλίσιν τῆς κεφαλῆς, καὶ τῷ πώγωνος τὸ ἀκρόβισμα πᾶνω εἰς τὸ σῆθος.

“Ὅτι ἡ τῆς Ναός πρὸς τὴν Καρδίαν ἐπιστροφή, ἀπλανὴς ἐστὶ.

Ὁνομάζεται δὲ ἡ ἐπιστροφή αὕτη ἀπὸ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, ἐν οἷς ἀναφέρει περὶ τῶν τριῶν κινήσεων τῆς ψυχῆς, κυκλικὴ καὶ ἀπλανὴς κίνησις τῆς ναός (1). διὰ τὴν, καθὼς ἡ περιφέρειαν

(1) Σημειῶμεν ἐδῶ ὡς ἀξιόλογον τὴν εἰδήσιν ταύτην· ὅτι δηλ. μόνον ἡ κυκλικὴ αὕτη κίνησις τῆς ναός εἶναι ἀπλανὴς· ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν δὲν δύναται νὰ ἔμβῃ καὶ νὰ προχωρήσῃ ἡ πλάνη τῆς Διαβόλης· εἰς δὲ τὰς ἄλλας δύο κινήσεις αὐτῆς, εἰς τὴν εὐθείαν λέγω, καὶ εἰς τὴν ἐλικοειδῆ, ἐμβαίνει καὶ προχωρεῖ ἡ πλάνη καὶ ἀπάτη τῆς ἐχθρῆς, καθὼς τὸτο μαρτυρεῖ ὁ ὕψινος ἐκείνος καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀκριβῆς νομοθέτης θεῖος Γρηγόριος ὁ Πικλαμᾶς, ἐν μιᾷ τῶν πρὸς Βαρλαάμ αὐτῷ ἐπιστολῶν. Εὐθεῖα δὲ κίνησις ναός, κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον εἶναι, ὅταν ὁ νῦν ἀπὸ τὰ ἔξωθεν αἰδητὰ, ὡσαν ἀπὸ Εἰκόνας τινὰς ἀναβιβάζεται εἰς τὴν ἀπλὴν καὶ νοήτην αὐτῶν θεωρίαν· Ἐλικοειδὴς δὲ κίνησις τῆς ναός εἶναι, ὅταν ὁ νῦν ἐλάμπεται τὰς θείας γνώσεις, ὅχι ὅλος διόλου ναερῶς καὶ ἀμεταβάτως· ἀλλὰ συλλογικῶς καὶ μεταβατικῶς, καὶ ὡσαν μετὰ κίνησιν σμιγμένην ἀπὸ τὴν κυκλικὴν ἡμῶν ἀπὸ τὴν εὐθείαν. (περὶ θεῶν ὀνομάτων κεφ. δ.) Ὁθεν, ὅσοι ἄγαπῶν νὰ μὴ πλανῶνται, ἀς καταγίνονται περισσότερον εἰς τὴν κυκλικὴν κί-

τῇ κύκλῳ αὐτὴς εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει, καὶ ἐνῆται: ἔττι διὰ τῆς τοιαύτης, καὶ ὁ νῦν αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφει καὶ γίνεταί ἐν (1). Ὁθεν εἶπεν, ἐνθα μὲν αὐτὸς ὁ τῶν θεολόγων ἐξοχώτατος Διονύσιος: „Ψυχῆς δὲ κίνησις ἐστὶ κυκλική, ἢ εἰς ἑαυτὴν εἰσόδος ἀπὸ τῶν ἔξω, καὶ τῶν ναερῶν αὐτῆς δυνάμεων ἢ ἐνοειδῆς συνέλεξις

αἰσιν τῆς ναός, ἥτις γίνεται διὰ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς ναός εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τῆς ἐν καρδίᾳ ναερᾶς προσευχῆς· αὕτη γὰρ, ὅσον εἶναι κοπιαστικὴ καὶ ἐπιπονος, τοῦτον εἶναι καρποφόρος· διὰ τὴν εἶναι ἀπλανὴς· διὰ τὴν εἶναι ἡ κυρίατέρα καὶ ὑψηλότερα τῆς ναός ἐνεργεία· διὰ τὴν ἐνῆται τὸν νῦν μετὰ τὸν ὑπὲρ πάντα Θεόν· καὶ συντόμως εἰπεῖν, ἡ κυκλικὴ αὕτη κίνησις τῆς ναός, περισσότερον καθαίρει· φωτίζει, καὶ τελειοῖ τὸν νῦν παρὰ ὅτῃ καθαίρεισί, φωτίζει, καὶ τελειοῖ ὅλους, ἢ ἁλγεβραῖς, ὅλους ἢ φυσικαῖς καὶ ἡ μεταφυσικαῖς, καὶ ὅλους ἢ λοιπαῖς ἐπιστήμας τῆς ἔξωθεν φιλοσοφίας. Αὕτη γὰρ πνευματικὴ καὶ θεόπτην ἀποτελεῖ τὸν ἄνθρωπον· ἐκεῖνα δὲ, ψυχικὸν μόνον αὐτὸν ἀποτελεῖσι. „Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος, ἐδέχεται τὰ τῆς „Πνεύματος· μαρτία γὰρ αὐτῷ ἐστίν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος“ (α-Κορ. β. 14.)

„Πλὴν καὶ τὸτο ἀκόμη, προσσημειώμεν, ὅτι δὲν ἀξίεται ὁ ἄνθρωπος τῆς καθαρότητος ταύτης, καὶ τῆς φωτισμῆς, καὶ τελειότητος, ἐὰν ὀλίγον καιρὸν σχολάσῃ εἰς τὴν κυκλικὴν ταύτην κίνησιν καὶ ἐπιστροφήν τῆς ναός· ἀλλ’ ἐὰν ἐπὶ μένῃ πολὺν καιρὸν εἰς τὴν ναερὰν αὐτὴν ἐργασίαν, τὴν γυννητικὴν τῶν ἀπορήτων, ὡς λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἐν τῷ β. κεφ. περὶ προσευχῆς, ταπεινόμενος καὶ ἡσυχάζων, καὶ ἀποκόπτων ὅλα τὰ αἰτία ὅτῃ τὸν ἐμποδίζου, καὶ προξενῶσιν αὐτῷ παρακλήν. Ἀλλὰ καὶ τότε πρέπει νὰ ἀφίη τινὰς τὰ πάντα εἰς τὸν Θεόν· καὶ ἂν μὲν ὁ Θεὸς γνωρίζῃ συμφέρον, τὸ νὰ ἀξιώσῃ αὐτὸν τῶν τοιούτων χαρίτων, καθὼς, εἰδὲ μὴ, αὐτὸς πρέπει νὰ κάμῃ μόνον τὸ ἑαυτῷ ἔργον ὅτι ἐστίν ἡ τῆς ναός ἐπιστροφή αὕτη εἰς τὴν καρδίαν, καὶ φυλακὴν, καὶ προσευχήν· περὶ δὲ τῶν θεῶν χαρισμάτων νὰ ἀφροντιστῇ· ἵνα μὴ ἀπὸ τὸν πόσον τῶν χαρισμάτων δελεασθεῖς, πλάνην ἀντὶ ἀληθείας δεχθῇ. Καὶ ἐπᾶνω εἰς ὅλα, πρέπει νὰ φυλάττεται καὶ ἐπὶ τῆς ναερᾶς ἐργασίας ταύτης, τὸ, πᾶν μέτρον ἄρειον, χαρὶς νὰ ἐκκλίνῃ τινὰς εἰς ὑπερβολὰς καὶ ἐλαττώσεις.

(1) Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῆς σώματος τῶν διὰ τῆς τοιαύτης προσευχῆς φιλοπονώτερον προσευχομένων, κυκλοειδὲς τρόπον τινὰ γίνεται, καὶ τῷ κύκλῳ ἐν μέρει παρομοιοῦται· καὶ μαρτυρεῖ Ἡλίας ὁ Προφήτης, ὡς ἔμπροσθεν φαίνεται, κυρτώσας, καὶ οἰοῦν κρίκον ποιήσας τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἐν τῇ προσεύχῃ.

„ὥσπερ ἐν τῇ κύκλῳ τὰ ἀπλανὲς αὐτῇ δωρεμένη (α).” Ἐνθα δὲ ὁ μέγας Βασίλειος: „Νῆς μὴ σκεδαννύμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰδητηρίων ἐπὶ τὸν Κόσμον διαχεόμενος, ἐπάνεισι μὲν πρὸς ἑαυτὸν, δι' ἑαυτῶ δὲ, πρὸς τὴν τῷ Θεοῦ ἔννοιαν ἀναβαίνει (β).”

Ὅτι ἐν τῇ Καρδίᾳ ὁ Νοῦς εὐρισκόμενος πρέπει νὰ προσεύχεται.

Ἐκεῖ δὲ εἰς τὴν καρδίαν εὐρισκόμενος ὁ νῆς αὐτῆς, ἄς μὴ σέκη μόνον νὰ θεωρῇ, καὶ ἄλλο τι νὰ μὴ κάμνη· ἀλλὰ εὐρίσκων τὸ λογιστικόν, ἥτοι διὰ ἐνδιάθετον λόγον τῆς καρδίας, μὲ τὸν ὅποιον διαλογιζόμεθα, καὶ ποιήματα συνθέττομεν, καὶ κρίνομεν κατ' ἑαυτοῦς, καὶ ἀνακρίνομεν, καὶ ἀναγινώσκομεν ὁλόκληρα βιβλία μουσικῶς, χωρὶς νὰ λαλῇ τὸ σῶμα· τῶτον, λέγω, τὸν ἐνδιάθετον λόγον εὐρίσκων ὁ νῆς τῆς, ἄς μὴ τὸν ἀφίση νὰ λέγῃ ἄλλο τι, εἰ μὴ τὴν σύντομον ταύτην, καὶ μονολόγισον καλεσμένην εὐχὴν· ἥτοι τὸ „Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με.

Μὰ δὲν φθάνει τῶτο μόνον· ἀλλ' ἀκόμη χρειάζεται νὰ κινήσῃ καὶ τὴν θελητικὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς τῆς· ἥτοι νὰ λέγῃ τὴν εὐχὴν ταύτην μὲ ὅλην τῆς τὴν θελησιν, καὶ δύναμιν, καὶ ἀγάπην. Τὸ λέγω καθαρώτερα. Ὁ μὲν ἐνδιάθετος λόγος τῆς, ἄς προσέχη τῶσον μὲ τὴν νοεράν τε θεωρίαν, ὅσον καὶ μὲ τὴν νοεράν τε ἀκοήν, εἰς μόνα τὰ τῆς εὐχῆς λόγια, καὶ πολλῶ μᾶλλον εἰς τὰ διὰ τῶν λογίων νοήματα, μένων ἀνείδεος, καὶ ἀρχιματίστος, χωρὶς νὰ φαντάζεται, ἢ νὰ νοῇ ἄλλο τι αἰδητὸν, ἢ νοητὸν, ἔσωθεν ἢ ἔξωθεν, καὶ ἢ νὰ ἰσχυρῶς. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Θεὸς ἔξω πάντων τῶν ὄντων αἰδητῶν, καὶ νοητῶν ἐστίν, καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα· διὰ τῶτο καὶ ὁ νῆς, ὅπως ζητεῖ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν Θεὸν διὰ τῆς προσευχῆς, ἔξω πρέπει νὰ γίνεταί πάντων τῶν ὄντων, αἰδητῶν ὁμῶς καὶ νοητῶν, καὶ ὑ-

πὲρ πάντα ταῦτα, ἵνα ἐπιτύχῃ τῆς θείας ἐνώσεως· ὁθεν εἶπεν ὁ θεῖος Νεῖλος: „Μὴ χηματίσης τὸ θεῖον ἐν σεαυτῷ προσευχόμενος, μηδὲ πρὸς μορφὴν τινα συγχωρήσης τυπωθῆναι σε τὸν νῆν, ἀλλ' αὐλῶς τῷ αὐλῷ πρόσβι καὶ συνήσεις (α).” Ἡ δὲ θελήσις τῆς, ἄς προσκολλᾶται ὅλη διὰ τῆς ἀγάπης εἰς τὰ αὐτὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς· ὥστε ὅπως, ὁ νῆς τῆς, ὁ ἐνδιάθετος λόγος τῆς, καὶ ἡ θελήσις τῆς, τὰ τρία ταῦτα μέρη τῆς ψυχῆς νὰ ᾔνῃ ἐν, καὶ τὸ ἐν τρία, διὰ τὴν μὲ τῶτον τὸν τρόπον, ὁ ἄνθρωπος ὅπως εἶναι Εἰκὼν τῆς ἀγίας Τριάδος, συνάπτεται καὶ ἐνταί μὲ τὸ πρωτότυπον. Καθὼς εἶπεν ὁ μέγας ἐκεῖνος τῆς νοερᾶς προσευχῆς καὶ νήψεως, ἐργάτης, καὶ διδασκαλός, ὁ θεῖος λέγων τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς: „Ὅταν τὸ ἐνιαῖον τῷ νῷ γένηται τρισσόν, μένον ἐνιαῖον, τότε συνάπτεται τῇ Θεαρχικῇ τριάδι, καὶ μονάδι, πᾶσαν ἀποκλείσαν πλάνης εἴσοδον, καὶ ὑπεράνω καθεστὸς σαρκὸς, καὶ Κόσμου καὶ κοσμοκράτορος (β).”

Διὰ τί πρέπει νὰ κρατῇ τινὰς τὴν ἀναπνοὴν ἐν τῇ προσευχῇ.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ νῆς τῆς, ἥτοι ἡ ἐνέργεια τῆς νοός τῆς, ἐκ νεότητος ἐσυνείδισε νὰ χύνεται καὶ νὰ διασκορπίζεται εἰς τὰ ἔξω αἰδητὰ τῷ Κόσμῳ πράγματα, διὰ τῶτο, ὅταν λέγῃ τὴν ἱερὰν προσευχὴν ταύτην, ἄς μὴν ἀναπνέῃ συνεχῶς, καθὼς ἔχει ἡ φύσις συνήθειαν· ἀλλὰ ἄς κρατῇ ὀλίγον τὴν ἀναπνοὴν τῆς, ὥστε ὅπως ὁ λόγος ὁ ἐνδιάθετος νὰ εἰπῇ ἅπαξ τὴν εὐχὴν· καὶ τότε ἄς ἀναπνέῃ: καθὼς οἱ θεῖοι Πατέρες καὶ τῶτο διδάσκασιν. Α'. Διὰ τὴν μὲ τὸ ὀλίγον αὐτὸ κράτημα τῆς ἀναπνοῆς, θλίβεται μὲν, καὶ στενοχωρεῖται, καὶ ἀπολαύει πονεῖ ἡ καρδία, μὴ ἀπολαμβάνουσα τὸν φυσικὸν τῆς ἀέρα· ὁ δὲ νῆς, μὲ τὴν μέθοδον ταύτην, εὐκολώτερα συμμαζώνεται, καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν καρδίαν· τῶτο μὲν,

ματος τῷ συμμέτρῳ τῆς ἀναπνοῆς, τὸτο πράττεισι (1). Τοιαύτη, ὡς ἐν συντόμῳ, εἶναι Δεσπότης Πανιερώτατε, ἡ πολυδρύλῃτος, καὶ παρὰ τῶν θείων Πατέρων καλλεμένη νοερά, καὶ καρδιακὴ Προσευχὴ· περὶ τῆς ὁποίας, ἐὰν θέλῃ νὰ μάθῃ πλατύτερον, ἅς ἀναγνώσῃ εἰς τὸ βιβλίον τῆς ἱερᾶς Φιλοκαλίας τὸν λόγον τῷ ὁσίῳ Νικηφόρῳ· τὸν λόγον Γρηγορίου Θεσσαλονίκης ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζοντων καὶ τὰ ἑκατὸν κεφάλαια Καλλίστα, καὶ Ἰγνατίου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Τὴν παρακαλῶ λοιπὸν θερμῶς, κοντὰ εἰς τὴν ἄλλην ἐπταδικὴν ἀκολοθίαν καὶ προσευχὴν, ὅπως καθ' ἑκάστην ἀναγινώσκει,

(1) Ὅρα δὲ καὶ εἰς τὸ: ιη. κεφ. τῆς Γ'. τῶν Βασιλειῶν· ἔδαφ. 42. πῶς καὶ αὐτὸς ὁ περὶ τὴν νοεράν προσευχὴν, καὶ τὴν θεοπτικὴν τελειότατος Ἠλίας, ὅταν ἔλυσεν τὸν πολυχρόνιον ἐκεῖνον αὐχμὸν· ἀναβὰς ἐπὶ τὸν Κάρμυλον ἐκύψεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔθηκε τὸ πρόσωπον αὐτῷ ἀναμέσσω τῶν γονάτων αὐτῷ· διατί; ἵνα διὰ τῶ τοιούτου σχήματος, φιλοπονώτερον συνάξῃ αὐτὸν αὐτῷ νῦν εἰς ἑαυτὸν, καὶ δι' ἑαυτῷ συνάξῃ αὐτὸν εἰς τὸν Θεόν· καλῶς ἐρμηνεύει τὸτο ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος (λόγ. ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζοντων Φιλοκαλ. Σελ. 960.)

Τῶν ὅπως ἀποδεδειγμένων, θαυμάζω καὶ ἀπορῶ κατὰ ἀλήθειαν, αἱ τινες τῶν νῦν διδασκάλων, καὶ σοφῶν εὐρίσκονται, ὅπως νὰ μὴν ἀσμενίζον εἰς τὸν παρὰ τῶν θείων Πατέρων παραδεδομένον τῶτον τρόπον τῆς νοερᾶς προσευχῆς, μὴ παραδεχόμενοι τάχα τὸ ἐν τῇ προσευχῇ σύμμετρον κράτημα τῆς ἀναπνοῆς. Καὶ δὲν σοχάζονται οἱ εὐλογημένοι, ἂν ὅχι τὸν ἑαυτῶν τινος καὶ τῶς ζωγράφου, καὶ καλλιγράφου, καὶ τῶς ἄλλου ὅπως δελεῦν τέχνας λεπτὰς. Ἡμεῖς γὰρ βλέπομεν, ὅτι ἀδιδακτῶς κρατῶσι συμμέτρως τὴν ἀναπνοὴν πῆς, καὶ εὐκόλως δὲν ἀναπνεύσει, τόσον ἐκεῖνοι ὅπως ἀπορῶν, καὶ ἔχον κάμμιαν σκέψιν καὶ μελέτην ἐναγωνίου τινος λεπτοῦ θεωρήματος, ὅσον καὶ οἱ θέλοντες νὰ γράψουν κάμμιαν λεπτογραμμίαν, ἢ νὰ ἱσορήσιν κάμμιαν σελτὴν εἰκόνα, ἢ τέχνην ἄλλην λεπτοτεχνικὴν νὰ κάμνουν· διατί; διὰ νὰ ἀκινήσῃ, καὶ νὰ μὴ μετασταλέῃ καὶ κινήται ὁ νῦς αὐτῶν, καὶ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ τὸ χεῖρ, μετὰ τὸ ὀλίγον ἐκεῖνα κράτημα τῆς ἀναπνοῆς, καὶ ἔτω διὰ τῆς ἀκινήσεως, ἢ νὰ ἐπιβάλλει καλῶς, ἢ νὰ τεχνιτεύσιν ἐπιμελῶς, καὶ μετὰ τελειότητα, τὸ ἀναρχεῖρας αὐτῶν φιλοτέχνημα. Καθὼς καὶ τὸτο μαρτυρεῖ ὁ προρρήσεις τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ λέγων: „Τὸτο δ' ἂν ἴδῃ τις καὶ ἀποτομάτως ἐπόμενον τῇ προσευχῇ τῷ νῷ. Ἡρώμα γὰρ ἰσχυρίζεται καὶ ἔχεις τε καὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ πᾶσις ἐναγωνίᾳ σκέψεται.“

κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἐκκλησίας θεσμοθεσίαν, νὰ καταγίνεται καὶ εἰς τὴν καρδιακὴν ταύτην καὶ νοεράν· καὶ ταύτην ἅς ἔχῃ ἔργον ἀδιάλειπτον καὶ παντοτεινόν· λαλῶσα ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς τὸ γλυκὺ καὶ κοσμοπόθητον, καὶ παντοπόθητον ὄνομα τῷ Ἰησοῦ· τὸν Ἰησοῦ νοῶσα μετὰ τὸν νῦν τῆς· τὸν Ἰησοῦ ποθεῶσα, καὶ ἀγαπῶσα διὰ τῆς θελήσεως· πρὸς τὸν Ἰησοῦ ἐπιστρέφουσα ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς τῆς· καὶ τὸ παρὰ τῷ Ἰησοῦ ἐκζητῶσα ἔλεος μετὰ συντριβῆς τε καὶ ταπεινώσεως. Εἰ δὲ καὶ δὲν δύναται παντοτινὰ νὰ καταγίνεται εἰς τὸτο, διὰ τὰς ἐν τῷ Κόσμῳ μερίμνας καὶ ταραχὰς, καὶ τὰ λάρχισον ἅς ἔχῃ μίαν, ἢ δύο ὥρας διωρισμένας, μάλιστα κατὰ τὸ ἐσπέρας, καὶ ἐν τόπῳ ἡσυχῇ, καὶ σκοτεινῷ ἀποσυρομένη, ἅς ἀδολεσχῇ εἰς τὴν ἱεράν, καὶ πνευματικὴν ἐργασίαν ταύτην. Τὴν πληροφορῶ γὰρ, ὅτι πολλὴν ἔχει νὰ ἀπολαύσῃ τὴν ὠφέλειαν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἀδρὲς θέλει φέρει τὰς καρπὰς. Ποῖοι δὲ εἶναι αὐτοί; ἅς ἀκῆσῃ, παρακαλῶ, μετὰ συντομίας.

Πόσοι, καὶ ποῖοι καρποὶ γεννῶνται ἐκ τῆς νοερᾶς προσευχῆς.

Α'. Καρπὸς ὁ ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης τικτόμενος εἶναι, διατί ὅταν ὁ νῦς μετὰ τὴν πολυκαιρίαν συνειδήσῃ νὰ μένῃ μέσα εἰς τὴν καρδίαν, λείπει ἀπὸ τὰ ὥραία τῷ Κόσμῳ πράγματα, κατὰ τὸν ἅγιον Διάδοχον, καὶ μισεῖ, καὶ ἀποφεύγει τὰς αἰσθητὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθητηρίων· φησὶ γὰρ: „Ὁ ἐνδημῶν αἰεὶ τῇ ἑαυτῷ καρδίᾳ, ἐκδημεῖ πάντων τῶν τῷ βίῃ ὡραίων. πνεύματι γὰρ περιπατῶν, τὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας εἰδέναι ἐδύναται (α)“. Ὁ μοίως λείπει καὶ ἀπὸ τὴν πλάνην τῆς φαντασίας, καὶ ἀκολούθως λείπει μακρὰν ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῶν διὰ τῆς φαντασίας ἐνεργημένων πονηρῶν, καὶ αἰσχυρῶν λογισμῶν· διὰ τί, μετὰ τὸ νὰ κατεβάσῃ ἡσυχῶς τὴν ἐνεργειάν τε γυμνὴν, καὶ λεπτήν, κάτω εἰς τὸν ἐνδιάθετον λόγον

τῆς καρδίας, ἐκδύνεται ἀπὸ κάθε χονδρὸν Εἶδωλον καὶ Εἰκόνα τῆς φαντασίας, διὰ τὴν σεμνότητα τῆς τόπε τῆς καρδίας· καθὼς καὶ ὁ ὄφρις ἐκδύνεται τὸ δέριμα τε, ὅταν περάσῃ ἀπὸ τόπον. Καὶ πρὸς τέτοις, ὅταν ὁ νῆς συνειδήσῃ νὰ μένῃ εἰς τὴν καρδίαν, ὅχι μόνον ἀγαπᾷ νὰ κλείῃ τὴν θύραν τῆς Κελλίας τε, καὶ νὰ ἡσυχάζῃ· ὅχι μόνον νὰ κλείῃ τὴν θύραν τῆς σώματος τε, καὶ νὰ σιωπᾷ· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιστάσεως τε, κλείει καὶ τὴν ἐνδοθεν θύραν τῆς ἐνδιαφέτε λόγου, καὶ δὲν ἀφίνει τὰ πονηρὰ Πνεύματα καὶ τὰς δαίμονας, νὰ λαλῶσι δι' αὐτῆς ἐκεῖνα τὰ κακὰ, καὶ τὰς πονηρὰς λογισμὰς ὅπου βάλονται μὲ τὰς ὁποῖας γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἀκάθαρτος ἐνώπιον τῆς Θεᾶς, τῆς ἐτάζοντος καρδίας καὶ νεφρῶς. Ὁθεν εἶπεν ὁ τῆς Κλίμακος Ἰωάννης: „Κλείε μὲν κέλλης θύραν σώματι, θύραν δὲ „γλώττης, φρέγγατι, καὶ ἐνδον πύλιν, πνεύμασι (α)“.

Β'. Καρπὸς αὐτῆς εἶναι· διατὶ ὁ νῆς εὐρισκόμενος εἰς τὴν καρδίαν, καὶ βλέπωντας ἐκεῖ νοερώς μὲ τὸ θεωρητικόν τε ὅμμα τὴν αἰχρὰν καὶ ἄχρημον μορφήν, ὅπῃ εἶναι μεμορφωμένοι, καὶ τὸ σιγχαμερὸν προσωπεῖον, ὅπῃ ἐνεδύθη ἀπὸ τὰ ἄτοπα θεάματα ὅπῃ εἶδεν, ἀπὸ τὰ αἰχρὰ ἀκέσματα ὅπῃ ἤκουσε· καὶ ἀπλῶς, ἀπὸ τὴν κάτω περιφορὰν τῶν αἰδήσεων, καὶ τῆς Κόσμου, καθὼς λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος (β) ἀποκτᾷ ταπεινώσιν, καὶ πένθος, καὶ δάκρυα. Καὶ πῶς νὰ μὴν ταπεινωθῇ ὁ δυσυχὴς, βλέπωντας ὅλον τὸν τόπον τῆς καρδίας τε, σκοτεινὸν καὶ ζεζοφωμένον ἀπὸ ἑνα σκότος παχύ, τὸ ὁποῖον ἐπροξενήθη εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας ὅπῃ ἔπραξε, μὲ λόγον, μὲ ἔργον, καὶ μὲ λογισμὸς. Οὕτω γὰρ λέγει ὁ ὁσιος Μάρκος: „Ὁ τοῖς λογισμοῖς περιεχόμενος, πῶς ἴδῃ „τὴν ὑπὸ τέτων καλυπτομένην ἁμαρτίαν ἐνυπόστατον; ἥτις ἐστὶ „σκότος καὶ ὁμίχλη ψυχῆς, ἐξ ἐννοιῶν πονηρῶν, καὶ πράξεων λαβῆσα τὴν ἀρχήν; (γ)“.

Πῶς νὰ μὴν πενθῇ καὶ νὰ μὴ λυπηθῇ ὁ ταλαίπωρος, βλέπωντας τὸ λογιστικόν τε μέρος, γεμάτον ἀπὸ τόσας ὑπεριφάνειας, ἀπὸ τόσας ἀλόγου, καὶ ἀπὸ τόσας βλασφήμας, καὶ δαιμονιώδεις

λογισμὸς; πῶς νὰ μὴ κλαύσῃ ὁ ἐλεεινός, βλέπωντας τὸ ἐπιθυμητικόν τε αἰχμαλωτισμένον εἰς τόσας αἰχρὰς λογισμὸς, καὶ εἰς τόσας ἀτόπας ἐπιθυμίας; καὶ τὸ θυμικόν τε εἰς τόσας πονηρὰς λογισμὸς, καὶ εἰς τόσας ὁρμὰς ἀτάκτες κατὰ τῆς πλησίον; εἰς ἑνα λόγον, πῶς νὰ μὴ κατακυχθῇ, καὶ νὰ χύσῃ αἱματωμένα δάκρυα; ἢ πῶς νὰ μὴ φωνάξῃ πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐλεεινῶς, διὰ νὰ τὸν ἐλεήσῃ, καὶ νὰ τὸν ἰατρῶσῃ; ἐπειδὴ βλέπει τὴν καρδίαν τε, δεδεμένην ἀπὸ τόσα ἀναρίθμητα πάθη; πεπωρωμένην ἀπὸ μίαν λιθίνην ἀναισθησίαν; καὶ πληγωμένην ἀπὸ τόσας πληγὰς; καὶ ἐπειδὴ βλέπει ὅλον τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ἐχὶ ναὸν τῆς Θεᾶς, καὶ τῆς χάριτος, ἀλλὰ ἑνα σπήλαιον τῶν λησῶν, καὶ ἑνα ἐργαστήριον τῆς ἁμαρτίας, καὶ τῶν Δαιμόνων; ὅθεν διὰ τῆς ταπεινώσεως ταύτης, καὶ τῆς πένθους, καὶ τῶν δακρύων, ἴλεως γίνεται ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν, καὶ τὸν ἐλαφρόναι ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ τὸν λυτρῶναι ἀπὸ τὰς προσβαλὰς τῶν λογισμῶν, καὶ τῶν δαιμόνων.

Γ'. Καρπὸς αὐτῆς εἶναι· διατὶ ἡ ἐπιστροφή αὕτη τῆς νοὸς εἰς τὴν καρδίαν, καὶ ἡ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῇ ἐπιμονή, καὶ νοερὰ θεωρία, καὶ φυλακή, καὶ τηρήσις, καὶ ἡ ἐν τῇ τηρήσει ταύτῃ προσευχή· αὕτη λέγω γίνεται ὥσάν ἑνας καθαρὸς καθρέπτης, κατὰ τὸν ἅγιον Κάλλισον, μέσα εἰς τὸν ὁποῖον βλέπει ὁ νῆς, τὰς κακὰς κλίσεις τῆς καρδίας τε· τὰς πονηρὰς κινήσεις τῶν λογισμῶν τε· τὰς ἐπιβλάς, καὶ κλοπὰς, καὶ ἐνέδρας τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, καὶ ἀπλῶς, ἐκεῖ βλέπει καθαρὰ ὅλα τε τὰ σφάλματα, ἕως καὶ τὰ παραμικρά· καὶ ἔτι ἐπικαλεῖται τὸν Ἰησοῦν εἰς βοήθειάν τε, τῇ ζητεῖ συγχώρησιν, μετανοεῖ, λυπεῖται, προσπίπτει, προσδέττει πένθος εἰς πένθος, ταπεινῶσιν εἰς ταπεινῶσιν, καὶ πράττει ὅσα δύναται διὰ νὰ διορθωθῇ, καὶ νὰ μὴν ἁμαρτάνῃ. Διὰ τῆτο περὶ τῆς τοιαύτης προσευχῆς εἶπε καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος: „Τὴν „σεαυτὴ κατὰσασιν ἡ σὴ προσευχὴ ἐμφανίσει σοι ἔσοπτρον γὰρ „οἱ Θεολόγοι ταύτην τῇ Μοναχῇ ἐκδεδώκασι (α)“.

Δ'. Καρπὸς εἶναι, ἡ καθαρότης τῆς φύσεως, καὶ ἡ διὰ τὴν καθαρότητα τῆς φύσεως δεδομένη ὑπερφυσικὴ ἐνέργεια τῆς θείας

(α) Λόγ. ΚΖ, πρὸς ἡσυχ.

(β) Λόγ. εἰς τὴν Ξένην.

(γ) Κεφ. σκδ. περὶ τῶν οἰομένων ἔργων
δικαιώδαι.

(α) Λόγος ΚΗ.

χάριτος τῆ ἁγίας Πνεύματος· δι' ὅτι, καθὼς ὁ Θεῖος Πατέρας ἐφύρηναν ὄργανα φυσικὰ, τρόπους καὶ μεθόδους, τὴν νηρείαν, τὴν ἀγρυπνίαν, τὴν χαμευνίαν, τὰς γονυκλισίας, τὰ προσκυνήματα, τὴν ἐγκράτειαν, καὶ τὰς λοιπὰς σκυλμὰς, καὶ κακοπαθείας τῆ σώματος, διὰ τὴν καθαρὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπὸ τὰ πάθη, ὅπερ παρὰ φύσιν ἐπροχώρησαν εἰς αὐτήν· τοιαυτοτρόπως, οἱ αὐτοὶ Πατέρες, ἐπενόησαν, καὶ τὴν φυσικὴν αὐτὴν μέθοδον τῆς ἐπιστροφῆς τῆ νοῦς εἰς τὴν καρδίαν, διὰ τὴν καθαρὴν εὐκολώτερα, καὶ συντομώτερα τὸν νῦν, καὶ τὴν καρδίαν· τὰ ὁποῖα, ὅχι μόνον εἶναι τὰ πλέον κυριώτερα μέρη τῆ ἀνθρώπου, καὶ τὰ πλέον λεπτότερα, καὶ εὐκολότερα εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τέτοις, αὐτὰ εἶναι ὅπερ συγκινῶσιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη, καὶ μέλη τῆ σώματος τὰ χονδρότερα καὶ δυσκολότερα (ἐπεὶ κατὰ τὰς φυσικὰς, καὶ μηχανικὰς, ἐν παντὶ σώματι, φυσικῶ, ἢ μηχανικῶ, πρῶτον κινῶνται τὰ λεπτότερα, καὶ ἔπειτα διὰ τῶν λεπτοτέρων κινῶνται καὶ τὰ χονδρότερα μέρη.) Καὶ ἔτω δι' αὐτῶν, τὴν καθαρὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπὸ τὰ πάθη. καὶ διὰ τὴν καθαρότητα αὐτὴν, τὴν κάμνον ἐπιτιθεῖαν εἰς τὸ τὴν δεχθῆ καὶ τὴν ὑπερφυσικὴν χάριν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ. Καθαρίζει δὲ συντομώτερα τὴν φύσιν ἢ μέθοδος αὕτη· διὰ τὴν ἔχει ὡς ἐργασίαν καθ' αὐτὸ, καὶ ὕλην, καὶ ὑποκείμενον, περὶ ὃ καταγίνεται, τὴν πρώτην, καὶ καθολικὴν, καὶ περιεκτικωτάτην πασῶν τῶν λοιπῶν ἐντολῶν· τὸ τὴν ἀγαπήσῃ δηλ. ὁ ἄνθρωπος τὸν Θεόν, ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τε, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας τε, ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος τε, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας τε· δι' ἣν ἐντολὴν μάλιστα (ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς λοιπὰς.) τὴν δίδεται ἡ ὑπερφυσικὴ χάρις τῷ Θεῷ (I).

(I) Ὁ δὲ Θεὸς Φιλόθεος ὁ Συναίτης ἐν τῷ ἀνεκδότῳ καὶ χειρογράφῳ προλόγῳ, ὅπερ κάμνει, εἰς τὰ τεσσαράκοντα αὐτῆς Κεφάλαια, ἐν τῇ Φιλοκαλίᾳ τετυπωμένα, ἐν τῷ προλόγῳ τῷτο λέγω, ἀποδεικνύει εἰς πλάτος, ὅτι, τῇ τῆς καρδίας φυλακῇ, συνφυλάσσονται καὶ αἱ θεῖαι τῆ Χριστοῦ ἐντολαί. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἕως ἔχει τὸ πρᾶγμα· διὰ τὴν καὶ ἡ φυλακὴ αὕτη τῆ νοῦς καὶ τῆς καρδίας, καὶ ἡ ἐν τῇ φυλακῇ ταύτῃ, ἐνεργουμένη νοερά καὶ καρδιακὴ προσευχή, καὶ ἡ ἔχῃ ὡς ὕλην καὶ ὑποκείμενον τῆς καθ' αὐτὸ, τὴν

Ε'. Δὲ καρπὸς αὐτῆς εἶναι, ὅτι, ὅταν ὁ νῦς συνειδήσῃ τὴν εἰσέρχεται εἰς τὴν καρδίαν, καὶ συνομιλῇ μετὰ τὸν ἐνδιάθετον λόγοντα, καὶ τὴν εὐρίσκει τὴν θέλησίν τε, καὶ τὴν θεωρῇ αὐτὸς ἑαυτὸν, καὶ ὅλας τε τὰς δυνάμεις, δὲν μένει χωρὶς χαρὰν καὶ εὐφροσύνην· ἀλλὰ καθὼς, ὅταν λείπῃ τινὰς, καὶ ἔμβῃ εἰς τὸν οἶκόν τε, χαίρει καὶ εὐφραίνεται, ὅτι ἡξιώθη καὶ ἀπολαύσῃ τὴν γυναικα, καὶ τέκνα τε· ἔτι ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὸν νῦν ὅταν ἔμβῃ εἰς τὴν καρδίαν· ὡς λέγει ὁ Θεὸς Νικηφόρος ὁ Μονάζων· „Ὡς περ ἀνὴρτις τῆ ἑαυτοῦ οἴκου ἀπόδημος, ἐπὶ ἐπιστρέψῃ, ἔκ ἔχει ὅτι καὶ γέννηται ἀπὸ τῆς χαρᾶς, ὅτι κατηξιώθη τοῖς τέκνοις, καὶ τῇ γονακίᾳ ἐντυχῇ· ἔτω καὶ ὁ νῦς, ἐπὶ μετὰ τῆς ψυχῆς ἐνωθῇ, ἀρρήτῃ ἡδονῇ, καὶ εὐφροσύνῃ ἐμπίπλαται (α).” Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ Ἰωσήφ ὁ Βρυέννιος ἐν τῷ περὶ νοῦς ὑπομνήματι, ἐν τῷ Β. τόμῳ, παρὰ τῷ Νικηφόρῳ ἐρανιστάμενος· πρὸς τῷ Βρυέννιῳ γὰρ ἦν ἐκείνος.

(α) Φιλοκαλ. Σελ. 876.

ἐντολὴν τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης, τῇ δυνάμει ὅμως τῆς τοιαύτης ἐντολῆς, καὶ ὅλας τὰς λοιπὰς ἐντολὰς συμπεριλαμβάνει, καὶ τῇ τῆς μίας φυλακῆς καὶ τὰς ἄλλας φυλάττει· ὅθεν εἶπεν ὁ Κύριος· „Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολὰς μου τηρήσει· Ἐπεὶ γὰρ ἡ ἐντολὴ τῆς Θεοῦ ἀγάπης, εἶναι ἡ πρώτη καθολικωτάτη καὶ περιεκτικωτάτη, φανερόν ἐστιν, ὅτι ὁποῖος φυλάττει ταύτην καλῶς, συμφυλάττει ὅμῃ, καὶ πάσας τὰς ἐν αὐτῇ περιεχομένας, καὶ εἰς αὐτὴν ἀναγομένας· ἐν γὰρ τῇ πρὸς Θεὸν ἀγάπῃ, περιέχεται, καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη· εἶγε κατὰ τὸν ἡγαπημένου μαθητὴν· „Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ (α. Ἰω. 8. 21.) Ἐν δὲ τῇ τῆς πλησίον ἀγάπῃ, ὅλαι αἱ ἄλλαι ἐντολαὶ αἱ μεριώτεραι περιέχονται καὶ ἀνακεφαλαιῶνται, ὡς λέγει ὁ Παῦλος· Μηδὲν μηδὲν ὀφείλετε, ἀλλ' ἡ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἑτερον, νόμον πεπλήρωκε· τὸ γὰρ ἐ μοιχεύσεις, καὶ κλέψεις, καὶ ψευδομαρτυρήσεις· ἐκ ἐπιθυμῆσεις· καὶ εἰ τις ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τέτρω, τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιῶνται· ἐν τῷ „ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν· (Ῥωμ. ιγ. 8.) Λέγει δὲ καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος ἐν τῷ κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν ἀσκητικῶ καὶ ἀφελίμῳ λόγῳ αὐτοῦ „Εἰς πολλὰί εἰσι αἱ ἐντολαί, ἀλλ' ἐνὶ λόγῳ κεφαλαιῶνται ἐν τῷ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου· ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ τὸν πλησίόν σου ὡς σεαυτὸν· καὶ ὁ ἀγωνιζόμενος τῷτο κρατεῖν τὸν λόγον, πάσας ὁμῶς τὰς ἐντολὰς κατορθοῖ.”

Καὶ διὰ τὰ ἀφήσω ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ, καὶ τὰ ὑπερφυσικά χαρίσματα ὅπερ ἀξιῖται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν νοερὰν ταύτην ἐπιστροφὴν τῷ νοῷ, καὶ τὴν καρδιακὴν προσευχὴν (τὰ ὅποια παραπέμπω τὴν ἐλλογίμον αὐτῆς σύνεσιν εἰς τὰ προρρήθέντα Κεφάλαια τῶν Ξανθοπέλων, διὰ τὰ ἀναγνώσῃ πλατύτερα) συσέλλω τὰ πολλὰ λόγια, καὶ ἔρχομαι εἰς τὸν προκείμενον σκοπὸν, διὰ τὸν ὅποιον τὰ εἶπον, καὶ λέγω μόνον: ὅτι διὰ μέσσω τῆς νοερᾶς ταύτης, καὶ καρδιακῆς προσευχῆς, δύνασαι Δέσποτάμω Πανιερώτατε, νὰ φυλάξης τὸν νῦν, καὶ τὴν καρδίαν σου, ἂν ὅχι τελείως καθαρά, καὶ ἀπαθῇ, διὰ τὴν τὴν ἐν τῷ Κόσμῳ νὰ κατορθωθῇ εἶναι δύσκολον, (ἵνα μὴ λέγω καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἡσυχίᾳ, διὰ τὴν ἀμέλειαν καὶ πονηρίαν τῆς ἐδικῆς μας γενεᾶς, ὡς εἶπεν ὁ Θεὸς Ἰωάννης τῆς Κλίμακος) ἀλλ' ὅμως δύναται νὰ φυλάξης αὐτὰ καὶ ὀλιγοπαθῇ, καὶ ὅσον εἶναι δυνατόν, καθαρά. Τοιαύτην γὰρ ἐντολὴν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, νὰ φυλάττῃ τὴν καρδίαν τε ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ τὰς πονηρὰς λογισμὰς, λέγων: „Πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ γένῃται ῥῆμα κρυπτόν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἀνόμημα (α)“· εἰς τὰ ὅποια ῥητὴ τὴν ἐρμηνείαν, ὁ λόκληρον λόγον ἔγραψεν ὁ Βασιλικὸς κάλαμος· καὶ ὁ Σολομών δὲ παραγγέλλει: „Πάσῃ φυλακῇ τήρει τὴν καρδίαν· ἐκ γὰρ τῶν ἑξοδοὶ ζωῆς (β)“.

Διὰ τί ὁ Σολομών παραγγέλλει νὰ φυλάττωμεν τὴν καρδίαν.

Διὰ τί δὲ ὁ Σολομών παραγγέλλει μὲ τοιαύτην μεγάλῃ διαβολῇ λέγων: „Πάσῃ φυλακῇ τήρει τὴν καρδίαν σου“ ὅτι μὲ τὸ νὰ ἦναι, ὡς εἶπομεν, ἡ καρδία, κέντρον ὅλων τῶν αἰσθησέων (αἱ γὰρ αἰσθήσεις, εἰς τὰ ἔξω μὲν μεριζόμεναι, πέντε εἰσι καὶ διάφοροι· ἔσω δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ, μία καὶ μονοειδὴς αἰσθησις αἱ πέντε

εἰσι, κατὰ τὸν ἅγιον Διάδοχον (α) ὥσπερ καὶ αἱ ἐν τῷ κύκλῳ γραμμαὶ, ἔξω μὲν τῷ κέντρῳ θεωρούμεναι, πολλαὶ εἰσιν, ἐν δὲ τῷ κέντρῳ, αἱ πᾶσαι ἐν εἰσι)· καὶ δυνάμεων τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ σώματα, δύσκολον εἶναι, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, νὰ καθαριθῇ ἡ καρδία αὕτη, ἀνίσως καὶ δὲν καθαριθῇ ὅλαι αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις, καὶ δυνάμεις τῆς ψυχῆς. Δι' ὅτι, ἂν μία μοναχὴ αἰσθησις, ἢ μία μοναχὴ δύναμις τῆς ψυχῆς μολυνθῇ, εὐθὺς ὁ μολυσμὸς ἀποτείνεται, καὶ τρέχει εἰς τὴν καρδίαν: ὃν τρόπον ἀποτείνεται καὶ τρέχει ἐκ τῆς περιφερείας τῷ κύκλῳ κάθε γραμμὴ εἰς τὸ ἐν μέσῳ κέντρον τῆς· μολυνομένη δὲ ἡ καρδία, εὐθὺς μεταδίδει καὶ διαμερίζει τὸν μολυσμὸν, καὶ εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς αἰσθήσεις τε καὶ δυνάμεις· ὃν τρόπον καὶ τὸ κέντρον διαμερίζει τὸ εἶναι εἰς τὰς ἐξ αὐτῆς προαγομένας γραμμάς.

Καθὼς σοφῶς ἐκδέττει ταῦτα ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος ἐν τῷ περὶ προσευχῆς: γ'. κεφ. λέγων: „Ἡ ἐν λογισμοῖς συνισταμένη καὶ νοήμασιν ἐνέργεια τῶν νῶν, τοῖς ὁχολάσασιν ἐν προσευχῇ, καὶ μάλιστα μονολογίῳ, καθίσταται, καὶ καθαίρεται ῥαδίως· ἡ δὲ γεννώσα ταύτην δύναμις (ἣτις καὶ καρδία καλεῖται)· ἂν ἂν καθαρευθῇ, εὐμενὴ καὶ αἱ ἄλλαι τῆς ψυχῆς δυνάμεις πᾶσαι· καὶ γὰρ ἐν ἐσὶ πολυδύναμον πρᾶγμα ἡ ψυχὴ. Μολύνεται τοίνυν ὅλη, κακίας ἐγγεγεννημένης ἀφ' ἧς τινοσὶν τῶν ἐν αὐτῇ δυνάμεων· καὶ κοινωνῶσι πᾶσι τῆς μιᾶς, τῷ ἐνιαίῳ τῆς ψυχῆς“. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ συμφώνως διδάσκει, ὅτι ὁ νῦν εὐκόλως μὲν καθαρίζεται, εὐκόλως δὲ καὶ μολύνεται· ἡ δὲ καρδία, δυσκόλως καθαρίζεται, ἔττι καὶ δυσκόλως μολύνεται: „Ἀλλ' ἡ μὲν ἐστὶν ἡ καθαρότης τῶν νοῶν, ἑτέρα δὲ τῆς καρδίας· ὁ μὲν γὰρ νῦν μία ἐστὶ τῶν τῆς ψυχῆς αἰσθησέων, καὶ ἐὰν ἐπιμέλειαν ποιήσῃται τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν, ἢ καὶ μοχθήσῃ μικρὸν ἔντε νηστείαις καὶ ἀγρυπνίαις... καθαρθήσεται... ἀλλ' ὥσπερ ταχέως καθαίρεται, ἔττι καὶ ταχέως μολύνεται· ἡ δὲ καρδία ἐστὶν ἡ περιέχουσα, καὶ κρατῶσα τὰς ἐνδον αἰσθήσεις, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ῥίζα. Καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἀγία, καὶ οἱ κλάδοι ἅγιοι·

„ἢ γὰρ ἐὰν καθαρθῇ ἡ καρδία, δῆλον ὅτι καὶ πᾶσαι αἱ αἰσθήσεις καθαίρονται... καθαρθεῖσα δὲ, ἀπὸ τῶν μικρῶν πραγμάτων, καὶ μολύνεται αὐτῆς ἡ καθαρότης (α)”. Διὰ ταῦτα ὅν πάντα, πόσον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ φυλακὴ τῆς καρδίας, ἵνα μὴ μολύνεται αὕτη μὲ τὰς κακὰς καὶ μὲ τὰς συγκαταθέσεις τῆς ἁμαρτίας· ὅπως ἡ δὲ λαν προσβάλλῃ, ἢ διὰ τῶν ἔξωθεν αἰσθήσεων, ἢ διὰ τῶν ἑνδον λογισμῶν, καὶ δυνάμεων τῆς ψυχῆς. Τίς δὲν τὸ βλέπει; ὥσπερ γὰρ τὰ κέρατα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ θηριακὴ, ἢ ἄλλα ἀντιφάρμακα θυμιαζόμενα, διώκει τὰ φαρμακερὰ ὀφίδια ἀπὸ τὸν οἶκον ἐκείνον, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκονται· τοιοῦτόπως καὶ τὰς ῥυπαρὰς λογισμὰς, καὶ τὰ πάθη, διώκει ἀπὸ τὴν καρδίαν ἡ φυλακὴ τῆς καρδίας, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς νοερᾶς προσευχῆς ἔτι τὸ βεβαίον ἡ ἀγιωτάτη Συγκλητικὴ λέγεται. „Δέου ἔστι διηνεκῶς καθαίρειν τὸν οἶκον, καὶ περιβλέπεσθαι μὴ τι τῶν ψυχοφθόρων ζωφίων παρεισέδωκεν τοῖς τῆς ψυχῆς ταμεῖοις· καὶ θυμῶν δὲ τὰς τόπας τῷ θεῷ θυμιάματι τῆς προσευχῆς· ὥσπερ γὰρ τὰ ἰοβίλα ζῶα, τὰ δριμύτερα τῶν φαρμάκων ἀπελαύει· ἄτω λογισμὸν ῥυπαρὸν εὐχὴ μετὰ νηστείας διώκει (β)”.

Ὅτι διὰ τῆς νοερᾶς προσευχῆς εὐρίσκεται ἡ ἐν τῇ καρδίᾳ κεκρυμμένη χάρις.

Ἐὰν ὅν φυλάττης, Δέσποτά μου, τὴν καρδίαν σου καθαράν, ἐπειδὴ, ὡς εἶπομεν, ἡ καρδία εἶναι κέντρον τῶν ὑπὲρ φύσιν, τῶν κατὰ φύσιν καὶ τῶν παρὰ φύσιν, εἶναι φανερόν ὅτι διὰ τῆς φυλακῆς τῆς καρδίας, θέλεις φυλάττεις ἐν τῇ αὐτῇ καὶ τὰ τῆς φύσεως ἀγαθὰ, καὶ τὰς ἀρετάς· εἶναι φανερόν ὅτι θέλεις φυλάττεσαι καὶ ἀπὸ τὰ παρὰ φύσιν κακά· καὶ προϊόντος τῆ καιρῆς, καὶ συνεργῆς σοι τῇ συνεχῶς ἐν τῇ καρδίᾳ σου μελετωμένῃ γλυκυτά-

τῆς Ἰησοῦ, θέλεις ἀναβῆς καὶ εἰς τὰ ὑπὲρ φύσιν. δι’ ὅ,τι σκαλλίζοντας μετὰ τὴν νοερὰν ἐργασίαν αὐτὴν, καὶ εὐγάνωντας τὸ χῶμα, καὶ τὴν εὐχὴν τῶν παθῶν, καὶ πονηρῶν λογισμῶν, καὶ προλήψεων ἀπὸ τὴν καρδίαν σου, ἡ ὁποία ἔχει ἐν αὐτῇ συγκεχωσμένον τὸν σπινθῆρα τῆς ὑπερφυσικῆς χάριτος τῷ Θεῷ, θέλεις εὖρης καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον σπινθῆρα, ὃν ἤλθεν ὁ Χριστὸς βαλεῖν ἐπὶ τῆς γῆς τῆς καρδίας, καὶ θέλεις χάρις ἐπὶ τῇ εὐρέσει αὐτῇ χαρὰν ἀνεκλάλητον· καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰν σου θέλεις χύσης γλυκύτατα δάκρυα· ἐπειτα βλάπτωντας κοντὰ εἰς αὐτὸν ὡς ἄν ξύλα, καὶ φρύγανα, τὴν ἐργασίαν τῶν ζωοποιῶν ἐντολῶν τῷ Κυρίῳ, καὶ τὰς ἄλλας διαφορὰς ἐπιπικτήτας ἀρετῶν, καὶ φυσῶντας αὐτὸν μετὰ μίαν ζέεσαν προθυμίαν καὶ ἀγάπην, θέλεις ἀνάψεις φωτὶν ξένων καὶ ὑπερφυσικῶν εἰς τὴν καρδίαν σου, μᾶλλον δὲ ὁ ὑπὸ σὲ μνημονευόμενος Ἰησοῦς θέλει ἀνάψει αὐτὴν, ἥτις μετὰ τὴν θερμότητά της μὲν, ἔχει νὰ καταφλέξῃ τὰ πάθη, καὶ νὰ κατακαύσῃ τὰς δαίμονας ὅπως σὲ πολεμῶν, καὶ νὰ διώξῃ τὰς πρσβολὰς τῶν λογισμῶν, καὶ νὰ γλυκάνῃ ὅλην τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν τῆς καρδίας σου, χαρίζεσά σοι χαρὰν, εἰρήνην, ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον.

Ἡ ὕψις γὰρ καταναλίσκων ἐστὶν ὁ Θεός, καθὼς γεγραπται (α) ἢ τοι ἀναλωτικὸν τῆς ὕλης, καὶ τῆς μοχθηρᾶς ἕξεως· καθὼς ἐρμηνεύει ὁ θεολόγος Γρηγόριος (β) μετὰ τὴν λάμψιν της δὲ, ἔχει νὰ φωτίσῃ τὸν νῦν σου, καὶ νὰ χαρίσῃ εἰς αὐτὸν φῶς γνώσεως, καὶ διακρίσεως· καὶ ἄτω διὰ τῆς νοερᾶς ταύτης ἐργασίας, θέλεις καταστήσεις, ὅλον μὲν τὸν ἐσωτερικὸν σου ἄνθρωπον, νῆον καὶ κατοικίαν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τὴν δὲ καρδίαν σου, ἰδιαιτέρως, ὡς ἄν θυσιάστης ἱερὸν, καὶ ἁγίαν Τράπεζαν· τὸν δὲ νῦν σου, ὡς ἱερεῖα· τὴν δὲ θέλησιν καὶ προαίρεσίν σου, ὡς θυσίαν· ὡς ὁσμήν δὲ εὐωδίας, τὴν ἀπὸ τῆς καρδίας ἀναπεμπομένην εἰς Θεὸν προσευχήν. Καὶ τῷ το βεβαιῶν ὁ Οὐρανοφάντωρ Βασιλεὺς ἔλεγεν· „Εὐχὴ δὲ καλὴ, ἡ ἐναργὴς ἐμποιοῦσα τῷ Θεῷ ἔννοιαν ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ τῷ ἔστι τῷ Θεῷ ἐνοίκησις, τὸ διὰ τῆς μνήμης ἔχειν ἐνιδρυμένον ἐν

(α) Λευτ. 23. 3.

(β) Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα καὶ εἰς τὴν Πεντηκοστήν καὶ εἰς τὸ βάπτισμα.

„αὐτῷ τὸν Θεόν. Οὕτω γινόμεθα ναὸς τῷ Θεῷ, ὅταν μὴ φροντί-
„σι γηῖναι, τὸ συνεχὲς τῆς μνήμης διακόπτεται, ἀλλὰ πάντα
„ἀποφυγῶν ὁ φιλόθεος, ἐπὶ Θεὸν ἀναχωρῇ (α)“ καὶ ἄρα νὰ σε
ἡξιώσῃ ὁ παντοπόδητος Ἰησοῦς, τῶν τοιούτων χαρισμάτων Δέσπο-
τάμῃ φιλάτε, καὶ πάντα τὰς ἀναγινώσκοντας τὸ παρὸν Συμβε-
λευτικόν, καὶ ἐμὲ τελευταῖον τὸν γράφοντα.

Διὰ τῆτο καὶ αὐτῶς παρακαλῶ, μὴν ἀμελῆς τὸ ὄντως ψυχο-
φελές, καὶ σωτηριῶδες ἔργον τῆτο· ἀλλὰ ἀφίνοντας τὰς συνε-
χεῖς προόδους, καὶ τὰς πολλὰς συναναστροφάς, καὶ τὰς ἀκαίρας συ-
νομιλίας, καὶ μένων ἡσυχος ἐν τῷ καταλύματί σου, καταγίνα εἰς
τὴν ἐν καρδίᾳ ἐπιστροφὴν ταύτην τῷ νῦν, καθὼς σὲ συμβαλεῖται ὁ
ἅγιος Ἰσαὰκ λέγων: „Οφείλοφεν λοιπὸν ἐμμένειν μονασικῶς,
„καὶ μετὰ ἀπλότητος πρὸς τὸν ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπον, ὅπως ἐκ ἑ-
„στῶν ἐκτυπώματα τῶν λογισμῶν, ἐδὲ θεωρία τῶν συνθέτων (β)“.
Καὶ ἐπισκέπτετε συνεχῶς τὸν ἐνδοθέντα ναὸν ἅγιον τῷ Θεῷ. Κα-
θὼς καὶ ὁ Δαβὶδ ταύτην μόνην τὴν εὐχὴν ἐξίτηται ἀπὸ τὸν Θεόν,
τὸ νὰ ἐπισκέπτεται τὸν ναὸν τὸν ἅγιόν τε (γ). Καὶ δῶκε ἔξω
ἀπὸ αὐτὸν κάθε πάθος, καὶ πονηρὸν λογισμὸν, καθὼς καὶ ὁ Κύ-
ριος ἐδίδωκεν ἀπὸ τὸ Ἱερὸν τῷ Θεῷ τὰς θεοκαπήλας. διὰ τί, τὰ
πάθη, καὶ οἱ λογισμοὶ οἱ κακοὶ, μολύνουσι τὴν καρδίαν, καὶ τὸν
ἐν τῇ καρδίᾳ ναὸν τῷ Θεῷ, καὶ διώκουσιν ἀπὸ αὐτὴν τὴν χάριν
τῷ Θεῷ. Ὅθεν εἶπεν ὁ Σολομών: „Σκολιοὶ λογισμοὶ, χω-
„ρίζουσιν ἀπὸ Θεοῦ (δ)“· Καὶ πάλιν. „Βδέλυγμα Κυ-
„ρίου, λογισμὸς ἀδικος (ε). Καὶ τῆτο αἰνιττόμενος καὶ
ὁ Κύριος ἔλεγε πρὸς τὰς βεβηλῶντας τὸ Ἱερὸν: „Ὁ οἶκός
με, οἶκος προσευχῆς κληθῆσεται, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν
„ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν (ζ)“· Καὶ ἂν εἰς τὴν ἀρ-
χὴν ἔχῃς νὰ λάβῃς ὀλίγον κόπον, ἀλλὰ ἀφ' οὗ συνειδήσεως καὶ
γλυκανθῇς, ἔχεις νὰ λάβῃς μεγάλην ἀνάπαυσιν.

“Ὅτι ὁ Νῆς ἔχει φυσικὸν ἰδίωμα νὰ ἀναπαύεται
εἰς τὴν καρδίαν.

Διατὶ, καθὼς κάθε σῶμα εἰς τὸ κέντρον τε ἡρεμεῖ, κα-
θὼς τὰ φερέοικα ζῶα ἀναπαύονται μέσα εἰς τὸ ὁρεῶδες κάλυμμά
τες· καὶ οἱ ὀκτάποδες εἰς τὸν θάλαμον τῶν· καὶ τὰ τετράποδα καὶ
χερσαῖα ζῶα εἰς τὰς μάνδρας καὶ φωλεάς των, καὶ τὰ πετεινὰ εἰς
τὰς καλιὰς των· ἔτσι καὶ ὁ νῆς ἔχει φυσικὸν ἰδίωμα νὰ ἡρεμῇ, νὰ
ἀναπαύεται, καὶ νὰ ἡσυχάζῃ, ὅταν ἐμβῇ μέσα εἰς τὴν καρδίαν, καὶ
εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον. Ἐχει γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ σῶμα μὲν, ὡς ἀν πε-
ριφέρειαν, καὶ κατοικίαν, τὴν δὲ καρδίαν, ὡς ἐδικὸν τε κέντρον, καὶ
θάλαμον, εἰς ἀνάπαυσιν. διὰ τῆτο καὶ ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ, οἶκον τῆς
„διανοίας τὴν καρδίαν ὠνόμασε (α)“.

Καὶ καθὼς ὅταν τὰ ζῶα λάβω καμμίαν ἐνόχλησιν, τρέχου
εἰς τὰς κατοικίας των, καὶ γλυτόνουσιν· ἔτσι καὶ ὁ νῆς, ὅταν ἐνοχλη-
θῇ ἀπὸ καμμίαν προσβολὴν λογισμῶν πονηρῶν, ἢ περισσασιν ἄλ-
λην ἐσωτερικὴν, ἢ ἐξωτερικὴν, τρέχει εἰς τὴν καρδίαν, καὶ φωνάζων-
τας, Ἰησοῦ με βοήθει μοι, Ἰησοῦ με σῶ σὸν με, ἔλευ-
θερόνεται. „Ἰησοῦ γὰρ ὀνόματι μάσιζε πολέμους, λέγει,
„Ἰωάννης τῆς Κλίμακος· καὶ πάλιν· Ἰησοῦ μνήμη ἐνωθῆτω τῇ
„πνοῇ σου, καὶ τότε γνώσῃ ἡσυχίας ὠφέλειαν. (β) Καὶ ὁ κορυφαῖος
„Πέτρος ἐδημιγόρησε λέγων“· „Οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἐδε-
„νὶ σωτηρία (εἰμὴ δηλ. ἐν τῷ Ἰησοῦ) ἔτε γὰρ ὄνομά ἐστιν
„ἕτερον, ὑπὸ τὸν Οὐρανόν, τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώ-
„ποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς (γ) (1)“.

(α) Λόγ. ΕΘ. Σελ. 404.

(γ) Πράξ. Δ. 12.

(β) Λόγ. ΚΖ.

(α) Ἐπισ. Α.

(δ) Σοφ. Α. 3.

(β) Ἐπισ. Δ. Σελ. 564.

(ε) Παρ. ΙΕ. 27.

(γ) Ψαλ. Κς. 7.

(ζ) Ματθ. ΚΑ. 13.

(1) Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ μέγας Μακάριος: „Ὡς γὰρ ἐκ ἔστι τὸν ὁρθῶ-
„μὸν ἄνευ φωτὸς βλέπειν καὶ λαλεῖν ἄνευ γλώττης· ἢ ἀκείνῃ ἄνευ ὡτῶν,
„ἢ περιπατεῖν ἄνευ ποδῶν· ἢ ἐργάζεσθαι ἄνευ χειρῶν: ἔτιος ἐ δύνασαι
„ἄνευ τῆ Ἰησοῦ σωθῆναι, καὶ εἰσελθεῖν εἰς Βασιλείαν ἑρᾶν.“ (ὁμολ. γ.
κεφ. δ.)

Καὶ ἂν ἄλλοι (καθ' ὑπόθεσιν) καλὸν δὲν ἀποκτήσῃς ἐκ τῆ-
 τε, ὅμως τὸ ἐλάχισον, ἐλάχισον, θέλεις ἀποκτήσῃς ἐπίγνωσιν
 τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τῆς ἀσθενείας σου καὶ ἐκ τούτου ἔχεις νὰ ταπεινό-
 νησαι, καὶ νὰ μετανῶς πρὸς τὸν Θεόν. Ὁθεν εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰσαάκ·
 „Ἄνθρωπος φθάσας γινῶναι τὸ μέτρον τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, ἔτος
 „ἐφθασε τὸ τέλειον τῆς ταπεινώσεως (α)”. Διὰ τί, χωρὶς τὴν
 φυλακὴν αὐτὴν τῆ νοός, καὶ τῆς καρδίας, εἶναι ἀδύνατον νὰ γνω-
 ρίσῃ τινὰς πότε σφάλλει, εἴτε διὰ τῶν λόγων, εἴτε διὰ τῶν
 λογισμῶν· ἀλλὰ πολλάκις ἁμαρτάνει, καὶ ἁμαρτήματα χονδρά, καὶ
 δὲν τὸ αἰσθάνεται· ἀκολούθως δὲ, καὶ ἔτε λυπεῖται δι' αὐτά, ἔτε
 μετανοεῖ. Ὁθεν καλὰ εἶπεν ἕνας Πατὴρ, ὅτι ὅποιοι ἀκριβῶς ἐξε-
 τάξει τὰς λογισμὰς τε, αὐτοὶ καὶ φυλάττει τὰς ἐντολάς τῆ Ποιητῆ
 τε· „Ὁ ὧν λογισμῶν ἀκριβὴς ἐξεταστὴς, εἰς καὶ ἀληθείας τῶν ἐν-
 „τολῶν ἐραστής. Λέγει δὲ καὶ ὁ ἅγιος Ἰσαάκ· Ἡ νίκη τῶ ἀνθρώπου
 „καὶ ἡ ἥττα αὐτοῦ, καὶ ὁ θησαυρὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ, καὶ
 „πάντα τὰ τῶ Ἀσκητῆ, ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ συνίστανται, καὶ ἐν
 „μικρῷ νεύματι γίνονται (β)”. Καὶ ἄλλος Πατὴρ εἶπεν· „Εἴς
 „λογισμὸς σώζει, καὶ εἴς ἀπόλλει τὸν ἄνθρωπον. Ὁ-
 „θεν εἶπε καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής· Ἀμαρτάνων εἴς, ἀπολέ-
 „σει ἀγαθὴ σὺν ἡν πολλήν (γ)”.

Ὅτι διὰ τῆς συνεχῆς μνήμης τῆ ὀνόματος τῆ Ἰη-
 σοῦ, γεννᾶται ἡ πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀγάπη.

Ὁ Ἰησοῦς λοιπόν, παρακαλῶσε καὶ τρίτον· ἅς ᾔναι γλυκὺ
 μελέτημα τῆς καρδίας σου, ὁ Ἰησοῦς ἅς ᾔναι ἐντρυφήμα τῆς γλώσ-
 σης σου· ὁ Ἰησοῦς ἅς ᾔναι τὸ ἀδολέχημα καὶ ἡ ἰδέα τῆ νοός σου· ἐν
 συντομίᾳ, ὁ Ἰησοῦς ἅς ᾔναι ἡ ἀναπνοή σου· καὶ ποτὲ νὰ μὴ χορταί-
 νης ὀνομάζωντας τὸν Ἰησοῦν διὰ τὴν ἐκ τῆς τοιαύτης συνεχῆς, καὶ
 γλυκυτάτης μνήμης τῆ Ἰησοῦ, θέλεις ἐμφυτευθεῖν, θέλεις αὐξή-

σαν, καὶ δένδρα μεγάλα θέλεις γενεῖν εἰς τὴν καρδίαν σου, αἱ τρεῖς
 ἐκεῖναι μεγάλαι, καὶ θεολογικαὶ ἀρεταί· ἡ πίσις, ἡ ἐλπίς, καὶ ἡ
 ἀγάπη. Ἦξευρε γάρ, ὅτι, ὅταν ἕνας ἐραστής ᾔναι μακρὰν ἀπὸ
 τοῦ ἐρωμένου τε ὑποκείμενον, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν δύναται νὰ
 παρηγορῇ τὸν πόθον καὶ ἐρωτὰ τε, πάρεξ μὲ τὴν συνεχῇ ἐνθύμη-
 σιν καὶ μνήμην τῆ ὀνόματος τῆ ὑπ' αὐτῷ ἐρωμένε καὶ ἡγαπημένε
 ἐκείνῃ προσώπῃ. Ὁθεν εἶπεν ὁ θεολόγος Γρηγόριος. „Φιλῶσιν
 „οἱ σφόδρα περὶ τι ἐρωτικῶς διακείμενοι, ἡδέως συνεῖναι καὶ τοῖς ὀ-
 „νόμασιν (α)”. Ἐτὶ ἀναγινώσκομεν εἰς τὰς ἱστορίας ὅτι καὶ ἡ μή-
 τηρ τῆ Βασιλέως Λέοντος τῆ σοφῆς, ὅταν ἐξωρίσθῃ ἀπὸ τὴν Κων-
 σταντινέπολιν ὁ ἰός της, καὶ δὲν τὸν εἶχε παρόντα νὰ τὸν ἀπολαμ-
 βάνῃ· μετ' ἄλλοι δὲν ἐπαρηγόρει τὸν πόθον της, παρὰ μὲ τὴν
 συνεχῇ ἐνθύμησιν τῆ ὀνομασίας τῆς· ἔθεν ἐμβαίνουσα, καὶ εὐχαί-
 νουσα, ἄλλο δὲν ἔλεγεν, εἰμὴ ταῦτα· „Λέων μου Λέων μου· ἡμέ-
 „με” καὶ τοσῶτον συχναίς, ὥστε ὅπως καὶ αὐτὸς ὁ παπαγάλος,
 ὅπως τὰ ἦκεν ἄνωθεν, τὰ ἐσυνείδισε καὶ τὰ ἔλεγε.

Τοιοτοτρόπως καὶ μία ψυχὴ ὅπως ἀγαπᾷ τὸν Ἰησοῦν, ἐπειδὴ
 ὁ Ἰησοῦς εἶναι εἰς τὰς Οὐρανούς, καὶ δὲν εἶναι παρὼν νὰ τὸν ἀπολαμ-
 βάνῃ, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν ἡμπορεῖ νὰ παρηγορῇ τὴν πρὸς τὸν
 Ἰησοῦν ἀγάπην της, πάρεξ μὲ τὴν συνεχῇ ἐνθύμησιν τῆ ἀγίας τε
 ὀνόματος, φωνάζουσα πάντοτε μετ' ἀγάπην καὶ μετ' ἀδάκρυα, καὶ πό-
 νον καρδίας· Ἰησοῦ μου, Ἰησοῦ μου ἡγαπημένε. Ὁθεν εἶπεν ὁ ἅγιος
 Ἰσαάκ, ὅτι· „Ὅταν κινηθῇ ἡ μνήμη τῆ Θεῆ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐ-
 „τῆς (τῆ ἀγαπῶντος δηλ. τὸν Θεόν) εὐθέως ἡ καρδία αὐτῆς κι-
 „νεῖται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτῆς, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς καταφέρουσι
 „δάκρυα δαφιλῶς· ἔδος γὰρ ἔχει ἡ ἀγάπη ἐκ τῆς μνήμης τῶν
 „ἀγαπητῶν, ἐξάπτειν δάκρυα (β)”. Ὅτι δὲ ἐκ τῆς προσευχῆς
 καὶ μνήμης τῆ Ἰησοῦ γεννᾶται ἡ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὰς ἐντολάς
 τῆ Ἰησοῦ ἀγάπη, βεβαίῳ ὁ αὐτὸς ἔτος θεῖος Ἰσαάκ (γ) καὶ μά-
 λιστα ὁ μέγας Βασίλειος λέγων· „Πᾶσι φυλακὴ τηρεῖν προ-
 „σῆκει τὴν ἑαυτῶν καρδίαν, ὥς μήποτε τὴν περὶ Θεῆ ἔννοιαν

(α) Λόγ. ΟΓ. Σελ. 419.

(γ) Ἐκκλ. Θ. 2.

(β) Λόγ. ΝΔ. Σελ. 312.

(α) Λόγ. εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα.

(γ) Λόγ. ΕΘ. Σελ. 402.

(β) Λόγ. ΠΕ. Σελ. 513.

ἐκβαλεῖν, ἢ τὴν μνήμην τῶν θαυμασίων αὐτῶ, φαντασίαις τῶν ματαίων καταρροπαίνειν. ἀλλὰ διὰ τῆς διηγετικῆς καὶ καθαρᾶς μνήμης, ἐντετυπωμένην ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν. ὥσπερ σφραγίδα ἀνεξάλειπτον, τὴν ὁσίαν τῷ Θεῷ ἐννοιαν περιφέρειν. ἔτω γὰρ ἡμῖν περιγίνεται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη, ἅμα τε διεγείρουσα πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τῷ Κυρίῳ, καὶ ὑπ' αὐτῶν πάλιν αὐτὴ συντηρημένη πρὸς τὸ διαρκές, καὶ ἀδιάπτωτον (α)."

Τί ἐν μακαριώτερον; τί εὐδαιμονέστερον; ἢ τί γλυκύτερον ἄλλο εἶναι, ὥσάν τὸ νὰ μελετᾷ τινὰς πάντοτε τὸ ἐνδοξον, τὸ τερπνόν, καὶ πολυπόθητον ὄνομα τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ; μετὰ τὸ ὅποιον ὅτι καὶ ἂν ζητήσῃ τινὰς ἀπὸ τὸν Πατέρα, καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἐξάπαντος τὸ λαμβάνει; „Ὅ, τι ἂν αἰτήσῃ τέφρῃσι τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώ ὑμῖν (β).” Καὶ πάλιν ὅτι ἂν αἰτήσῃτε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τὸ ποιεῖσω. ἵνα δοξασθῇ ὁ Πατήρ ἐν τῷ υἱῷ (γ).” Ποία δὲ ἐννοια καὶ ἐνδύμῃσι εἶναι χαρισέμενα, καὶ θειότερα ἀπὸ τὴν ἐννοιαν καὶ ἐνδύμῃσι τῶ σωτηρίας, καὶ θεοπρεπῆς, καὶ φοβερῶ ὀνόματος τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ υἱῷ τῷ Θεῷ. τῷ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα ὀνόματος; εἰς τὸ ὅποιον κάμπτεσθαι, ἀλλὰ καὶ κάμψαι τὸ γόνυ, τὰ ἐπεράνια τὰ ἐπίγεια, καὶ τὰ καταχθονία; ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ ὁ Παῦλος βοᾷ, „πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπερανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων. καὶ τὸ ὅποιον ἔχει νὰ δοξάσῃ κάθε γλῶσσα εἰς τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως. Καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσῃται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστός (δ).”

Ταῦτα σὲ ἐπέμνησα, Δέσποτά μου ἅγιε, νικηθεὶς ἀπὸ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγάπην ὅπως ἔχω διὰ τὴν σωτηρίαν σου. τὰ ὅποια ὥσάν ὁ ψιττακὸς καὶ παππαγάλος, ἔμαθον μὲν μετὰ γνώσιν ψιλλὴν ἀπὸ τὰς ἱερὰς βίβλους τῶν θεοσόφων Πατέρων, καὶ ἤκουσα διὰ ζώσης φωνῆς τινῶν πνευματικῶν Πατέρων, ὅπως ἐκ μέρας τὰ ἐδοκίμασαν: ἐδὲν δὲ τῶν διὰ τῆς πείρας ἡδυνήθην μαθεῖν, διὰ τὴν πολλὴν μου ἀμέλειαν, καὶ διὰ τὰ πάθη μου.

(α) Ὁμοῦ κατὰ Πλάτ. Ε.

(β) Ἰωάν. ΙΕ. 19;

(γ) Ἰωάνν. ΙΔ. 13.

(δ) Φίλπ. Β. 10.

Ὅτι δὲν εἶναι ἄπρεπον, ἀλλὰ καὶ πρέπον, τὸ νὰ διδάσκῃ τινὰς τὰς ἐν τῷ Κόσμῳ, περὶ τῆς νοερᾶς προσευχῆς.

Ναὶ, ἡξεύρω ὅτι ἔχω νὰ κατηγορηθῶ ἴσως, ἀπὸ τινος, πῶς γράφω ἐκεῖνα ὅπως εἶναι ἴδια τῶν ἔξω τῷ Κόσμῳ ζώντων Μοναχῶν, εἰς ἓνα Ἀρχιερέα ὅπως ἀναφέρεται ἐν τῷ Κόσμῳ, καὶ τοῖς ἐν Κόσμῳ. ἀλλὰ, ἂν δικαίως, ἢ ἀδίκως ἔχον-ἔτοι νὰ με κατηγορήσῃ περὶ τῆς, ἐγὼ τὸ ἀποσιωπῶ. καὶ μόνον λέγω, ὅτι τὸ ἐποίησα.

Α'. Διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν, ὡς εἶπον, ἀγάπην, ἣν ἔχω πρὸς τὴν αὐτῆς Πανισρότητα. Ἴδιον γὰρ τῶν φίλων τὸ ἀνακαλύπτειν πρὸς ἀλλήλους τὰ ἐαυτῶν μυτικά, κατὰ τὸ: „Ὑμεῖς δὲ εἰρηνοφίλοι, ὅτι πᾶντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρὸς ἡμεῶν, ἐγνώρισά ὑμῖν (α).”

Β'. Διὰ τὴν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι σῶμα, ὅπως νὰ εὐαρεσῇται τόσον καὶ νὰ ἀναπύεται εἰς τὰς διὰ τῆς σῶματος προσφερομένας αὐτῷ λατρείας καὶ προσκυνήσεις (ἀγκαλὰ καὶ οἱ τέτα προσκυνηταί, ὡς υἱικὸν σῶμα φορῶντες, χρεωσθεὶς καὶ διὰ σωματοειδῆς προσκυνήσεως νὰ προσκυνῇ τὸ θεῖον καὶ νὰ λατρεύωσιν) ἀλλ' εἶναι Πνεῦμα, καὶ νῆς, καὶ τῶν Πνευμάτων, καὶ νόων ἀπάντων ὁ Πρώτιστος. ὁ δὲν ἀκολούθως καὶ εἰς τὰς διὰ τῆς νοῦς καὶ πνεύματος προσφερομένας, αὐτῷ λατρείας καὶ προσκυνήσεις περισσότερον εὐαρεσεῖται καὶ ἀναπύεται, ὡς ὁμοιοτέρας, καὶ οἰκειοτέρας αὐτῷ κατὰ φύσιν: „Εἴγε πᾶν τὸ ὁμοιον, ἀγαπᾷ τὸ ὁμοιον αὐτῷ κατὰ τὸν Σειράχ (β) καὶ τὸτο δὲν τὸ ἐδίδαξε κἀνέας ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰπὼν ὅτι ὁ Πατήρ τοιότῃς ζητεῖ τὰς προσκυνῶντας αὐτὸν. Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τὰς προσκυνῶντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν (γ).” Ἡ δὲ τοιαύτη πνευματικὴ καὶ ἀληθὴς προσκυνήσις,

(α) Ἰωάνν. ΙΕ. 15.

(β) Σειρ. ΙΓ. 17.

(γ) Ἰωάνν. Δ. 24.

διὰ τῆς νοεῖας μάλισα ἐπιτελεῖται ἡ καρδιακὴ προσευχή. Ἐφ' ἧς δὲ περὶ τῆς Κάτων ἐκεῖνος ὁ Ῥωμαῖος, καὶ τοὶ ἐξωτερικοὶ ὦν: „ὁ Θεὸς νόος ἐστίν, ἡ καθαρὰ νοῦ αὐτὸν σέβει περιώσια πάντων.”

Γ'. Ὅτι ἡ ὁ μέγας Ἀπόστολος Παῦλος δίδωσιν ὡς ἐντολὴν εἰς ὅλους ἀπλῶς τὰς Χριστιανὰς, χωρὶς τινος ἐξαιρέσεως, τὸ νὰ προσεύχωνται ἀδιαλείπτως: „Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε (α). Τὸ δὲ ἀδιαλείπτως τῆτο, διὰ τῆς καρδιακῆς μάλισα κατορθῶται προσευχῆς, πάντοτε, ἡ πανταχῶς, ἡ ἐν πᾶσιν ἔργοις, ἐνεργεῖσθαι δυναμένης, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (β). ἡ τὸν θεῖον Χρυσόσομον· ἡ ἄλλαχῶς δὲ ὁ αὐτὸς Παῦλος, δίδωσιν ὡς ἐντολὴν εἰς τὸν Τιμόθεον, ἡ τῷ λέγει νὰ ἐνδυμῆται τὸν Ἰησοῦν Χριστόν: „Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστόν, ἐγὼ γεγενημένον ἐκ νεφρῶν (γ).” Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος: „Μνημονεύετε Θεοῦ μακάριον, ἡ ἀναπνεύσεσθαι· ἡ εἰ οἶόν τε τῆτο εἰπεῖν, μηδὲ ἄλλο τι, ἡ τῆτο πρακτέον. Καὶ ἄλλος δέ τις Πατὴρ λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ ὡς χρέος παρ' ἡμῶν τὸ ἀεὶ μνημονεύεσθαι (ὅτι ἡ ἀεὶ εὐεργετεῖ ἡμᾶς, ἡ τὸ εἶναι παρέχει, ἡ ἀναπνεῖν). τῆτο τὸ ἴδιον λέγει ἡ ὁ Ἱερὸς Ἀύγουστίνος, ἐν τῷ Ἐγχειριδίῳ (δ).”

Δ'. Διὰ τί ἡ ὁ θεῖος Σιναΐτης ἐκεῖνος Γρηγόριος, ἡ μόνον εἰς τὰς Μοναχὰς τῷ ἁγίῳ Ὁρεῖ ἐδίδαξε τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἀλλὰ ἀπὸ τῷ Ὁρεῖ ἀρξάμενος, ἐπορεύθη διδάσκωντας τὸ ἔργον τῆτο εἰς Βλαχίας. ἡ ὁ λαμπρὸς δὲ τῆς Θεσσαλονίκης φωστὴρ Γρηγόριος, ἡ μόνον εἰς πολλὰς αὐτῷ ὁμιλίαις παρακινεῖ πάντας τὰς Χριστιανὰς εἰς τὸ νὰ προσεύχωνται νοερῶς ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀλλὰ ἡ λόγον ὁλοκληρὸν ἐπιστέλλει πρὸς Ἰωάννην, ἡ Θεόδωρον τὰς φιλοσόφους, ἡ ἐν τῷ Κόσμῳ ὄντας, ἐν ᾧ ἀνακαλύπτει εἰς αὐτὰς ἅπαντα τὰ τῆς Ἱερᾶς προσευχῆς, ἡ νήψεως μυσηρία.

Καὶ Ε'. διὰ τί λέγει ὁ θεῖος Διάδοχος, ὅτι ὁ Διάβολος δὲν ἀγαπᾷ ποτὲ νὰ μάθῃ, ἡ νὰ πεισύνῃ οἱ ἄνθρωποι, ὅτι αὐτὸς εὐρίσκεται εἰς τὴν καρδίαν, ἡ ἀπὸ ἐκεῖ τὰς πολέμει· ἀλλὰ ἀγα-

(α) Α. Θεσσαλ. Ε. 17. (δ) Ἐν τῇ πρὸς Εὐνομιανὲς προσδιαλέξει.

(β) Ἐπιστολ. Α.

(ε) Ἐν τοῖς σχολίοις τῷ Δ. λόγ. τῆς Κλίμακος.

(γ) Β. Τιμ. Β. 2.

(δ) Κεφ. ΚΘ.

πᾶ νὰ νομίζῃ πῶς τὰς πολέμει, ἀπὸ ἔξωθεν· (ὅθεν οἱ περισσώτεροι ἄνθρωποι ἡ λογιώτατοι δὲ πολλὰκις, νομίζῃ πῶς οἱ λογισμοὶ ἔρχονται εἰς αὐτὰς, ὅχι ἔσωθεν ἐκ τῆς καρδίας, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ κεφάλι τυχόν· ἡ ἀπὸ κανένα ἄλλο ἔξωθεν μέρος.) ἵνα μὴ τῆτο μαθόντες, τὸν πολέμῳ μετὰ τὴν καρδιακὴν μνήμην τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ. „Τὰ πονηρὰ πνεύματα περὶ τὰ μέλη τῆς καρδίας ἐνδιατρίβει· ὁ περὶ ἐδέποτε θέλῃσι παρὰ ἀνθρώποις πεισυνθῆναι οἱ Δαίμονες· ἵνα μὴ ὁ νῦν τῆτο αὐτὸ εἰδὼς ἀκριβῶς, τῇ μνήμῃ τῷ Θεῷ κατ' αὐτῶν ὁπλίζῃται (α). Ὅθεν ἐγὼ ἐφάνερωσα τὴν τέχνην τοῦ Διαβόλου, διὰ νὰ τὴν μάθῃ οἱ ἄνθρωποι, ἡ νὰ τὸν πολέμῳ μετὰ τὴν καρδιακὴν προσευχήν. Ὅρα περὶ τῆτο ἡ εἰς τὸ προοίμιον, ἡ εἰς τὸ τέλος τῆς Φιλοκαλίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ποῖαι εἶναι αἱ πνευματικαί, ἡ οἰκεῖται τῷ νοῷ Ἡδοναί.

Εὐφύλαξας τὰς ἐξωτερικάς σε αἰσθήσεις διὰ νὰ μὴ ἀπολαμβάνῃς τὰς αἰσθητῶν ἡδονὰς; εὐφύλαξας τὴν ἐξωτερικὴν αἰσθησιν τῆς φαντασίας, διὰ νὰ μὴ τυπὸνῇ τὰς ἐμπαθεῖς εἰκόνας; εὐφύλαξας τὸν νῦν ἡ τὴν καρδίαν σε ἀπὸ τὰ πάθη, ἡ τὰς ἐμπαθεῖς λογισμούς; τῶρα ἄκουσον ἡ ποῖαι εἶναι αἱ πνευματικαί, ἡ οἰκεῖται τῷ νοῷ Ἡδοναί, περὶ τῶν ὁποίων εἶπομεν ἡ εἰς τὴν ἀρχήν.

Ὅτι ἔξ εἶναι οἱ τόποι τῶν πνευματικῶν Ἡδονῶν.

Ἐξ λογιάζω νὰ εἶναι αἱ κυριώτεραι πηγαί, ἡ τόποι, ἡ ὕλαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας γεννῶνται, ἡ ἐξαντλῶνται αἱ τῷ νοῷ ἡδοναί. Α'. Ἡ ἐργασία τῶν θεῶν ἐντολῶν, ἡ ἡ ἐκπλήρωσις τῶν θεῶν θε-

λήματος. Β΄. Η΄ κτήσις τῶν θεουργῶν ἀρετῶν. Γ΄. Οἱ λόγοι τῶν θείων Γραφῶν. Δ΄. Οἱ λόγοι τῶν κτισμάτων. Ε΄. Οἱ λόγοι τῆς ἐνσάρκας Οἰκονομίας. Καὶ ς΄. Η΄ θεωρία τῶν Προσόντων καὶ Τελειότητων τῷ Θεῷ· περὶ τῶν ὁποίων μετὰ συντομίας τὴν ὑπομιμνήσκω· διατὶ ἂν θελήσῃ τις νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν εἰς πλάτος, δὲν ἀρκῶσι βιβλία ὁλόκληρα.

Πρῶτος τόπος τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν, εἶναι ἡ ἐργασία ὅλων τῶν θείων ἐντολῶν.

Α΄. Λοιπὸν ἐργάζε, Δέσποτάμα, τὰς ἐντολὰς τῷ Κυρίῳ μας (1) τὰς ἐν τῷ δεκαλόγῳ περιεχομένας, καὶ ἐν τῷ θείῳ Εὐαγγελίῳ ἐργάζε δὲ ὅλας ἀπλῶς, χωρὶς τινὸς ἐξαιρέσεως. „Πορευ-
„θέντες γὰρ φησὶν ὁ Κύριος, μαθητεύσατε πάντα τὰ
„ἔθνη, διδάσکوτες αὐτοὺς ἕχιστα μὲν, τηρεῖν. (καθὼς ἐρ-
„μηνεύει ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ προοιμίῳ τῶν κατὰ πλάτος ὅρων)
„τῶν δὲ ἄλλων ἀμελεῖν. Ἀλλὰ τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐνετει-
„λάμην ὑμῖν (α)”. Διὰ τί κατὰ τὸν αὐτὸν πάλιν Βασιλεῖον
(αὐτόδι.) “Ἄν δὲν ἦτον ἀναγκαῖαι εἰς τὴν σωτηρίαν μας ὅλαι αἱ ἐν-
τολαὶ τῷ Κυρίῳ, δὲν ἡθέλαμεν προσαχθῶμεν νὰ τὰς φυλάττωμεν.
„Εἰ γὰρ μὴ πάντα ἡμῖν πρὸς τὸν τῆς σωτηρίας σκοπὸν ἀναγκαῖα
„ἦν, ἔδ’ ἂν ἐγγράφησαν πᾶσαι αἱ ἐντολαί, ἔδ’ ἂν πᾶσαι φυλαχ-
„θῇναι ἀναγκαῖως διηγορεύθησαν (αὐτόδι (2)). Οὐ μόνον δὲ ἐρ-
γάζε ὅλας τὰς ἐντολὰς τῷ Κυρίῳ, ἀλλ’ ἐργάζε πάντας, καὶ εἰ δὲ
ἀνθρώπινον ἔπαινον, ἢ δόξαν, ἢ τέλος ἄλλο κοσμικόν, ἀλλὰ διὰ
μόνην τὴν πρὸς Θεὸν ὑπακοήν, καὶ εὐαρέσθησιν καὶ ἀγάπην, τὸν τὰς

(α) Μαρθ. ΚΗ. 19.

(1) “Ὁρα καὶ τὸν παρ’ ἐμῶ φιλοπονηθέντα πλατύτατον λόγον περὶ ἐντολῶν, ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Χρηστοφείας τῶν Χριστιανῶν τῷ νεωστὶ συντε-
θέντι, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀποσαλύντι.

(2) Σημειῶμεν ἐδῶ ὅτι κατὰ τὸν ἅγιον Μάρκον τὸν ἀσκητὴν· καὶ
πάντας τὰς ἀγίας, ἄλλαι μὲν εἶναι ἐντολαὶ καθολικαί, καὶ περιεκτικαί, ἄλ-
λαι δὲ εἶναι μερικαί· καθὼς λόγῳ χάριν· ἐντολαὶ μὲν καθολικαὶ εἶναι,

ἐντολὰς προσάξαντα, ἵνα μὴ ἀπολέσῃς τὸν μισθὸν τῆ κόπης, καὶ
τῆς ἐργασίας σου. Εἶπε γὰρ ὁ Κύριος περὶ τῶν ποιούντων τὰς ἐντο-
λὰς πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις: „Ὅτι ἀπέχῃσι τὴν
„μισθὸν αὐτῶν (α)”.

Τι εἶναι τὸ θέλημα τῷ Θεῷ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐά-
ρεςον, καὶ τέλειον.

„Πλήρονε δὲ καὶ ὅσον τὸ δυνατόν σε τὸ θέλημα
„τῷ Κυρίῳ τὸ ἀγαθόν, καὶ εὐάρεςον, καὶ τέλειον, κα-
„τὰ τὸν Ἀποστόλον (β)”. Ἀγαθὸν θέλημα τῷ Κυρίῳ εἶναι, τὸ νὰ
κάμνῃς ἀπλῶς τὸ καλόν, εἴτε δι’ ἔργου, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε διὰ
τῆ νοός. Εὐάρεςον θέλημα αὐτῷ εἶναι, τὸ νὰ κάμνῃς τὸ καλόν, ὅ-

(α) Μαρθ. ς. 2.

(β) Ρωμ. ΙΕ. 2.

τὸ νὰ ἀγαπᾷ τις τὸν Θεόν· τὸ νὰ ἀγαπᾷ τὸν πλησίον· τὸ νὰ ἀ-
ποτάξῃ πᾶσι τοῖς αὐτῷ ὑπάρχει· τὸ νὰ αἰχμαλωτίξῃ πᾶν νόημα εἰς
τὴν ὑπακοήν τῷ Χριστῷ· τὸ νὰ φυλάττῃ τὸν νῦν καθαρὸν, καὶ τὴν καρδίαν,
καὶ τὰ ὅμοια. Ἐντολαὶ δὲ μερικαὶ εἶναι τὸ νὰ διδῇ τις εἰς τὸν μὴ ἔχον-
τα· τὸ νὰ κάμνῃ τὰ ἔξ’ ἔργου τῆς ἐλεημοσύνης· τὸ νὰ μὴ μοιχεύῃ· τὸ
νὰ μὴ κλέπτῃ τὸ νὰ μὴ ψευδομαρτυρῇ· τὸ νὰ μὴ ἐπιθυμῇ τὸ πρῶγμα τῷ
πλησίον, καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ κατὰ μέρος ἐντολαὶ αἱ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ·
τοῖς Ἀποστόλοις περιεχόμεναι. Ὅλας λοιπὸν τὰς ἐντολὰς, καὶ καθολικὰς,
καὶ μερικὰς πρέπει τις νὰ φυλάττῃ καὶ νὰ ἐργάζεται ὅταν ἡθελε τὸ καλέ-
σῃ ὁ καιρὸς, τόσον διὰ τῆς ψυχῆς, ὅσον καὶ διὰ τῆς σώματος, τόσον νοε-
ρῶς, ὅσον καὶ ἐμπράκτως διὰ τῶν ἔργων· πλὴν πρέπει περισσώτερον νὰ βιάξῃ
τὸν ἑαυτόν τε διὰ νὰ φυλάττῃ τὰς καθολικὰς καὶ περιεκτικὰς ἐντολὰς καὶ
ἐὰν δὲν δύναται νὰ κάμῃ τὰς διὰ τῆς σώματος ἐπιτελεστέας ἐντολὰς, πρέ-
πει καὶ νὰ ἐργάζεται τὰς διὰ τῆς νοός γινόμενας ἐντολὰς· ὅποιαί μάλιστα
εἶναι αἱ τῆς πρὸς Θεόν, καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης ἐντολαί· τὸ κατὰ
νῦν προσεύχεσθαι· τὸ αἰχμαλωτίζειν πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοήν τῷ Χριστῷ·
καὶ τὰ ὅμοια. Ὅθεν εἶπεν ὁ θεὸς Φιλόθεος ὁ Συναϊτικῆς: „Οἱ θεοφιλεῖς καὶ
„βεβαίωτοι, ἐπὶ τὰς περιεκτικὰς ἐντολὰς μᾶλλον βιάζεσθιν ἑαυτοὺς εἰς
„τὸ ταύτας φυλάξαι· ἐ μὲν τοιγε παραπεισμένοι, καὶ τὰς μερικὰς,
„κατὰ σύμβασιν ἀπαντῶσας· ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἐν καιρῷ αὐτῶν φυλάττε-
„σιν” (ἐν τῷ χειρογράφῳ προλόγῳ εἰς τὰ μί. αὐτῶ κεφάλαια τὰ ἐν τῇ
Φιλοκαλῖα περιεχόμενα).

χι δι' ἄλλο τέλος, ἀλλὰ διὰ μόνον τὸν Θεόν· καὶ Τέλειον Σέλημα αὐτῷ εἶναι, τὸ νὰ κάμῃς τὸ καλὸν μὲ ὅλην σε τὴν προθυμίαν, καὶ δύναμιν, καὶ ἀγάπην, καθὼς ἐρμηνεύει τὸ ῥητὸν ὁ μέγας Βασιλεῖος (α). καὶ ὁ Ἱερός Θεοφύλακτος λέγων. „Πρῶτον ἂν σκοπεῖς τὸ Σέλημα τῷ Θεῷ, εἰ ἀγαθόν (1). Εἴθ' ὅταν γνωρίσῃς, σκοπεῖς εἰ καὶ εὐάρεστον. Πολλὰ γὰρ ἀγαθὰ ὄντα, ἐκ εὐάρεσά εἰσιν, ἢ παρὰ τὸν καιρὸν, ἢ παρὰ τὸ πρόσωπον... ὅταν δὲ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον ᾖ, σπέδασον ἵνα καὶ τέλειον ᾖ, καὶ ἀνελλιπές, ἔτω γινόμενον, ὡς ἀπαιτεῖται, καὶ μὴ κολοβῶς”.

Πόσα εἶναι τὰ Σελήματα τῷ Θεῷ, καὶ ποῖα, καὶ πῶς πρέπει νὰ εὐχαρισῇ τινὰς εἰς αὐτά.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν Σείον Δαμασκηνόν, καὶ πάντας τὰς Θεολόγους, δύο εἶναι τὰ Σελήματα τῷ Θεῷ· προηγούμενον, κατ' ὅς ἐστι ἀγαθὸς θέλει τὰ ἀγαθὰ· καὶ ἐπόμενον, κατ' ὅς ἐστι δίκαιος συγχωρεῖ νὰ μᾶς ἔρχονται Σλίψεις πρὸς τὸ συμφέρον. Διὰ τῆτο εἶναι ἀνάγκη καὶ ἡ Πανιερότης της νὰ ὑπομένῃ εὐχαρίστως ὅλας τὰς Σλίψεις ὅπῃ τῇ ἔρχονται, εἴτε ἐξ ἀνθρώπων, εἴτε ἐκ Δαιμόνων, ἢ καὶ ἐκ τῆς διεφθαρμένης φύσεως· ἐπιλέγῃς εἰς ὅλας, ἐκείνο τὸ ἀξιωματικόν ἀπόφθεγμα ὅπῃ ἐσυνείδιζε νὰ λέγῃ ὁ Σείος Χρυσόστομος. „Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν (β)”. καὶ ἐκείνο ὅπῃ ὁ φρόνιμος Ὀδυσσεὺς ἐπρόσβαζε τὴν καρδίαν τε νὰ μὴ φοβηθῇ εἰς τὸν κλύδωνα, λέγων· „Τέτλαδι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἐτλης”· ἦτοι· ὑπόφερε καὶ τώρα καρδιά μου· διὰ τὴν ἄλλην φο-

(α) Ὁρμ. κατ' Ἐπιτομ. ΣΟς. (β) Ἐπιστολ. πρὸς Ὀλυμπιάδ. ια.

(1) Κατὰ προηγούμενον δηλαδὴ σκοπὸν, ὡς κάτωθεν τῆτο δηλοῦται ὅτι προηγούμενον ἀγαθὸν Σέλημα τῷ Θεῷ· καὶ εὐδοκία καλεῖται· ὅτι καὶ τὸ ἐπόμενον, παραχωρήσεις κατὰ τὸν Σείον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν· ἡ δὲ ἀμαρτία, ἔτε κατὰ προηγούμενον Σέλημα τῷ Θεῷ γίνεται, ἔτε κατὰ τὸ ἐπόμενον· ἀλλὰ γέννημα μόνος ἐστὶ τῆς κακεντρεχῆς τῷ ἀνθρώπῳ προαιρέσεως.

εἶναι χειρότερα ἀκόμη ὑπέφερες· μάλλον δὲ, ὡς ἐπάδη ἐνὶ λαγμένως εἰς κάθε της περιστάσει, τὴν ἱερὰν ἐκείνην τῷ Δαβὶδ ἐπαδὴν λέγῃς· „Ἀνδρίζε, καὶ κρατανέτω ἡ καρδιά μου, καὶ ὑπόμεινον τὸν Κύριον (α) (1).”

Ἐν τῇ ἐργασίᾳ δὲ ταύτῃ τῶν ἐντολῶν τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῷ ἁγίῳ αὐτῷ Σελήματος, ὡς πόσῃν ἡδονὴν θέλει ἀπολαύσει ὁ νῦν της! ὡς πόσῃν χαρὰν θέλει λάβῃ ἡ καρδιά της! τὴν ὁποῖαν ἡδονὴν καὶ χαρὰν Σέλωντας νὰ φανερώσῃ ὁ Σειράχ ἔλεγεν· „Οὐδὲν κρεῖττον φόβῳ Κυρίου, καὶ ἔστιν ἔν γλυκύτερον τῷ προσέχειν ἐντολαῖς Κυρίου (β).” Διὰ τί, εἰ ὡς δέλος διὰ φόβον πράττης τὰς ἐντολάς, χαίρεις καὶ μακαρίζεσαι, διὰ τί μὲ τὴν δουλεύσῃς ἀνέπαυσε τὸν Δεσπότην σε, „Μακάριος γὰρ, φησὶν, ἁνὴρ, ὁ φοβόμενος τὸν Κύριον, ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ Σελ-

(α) Ψαλμ. Κς. 20.

(β) Σειρ 27.

(1) Ἐὰν γὰρ εὐχαρισῇ εἰς τὰ ἐναντία ὅπῃ τῇ ἀκολαθῇ, ὅχι μόνον παρακινεῖ τὸν Θεὸν νὰ ἐλαφρόνῃ τὰς ἀδυναμίας, καὶ Σλίψεις της· ἀλλὰ καὶ πρὸς τέτοις πείθει αὐτὸν νὰ μετατρέπῃ εἰς ἀνέσεις τὰς συμφορὰς της, καθὼς γνωμοδοτεῖ ὁ ἅγιος Ἰσαάκ, λέγων· „Στόμα διαπαντὸς εὐχαριστῇ, εὐλογίαν δέχεται παρὰ Θεῷ” (λόγ. ογ. σελ. 419.) Καὶ πάλιν· „Ἵπομονή, αὐτῷ, ἀποβάλλει τὰς συμφορὰς αὐτοῦ” (λογ. μς. σελ. 287.) Τί λέγω; καὶ μαρτυρεῖ Στέφανον λαμβάνει, εἰς τὰς ἀδυναμίας, καὶ Σλίψεις της εὐχαριστῇ τὸν Θεόν· ἔτι τὸ ἀποφασίζει ὁ Χρυσόστομος· „Οὐδὲν τῆς γλώττης ἐκείνης ἁγιώτερον, τῆς ἐν κακοῖς εὐχαριστήσεως τῷ Θεῷ· ὅντως τῆς τῶν Μαρτύρων ἔδεν ἀποδεῖ· ὁμοίως γὰρ καὶ ἐκείνη, καὶ αὕτη σεφαινεται· καὶ γὰρ καὶ ταύτη ἐφέστηκε δῆμιος, ἀναγκάζων ἀρνῆσθαι τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς βλασφημίας· ἂν τοῖον ἐνέγκῃ τὰς ἀληθινότητας, καὶ εὐχαριστήσῃ, μαρτυρεῖ σεφάνον ἔλαβεν. Ἐὰν δὲ (ὁ μὴ γένοιτο) μικροψυχίῃ εἰς τὰς Σλίψεις, καὶ ἀδυναμίας της, καὶ γογγύσῃ κατὰ τῷ Θεῷ, ὅχι μόνον διπλὴν τὴν βάσανον ἔχει νὰ δοκιμάσῃ, ὡς λέγει ὁ ἀνωτέρω Σείος Ἰσαάκ· „Πᾶσαι αἱ περιστάσεις αἱ μὴ μετέχεσαι ὑπομονῆς, διπλὴ ἐστὶν ἡ βάσανος αὐτῶν” (λόγ. μς. σελ. 287.) ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν θέλει παροργίσῃ διὰ τὴν παιδεύσῃ σκληρότερα, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἰσαάκ· „Πᾶσας τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀνθρώπων βεσάζει ὁ Θεός, ἀνθρώπων δὲ αἱ γογγύζοντα, ἐκ ὑπομένει, εἰ μὴ παιδεύσῃ αὐτοὺς (λόγ. ΟΓ. σελ. 419.)

„λήσει σφόδρα (α)”. Ἐὰν ὡς μισθωτὸς ἐργάζεσθαι εἰς τὰ ἀμπελῶνα τῶν θείων ἐντολῶν, χαίρεις, διὰ τὴν ἐλπίσιν νὰ λάβῃς τὸν μισθόν σε τέλειον ἀπὸ τὸν μισθώσαντά σε Κύριον τῶ ἀμπελῶνος: „Κάλεσον γὰρ, φησὶ, τὰς ἐργάτας, καὶ ἀπόδοι αὐτοῖς τὸν μισθόν (β)”. Ἐὰν δὲ ὡς υἱὸς πράττης τὰς ἐντολὰς διὰ τὴν ἀγάπην μόνην τῇ Πατρὶ, χαίρεις καὶ ἀγάλλεσαι, πῶς εὐχαρίστησες καὶ ἐδόξασες τὸν Οὐράνιον σε Πατέρα μετὰ τὴν ὑπακοήν σου. „Υἱὸς γὰρ, φησὶ, δοξάζει Πατέρα· καὶ εἰ Πατὴρ εἰμὶ „ἐγὼ, πῶς ἐσὶν ἡ δόξα μου; λέγει Κύριος Παντοκράτωρ (γ)”.

“Οτι ὁ φυλάττων ὅλας τὰς ἐντολὰς, ἀκατάγνωστον συνείδησιν ἀποκτᾷ.

Ἀκατάγνωστον γὰρ συνείδησιν ἀποκτᾷ ἐκεῖνος ὁπῶς ἐργάζεται τὰς ἐντολὰς πάσας τῇ Κυρίᾳ· καὶ ὅχι μόνον δὲν αἰχλύνεται, ἀλλὰ ἐντρέπεται, ἀλλὰ καὶ παρρησίαν πρὸς τέτοις λαμβάνει πρὸς τὸν Θεόν, κατὰ τὸν ἡγαπημένον μαθητὴν. „Ἐὰν ἡ καρδίᾳ ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν (δ)”. Ὁμοίως καὶ ἐκεῖνος ὁπῶς πληροῖ τὸ θέλημα τῇ Κυρίᾳ, ἢ τὸ προηγούμενον, ποιῶν ἐκαστὴς τὰ ἀγαθὰ ἢ τὸ ἐπόμενον, ὑπομένων τὰς ἀκασίας θλίψεις εὐχαρίστας, ἀκαταίχυντον συνειδὸς ἀποκτᾷ. „Ἡ γὰρ θλίψις, φησὶν, ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἡ δὲ ὑπομονή, δοκιμὴν· ἡ δὲ δοκιμή, ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπίς ἐκ καταίχυνει (ε)”. Τὸ δὲ νὰ ἔχη τις συνειδὸς ἀκατάγνωστον, καὶ ἀνεπαίχυντον, τῆτο ἀληθῶς εἶναι ἡ ἡδονὴ τῶν ἡδονῶν, καὶ ἡ εὐφροσύνη τῶν εὐφροσυνῶν· διὰ τῆτο καὶ ὁ Προφήτης Δαβὶδ ἔλεγε. „Τότε ἐμὴ αἰχλυνθῶ, ἐν τῷ με ἐπιβλέπειν, καὶ εἰς ἄλλας

μεν, εἰς ἄλλας δὲ, ἢ· ἀλλὰ ἐπὶ πάσας τὰς ἐντολὰς σε (α) (Ι)”.

“Οτι ὁ φυλάττων τὰς ἐντολὰς, τῷ Θεῷ ὁμοῖται, καὶ ἐνέται.

Οὐ μόνον δὲ ἀκατάγνωστον συνείδησιν ἀποκτᾷ ὁποῖος ἐργάζεται τὰς ἐντολὰς· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν Θεὸν αὐτὸν ὁμοῖται, καὶ μετὰ αὐτὸν ἐνέται τὸν τὰς ἐντολὰς ἐντειλάμενον, ὁποῖος μετὰ προθυμίαν καὶ ἀγάπην ἐπιτελεῖ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἱερουργεῖ, τὰς θεουργίας καὶ ζωοποιῖας αὐτῶν ἐντολῶν· ἔτι τὸ βεβαιῶν τὸ πετεινὸν τῇ Οὐρανῷ, ὁ ἱσαπόστολος Διονύσιος: „Ἡ πρὸς Θεὸν ἀφομοίωσίς τε καὶ ἔνωσις, ταῖς πᾶσι σεβασμιωτάτων ἐντολῶν ἀγαπήσεσι καὶ ἱερουργίαις μόνως τελεῖται (β)”. Πόσης δὲ ἡδονῆς; πόσης χαρᾶς, καὶ πόσης θυμῆδίας εἶναι πρόξενον, τὸ νὰ γένη τις μετὰ τὸν Θεὸν ὅμοιος καὶ μετὰ τὸν Θεὸν νὰ εὐρίσκεται ἐνωμένος;

“Οτι ὁ μὴ φυλάττων ὅλας τὰς ἐντολὰς, κατεγνωσμένην συνείδησιν ἀποκτᾷ.

Ἐκ τῇ ἐναντίᾳ δὲ, κατεγνωσμένην, καὶ ἐντροπισμένην συνείδησιν ἀποκτᾷ, εἰς τινὰς παραβῇ μίαν καὶ μόνην Δεσποτικὴν ἐν-

(α) Ψαλμ. ρη.

(β) Ἐκκλ. Ἱεραρχ. Κεφ. Α.

(1) “Ὅθεν δίκαιον εἶχε νὰ λέγῃ περὶ τῶ ἀγαθῶ συνειδότης ὁ Θεὸς Χρυσόστομος: „Εὐθυμίαν καὶ χαρὰν, ἐκ ἀρχῆς μέγεθος, καὶ χρημάτων πληθός, καὶ δυνατείας ὄγκος, ἐκ ἰσχύος σώματος, καὶ πολυτέλεια τραπέζης, καὶ ἡμάτων κόσμος, ἐκ ἄλλοι τῶν ἀνθρωπίνων ποιῶν εἶναι, ἀλλ’ ἢ κατόρθωμα μόνον πνευματικόν, καὶ συνειδὸς ἀγαθόν, καὶ ὁ τῆτο κεκαθαρμένον ἔχων, καὶ ῥάκια περιεκείμενος ἢ καὶ λιμῶ παλαιῶν, τῶν σφόδρα τρυφώντων ἐστὶν εὐθυμότερος· ὥσπερ ἐν ὁ πονηρὰ συνειδὸς ἐαυτῷ, καὶ τὰ πάντων περιβάλλεται χρήματα, πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος (λόγ. Α. 1, εἰς τὴν πρὸς Ῥωμ.)

(α) Ψαλ. ρη. 1.

(δ) Α. Ἰωάν. Γ. 20.

(β) Ματθ. Κ. 1.

(ε) Ῥωμ. Ε. 4.

(γ) Μαλαχ. Α. 6.

τολήν, διὰ τὶ γίνεται ἔνοχος, καὶ ὅλων τῶν ἄλλων, κατὰ τὸν θεῖον Ἰάκωβον: „Ὅστις ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἐνὶ, γέγονε πάντων ἔνοχος (α)”. „Καὶ διὰ τὶ πάντων; ὅτι, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος, πᾶσαι ἀλλήλων ἔχονται κατὰ τὸν ὑγιαῖν τῶ λόγῳ σκοπὸν, αἱ ἐν-τολαὶ, ὡς ἐν τῇ λύσει τῆς μιᾶς, καὶ τὰς λοιπὰς ἐξ ἀνάγκης συγκαταλύεσθαι (β)”.

“Ὅτι ἡ κατεγνωσμένη συνειδήσις, εἶναι ἡ δύνη τῶν ὀδυνῶν.

Τὸ δὲ νὰ ἔχη τινὰς συνειδήσιν κατηγορεῖσθαι, καὶ ἐντροπιασμένην, καὶ ἐλέγχουσαν αὐτὸν, τῆτο εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ἡ ὀδυνή τῶν ὀδυνῶν, καὶ ἡ λύπη ὅλων τῶν λυπῶν. “Ὅθεν καὶ εἶπεν ὁ Νύσσης „Γρηγόριος: Οὐδὲν ἔτω βαρεῖ ψυχὴν καὶ κατέλκει κάτω, ὡς ἡ ἀμαρτία συνειδός. (γ)”. Καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει: „Ἐν ἐλεγχμοῖς ὑπὲρ ἀνομίας ἐπαίδευσας ἄνθρωπον, καὶ ἐξέτιξας ὡς ἀράχνην τὴν ψυχὴν αὐτῆς (δ)”. Καὶ ὁ Χρυσόστομος εἶπε περὶ τῆς ἐλεγχομένης ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὅτι: ὁ τοιοῦτος διηνεκῇ χειμῶνα ἔχει ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ κύματα ἐπάλληλα, καὶ ὅτε ὕπνος τῷ τοιούτῳ ἡδύς, ἀλλὰ φόβος καὶ δεινμάτων πεπληρωμένος, ὅτε τροφὴ ἡδονῇ ἔχουσα. ὅτε διάλεξις φίλων, τὸν τοιοῦτον μεταγαγεῖν δυνήσεται, καὶ ἀπαλλάξει τῆς ἀγωγῆς τῆς ἐπικειμένης (ε). Καὶ πάλιν: ὁ ζῶν ἐν πονηρίᾳ, καὶ ἀπὸ τῆς γεέννης κολάζεται, τῷ συνειδῶτι κεντρώμενος (ς)”.

(α) Β. 10.

(β) Ἐν τῇ προομιᾷ τῶν κατὰ πλάτ. ὁς.

(γ) Ἐν σερ. τῆς κατὰ Ματθ. Κεφ. ΙΑ.

(δ) Ψαλμ. ΡΗ. ΙΔ.

(ε) Λόγ. Κ. εἰς τὴν ΓΓ.

(ς) Ἀνδρ. κτ. Ις.

Β'. τόπος τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν, εἶναι ἡ κτήσις ὅλων τῶν ἀρετῶν.

Β'. εἰς τὴν ἀπόκτησιν πάλιν τῶν θείων ἀρετῶν, ἄρρητος εἶναι ἡ ἡδονὴ ὅτε λαμβάνει ὁ νῆς, διὰ τὶ ἀποκτᾷ εἰς τὸν ἑαυτὸν τὴν ἑνα πλῆτον ἀδαπάνητον· διὰ τὶ θησαυρίζει ἑνα θησαυρὸν τιμιώτερον ὑπὲρ σαπφείρους καὶ ἀδάμαντας· ὑπὲρ χρυσίου τὸ ἐκ Σερφίρ, καὶ ἀργυρίου· καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ λιθομαργαρόχρυσά σκευῆ τῶν ἐπὶ γῆς Βασιλέων (1). Ἐπιμελεῖ λοιπὸν νὰ ἀποκτήτῃς Δέσποτά με, εἰς τὴν ψυχὴν σε τὸν τοιοῦτον πλῆτον τῶν ἀρετῶν, ὅς τις δὲν φθείρεται, ὅτε κλέπτεται, ὅτε χάνεται ὡς ὁ ὕλικός πλῆτος· ἀλλὰ παραμένει εἰς τὴν ψυχὴν σε παντοτινός καὶ ἀθάνατος: „Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν κτημάτων, λέγει ὁ Οὐρανοφάντωρ Βασίλειος,

(1) Διὰ τῆτο καὶ ὁ ἀββᾶ Μάρκος εἶπον: „Ὅσπερ εἰς μὲν ὁ αἰσθητός πλῆτος, κατὰ δὲ κτήσιν πολυμερὲς ἐστίν, ὅτε καὶ μία ἐστὶν ἡ ἀρετὴ πολυτρόπος ἔχουσα τὰς ἐνεργείας (Κεφ. ρη. περὶ νόμ. Πνευματικῆς) Ἀρετὴ δὲ γενικῶς εἶναι, καθὼς τὴν ὀρίζει ἑνας Πατήρ: „Ἡ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ἀκρίβεια, καὶ κατὰ τὸν βίον ὁρθότης. Καὶ ἀρετὴ ἐστὶ τὸν πάντων τῶν ἀνθρώπων ὑπεροχὴν. Ἄλλο δὲ ἐστὶ πράξις ἐντολῆς, καὶ ἄλλο ἀρετὴ κατὰ τὸν ἀνωτέρω ὅσιον Μάρκον, καὶ ἐξ ἀλλήλων τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀφορμὰς λαμβάνουσι· πράξις ἐντολῆς λέγεται, ἐν τῇ πράξει τὸ προσεταγμένον· ἀρετὴ δὲ, ἐν τῇ ἀρεσκείᾳ τῇ ἀληθείᾳ τὸ γεγενημένον (αὐτόσι) Ὅθεν ὁ θεὸς Ἰωάννης ὁ δαμασκηνὸς λέγει: „ἀρετὴ δὲ καλεῖται διὰ τὸ αἰρεῖσθαι· ἀρετὴ γὰρ καὶ θελητὴ, διὰ τὸ αἰρεῖσθαι, καὶ αὐτοθελῶς τὸ ἀγαθὸν ποιεῖν ἡμᾶς, ἐκὶ ἀβελήτως, καὶ ἀναγκαστικῶς.” (Φιλοκαλ. Σελ. 282.) Πρὸς τούτοις ἐνταῦθα σημειῶ, ὡς ἄξιον εἰδήσεως, ὅτι κατὰ τὰς ἡθικὰς φιλοσόφους, αἱ ἀρεταὶ προξενεῖσιν ἡδονὴν καὶ χαρὰν, ὅχι ἀπὸ τὰς ἑξεις αὐτῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς πράξεων καὶ ἐνεργειῶν, ἥτοι ἑνας ἐλεῖμον, δὲν χαίρει, ὅτε ἡδύναται ὅταν ἔχη μόνον τὴν ἑξὶν τῆς ἐλεημοσύνης εἰς τὴν ψυχὴν τε· ἀλλ' ὅταν ἐνεργῇ καὶ πράττῃ τὴν ἐλεημοσύνην· καθὼς καὶ ἑνας ζωγράφος καὶ τεχνίτης, δὲν ἀπολαμβάνει ἡδονὴν ὅταν δελεῦν τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν τέχνην τε, ἀλλ' ὅταν αὐτὴν βάλλῃ εἰς ἔργον, πρῶτον μὲν χρειάζεται τινος, νὰ πράττῃ, τὰς ἀρετὰς ὥς καὶ νὰ κάμῃ ἑξὶν εἰς αὐτὰς ἡτις ὀνομάζεται φύσις δευτέρως· ἔπειτα ἀπὸ τῆς ἑξὶν, πάλιν νὰ πράττῃ αὐτὰς διὰ νὰ ἀπολάβῃ ἡδονὴν· διὰ τὶ αἱ πρῶται πράξεις τῶν ἀρετῶν, δὲν ἔχουσιν

ἢ μᾶλλον τῶν ἔχόντων, ἢ ἡ ἐτινοσάντων ἐπιτυχόντων ἐσιν, ὥσπερ ἐν παιδιᾷ κύβων, τῇ δὲ καὶ μεταβαλλόμενα, μόνη δὲ κτημάτων ἡ ἀρετὴ ἀναφαίρετον, ἡ ζῶντι ἡ τελευτήσαντι παραμένονσα (α),

Σπάδαζε νὰ κερδήσῃς τὰς ἀρετάς· ἔχει τὰς μὲν, τὰς δὲ, ἢ, ἀλλὰ πάσας· ἐπεὶ δὲν εἶναι ἀρετὴ μία, ἢ δύο ἀρεταὶ εἰς σωτηρίαν, ἀλλὰ πᾶσαι, καθὼς λέγει ὁ Χρυσόστομος: „Ὡσπερ γὰρ αἰδοῦναι ἡμῖν πέντε εἰσι, ἡ πᾶσαι εἰς δέον κεχρησθαι δεῖ: ἔγωγε ἡ πᾶσαι ταῖς ἀρεταῖς. εἰδέτις σωφρονοῖ μὲν, ἀνελεῖται δὲ εἶναι, ἢ ἐλεῖται μὲν, πλεονέκτης δὲ, ἢ ἀπέχουτο μὲν τῶν ἄλλοτρίων, τῶν δὲ αὐτῶν μὴ μεταδίδω, πάντα εἰκὴ γίνονται· οὐ γὰρ ἀρετὴ μία μόνον ἀρετὴ παρασηῖται τῷ βήματι τῷ Χριστῷ μετὰ παρρησίας ἡμᾶς· ἀλλὰ πολλὰς ἡμῖν δεῖ, ἡ ποιητικῆς, ἡ παντοδαπῆς, ἡ πάσης αὐτῆς (β). Λέγει δὲ ἡ ὁ „Ὅσιος Μάρκος: „Οὐδεμία τῶν ἀρετῶν μόνη κατ' ἐαυτὴν ἀνοίγει τὴν φυσικὴν ἡμῶν θύραν, εἰ μὴ πᾶσαι ἀλλήλων ἀκολουθῶντες ἐξαρτῶνται (γ)“.

Ἐάν ἂν πάσας (Ι) τὰς ἀρετάς κερδήσῃς, ἔχει διὰ τὴν χαρὰν ἡ ψυχὴ σε ἡ νὰ ἡδυνῇ ὁ νῆς σε εἰς τὸ τοῖστον κέρδος. Θεοῦ γὰρ μιμητὴς εἶναι ὁ ἔχων τὰς ἀρετάς, ἡ εἰς τὴν τῷ Θεῷ ὁμοιωσιν ἀναβαίνει.

(α) Λόγ. πρὸς τὰς νέας.

(β) Ὁμῖλ. Α. εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσ.

(γ) Κεφ. ΑΘ. περὶ τῶν ὁσμ. ἐξ ἐργ. δικαίου.

ἡδονῇ, διὰ τὴν γίνονται μὲ κόπον ἡ δυσκολίαν, ἕως ἢ νὰ γένῃ συνήθεια ἡ ἕξις εἰς αὐτάς· ἡ αἱ μὲν πρῶται πράξεις τῶν ἀρετῶν, ὁμοιάζον μὲ τὸ φύτευμα τῶν δένδρων· ἡ δὲ ἕξις τῶν ἀρετῶν, ὁμοιάζει μὲ τὸ ῥιζοῦν καὶ βλαστήσαν δένδρον, αἱ δὲ δευτέραι πράξεις αἱ ἀπὸ τῶν ἕξιν γινόμεναι, ὁμοιάζον μὲ τὸν καρπὸν τῶν δένδρων.

(Ι) Διὰ τρία αἷτια λέγω αὐτῇ νὰ κερδήσῃ· πάσας τὰς ἀρετάς· Α'. Διὰ τὸ ὅτι αἱ ἀρεταὶ εἶναι συνδεδεμέναι μίαν μὲ τὴν ἄλλην, ὥσπερ μία χρυσὴ ἡ ἀλλυμένδρος ἀλυσίδα· ὅθεν ἂν μία μόνη ἀρετὴ λυθῇ ἀπὸ τὴν σειράν ταύτην, ἡ ἀφεθῇ ἀπὸ ἀμέλειαν, ἐξ ἀνάγκης ἡ αἱ λοιπαὶ

Ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀναρχος κατὰ χρόνον.

Ἐπειδὴ καθε ἀρετὴ ἔχει καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τὸν Θεόν, κατὰ χρόνον ὅμως εἶναι ἀναρχος ἡ αἰδῖος, ὥς ἡ ὁ Θεός· λέγει γὰρ ὁ ἅγιος Μάξιμος: „Τὰ ἐνάρετα πάντα, ἡ αὐτὴ ἡ ἀρετὴ, Θεῷ προδήλως ἔργα τυγχάνουσιν. ἀλλὰ τὰ μὲν, ἡτοι τὰ ἐνάρετα, τῷ εἶναι χρονικῶς ἡργμένα· ἡν γὰρ ποτε (χρόνος δηλ.) ὅτε ἐκ ἡν· τὰ δὲ, ἡτοι ἡ ἀρετὴ, χρονικῶς ἐκ ἡργμένα, οὐκ ἡν γὰρ ποτε (χρόνος δηλ.) ὅτε ἐκ ἡν (α)“.

(α) Κεφ. Ν. τῆς Α. ἐκατοστ. τῶν θεολογικ.

πᾶσαι αἱ μὲ ἐκείνην συνδεδεμέναι, λύονται ὅμως, ἡ ἀδυνατῶσι. Θίλεις νὰ σοὶ δείξω τὴν ἀλλυμένδρον σειράν τῶν ἀρετῶν; καθὼς τὴν ἀναφέρει ἕνας Πατήρ; ὅρα· ἡ Πίσις γεννᾷ τὸν φόβον τῆς κολάσεως· ὁ φόβος τῆς κολάσεως γεννᾷ τὴν ἀπὸ τῶν παδῶν ἐγκράτειαν· ἡ ἐγκράτεια αὐτῇ, γεννᾷ τὴν ὑπομονὴν τῶν θλιβερῶν· ἡ ὑπομονὴ, τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα· ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς, τὴν ἀπροσπάθειαν τῶν γήινων· ἡ δὲ ἀπροσπάθεια γινῶν τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην· τὸ κεφάλαιον ἡ τὴν κορυφίδα ὅλων τῶν ἀρετῶν.

Β'. Διὰ τὴν αἱ ἀρεταὶ μὲ τὰς κακίας εἶναι κοντὰ κοντὰ· ὅθεν ὁ μὲν Μένανδρος ὁ ποιητὴς εἶπεν: „Ἐγγὺς ἀγαθῷ, κακὸν παραπέφυκεν· ὁ δὲ „Ἀριστοτέλης· „Ἀγχίθυροι ταῖς ἀρεταῖς αἱ κακίαι.“ Ἀφ' οὗ ἐρανισθεὶς ἡ ὁ θεολόγος Γρηγόριος εἶπεν: „Οὐ φαύλος τῆς τινος πεφιλοσοφῆκασιν, ὅτι παραπετήγασιν ταῖς ἀρεταῖς αἱ κακίαι, ἡ εἰσέτις ἀγχίθυροι.“ (ἐπιτάφ. εἰς τὸν μέγαν Βασίλ.) Οὐ μόνον δὲ αἱ ἀρεταὶ μὲ τὰς κακίας εἶναι κοντὰ ἡ γειτνεύουσιν, ἀλλὰ ἡ καθε μίαν ἀρετὴν, ἐναντιώνεται εἰς καθε μίαν κακίαν· μᾶλλον δὲ εἰς καθε μίαν ἀρετὴν, μέσον ἔσαν, ἐναντιώνεται δύο κακίαι, ὥς ἄκρα ὑπερβολὴ δηλ. ἡ ἔλλειψις. ἰσάμεναι ἡ μία ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, ἡ ἡ ἄλλῃ ἀπὸ τὸ ἄλλο· λοιπὸν ὅταν λείψῃ μία ἀρετὴ, εὐθὺς ἐμβαίνει ἡ ἐγγίξασα ἐναντία, τῆς ἔλλειψις ἐκείνης ἀρετῆς κακία· μᾶλλον δὲ ἐμβαίνει δύο κακίαι, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἡ ἀπὸ τὸ ἄλλο. Καὶ Γ'. διὰ τὴν, ὅταν ὁ νῆς τῆς ἐνασχολῆται εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσῃ ὅλας τὰς ἀρετάς, δὲν εὐκαιρεῖ νὰ ἐνασχολῆται ἡ εἰς τὰς κακίας· ἀλλὰ τρόπον τινὰ γίνονται πρὸς ἐκείνας τυφλός· καθὼς ἐκ τῶν ἐναντίων, ὅποιοι ἐνασχολῆται εἰς τὰς κακίας, δὲν εὐκαιρεῖ νὰ θεωρήσῃ τὰς ἀρετάς, ἀλλὰ γίνονται πρὸς ταύτας τυφλός· καθὼς σοφῶς εἶπεν ὁ Εὐάγγελος: „Καὶ αἱ ἀρεταὶ, ἡ αἱ κακίαι, τυφλὸν τὸν νῆν ἀπ' ὁρᾶνται· αἱ μὲν, ἡνα μὴ ἴδῃ τὰς κακίας αἱ δὲ, ἡνα μὴ ἴδῃ τὰς ἀρετάς.“ (τοῖς χολίοις τῶν δ', λογ. τῆς Κλήμους).

“Οτι ἡ ἀρετὴ κáμνει τὰς ἀνδρώπας σοφές, καὶ ἐπαινετὲς.

Χαροποιεῖ δὲ τὸν νῦν, καὶ εὐφραίνει τὴν καρδίαν ἡ ἀπόκτησις τῶν ἀρετῶν· διὰ τί κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα, κáδε ἀρετὴ, καὶ ἐξαιρέτως ὁ φόβος τῷ Θεῷ, προξενεῖ ἐκóμην γνῶσιν, φρόνησιν, καὶ σοφίαν, καὶ ἀκολάθως κáμνει τὰς ἔχοντας αὐτὴν ἐναρέτους, φρονίμους, γνωσικὰς, καὶ σοφὰς, συνακολάθως καταστáνει τέτλες ἐπαινετὰς, εὐδαίμονας καὶ ζηλωτὰς κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας ἀνδρώπας· “Ὅθεν, ἔνθα μὲν εἶπέ τις τῶν σοφῶν: „Μεγαλεῖον ἀρετῆς, μεγαλύνει τὸν μεγαλύνοντα αὐτήν”. Καὶ ὁ Ὅμηρος δὲ φησί. Καλή· „τε (ἡ ἀρετὴ δηλ. καθὼς ἐρμηνεύει τὸ ὁμηρικὸν τῆτο ὁ θεῖος Ἰπιδωρος (ἐπίσολ· φπθ.)·) μεγάλη τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργα εἶδεα· ἔνθα „δὲ ὁ σοφὸς Σινέσιος ἐγνωμάτευσε”. Μιῶδες ἀρετῆς, ἐπαινος (1) Τί λέγω κοντὰ εἰς τὰς ἄλλας ἀνδρώπας; καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμην τὰς πολεμίους, καὶ ἔχθρας, ἐπαινετὰς κáμνει τὰς ἐναρέτους, ἡ ἀρετὴ, κατὰ τὸ γνωμικὸν ἐκείνο τῷ Θεολόγῳ Γρηγορίῳ, τὸ λέγον: „Οἷ· „δε καὶ πολέμιος θαυμάζειν ἀνδρὸς ἀρετὴν (α)” “Ὡς περ γὰρ ἡ κακία γεννᾷ κáδε ἀγνωσίαν· ἔττι ἀντιτρόφως καὶ ἡ ἀρετὴ, καὶ προηγμένηως ὁ φόβος τῷ Θεῷ, γεννᾷ κáδε σοφίαν, καὶ φρόνησιν. “Ὅθεν εἶπεν ἕνας Πατήρ:” Πηγὴ, καὶ μήτηρ, καὶ ρίζα φρονήσεως, ἡ ἀρετὴ· „ὥς περ καὶ πᾶσα πονηρία, ἐξ ἀνοίας ἔχει τὴν ἀρχὴν, ὡς ὁ Προφήτης φησὶν: ἔκ ἐστιν ἰασις ἐν τῇ σαρκί μου, ἀπὸ „προσώπων τῆς ἀφροσύνης μου· ὁ δὲ ἐνάρετος, καὶ φόβον Θεῷ ἔχων, πάντων ἐστὶ συνετώτερος”.

(α) Λόγ. εἰς τὸν μέγ. Βασίλ.

(1) Διὰ τῆτο καὶ οἱ Παλαιοὶ Ῥωμαῖοι, θέλοντες νὰ φανερώσων πῶς μόνῃ ἡ ἀρετὴ πρέπει νὰ ἔχη τὴν τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ ἔπαινον, εἶχον δύο ναὺς καὶ εἰς τὴν Ῥώμην, τὸν ἕνα ἀφιερῶμενον εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸν ἄλλον εἰς τὴν τιμὴν· ἅλλα μὲ τοιαῦτον τρόπον κατεσκευασμένους ὥς ὅτε, ὅποιος ἔμελλε νὰ ἔμβῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς τιμῆς ἀπὸ ἄλλου θύραν δὲν ἐδύνετο νὰ ἔμβῃ, εἰμὴ ἀπὸ τὴν θύραν τῆς ναὺς τῆς ἀρετῆς, ἐπιγράφετο δὲ εἰς τὸν ναὸν τῆς τιμῆς ταῦτα: „Ὁδηγέσθης τῆς ἀρετῆς.”

Πόσα καλὰ προξενεῖ ὁ φόβος τῷ Θεῷ.

Διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει; „Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου (α). Καὶ ὁ Σολομών φόβος Κυρίου, παιδεία, καὶ σοφία (α): „καὶ ὁ Σειράχ; Ὡς μέγας ὁ εὐρών σοφίαν, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὑπὲρ τὸν φοβόμενον τὸν Κύριον· φόβος Κυρίου ὑπὲρ πᾶν ὑπερέβαλεν· ὁ κρατῶν αὐτὴ τίνι ὁμοιωθήσεται (γ)”· Καὶ σοχάσθαι πῶς, ὁ μὲν Δαβὶδ εἶπε τὸν φόβον τῷ Θεῷ, ἀρχὴν τῆς σοφίας· ὁ δὲ Σολομών, σοφίαν· „ὁ δὲ Σειράχ τὸν εἶπεν, ὑπὲρ πᾶσαν σοφίαν. „Φόβος Κυρίου ὑπὲρ πᾶν ὑπερέβαλεν”. Αὐξάνωντας δηλονότι κατὰ βαθμὸν, ὁ κατ' ἕνα ἀπὸ αὐτὰς, τὰ τῷ θεῷ φόβον ἐγκώμια· “Ὅρα δὲ καὶ τὴν χρυσὴν τῶν χαρίτων Σειράν ὅτε κρέμεται ἀπὸ τὸν φόβον τῷ Θεῷ· καθὼς ταύτην θαυμασίως πλέκει ἡ Θεολόγος τῷ Γρηγορίῳ φωνή, λέγουσα: „Οὐ φόβος, ἐντολῶν τήρησις· ἔ· „δε ἐντολῶν τήρησις, σαρκὸς κάθαρσις· τῷ ἐπιπροσθέντος τῇ „ψυχῇ νέφους, καὶ ἐκ εὐντος καθαρῶς ἰδεῖν τὴν θείαν ἀκτῖνα· „δε δὲ κάθαρσις, ἔλλαμψις· ἔλλαμψις δὲ, πόθεν πλήρωσις, τοῖς „τῶν μεγίστων. (δηλ. τῶν τριῶν ὑποστάσεων.) ἢ τῷ μεγίστῳ (ἦτοι „τῆς μιᾶς φύσεως τῶν τριῶν) ἢ ὑπὲρ τὸ μέγα (ἦτοι διὰ τὸ εἶναι „τὴν θεότητα ὑπὲρ πᾶν μέγεθος καὶ ποσότητα.) ἐφιεμένοις (δ)” “Ὡς, ὅποιος ἔχει ἐν ἀληθείᾳ τὸν φόβον τῷ Θεῷ εἰς τὴν καρδίαν τε, ἐκεῖνος φυλάττει τὰς ἐντολάς τῷ Θεῷ· ἐκεῖνος καθαρίζεται, ἐκεῖνος ἐλλάμπεται, καὶ ἐκεῖνος φθάνει εἰς τὴν ἀγάπην τῷ Θεῷ, ἥτις εἶναι παστῶν τῶν ἀρετῶν τὸ κεφάλαιον. Εἶδες εἰς ποῖον ὕψος ἀρετῆς ὁ φόβος τῷ Θεῷ ἀναβιβάζει τὸν ἀνθρώπον; διὰ τῆτο ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ, ἀρχὴν ἀρετῆς ὠνόμασε τὸν φόβον τῷ Θεῷ εἰπών: „Ὁ φόβος τῷ Θεῷ, ἀρχὴ ἐστὶ, τῆς ἀρετῆς (ε)”.

(α) Ψαλμ. ΡΙ. 9.

(β) Παρ. Ιε.

(γ) Σειρ. ΚΕ. ΙΘ.

(δ) Λόγ. εἰς τὰ Φῶτα.

(ε) Λόγ. Α. Σέλ. 1.

Τὴ καλὰ προξενεῖ ἡ πραότης.

Σπένδαζε λοιπὸν, Δέσποτά μου, νὰ ἔχῃς πάντοτε εἰς τὴν ἱεράν σε καρδίαν τὸν τῷ Θεῷ φόβον· καὶ σὺν αὐτῷ σπένδαζε νὰ ἔχῃς σύντροφον ἀχώριστον, καὶ ὅταν ἐνεργετῇς, καὶ ὅταν παιδεύῃς, καὶ ἀπλῶς εἰς ὅλα τὰ ἔργα σε, τὴν πραότητα (1). Καὶ τὴν

(1) Ἡ πραότης μίση ἀρετὴ ἔσα δύο ἄλλων κακῶν, τῆς ὀργιλότητος, καὶ τῆς ἀναισθησίας, ὥστε τὸ χλιαρὸν, μεταξὺ θερμῆς, καὶ ψυχρῆς (καθὼς τάσσεται εἰς τὸν γενεθλιαλογικὸν Πίνακα τῶν ἡθικῶν ἀρετῶν, παρὰ τῶν Ἀριστοτελικῶς φιλοσοφούντων) διδάσκεισε δι' ἑαυτῆς πὺς νὰ ἀπέχῃς ἐν ταυτῷ καὶ ἀπὸ τὸν θυμὸν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀναισθησίαν, εἴτ' ἂν ὑπερβάλλῃσαν συγκατάβασις· διὰ τί καὶ τὰ δύο εἶναι ὁλέθρια, καὶ πρὸς τὴν αὐτῆς Πανερότητος, καὶ πρὸς τὸ Πόθμιόν της· σὲ διδάσκει νὰ ἀπέχῃς ἀπὸ τὸ νὰ θυμῶνῃς, καὶ νὰ ὀργίζεται· διὰ τί ὁ θυμὸς ῥέσις ὧν τῷ περικαρδίᾳ αἵματος, καὶ μία ἄτακτος συγκίνησις τῶν ὕγρων, ταράττει τὴν καρδίαν, σκοτίζει τὸν νῦν, καὶ διώκει ἀπὸ τοῦ λογικὸν τὴν διακρίσιν καὶ καταστραίνει τὸν ἄνθρωπον ὡς ἐν ἑνῷ θηρίῳ· ὁθεν Πύρρος ὁ διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς τέχνης, ἔδιδε πρῶτον τῷ τοῦ μαθήματι εἰς τὰς ἀθλητάς καὶ μονομάχους τὰς αὐτὰς μαθητάς· δηλ. τὸ νὰ μὴ θυμῶνται ὅταν ἔχῃσαν νὰ μονομαχήσῃ, καὶ νὰ ἀλλήλῃσαν· διὰ τί ἡ ψυχὴ ἔσα τεταραγμένη, ἀπὸ τὸν θυμὸν, καὶ μὴ δυνάμενη νὰ διαφεντεύεται, μένει νευικημένη· ἐὰν ὅμως καὶ φθάσῃ ὁ θυμὸς νὰ σὲ συναρπάσῃ, πρόσθετε καλῶς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, νὰ μὴ δώσης κάμμιαν ἀπόφασιν, ἢ κάμῃς ἐκδίκησιν· ἕως ἢ νὰ προῦνῃ καὶ νὰ ψυχραυνῇ ὁ θυμὸς· διὰ τί αἱ τῷ κυρτῷ ἀποφάσεις καὶ ἐκδικήσεις, ὡς ὑπὸ πάσης ἀλόγως κεννημέναι, καὶ τί ἄλλο εἶναι, παρὰ ἄλογοι; ἀδίκαιαι; ἐμπαδεῖς, καὶ ἀκολέως ἀδικαίαι;

Διὰ τῷτο ὁ φιλόσοφος Ἀθηνόδορος ἀναχωρῶντας ἀπὸ τὸν Αὐγεῶν διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ταύτην ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν τελευταίαν συμβεβλήν· „Ὁ Καῖσαρ, ὅταν ἦσαι θυμωμένος, ἔτε εἶπε, ἔτε ποιήσῃς „τι, πρὸ τῷ νὰ ἀναγνώσῃς ὅλον τὸ ἀλφάβητον· δι' ὃ καὶ Ἀρχύτας ὁ „Ταραντῖνος, ὑβρισθεὶς ποτὲ ἀπὸ τῆς χωρικῆς τε εἶπε πρὸς αὐτάς· Βέβαια ἤθελα σὰς τιμωρήσω, ἂν δὲν ἦμεν θυμωμένος. Σὲ διδάσκει ἀκόμη ἡ πραότης, καὶ διὰ νὰ μὴ κάμῃς ὑπερβολικὴν συγκατάβασις, μένωντας τελείως ἀναίσθητος καὶ ψυχρὸς ὡς ἐν ἡ χιῶν· ἀλλὰ νὰ κινήῃς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν σε, ὅχι εἰς θυμὸν ἄτακτον, ὅχι ἐναντίον ἐκείνων ὅπῃ πταίῃσαι πρὸς αὐτὴν, ἀλλ' εἰς ἑνα θερμὸν ζῆλον, ἐναντίον ἐκείνων ὅπῃ παραβαίνῃσαι τὰς θεῖας νόμους, καὶ τὰς ἱερὰς Κανόνας· ζῆλον ὅμως, ὅχι ἀδιάκριτον, ἀλλὰ κυβερνώμενον ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λογικισμὸν· διὰ τί καθὼς ἡ

προαιρετικὴν ἀκαχίαν· διὰ τί ἡ πραότης εἶναι τίτλος, καὶ ἀρετὴ τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ ὁποίῳ ἔχεις ἐπὶ γῆς τὸ ἀξίωμα· „Μάθε „τε γὰρ φησιν, ἀπ' ἐμῶ, ὅτι πρῶτος εἰμι καὶ ταπεινὸς „τῇ καρδίᾳ (α): καὶ ὁ Παῦλος παραγγέλλει εἰς τὸν συνερχομένον Τιμόθεον, δίδωκε πραότητα (β). Καὶ αὐτῶς: „ἐν πραότητι παιδεύοντα τὰς ἀντιδιατιθεμένους (γ) „δι' ὃ καὶ ὁ Σειράχ εἶπεν. Ἐν πραότητι τὰ ἔργα σε διέ- „ξῃς (δ)·. Θέλεις δὲ ἀποκτήσεις τὴν πραότητα ταύτην, ἐὰν δὲν ὑπεριφανεύσῃς πῶς εἶσαι Ἀρχιερεὺς, ἀλλὰ ταπεινόνεσαι ὡ- „σαν νὰ ἦσιν ἑνας ἀπὸ τῶν ἀρχομένων ὑπὸ σῆς, καθὼς σὲ συμ- „βλεύει ὁ Σοφὸς Σειράχ λέγων· „Ἡ γάμενόν σε κατέσῃ- „σαν; μὴ ἐπαίρῃ· γίνε ἐν αὐτοῖς, ὡς εἷς ἐξ αὐ- „τῶν (ε)·. Διὰ τί ἀνίσως ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ κοινῶς χρεωστῶν νὰ ἔχῃν μεμορφωμένας εἰς τὸν ἑαυτὸν τὰς ἀρετάς τῷ διδασκάλῳ αὐτῶν Χριστῷ, καθὼς τὰς παραγγέλλει ὁ κορυφαῖος Πέτρος λέ- „γων· „Ὅπως τὰς ἀρετάς ἐξαγγείλητε, τῷ ἐκ σκό- „πτου ὑμᾶς καλέσαντος, εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ „φῶς (ζ)·. Πόσω μᾶλλον χρεωστῇ ἡ Πανερότης σε νὰ ἔχῃ ταύτας μεμορφωμένας, καὶ ἔσωθεν, καὶ ἔξωθεν, ὡς προσεχέσεως

(α) Ματθ. ΙΑ. 29.

(δ) Γ. ΙΖ.

(β) Α. Τιμ. 5. ΙΙ.

(ε) Σειρ. ΑΕ. Ι.

(γ) Α. Τιμ. Β. 25.

(ζ) Α. Πέτρ. Β. 9.

ὑπερβολικὴ ὀργιλότης καὶ αὐσιρότης ποτὲ δὲν ὠφελεῖ· ἔτι καὶ ἡ ὑπερβολικὴ συγκατάβασις πολλάκις βλάπτει.

Ὁθεν λέγει ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Διάλογος· „Ἀς εἶναι ἡ ἀγάπη, „ἀλλὰ μὴ μαλακύνουσα· ἡ αὐσιρότης, ἀλλὰ μὴ παροξύνουσα· ὁ ζῆλος, „ἀλλὰ μὴ ὑπερμετρῶ χαλεπός· καὶ ἡ συμπάθεια, ἀλλὰ μὴ παρὰ τὸ εὐ- „λογον συγκαταβατική· δι' ὃ καὶ ὁ Σένεκας ἡμῖν ἐκεῖνα ταῦτα· Τὴν ποι- νὴν ἐὰν δύνασαι ἀσφαλῶς, θέλεις τὴν συγχωρήσεις· εἶδ' ὅτι δὲν δύνασαι, θέλεις τὴν συγκεράσεις, συγκερασμένη λοιπὸν πρέπει νὰ ἦναι ἡ πραό- της ἀπὸ τὸ μετὰ διακρίσεως ζῆλον, καὶ ἀπὸ τῇ μετὰ διακρίσεως συ-γκατάβασις· καὶ ἔτι γίνεται τοιαύτη, ὅταν ἐπεφύμιζεν εἰς τὸν Ἀλέξαν-δρον ὁ Ρήτωρ Δημοφέννης· λέγων· „Οὐδεμία τῶν πολλῶν σε ἀρετῶν, ὡς „Βασιλεῦ, εἶναι ἡ εὐδοχοτέρα τῆς εὐσπλαχνίας σε, ἢ θαυμασιώτερα τῆς „ἐπιεικείας σε·

ἴσα μαθητῆς, καὶ μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ; καὶ ἡ μὲν πρώτη, ὡς εἶπα-
μεν, εἶναι τίτλος καὶ ἀρετὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν Ἱερῶν Ἀπο-
στόλων καὶ Ἱεραρχῶν. καὶ ἔγωγε θέλω τὴν ἀποκτήσεις πάντοτε, καὶ
ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου. ἑξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα ἐν τῷ καιρῷ
τῆς μουσικῆς Ἱεραργίας τῶν φρικτῶν μυσηρίων. ἐν ᾧ καιρῷ, πα-
ρακαλῶ θερμῶς τὸν ἐμὸν Δεσπότην, νὰ μὴ μιμηθῇ τὰς ἐν λό-
γοις, καὶ ῥήμασι, καὶ κινήμασιν ἀταξίας, καὶ θυμῆς, καὶ συγχύ-
σεις τινῶν ἀγίων συναδελφῶντης. ὅχι. ἀτοπώτατα γὰρ ταῦτα
πάντα, καὶ μέγα σκάνδαλον προξενῶσιν εἰς τὰς ὁρῶντας, καὶ ἀ-
κρόντας Χριστιανούς. ἀλλὰ νὰ ζήκεται ἐπὶ τοῦ ἁγίου Θεοφιασηρίου
μετὰ πολλῆς φόβου, καὶ εὐλαβείας. ὁλος πρῶτος, ὁλος εἰρηνικός, καὶ
ἀτάραχος, καὶ σώματι, καὶ πνεύματι, καὶ λόγοις, καὶ κινήμασιν, ὡς
αὐτῷ παριστάμενος τῷ Εἰρηναρχῇ Βασιλεῖ τοῦ Παντός. καὶ αὐτὴν
ἀναφέρων τὴν εἰρηνικὴν, καὶ ἀναίμακτον θυσίαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ
τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων.

Τι καλὰ προξενεῖ ἡ ἀκακία.

Ἡ δὲ ἀκακία πάλιν, ὅχι μόνον εἶναι πρόξενος τῆς εἰς τὴν
ψυχὴν ἐμφανείας τοῦ Θεοῦ, καὶ κατοικήσεως, καθὼς εἶπεν ὁ μέ-
γας Ἰωάννης τῆς Κλίμακος: „Πεπονήρεται χαλεπῶς ἡ παρῆ-
„στα γενεὰ, καὶ ὅλη οἰήσεως, καὶ ὑποκρίσεως πεπλήρωται. κόπας
„μὲν σωματικὰς ἴσως κατὰ τὰς ἀρχαίας Πατέρας ἡμῶν ἐπιδει-
„κνυμένη, τῶν δὲ χαρισμάτων αὐτῶν ἐκ ἀξιαμένη. καίπερ, οἶμαι,
„μήποτε ἄλλοτε χαρισμάτων, ὡς νῦν ἐπιδεομένης τῆς φύσεως. καὶ
„εἰκότως πεπόνθαμεν. ἐ γὰρ κόποις, ἀλλ' ἀπλότῃτι καὶ ταπεινώ-
„σει Θεὸς ἐμφανίζεται (α)”. Οὐ μόνον, λέγω, ἡ ἀκακία προ-
ξενεῖ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐμφάνειαν, ἀλλὰ καὶ χαρὰν ἄφατον προξενεῖ
εἰς τὴν ψυχὴν. καὶ ἐπ' ἀληθείας, ἡμεῖς βλέπομεν τοῦτο μὲν τὴν
δοκιμὴν ἐπάνω εἰς τὰ ἀπλὰ καὶ ἄκακα παιδιά, τὰ ὅποια εἶναι πασί-
χαρὰ πάντοτε διὰ μόνην τὴν χαριτωμένην ἀπλότητά, καὶ ἀκακίαν

ὅπως ἔχουν. ἀφ' οὗ δὲ μεγαλῶσται, καὶ ποιηρεύσων, βλέπομεν ὅτι
χάνουσι τὴν χαρὰν, διὰ τὴν χάνουσιν ἐν ταύτῃ καὶ τὴν ἀκακίαν.

Τι καλὰ προξενῶσιν αἱ εὐεργεσίαι.

Τις δὲ νὰ παραστήσῃ τὴν ἡδονὴν ὅπως θέλω λαμβάνεις, ὅταν
ἔχῃς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον; καὶ μάλιστα ὅταν δείχνῃς εἰς
αὐτὸν καὶ τὰ ἀποτελέσματα, καὶ τὰς καρπὰς τῆς ἀληθινῆς ἀγά-
πης; τὰ ὅποια εἶναι ἡ εὐσπλαγχνία; ἡ ἐλεημοσύνη; ἡ συμπά-
θεια; ἡ συγχώρησις τῶν σφαλμάτων ὅπως σὺ κάμνεις; ἡ ὑπομονὴ
εἰς τὰ ἐλαττώματά τε; καὶ ἀπλῶς κάθε εὐεργεσία καὶ χάρις, ὅπως
ἡ θέλεις δείξῃς εἰς αὐτόν, διὰ λόγον, δι' ἔργον, ψυχικῶς, ἢ σω-
ματικῶς; ἐγὼ λέγω, πῶς περιστότερον χαίρει ἐκεῖνος ὅπως ἐλεεῖ,
καὶ εὐεργετῇ, πᾶρξ ἐκεῖνος ὅπως λαμβάνει τὴν εὐεργεσίαν, καὶ ἐ-
λεημοσύνην. ἐπειδὴ εἰς τὴν ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνει ὁ ἄνθρωπος
διὰ τῶν εὐεργεσιῶν, ὡς εἶπεν ὁ θεολόγος Γρηγόριος: „Αγάπη
„ῥαχὴμα καθαρόν, καὶ τοῦ Θεοῦ ἄξιον ἔργον δὲ αὐτῆς ἡ μετάδοσις.
„καὶ πάλιν. „Οὐδενὶ ἄνθρωπος Θεῷ ὁμοῖται, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν. Καὶ
ἐπειδὴ διὰ τῶν εὐεργεσιῶν, ἔλκει ὁ ἄνθρωπος τὰς ἀνθρώπους εἰς
τὴν ἀγάπην τε, καὶ τὰς κάμνει νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτόν θε-
ληματικῶς, καὶ ὅχι σανικῶς. Οὕτω γὰρ εἶπεν ὁ σοφὸς Θεμιστοκλής
„Οὐδὲν πρὸς εὐνοίαν ἐπαγαγότερον εὐεργεσίης καὶ βέλτιον παν-
„τὶ, τὸ δι' εὐνοίαν ἐπισπᾶσθαι, καὶ μὴ διὰ τὸν φόβον κρατεῖν.
„καὶ μὲν γὰρ, ἐκόντων ποιεῖ κυρίας. ὁ δὲ ἀκόντων.

Διὰ τοῦτο καὶ ἑνὰς Ἡδικῆς ὀνομάζει τὰς εὐεργεσίας χοιχεῖα, ἀπὸ
τὰ ὅποια συντίθεται ἡ τοῦ λαοῦ ἀγάπη καὶ τροφήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν
τρέφεται ἡ αὐτὴ ἀγάπη, καὶ αὐξάνει, καὶ τελειῖται. καὶ ἀλύσεις
χρυσᾶς, μὲν τὰς ὁποίας δένεται ἡ καρδιά τῶν εὐεργετημένων, πρὸς
τὴν ἀγάπην τοῦ εὐεργέτη. Διὰ τοῦτο καὶ κοινὴ παροιμία ἐπικρατεῖ
λέγεσθαι: „Ἀνθρωπος ἀνθρώπῳ Θεός”. ἐπειδὴ διὰ τῶν εὐεργεσιῶν
ὁ ἄνθρωπος φαίνεται ὡς Θεὸς εἰς τὸν ὁμοίον τε ἄνθρωπον. Ὅθεν
εἶπε καὶ ὁ ἡγαπημένος Μαθητής. „Ὁ ἀγαθοποιῶν, ἐκ τοῦ

„Θεὸς ἐστὶ (α)”. Τίς λόγος δύναται νὰ υπογράψῃ τὴν χαρὰν ὅπῃ μέλλεις νὰ θησαυρίσῃς εἰς τὴν ψυχὴν σε, εἰάν ἀγαπᾷς, τὴν σωφροσύνην: τὴν παρθενίαν; τὴν καθαρότητα; καὶ τὴν μακροθυμίαν; εἰάν ἀγαπᾷς τὴν μετάνοιαν; μετὰ τὴν ὁποίαν δύνασαι νὰ ἀναπληρῇς τὰς ἐλλείψεις ὅπῃ ἤθελες κάμῃς τῶν ἄλλων ἀρετῶν, καὶ δι' αὐτῆς νὰ ἐξιλεόνῃς τὸν ἅγιον Θεὸν εἰς τὰ σφάλματα ὅπῃ κάμνεις ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐν ἔργοις, ἐν λόγοις, ἐν λογισμοῖς, ἐξετάζωντας τὴν συνειδήσιν σε ἐν ἐκάστῃ ἐσπέρᾳ, καὶ λέγων ἐκεῖνο τὸ γνωμικόν: „Πῆ παρέβην· τί δι' ἔρεξα; τί μοι δέον ἔκ ἐτελέεθι; καὶ ὡς καὶ ὁ Δαβὶδ τὸτο παραγγέλλωντας λέγει. Α' λέγετε „ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε (β) (1)”. Καὶ ἀπλῶς, ἄφατος θέλει εἶναι ἡ χαρὰ σε, εἰάν ἀγαπᾷς τὸν ἄλλον χωρὸν, καὶ τὸ χρυσὸν γένος τῶν ἀρετῶν· μάλιστα δὲ τὴν νοεράν, καὶ καρδιακὴν προσευχὴν, περὶ ἧς προεῖπομεν, καὶ τὴν ἀδιάλειπτον μνήμην τῆ γλυκυτάτης ὀνόματος, τῆ χαροπαρόχου, τῆ χαριεσχάτου, καὶ φωτοδότου Ἰησοῦ.

Ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ κάθε προεσῶς, πρέπει νὰ ταπεινώνεται.

Ἐάν δὲ ἀγωνιοθῇς νὰ ἀποκτήσῃς τὰς ἀρετάς τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ τῆς ἀνεξικακίας, πηγὴν χαρᾶς, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτι, καὶ

(α) Γ. Ἰωάν. 11.

(β) Ψαλ. 4. 4.

(1) Ἐξέρχεται γὰρ ὅτι κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, διὰ τῆς μετανοίας νικητὴς γίνεται πάντοτε ὁ ἄνθρωπος τῇ διαβολῇ· λέγει δὲ ἕτως: „Ἄλλῃ νίκη κατὰ τῇ ἀντιπάλῳ ἡμῖν ἐτοιμάζεται . . . ἐπεὶ ἐν μόνον ἀντιπάλασμα, καὶ πρὸς πᾶσαν πειραστικὴν προσβολὴν ἔχωμεν, τὴν μετάνοιαν, ὅ τῷτο ἐν αὐτῇ κατορθώσας, διὰ παντὸς νικητὴς γίνεται „ἀεὶ προσπαλαίοντος” (τόμ. α. κεφ. 19. εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν Ψαλμῶν καὶ τὸν περὶ μετανοίας λόγον ἐν τε τοῖς νεοτυπώτοις πνευματικισμοῖς, καὶ ἐν τῷ νεοτυπώτῳ ἀπαυδίσματι τῶν ἱερῶν εὐχῶν· ἄνθρωπος νικητὴς τῇ διαβολῇ διὰ τῆς μετανοίας, καθὼς ὅτι ὁ νοεὶ ποτὲ, ἔδωκε λέγει· ἡμάρτηκα· ὁ δὲ ἄνθρωπος λέγων νικᾷ τὸν ἀμετανόητον διάβολον.”

ἔχει χαρὰν ἀπλῶς, ἔχεις νὰ ἀποκτήσῃς εἰς τὴν καρδίαν σε. ἔχεις νὰ ἀποκτήσῃς πηγὴν χαρᾶς διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην (1) εἰάνδηλ. δὲν ἐπεριφανεύσῃς εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς Ἀρχιερωσύνης, ὡς ἀνωτέρω προείπομεν· μηδὲ νομίζῃς τὸν ἑαυτὸν σε, ὡς ἄρχοντα τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὥσπερ ἓνα ἀρχόμενον, μηδὲ ὡς Ἀρχιερεῖα λαῶν, ἀλλ' ὡς ἓνα σύμβελον μόνον λαῶν· διωρισμένον ὑπὸ τῷ Θεῷ ἐπάνω εἰς αὐτὸν, διὰ νὰ τὸν συμβελεύῃς, ποῖον εἶναι τὸ συμφέρον· καὶ νὰ πείθῃς μόνον αὐτὸν, ἔτι δὲ καὶ νὰ ἐπιτάσσῃς: καθὼς γράφει ὁ μέγας Βασίλειος; „Ἐπεὶ δὲ ἐκ αὐτάρκης ἑκάστος ἡμῶν ἀφ' ἑαυτῆς εὐρίσκειν τὸ δέον, διὰ τῷτο εὐεργετῶν ἡμᾶς ὁ Θεός, συμβέλει

(1) Γλαφυρὸν ἀληθῶς, καὶ μεταφυσικώτατον εἶναι τὸ πρόβλημα ὅπῃ κάμνεις ἓνας Θεωρητικὸς περὶ τῆς ταπεινοφροσύνης. Ποίαν ἀρετὴν, αὐτὸς προβάλλει, ποίαν ἀρετὴν εἶχον τὰ κτίσματα πρὸ τῆς νὰ κτισθῶν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐπέβλεψεν εἰς αὐτὰ, τὰ ἡλέησε, καὶ τὰ ἔφερεν ἐκ τῆς μηδενότητος εἰς τὸ εἶναι; ἔδωκε καὶ ἄλλος ἡμπορεῖ νὰ εἰπῇ, ὅτι δὲν εἶχον ἓνα ἀρετὴν ἐπεὶ γὰρ αὐτὰ ἦτον μὴ ὄντα, καὶ μηδὲν, πρὸ τῆς νὰ κτισθῶν, ποίαν ἀρετὴν ἡμπορεῖ νὰ ἔχῃ τὸ μὴ ὄν, καὶ τὸ μηδέν; ἀλλ' αὐτὸς ἀποκρίνεται ὅτι εἶχον τὴν ἀρετὴν τῆς ταπεινώσεως, καὶ διὰ τῷτο τὰ ἔκτισεν ὁ Θεός. Τὸ γὰρ νὰ μὴ ἦτον ὄντα ποτὲ, ἀλλὰ ἓνα μηδέν (ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀληθῆς ταπεινώσεως φρόνημα) τῷτο ἦτον ὅπῃ παρακίνησε τὸν ἀγαθὸν Θεόν, νὰ ἀποβλέψῃ εἰς τὴν αὐτὸν ἐδύνειαν, νὰ τὰ ἐλέησῃ, καὶ νὰ τὰ φέρῃ εἰς τὸ εἶναι ἐκ τῆς μηδενότητος.

Τὶ ἐν ἐκ τούτων συναγομεν τῇ προβλήματι; ὅτι καὶ τὸν ταπεινὸν ἄνθρωπον, τὸν φρονῶντα ἑαυτὸν ὡς μηδέν, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν αἰεὶ ἔχοντα τὴν κατάστασιν ἐκείνην, ἣν εἶχε πρὸ τῆς νὰ κτισθῇ, αὐτὸν ὁ Θεὸς γνωρίζει διὰ ἐδικόν τε, εἰς αὐτὸν ἐπιβλέπει, αὐτὸν ἐλεεῖ· καὶ ἀνυψῶν ἐκ τῆς παρὰ φύσιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν, καὶ ὑπὲρ φύσιν, ὥσπερ ἐκ τῆς μηδενότητος εἰς τὸ εἶναι παράγει αὐτόν. „Ἐπὶ τίνα γὰρ φησὶν ἐπιβλέψω; ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινόν, καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντα τὰς λόγους μου.” (Ψαλ. 138. 2) Ἐξανατίνας δὲ τὸν υπερήφανον ἄνθρωπον, τὸν νομίζοντα ἑαυτὸν πῶς εἶναι τι ὄν (καὶ ταῦτα ἀμαρτανλόν, τὸν διὰ τῷτο χεῖρονα ὄντα καὶ αὐτὸν καὶ μηδενὸς ὡς ἀναμάρτητον) αὐτὸν λέγω δὲν γνωρίζει ὁ Θεός διὰ ἐδικόν τε, εἰς αὐτὸν δὲν ἐπιβλέπει· ἔδωκε αὐτὸν ἐλεεῖ· ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖ καὶ πολεμεῖ: „Κύριος γὰρ φησὶν ὑπερήφανοις ἀντιτάσσεται (Ψαλ. 138. 3) καὶ ἄν τὸν γνωρίζῃ τὸν γνωρίζει μόνον ὡς ἐχθρόν, καὶ μεμακρυμένον ἀπ' αὐτῆς, ἀλλ' ἔτι καὶ ὡς οἰκτεῖον τῷτο γὰρ δηλοῖ ὁ Ψαλμωδὸς εἰπών: „Καὶ τὰ ὑψίστα, ἡ λαὸς (ἢ τοὶ τὲς υπερήφανους) ἀπὸ μακρόθεν γινώσκει.” (Ψαλ. 138. 7)

„ἡμῶς (τὰς Ἀρχιερεῖς δηλ.) ἀλλ' ἐχὶ ἐξουσίας δίδωσι". Βασι-
 „σιλέως γὰρ ἴδιον τὸ ἐπιτάττειν τοῖς ἀρχομένοις· συμβέλει δέ,
 „πεῖθειν ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τὰς βαλυσόμενας· ὥς τε ἡμῶν
 „ἐκαστος, μὴ ὡς ἀρχοντα ἑαυτὸν, ἀλλ' ὡς σύμβουλον παρὰ Θεοῦ
 „δεδομένον τῷ λαῷ, λογιζέσθω. Καὶ ἄλλαχθ' ὁ αὐτός: Τὸν
 „προεσώτα φησι, μὴ ἐπαιρέτω τὸ ἀξίωμα, ἵνα μὴ ἐκπέσῃ τῇ
 „μακαρισμῷ τῆς ταπεινοφροσύνης.

“Οτι ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ πᾶς ἀρχων, δὲν πρέπει νὰ
 κάμνῃ ἐνδίκησιν· ἀλλὰ μάλιστα νὰ ἀγαθο-
 ποιῇ τὰς ἐχθρὰς τε.

“Εχεις δὲ νὰ ἀποκτήσῃς καὶ πηγὴν χαρᾶς διὰ τὴν ἀνεξικα-
 κίαν, εἰς δὲν ἀποδίδῃς κακὸν ἀντὶ κακῆ, μηδὲ κάμνῃς, ἐκ-
 δίκησιν ἐναντίον εἰς ἐκείνας ὅπῃ σε ἐλύπησαν, ἢ ἠδίκησαν, ἢ κατ'
 οἶον δῆττινα τρόπον ἐκακοποίησαν· κατηγορία γὰρ μεγάλη εἶναι
 εἰς ἕνα Ἀρχιερέα, καὶ προεσώτα λαῶν, τὸ νὰ ἐκδικῇ· διὰ τὴν, πῶς
 αὐτὰς θέλει διδάξῃ τὰς ἄλλας, νὰ μὴν ἀποδίδῃ κακὸν ἀντὶ
 κακῆ, εἰς καιρὸν ὅπῃ αὐτὸς κάμνῃ τὸ ἐναντίον, καὶ ἐκδικεῖ τὰς
 ἐχθρὰς τε: “Οθεν εἶπεν ὁ μέγας πάλιν Βασίλειος: „Μέγιστον κα-
 „τηγόρημα ἀρχόντος, πρὸς ἄμυναν πρόχειρον εἶναι, καὶ παντὶ τρό-
 „πῳ ἐπινοεῖν κατὰ τῶν λυπάντων τὴν ἀντίδοσιν τῶν ὁμοίων.
 „Πῶς γὰρ διδάξῃ ἐταίρους μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακῆ ἀποδιδόναι, ὁ
 „πάντα ποιῶν εἰς τὸ ἀμύνασθαι, καὶ ἀντιλυπῆσαι τὸν βλάψαντα;
 „ὁ Ἡσαΐας δὲ κατηγορεῖ τῆς Ἰερουσαλὴμ τὰς ἀρχοντας, πῶς ἐ-
 „ζήτην νὰ κάμνῃ ἐνδίκησιν: „Οἱ ἀρχοντές σου διώκοντες
 „ἀνταπόδομα (α)". Γράφει δὲ καὶ ὁ Πηλῆσιώτης Ἰσίδωρος
 πρὸς ἕνα Ἀρχοντα καὶ τῷ λέγει ταῦτα: „Νῦν μάλλον ὅτε ἀρχῆς ἐ-
 „πέβης, αἰδίδιμος ἂν γένοιο καὶ ζηλωτὸς, εἰ τὰς ἀδικήσαντας μὴ
 „ἀμύνῃ· ἀλλὰ νῦν μάλιστα πάντων τῶν λυπηρῶν λήθην ποιήσεις, ὅ-

„τε μάλιστα τὸ δύνασθαι τιμωρῆσαι παρέχεν ἡ τῆς ἀρχῆς ἐξου-
 „σία”.

Τὶ λέγω μόνον ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκδικῇ τὰς ἐχθρὰς τῆς ἐν-
 τολῆς ἔχει παρὰ Θεοῦ, καὶ νὰ ἀγαθοποιῇ ἀκόμη αὐτὰς. „Αἴγα-
 „πᾶτε γὰρ φησι, τὰς ἐχθρὰς ὑμῶν... καλῶς ποιεῖ-
 „τε τὰς μισῶντας ὑμᾶς (α)". Διὰ τὴν εἰς αὐτὰς ἀγαθο-
 ποιῇ, μυρία ἀγαθὰ θέλει λάβῃ παρὰ Θεοῦ· ἔττι ὁ Σαβλ εἶπε
 πρὸς τὸν Δαβὶδ, ὅταν ἐκεῖνος εὐρὼν αὐτὸν εἰς τὸ σπήλαιον, δὲν
 τὸν ἐθανάτωσε, κατὰ τὴν ἐπρέπον. „Εἰ εὐροῖς τὸν ἐχ-
 „θρὸν αὐτῶν ἐν θλίψει, καὶ ἐκπέμψῃς αὐτὸν ἐν ὁ-
 „δῶ ἀγαθῇ· καὶ Κύριος ἀνταποτίσῃ αὐτῷ ἀγαθὰ,
 „κατὰ τὴν σὺ πεποίηκας σήμερον (β)". “Οθεν εἶπε καὶ
 ὁ θεὸς Χρυσόστομος τὸτο ἐρμηνεύων. „Τότε μείζας ἡμῖν παρὰ τῷ
 „Θεῷ κείσονται αἱ ἀντιδόσεις, ὅταν, μυρία τὰς ἐχθρὰς ἀγαθὰ
 „ποιήσαντες, τὰ ἐναντία ἀπολάβωμεν". Ἐάν λοιπὸν τὰς ἀρε-
 τὰς ταύτας, Δεσπότημα, καὶ τὰς ἀνωτέρω πάσας ἀποκτήσῃς
 ἄρρητος ἔσαι ἡ χαρά σου καὶ ἀγαλλίασις.

Πᾶσα εἶναι τὰ ἐγκώμια τῆς ἀρετῆς.

Διὰ τῶτο καλὰ εἶπεν ὁ Νυσσαέων φωστὴρ Γρηγόριος, ὅτι:
 „ἔδεν ἔτω πτεροῖ, καὶ μετέωρον ποιεῖ τὴν ψυχὴν, ὡς δικαιοσύνης
 „κεκτήσι, καὶ ἀρετῆς (γ)". Διὰ τῶτο δίκαιον εἶχεν ὁ θεὸς Ἰσίδωρος
 ὁ Πηλῆσιώτης νὰ ἐκδειάξῃ με τοιαῦτα ἐγκώμια τὴν ἀρε-
 τὴν, λέγων. Ἡ ἀρετὴ, χρημὰ ἐστὶ καὶ ἀναγκαῖον, καὶ συμφέ-
 ρον, καὶ καλόν, καὶ πρέπον, καὶ λυσιτελές, καὶ χρησίμον· ἀναγ-
 „καῖον μὲν; ὅτι τῷ πολιτεύεσθαι ὀφείδω, ἔδεν ἀναγκαϊότερον·
 „συμφέρον δὲ, ὅτι πρὸς μακαριότητα ἄγει· καλόν δὲ, ὅτι σεμ-
 „νύνει τὰς ἐχθοντας· πρέπον δὲ, ὅτι κοσμεῖ τὰς κεκτημένους· λυ-
 „σιτελές δὲ, ὅτι λύει τὸ τέλος αὐτῆς τὰς πόνας· χρησίμον δὲ,

(α) Ἡσ. Α. 23.

(α) Ματθ. Ε. 44. (γ) Παρὰ τῇ σειρ. τῇ κατὰ Ματθ. Κεφ. ΙΑ.
 (β) Α. Βασιλ. ΚΑ. 20.

ὅτι ἔδεν αὐτῆς χρησιμώτερον τις τοιγαρῶν, εἰμὴ λίαν ἐξεσηκῶς
 „ὅτι λίαν αὐτῆς ἀνδέξεται (α); καὶ πάλιν. Ἡμεῖς ἀληθῆ φιλοσο-
 φίαν ὀριζόμεθα, τὴν μηδὲν τῶν ἡκόντων εἰς εὐτέβειαν, καὶ ἀρε-
 „τὴν, παρορῶσαν (β) (1)”.
 Διὰ τὸτο καὶ ὁ χρυσὸς τῷ Ἰωάννῃ κάλαμος, δίκαιον εἶχε
 νὰ γράφῃ ταῦτα: „Εἰ τοίνυν βελόμεθα ἀπολάυειν ἡδονῆς, πρὸ
 „τῶν ἄλλων ἀπάντων φεύγωμεν τὴν πονηρίαν, καὶ διώκωμεν ἀ-
 „ρετὴν, ὡς ἐκ ἐνὸς ἄλλως τότε μεταχρεῖν, καὶ ἐπ’ αὐτὸν ἀνα-
 „βῶμεν τὸν θρόνον τὸν Βασιλικόν· διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν.
 „Ὁ καρπὸς τῷ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰ-
 „ρήνη (γ) (δ). Καὶ πάλιν ὁ αὐτός. Ἡ μὲν γὰρ κακία, προ-
 „σκαίροντι τινὰ ἔχει τὴν ἡδονήν, διηνεκὴ δὲ τὴν ὀδύνην· ἡ δὲ ἀ-
 „ρετὴ, βραχὺν μὲν τὸν πόνον, διηνεκὴ δὲ τὸ κέρδος μετὰ τῆς
 „εὐφροσύνης (ε). Συμφώνως δὲ μετὰ τὸν θεῖον Χρυσόσομον εἶπε
 „καὶ ὁ Ὅσιος Μάρκος ὁ μαθητὴς τῶν: Ὡς περ πᾶσα κακία εἰς
 „τὴν ἀπηγορευμένην καταλήγει ἡδονήν· ὅτω καὶ πᾶσα ἀρετὴ, εἰς
 „παράκλησιν πνευματικὴν· καὶ ἡ μὲν προτέρα κρατῶσα, προσε-
 „ρεδίζει τὰ οἰκεία· ἡ δὲ δευτέρα, ὁμοίως τὰ συγγενή (ζ)”.
 Ὅτι κατὰ τάξιν, καὶ μία μία πρέπει νὰ ἀποκτῶνται
 αἱ ἀρεταί.

Γράφει δὲ ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τῇ πρὸς Χίλωνα ἐπιστολῇ.

(α) Ἐπιστολ. ΙΖ. Ἦσαν μονάζοντι. (δ) Ὁμιλ. Α. εἰς τὴν πρὸς Ῥώμ.

(β) Ἐπιστολ. σν. Ὑπελίφ γραμματικῇ (ε) Λόγ. Ε. εἰς τὴν Ἄνναν.

(γ) Γάλ. Ε, 22. (ζ) Κεφ. μὴ περὶ νόμ. πνευματικῆς.

(1) Λέγει δὲ καὶ ὁ σοφώτατος, καὶ κριτικώτατος Φώτιος. „Πᾶντα
 „μὲν τὰ ἀνθρώπινα συγκαταρρεῖ τῷ χρόνῳ, καὶ ἀφαιρίζεται, ἀρετὴ δὲ,
 „ὡς περ πυρὶ, καὶ σιδήρῳ, καὶ πᾶσιν οἷς ὑπέκεινται τὰ ἐν γενέσει πάντα, ἀ-
 „νάλωτον: ὅτω καὶ χρόνῳ, καὶ παθῶν, καὶ αὐτῇ θανάτῳ περιγίνεται· εἰδ’
 „ἀκριβέστερον ἰδοὺς, τῷ χρόνῳ, καὶ τῷ θανάτῳ μᾶλλον ἀναλῆ, καὶ θάλλει, καὶ
 „τὸ οἰκεῖον κλέος, καὶ τὴν εὐπρέπειαν, ἐναποσβεσθέντος αὐτοῖς τῷ φθόνῳ,
 „λαμπρότερόν τε, καὶ θαυμασιώτερον ἀναδέχεται.” (Ἐπισ. ρκς. Θεοδότῳ
 Σπαδαροκαυδιδάτῳ)

πρέπει νὰ ἀποκτῶμεν κατὰ τάξιν τὰς ἀρετάς· μίαν μίαν δηλ.
 καὶ ὅχι ὅλας ἐν ταυτῷ· ὁμοίως καὶ ὁ θεῖος Χρυσόσομος λέγων·
 „διανείμωμεν ἑαυτοῖς τὰς ἀρετάς, καδὰ περ τὴν γεωργίαν οἱ γη-
 „πόνοι· ἐν τῷ μὲν τῷ, κρατήσωμεν λειδορίας, ὕβρεως, ὀρ-
 „γῆς ἀδίκης... ἐν τῷ μὲν δὲ τῷ ἄλλῳ, τὴν ἀνεξικακίαν ἑαυ-
 „τὸς παιδεύσωμεν· καὶ ἐν ἐτέρῳ, ἄλλην ἀρετὴν· καὶ ὅταν ἐν ἑξεί
 „καύτῃς γενώμεθα τῆς ἀρετῆς, ἐφ’ ἐτέραν ἔλθωμεν (α) (1)”.
 πρέπει δὲ νὰ ἀποκτῶνται κατὰ τάξιν αἱ ἀρεταί, καὶ κατὰ δια-
 δοχὴν μία ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλην, καὶ ὅχι ὅλας ὁμῶς, διὰ νὰ μὴ γί-
 νωνται βαρεῖαι, καὶ δύσκολοι, ἀλλὰ εὐκολοὶ καὶ ἐλαφροί. Ὡς λέ-
 γει ὁ ἅγιος Ἰσαάκ. „Αἱ ἀρεταί ἀλλήλας διαδέχονται, διὰ τὸ μὴ
 „γίνεσθαι τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἐπαχθεῖ καὶ βαρεῖαν, καὶ διὰ τὸ κατὰ
 „τάξιν αὐτάς κατορθῶσθαι, καὶ ἐκ τῶν ἐλαφρῶσθαι (β)”.
 Οὐ μόνον δὲ διὰ τὸ ἐλαφρόν πρέπει νὰ ἀποκτῶνται κατὰ τά-
 ξιν αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὠφέλιμον καὶ ἀβλαβές· λέγει γάρ
 ὁ αὐτὸς θεῖος Ἰσαάκ: „Ἐκάστη ἀρετὴ μήτηρ ἐστὶ τῆς δευτέρας, εἰάν
 „ἂν ἀφῇ τὴν μήτέρα τὴν γεννώσαν τὰς ἀρετάς, καὶ ἐπέλθῃς ζη-
 „τῆσαι τὰς θυγατέρας· πρὸ τῆς κτήσεως τὴν μήτέρα αὐτῶν,
 „ἐξελθὼν εὐρίσκονται αἱ ἀρεταί ἐκείναι τῇ ψυχῇ· καὶ εἰάν μὴ ῥίψῃς
 „αὐτάς ἀπὸ σαυτῆς, ταχέως μέλλεις ἀποθανεῖν (γ)”. Καθὼς λό-
 γος χάριν, εἰάν τις ζητῇ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην τῷ Θεῷ, τὴν
 ὑψηλοτέραν ἀρετὴν, πρὸ τῆς νὰ ἀποκτήσῃ τὸν φόβον τῷ Θεῷ, ὅστις
 εἶναι ἀρετὴ κατωτέρα γεννώσα τὴν τῷ Θεῷ ἀγάπην, μεγάλως
 βλάπτεται· ὁμοίως καὶ εἰάν τις ζητῇ τὴν θεωρίαν, πρὸ τῆς πράξεως,

(α) Λόγ. ΚΕ. εἰς τὴν πρὸς Ἐβρ. (γ) Λόγ. ΕΕ. Σελ. 391.

(β) Λόγ. Μς. Σελ. 210.

(1) Περιέργον ἀληθῶς εἶναι τὸ παράδειγμα ὅπως φέρει εἰς τὸτο ἕνας
 διδάσκαλος, ἦγεν τὴν σκάλαν ὅπως εἶδεν ὁ Ἰακώβ, καὶ τὰς Ἀγγελίας
 ὅπως ἀνέβαινον εἰς αὐτὴν κατέβαινον· οἱ Ἀγγελοὶ εἶναι πτερωτοί, καὶ
 ἄφροι, καὶ ἡδυναντο εἰς μίαν νὰ πετάξουν ἐπ’ αὐτὴν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς σκά-
 λας, καὶ διὰ τὴν νὰ ἀναβαίνουσιν μίαν μίαν καθε βαθμίδα τῆς σκάλας; ἡ
 σκάλα ἦτον αἶνιγμα τῶν ἀρετῶν, τὴν ὁποῖαν ὅσοι ἀναβαίνουσιν, πρέπει
 μίαν μίαν νὰ περῶσι τὰς ἀρετάς, καὶ ὅχι διὰ μίαν νὰ ἀναβαίνουσιν εἰς τὴν
 κορυφὴν τῶν.

ἢ τὰ θεῖα χαρίσματα, πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· διὰ τῆ-
το εἶπεν ὁ θεολόγος Γρηγόριος: „ὅ γὰρ ἀπὸ θεωρίας ἀρξαμέ-
„νους, εἰς φόβον χρὴ καταλήγειν· θεωρία γὰρ ἀχαλίνωτος, τάχα
„ἂν καὶ κατὰ κρημνῶν ὥσειεν. ἀλλὰ φόβῳ σιχισμένοι, καὶ καθαίρο-
„μένοι, καὶ ἴν' ὅτως εἶπω, λεπτυνομένοι, εἰς ὕψος αἵρεσθαι (α)”.

Τίς ὁ νοητὸς οἶκος τῆς ψυχῆς ὁ ἐκ τῶν ἀρετῶν
κατασκευαζόμενος.

“Ὅθεν, ἐπειδὴ ὡς εἵπομεν, κατὰ τάξιν πρέπει νὰ ἀποκτιῶ-
μεν τὰς ἀρετάς, τὴν τάξιν δὲ ταύτην μᾶς παραδίδει ὁ Ὅσιος Πέ-
τρος, ὁ καλέμενος Δαμασκηνός (β): εἰς τὴν ὁποίαν τάξιν δια-
τεθειμένοι ἔσσι αἱ ἀρεταί, κατασκευάζεται τὸν νοητὸν οἶκον τῆς
ψυχῆς, γλαφυρὸν θεώρημα νομίζω ὅτι θέλει τῇ φανῇ, ἔαν
προσθέσωμεν τὴν κατασκευὴν τῆ οἴκου τότε ἐδῶ· καθὼς λοιπὸν
ὁ αἰσθητὸς οἶκος διὰ νὰ κατασκευασθῇ χρειάζεται Α'. γῆν σε-
ρεάν. Β'. θεμέλιον. Γ'. λίθους. Δ'. πηλόν. Ε'. τοίχους. ς'.
σκέπην, καὶ Ζ'. οἰκοδόμον· ἔτι παρομοίως ταῦτα πάντα χρειά-
ζεται καὶ ὁ οἶκος ὁ νοητός.

Καὶ Α'. μὲν, ἀντὶ γῆς σερεᾶς, χρειάζεται νὰ ἔχῃ τινὰς ὑπο-
μονὴν τελείαν, εἰς κάθε πειρασμὸν ὅπῃ τῇ ἔλθῃ, εἴτε ἐξ ἀν-
θρώπων, εἴτε ἐκ δαιμόνων, εἴτε ἐκ τῆς διεφθαρμένης φύσεως,
καθὼς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος.

Β'. Ἀντὶ θεμελίου, χρειάζεται νὰ ἔχῃ τὴν σταθερὰν καὶ ἀδιά-
κριτον πίσιν· πίσιν δὲ λέγω, ὅχι μόνον ἐκείνην μετὰ τὴν ὁποίαν
πιστεύομεν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα, καὶ εἰς τὴν ἑνσαρκον οἰκονομίαν.
ἀλλὰ πίσιν τὴν ἐνδιάθετον, μετὰ τὴν ὁποίαν πιστεύομεν, ὅτι εἶναι
ὅλα ἀληθινὰ, ὅσα εἶπεν ὁ Θεός· τόσον δηλ. αἱ ὑποχέσεις καὶ
ἐπαγγελίαι τῶν ἀγαθῶν, ὅσον καὶ αἱ ἀπειλαὶ τῶν κολάσεων.
καθὼς λέγει Συμεὼν ὁ νέος θεολόγος.

Γ'. Ἀντὶ λίθων χρειάζεται ὁ οἶκος ἔτος, τὰς διαφορὰς ἀ-
ρετὰς, περὶ ὧν καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν.

Δ'. Ἀντὶ πηλὸς καὶ λάσπης, χρειάζεται τὴν ταπείνωσιν· κα-
θὼς γὰρ μετὰ τὸν πηλὸν συγκολλῶνται αἱ πέτραι, ἔτι καὶ μετὰ τὴν
ταπείνωσιν συγκολλῶνται καὶ συγκρατῶνται ὅλαι αἱ ἀρεταί.

Ε'. Ἀντὶ τεσσάρων τοίχων, χρειάζεται τὰς τέσσαρας γενι-
κὰς ἀρετάς· δηλ. φρόνησιν, τὴν διδάσκουσαν τὴν νὰ πράττῃ τι-
νὰς, καὶ τὴν νὰ μὴ πράττῃ· σωφροσύνην, τὴν χαλινῶσαν τὸ ἐπιθυ-
μητικόν· ἀνδρίαν, τὴν σωματικὴν τὸ θυμικὸν κατὰ μόνον τῆ Διαβό-
λου, καὶ τῆς ἁμαρτίας· καὶ δικαιοσύνην, τὴν ἀποδίδουσαν ἐκάστῳ μέ-
ρει ψυχῆς τὰ οἰκεία, καθὼς λέγει ὁ θεὸς Μάξιμος. „Εἰ θέ-
„λεις εἶναι δικαίος, ἀπόνεμε ἐκάστῳ τῶν ἐν σοὶ μερῶν τὰ κατ' αὐ-
„ξίαν, ψυχῇ λέγω καὶ σώματι, καὶ τῷ μὲν λογικῷ τῆς ψυχῆς,
„ἀναγνώσματα, καὶ θεωρήματα πνευματικά, καὶ προσευχὴν· τῷ δὲ
„θυμικῷ, ἀγάπην πνευματικὴν· τὴν τῷ μίσει ἀντικειμένην· τῷ δὲ
„ἐπιθυμητικῷ, σωφροσύνην, καὶ ἐγκράτειαν· τῷ δὲ σαρκίῳ, δια-
„τροφὰς καὶ σκεπάσματα μόνον τὰ ἀναγκασιάτατα.

ς'. Σκέπη τῆ οἴκου τότε εἶναι ἡ τελεία ἀγάπη πρὸς τὸν
Θεόν, καὶ πρὸς τὸν πλησίον, τὸ τέλος καὶ τὸ κεφάλαιον ὅλων
τῶν ἀρετῶν.

Ζ'. Οἰκοδόμος δὲ αὐτὴ εἶναι ἡ διάκρισις, καὶ σοφία, καθὼς
εἶναι γεγραμμένον: „Μετὰ σοφίας οἰκοδομεῖται οἶκος,
„καὶ μετὰ συνέσεως ἀνορθῆται (α)”. Μᾶλλον δὲ, οἰκοδό-
μος τότε, εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, χωρὶς τῆ ὁποῖα ἔ-
δὲν δυνάμεθα ποιεῖν (β) καθὼς εἶναι γεγραμμένον. „Εἰ ἂν μὴ
„Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν
„οἱ οἰκοδομῶντες (γ)”. Καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ σεδίτης
λέγει σαφέστερον ἐν τοῖς ἀναβαθμοῖς. „Εἰ ἂν μὴ Κύριος οἰκοδο-
„μήσῃ οἶκον τῶν ἀρετῶν, μάτην κοπιῶμεν (ι)”.

(α) Παρ. ΚΔ. 3.

(γ) Ψαλ. ρς.

(β) Ἰωάν. ΙΕ. 15.

(ι) Καὶ τὸτο δὲ σημειῶμεν ἐνταῦθα ὡς ἀναγκαῖον ὅτι, κατὰ τὸν
θεῖον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, ἀπὸ τὰς ἀρετὰς, ἅλαι μὲν εἶναι σω-

Παρακάλει λοιπόν με θερμὰ δάκρυα, ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας σε, Δέσποτά με ἄγιε, διὰ τῆς προδηλωθείσης νοερᾶς προσευχῆς, τὸν ἀρχιτέκτονα, καὶ οἰκοδόμον τῆ οἴκου τέττε, τὸν χρηστότατον λέγω Χριστὸν, καὶ γλυκύτατον Ἰησοῦν, διὰ νὰ οἰκοδομήσῃ τὸν οἶκον τέτον τὸν νοητὸν μέσα εἰς τὴν καρδίαν σε· καὶ ἔπειτα

ματικά, ἄλλαι δὲ ψυχικά· καὶ σωματικά μὲν ἀρεταὶ εἶναι, οἷον ἐγκράτεια, νηστεία, πένια, δίψα, ἀγρυπνία, εἴσεις, γονυκλισία, ἀλυσία, χαμευνία, ἐργόχειρον, καὶ κάθε ἄλλη κακοπάθεια τῆ σάρματος· αἱ ὅσσαι λέγονται ἐργαλεῖα ἀρετῶν περισσότερον, παρὰ ἀρεταί· φέρουσιν ὅμως τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰς ψυχικάς καὶ ἀληθεῖς ἀρετάς, καὶ εἰς ταπεινώσιν καὶ ἐκπάθειαν, ὅταν δὲν γίνονται κατ' ὑπόκρισιν καὶ ἀνδοπαρέρκειαν, ἀλλὰ ἐν γνῶσει καὶ διὰ μόνον τοῦ Θεοῦ· ψυχικά δὲ ἀρεταὶ εἶναι αἱ προῤῥηθείσαι τέσσαρες γενικαί, ἀπὸ τῶν ὁποίας γεννῶνται αἱ ἄλλαι ψυχικαὶ ἀρεταί· οἷον πίσις, ἐλπίς, ἀγάπη, προσευχὴ ταπεινώσις, πραότης, μακροθυμία, ἀοργησία, γνῶσις θεῶν, τὸ εὖδυμον, ἡ ἀπλότης, ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ ἀνικαργυρία, καὶ αἱ λοιπαί· αἵτινες καὶ κυρίως καὶ ἀληθῶς ἀρεταὶ εἶναι καὶ λέγονται· ὅταν λοιπὸν ἀπὸ ἀδυνείαν, ἢ γρηγορέον, ἢ ἄλλου περιστάσι καὶ ἀνάγκῃ, ἐμποδίζονται τινὰς, καὶ δὲν ἡμπορῇ νὰ κάμῃ τὰς σωματικάς ἀρετάς, λαμβάνει συγγνώμην παρὰ Θεοῦ τῇ τῶν αἰτίας εἰδότος· τὰς δὲ ψυχικάς ἀρετάς ἐὰν δὲν κάμωμεν, κέρμιον συγχώρησιν καὶ ἀπολαγίαν δὲν ἔχομεν διὰ τὴν αἱ ἀρεταὶ αὗται ὑποκάτω εἰς ἀνάγκην δὲν εἶναι, ἀλλ' ἡμπορεῖ τινὰς νὰ τὰς ἐργάζεται εἰς ὁποίαν δήποτε ἀδυνείαν, καὶ ἀνάγκην ἐὰν εὐρίσκειται, διὰ τὴν ἐνεργεῖται αἱ ἀρεταὶ αὗται μὲ τὸν νῦν, καὶ μὲ τὴν καρδίαν μόνην.

Παραδείγματος χάριν· ἐὰν τινὰς δὲν ἡμπορῇ νὰ νηστεύῃ διὰ ἀδυνείαν· καὶν ἄς προσεύχεται μὲ τὸν νῦν, καὶ τὰ χεῖλη, καὶ ἄς εὐχαριστῇ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀδυνείαν τε· ὅθεν εἶπεν ὁ Ὅσιος Ἰωάννης ὁ Καρπάσιος, ἀλλήγορῶν τὸ Εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο ῥητὸν τὸ λέγον· „Ὅταν δειπνῶσιν ὑμεῖς ἐκ τῆς μίας πόλεως, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· καὶ λέγει ἕως· ἐὰν διακώσιν ἡμεῖς οἱ λογισμοὶ τῆς ἀδυνείας, ἀπὸ τῆς πόλεως τῆς νηστευρίας, φεύγαμεν εἰς τὴν ἑτέραν· ταῦτίς εἰς εὐχὴν, καὶ εὐχαριστίαν.” Ἐὰν δὲν ἡμπορῇς νὰ ἐργάζῃσαι τὰς σωματικάς ἀρετάς, καὶν λυπῶ μὲ τὴν καρδίαν σε, διὰ τὴν δὲν ἡμπορεῖς νὰ ἐργαζῇς αὐτάς καὶ ἡ λύπη αὕτη ἀναπληροῖ τὸν τόπον ἐκεῖνον, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος Ἰσαάκ· „Καρδία πεπληρωμένη λύπης ὑπὲρ τῆς ἀδυνείας, καὶ ἀδυναμίας τῆς ὑπὲρ τῶν πράξεων τῶν φανερῶν, ἀναπληροῖ τὸν τόπον πάντων τῶν σωματικῶν ἔργων· αἱ πράξεις τῆ σάρματος, χωρὶς τῆς διανοίας ὥσπερ σῶμα ἢ ἄψυχόν ἐστι.” (λόγ. νή· σελ. 347.)

ἢ νὰ κατοικήσῃ εἰς αὐτὸν, διὰ νὰ σὲ πλατίσῃ μὲ νὰ χαρίσματά τε· καὶ διὰ νὰ σὲ λαμπρύνῃ μετὰ φῶτα τῆς θείας του γνώσεως.

Πόσα, καὶ ποῖα εἶναι τὰ εἶδη τῆς Πρακτικῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς Θεωρητικῆς.

Μάλιστα δὲ παρακάλει τὸν Κύριον διὰ νὰ σὲ ἀξιώσῃ, ὅχι μόνον τῶν δύο εἰδῶν τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ, ἥτοι ἡ μετριοπάθεια· καὶ ἡ καθαριστικὴ, ἥτοι ἡ ἀπάθεια· ἀλλὰ καὶ τῶν δύο εἰδῶν τῆς Θεωρητικῆς ἀρετῆς, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ νοερά, καὶ ἡ θεωρητικὴ· ὡς λέγει ὁ σοφὸς Ψελλὸς ἐν τῷ περὶ ἀρετῶν· ταῦτόν εἶπεν διὰ νὰ σὲ θεώσῃ, καὶ νὰ σὲ ἀποδείξῃ μόνην καὶ κατοικίαν ἑαυτοῦ, καὶ τῷ Πατρί τε Πνεύματι, καθὼς ὑπεσχέθη ὁ ἀψευδέστατος λέγων· „Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ ἡμε ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ μόνην παρ' αὐτῷ ποιήσωμεν (α).” Τὸ ὁποῖον ταῦτο, εἶναι τὸ τέλος τῆς Πρακτικῆς, καὶ Θεωρητικῆς ἀρετῆς, καὶ ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία, καὶ μακαριότης τῆ ἀνθρώπου, ἡ ἐν τῷ βίῳ τέτω, ὡς ἐν ἀρραβῶνος μέρει ἀπολαμβανομένη· λέγει γὰρ ὁ σοφὸς Βλεμμίδης, ἐν τῷ περὶ ἀρετῆς λόγῳ· „Ὅτι μακάριός ἐστιν ὁ διὰ τῆς Πρακτικῆς ἀρετῆς ἑαυτὸν ἀπαθανάτισας· ὁ δὲ καὶ τὴν θεωρίαν διὰ τῆς παντελὸς καθάρσεως ἡξιωμένος προσεπικτήσασθαι, καὶ νοερῶς ζῆν, εἴτα καὶ τελείως μετὰ Θεοῦ τετάχθαι, καὶ χάριτι τεθεωῖσθαι, μακαριώτατος.” Ἰνα ἐκ τέττε θεωρεῖς σὺ πρῶτον κατὰ χάριν, ἀκολούθως θεοποιῇς ὡς Ἀρχιερεὺς, καὶ τὰς ὑποκειμένους σοὶ χριστιανὰς, διὰ τῆς χάριτος τῆς ἁγίας Πνεύματος, καὶ θεοπάτωρ ὀνομαθῇς, κατὰ τέτο· οἱ γὰρ τὴν θεωρητικὴν ἀρετὴν ἔχοντες, θεοπάτωρες ὀνομάζονται, κατὰ τὸν ρηθέντα Ψελλόν.

Ὅτι ἡ Νέα Γραφή ὑπερβαίνει τὴν Παλαιάν.

Πᾶσα μὲν ἔν ἡ θεία Γραφή παλαιά τε καὶ νέα, περιέχει τὰ ἀνωτέρω, ἐξαιρέτως δὲ, ἡ νέα Γραφή. Ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος: „Πᾶσα μὲν ἡ τῶν Εὐαγγελίων φωνὴ μεγαλοφυσήρα τῶν λοιπῶν τῶ Πνεύματος διδαγμάτων· καὶ ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν, διὰ τῶν δέλων ἡμῖν ἐλάλησε τῶν Προφητῶν· ἐν δὲ τοῖς Εὐαγγελίοις, αὐτοπροσώπως διελέχθη ἡμῖν ὁ Δεσπότης (α) (1)“.

(α) Ὁμιλ. εἰς τὸ Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος.

(1) Ὅθεν καὶ οἱ θεοὶ Πατέρες μετὰ μεγαλόδοξα καὶ θαυμαστὰ ἐγκώμια τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον ἐκθειάζουσιν· ὁ Ἀμβρόσιος εἶπεν ὅτι τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον εἶναι πέλαγος, ἐν ᾧ εὐρίσκεται τὸ πλήρωμα τῶν χαρισμάτων, καὶ θάλασσα τῶν πνευματικῶν μυσηρίων, ἐν ᾗ πλέει ὁ μυσηρὸς Ἰησοῦς· τὸ ὁποῖον ὄνομα τῷτο Ἰησοῦς, ἀκροστιχιδόμενον, δηλοῖ κατὰ τὴν Σιβύλλαν: „Ἰησὺς, Χριστός, Θεὸς, υἱός, σωτὴρ, ἡ σωρὸς.“ Τὸ Εὐαγγέλιον εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Βαρδολλομαῖος ὅτι φαίνεται μικρὸν εἰς τὸ μικρὸν, ἀλλὰ μέγα καὶ εὐρύχωρον εἰς τὸ πλάτος τῶν νοημάτων: „Καὶ πλατὺ καὶ μέγα, καὶ πάλιν συντεταγμένον.“ Ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος (κεφ. α'. περὶ μυσηρῆς θεολογ.). Ὁ Ἰερώνυμος, ἐπιτομὴν πάσης θεολογίας τὸ Εὐαγγέλιον ἀνόμασεν, ὁ Ὀριγένης, ἀπαρχὴν ὅλης τῆς Γραφῆς. Καὶ ἂν ὁ θεὸς Αὐγουστίνος Κυκλοπαίδειαν πιασὼν τῶν ἐπιστημῶν ἀνόμασεν ὅλην τὴν θεϊκὴν Γραφήν, βέβαια τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ὡς ὑπερέχον ὅλης τῆς θείας Γραφῆς, πρέπει νὰ ὀνομασθῇ, Τέχνη Τεχνῶν, Ἐπιστήμη Ἐπιστημῶν, καὶ τῆς σοφίας Πανδώρα, καὶ Ἀθηνᾶ· διὰ τὸ τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι Προφητεία ἀνεσπόμενη, καθὼς καὶ ἡ Προφητεία εἶναι Εὐαγγέλιον κεκαλυμμένον· ὅθεν δὲν ἔσφαλεν ὅς τις ἀνόμασε τὸ Εὐαγγέλιον βάσιμ καὶ κέντρον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ ἡλίου τῆς νέας Γραφῆς· διὰ τῷτο ἕως καὶ οἱ Πλατωνικοὶ, καὶ μάλιστα ὁ Πρόκλος, ἐσέβοντο τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἐξαιρέτως δὲ τὸ κατὰ Ἰωάννην τὸ: „Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. Αἱ οὖν καὶ οἱ ἐνδεδυμένοι Ἀρχιερεῖς, ἐκβάλλουσι τὸ Ὠμοφόριον ὅταν ἀναγινώσκειται τὸ Εὐαγγέλιον, κατὰ τὸν Πηλεσιώτην Ἰσίδωρον, καὶ τὸν Θεσσαλονίκην Συμεῶν, διὰ νὰ δείξωσιν ὅτι ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν εὐρίσκεται παρὼν ὁ ἀρχιεπισκοπὴν Χριστός, ὃ καλῶν τὸ Εὐαγγέλιον. Καὶ ὅταν ἀναγινώσκειται τὸ Εὐαγγέλιον, ἀνάπτουται κηρὶα εἰς σημεῖον χαρῆς, ὡς ἔγραφε κατὰ Βιγιλαντίαν ὁ θεὸς Ἰερώνυμος. Ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔστειλε δῶρον τῇ μεγάλῃ Νικολάφ Εὐαγγέλιον, κεκοσμημένον χρυσῷ, καὶ λίθοις τιμίαις, β. ὁ Βασιλεὺς Θεο

Βλέπομεν γὰρ εἰς τὴν νέαν Γραφήν, λέξεις μὲν ἀπλᾶς καὶ εὐκαταφρονήτας, ἀλλ' ἐχέσας τῇ ἀληθείᾳ μίαν ὑπερβάλλουσαν χάριν, ὅπως δέλγει τὰς καρδίας τῶν ἀκούων· δι' ὃ καὶ εἶναι γεγραμμένον, ὅτι: ἐθαύμαζον οἱ ὄχλοι ἐπὶ τοῖς λόγοις „τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς σόματος „τῆς Κυρίας (α). Καὶ ὁ λαὸς ἅπας ἐξεκρέματο αὐτῇ „ἀκρίων (β). Ὅθεν τῷτο προσῶν ὁ Δαβὶδ, πρὸς τὸν λαλήσαν „τα Κύριον τὴν νέαν Διαθήκην ἐβόησε. Ἐξ ἐχούθη χάρις ἐν „χεῖλεσί σε (γ) ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ πολὺς τὰ θεία Βασίλειος· „ἐμφαντικῶς, φησιν, ὁ ψαλμὸς, τὸ πλήθος τῆς χάριτος τῶν παρὰ τῇ Κυρίᾳ ῥημάτων παρασῆσαι βεβλόμενος, ἐξεχούθη χάρις ἐν „χεῖλεσί σε, εἶπε, διὰ τὸ ἄφθονον τῆς ἐν λόγῳ χάριτος· καὶ „πάλιν οἶδαμεν ὅτι πλοσία χάρις ἐστὶν ἐκκεχυμένη παρὰ Θεοῦ „ἐπὶ τοῖς παρὰ Χριστὸ λόγους· διὰ τῷτο ἐν ὀλίγῳ τῷ χρόνῳ „πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκισμένην διήλκε τὸ κήρυγμα. Ἐπειδὴ πλο- „σία, καὶ ἄφθονος ἡ χάρις ἐκκεχута ἐπὶ τὰς κήρυκας τῇ Εὐαγγ- „γελίᾳ, ἥς καὶ χεῖλη Χριστὸ ἀνόμασεν ἡ Γραφή· διὰ τοῦτο ἐν „εὐκαταφρονήτοις λεξειδίοις, πολὺ τὸ ἀγωγόν, καὶ πρὸς σωτη- „ρίαν ὁλοκὸν ἔχει, τῇ Εὐαγγελίᾳ τὸ κήρυγμα· καὶ πᾶσα ψυχὴ „κεκρατῆται δόγματιν ἀκινήτοις, διὰ τῆς χάριτος πρὸς τὴν ἀ- „πώλετον εἰς Χριστὸν πίσιν βεβαιωμένη“.

(α) Λευ. Δ. 22.

(γ) Ψαλ. ΜΔ β.

(β) Λευ. ΙΔ. 41.

δόσιος ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον ἰδίᾳ χεὶρ, καὶ ἀνεγνώσκων αὐτὸ, κατὰ τὸν Σαζόμενον· Ὁ θεὸς Χρυσόστομος γράφει ὅτι εἰς ὅποιον οἶον εὐρίσκε- „ται Εὐαγγέλιον ἐκεῖ δὲν ἐμβαίνει διάβολος: „Ἐν οἰκίᾳ, ἔνθα ἂν Εὐαγγ- „γέλιον ἢ κείμενον ἢ πολυμήσει προσελθεῖν ὁ διάβολος“ (ὁμιλ. λβ. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην). Τὸ Εὐαγγέλιον ἐκράτην ἐπάνω των διὰ φύλαξιν οἱ πα- „λαιοὶ Χριστιανοὶ καὶ μέλη αἱ γυναῖκες, καὶ τὰ παῖδια, ὡς μαρτυρεῖ ὁ αὐ- „τός Χρυσόστομος, λέγων: „Οὐχ ὅπως αἱ γυναῖκες, καὶ παῖδια τὰ με- „τὰ αὐτὴ φύλακας μεγάλης Εὐαγγελίας ἐφαρτῶσι τῇ τραχύλει καὶ παντα- „„χῇ περιφάρσιν, ὅπερ περὶ αὐτῶν ἀπίωσιν;“ (Ἀνθρ. ΙΔ.) Διὰ τῷτο καὶ ἡ παρθένος Κικιλία τὸ Εὐαγγέλιον εἶχεν ἐγκόλπιον πρὸς φυλακτῆριόν της. Ὅσα καὶ ἄλλα ἐγκώμια τῇ Εὐαγγελίᾳ εἰς τὴν δωδεκάβιβλον τῇ Δοσιδῶ σελ. 789.

Βλέπομεν εἰς τὴν θείαν Γραφὴν λόγια ταπεινὰ, ἀπλᾶ, καὶ πεζά. ἅλλ' ἔσωθεν ἔχουσιν τόσον βάθος θεοσοφίας, ὥς ὅτε ὅλη ἡ καταργημένη σοφία τῷ κόσμῳ, ἐδὲ νὰ παρακύψῃ δύναται εἰς αὐτό· καὶ δηλοῖ Παῦλος λέγων. „Σοφίαν λαλῶμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ ἐν τῷ αἰῶνι τέταρτῳ, ἐδὲ τῶν ἀρχόντων τῷ αἰῶνι τέταρτῳ τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλῶμεν σοφίαν Θεοῦ ἐν μυστηρίῳ τῆς ἀποκεκρυμμένης (α)”. Ἐνθεν λαβὼν τὴν ἀφορμὴν ὁ Θεολόγος εἶπε Γρηγόριος: „Ταύτην ἐπαινῶ τὴν σοφίαν ἐγὼ· ταύτην ἀσπάζομαι· δι' ἧς ἀγενεῖς ἐδοξάσθησαν, καὶ εἰς ἣν ἐξεδενωμένοι προετιμήθησαν, τῷ συντετελεσμένῳ λόγῳ, τὴν καταργημένην σοφίαν νικῆσαντες (β)”.

Ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃ τὰς Γραφὰς διὰ δύο αἷτια.

Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν λοιπὸν, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν ἐντρυφὰ καὶ ἡδύνα Δεσπότης, τρυφὴν καὶ ἡδονὴν τὴν μὴ κενεμένην καὶ διαρρέουσιν. λέγει γὰρ ὁ θείος Χρυσόστομος; „ἀκόρετος ἡ γλυκύτης τῶν πνευματικῶν βιβλίων· ὥσπερ γὰρ μὴ ὑβρεχομένη γῆν, ἐκ ἑστί, καὶ μυρία τις καταβάλλῃ σπέρματα, καὶ ἀχύνει ἐξενεγκεῖν· ἔτι ψυχὴν ἐκ ἑστί, μὴ ταῖς Γραφαῖς φωτισθεῖσαν πρότερον, καρπὸν τινα ἐπιδείξασθαι· ὥσπερ γὰρ οἶνος πινόμενος καταπαύει λύπην, καὶ μεταβάλλει τὴν καρδίαν εἰς εὐφροσύνην, ἔτι ὁ πνευματικὸς οἶνος εἰς χαρὰν μεταβάλλει τὴν ψυχὴν”· μάλιστα δὲ ἐντρυφὰ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς νέας Γραφῆς, καθὼς παραγγέλλει πρὸς Χίλωνα ὁ μέγας Βασιλεὺς Α'. Διὰ τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐδικήν σε. καὶ Β'. διὰ τὴν ὠφέλειαν τὴν ὑπὸ σὲ ποιμαινόμενα. Ἐντρυφὰ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν διὰ τὴν ἐδικήν σε ὠφέλειαν· διὰ τὴν εὐρίσκεις ἐν αὐταῖς τὴν κάθε πάθους σε τὴν ἰατρειάν: „Πᾶσα γὰρ, φησὶν ὁ αὐτός

(α) Α. Κορινθ. Β. 6.

(β) Λόγ. περὶ χαλάζης.

„Βασιλεὺς, Γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος διὰ τέτη συγγραφείσα παρὰ τῷ Πνεύματι, ἵνα ὥσπερ ἐν κοινῇ τῶν ψυχῶν ἰατρείῳ, πάντες ἄνθρωποι τὸ ἴαμα τῷ οἰκείῳ πάθει ἑκάστος ἐκλεγόμεθα (α)”.

Διὰ τὴν ἐκ τῶν λειμῶνος τῶν γραφῶν, δύνασαι νὰ συλλέγῃς ὡς μέλισσα, τὰ ἄνθη τῶν ἀρετῶν· ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ συλλέγεις τὴν πρὸς τὰς ξένας, καὶ δεομένους εἰποῖαν· ἀπὸ τὸν Ἰωβ, τὴν ἀνδρίαν καὶ ὑπομονὴν· ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ, τὴν σωφροσύνην· ἀπὸ τὸν Μωσῆα, καὶ Δαβὶδ, τὴν πραότητα καὶ ἀνεξικακίαν· ἀπὸ τὰς Εὐαγγελιστὰς, τὴν εἰς Χριστὸν πίσιν· ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, τὴν θεολογίαν· ἀπὸ τὸν Πέτρον, τὴν ὁμολογίαν· ἀπὸ τὸν Παῦλον, τὸν διάπυρον ζῆλον, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, διὰ τὴν ἀπὸ τὰς Γραφὰς μανθάνεις τὰς ὑποθήκας, καὶ διδασκαλίας ὅλων τῶν ἐναρέτων πράξεων, καὶ ἐπαγγελιῶν, ἀπειλῶν, διὰ τῶν ὁποίων πάντων, ἄρτιος, καὶ τέλειος γίνεται ὁ κατὰ Χριστὸν ἄνθρωπος, καθὼς γράφει ὁ Μακάριος Παῦλος. „Πᾶσα Γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος, πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς ἀνδρίαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τῷ Θεῷ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος (β) (1)”.

(α) Ἐρμην. εἰς τὸν Α. Ψαλμ.

(β) Β. Τιμοθ. Γ. 16.

(1) Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἔξω λαμπρότεροι, καὶ σοφώτεροι τῶν νεωτέρων φιλοσόφων, πολλὰ ἐπαινῶσι τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, καὶ παρακινῶσι εἰς αὐτήν· ἔτι Λόγκιος ὁ Ἄγγλος, ὁ διαλεκτικώτατος ἐκείνος, καὶ μεταφυσικώτατος, εἰς τὰ τέλη τῆς ζωῆς τε ἔγραψεν εἰς ἑνάτη φίλον: „Ἐπάδαζε τὰς ἁγίας Γραφὰς, μάλιστα τὴν καινὴν διαθήκην· ἐν ἐκείνῃ περιλαμβάνονται λόγοι ζωῆς αἰώνια· ἐκείνη ἔχει τὸν Θεὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς· καὶ τέλος αὐτῆς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· καὶ ὑπόθεσιν αὐτῆς τὴν ἀλήθειαν χωρὶς μίξεως σφάλματος” (σελ. 244. τῶν ὀψιγόν. συγγραμμάτων.)

Ἐτι ὁ περιβοῆτος Σελδίνος ὁ πολυμαθέστατος ἐκείνος καὶ πολυῖστος φιλόσοφος, ἔλεγεν, εἰς τὸν Οὐσήρον· ὅτι: „Αὐτὸς δὲν ἐδυνάθη νὰ ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τε, ἐπ' ἄλλῃ τιμῇ, ἢ ἐπὶ ταῖς Γραφαῖς, καὶ μάλιστα πάντων ἐπληροφύρει αὐτὴ Παῦλος τὸ λέγον· „Ἐπιφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσι ἀνθρώποις· παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι

“Οτι ἡ νέα Γραφή ὑπερβαίνει τὴν παλαιὰν, καὶ τὴν
νέαν πάλιν, ἡ διαθήκη τῆ Κυρίου.

Ἐὰν δὲ ἀγαπᾷς τὴν γλυκαίνειν, τὴν τιτρώσκειν, καὶ τὴν κα-
ταδέλγειν τὴν καρδίαν σου, ἀπὸ τῶν γλυκασμῶν, καὶ βέλει, καὶ
δέλγνῃς τῆς ἀγάπης τῆ Ἰησῆ, ἀναγίνωσκε συνεχῶς τὴν ἐν
τῷ Ἰωάννῃ διαθήκην τῆ Κυρίου μας· ὑπερφέρει γὰρ, ἡ νέα μὲν
Γραφή, τῆς παλαιᾶς· ὑπερφέρει δὲ τῆς νέας, οἱ τέσσαρες
εὐαγγελισταί· ὑπερφέρει δὲ τῶν Εὐαγγελιστῶν ὁ Ἰωάννης, κα-
τὰ τοῦ Βασιλείου (ὁμιλ. εἰς τὸ Ἐν ἀρχῇ ἦν), ὑπερφέρει δὲ πάλιν
τῆ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίᾳ, ἡ τῆ Κυρίου Διαθήκη· διὰ
τὶ εἰς αὐτὴν, ἐξαιρέτως καὶ διαφερόντως, γλυκερώτατα καὶ ἀγα-

„τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνας, καὶ δικαίας, καὶ εὐ-
σεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ
ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τῆ μεγάλης Θεᾶ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησῆ Χριστοῦ·
ὅς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσῃται ἡμᾶς, ἀπὸ πάσης ἀνομίας
καὶ καθάρσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιέσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.” (τιτλ. β.
II.) Ἐπειδὴ τὸ ῥητὸν τῆτο περιλαμβάνει τὴν φύσιν, τὸ τέλος, καὶ τὴν
ἀντίδοσιν τῆς ἀληθοῦς θρησκείας· ἔτι καὶ ὁ Χριστοφόρος Ἄντων ὁ μέγας ἐ-
κεῖνος σοφὸς εἰς τὰ πολιτικά, ἐσυμβέβηκε τὰς συγγενεῖς τε λέγων: „Δι-
καίως λογίζεται ὑπέρτοχος γινώσκῃς τὸ νοεῖν τὰς νόμους τῆς χώρας, καὶ τὰ
ἥθη τῆ τοῦ τόπου πόσεως δὲ μάλλον, τὸ εἰδέναι τὰ δόγματα τῆ Οὐρανῆ; καὶ
τὰς νόμους τῆς αἰδιότητος; ἐκεῖνος τῆς ἀμεταβλήτης καὶ αἰώνιας Κανόνος
τῆς δικαιοσύνης καὶ εὐδύτητος; τὸ εἰδέναι τὴν θέλησιν καὶ τὸ δοκεῖν τῷ
μεγάλῳ Μονάρχῃ, καὶ Βασιλεῖ τῆ παυτός.” (παρὰ τῷ συντάγματι τῆς
θεολογικ. παιδείας· σελ. 280.) „Ἐτι καὶ ὁ γλυκύς ῥήτωρ τῶν λατίνων
Λακτάντιος, δὸς μοι ἔλεγεν, ἄνδρα ὀργίλου, καὶ βλάσφημον, καὶ μὲν ὁλο-
γυγνῶν λόγους τῆ Θεᾶ θέλω σε τὸν καταστήσω ἡμέρον, ὡς τὸ πρόβα-
τον; δὸς μοι φιλάργυρον, καὶ ἀμετάδοτον, καὶ εὐδὺς θέλω σε τὸν κάμω
εὐμετάδοτον, καὶ φιλόδορον· δὸς μοι ἄνθρωπον ὅπως νὰ φοβῇται κόπης,
καὶ θάνατον; καὶ εὐδὺς αὐτὸς (μετὰ τὸν λόγον τῆ Θεᾶ) θέλει ἀφηνέσει
τὰς βασάνους, καὶ τὸ πῦρ, καὶ τὰς ἄλλας κινδύνους· δὸς μοι μεθύσιν, καὶ
ἄσωτον, καὶ γαστρίμαργον, καὶ εὐδὺς (διὰ τῆς λόγου τῆ Θεᾶ) θέλεις τὸν
ἰδὲς νηυσυτὴν σώφρονα, καὶ ἐγκρατῆ· δὸς μοι φονέα, καὶ θυμῶδη, καὶ ἀγρι-
ον, καὶ εὐδὺς ἐκεῖνος καὶ ἡ ἀγριότης θέλει μεταστροφῇ εἰς ἀληθινὴν ἡμερά-
τητα.” (παρὰ τῇ Σύρα μετανοίας σελ.)

πῆτικώτατα ἐλάλησεν ὁ γλυκύτατος Ἰησῆς, ὅχι ὥσάν Δεσπό-
της, καὶ Διδάσκαλος, εἰς τὰς δέλας τε καὶ μαθητάς τε, ἀλλ' ὡς
ἕνας φιλοσοργώτατος, καὶ φιλόπαις Πατὴρ εἰς τὰς ἀγαπητέας τε
νέας· ἐκκενώσας, διὰ τὴν εἰπὴν ἔτι, καὶ ἐκχύσας εἰς τὰς θείους
τε Ἀποστόλους, καὶ δι' αὐτῶν εἰς πάντας ἡμᾶς, αὐτὸν τὸν πυθμέ-
να τῆς ἐγκαρδίας ἀγάπης, καὶ ἀποκαλύψας τὰ πλέον ὑψηλά,
τὰ πλέον σωτηριώδη, καὶ τὰ πλέον ἀπόκρυφα μυστήρια τῆς καρ-
δίας τε· καὶ σοχάσθητο ἀπὸ τῆτο· διὰ τὶ εἰς αὐτὴν, δὲν ὀνομάζει
ὁ Κύριος τὰς Ἀποστόλους τέκνα, ἀλλὰ μὲν ἕνα πλέον τρυφερώτε-
ρον, πλέον γνησιώτερον, καὶ πλέον οἰκειότερον ὄνομα, τεκνία· ἦ-
τοι παιδάκια μὲν· τὸ ὁποῖον ὄνομα, ἄλλην φοράν εἰς αὐτὰς δὲν
εἶπε. „Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἶμι (α)”. Ὡς τῆς
πολλῆς περὶ ἡμᾶς ἀγάπης φιλανθρωπότητε Ἰησῆ! ἐγὼ οἶδα
ἄνθρωπον, ὅστις εἶχε συνήθειαν, ἔξω ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν
ἄλλων Γραφῶν, νὰ ἀναγινώσκῃ μέρος τι κατὰ ἑκάστην ἡμέραν,
ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Διαθήκην ταύτην.

“Οτι διὰ τῶν ἔργων πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃ
τις τὰς Γραφάς.

Ἐὰν ὁμοῦς ἀγαπᾷ ἡ Πανιερότης τῆς νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐκ τῶν
Γραφῶν, ἀληθινὴν καὶ πλήρη τὴν ἡδονήν, ὥς σπεδάσῃ νὰ ἀναγι-
νώσκῃ αὐτάς, καὶ μόνον διὰ ψιλῶν νοημάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ ἔργων,
καὶ πραγμάτων· καὶ ἐν τῇ χάριτι μόνως φιλομαθείας, ἀλλὰ καὶ
διὰ χάριτι φιλοπονίας, κατὰ παραγγέλλει αὐτῇ ὁ Ὅσιος Μάρ-
κος λέγων: „Τῆς θείας Γραφῆς τὰ ῥήματα διὰ πράξεων ἀνα-
γίνωσκε, καὶ μὴ πλατυλόγει ἐπὶ φίλοις τοῖς νοήμασι φυσικῶ-
σιμος· (β) καὶ ἄλλος δέ τις τῶν Πατέρων φησι. Διὰ τῆτο ὁ
φιλομαθὴς ὀφείλει εἶναι καὶ φιλόπονος· ἡ γὰρ φιλή γνῶσις ἐ-
μφωτιεῖ λύχνον”. τῆτο δὲ θέλει τὸ ἀποκτήσει, εἰς τὰς συμ-
βελάς ὅπως ἀπαντᾷ εἰς τὰς Γραφάς, τὰς σοχάζεται πῶς ἐρρέ-
θησαν διὰ τὴν διόρθωσιν τὴν ἐδικήν τῆς, καὶ ὅχι διὰ τὴν διόρ-

(α) Ἰωάνν. II-30.

(β) Κεφ. περὶ νόμου Πνευματικῆς.

ᾶσιν τῶν ἄλλων, καθὼς λέγει ὁ αὐτὸς Θεὸς Μάρκος: „Ὁ
 „ταπεινόφρων, καὶ ἔργον ἔχων πνευματικόν, ἀναγινώσκων τὰς
 „Βίβλους Γραφάς, πάντα εἰς ἑαυτὸν νοήσῃ, καὶ ἕκ εἰς τὸν ἑτε-
 „ρον (α)”. Αὕτη γὰρ κυρίως εἶναι σοφία, ἡ θεοσέβεια, καὶ ἡ
 „τῶν κακῶν ἀποχή, ὡς εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸ Ἰωβ: „Εἴπε
 „δὲ ἄνθρωπος (ὁ Θεὸς δηλ.) ἰδὲ ἡ θεοσέβεια ἐστὶ σο-
 „φία, καὶ τὸ ἀπέχεσθαι ἀπὸ κακῶν, ἐστὶν ἐπιστή-
 „μη (β)”. Ὁθεν εἶπε καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος. Σοφία πρῶ-
 „τη, βίος ἐπαινετός, καὶ Θεῷ κεκταρμένος (γ)”.

“Ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῶν θείων Πατέρων προ-
 ξενεῖ ἡδονήν.

Κοντὰ δὲ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γραφῶν, ἃς ἀναγινώσκει
 καὶ τὰς θείας Πατέρας τὰς ἐρμηνευτὰς τῶν Γραφῶν, καὶ ὅχι ὀλι-
 γωτέραν τῆς τῶν Γραφῶν, ἔχει νὰ λάβῃ ἐν ταῖς τὴν ἡδονήν
 εἶται γὰρ, ἀναπτύσσοντες τὰ ἐν ταῖς Γραφαῖς κεκρυμμένα νοή-
 ματα διὰ τῶν ἱερῶν συγγραμμάτων, φωτίζουσι τὸν νῦν, καὶ
 τὸν κάμνουσι νὰ γνωρίζῃ ἐκεῖνα ὅπῃ δὲν ἤξευρε πρότερον.
 „Ἡ δὴ λωσις γὰρ φησὶ, τῶν λόγων σου, φωτιεῖ,
 „καὶ συνετιεῖ νηπίος (δ)”. Ἐπειδὴ δὲ φυσικὰ εἰς τὴν γνῶ-
 σιν τῶν κεκρυμμένων, ἀκολουθεῖ μία μεγάλη ἡδονή, κατὰ τὸ
 τῆ φιλοσόφου ἐκεῖνο ἀξίωμα. „Πάντες ἄνθρωποι τῆ εἰδέναι ὀρέ-
 „γονται φύσει (εἰς τὸ ἀ. τῶν μεταφυσικῶν)” διὰ τῆτο ἄφα-
 τος εἶναι ἡ ἀγαλλίασις καὶ χαρὰ ὅπῃ θέλει προξενήσῃ εἰς
 τὴν ἱερᾶν ψυχὴν, ἀπὸ τὰς ἐρμηνείας καὶ τὰς λόγους τῶν
 θείων Πατέρων, ὡς ὅπῃ νὰ φωνάζῃ καὶ αὐτὴ ἐκεῖνα τὰ ἐνδο-
 σιαστικά λόγια τῆς Δαβιτικῆς ψυχῆς, τὴν μὲν λέγουσα: „Εὐ
 „τὴ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην, ὡς ἐπὶ παν
 „τὶ πλάτῳ (ε). Καὶ: Ἀγαλλιάσσομαι ἐγὼ ἐπὶ τῷ

(α) Κεφ. ζ. περὶ νόμου Πνευματικῆς.

(β) Ἰωβ. ΚΗ. 21.

(γ) Λόγ. περὶ Χαλάζης.

(δ) Ψαλ. ρη.

(ε) Ψαλ. ρη.

„λόγια σου, ὡς ὁ εὐρίσκων σκῦλα πολλά (αὐτόδι).
 „Τώρα δὲ: Ἀγαθός μοι ὁ νόμος τῆς σωματικῆς, ὑπὲρ
 „χιλιάδας χρυσίδος καὶ ἀργυρίδος (αὐτόδι). Καὶ ὡς γλυ-
 „κέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, ὑπὲρ μέλι τῷ
 „σώματί μου (αὐτόδι)”. Ἀς προσέχῃ δὲ καλῶς νὰ μὴ ἀνα-
 γινώσκῃ βιβλία αἰρετικῶν· ἀπὸ δὲ τὰ βιβλία τῶν ἀδελφῶν, ἃς
 ἀπέχῃ, ὡς ἀπὸ πυρός· καὶ ἔτε νὰ τὰ λάβῃ εἰς τὰς χεῖρας ἃς μὴ
 καταδέχεται· τί λέγω; καὶ αὐτὰ τὰ ἀναιρετικὰ βιβλία τῶν ἁ-
 δελφῶν, ἃς μὴ ἀναγινώσκῃ. βλάπτουσι γὰρ τὰς ἀδυνατίες (ἵνα
 μὴ λέγω καὶ τὰς δυνατότας) εἰς τὴν πίσιν· ἔττι τὸ παραγγέλλει
 ὁ Θεὸς Ἰωάννης τῆς Κλίμακος: „Ἀλλοτριονόος πρὸ δυνάμεως
 „πνευματικῆς, μὴ μετέρχῃ λόγους· σκάτεις γὰρ ὄντα ῥήματα·
 „τὰς ἀδυνατίες σκοτίζουσι (α)”.

“Ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς πρέπει νὰ ἀναγινώσκων τὰς Γρα-
 φὰς διὰ νὰ διδάσκων τὸ ποιμνιόν τους.

Πρέπει καὶ δεύτερον νὰ ἀναγινώσκῃ τὰς θείας Γραφάς, καὶ
 τὰς ἱερὰς Πατέρας, διὰ τὴν ὀφέλειαν τῆς λογικῆς Ποιμνίας·
 διὰ τὴν καθὼς ὁ ποιμὴν βόσκει, καὶ τρέφει τὰ ἄλογα πρόβατά του
 εἰς τὰς χλοοφόρους πεδιάδας, καὶ τὰ λιβάδια· ἔττι καὶ ἡ Πανιε-
 ρότης σου, ὡς Ἀρχιερεὺς καὶ Ποιμὴν, χρεωθεῖς νὰ θρέφῃς τὰ λο-
 γικά σου πρόβατα εἰς τὴν βοσκὴν τῶν θείων Γραφῶν, διδάσκων-
 τας αὐτὰ πάντοτε μετὰ τὰ ἱερὰ λόγια· ἢ τὸ ἐλάχιστον, διδάσ-
 κοντας αὐτὰ κατὰ ἐορτήν, καὶ Κυριακὴν· καθὼς εἶπαι προσαγ-
 μένος ἀπὸ τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμένην: σ'. σύνοδον, ἥτις ἐν τῷ ἰδ'.
 κανόνι αὐτῆς ἔτω λέγει: „Ὅτι δεῖ τὰς τῶν Ἐκκλησιῶν Προε-
 „σβῶτας, ἐν πάσῃ μὲν ἡμέρᾳ, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς,
 „πάντα τὸν κλῆρον, καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων τὰς τῆς εὐσεβείας
 „λόγους, ἐκ τῆς θείας Γραφῆς ἀναλεγόμενος τὰ τῆς ἀληθείας
 „νοήματα, καὶ κρίματα· καὶ μὴ παραβαίνοντας τὰς ἡδὴ τεθέν-

(α) Λόγ. ΚΖ.

„τας ὁρας, ἢ τὴν ἐκ τῶν Θεοφόρων Πατέρων παράδοσιν· ἄλλὰ
 „ἔ, εἰ γραφικὸς ἀνακηδεῖ λόγος, μὴ ἄλλως τῆτον ἐρμηνεύε-
 „τωσαν, ἢ ὡς ἂν οἱ τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρες καὶ διδάσκαλοι
 „διὰ τῶν οἰκείων συγγραμμάτων παρέδοντο· διὰ γὰρ τῆς τῶν
 „προειρημένων Πατέρων διδασκαλίας, οἱ λαοὶ ἐν γνώσει γενό-
 „μενοι τῶν τε σπυδαίων καὶ ἀρετῶν, καὶ τῶν ἀσυμφόρων καὶ ἀπο-
 „βλήτων, τὸν βίον μεταρρυθμίζουσι πρὸς τὸ βέλτιον.”

“Οτι οἱ Ἀρχιερεῖς πρέπει μάλις νὰ ἀναγι-
 νώσκων τὰς θείας Κανόνας.

Μάλις δὲ καὶ ἐξαιρέτως πρέπει νὰ κάμνης παντοτινὴν ἀ-
 νάγνωσιν, εἰς τὰς θείας καὶ Ἱερὰς Κανόνας, τὰς ἀποστολικὰς, καὶ
 συνοδικὰς, καὶ πατερικὰς, καὶ αὐτὰς σχεδὸν νὰ ἀναπνέης, καὶ ἀπὸ
 σήθους νὰ ἡξεύρης· διὰ τὶ, αὐτοὶ εἶναι τὸ τιμὸν, μὲ τὸ ὅποιον
 ἔχεις νὰ κυβερνᾷς, καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς, τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέ-
 σεις τῆς ἐπαρχίας σου· δι’ ὃ καὶ ὁ β’. Κανὼν τῆς οἰκουμένης. ζ’. Συ-
 νόδος ἔτω φησὶν· „Ὁ ρίζομεν πάντα τὸν προάγεσθαι μέλλοντα εἰς
 „τὸν τῆς ἐπισκοπῆς βαθμὸν, πάντως τὸν ψαλτῆρα ἀναγινώσκειν·
 „ἀνακρίνεσθαι δὲ ἀσφαλῶς ὑπὸ τῆ Μητροπολίτε, εἰ προθύμως ἔ-
 „χοι ἀναγινώσκειν ἐρευνητικῶς, καὶ ἐ παραδευτικῶς, τὰς Ἱερὰς
 „Κανόνας· καὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον· τὴν τε τῆ θείας Ἀποστόλε
 „βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν θείαν Γραφήν· καὶ κατὰ τὰ θεία ἐντάλ-
 „ματα ἀνατρέφεσθαι, καὶ διδάσκειν τὸν ὑπ’ αὐτῆ λαόν”.

“Οτι πᾶντες οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἀναγι-
 νώσκων τὰς Γραφάς.

Πᾶντες μὲν οἱ Χριστιανοὶ οἱ εἰδότες γράμματα, χρεωσθῶσι νὰ
 ἀναγινώσκουσι τὴν θείαν Γραφήν· ἐπεὶ δὲ, καθὼς λέγει ὁ θείος
 Χρυσόστομος, χωρὶς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, δὲν δύνα-
 ται τινὰς νὰ σωθῇ· „Οὐ γὰρ ἔστιν, ἐκ ἑσσι τινὰ σωθῆναι, μὴ

„συνεχῶς ἀναγνώσεως ἀπολάυνοντα πνευματικῆς (α) (1)”.
 Καὶ ἐπεὶ δὲ, καθὼς λέγει ὁ θείος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, ἡ ἀνά-
 γνωσις φωτίζει, καὶ συμμαζέουσι τὸν νῦν, καὶ τὰ ἡθῆ ρυθμίζει· „Οὐ
 „μετρίως φωτίζειν, καὶ ἐπισυνάζειν τὸν νῦν ἡ ἀνάγνωσις πέφυκε·
 „λόγοι γὰρ πνεύματος ἁγίου ὑπάρχουσι, καὶ τὰς μετερχομένους πάν-
 „τως ρυθμίζουσιν (β). Λέγει δὲ καὶ ὁ ἅγιος Ἐφραίμ. „Ὁν τρέ-
 „πον ἡ σάλπιγξ βοῶσα ἐν καιρῷ πολέμου, διεγείρει τῶν γενναίων
 „ἀγωνιστῶν τὴν προθυμίαν κατὰ τῶν ἀντιδίκων· ἔτω καὶ αἱ θεῖαι
 „Γραφαὶ διεγείρουσιν τὴν προθυμίαν εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ ἀνδρίζε-
 „ουσιν κατὰ τῶν παθῶν· διὸ ἀδελφεῖς μου, νῆψον ἀσφαλῶς, καὶ
 „σπένδασον αἰετὶ τῇ ἀναγνώσει τῶν θείων Γραφῶν προσκολλᾶ-
 „σθαι, ἵνα σε διδάξωσι τὸ πῶς δεῖ φυγεῖν τὰς παγίδας τὰς ἐχ-
 „θρῆς, καὶ καταλαβεῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν· ὅλοι, λέγω, χρεωσθῶν
 „νὰ ἀναγινώσκων ὡς ὠφελίμως τὰς Γραφάς (2)”.

(α) Λόγ. Γ. εἰς τὸν Λάζαρον.

(β) Λόγ. ΚΖ.

(1) Καὶ ἄλλα καὶ δὲ ὁ αὐτὸς θείος Χρυσόστομος κατηγορεῖ τὰς λαϊ-
 κὰς Χριστιανὰς, διὰ τὴν ἀμελείαν, καὶ δὲν ἀναγινώσκουσι τὰς θείας Γραφάς· καὶ
 ἀνατρέπωντας τὴν πρόφασιν ὅτι προβάλλουν περὶ τῆς τοιαύτης λαϊκῆς,
 λέγοντες· „Οὐκ εἰμὶ τῶν Μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ γυναῖκα ἔχω, καὶ παῖδια,
 „καὶ οἰκίαν ἐπιμελῆμαι, ταύτην λέγω τὴν πρόφασιν ἀνατρέπωντας λέγει·
 „τὶ τοιοῦτον γὰρ ἔστιν· ὅτι πάντα ἐλυμήνατο· ὅτι ἐκεῖνοι μόνοις (τοῖς Μοναχοῖς
 „δηλ.) νομίζεται προσήκειν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, πολλῶ
 „πλέον ἐκεῖνων ὁμοῖς δεόμενοι· τοῖς γὰρ ἐν μέσῳ πολέμου ἐρπόμενοις,
 „καὶ κατ’ ἐκάστην ἡμέραν τραύματα δεχομένοις, τέτοις μάλις δεῖ φαρμά-
 „κων· ὥστε τὴν μὴ ἀναγινώσκειν πολλῶ χειρόν· τὸ καὶ περιττὸν τὸ πρᾶγ-
 „μα νομίζειν. Ταῦτα γὰρ σατανικῆς μελέτης τὰ ῥήματα” (ὁμιλ. β. εἰς
 τὸν Ματθαῖον) Ὁ αὐτὸς δὲ Πατὴρ ἔχει καὶ λόγοι ἐκεγεγραμμένον· „Ὅτι
 „χρήσιμος ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις.”

(2) Τὴν λέγω ὅτι ὠφελεῖ, ἡ πνευματικὴ ἀνάγνωσις· καὶ αὐτὴ μόνῃ ἡ
 θεωρία τῶν θείων Γραφῶν, μεγάλην προξενεῖ τὴν ὠφελίαν, καὶ αὐτὸν
 τὸν θείον Χρυσόστομον, λέγοντα· „Εὐδα ἂν ἡ βιβλία πνευματικὰ, πᾶ-
 „σα ἐκείθεν ἐλαύνεται ἐνέργεια διαβολικὴ· καὶ πολλὰ τοῖς ἐνοικῶσιν, ἀ-
 „ρετῆς παράκλησις γίνεται· καὶ αὐτὴ γὰρ κατ’ ἐαυτὴν τῶν βιβλίων ἡ ὄψις
 „ὀκνηροτέρως ἡμᾶς πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἐργάζεται· καὶ γὰρ τοιμήσω-
 „μέντι τῶν ἀπηγορευμένων, καὶ ἀκαθάρτων ἐαυτὰς ἐργασώμεθα, ἐπανίστα-
 „ντες οἰκαδε καὶ τὰ βιβλία ὀρῶντες, μᾶλλον ἡμῶν καταδικάζομεν τὸ

Ὅτι ἑξαιρέτως οἱ Ἀρχιερεῖς πρέπει νὰ ἀναγνώσκων τὰς Γραφάς.

Ἀλλὰ κατ' ἐξαιρέτον τρόπον οἱ Ἱερωμένοι καὶ κληρικοὶ, καὶ μάλιστα οἱ Ἀρχιερεῖς, ἀπαραίτητον χρέος ἔχουσι τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Γραφῆς. ὁ δὲν, ὁ μὲν Παῦλος ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ἔγραφε πρὸς τὸν Ἱεράρχην Τιμόθεον: „Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει (α)”. Καὶ ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος παραγγέλλει τὸ αὐτὸ πρὸς Ἡρώνα τὸν διάκονον Ἀντιοχείας λέγων: „Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, ἵνα μὴ μόνον σὺ γινώσκῃς τὰς νόμους, ἀλλ' ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξηγῇς (β): ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Δεῖος Ἀμβρόσιος δέλτον Ἱερατικὴν ἀποκαλεῖ τὴν Γραφὴν, καὶ ἐν χειρὶ ταύτῃ ἀεὶ κατέχειν παρακινεῖ τὰς Ἱερεῖς τῷ Θεῷ”. Καὶ ὁ Ἱστορικός δὲ Ρεφίνος διηγεῖται, ὅτι δεκατρεῖς χρόνους ἐκάθισαν εἰς τὴν ἔρημον, ὅτε μέγας Βασίλειος; καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, τὰς Γραφάς μελετῶντες.

Τι θέλει νὰ εἰπῇ Ἱεράρχης,

Τι νὰ πολυλογῷ; ὁποῖος ὀνομάσῃ Ἀρχιερεῖα καὶ Ἱεράρχην, ἅμα συνονομάζει ἓνα ἄνδρα ἐπιστημονικώτατον, καὶ γεμάτον ἀπὸ

(α) Α. Τιμ. ΟΔ. 13.

(β) Ἐπιστολ. πρὸς Ἀντιοχ.

„συνειδὸς, καὶ πρὸ τὸ τοῖς περιπεσῖν, ὀκνηρότεροι γινόμεθα· αὐτὸν τε πάλιν ἐν ἀγιστύνῃ διατελούμεν, πλείονα ἐκεῖθεν λαμβάνομεν τὴν ὁφέλειαν· ἅμα γὰρ ἡ ψαυὸς τῆς Εὐαγγελίᾳ, καὶ μετερρύνειται ἑαυτῇ τὴν διάνοιαν εὐδίας, καὶ τῶν βιωτικῶν ἀπέστησε, καὶ ἀπὸ τῆς ὀφθαλμοῦς αὐτῆς” (λόγ. γ' εἰς τὸν Λάζαρον.)

Διὰ τῆτο καὶ ὅταν οἱ Παλαιοὶ, ἤθελον νὰ ἀναγνώσκων βιβλίον πνευματικόν· ἐπιπτον πρῶτον τὰς χεῖρας, καὶ ἔπειτα τὸ ἀνεγίνωσκον, διὰ νὰ δεῖξον τὴν εὐλάβειαν ὅτῃ εἶχον εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία, καθὼς καὶ τῆτο, ὁ Χρυσόστομος βεβαίως λέγων: „Εὐδίας γὰρ συσπλάρομεθα, καὶ τὰς χεῖρας ὑπνότημεθα, ὅταν βιβλίον βεβλώμεθα λαβεῖν· καὶ γυνὴ καὶ ἀκατακάλυπτος ἡ περιττωμένη εὐδίας τὸ φάρος, τῆς εὐδοκίας εὐλαβείας τὸ δεῖγμα ἐδεικνυμένη” (ὁμιλ. γγ. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάνν.)

κάθε Ἱερεὺς γινώσκων τῶν θείων Γραφῶν· ἔτι δὲ ὁρίζει τὸν Ἱεράρχην ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος λέγων. „Ὡς γὰρ Ἱεραρχίαν ἐφήσας, ἀπάντων ὁμῶς συλλήβδην ἔφη τὴν τῶν Ἱερῶν διακόσμησιν· ἔτος Ἱεράρχην ὁ λέγων, δηλοῖ τὸν ἐνθεόν τε, καὶ θεῖον ἄνδρα, τὸν πάσης Ἱεραῖς ἐπισήμονα γνώσεως, ἐν ᾧ καθάρως ἡ κατ' αὐτὸν Ἱεραρχία πᾶσα τελεῖται καὶ γινώσκειται (α)”.

Διὰ τὴν οἱ Ἀρχιερεῖς, ὅταν χειροτονῶνται, ἔχον ἐπὶ κεφαλῆς τὸ Εὐαγγέλιον.

Καὶ τούτη εἶναι ἡ ἀφορμὴ, διὰ τὴν ὅποιαν ὅταν χειροτονῶνται οἱ Ἀρχιερεῖς, φέρων ἐπὶ κεφαλῆς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον· ὅχι μόνον διὰ νὰ μάθων πῶς, ἀγκαλὰ καὶ ἔγιναν τῶν ἄλλων κεφαλαί, ὅμως εἶναι καὶ αὐτοὶ ὑποκείμενοι εἰς τὰς νόμους τῆς Εὐαγγελίᾳ, καὶ εὐρίσκονται ὑποκάτω εἰς ἐξουσίαν ἄλλην, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον λέγοντα: „Ἐπειδὴ ὁ Ἀρχιερεὺς κεφαλὴ ἦν τῷ λαῷ, ἔδει δὲ τὸν πάντων κεφαλὴν γινόμενον ἔχειν κατὰ κεφαλῆς τὴν ἐξουσίαν. (ἀπολελυμένη γὰρ αὐθεντεία, ἀφόρητος ἐστὶ· ἔχουσα δὲ ἐπικείμενον τὸ σύνδημα τῆς Δεσποτείας, ὑπὸ νόμον ἄγεται) κελεύει ἔν τῇ κεφαλῇ μὴ εἶναι γυμνὴν, ἀλλὰ κεκαλυμμένην: ἵνα μάθῃ ἡ κεφαλὴ τῷ λαῷ, ὅτι κεφαλὴν ἔχει· διὰ τῆτο καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν Ἱερέων, (ἦτοι Ἀρχιερέων, τῆς Ἱερωσύνης περιεκτικώτερον νοσημένης) τὸ Εὐαγγέλιον τῷ Χριστῷ ἐπὶ κεφαλῆς τίθεται, ἵνα μάθῃ ὁ χειροτονούμενος, ὅτι τὴν ἀληθινὴν τῆς Εὐαγγελίᾳ τιὰν λαμβάνει· καὶ ἵνα μάθῃ, ὅτι, εἰ καὶ πάντων ἐστὶ κεφαλὴ, ἀλλ' ὑπὸ τέτῃς πράττει τὰς νόμους, πάντων κρατῶν, καὶ ὑπὸ νόμων κρατῶν· πάντα λογοδεστών, καὶ ὑπὸ τῆς νόμου νομοθετούμενος· διὰ τῆτο γεναῖός τις τῶν ἀρχαίων· Ἰγνάτιος ἦν ὁνομα αὐτῷ· ἔτος Ἱερωσύνη, καὶ μαρτυρίῳ διαπρέψας, ἐπισέλω των τινὲς Ἱερεῖς ἔλεγε· μηδὲν, ἄνευ γνώμης σε γινέσθω, μηδὲ

(α) Ἐκκλ. Ἱεραρχ. Κεφ. Α.

„σὺ, ἄνευ γνώμης Θεῶ, τί πράττε (λόγ. ὅτι παλαιᾶς, καὶ κατὰ νῆς διαθήκης, εἰς ὃ νομοθέτης.)” ἢ μόνον λέγω διὰ τὸτο ἔχεν οἱ Ἀρχιερεῖς ἐπὶ κεφαλῇς τὸ Εὐαγγέλιον ὅταν χειροτονῶνται ἄλλὰ καὶ διὰ τὴν παρασάδῃ, ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς πρέπει νὰ ἔχουν τὴν ἀκριβῆ γνώσιν καὶ ἐπισήμην τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων, καὶ ὅλων τῶν ἄλλων βείων Γραφῶν (1).

Θέλεις νὰ τὸ βεβαιώθῃς; ἄκουσον αὐτὸ ἀπὸ τὸν κρυφισμένην καὶ Ἱερὸν Διονύσιον: „Ὁδὲ Ἱεράρχης ἔκκριτον ἔχει τὴν τῶν λογίων ἐπὶ κεφαλῇς Ἱερωτάτην ἐπίθεσιν... ὡς τῷ Θεοειδῆς Ἱεράρχης, πάσης μὲν Ἱεραρχικῆς δυνάμεως ὁλοκλήρως μετέξωντος, πασῶν δὲ τῶν Ἱεραρχικῶν Ἱερολογίων τε καὶ Ἱερουργιῶν, τὴν ἀληθῆ καὶ Θεοπαράδοτον ἐπισήμην, ἐκ ἑλλαμρθη-ρισμένης μόνου, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις, ἀναλογίας Ἱεραρχικαῖς, μεταδίδωσόντος, καὶ τελεσιουργήσαντος, ἐν βειοτάταις γνώσεσι, καὶ ἀκροτάταις ἀναγωγαῖς, Ἱεραρχικῶς ἅπαντα τὰ τῆς ὅλης Ἱεραρχίας τελεσικώτατα (α). Λέγει δὲ καὶ ὁ βείος Ἰσιδωρος ὁ Πηλυσσιώτης: ὁ τῷ Θεῷ Ἱερεὺς, ἐπειδὴ ἐγγίζει Θεῷ, κατὰ τὰ πολυόμματα ζωᾶ, ὅλος ὀφείλει εἶναι ὀφθαλμός, κατ' ἐκείνην, μηδὲν ἀγνοῶν, ἀλλὰ πάντα ὁρῶν· ἐπεὶ ὅν ἀγνοεῖς, μάνθανε προσηνῶς (β)”.
 (α) Ἐκκλ. Ἱερμ. Κεφ. Ε. (β) Ἐπιστολ. ρωμ. Εὐσεβίου Ἐπισκόπου.

(1) Ὁθεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος, βείλει, ὅτι τῷ Διακόνῳ εἶναι ἴδιον τὸ νὰ καθάρῃ τὰς ἄλλας ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ τὰς κακὰς λογισμὰς, διὰ τῆς ἡθικῆς τῆς ἱερέας, τὸ νὰ φωτίζει τὰς ἄλλας διὰ τῶν λόγων τῆς φυσικῆς θεωρίας τῶν ὄντων· καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ, τὸ νὰ τελειῇ τὰς ἄλλας διὰ τῶν λόγων τῆς Θεολογίας: „Διακόνος λόγον ἐπέχει ὁ πρὸς τὰς Ἱερὰς ἀγῶνας, ἀλείφον τὸν νῦν καὶ τὰς ἐμπροσθέν λογισμὰς ἀπελευθύνων ἀπ' αὐτῶ. Πρεσβυτέρη δὲ, ὁ εἰς τὴν γνώσιν τῶν ὄντων φωτίζει, καὶ τὴν ψευδῶν μὲν γνῶσιν ἐξαφανίζει· Ἐπισκόπος δὲ, ὁ τῷ ἁγίῳ μύρῳ τελειῶν τῆς γνώσεως, τῆς προσκυνητῆς, καὶ ἁγίας Τριάδος, ὡς ὁ Ἀρχιερεὺς, δὲν πρέπει νὰ ᾔσῃ μόνον ἡθικός, καὶ φυσικός, ἡγὼν θεωρητικός φιλόσοφος, ἀλλὰ καὶ θεωλόγος, ὡς ἀνώτερος ὢν τοῦ Διακόνου, καὶ Πρεσβυτέρου.”

“Ὅτι ἡ φιλομάθεια τῶν Γραφῶν, προξενεῖ πολυμαθειαν.

Εἶναι γὰρ γνωστὸν τῆς, ὅτι ἡ φιλομάθεια καὶ ἀνάγνωσις τῶν Γραφῶν, ἔχει νὰ τῇ προξενήσῃ καὶ πολυμαθειαν, καὶ νὰ τὴν λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν, εἰς τὴν ὁποίαν πολλὰ σκοινάμματα ἀκολουθεῖν (1): “Ὁθεν εἶπεν ὁ σοφὸς ἐκεῖνος Ἰσοκράτης. „Ἐὰν ἡ φιλομαθὴς, ἔσῃ καὶ πολυμαθὴς· καὶ ἂ μὲν ἐπίσταται, φύλασσε ταῖς μελέταις, ἂ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάβανε ταῖς ἐπισήμαις· ἔστω γὰρ τὰ ταῖς ἄλλοις χαλεπῶς εὐρημένα, συμβήσεται σοὶ ῥαβδίως μανθάνειν. Καὶ ἄλλος δὲ τις σοφὸς λέγει: τοῖς σταδιοδρομοῦσι τὸ βραβεῖον τῆς νίκης· τοῖς δὲ φιλοπονοῦσι, τὸ πρωτεῖον τῆς φρονήσεως ἀποδίδεται. Καὶ τῇ ἀμαθείᾳ, ὥσπερ χαλεπῇ νόσῳ, πολλὰ ἀμαρτήματα συνέπεται· ἡ δὲ παιδεία καθάπερ εὐδαίμων χώρα, πάντα φέρει τὰ ἀγαθὰ (ἐν τῷ βίῳ Κυρίῳ τῷ φιλεῷ τε). Εἶπε δὲ καὶ ὁ Σειράχ. „Οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα πεπαιδευμένης ψυχῆς (α)· ἀλλὰ καὶ ὁ Σολομών. Πληθος σοφῶν, εἶπε, σωτηρία κόσμου· καὶ Βασιλεὺς (πρόεδρος καὶ Ἀρχιερεὺς) φρόνιμος, εὐστάθεια δῆμος (β)”. Ὅτι δὲ ἡ φιλομάθεια καὶ ἡ συνεχὴς ἀνάγνωσις, ποιεῖ πολυμαθεῖς καὶ τὰς ἀμαθεῖς, τὸτο εἶναι ἀναντίρρητον· ἐγὼ γὰρ οἶδα ἀνθρώπους, ἢ μόνον ἀμαθεῖς τῆς Ἑλληνικῆς γλώττης, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς κοινῆς, καὶ πεζῆς, ὡς ὄντας ἀλλογλώσσους, καὶ διὰ τῆς ἐν ἡσυχίᾳ τυ-

(α) Κεφ. ΚΑ. 16.

(β) Σόφ. ε. 24.

(1) Τὰ σκοινάμματα ὅπως ἀκολουθεῖν, ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν. καὶ ἀγνοσίαν τῶν Γραφῶν, συντόμως τὰ διηγείται ὁ χερσὺς ῥήτωρ τῆς Ἐκκλησίας, λέγων: „Καὶ γὰρ ἐντεῦθεν τὰ μυρία ἐφύη κακὰ, ἀπὸ τῆς τῶν Γραφῶν ἀγνοίας· ἐντεῦθεν ἡ πολλὴ τῶν αἵρέσεων ἐβλάστησε λύμη ἐντεῦθεν οἱ ἡμελημένοι βίοι· ἐντεῦθεν οἱ ἀκερδεῖς πόνοι· ὥσπερ γὰρ οἱ τε φωτὸς ἐσσημένιοι τῆς, ἐκ ἂν ὁρᾷ βαδίσαιαν: ἔσως οἱ πρὸς τὴν ἀκτίναν τῶν βείων μὴ βλέποντες Γραφῶν, πολλὰ ἀναγκάζονται, καὶ συνεχῶς ἀμαρτάνειν, ἅτε δὲ σκότῳ χαλεπωτάτῳ βαδίζοντες” (κόγ. εἰς τὸ προοίμ. τῆς πρὸς Ῥωμ. ἐπιστολ.)

νεχῆς ἀναγνώσεως, τοσαῦτα μαθόντας, καὶ σοφισθέντας, ὥστε ὁπῶ ὑπερέβηκαν, καὶ αὐτὰς τὰς λογιστὰς φιλοσόφους, καὶ τὰς ἀπορίας αὐτῶν· ἰδρῶνσι καὶ λύον, καὶ αὐτοὶ οἱ μεγάλοι Διδάσκαλοι.

Ὅτι καὶ οἱ Ἀγγελοι ἐπιθυμῶν νὰ μανθάνωσι.

Καὶ ἂν ὅλοι οἱ ὑπερκόσμιοι Ἀγγελοι, καὶ πᾶσα ἡ Οὐράνιος Ἱεραρχία τῶν ἀσωμάτων Νοῶν, δὲν ἀμελῶν τὴν δυνατὴν εἰς αὐτὰς γνῶσιν τῶν θείων πραγμάτων, ἀλλ' ἐπιθυμῶσι μὲν ἓνα πρῆξιόν καὶ διακαῆ ἔρωτα νὰ μανθάνωσι πάντοτε τὰ ὑψηλότερα καὶ ὑπερφυέστερα μυστήρια, καὶ νὰ ἐξάμπωνται τὰς τρανοτέρας ἐξάμψεις περὶ Θεῶν καθὼς περὶ τῶν ὑψηλοτέρων τῶν Ἀγγελικῶν ἰδιοτήτων μυσαγωγὸς Διονύσιος, λέγων: „Οὐ χρεὶ τῆς ἐνδεχομένης τῶν θείων γνώσεως ἀμελεῖν· καὶ τὸτο ἡμᾶς ἐπεισαν, ὁ μόνον αἱ κατὰ φύσιν ἐφέσεις τῶν Νοῶν, ἐρωτικῶς αἰεὶ γλιχόμεναι τῆς ἐγχωρήσεως τῶν ὑπερφυῶν θεωρίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τῶν θείων θεσμῶν ἡ ἀρίστη διάταξις (α)”. „Ἄν, λέγω, οἱ Ἀγγελοι μὲν τόσον ἔρωτα ἐπιθυμῶν νὰ μανθάνωσιν, οἱ Ἀγγελοι ἐκείνοι, τὰ ἅλλα πνεύματα, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὁ πλέον κατώτερος, εἶναι σοφώτατος, ὅλων ὁμῶς τῶν παρὰ ἀνθρώποις σοφῶν τε καὶ διδασκάλων ὅθεν εἶπεν ὁ μέγας πάλιν Διονύσιος: „Καὶ τῶν ἐσχάτων Ἀγγέλων ἀποδέσιν οἱ κράτιστοι τῶν παρ' ἡμῖν θεολόγων (β)”. Πόσῳ μάλλον, καὶ ἀσυγκρίτως πόσῳ, πρέπει νὰ μὴ ἀμελῶν τὴν γνῶσιν τῶν θείων πραγμάτων, ἀλλὰ νὰ μανθάνωσιν αὐτὴν ἐκ τῶν θείων Γραφῶν, οἱ μὲν σῶμα καὶ ὕλην συνδεδεμένοι ἄνθρωποι; οἱ ἄνθρωποι, οἱ τὴν ἀγνοσίαν συμπεπλεγμένην ἐκ φύσεως ἔχοντες; Μάλιστα δὲ καὶ ἐξαίρετως οἱ τελειωτικοὶ Ἀρχιερεῖς; οἱ ἐν τῇ κατὰ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱεραρχίᾳ τὴν πρώτην τάξιν, καὶ τὸν ἀνώτατον βαθμὸν ἔχοντες; οἱ μὴ μόνον ἑαυτὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας, ἀγγελολογίᾳ φωτίζουν, καὶ διδάσκουν διορισθέντες;

(α) Περὶ θείων ὀνομ. Κεφ. Γ΄.

(β) ΙΓ. περὶ ὀνομ.

Καὶ λοιπὸν Δέσποτά μου, λέγω σοι μὲν τὸν μέγαν Βασίλειον ἡτῶ σοι πικρὰ γεῦσις ἢ τῶν κοσμικῶν διηγημάτων ἀκρόασις· καὶ ἡρῶ δὲ μέλιτος τὰ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν διηγήματα (α): δι' ὃ ἀπόφρευγε τὰς πολλὰς συνομιλίας τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀνωφελεῖς καὶ ματαίας. „Διηγῆσαντό μοι γὰρ φησι, παράνομοι ἀδολεσχίας, ἀλλ' ἔχ' ὡς ὁ νόμος σε Κύριε (β). Καὶ ὁ Σειράχ· διήγησις μωρῶν, προσόχθισμα (γ). Καταγὰς δὲ πάντοτε εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων Γραφῶν· ἵνα καὶ τῷ μακαρισμῷ ἐκεῖνα ἀξιώθῃς τῷ λέγοντος. „Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός (δ)”. Μάλλον δὲ, καὶ ὅταν ἔλθῃ τινὰς εἰς ἀντάμωσίν της, ὡς ἀνοίγῃ τὸ βιβλίον καὶ ὡς ἀναγινώσκῃ: „Πᾶσα γὰρ φησὶν ὁ Σειράχ, διήγησις σε, ἐν νόμῳ ὑψίστῃ (ε)”. ἵνα καὶ ἐκεῖνος ἐκ τῶν ὠφεληθεῖς, καὶ παρηγορηθεῖς (ι), ἀναχωρήσῃ, ἂν ἦναι φιλομαθής· εἰ δ' ἂν, μὴ ἔλθῃ δεύτερον νὰ τὴν ἐνοχλή.

Δ΄. Τόπος τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν εἶναι οἱ λόγοι τῶν κτισμάτων.

Δ΄. μεγάλην ἡδονὴν προξενῶσιν εἰς τὸν νῦν οἱ λόγοι τῶν κτισμάτων (2), τῶν αἰδητῶν τε, καὶ νοητῶν· διὰ τὴν αὐτὸς βλέ-

(α) Δόγ. περὶ ἀποταγ.

(δ) Ψαλ. Α. 1.

(β) Ψαλ. ρη.

(ε) Σειρ. Θ. 16.

(γ) Σειρ. ΚΖ. 13.

(1) Ἄλλῃ γὰρ παρηγορία τῆς ψυχῆς τῷ ἀνθρώπῳ, εἰς ὅλας τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς πειρασμούς, ὅπῃ δοκιμάζει, καλλίτερα δὲν εὐρίσκεται, ὥσπερ τὴν ἐκ τῶν θείων Γραφῶν· διὰ τὸτο καὶ οἱ Μακκαβαῖοι ἔγραψαν: „Καὶ ἡμεῖς ἔνθα προσδεῖς τέτων ὄντες, παράκλησιν ἔχοντες τὰ βιβλία τὰ ἀληθινὰ, τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν.” (α. Μακκαβ. ιβ' 9.)

(2) Σημειῶσαι ὅτι κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον, ἄλλο εἶναι οἱ λόγοι τῶν κτισμάτων, καὶ ἄλλο, οἱ νόμοι αὐτῶν: „Οἱ μὲν γὰρ λόγοι, ἐν τῇ συνοχῇ τῆς κατ' ἐκαστον εἶδος γνωρίζονται μονιμότητος· οἱ δὲ νόμοι, ἐν τῇ ταυρότητι φαίνονται τῆς τῷ κατ' ἐκαστον εἶδος φυσικῆς ἐνεργείας.” (κεφ. ζ'. τῆς ε. ἑκατοντ. τῶν θεολογικῶν.) Καὶ τὸτο δὲ ἀκομὴ προσση-

πωντας με μίαν ἑματίαν ὄλην τὴν νοητὴν, καὶ αἰσθητὴν Κτίσιν, Ἀγγέλους, Οὐρανούς, Φωστῆρας, χοιχεῖα, φυτὰ, ζῶα ἀναίσθητα, καὶ ἀνθρώπους, καὶ σοχαζόμενοι πῶς τὰ ἐδημιούργησεν ἐκ τῆ μη ὄντος εἰς τὸ εἶναι ὁ Θεὸς με ἑνα τε μοναχὸν λόγον: „Αὐτὸς γὰρ φησιν, εἶπε καὶ ἐγεννήθησαν (α)”. Θαυμάζει καὶ ἀπορεῖ.

“Οτι ἐξ ἐκ ὄντων διὰ θελήσεως, καὶ νοήσεως μόνης ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὰ ὄντα.

Τι λέγω; ὁ νῦν σοχάζεται πῶς με μίαν τε μόνην θέλησιν ἔκτισεν ὁ Θεὸς ὅλα τὰ ὄντα. „Πᾶντα ὅσα ἡ θελήσεν ἐ-

(α) Ψαλ. ρμθ. 5.

μεῖν, ὡς ἀναγκαῖον, ὅτι οἱ ἐν τῷ Θεῷ, τῷ Δημιουργῷ τῷ Παντός, ἐνιαίως προῤφεσῶτες συναῖδιοι λόγοι, καὶ ἕς τὰ ὄντα πάντα ἐδημιούργησαν, δὲν ἔγιναν, ἕτε εἰσιν αἱ ἐσῖαι τῶν ὄντων, ἅπασι! Οἱ μὲν γὰρ, εἶναι ἐσιοποιοὶ τῶν ἐσίων, δημιουργικοὶ τῶν δημιουργημάτων· καὶ ἁπλῶς, ποιητικοὶ τῶν ἐσίων, καὶ τῶν ἐσιωδῶν περιότητων· καθὼς ὁ Ἀρσενάγιος ὑψιγορεῖ Διούσιος λέγων: „Παραδείγματα δὲ φαμεν τὲς ἐν Θεῷ τῶν ὄντων ἐσιοποιῶς, καὶ ἐνιαίως προῤφεσῶτας λόγους, ἕς ἡ θεολογία Προορισμὸς καλεῖ, καὶ θεῖα καὶ ἀγαθὰ θελήματα τῶν ὄντων ἀποριστικὰ καὶ ποιητικὰ, „καὶ ἕς ὁ ὑπερίσιος τὰ ὄντα πάντα, καὶ προώρισε, καὶ παρήγαγε” (περὶ θεῶν ὀνομ. κεφ. ε) Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ θεοφύλακτος Μάξιμος, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, καὶ Μάρκος ὁ Ἐφέσιος ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀγίας Πνεύματος κεφαλαίοις, καὶ πάντες οἱ ἱεροὶ θεολόγοι. Οἱ ἐν τῷ Θεῷ, λέγω, ἔσονται λόγοι, ἐσιοποιοὶ, καὶ δημιουργικοὶ, καὶ ποιητικοὶ τῶν ἐσίων εἰσιν. αἱ δὲ ἐσῖαι τῶν ὄντων, ποιήματα, καὶ δημιουργήματα, καὶ ἀποτελέσματα ἐν χρόνῳ παρηγμένα, τῶν λόγων ἐκείνων εἰσιν. “Ὅθεν σφάλλονται, καὶ πολλὰ σφάλματα, τινὲς τῶν κατ’ ἡμᾶς νεωτέρων Μιταφυσικῶν, οἵτινες δοξάζουσι τὰς ἐσῖας τῶν ὄντων, ὅτι εἶναι οἱ ἄκτιστοι ἐκείνοι καὶ συναῖδιοι λόγοι οἱ ἐν τῷ Θεῷ, καὶ διὰ τῆς λέξεως τὰς ἐσῖας ταύτας τῶν ὄντων, αἰώνιες ἀνακαθίσταται γὰρ διὰ τῆς τὴν Ἑλληνικὴν πλάνην καὶ δόξαν, τὴν ὑποδέχτησαν τὴν ὄλην (ἡτις ὡς ἐστὶ κυρία τῶν ὄντων παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἐδοξάζετο) αἰώνιον, καὶ τῷ Δημιουργῷ συναῖδιον καὶ συνάναρχον, οἱ φυσικοὶ λόγοι δὲ οἱ ἐν τοῖς κτίσμασιν εὐρισκόμενοι, ἀποτελέσματα, καὶ εἰκόνες τῶν ἐν τῷ Θεῷ ἄκτιστων ἐκείνων, καὶ παραδειγματικῶν λόγων εἰσιν.

ἡπείησεν ἐν τῷ Οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ· ἐν ταῖς θαλάσσαις, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις (α)”. (1) Καὶ με ἑνα τε μοναχὸν νόημα· καθὼς εἶπεν ἐκείνη ἡ θαυμαστὴ Ἰωδὶς πρότερον, καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος ὕστερον. Ἡ μὲν γὰρ λέγει: „Διενούθη καὶ ἐγεννήθησαν ἡ ἐννενοήθης· καὶ παρέστησαν, ἡ ἐβαλεύσω, καὶ εἶπαν· ἰδὲ πάρεσμεν (β). Ὁ δὲ θεολόγος Γρηγόριος ἔτι φησί: „Καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν, λόγῳ συμπληρούμενον, καὶ Πνεύματι τελειούμενον (γ)”. διὰ τῆς ταῖς βατάνους εὐρισκόμενον, ἔλεγεν: „Ἀξιῶσε τέκνον, ἀναβλέψαντα εἰς τὸν Οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ἰδόντα, γινώσκει, ὅτι ἐξ ἐκ ὄντων ἐποίησεν αὐτὰ ὁ Θεός, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἔτι γενένηται (δ). Ταῦτα λέγω σοχαζόμενος ὁ νῦν, θαυμάζει, καὶ ἐκπλήττεται, κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον λέγοντα. „Πρῶτον μὲν θαυμάζει ὁ νῦν τὴν θεῖαν ἐννοούμενος κατὰ πάντα ἀπειρίαν, καὶ τὸ ἀνέκβατον ἐκεῖνο, καὶ πολυπόθητον πέλαγος· δεύτερον δὲ, ἐκπλήττεται, πῶς ἐκ τῆ μηδενὸς τὴν τῶν ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν ὑπαρξιν (ε)”.

Ἀναλόγως δὲ με τὸν θαυμασμὸν αὐτὸν καὶ τὴν ἐκπλήξιν, χαίρει ὁ νῦν με ἀνυπέρβλητον χαρὰν, πῶς ἔχει τοῖστον Θεόν, καὶ Δεσπότην, ὁ ὁποῖος ἐποίησε με τὴν εὐκολίαν (2) τοιαῦτα

(α) Ψαλ. ριγ.

(δ) Β. Μακκαβ. Ζ. 21.

(β) Ἰωδ. Θ. 5.

(ε) Κεφ. Α. τῆς Α. Ἐκατοντάδ. τῶν περὶ ἀγάπ.

(γ) Λόγ. εἰς τὰ Γενέθλια.

(1) Διὰ τῆς λέξεως καὶ ὁ Νύκσης Γρηγόριος: „Ἡ ὁρμή τῆς θεῖας προαιρέσεως (ἡτοὶ θελήσεως) ὅταν ἐδέλῃ, πρᾶγμα γίνεται· καὶ ἐσθίεται τὸ βέλεμα, φάσις γινόμενον τῆς παντοδυνάμει ἐξουσίας, ὅπερ αὐτὸς σοφῶς καὶ τεχνικῶς ἐδέλῃ, μὴ ἀνυπόστατον ποιήσης τὸ θεῖον· ἡ δὲ ἐν τῷ θελήματι ὑπαρξὶς, ἐστὶ ἐστὶ.” (λόγ. εἰς τὰ μακρίνια. τόμ. γ’.)

(2) Ἀρρήτος εἶναι ἀπὸ κάθε λόγου, καὶ ἀκατάληκτος ἀπὸ κάθε νῦν ἀγγελικόν, καὶ ἀνθρώπινον, ἡ εὐκολία, με τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τοὺς αἰσθητὸν κόσμον καὶ ὁράμενον κόσμον· ὅλην γὰρ τὴν πανδεχὴ ὄλην

πάντων, ἡ καὶ λέγει ἐκεῖνο τὸ τῷ Ἀποστόλῃ: „Ἐν αὐτῷ ζῶμεν, ἡ κινούμεθα, ἡ ἐσμέν, (α) μᾶλλον δὲ παρακινεῖται προσφύεσθαι καὶ λέγει ἐκεῖνο τὸ τῷ αὐτῷ Ἀποστόλῃ. „Ἐξ αὐτῆς, ἡ δι' αὐτῆς, ἡ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα (β). Ὅπως, διὰ μὲν τῆς ἐξ αὐτῆς, δηλῆται ἡ δημιουργία τῶν ὄντων· διὰ δὲ τῆς, δι' αὐτῆς· ἡ συνοχή· ἡ διὰ τῆς, εἰς αὐτὸν, ἡ τῶν ὄντων συνδρομή· ταύτῃ εἰπεῖν, ἡ ἀρχή, ἡ τὸ μέσον, ἡ τὸ τέλος τῶν ὄντων. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐρμηνεύων τὸ ρητὸν τῆτο λέγει. „Ἐξ αὐτῆς τοῖς ἔσιν ἡ αἰτία τῆς εἶναι... δι' αὐτῆς τοῖς πᾶσιν ἡ διαμονή, ἡ ἡ σύσσωσις· δι' ὃ δὴ ἡ εἰς αὐτὸν ἐπέσραπται τὰ σύμπαντα ἀσχετῶ τινι πόσῳ, ἡ ἀρρήτῳ σοφίῃ, πρὸς τὸν ἀρχηγόν· τῆς ζωῆς, ἡ χορηγὸν ἀποβλέποντα (γ)“.

Ὅτι τὰ ἐν τῇ Κτίσει θαύματα, ὕλη γίνονται τῶν τῷ Θεῷ ὀνομάτων.

Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὁ νῦν θεωρῶν τὴν ἐν τῇ κτίσει σοφίαν, ἡ τέχνην, χαίρει· ἡ χαίρων, δοξάζει· ἡ δοξάζων, ὀνομάζει ἀπὸ αὐτὴν τὸν Θεόν, σοφόν, ἡ τεχνίτην· ὁμοίως ἡ ἀπὸ τὴν δύναμιν,

(α) Πράξ. ΙΖ. 21.

(γ) Κεφ. Ε. περὶ τῆς ἁγίας Πνεύματος.

(γ) Ῥωμ. ΙΑ. 35.

διευθύνουσα πάντα τὰ ὄντα, ἡ πρὸς τέλος πρόσκαιρον, ἡ φυσικόν, ἡ πρὸς τέλος αἰώνιον ἡ ὑπερφυσικόν· ἐξὶ δὲ ἡ Πρόνοια τῷ Θεῷ ἀναρχος· κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον. (ἐπιστόλ. πρὸς Τίτον.) Ὁ Θεὸς καὶ ὁ ἀναρχος, ἡ ἐπὶ τὴν δημιουργίαν ἐκτείνεται. Προνοίας γὰρ ἡ προενοήσεως ἐδίδτο τὰ πάντα, ὥστε γενέσθαι, κατὰ τὸν θεῖον Μάξιμον· ἡ ὥστε γενέσθαι πρὸς τέτοις, κατὰ τὸν δέοντα καιρὸν, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Γρηγόριον: „Ἐθέασατο γὰρ ὁ Κύριος, λέγει ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Θεοσπέσιος Κύριλλος· τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, ἀχρόνως ἐνοήσας, ἡ ἕκαστον κατὰ τὴν θελητικὴν αὐτῆς ἀχρόνου ἔννοιαν (ἥτις ἐστὶν εἰκὼν ἡ παράδειγμα, ἡ προορισμός) ἐν τῷ προοριδέντι καιρῷ γίνεταί.“ (περὶ Τριάδος κηφ. ια. Τομ. ε.) Ὁ Θεὸς δὲ ἡ αὐτὴ θαῖα, Πρόνοια, ἡ ἀτελεύτητος κατὰ τὸν αὐτὸν θεῖον Διονύσιον. (αὐτόθι.) „Διὰ τῆς ἀθανάτης Ἀγγελίας, ἡ τῆς ἀπαθανατισομένης ἡμᾶς, ἡ τὰ δι' ἡμᾶς ἀγαθὰ, ἡ ὡς ἐρμηνεύει ὁ σχολιαστὴς μέγας Μάξιμος“.

τὸν ὀνομάζει δυνατόν· ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα, ἀγαθόν· ἡ καὶ ἐξῆς· ὕλη γὰρ τῶν θεῶν ὀνομάτων εἶναι τὰ ἐν τῇ Κτίσει φαινόμενα θαύματα, κατὰ τὸν Νύσσης θεῖον Γρηγόριον, λέγοντα: „Τὰ δὲ τῷ παντὶ ἐνθεωρέμενα θαύματα τῶν θεολογικῶν ὀνομάτων τὴν ὕλην δίδωσι, δι' ὧν σοφόν, δυνατόν, ἀγαθόν, ἅγιον, μακάριόν τε, ἡ αἰδίων, ἡ Κριτὴν, ἡ σωτήρα, ἡ τὰ τοιαῦτα καπονομάζομεν· ἀπερ' πάντα, ποιότητά τινα βραχέϊαν τῷ θεῷ μύθεον ἐνδείκνυνται, ἡν πᾶσα ἡ κτίσις διὰ τῶν ἐνθεωρημένων θαύματων, σκεύους τινος μυρεφικῆς δίκην, ἐν αὐτῇ ἀπεμάξατο (α). Ὅπως ἐρμηνεύει τό. „Μῦθον ἐκκενωθὲν ὀνομάσθαι“.

Ὅτι καταφατικὴ θεολογία ὀνομάζεται, ἡ θεωρία τῶν τῆς Κτίσεως λόγων.

Διὰ τῆτο ἡ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, καταφατικὴν (ἡ θετικὴν) θεολογίαν ὀνομάζει, τὴν θεωρίαν τῶν ἐν τῇ Κτίσει πνευματικῶν λόγων, διὰ μέσεως τῆς ὁποίας, ἐκ τῶν κάτω, ἀναβαίνομεν πρὸς τὰ ἄνω, (β) τῆτέστιν ἐκ τῶν αἰτιατῶν, ἀναβαίνομεν ἐπὶ τὸν Ἀἴτιον (ε). Καὶ διὰ τῶν κτισμάτων, ὡς διὰ κατόπτρων, θεωρεῖ-

(α) Τόμ. Α. Λόγ. Α. εἰς τὸ ἄσμα.

(β) Κεφ. Γ. περὶ φυσικῆς θεολογίας.

(1) Ὁ τρόπος μὲν τὸν ὁποῖον ἀναβαίνομεν ἐπὶ τὸν Ἀἴτιον διὰ τῶν αἰτιατῶν, τοιούτος ἐστὶ καὶ ὡς, χάριν παραδείγματος, ἕνας ἐραστὴς θέλωντας καὶ ἐλκύσθαι μίαν ἑρωμένην εἰς τὸν αὐτὴν ἔρωτα, ἡ καὶ ἐνωθῆ με αὐτῇ, ἐξελθὼς μέσα πρὸς αὐτὴν κάποια ἐλκυστικὰ ἡ προσηλυστικὰ ὄντα τὰ καλεόμενα ἔδνα· με σκοπὸν, ἵνα διὰ μέσεως αὐτῶν ἐλκυσθῆ καὶ ἐκείνη, αὐτετρασθῇ τῷ ἐραστῇ, ἡ ποθῇ τὴν μετ' αὐτῆς ἔνωσιν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ὁ δημιουργὸς τῷ Παντός, ἐπειδὴ ἡ εἶναι φύσει ἡ αὐτόχρομα λόγος, διὰ τῆτο ἡ με λόγος πνευματικῆς ἐδημιουργεῖν ὅλα τὰ ὄντα αἰδιότητι καὶ νοητῇ. „Πάντα γὰρ, φησὶν ὁ θεολογικώτατος Ἰωάννης, δι' αὐτῆς (τῆς λόγου δηλ.) ἐγένετο· ἡ χωρὶς αὐτῆς ἐγένετο ἐδὲ ἐν, ὁ γὰρ γινεσθαι (Ἰω. α. 3.) ἡ ὁ θεολόγος Γρηγόριος.“ Τὴ γὰρ ἐστὶν, ὁ μὴ λόγος συνεστῆς; (λόγ. β. περὶ υἱῶν.) ἡ τελευταῖον ἐδημιουργεῖν τοῦ νῦν λογικόν· τῆτέστιν, ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν μίαν φυσικὴν δύναμιν, ἐπιτηδεύου εἰς τὸ καὶ ἐρευνᾶ, ἡ καὶ χωρὶς τῆς πνευματικῆς αὐτῆς λόγος, ὅπως ὁ Λα-

τὴν εὐταξίαν, καὶ ἀρμονίαν ὅπερ ἔχει ὅλη ἡ Κτίσις, μετὰ τὴν ὁποίαν
κάθε ἓνα Κτίσμα ἀναφέρεται πρὸς τὸ ἄλλο, καὶ πάλιν ὅλα τὰ
Κτίσματα, καὶ τοῖς τέλεσι τῶν προτέρων, συνάπτονται αἱ τῶν
δευτέρων ἀρχαί, καὶ ἔτω γίνεται ἓνας Κόσμος ὁλόκληρος, καθὼς
εἶπεν ὁ θεολόγος Γρηγόριος: „Δεύτερον ἐννοεῖ Κόσμον ὕλικόν καὶ
„ὁρώμενον, ἐπαινετὸν μὲν, τῆς καθ' ἑκάστον εὐφυίας· ἀξιειπα-
„νετώτερον δὲ, τῆς ἐξ ἀπάντων εὐαρμοσίας, καὶ συμφωνίας, ἄλλῃ
„πρὸς ἄλλο τι καλῶς ἔχοντος, καὶ πάντων πρὸς ἅπαντα, εἰς ἓνός
„Κόσμου συμπλήρωσιν (α)”. Ταύτην λέγω τὴν θαυμαστὴν ἀρμο-
νίαν καὶ εὐταξίαν ὃν βλέπωνται εἰς τὴν Κτίσιν, τὴν ὁποίαν,
σύμπνοιαν, καὶ συμπάθειαν τῷ Παντός, ὁ Παχυμέρης ὠνόμα-
σε (β) ποίαν χαρὰν δὲν λαμβάνει;

Τι εἶναι ἡ τῷ Θεῷ μεγαλοπρέπεια, καὶ τὰ ὀπίδια.

“Ὡς καὶ ἐκ τῆς πολλῆς τε χαρᾶς ἐνδοσιᾶται νὰ φωνάξῃ μετὰ
τὸν Δαβὶδ θαυμαστικῶς, καὶ ἐκπληκτικῶς: „Ὡς ἐμεγαλύν-
„θη τὰ ἔργα σου Κύριε! πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας (γ)
„καὶ: Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά
„σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπεια
„σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν (δ). Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ τῷ Θεῷ
„μεγαλοπρέπεια, ἡ ἐν τοῖς Κτίσμασι, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῷ προβε-
„βλημένοις, καὶ διοικημένοις μεγαλειότης, ὡς ἐρμηνεύει ὁ θεολόγος
Γρηγόριος (ε). Καὶ αὐτὰ εἶναι τῷ Θεῷ τὰ ὀπίδια, κατὰ τὸν
αὐτὸν θεολόγον, ὅπερ ἔδειξεν εἰς τὸν Μωϋσῆν ὁ Θεός· οἱ λόγοι
δηλ. τῶν Κτισμάτων. „Καὶ ὅσα μετ' ἐκείνον ἐκείνῃς γνωρίσματα.
„ὥσπερ αἱ καθ' ὑδάτων ἡλίεσκι καὶ εἰκόνες, ταῖς σαφραῖς ὅψεσι
„παραδεικνύσαι τὸν ἥλιον, ἔπει μὴ αὐτὸν προσβλέπειν οἷόν τε,
„τῷ ἀκραφνῇ τῷ φωτὶ νικῶντα τὴν αἰδοῦσιν. (αὐτόδι) (Ι)”.

(α) Λόγ. εἰς τὸ Πάσχα. (β) Ἐν Κεφ. Ζ. τῶν θείων ὀνομάτων. τῷ Διονυσίῳ.

(γ) Ψαλ. ΡΗ. 25. (δ) Ψαλ. Η. Ι. (ε) Λόγ. Β. περὶ θεολογ.

(Ι) Καὶ δὲν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ μεγαλοπρέπεια τῷ Δημιουργῷ Θεῷ, νὰ
σοχάζεσθαι ἀγαπητὴ, τὸ μέγεθος ὅλης τῆς γῆς, πῶς εἶναι τίσον πολ-

Τι εἶναι ὁ ἀόρατος Κόσμος.

Καὶ ἀφίνω νὰ λέγω ἐδῶ περὶ τοῦ ἀοράτου καλεμένου Κόσμου
παρὰ τῶν νεωτέρων· ἵστος δὲ εἶναι ὁ τόπος, καὶ τὸ διάστημα ὅπερ
περιέχει τὰ τόσον μικρὰ ζωῦφια, ὅπερ εἶναι ἀόρατα τελείως εἰς

τὰ μικρὸν, ὥς ὅπερ συγκρινόμενον μετὰ ὅλον τὸν οὐρανὸν, εἶναι ὡς μίαν
τσιγμὴν καὶ συγκρινόμενον μετὰ τὴν δημιουργικὴν δύναμιν τῷ Θεῷ, εἶναι ἓνα
ἐδὲν· ὅλην γὰρ τὴν γῆν ὁ Θεὸς μετὰ τόσῃν εὐκολίᾳ ἐποίησεν, ὡς ἂν νὰ
ἦτον ἓνα ἐδὲν. Καθὼς λέγει ὁ Ἡσαΐας: „Τὴν δὲ γῆν, ὡς ἐδὲν ἐποίησεν.”
(Ἡσ. μ. 23.) Καὶ ἔπειτα αὕτη ἡ τσιγμὴ, καὶ αὐτὸ τὸ ἐδὲν, ἦτοι ἡ γῆ,
νὰ εἶναι τόσον πλατεῖα, ὅπερ περιλαμβάνει τόσα εὐρύχωρα Βασίλεια τῷ
Κόσμῳ, καὶ τόσα ἀναρίθμητα ἔθνη, καὶ πλήρη ἀνθρώπων; νὰ ἦναι τόσον
μεγάλῃ ὅπερ ἡ περιφέρεια τῆς εἶναι κατὰ τὴν παρατήρησιν τῶν νεωτέρων
ναυκλήρων, μίλια εἰκοσιπέντε χιλιάδας, καὶ δικόσια; ἡ ὁρρότερα καὶ ἀλη-
θέστερον εἰπεῖν, νὰ ἦναι τόσον ὑπερμεγέθους σφαῖρα, ὅπερ ὅλοι οἱ ἀπὸ Κτί-
σεως Κόσμου ἄνθρωποι, ἑπτὰ χιλιάδας χρόνους ἤδη καὶ ἐπέκεινα, ζητῶντες
καὶ ἐρευνῶντες τόσον διὰ ξηρᾶς, ὅσον διὰ θαλάσσης νὰ εὕρῃ τὴν ἄκρην,
καὶ περιμέτρον τῆς, δὲν ἐδυνήθησαν. Ἀλλὰ καθημερινῶς εὕρισκον νέας τό-
πας, κατοικημένους, καὶ ἀκατοικήτους, καὶ εἰς τὸ μέλλον θέλουν εὕρισκον τοι-
ήτας, καὶ πάντοτε, ὥς τῆς συντελείας τῷ Κόσμῳ, ἔχον νὰ μένῃ ἀπὸ τῆς
ἀνθρώπων πολλὰ μέρη τῆς γῆς κεκαλυμμένα καὶ ἄγνωστα.

Δὲν εἶναι μεγαλοπρέπεια τῷ Θεῷ, νὰ βλέπῃς τὸν λαμπρότατον ἡ-
λιον εἰς μὲν τὴν ὕψιν νὰ φαίνεται ἰσομεγέθους μετὰ τὰ πόδα, ἔπειτα δὲ αὐ-
τὸς ὁ ποδιάτος εἰς τὸ μέγεθος, νὰ ἦναι μεγάλος τόσον, ὅπερ ἡ περι-
μετρός τε, εἶναι μίλια Ἱταλικά μιλίωνια εἰκοσιτέσσαρας χιλιάδας ὀκτακο-
σίας ἐξήντα ἑπτὰ· καὶ ἑπτακόσια ἐξήκοντα, κατὰ τὰς ἀποδείξεις τῷ
παλαιῷ Ἀρχιμίδει: ἡ κατὰ τινες νεώτερες, μίλια χιλιάδας ὀκτακοσίας
ἐξήντα ἑπτὰ, καὶ τετρακόσια ἐξήντα ὀκτώ: καὶ διὰ νὰ ἀφήσω τὰ μεγέθη
τῶν πλανητῶν ἁστέρων, καὶ τῶν ἀπλανῶν, τὰ ὁποῖα φαινόμενα ὡ-
σαν λυχνία, εἶναι ὁμῶς μεγαλύτερα ἀπὸ ὅλην τὴν γῆν, κατὰ τὰς πα-
ρατηρήσεις τῶν Ἀστρονόμων, λέγω μόνον μετὰ συντομίαν· δὲν εἶναι μεγαλο-
πρέπεια τῷ Δημιουργῷ Θεῷ, τὸ νὰ ἦναι ὅλος ὁ νοητὸς, καὶ αἰδητὸς ἵστος
Κόσμος, μία μόνη θάλασσα, ἀπὸ τὸν ἄπειρον Ὀκεανὸν τῆς τῷ Θεῷ Δημιερ-
γικῆς σοφίας, καὶ δυνάμεως; καθὼς ὑψιγορεῖ ὁ θεωρητικώτατος ἅγιος
Κάθικος, καὶ ἔπειτα ἡ θάλασσα αὕτη, ὁ Κόσμος λέγω ἵστος ὅλος, νὰ ἦναι
ἀνεξαντλητὸς ἀπὸ τὰς γνώσεις ὅλων ὁμῶς τῶν ἀπὸ Κτίσεως Κόσμου αἰώ-
νων; καὶ ὅλοι οἱ αἰῶνες μετὰ τῶν σοφῶν τῶν αἰῶνων νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ
καταλάβῃ μετὰ ἀκρίβειαν ἐδὲ τὸ τῷ Κόσμῳ ποσοτήμιον; ἀληθῶς τῆτος

τὸς ὀφθαλμοῖς μας, διὰ μέσον δὲ τῆ Μικροσκοπίᾳ ὁρώμενα· εἰς τρέπον ὅπῃ, χίλια ἐξ αὐτῶν, δύναται νὰ σαθρῇ εἰς τὴν αἰκίδα μιᾶς λεπτῆς βελόνης, καθὼς ὁ νεώτερος φυσικὸς Λεβενόκιος παρατήρη-

εἶναι ἕνας Ὀκεανὸς, ὅπῃ βυθίζει κάθε νῦν! τῆτο εἶναι ἕνα θαῦμα, ὅπῃ κάμνει ἄφρονον κάθε γλῶσσαν· καὶ διὰ τῆτο περισσότερον πρέπει νὰ τιμᾶται μὲ τὴν σιωπὴν, παρὰ μὲ τὸν λόγον!

Τὸ δὲ παντὸς θαύματος ἄξιον, καὶ ὅπῃ δείχνει τὸν Θεὸν μεγαλοπρεπέστερον ἀπὸ ὅτι τὸν δείχνει ὅλη ὁμῆ ἢ τῆ Κόσμου δημιουργία εἶναι τῆτο, ὅτι ὁ Θεὸς δημιουργήσας μὲ τόσην τελειότητα, καὶ σοφίαν τὸν μέγαν τῆτον καὶ θαυμάσιον Κόσμον, μετὰ τὴν δημιουργίαν τε, δὲν ἠθέλησεν νὰ ἐπιγράψῃ ἐπάνω εἰς τὸν Οὐρανὸν, ἢ εἰς τὴν γῆν, ἢ εἰς ἄλλο κανένα μέρος τῆς Κόσμου, πῶς αὐτὸς τὸν ἐποίησε· καθὼς κάμνουν οἱ μικροπρεπεῖς ποιηταί, καὶ τεχνῖται τῆς Κόσμου τέτε, οἱ ὅποιοι ὅταν κατασκευάσιν κανένα τέλειον, τεχνικόν, καὶ μεγαλοπρεπὲς ἔργον, γράφουσιν ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ ὄνομά του. Ἐτῆς ὁ Παρράσιος καὶ Ἀπελλῆς, ἔγραφον εἰς τὰς εἰκόνας των: „Απελλῆς ἐποίησε· Παρράσιος ἐποίησεν” ἔτῆς εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ πάνδεον ἐκεῖνο ἐπεγράφετο: „Μάρκος Ἀγγέλιππος ἐποίησεν” ἔτῆς ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέγραψε τὸ ὄνομά του εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ Φίλιππος εἰς τὴν Φιλιππηπόλιν τε, ὁ Κλεώπας εἰς τὴν Πυραμίδα τε· καὶ ὁ γλύπτης Πολύκλειτος, εἰς τὸ θαυμαστὸν ἀγαλμά του, τὸ ὅποιον διὰ τὴν τελειότητά του ὠνομάθη· Κανὼν τῶν Κανόνων, ἀφ’ ἧς ἔπεινον ὅλοι οἱ ζωγράφοι, καὶ γλύπται τὰς ἰδεακάς ἀναλογίας τῶν μερῶν τῆς ἀνθρώπου σώματος, καὶ τινὰς δὲν ἐδυνήθη νὰ τὸ μιμηθῇ· ὁ Θεὸς λέγω, δὲν ἔκαμνεν ἔτῆς· διὰ τί; διὰ νὰ δείξῃ πῶς ὁ μέγας ἔτος Κόσμος, συγκρινόμενος μὲ τὴν ἀπειρίαν τε· εἶναι ἕνα ἔργον παραμικρότατον· ὅθεν σμικροπρεπέστατον πρᾶγμα ἠθέλην ἦτον, καὶ ἀνάξιον τῆς ἀπείρου μεγαλοπρεπειᾶς τε, τὸ νὰ καταδεχθῇ νὰ ἐπιγράφεται μόνος ἐπάνω εἰς αὐτό· ἐκεῖνο ὅμως ὅπῃ αὐτὸς δὲν ἐποίησεν, ὁ Κόσμος ὅλος τὸ κηρύττει μὲ μυρίας φωνὰς σιωπηλάς, διὰ τῆς ἐν αὐτῇ φαινόμενης θείας σοφίας καὶ δυνάμεως, εἰς ἐκείνας τὰς λογικὰς ὅπῃ τὸν θεωρεῖ· ὅθεν εἶπεν ὁ θεῖος Δαβὶδ: „Οἱ Οὐρανοὶ διηγῶνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ, ἀναγγέλει τὸ σερῶμα.” (Ψάλ. ιη. 1.)

Εἶδεν καὶ ὁ Θεὸς ὕστερα ἀπὸ χιλιάδας χρόνων, ἐφανέρωσεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ὅτι αὐτός: „Ἐποίησεν τὸν Οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα.” (Γέν. α. 1.) Τῆτο τὸ ἔκαμνεν, ὅχι διὰ ἰδικύν τε μεγαλοπρεπέειαν· ἀπαγε! ἀλλὰ πρῶτον διὰ νὰ σηκώσῃ τὴς ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν σμικροπρεπέειαν, καὶ νὰ τὴς ἀναβράσῃ εἰς τὴν μεγαλοπρεπέειαν· ἀπὸ τὴν μικροπρεπέειαν τῆς πολυθείας, καὶ εἰς τὴν μεγαλο-

σε, καὶ ἕνα εἶδος ἀπὸ αὐτὰ, εἶναι ἕνας μικρὸς Κόσμος, καὶ διαμένει ἐν τῷ Παντί, ἥδη ἑπτὰ χιλιάδας χρόνας καὶ ἐπέκεινα· καὶ κάθε ἄτομον ἐξ αὐτῶν, ἔχει καὶ σπλάγχνα, καὶ ὅλα τὰ ἐξωτερικά, καὶ ἐσωτερικά μέλη τῆς σώματος, ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα, διὰ νὰ τρέφεται, διὰ νὰ ζῇ: καὶ διὰ νὰ γεννᾷ ὁμοίον τε. Θαυμάζει ἔν ὃ νῆς ταῦτα μανθάνων, καὶ χαίρει, καὶ δοξάζει τὸν Ποιητὴν ὅπῃ εἶναι περισσότερον θαυμαστός ἐν τοῖς ἐλαχίστοις, παρὲς ἐν τοῖς μεγίστοις αὐτῆ ποιήμασι (1). Καθὼς καὶ ἕνας τεχνῖτης, περισσότερον θαυμάζεται, καὶ ἐπαινεῖται ἀπὸ τῆς φρονίμης, ὅταν δελεύῃ τέχνας λεπτοτάτας, παρὲς ὅταν δελεύσῃ τέχνας χονδράς καὶ μεγάλας· ὅθεν ὁ Πυργοτέλης, περισσότερον ἐθαυμάσθη διὰ τὴν ἔγλυψε τὸν Βασιλέα Ἀλέξανδρον ἐπάνω εἰς ἕνα μικρὸν μαργαρίτην, παρὲς ὁ Φειδίας, ὅπῃ ἔγλυψε τὸν αὐτὸν Ἀλέξανδρον ἐπάνω εἰς ἕνα μάρμαρον μεγάλον· καὶ θαυμασιώτερος ἐσάθη ὁ νεώτερος ἐκεῖνος ὠρολογομαΐστωρ, ὅπῃ μέσα εἰς μίαν μικρὰν πέτραν δακτυλίδι κατασκεύασεν ἕνα ὠρολόγιον (2) παρὰ ὅλοι οἱ ἄλλοι, ὅπῃ κατασκευάζουσιν ὠρολόγια μεγέθους μεγάλα.

Πῶς ὁ Νῆς δοξάζει τὸν Θεόν, μὲ ὅλα τὰ Κτίσματα.

Οὐ μόνον δὲ αὐτὸς δοξάζει καὶ μεγαλύνει τὸν Ποιητὴν καὶ φι-

πρίπειαν τῆς μονοθείας· καὶ δεύτερον, τῆτο ἐποίησεν ὁ Θεός, ὅχι διὰ νὰ μεγαλύνῃ περισσότερον τὸν Κόσμον τε, μὲ τὴν μεγαλοπρεπέειαν τῆς ὁμοκατός τε.

(1) Αἱ ὅ καὶ κοινῶς ἄδεται παρὰ πᾶσιν ὅτι, ἀπὸ ἐκείνης ὅπῃ κατὰ γίνονται εἰς τὴν ἀνατομίαν, καὶ περιεργάζονται τὰ πολυειδῆ καὶ διάφορα μέλη καὶ μέρη τῶν σωμάτων, τὰ κατασκευαζόμενα ὑπὸ τῆς δημιουργίας, διὰ ἐνεργείας καὶ χρήσεως πολυειδέως τε, καὶ διαφορῆς, ἀπὸ τῆς τοιούτου λέγω, ἢ ἑδῆς, ἢ πολλὰ ὀλίγοι εὐρίσκονται ὅπῃ νὰ ἀρνήθω τὴν ὑπαρξὴν τῆς δημιουργίας Θεοῦ, καὶ νὰ γένων ἄθεοι.

(2) Καθὼς ἕνα τοῖτον δακτυλίδιον ἐφόρει εἰς τὴν δεξιάν τε Κάρσλος ὁ πέμπτος καὶ ἐσεμνύνετο εἰς αὐτὸ τόσον, ὅσον ἐσεμνύνετο καὶ εἰς τὸ σῆπτρον ὅπῃ ἐβράσαζε μὲ τὴν αὐτὴν δεξιάν, μιᾶς μεγίστης αὐτοκρατορίας. (σελ. 122. τῷ α. τόμ. κατὰ Ἀβραάμ τῆς Προκοπίου.)

λόσοργον Πατέρα τῶ σύμπαντος Κόσμου, ὅς τις ἐκ τῶ πληρώματος τῶν οἰκείων ἀγαθῶν παρήγαγε τόσας χιλιάδας χιλιάδων, καὶ μυριάδας μυριάδων, καὶ μυλλιώνια μυλλιωνίων, Κτισμάτων, νοητῶν, αἰσθητῶν, ἐμψύχων, ἀψύχων, λογικῶν, ἀλόγων, κεκοσμημένων μετὰ τὴν ποικιλίαν ἑστιῶν, δυνάμεων, ὀργάνων, ἐνεργειῶν, τελειότητων, ἀλλὰ πληρέμενος ἀπὸ ἑνα, διὰ τὸ νὰ εἰπῶ ἔτι, πλήρωμα πανευφροσύνης χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, δὲν εὐχαριεῖται νὰ τὸν δοξάζῃ μόνος αὐτός, ἀλλὰ ὡς ἄρχων διοριθεὶς πάσης τῆς αἰσθητῆς Κτίσεως, συναθροίζει καὶ ὅλα τὰ εἰς αὐτὸν δελεούμενα Κτίσματα, καὶ χορὸν ἑνα παναρμόνιον μετὰ αὐτὰ συνησάμενος, καὶ δοξάζωντας αὐτὸς πρῶτον, παρακινεῖ καὶ ταῦτα μετὰ μίαν γλαφυράν προσωποποιῶν, νὰ συνδοξάζουν μετὰ αὐτὸν, καὶ νὰ ὑμνολογῶσι τὸν Ποιητὴν τῆς· Τώρα μὲν φωνάζωντας εἰς αὐτὰ μετὰ τῆς τρεῖς Παίδας· „Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα· „Κυρίε τὸν Κύριον, ὑμνεῖτε, καὶ ὑπερυψώσε εἰς πάντας τὰς αἰῶνας·“ τώρα δὲ, μετὰ τὸν θεῖον Δαβὶδ· „Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον (α)“.

Ἐπιθυμῶντας δηλ. καὶ βιάζωντάς τε νὰ λάβω καὶ αὐτὰ διανοίας, καὶ γλώσσας, καὶ λόγους, διὰ τὸ νὰ κηρύττωσι εἰς ὅλους τὴν παντοδύναμον δύναμιν, τὴν ὑπεράγαθον ἀγαθότητα, καὶ τὴν ὑπέροσον σοφίαν, ὅπως ἐξεκένωσεν εἰς αὐτὰ ὁ τέτων τεχνίτης· ἔμνον ὡς δημιουργήσας αὐτὰ ἐκ τῶ μη ὄντος εἰς τὸ εἶναι, καὶ δὲς ὑπαρξιν εἰς τὰ πρὶν μὴ ὑπάρχοντα· ἀλλὰ καὶ ὡς ἀεγνάως χορηγῶν αὐτοῖς πάντα τὰ ἀναγκαῖα μέσα, καὶ συντηρητικὰ τῆς δοξείας ταύτης ὑπάρξεώς των, καὶ χαριζόμενος εἰς αὐτὰ μίαν ἀπόλαυσιν πανευδαίμονα.

Πόσον ὁ Νῆς χαίρει ὅταν θεωρῇ τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν.

Μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως, ὦ πόσον χαίρει! ὦ πόσον σκιρτᾷ! καὶ ὦ πόσον δοξάζει ὁ Νῆς τὸν ἀρχιτέκτονα, καὶ πάνσοφον ἀρι-

στοτέχνην τῶ Θεοῦ! ὅταν ἐπιστραφῇ εἰς τὴν θεωρίαν τὴν ἐδικήν τε, γενόμενος παραδόξως αὐτὸς ἑαυτοῦ, καὶ θεατῆς ἐν ταυτῷ, καὶ θεάτρον· καὶ νοῶν, καὶ νοόμενος· καὶ σοχαδῇ πῶς, ἀναμέσον ὅλων τῶν Κτισμάτων τῶ σύμπαντος Κόσμου, αὐτὸς μόνος ἐπλητίσθη μετὰ περισσότερα χαρίσματα, καὶ ἐδοξάσθη, καὶ ἐτιμήθη ὑπὲρ Ἀγγέλους, καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ἐν τῷ αἰσθητῷ τέτῳ Κόσμῳ κτίσματα. Ἐτιμήθη γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ Ἀγγέλους, διὰ τὸ οἱ Ἀγγελοὶ καθὼς δὲν εἶναι ἡνωμένοι μετὰ σῶμα, ἀκολέθως ἡδὲ πνεῦμα ζωοποιὸν τῶ σώματος ἔχουσι, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης μέγαν Γρηγόριον· ὁ δὲ Νῆς, μετὰ τὸ νὰ ἦναι συνδεδεμένος σώματι, ἐπομένως ἔχει καὶ πνεῦμα ζωοποιὸν τῶ ἐδικῷ σώματι· ἐτιμήθη καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ αἰσθητὰ ζῶα, καὶ κτίσματα.

Διὰ τὸ μόνος ὁ Νῆς ἐκτίσθη κατ' εἰκόνα, καὶ κατ' ὁμοίωσιν τῶ ἰδίου Κτίσε· διὰ τὸ ὁ Νῆς εἶναι Ἀρχων, καὶ Βασιλεὺς, ὅλης τῆς παμμεγίστης ταύτης σφαίρας τῶν ἐπιγείων κτισμάτων· καὶ διὰ τὸ ὁ Νῆς εἶναι δεκτικὸς καὶ χωρητικὸς τῆς αἰδίου μακαριότητος· ἐπεὶ αὐτὸς ἔχει φυσικὴν ἐπιτηδεϊότητα, καὶ εἰ μόνον θελήσῃ νὰ φυλάξῃ τὰς ἐντολάς τῶ Δημιουργῆς, ἡμπορεῖ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τὸ πρωτότυπον αὐτοῦ, καὶ νὰ γένῃ προαιρετικῶς κατὰ χάριν, ἐκεῖνο ὅπως εἶναι ὁ Δημιουργὸς τῶ Θεοῦ κατὰ φύσιν· ἢτοι ἡμπορεῖ νὰ θεωρῇ, καὶ νὰ γένῃ Θεός· καθὼς ταῦτα πάντα σοχαζόμενος, ὁ διορατικὸς ἐκεῖνος Νῆς τῶ Προφήτε Δαβὶδ, ἔλεγε περὶ τῆς μεγαλοπρεπῆς ἀξίας τῶ ἀνθρώπου· „Δόξη καὶ τιμὴ ἔσεφάνωσας αὐτὸν, καὶ κατέσκησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πρόβατα, καὶ βόας ἀπάσας, ἔτι δὲ καὶ τὰ Κτήνη τῶ πεδίου, τὰ πετεινὰ τῶ Οὐρανοῦ, καὶ τὰς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, τὰ διαπορευόμενα τρεῖβας θαλασσῶν (α)“.

Πῶς ἡ θεωρία τῶν Κτισμάτων ἐν ταῖς Γραφαῖς ποιμαίνεται.

Εἰς τὰς λόγους λοιπὸν τέτες τῆς Κτίσεως ἅς ἀδολεσχῇ ἡ Ἱεράτης ψυχὴ, εἰς ἀγαπᾷ νὰ χαροποιῇ τὸν νῦν της, καὶ νὰ ἰδύνη τὴν καρδίαν της, μετὰ τὴν μελέτην καὶ θεωρίαν αὐτῶν. καὶ τὰ μὲν νοητὰ Κόσμος, ἡτοι τῶν ἐννέα ταχυμάτων τῶν Ἀγγέλων τὰς λόγους, ἅς τὰς μανθάνῃ ἀπὸ τὸν Ἀγγελόναν, καὶ φιλάγγελον Διονύσιον, τὸ πετεινὸν ἐκεῖνο τῷ Οὐρανῷ, (καθὼς τὸν ὀνομάζει ὁ Θεὸς Χρυσόσομος.) καὶ ἀπὸ τὰς τῷ Διονυσίῳ χολασκίας. τῷ δὲ αἰσθητῷ Κόσμῳ τὰς λόγους, ἅς τὰς μανθάνῃ ἀπὸ τὰς θείας Πατέρας, τὰς ἐρμηνευτὰς τῆς ἐξαήμερας, καὶ μάλιστα τὸν μέγαν Βασίλειον, τὸν τρανώσαντα τὴν φύσιν τῶν ὄντων. ἐπειδὴ λέγει ὁ ἅγιος Ἰσαάκ: „Ὅτι ἡ θεωρία τῶν υἱῶν τῷ μυσηρίῳ τῆς πίσεως συγκεκολλημένη ἐστίν, καὶ ἐν τῷ λειμῶνι τῶν Γραφῶν ποιμαίνεται (α).”

(α) Ἐπιστολ. Δ. σελ. 567.

(1) Σημειῶσαι, ὅτι, διὰ τῆτο εἶπεν ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, ὅτι ἡ θεωρία τῶν υἱῶν τῷ μυσηρίῳ μετὰ τῆς πίσεως, ποιμαίνεται ἐν τῷ λειμῶνι τῶν γραφῶν, διὰ νὰ μᾶς φανερώσῃ ὅτι, αἰσῶς τινὰς θεωρῶντας τὰς ἐν τῇ Κτίσει νοητὰς λόγους, εὐρίσκει τινὰ ὅπῃ τῷ φαίνονται πῶς εἶναι ἐναντία εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, ἢ ἄτοπα, ἢ ἀνωφελῆ, καὶ ἄχρηστα, πρέπει νὰ μὴ διαβάλλῃ διὰ τῆτο τὴν τῷ Θεῷ πρόνοιαν, καὶ δημιουργίαν, ὡς μὴ καλῶς ταῦτα δημιουργήσαντος. ἀλλὰ νὰ τὰ ἀποδίδῃ εἰς τὴν πίσιν. πιστεύοντας δηλ. πῶς ὅλα τὰ κτίσματα, εἶναι μὲν καλὰ, καὶ χρήσιμα καὶ ἐπαφελῆ, καθὼς μαρτυρεῖ ἡ θεία Γραφή: „Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδὲ καλὰ λίαν. (Γέν. α'. 31.)” Αὐτὸς ὅμως δὲν τὰ καταλαμβάνει διὰ τὸ ἀσθενὲς τῷ νοῷ τε. Ἐπειδὴ ἡ Κτίσις, καὶ ἡ Γραφή δὲν εἶναι ἁσύμφωνα, ἀπαγε! ἀλλ' ἔχον μεγάλην συμφωνίαν καὶ ἑνωσιν πρὸς ἄλληλα, εἰς τρόπον ὅπῃ, ἡ Κτίσις εἶναι ἐξήγησις τῆς Γραφῆς, καὶ ἡ Γραφή τῆς Κτίσεως. διὰ τί καὶ τὰ δύο, εἶνα καὶ τοῦ αὐτοῦ αἵτιον ἔχουσι τὸν Θεόν, τὸν τὴν Κτίσιν ποιήσαντα, καὶ τὴν Γραφὴν λαλήσαντα. ὁ δὲ Θεὸς, καθὼς εἶναι καὶ ἀληθὴς εἰς τὰ ἔργα τε, ἔτι εἶναι καὶ ἀληθὴς εἰς τὰ λόγια τε, καὶ ἐναλλάξ. καὶ ὅποιος τὸ ἐναντίον εἴπῃ, εἰς λαμπρὰν ἀντίφασιν περιπίπτει. διὰ τί ὑποδέχεται τὸν αὐτὸν

“Ὅτι ὁ Θεὸς δημιουργῶν τὰ ὄντα, ἔξω ἑαυτοῦ ἐγένετο.

Ἀλλὰ καὶ τὸ γλαφυρὸν ἐκεῖνο καὶ ὑψηλὸν νόημα, καὶ ὁ λόγος ὅπῃ ἀναφέρει ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης φωστὴρ Γρηγόριος εἰς τὴν καινὴν Κυριακὴν, ποίαν χαρὰν δὲν ἐκχέει εἰς τὸν νῦν, καὶ αἰς τὴν

ἐν ταύτῃ πᾶς ἀληθεύει καὶ ψεύδεται.) Ἐτὶ παρακάτω αὐτὸς ἑαυτὸν ἐρμηνεύει ὁ θεὸς Ἰσαάκ λέγων: „Καὶ οἱ μὴ καταλαμβάνοντες ὑπὸ τῆς γνώσεως λόγοι, δεκτοὶ, διὰ τῆς πίσεως ὑφ' ἡμῶν γίνονται.”

Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος τῆτο τὸ ἴδιον μᾶς διδάσκει, συμβαλὴν ἡμῖν τοιαύτην περὶ τῶν τῆς Κτίσεως λόγων παραδίδας ἐν τῇ περὶ Θεολογίας Β. λόγῳ: „Πίσις δὲ ἀγέτω πλέον ἡμᾶς, ἢ λόγος· εἴπερ ἔμαθες τὸ ἀσθενὲς ἐν τοῖς ἐγγυτέρῳ, καὶ λόγον ἔγνωες τὸ γινῶναι τὰ ὑπὲρ λόγον, ἵνα μὴ παντελῶς ἐπίγειος ἦς, ἢ περιγίγειος· ἀγνοῶν καὶ αὐτὸ τῆτο τὴν ἄνοιαν.” Καὶ λόγῳ εἰς τὸ Πάχλα λέγει ὁ αὐτὸς Θεολόγος· ὅτι εἶναι καὶ μέτρον τῆς καταλήψεως. καὶ ἄλλα μὲν ὁ νῦν καταλαμβάνει, ἄλλα δὲ ἐκ καταλαμβάνει. „Τῶν τῷ νῦν κινήματων τε καὶ δογμάτων, τῶν καλῶς ἀνοιγομένων, καὶ κλεισμένων ἐκ θεωρίας· ἐπειδὴ μέτρον ἐστὶ καὶ καταλήψεως.”

Τῆτο γὰρ οἱ τῷ νῦν καιρῷ μεμωραμένοι φιλόσοφοι ἀγνοήσαντες, τῆς εὐσεβῆς πίσεως ἐξετράπησαν· καυχώμενοι γὰρ, ὅτι μετὰ τὴν ἀγχινοίαν τας καταλαμβάνουσιν ὅλες τὰς λόγους τῆς Κτίσεως, καὶ μὴ σέργοντες νὰ ὁμολογήσιν, ὅτι εἶναι καὶ πολλὰ ἐν τῇ Κτίσει, ἀνώτερα τῆς ἑαυτῶν καταλήψεως. μᾶλλον δὲ τὰ περισσότερα ὡς λέγει ὁ Σειράχ: „Τὰ πλεονα τῶν ἔργων αὐτῶν, ἐν ἀποκρύφους.” (Σειρ. ιζ'. 21.) Καὶ πάλιν. „Πολλὰ ἀπόκρυφα εἰς μέγαν ἄβυσσον· ὅλγχα γὰρ ἐφράκαμεν τῶν ἔργων αὐτῶν.” (Σειράχ μγ'. 32.) Λέγει δὲ καὶ ὁ Σολομών ὁ τὰς λόγους τῶν Κτισμάτων ὑπὲρ πάντας γνωρίσας: „Καὶ εἶδον σύμπαντα τὰ ποιήματα τῷ Θεῷ, ὅτι, ἐδυνάσεται ἄνθρωπος τῷ εὐρεῖν σὺν τῷ ποιήματι τὸ πεποιημένον ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὅσα ἂν μοχθήσῃ ἄνθρωπος τῷ ζητῆσει, καὶ ἐχ' εὐρήσει· καί γε ὅσα ἂν εἴποι σοφὸς τῷ γινῶναι, ἐδυνάσεται τῷ εὐρεῖν.” (Ἐκκλ. ι' 17.) Ταῦτα λέγω, μὴ θέλοντες νὰ ὁμολογήσιν τῷ νῦν καιρῷ οἱ σοφοί, ἢ τὴν θείαν Πρόνοιαν ὡς ἄστορον καὶ κακὴν διαβάλλουσιν, ἢ καὶ τελείως εἰς ἀσέβειαν ἐκκλίνουσιν. ὅθεν πρέπει νὰ αἰχμαλωτίζον κάθε τας νόημα ὑποκάτω εἰς τὴν ὑπακοὴν τῷ Χριστῷ, λογισμὰς καταιρῶντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαίρομενον κατὰ τῆς γνώσεως τῷ Θεῷ, ὡς λέγει ὁ Παῦλος.

Καὶ τῆτο δὲ ἀκόμη προσσημειώμεν ὡς ἀναγκαῖον, ὅτι ὅσοι εἶναι ἀτελεῖς, καὶ ἐμπαθεῖς, καὶ δὲν ἔφθασαν ἀκόμη εἰς τελειότητα καὶ ἀταξίαν,

καρδίαν; λέγει γὰρ ὁ Θεολόγος ἔτος ἐκεῖ, ὅτι δημιουργῶν ὁ Θεὸς τὸν Κόσμον, εἰς τὰς ἑξ ἡμέρας, ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἀγάπην ὅπῃ εἶχεν εἰς τὸ νὰ τὸν δημιουργήσῃ, ὥσάν νὰ εὐγῆκεν ἑξω ἑαυτῶ καὶ εἰς τὴν ἐβδόμην καταπαύσας, ἦλθεν εἰς τὸν ἑαυτόντα· καὶ βεβαίῳ τῷτο ἀπὸ τὸν λόγον τῷ μεγάλῃ Διουσιβί τῷ Ἀρεοπαγίτῃ λέγοντος (α): „Τολμητέον δὲ καὶ τῷτο ὑπὲρ ἀληθείας εἰπεῖν, „ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ πάντων αἴτιος, τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ τῶν πάντων

(α) Ἐν κεφ. δ' περὶ θεῶν ὀνομάτων.

ἔτοι πρέπει νὰ μελετῶν, καὶ νὰ καταγίνωνται εἰς τὰς ἀφηρημένους, καὶ αὐτὰς λόγους τῶν ὄντων, ὅποια εἶναι τὰ μεταφυσικὰ, ἢ καὶ τὰ μαθηματικὰ καὶ νὰ φυλάττωνται νὰ μὴ καταγίνωνται εἰς τὰς λόγους τῆς φύσεως τῶν σωμάτων, καὶ μάλιστα εἰς τὰς περὶ μορίων ζώων, καὶ τῶν ἀνθρώπων· διὰ τὴν μετὰ τὸ νὰ εἶναι ἐμπαθεῖς, πρὸς τῷ ὅτι αὐτῶν νὰ θεωρήσῃ γυμνὰς, καὶ αὐτὰς, καὶ πνευματικὰς τὰς λόγους, τὰς κεκρυμμένους ἐν τοῖς αἰσθητοῖς σχήμασι καὶ κάλλεσι τῶν φυσικῶν σωμάτων, προλαμβάνει τὸ πάθος, καὶ ἡ φαντασία ἢ ἄλογος, καὶ σχηματίζει ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν τὰς λόγους τῆς φύσεως ἐμπαθῶς. Ὅθεν ἀντὶ νὰ συλλέξῃ ὁ νῦν αὐτῶν ἐκ τῆς φυσικῆς θεωρίας, γινώσκῃ καὶ λόγους πνευματικὰς, συλλέγει σχήματα μόνον καὶ πάθη, καὶ ἐμπαθῶς εἶδωλα· αὐτὴ νὰ ἀναβῇ διὰ τῆς Κτίσεως εἰς τὰ νοητὰ καὶ ἀφθάρτα κάλλη τῆς Κτίσεως, καὶ ἐκεῖνα νὰ θαυμάζων, νὰ ἀγαπῶν, καὶ νὰ ἐντροφῶν, ἐν ἀπομένῃ θαυμάζοντες καὶ ἐντροφῶντες, τὰ φθαρτὰ κάλλη τῆς Κτίσεως, καὶ κατὰ τῷτο λατρεύει ἡσέδον τὴν Κτίσιν, παρὰ τὸν Κτίσαντα· καθὼς πολλοὶ, καὶ παλαιοὶ, καὶ νεώτεροι φυσικοὶ, ἐλεεινῶς τῷτο ἔκαθον, καὶ καθημερινῶς τὸ παθαίνουσιν.”

Ἐτὶ τὸ ἀποφασίζει ὁ Θεοφόρος Μάξιμος λέγων: „Καλὸν ἐστὶ πρὸς τῆς τελείας ἕξεως, μὴ ἀπτεσθαι ἡμᾶς τῆς φυσικῆς θεωρίας· ἵνα μὴ λόγους ἐπιζητῶντες πνευματικὰς ἐκ τῶν ὁραμένων Κτισμάτων, καὶ λάθωμεν πάθη συλλέγοντες· πλέον γὰρ ἐν τοῖς ἀτελεῖσι δυναστεύει πρὸς τὴν αἴσθησιν τὰ φαινόμενα σχήματα τῶν ὁραμένων, ἢ πρὸς τὴν ψυχὴν οἱ κεκρυμμένοι ἐν τοῖς σχήμασι λόγοι τῶν γεγονότων.” (κεφ. πέ τῆς δ. ἑκατοντάδ. τῶν Θεολογικ.) Ἄλλα καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν πειρασμῶν, πρέπει νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὴν φυσικὴν θεωρίαν, καὶ νὰ συσέλωμεν τὸν νῦν μας μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας (ὡς εἶπομεν ἐν τῷ περὶ φυλακῆς καρδίας) ταυτὸν εἰπεῖν νὰ συσέλωμεθα εἰς τὸν ἑαυτόν μας, καὶ διὰ τῷ ἑαυτῷ μας νὰ τρέχωμεν εἰς τὸν Θεὸν [διὰ τῆς προσευχῆς, καὶ ἐπικλήσεως, τῶ ὀνόματός τε· διὰ νὰ νικήσωμεν τοιαυτοτρόπως τὸν ἔχθρον, τὸν πολεμῆντα ἡμᾶς, καθὼς καὶ τῷτο λέγει ὁ αὐτὸς θεὸς Μάξιμος. (ἐν κεφ. πβ. τῆς ἀναγνώσεως ἐκατοντάδος.)

ἡ ἐρωτῇ, δι' ὑπερβολὴν τῆς ἐρωτικῆς ἀγαθότητος, ἕξω ἑαυτῷ γίνεσθαι, ταῖς εἰς τὰ ὄντα προνοαῖς, καὶ οἷον ἀγαθότητι καὶ ἀγαπήσει, καὶ ἐρωτῇ θέλγεται· καὶ ἐκ τῷ ὑπὲρ πάντα, καὶ πάντων ἐξηρημένῃ, πρὸς τὸ ἐν πᾶσι κατάγεται, κατ' ἐκστατικὴν ὑπερβάσιον δύναμιν, ἀνεκφοίτητον ἑαυτῷ. ἄλλα καὶ περὶ τὰτα τοσαῦτα.

Ε'. Τόπος τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν εἶναι οἱ λόγοι τῆς Ἐυσάρκῃ Οἰκονομίας.

Ε'. Εἰς τὰς λόγους δὲ πάλιν τῆς Ἐυσάρκῃ Οἰκονομίας τῷ Κυρίῳ, ποῖον θαυμασμόν; καὶ ποῖαν ἐκπληξιν δὲν λαμβάνει ὁ νῦν; καὶ ἀκολέθως ποῖαν ἡδονὴν; καὶ ποῖαν χαρὰν δὲν εὐρίσκει, ἀνάλογον μετὰ τὸν τοιοῦτον θαυμασμόν, καὶ τὴν ἐκπληξιν; καὶ εἶναι δυνατόν ποτε νὰ σοχαθῇ ὁ νῦν; πῶς ὁ ἀειὼν, ἐκ τῷ ἀεὶ ὄντος ὑπὲρ αἰτίαν καὶ λόγον; πῶς ὁ μοιγενὴς καὶ ἀγαπητὸς, καὶ ὁμοούσιος ἐκεῖνος Υἱὸς, ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τῷ Πατρὶ; πῶς ὁ προαιώνιος ἐκεῖνος λόγος, δι' ὃ τὰ πάντα ἐγένετο; καὶ ὁ ἐκ Θεῶ ἀληθινῷ, ἀληθινὸς Θεός, ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων κατεδέχθη νὰ γένῃ ἄνθρωπος, νὰ φανερωθῇ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ νὰ συναναστραφῇ μετὰ τὰς ἀνθρώπους, καὶ νὰ μείνῃ εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην καὶ τὸν σοχασμόν, ὅλος ἑαυταμβος, καὶ ὅλος πασίχαρος; καὶ μάλιστα ὅταν σοχαθῇ, πῶς τῷτο ὅλον γέγονε διὰ τὴν ἐδικήν τε ἀγάπην; καὶ ὅλων ὁμῶς τῶν ἀνθρώπων; Ὅυτω γὰρ ἡγάπησέ, φησιν, ὁ Θεὸς τὸν Κόσμον, ὥς τε τὸν Υἱὸν αὐτῷ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν (α) (1).

(α) Ἰωάν. Γ. 16.

(1) Ὅθεν εἶπεν ὁ μακάριος Αὐγουστίνος: „Ὁ Θεὸς μετὰ τὴν ἀγάπην ἤρχεται εἰς τὰς ἀνθρώπους καὶ γίνεται ἄνθρωπος· ὁ ἀόρατος Θεὸς διὰ μέσση τῆς ἀγάπης ἐγένετο ὁμοῖος μετὰ τὰς δέλας τε καὶ μετὰ τὴν ἀγάπην πληγώνεται διὰ τὰς ἀνομίας μας.” (ἐγχειρίδ. κεφ. κβ.) Καὶ πάλιν: „ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἀγάπην, ἔπεμψε τὸν υἱόν τε διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὰς δέλας, ἔπεμψε καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα διὰ νὰ υἰοθετήσῃ τὰς δέλας· καὶ τὸν μὲν υἱὸν ἔδωκεν εἰς τιμὴν τῆς ἐξαγορᾶς μας. τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς προνόμιον τῆς ἀγάπης μας, καὶ τὸν αὐτόν τε φυλάττει εἰς κληρονομίαν τῆς υἰοθεσίας μας· ὁ Θεὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐγένετο ἄνθρωπος, διὰ νὰ ἦναι ὁ

καθορᾶται, καὶ ἐκ καταβαίνει τὸ ὕψος! πῶς θεότης ἀνθρωπίνῃ συμπλακείσα φύσει, καὶ τῆτο γίνεται, καὶ ἐκείνὸς ἐστὶ! (α)."

Αὐτὴν τὴν ἰδίαν αἰτίαν δέλων ἐκ μέρους νὰ φανερώσῃ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ὑψιγορεῖ ἐν τῷ εἰς τὰ γενέθλια λόγῳ: „Τίς ἔπλετος τῆς ἀγαθότητος; τί τὸ περὶ ἐμὲ τῆτο μυζηρίον; μετέλαβον τῆς εἰκόνης καὶ ἐκ ἐφύλαξα· μεταλαμβάνει τῆς ἐμῆς σαρκὸς, ἵνα καὶ τὴν εἰκόνα σώσῃ, καὶ τὴν σάρκα ἀθανάτισῃ, δευτέραν κοινωνεῖ κοινωνίαν, πολὺ τῆς προτέρας παραδοξότεραν· ὅσῳ, τότε μὲν τῷ κρείττονος μετέδωκε, νῦν δὲ μεταλαμβάνει τῷ χειρόνους· τῆτο τῷ προτέρῳ θεοειδέσσετον· τῆτο τοῖς νῦν ἔχουσιν ὑψηλότερον." Διὰ τῶν λόγων γὰρ τάτων μεγαλιτέραν δηλοῖ τὴν ἐνσάρκωσιν τῷ Θεῷ λόγῳ, τῆς πρώτης τῶν ἀνθρώπων δημιουργίας· ἀρμόζει δὲ εἰς τῆτο καὶ τὸ τῷ Ἀββᾷ Ἰσαὰκ λόγιον τῷτο: „Αὐτὴ ἡ χάρις ἐστὶν ἡ μειζότερα, ἡ μετὰ τὸ ἀμαρτήσαι ἡμᾶς, ἀναστῆσαι· ὑπὲρ ἐκείνην, ὅτε καὶ ἡμεῖς, καὶ παρήγαγεν ἡμᾶς εἰς κτίσιν (α). Καὶ Μακάριος δὲ ὁ Φιλαδελφείας, ὁ καὶ χρυσοκέφαλος καλούμενος: „Τῷ τὸν Κόσμον ὅλον ποιῆσαι, φησὶ, τὸν Θεόν, καὶ ἐκ τῷ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγεῖν, τὸ σάρκα λαβόντα παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ σαυρὸν ὑπομεῖναι, πολλῶ μείζον ἐστὶ· κακεῖνα μὲν γὰρ, ἀφ' ἧς δύναμει καὶ φιλανθρωπίας, τῆτο δὲ, πολὺ πλέον (β)."

Ὅτι τέσσαρα προσόντα τῷ Θεῷ ἐν τῷ μυζηρίῳ τῆς ἐνσαρκώσεως θεωρεῖνται.

Εἶναι δυνατόν, λέγω, νὰ θεωρήσῃ ὁ νῆς μέσα εἰς τὸ μυζηρίον τῆτο τῆς ἐνανθρωπήσεως, μίαν ἄκραν ἀγαθότητα, μίαν ἄκραν σοφίαν, μίαν ἄκραν δικαιοσύνην, καὶ μίαν ἄκραν δύναμιν τῷ Θεῷ, καθὼς λέγει ὁ Θεοφόρος Μαξιμὸς (γ) καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος (δ): Καὶ νὰ μὴν γεμίσῃ ἀπὸ μίαν ἀγαθότητα ἀρρήτων;

(α) Λόγ. Ε. σελ. 395.

(β) Λόγ. εἰς τὴν ἀνάστασιν τῷ Χριστῷ.

(γ) Ἐν Κεφ. Μ. καὶ ΜΑ. τῆς 5. ἑκατοντάδ. τῶν θεολογικ.

(δ) Κεφ. ΚΓ. τῷ κατηχητικ.

Ἡ μὲν γὰρ ἀγαθότης τῷ Θεῷ ἐφάνη, ὅτι τὸ οἰκεῖον ἐπαρέβλεψε πλάσμα, συντριβέν, ὑπὸ τῷ Διαβόλῳ· ἀλλ' εὐσπλαγχνισθεῖς, αὐτὸ ἀνέπλασεν· ἡ δὲ σοφία, ὅτι τὸν τρόπον τῆς ἀναπλάσεως καὶ ἰατρείας ἐπενόησεν· ἡ δὲ δικαιοσύνη, ὅτι ἐτυραννικῶς ἐποίησε τὴν σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ θεληματικῶς ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, καὶ τῷ Διαβόλῳ κατεχομένῳ· ἡ δὲ δύναμις, ὅτι δὲν ἀτόνησεν εἰς τὸ νὰ τελειώσῃ τὴν τοιαύτην τῶν ἀνθρώπων ἀνάπλασιν, καὶ σωτηρίαν.

Ὅτι διὰ τὸ μυζηρίον τῆς Ἐνσάρκου Οἰκονομίας ἐγίναν τὰ ὄντα πάντα, αὐτὸ δὲ, δὲν ἐγίνε διὰ καὶνένα τέλος.

Τί λέγω; πῶς νὰ μὴ χαρῇ ὁ νῆς ὅταν σοχαδῇ, πῶς τὸ μυζηρίον τῆτο, εἶναι τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ὅλα τὰ κτίσματα, καὶ ἀπὸ τῷ αἰῶνος προωρίσθησαν, καὶ ἐν χρόνῳ ἐκτίσθησαν, καὶ νοητὰ καὶ αἰσθητὰ, αὐτὸ δὲ, διὰ καὶνένα τέλος, ἔτε ἀπ' αἰῶνος προωρίσθη, ἔτε ἐν χρόνῳ ἐγενετο; ἔτω γὰρ ὁ αὐτὸς Θεοφόρος Μαξιμὸς ἐν τῇ ἐξηκοστῇ λύσει τῶν ἀπόρων, ὑψιγορεῖ πάντῳ θεολογεῖ. „Τῆτό ἐστι τὸ μέγα, καὶ ἀπόκρυφον μυζηρίον· τῆτό ἐστι τὸ μακάριον· δι' ὃ τὰ πάντα συνέζησαν τέλος· τῆτό ἐστι ὁ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων προεπινοήμενος θεῖος σκοπός, ὃν ὀρίζοντες εἶναι φαιμέν, προεπινοήμενον τέλος, ὃ ἕνεκα μὲν, τὰ πάντα, αὐτὸ δὲ, ἕνεκα ἕνεκα· (1) Πρὸς τῆτο τὸ τέλος ἀφορῶν, τὰς τῶν ὄντων ὁ

(1) Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι τῆτο νοεῖται κατὰ τὸ προηγούμενον θέλημα τῷ Θεῷ, καὶ ἐκ κατὰ τὸ ἐπόμενον· κατὰ τῆτο γὰρ, τὸ μυζηρίον τῆς ἐνσαρκώσεως ἐγένετο καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν ἀνάπλασιν καὶ σωτηρίαν· ὅτι δὲ εὐδοκία, καὶ προηγούμενον θέλημα τῷ Θεῷ, ἢ ἡ ἐνανθρωπήσις, καὶ δι' αὐτὴν ἐκτίσθησαν πάντα τὰ ὄντα αἰσθητὰ καὶ νοητὰ, παρίσχησι καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος (λόγ. εἰς τὰ θεοφάν.) καὶ ἐγὼ ἱκανὰ σημειώσα περὶ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ εἰς τὸν α. τόμον ἐκ τῶν τριῶν δηλ. τῶν ἀπάντων συγγραμμάτων τῷ αὐτῷ Πατρὶ, ὅπως ἐσάλησαν διὰ νὰ τυπωθῶν· πλὴν τὸ ῥητὸν τῆτο τῷ ἁγίῳ Μαξίμῳ, (ὅπως ὕστερον εἶπον) ἐπισφραγίζει, καὶ φανερώς ἀποδεικνύει πάντα ὅσα εἶπον ἐκεῖ.

„Θεὸς παρήγαγεν ἑσίας, τὸτο κυρίως ἐστὶ τὸ τῆς Προνοίας, καὶ τῶν προνοημένων πέρας, καὶ ὁ εἰς τὸν Θεὸν ἡ τῶν ὑπ' αὐτῷ πεποιτημένων ἐστὶν ἀνακεφαλαιώσις. τὸτό ἐστι τὸ πᾶντας περιγράφον

Σημειῶ δὲ καὶ τὸτο ἐνταῦθα, ὡς εἰδήσεως ἄξιον, καὶ ποθητὸν παρὰ τοῖς Φιλολόγοις, ὅτι τὸ μυσῆριον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀπεκαλύφθη εἰς τὰς Προπάτορας εὐθὺς μετὰ τὴν παράβασιν τῆς τῷ Θεῷ ἐντολῆς· δι' ἐκείνων τῶν λόγων, ὡς εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ὄφιν, τέτρεσι τὸν Διάβολον: „Καὶ ἔχθραν θήσω ἀναμέσον τῷ σπέρματός σου, καὶ ἀναμέσον τῷ σπέρματός τῆς γυναικὸς· αὐτόσσε τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτῷ πτέρυναν.” (Γέν. γ'. 15.) Ὅπερ, σπέρμα γυναικὸς ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται, ὡς μὴ γεννηθεὶς ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς· ὅς τις ἐτήρησεν, ἥτοι συνέτριψε τὴν κεφαλὴν· εἶτε τὸν θάνατον, εἶτε τὴν ἀμαρτίαν, εἶτε τὴν δύναμιν τῷ Διαβόλῳ· καθὼς ἔτις ἐνόησαν τὸ ῥήγον ὁ Αὐγεῖνος, ὁ Ἀμβρόσιος, καὶ ἄλλοι Πατέρες πολλοί· διὰ τὸτο καὶ ὁ Ἀδάμ ὅτε ἦτον λελυπεμένος, διὰ τί ἐνόμιζεν, ὅτι κατὰ τὴν ἀπειλήν ὅτε τὰς προείπεν ὁ Θεός: „Ἡ δ' αὖ ἡμέρα φάγητε αὐτῷ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.” (Γέν. β'. 17.) παρευθὺς ἔμελλον νὰ ἀποθάνεν· ὁ δὲ τὸτο λέγων, λελυπεμένος Ἀδάμ, εὐθὺς ὅτε ἤκουσε τὸν ἀνωτέρω λόγον, ὅτε εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ὄφιν, ἐκατάλαβεν αὐτῷ, καὶ ἐχαρτοποιήθη, καλὰς ἐλπίδας λαβὼν, ὅτι δὲν ἔχει νὰ ἀποθάνῃ παρευθὺς ἀλλ' ἔχει νὰ ζήσῃ, καὶ νὰ τεκνογονήσῃ, καὶ ὅτι ἔχει ποτὲ νὰ ἐλευθερωθῇ διὰ τῷ σπέρματός τῆς γυναικὸς τε ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῷ ὄφει· ὅθεν ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν τε χαρὰν, ἀνόμασε μετὰ τὴν παράβασιν τὴν γυναῖκα αὐτῷ. Εὐάν· ἥτοι ζῶν· διὰ τὰ δύο αὐτὰ αἴτια Α'. διὰ τί ἔμελλον νὰ γεννηθῶν ἐξ αὐτῆς πάντες οἱ ἄνθρωποι· καὶ Β'. διὰ τί ἐξ αὐτῆς, διὰ τῆς Θεοτόκου ἔμελλε νὰ γεννηθῇ ἡ ὄντως ζωὴ ὁ Χριστός, ὁ μέλλων ζωοποιῆσαι πᾶντας τὰς τεθαρτυμένους: „Καὶ ἐκάλεισε τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτῆς Εὐά (ὅπερ ἐστὶ ζωὴ) ὅτι αὕτη μήτις πάντων τῶν ζώοντων.” (Γέν. γ'. 20.) Εἰμὶ γὰρ ταῦτα συνῆκεν ὁ Ἀδάμ, μᾶλλον δὲ εἶπε·ν, εἰμὶ ταῦτα θεόθεν ἀπεκαλύφθη, πῶς ἦτον ἀρκόδιον νὰ ἀνομάσῃ ζῶν τὴν γυναῖκα τε; μᾶλλον γὰρ ἠμόχε νὰ τὴν ὀνομάσῃ θάνατον, ὡς θανάτῳ πρόξενον γενομένην· εἰδὲ καὶ μετὰ τὰ λόγια ταῦτα τὰ πρὸς τὸν ὄφιν, ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν τῷ θανάτῳ ἀπόφασιν κατὰ τῷ Ἀδάμ, εἰπὼν αὐτῷ: „Γῆ ἡ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει, ἀλλ' ὅμως τὴν ἀπάρασσιν ταύτην ἔδωκεν ὑπὸ ἐπαγγελίαν, καὶ συμμιαν.” Ὅτι ἀνατρέψει αὐτὴν ὁ ἐκ τῷ σπέρματος τῆς γυναικὸς γεννηθεὶς ὁ μέλλων τὸν θάνατον καταργῆται, καὶ τὴν ζωὴν χαρίσασθαι, περὶ οὗ προφήτευσεν καὶ ὁ Ἰᾱβ λέγων: „Καταράσσαιτο αὐτὴν ὁ καταρώμενος τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὁ μέλλων τὸ μέγα κῆτος

κατὰ αἰῶνας, καὶ τὴν ὑπεράπειρον, καὶ ἀπειράκις ἀπείρως προὔπαρχασαν τῶν αἰώνων μεγάλην τῷ Θεῷ βελὴν, ἐκφαίνον μυσῆριον, ἧς γέγονεν Ἄγγελος, αὐτὸς ὁ κατ' ἐπίαν τῷ Θεῷ λόγος γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸν, εἰ θέμις εἰπεῖν, τοῦ ἐνδότεατον πυθμένα τῆς πατρικῆς ἀγαθότητος φανερόν καταστήσας, καὶ τέλος ἐν ἑαυτῷ δείξας, δι' ὃ τὴν πρὸς τὸ εἶναι σοφῶς ἀρχὴν ἔλαβον τὰ πεποιημένα (1)”.

Ὅτι οἱ Ἄγγελοι ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπησιν ἔμαθον τὴν πολυποίκιλον σοφίαν τῷ Θεῷ.

Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν ὁ νῦν νὰ μὴ χαρῇ, καὶ νὰ μὴν εὐφρανθῇ χαρᾷ ἀνεκλαλήτῃ καὶ δεδοξασμένῃ, κατὰ τὸν Κορυφαῖον, ὅταν συλλογιθῇ, πῶς μέσα εἰς τὸ μυσῆριον τὸτο τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ἔμαθον τὴν πολυποίκιλον σοφίαν τῷ Θεῷ διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἕως καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἀσώματοι Ἄγγελοι, τὴν ὁποῖαν προτίτερα δὲν ἐγίνωσκον; καὶ τὸτο δηλοῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγων: „Ἴνα γνωριθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς, καὶ ταῖς ἐξεσφαίς ἐν τοῖς ἐπεφανίοις διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τῷ Θεῷ (α)”. Ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ Νυσσαῖων φωστὴρ Γρηγόριος, ἔτις ὕψιγορεῖ: „Τῷ ὄντι γὰρ, διὰ τῆς Ἐκκλησίας γνωρίζεται ταῖς ὑπερκόσμοις δυνάμεσιν ἡ ποικίλη τῷ Θεῷ σοφία, ἡ διὰ τῶν ἐναντίων θαυματουργήσασα τὰ μεγάλα θαυμάσια· πῶς γὰρ γέγονε, διὰ θανάτου ζωῆς; καὶ δικαιοσύνης, διὰ τῆς ἀμαρτίας; καὶ διὰ κατάρτας, εὐλογία; καὶ δόξης, διὰ τῆς ἀτιμίας; καὶ διὰ τῆς ἀδυναμείας, δύναμις; μόνον γὰρ ἐν τοῖς πρὸ τέττε χρόνοις, τὴν ἀπλήντε, καὶ μονοειδῇ τῷ Θεῷ σοφίαν αἱ ὑπερκόσμοι δυνάμεις

(α) Ἐφεσ. Γ. 10.

„Χειρώσασθαι.” (Ἰᾱβ. γ'. 9.) Καὶ πάλιν· „Οὐ δέδοικας, ὅτε ἡ τοίμας αἰμοί” (ὁ δράκων δηλ.) (Ἰᾱβ. μά. 10.)

(1. Ὅρα καὶ τὴν ἐν τῷ τέλει Ἀπολογίαν ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ Ἀοράτῳ Πολέμῳ σημειωμάτων περὶ τῆς Θεοτόκου.

„ἐγίνωσκον, καταλλήλως ἐνεργῶσαν τῇ φύσει τὰ θαύματα·
 „ἢ ποικίλον ἦν ἐν τοῖς ὁρωμένοις ἔδεν, ἐν τῷ δυνάμιν ἔχουσιν
 „τὴν θείαν φύσιν, πᾶσαν τὴν Κτίσιν κατ' ἐξουσίαν ἐργάζεσθαι...
 „τὸ δὲ ποικίλον τῆτο τῆς σοφίας εἶδος, τὸ ἐκ τῆς πρὸς τὰ ἐν-
 „αντία διαπλοκῆς συνιστάμενον, νῦν διὰ τῆς Ἐκκλησίας σαφῶς
 „ἐδιδάχθησαν· πῶς ὁ λόγος σάξ γίνεται· πῶς ἡ ζωὴ θανά-
 „τω μίγνυται· πῶς τῷ ἰδίῳ μῶλωπι, τὴν ἡμετέραν ἐξιάται
 „πληγὴν· πῶς τῇ ἀδουείᾳ τῆ σαυρῆ, καταπαλαίει τῆ ἀντι-
 „κειμένῃ τὴν δυνάμιν (α)᾽.

᾽Οτι ἐν τῷ μυσηρίῳ τῆς Ἐνσάρκῃ Οἰκονομίας μανθάνει ὁ νῆς, ὅτι αἱ σερήσεις τῆ Χριστῆ, ἐγίναν ἔξεις ἡμῶν· ἢ μίαν ξενότροπον Ἱατρικὴν.

Καὶ διὰ τὰ εἰπῶ μὲ συντομίαν, ἐν τῷ μυσηρίῳ τῆς θείας οἰκονομίας μανθάνει ὁ νῆς, ὅτι αἱ σερήσεις τῆ Χριστῆ, ἐγίναν ἔξεις εἰς ἡμᾶς, καθὼς θεολογεῖ ὁ θεῖος Μάξιμος· ἦγαν ἡ σάρκωσις τῆ λόγῃ· ἔγιναν ἡμῶν θῶσις· ἢ κένωσις ἐκείνη, πλήρωσις ἡμῶν· ἢ συγκατάβασις ἐκείνη, ὑψωσις· τὸ πάθος τε, ἡμῶν ἀπάθεια· ἢ ὁ θάνατός τε, ζωὴ ἡμετέρα· ἢ τῆτο μανθάνοντας χαίρει ἢ ἀγάλλεται. Μᾶλλον δὲ ἐν τῷ μυσηρίῳ τῆτο τῆς θείας οἰκονομίας, μανθάνει ὁ νῆς μίαν θαυμασίην, ἢ ξενότροπον ἐπισήμην Ἱατρικὴν· διὰ τὴν βλέπει εἰς αὐτήν, νὰ μὴν ἰατρεύωνται τὰ ἐναντία μὲ τὰ ἐναντία, καθὼς οἱ νόμοι, ἢ τῶν Ἱατρῶν, ἢ τῶν Φυσικῶν διορίζονται· ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἰατρεύωνται τὰ ὅμοια μὲ τὰ ὅμοια. θεωρεῖ γὰρ, ὅτι διὰ τῆς πτωχείας τῆ Θεῆ λόγῃ, ἰατρεύθη ἡ ἐδική μας πτωχεία· διὰ τῆ πάθῃς αὐτῆς, ἰατρεύθησαν τὰ πάθῃς μας· διὰ τῆ θανάτῃ, ὁ ἐδικός μας θάνατος· ἢ διὰ τῆς αὐτῆς φθορᾶς, ἡ ἐδική μας ἐθεραπεύθη φθορά.

᾽Οτι ὁ Υἱὸς τῆ Θεῆ σαρκωθείς, ἢ ἀποθανὼν· ἔξω ἑαυτῆ ἐγένετο.

Καὶ εἰς ὅλον τὸ ὑπερον, εἶναι δυνατόν ποτὲ νὰ μὴν ἡδυνθῇ, ἢ νὰ μὴν ἀγαλλιάσῃ ὁ νῆς, ὅταν σοχαθῇ πῶς ὁ ἀπαθής, ἢ ἀθάνατος λόγος, ἢ ἐνυπόστατος ἐκείνη ἰδέα, ἢ ἄκρα νόησις τῆ πρὸ αἰώνων γεννῶντος αὐτὸν ἄκρῃ ἢ πρώτῃ Νῆ, κατεδέχθη, ὅχι μόνον νὰ σαρκωθῇ, ἀλλὰ ἢ νὰ κοπιᾷσῃ, ἢ νὰ πεινάσῃ, ἢ νὰ διψήσῃ, ἢ νὰ ὑβριδῇ, ἢ νὰ πάθῃ, ἢ τέλος πάντων νὰ ἀποθάνῃ μὲ ἓνα θάνατον σαυρικόν διὰ τὴν ἐδικήν τε ἀγάπην; „Συνίσχισι γὰρ, „φησὶ, τὴν ἑαυτῆς ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν (α) (Ι).᾽ Ἐγὼ νομίζω, πῶς βεβαίότατα ἔχει, ὅχι μόνον

(α) Ῥωμ. Ε. Ι.

(Ι) Ὅθεν ὁ σοφὸς Φάτιος, ἀξία τῆς τῆ Θεῆ ἀγάπης, καὶ τῆς ἑαυτῆς σοφίας ἐρρητόρευσε, ἐρμηνεύων τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο· „Ἀλλὰ ἢ „καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσι.“ (Ῥωμ. ε'. 3.) φησὶ γὰρ· „Πόθεν καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσι, ὅτι ἐρῶμεν σφόδρα τῆ Θεῆ· ἐρασὴς γὰρ ἅπας „χαίρει ἢ σεμνύνεται, ἡνίκα πάχει ὑπὲρ ἢ ἐρᾷ· ἀλλὰ πόθεν ὁ θεῖος ἔρως ἐκείνος ἐκκέχυται, ἢ ὅλην ἡμῶν περιέλιψε τὴν καρδίαν; ἐκ τῆ „παναγίᾳ Πνεύματος τῆ δοθέντος ἡμῖν· ὥς ὅλον τῆς ἀνθρώπου χάριτος· „ἀλλὰ ἢ χρεώσμεν ὑπερῶν αὐτῆς· κἄν τι δεῖ παθεῖν, μὴ ἀφίστασθαι τῆ „πρὸς αὐτὸν ἔρωτος· διὰ τί; ὁ αὐτὸς ἡμῶν ἡράσθη πρῶτος, ἢ τότε τί „νουν; ἡμῶν ἐχθρῶν, ἢ πολέμιων ὑπαρχόντων. Εἶδες ὑπερβολὴν; εἶδες „πόσον τὸ χρεός; πρῶτος ἢ τὸ ἐτι μείζον· ἐκ ἡράσθη μόνον, ἀλλὰ ἢ „ἡτιμάσθη ὑπὲρ ἡμῶν, ἢ ἐρῶσθίον, ἢ ἐσαυρώθη, ἢ ἐν νεκροῖς ἐλογίσθη „ἢ διὰ τῶν ἀπάντων, τὸν περὶ ἡμᾶς αὐτῆς παρέσχεν ἔρωτα. Ὡ ἔρωτος Ἀγγέλης καταπλήξαντος! ἀνθρώπος εἰς οὐρανὸν ἀνυψώσαντος! ἢ „δαίμονων τυραννίδα καταργήσαντος! τίς ἐρασὴν τοιούτου ἢ φιλεῖ; μᾶλλον δὲ, τίς τι πράξας, ἢ κἰον τῆ τηλικέτης ἔρωτος ἐπιτελέσει; ἢ κἄν „βραχὺ γέν τῆ χρεός ἀποτίσει; κἄν γὰρ μυριάκις ἀποθάνοι, ἢ μέγα εἰ „σύνεργον· ὑπὲρ γὰρ τῆ εὐεργετῆς, ὑπὲρ ἐρασῆς, ἀλλ' ἐκ ὑπὲρ ἐχθρῶν „ἢ πολέμιων, ὥς ἐκείνος ἔπαυε, ἢ ἡμῶν ἔκαστος πάχει Δι' ὃ ἡνίκα πάσχομεν, χαίρειν ὀφείλομεν ἢ σεμνύνεσθαι, ὅτι κἄν βραχὺ γέν, ὑπὲρ τη- „λικέτης ἐρασῆς, ἢ ἡμεῖς παθεῖν τι κατηξιώθημεν.“ (Περὶ τῆ Οἰκουμενικῆς „ἐν τῇ ἐρμ. τῆς πρὸς Ῥωμ.)

νὰ χαρῇ ὁ νῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ χύσῃ ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς τε, γλυκύτατα δάκρυα· ἐπειδὴ, ὁ τόσον ἀγαπητὸς Υἱὸς τῆ Θεοῦ, ἀπὸ τῆς ὑπερβολικῆς ἀγάπης τῆ ἀνθρώπου, καὶ ἀνθρώπου ἀμαρτωλοῦ, εὐγύνειεν ἔξω ἑαυτῆς; (διὰ νὰ εἰπῶ τὸ λυμῆρόν τι.) καὶ τοι μένων ἀνεκφύτῃτος ἑαυτῆς, καὶ ἄνω ἔπαυε, καὶ ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη, καὶ πάλιν διὰ τῆς ἀναστάσεως ἦλθεν εἰς τὸν ἑαυτόν τε· καὶ τῆτο δὲν εἶναι λόγος ἐδικός μου· εἶναι τῆ Νυσσαέων φωστῆρος Γρηγορίου. (α) Ἀφ' ἧς καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆ Χριστοῦ παραλαβέσθαι, ψάλλει μεγαλοφώνως ἐν τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ: „Αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς καταπαύσεως ἡμέρα, „ἐν ἧς κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτῆς ὁμογενὴς Υἱὸς „τῆ Θεοῦ, διὰ τῆς κατὰ τὸν θάνατον οἰκονομίας τῆ σαρκὶ σαββα- „τίσας, καὶ εἰς ὃ ἦν, πάλιν ἐπανελθὼν διὰ τῆς ἀναστάσεως.”

Διὰ τί ἐν τῇ ἀναστάσει τῆ Κυρία, θεολογικὸν ἀναγινώσκειται Εὐαγγέλιον.

Καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκειται καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τῆ Πάσχα, ἥτοι ἐν τῇ Ἀναστάσει, τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, τὸ περιέχον τὴν ὑψηλὴν θεολογίαν, καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς θεότητος τῆ Θεοῦ λόγῳ· ἵνα δηλ. ἀποδείχθῃ, ὅτι ὁ Υἱὸς τῆ Θεοῦ εἰς ὅλην τὴν περίοδον τῆς ζωῆς τε, μάλιστα δὲ καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὸν καιρὸν τῆ πάθης, καὶ τῆ θανάτου, καὶ τῆς ταφῆς τε, τοσαύτην συγκατάβασιν ἐμεταχειρίσθη, καὶ τοσῶτον ἐκενώθη τῆς ἑαυτῆς δόξης, ὥς εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (β): καὶ ἐταπεινώθη διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀγάπην· ὥς ἐπὶ ἐφάνη σχεδὸν πῶς ἐγένειεν ἔξω ἑαυτῆς. καὶ ἔξω τῆ ἀξιώματος τῆς οἰκείας θεότητος. ὅταν δὲ ἀνέστη, ἐπανῆλθε πάλιν πρὸς ἑαυτόν, καὶ εἰς τὸ πρότερον τῆς ἰδίας θεότητος ἀπεκατέστη ἀξίωμα· καὶ αὐτὸ γὰρ τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι, ἐνέργεια ἦν τῆ παντοδυνάμει κράτους, καὶ ἀξιώματος τῆς Θεότητος· καὶ τῆτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε: „Κατὰ τὴν ἐν ἐργ- „γείαν τῆ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτῆς, ἣν ἐν ἐργίᾳ σεν

„ἐν τῷ Χριστῷ (ὁ Πατὴρ δηλ.) ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νε- „κρῶν καὶ ἐκάρτισεν ἐν δεξιᾷ αὐτῆς ἐν τοῖς ἐπερα- „νίοις (α): Καὶ ἀλλοχῆ: „Καὶ γὰρ εἰ ἐσαυρώθη ἐξ „ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ (β).”

Διὰ γὰρ τῆς ἀναστάσεως, τὸ πρὶν παθητὸν τῆ Κυρία σῶμα ἐγένειεν ἀπαθές· τὸ φθαρτὸν, ἀφθαρτίσθη· καὶ τὸ διὰ τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον γεγονὸς ἄδοξον, καὶ μὴ ἔχον εἶδος, ἐλαμπρύνθη, ὠραιώθη, καὶ ἐδαξάθη τῇ αὐτῇ δόξῃ τῆς καθ' ὑπόστασιν αὐτῷ ἡνωμένης θεότητος. „Δόξα σὸν με γὰρ (ὡς ἀνθρώπον δηλ. φη- „σι, πρὸ τῆς ἀναστάσεως ὁ θεὸς ἀνθρώπος Ἰησοῦς) δόξα σὸν με Πά- „τερ, παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ ἣν εἶχον (ὡς Θεὸς δηλ.) „πρὸ τῆς τὸν Κόσμον εἶναι παρὰ σοί (γ).” Ταύτην δὲ τὴν δόξαν, θέλωντας νὰ δείξῃ ὁ Κύριος, ὅτι ἔλαβε μετὰ τὴν ἀνάστασιν. εἶπε μετὰ τὸ ἀναστῆναι τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν: „Εἰδότε „θιμοὶ πᾶσα ἐξεσία, ἐν Οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς (δ).” Ἦν γὰρ εἶχεν ὡς Θεὸς καὶ δημιουργὸς ἐξουσίαν τῶν πάντων, ταύτην ἔλαβε. καὶ ἐκκληρονόμησε καὶ ὡς ἀνθρώπος, ἐχὼν ὅμως πρὸ τῆς ἀνα- „στάσεως, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν· δι' ὃ καὶ ὁ Παῦλος τὴν ὑπερύψω- „σιν τῆ θείας αὐτῆς ὀνόματος, καὶ τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, θέλει ὅτι τὰ ἔ- „λαβεν ὁ Ἰησοῦς, ἐχὼν πρὸ τῆς πάθης καὶ τῆς ἀναστάσεως, ἀλλὰ με- „τὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν· εἰπὼν γὰρ πρότερον περὶ αὐτῆς: „Καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἀνθρώπος, ἐταπεινώ- „σεν ἑαυτόν γενόμενος ὑπὸ ἡκούς μέχρι θανάτου, „θανάτου δὲ σαυρῆ· ὑπερὸν ἐπιφέρει. δι' ὃ καὶ ὁ Θεὸς „αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα, τὸ „ὑπὲρ πᾶν ὄνομα (ε). Καὶ ἀλλοχῆ ὁ αὐτός. „Τὸν δὲ βρα- „χύτι παρ' Ἀγγέλου ἡλαττωμένον, βλέπομεν Ἰη- „σοῦν, διὰ τὸ πάθημα τῆ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐσε- „φανωμένον (ς).” Πότε δὲ βλέπομεν αὐτὸ τοιοῦτον δεδοξασ- „μένον ὡς Παῦλος; φανερόν ὅτι μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν· ὅ-

(α) Ἐφεσ. Α. 19.

(β) Β. Κορινθ. ΙΓ. 4.

(γ) Ἰωάνν. ΙΖ. 5.

(δ) Ματθ. ΚΗ. 12.

(ε) Φιλιπ. Β. 2.

(ς) Ἐφεσ. Β. 9.

τῷ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐβεβαίωσεν εἰπὼν πρὸς τὸν Κλεώπαν, καὶ τὸν μετ' αὐτῆς. „Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτῆς (α).” Τῆτο δὲ ἐφανερώσαν καὶ αἱ φωναὶ τῶν Ἀγγέλων, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, αἵ ἥκαστος ὁ Θεολόγος Ἰωάννης εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν, μετὰ τὰς ὁποίας ἐφώναζον ταῦτα: „Ἄξιόν ἐστι τὸ „ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον, λαβεῖν τὴν δύναμιν, καὶ „πλῆτον, καὶ σοφίαν, καὶ ἰσχύον, καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, „καὶ εὐλογίαν (β).” Πότε δὲ ἄξιος ἐγένετο λαβεῖν ταῦτα; μετὰ τὸ σφαγῆναι δηλαδὴ καὶ ἀναστῆναι καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, διὰ τῆς ἀναστάσεως ἐγένετο ἐπιτίθειν τὸ σῶμα τῆ Κυρίου, ὥστε δεικνύσθαι δι' αὐτῆς. καὶ ἐν αὐτῷ, τὰ θεοπρεπῆ ἀντήματα (1) καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς θεότητος, καὶ τὴν δόξαν τὰ ὅποια ἔκ ἡδύνατο πρὸ τῆς ἀναστάσεως δι' αὐτῆς φανερωθῆναι. παθητὰ ὄντος, καὶ φθαρτὰ διὰ τὴν οἰκονομίαν, καὶ τοὶ τεθεωμένοι ὑπάρχοντος ἐξ αὐτῆς συλλήψεως. διὰ τὴν κατ' ὑπόστασιν ἑνωσιν. ταῦτα δὲ βεβαιῶν καὶ ἄλλα καὶ ὁ αὐτὸς θεὸς Νόσσης Γρηγόριος ἔλεγεν: „Ἐπειδὴ ἔκ „ἄλλοθεν, ἄλλ' ἐκ τῆς ἡμετέρας φυράματος ἡ θεοδόχος σὰρξ ἦν, „ἢ διὰ τῆς ἀναστάσεως συνεπαρθεῖσα τῇ θεότητι (γ).”

Ὅτι ἀκατάληπτόν ἐστι τὸ τῆς Ἐνσαρκώσεως
μυστήριον.

Καὶ διὰ τὰ εἰπὼν μετὰ συντομίαν, ἀδύνατον εἶναι ὁ νῆς τῆς ἀνθρώπου νὰ μὴ θαυμάσῃ, καὶ νὰ μὴ λάβῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τὴν μίαν πνευ-

(α) Λέκ. ΚΔ. 26.

(γ) Κεφ. ΑΒ. τῆς κατηχητικῆς

(β) Ἀποκάλ. Ε. 12.

(1) Ὅσον δηλονότι ἦτον δεκτικόν· ἡ γὰρ τὸ σῶμα τῆ Κυρίου ἐγένετο μετὰ τὴν Ἀνάστασιν καὶ ἄκτιστον, ἢ ἀπεργραπτόν· καὶ διὰ τὰ εἰπὼν συντόμως μετὰ τὸν σοφὸν Νικηφόρον τὸν Βλεμμίδην: „Τὸ ἀνθρώπινον τῷ „Χριστῷ, ὅσον μὲν ἦν δεκτικὸν θεῶν ἀντήματων, μετέχεν ὑπ' αὐτῆς τῆς „λόγῳ διὰ τὴν ἑνωσιν· δι' ἣν καὶ σπικτόν ἐστι καὶ προσκυνητόν· ὅσον δ' ἔκ „ἦν δεκτικόν, καὶ μετέχεν· ἵνα κατεῦθεν τό, τε διάφορον τῶν φύσεων τῆ „Χριστοῦ, τό, τε μοναδικόν τῆ προσώπου, γινώσκωμεν.” (λόγος περὶ πίστεως.)

ματικὴν ἀγαλλίασιν, ὅταν σοχαθῇ Α'. πῶς τὸ φρικτὸν μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, εἶναι ἀκατάληπτον, ὅχι μόνον ἀπὸ ὅλης τῆς σοφίας τῆς Κόσμου, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ νηπίας καὶ ἀτελεῖς ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτῆς ἀκόμη τῆς πλέον ὑψηλῆς, καὶ διαβατικῆς, καὶ τελείας ἀνδρας, καὶ θεολόγους μεγάλους, τῆς ὁμοίως ὄντας, κατὰ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα μετὰ αὐτὸν τὸν μέγαν Πρόδρομον, καὶ Βαπτιστὴν Ἰωάννην, τὸν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζονα. Β'. Πῶς αὐτὸ εἶναι ἀκατάληπτον, ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν κατωτέραν, καὶ περικόσμιον Ἱεραρχίαν, τῶν Ἀρχῶν, τῶν Ἀρχαγγέλων, καὶ τῶν Ἀγγέλων, ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν μέσην, τῶν Κυριοτήτων, Δυνάμεων, καὶ Ἐξουσιῶν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν περὶ Θεὸν ἄμεσον, καὶ ἀνωτάτην Ἱεραρχίαν τῶν Θρόνων, Χερουβιμ, καὶ Σεραφίμ· καὶ ἀπὸ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἐν τῇ ὑπερτάτῃ Ἱεραρχίᾳ ταύτῃ, πρεσβυτάτης, καὶ πρωτίτης Νόας. Καὶ Γ'. πῶς αὐτὸ τὸ μυστήριον ἔχει νὰ μένῃ ἀκατάληπτον, καὶ ἀκατανόητον, ὅχι μόνον εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς ἀτελευτήτας αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἐπειδὴ καὶ ὁ κατὰ ἀκρίβειαν τρόπος καὶ λόγος, κατ' ἐν αὐτῷ γέγονεν, ἔχει νὰ ἦναι πάντοτε ἀπόκρυφος καὶ ἀφανέρωτος εἰς ὅλας ὁμὰς τὰς μακαρίας, τόσον ἀγγέλους ὅσον καὶ ἀνθρώπους· κατὰ ταῦτα πάντα βεβαιῶσι τὰ πνευματοκίνητα καὶ ἀψευδῆ σώματα τῶν Ἱερῶν Θεολόγων. Τὸ μὲν γὰρ Α'. ἐπικυροῖ ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος Γρηγόριος λέγων: „Τὶ δαί εἰσιν ὁ σφαιρωτὴρ τῆς ὑποδήματος, ὃν ἐλύεις ὁ „βαπτίζων Ἰησοῦν; τυχὸν ὁ τῆς ἐπιδημίας λόγος καὶ τῆς σαρκὸς, „ἢ μὴδὲ τὸ ἀκρότατον εὐδιάλυτον, μὴ ὅτι τοῖς σαρκικοῖς ἐτι καὶ „νηπίοις ἐν Χριστῷ, ἀλλ' ἔδδὲ τοῖς κατὰ Ἰωάννην τῷ πνεύματι (α).” Τὸ δὲ β'. ὁ ἐν θεολογοῖς ἐξοχώτατος Διονύσιος λέγων. „Ἀλλὰ „καὶ τὸ πάσης θεολογίας ἐκφανεσάτων, ἢ κατ' ἡμᾶς Ἰησοῦ θεοπλα- „σία, καὶ ἄρρητός ἐστι λόγῳ παντὶ, καὶ ἄγνωστος νῶ παντὶ, καὶ αὐτῷ „τῷ πρωτίστῳ τῶν πρεσβυτάτων Ἀγγέλων (β).” Καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαίον ἐπιστολῇ: „Κρύβιος δὲ ἐστὶν (ὁ Χριστός) καὶ μετὰ τὴν ἐκφαν- „σιν, ἢ ἵνα τὸ θεϊότερον εἴπω, καὶ ἐν τῇ ἐκφάνσει καὶ τῆτο γὰρ

(α) Λόγ. εἰς τὰ Ἐπιφάνια.

(β) Περὶ θεῶν ὁσμ. Κεφ. Β.

Ἰησοῦ κεύρυπται, καὶ ἔθεν λόγῳ, ἕτε νῶ, τὸ κατ' αὐτὸν ἐξήκα-
ται μυσηρίον· ἀλλὰ καὶ λεγόμενον, ἄρρητον μένει. καὶ νοῦμε-
νον, ἄγνωστον.

Τὸ δὲ τρίτον βεβαιῶσι ὁ φερωνύμως, καὶ τῷ ὄντι μέγιστος ἐν
θεολογίᾳ Μάξιμος, ἔτω πως φράζων· „Τὸ μέγα τῆς ἐνανθρω-
πήσεως μυσηρίον, αἰεὶ μένει μυσηρίον· ὃ μόνον ὅτι συμμέτρως
τῇ δυνάμει τῶν ὑπ' αὐτῇ σωζομένων ἐκφαινόμενον, ἔχει μετ-
ζον τῷ ἐκφαιδέντος τὸ μήπω ὁρώμενον· ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ
φανέν, ἔτι μένει πᾶμπαν ἀπόκρυφον, ἔθεν λόγῳ καθῶς ἐς
γνωσκόμενον. ὁ γὰρ Θεὸς ὑπερέσιος ὢν... καὶ ὑπὲρ ἀνθρω-
πον ὡς φιλάνθρωπος, ἐκ τῆς ἀνθρώπων ὁσίας ἀληθῶς ἀνθρω-
πος γεγενησθε, τὸν τῷ πῶς ἀνθρώπος γέγονε τρόπον, μένει διὰ
παντός· ἔχων ἀνέκφαντον. ὑπὲρ ἀνθρώπον γὰρ γέγονεν ἀν-
θρώπος (α).” Ὁ δὲν δίκαιον εἶχεν, ὁ ἱερὸς Λύγουστος, νὰ θεο-
λογήσῃ περὶ τῆς ὑψηλῆς μυσηρίας τῆς καὶ εἰπῇ ἐν τῷ α'. μένει
τῶν ζητημάτων τε, πῶς ὁ Θεὸς ὡς Παντοδύναμος ὅπως εἶναι, δύ-
ναται ἄλλα τελειότερα κτίσματα νὰ κάμῃ, ἔξω ὅμως ἀπὸ τὰ τρία
ταῦτα, τὰ ὅποια, ἕτε αὐξήσιν δέχονται, ἕτε προοδεύουσιν· τὰ τε
εἰς ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ· ἀπὸ τὴν Θεομητο-
ρικὴν ἀξίαν τῆς Παρθένης Μαρίας· καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν τῶν Μακα-
ρίων· ὡς μυσηρίον λοιπὸν μυσηρίων ἀπάντων τὸ θαυμαστότερον!

Ὅτι πρέπει ὁ ἀνθρώπος νὰ μελετᾷ τὰ τῷ
Κυρίῳ μυσηρία.

Διὰ τῆς ἀγαπητῆς μετέστροφος, εἰς τὴν λόγον τῆς μυση-
ρίας τῆς τῷ Θεῷ λόγον ἐνανθρωπήσεως, συνείσεται τὸν νῦν
σε νὰ μελετᾷ καὶ νὰ ἀπολεσχη· καὶ σὲ πληροφορῶ, ὅτι δὲν θέλουν
λείψαν ποτὲ ἀπὸ αὐτὸν ὕλαι καὶ ἀφορμαὶ ἡδονῶν πνευματικῶν, καὶ
ὁλοκλήρων πανηγύρεων· τοιαύτας ἡδονὰς καὶ πανηγύρεις ἐδοκίμαζε
καὶ ἡ θεολογικὴ ἐκείνη τῇ Γρηγορίᾳ ψυχῇ. δι' ὃ καὶ ἔλεγε· „Πόσαι
ἐμοὶ πανηγύρεις, κατ' ἕκαστον τῶν τῷ Χριστῷ μυσηρίων! ὦν ἀπάν-

των κεφάλαιον ἐν, ἢ ἐμὴ τελείωσις καὶ ἀνάπλασις, καὶ ἡ πρὸς
τὸν πρῶτον Ἀδὰμ ἐπάνοδος (α).” Στοχάζεσθε λοιπὸν τὸν γλυ-
κύτατον Ἰησοῦν, πότε, ὡς βρέφος ἐν τῇ φάτῃ ἀνακείμενον· πό-
τε, ὑπὸ τῷ Συμεὼν βασιζόμενον· τῶρα, βαπτιζόμενον ὑπὸ τῷ
Ἰωάννῃ εἰς τὸν Ἰορδάνην, καὶ ὑπὸ τῷ Πατρὶ μαρτυρούμενον· τῶρα,
θαυματουργῶντα, καὶ ἐν τῷ ὄρει μεταμορφούμενον. καὶ ὑπὲρ ἡλίου
λάμποντα· καὶ τῶρα, κηρύττοντα τὸ τῆς σωτηρίας Εὐαγγέλιον·
καὶ ἄλλοτε μὲν, ἐμπαιζόμενον, πάσχοντα, ὑβριζόμενον, καὶ ἐπὶ τῇ
σαυρὶ γυμνὸν κρεμάμενον, καὶ ἐν τῷ τάφῳ ὡς νεκρὸν καλυπτό-
μενον· ἄλλοτε δὲ, ἀνιστάμενον, ἀναλαμβάνόμενον εἰς Οὐρανὸν, καὶ
ἐκ δεξιῶν τῷ Πατρὶ καθεζόμενον· ἔτω γὰρ σε παραινεῖ καὶ ὁ
Θεολόγος νὰ κάμῃς, λέγων· „Διὰ πασῶν ὀδεύσον ἀμέμπτως
τῶν ἡλικιῶν τῷ Χριστῷ καὶ δυνάμεων, ὡς Χριστῷ μαθητὴς (β).
Καὶ ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ· “Εἰσὶν τὸν νῦν σε αἰεὶ ἐν τοῖς μυσηρίοις
τῆς οἰκονομίας τῷ Σωτῆρι μελετᾷν (γ).”

Ὅτι μεγάλην ἡδονὴν προξενεῖ τὸ νὰ φαντάζεται
τινάς τὸν σωματικὸν χαρακτῆρα τῷ Κυρίῳ.

Τὶ νὰ περιττολογῶ; καὶ αὐτὸ μόνον τὸ νὰ φαντάζεσθαι, καὶ
νὰ ἰδιάζεσθαι, τὸν σωματικὸν χαρακτῆρα, καὶ τὸ κάλλος τῷ θεῷ
προσώπῳ τῷ Ἰησοῦ, ἀνεκλάλητον θέλει σοὶ προξενήσῃ τὴν ἡδο-
νὴν, ὥς ὅπως νὰ λέγῃς ἐνθουσιῶν· „Ὅλος εἰ Σῶτερ γλυκασμός
ἐὼς ἐπιθυμία καὶ ἐφῆσις· ὅλος ἀκόρεστος, ὅλος ὑπάρχεις κάλ-
λος ἀμήχανον. Καὶ „Εὐελξας πόθῳ με Χριστέ, καὶ ἡλ-
λοίσας τῷ θείῳ σε ἔρωτι. Καὶ· Τίς ἡμᾶς χωρί-
σει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τῷ Χριστῷ; θλίψις; ἢ σενο-
χωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυ-
νος; ἢ μάχαιρα (δ).” Καὶ τὰ τῆς ἁσματοζήσεως νόμους.

(α) Λόγ. εἰς τὰ γενέσθαι.

(γ) Ἐπιστολ. Δ'. σελ. 366.

(β) Λόγ. εἰς τὰ γενέσθαι.

(δ) Ῥωμ. Η. 35.

„Μὴ ὃν ἡγάπησεν ἡ ψυχὴ μὲ ἴδετε; (α). Καὶ ἄλλα ὅμοια ἐρωτικά.

Τὸ νὰ φαντάζεσαι λέγω, τὰς ὀφθαλμοὺς ἐκείνας τὰς καθαρωτάτας, καὶ ἡμερωτάτας, καὶ γλυκυτάτας τὰς Ἰησοῦ, τὴν ἰσότητά τῆς ῥινόσ τε· τὸ ὑπόξανθον, καὶ χρυσοειδὲς ὅμῃ τῶν μαλλίων τε, καὶ γενεῶν· τὸ μέγαλον καὶ ἰλαρὸν μέτωπόν τε· τὸ σύγκρατον χρῶμα, καὶ τὸ ἡμερον ὅμῃ καὶ βασιλικὸν τὸ προσώπῃ τε· τὰς ὠραίας δακτύλους, καὶ τὰς χωρὶς ἐλαττώματος χεῖράς τε· τὸ μέτριον ἀνάστημα τῆς σώματός τε· καὶ ἀπλῶς, τὴν ἄλλην ἅπασαν συμμετρίαν, καὶ χάριν, ὅπῃ ἔλαμπεν εἰς ὅλα τὰ θεῖα μέλη τε, τόσον ὅπῃ (καθὼς ἔγραφεν ὁ Λένταλος ἐκείνος ἡγεμὼν εἰς τὴν γερασίαν τῆς Ρώμης, ὅς τις ἡξιώθη ἐν Ἱερουσαλὴμ νὰ ἰδῇ ζῶντα τὸν Κύριον (1) ἄλλος ὠραιώτερος τῆς Ἰησοῦ ἀνθρώπου, ἀκόμη δὲν ἐφάνη εἰς τὴν γῆν καὶ τῆτο προσώπῳ ὁ Δαβὶδ ἀνεβόησεν. „Ὡραῖος κάλλει παρὰ τὰς υἱὰς τῶν ἀνθρώπων (β). Ὅπερ, ὁ μὲν Ἀκύλας ἐξέδωκε: Κάλλει ἐκαλλωπίδης παρὰ τὰς υἱὰς τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ Σύμμαχος: Κάλλει καλὸς εἶ, παρὰ τὰς υἱὰς τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἡ ἀσματοῖς δὲ νύμφῃ ἐρωτικῶς φησὶ πρὸς αὐτόν. „Ὅ δὲ εἶ καλὸς ἀδελφιδός μου, καὶ γε ὠραῖος (γ).”

Διὰ τῆτο καὶ οἱ ὄχλοι βλέποντές τον, χορτασμένοι δὲν εἶχαν ἐδὲ ἡδελαν νὰ ξεκολλήσων ἀπὸ τὴν θεωρίαν τε, καθὼς ὁ θεὸς Χρυσόσομος ἐρμηνεύοντας τὸ: „Ὅ δὲ Ἰησοῦς τὰς ὄχλους περὶ αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν (δ) λέγει: Καὶ γὰρ ἦσαν αὐτῷ προσηλωμένοι, φιλεῖν τε αὐτόν, καὶ θαυμάζοντες· καὶ ὁρᾶν εἰς αὐτόν αἰεὶ βελλόμενοι· τίς γὰρ ἂν ἀπέσι τοιαῦτα θαυματουργήσας; τίς δ' ἔκ ἂν καὶ τὸ πρόσωπον ἡδέλισεν ἀπλῶς ἰδεῖν; καὶ τὸ σῶμα, τὰ τοιαῦτα φθεγγόμενον; ἐδὲ γὰρ θαυματουργῶν ἦν θαυμαστὸς μόνον. Ἄλλα καὶ φαινόμενος ἀπλῶς, πολλὰς ἐγεμε χάριτος. καὶ τῆτο ὁ Προφή-

„τῆς δηλῶν ἔλεγεν: „Ὡραῖος κάλλει παρὰ τὰς υἱὰς τῶν ἀνθρώπων (α).” Καὶ ἂν τότε φθαρτὸν σῶμα φορῶν, τόσον ἦτον ὠραῖος ὁ γλυκυτάτος Ἰησοῦς, πόσω μᾶλλον τώρα, ὅπῃ ἀφθαρτίῳ; ὅπῃ ἐδοξάσθη; καὶ ὅπῃ λάμπει ἐν τῷ Οὐρανῷ τὸ θεῖον πρόσωπον, μυριάκις ὑπὲρ τὸν ἥλιον (1);

(α) Παρὰ τῇ Σειρ. τὴν κατὰ Ματθ.

(1) Διὰ τῆτο καὶ ὁ θεὸς Χρυσόσομος, παρακινεῖ μὲ τὴν εὐλαλίαν αὐτῆς γλαῦσαν ὅλης ἡμᾶς, νὰ ἐπιμελέμεθα, καὶ καθεὶς λογῆς τρόπον νὰ κάμνωμεν, μόνον διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τῆς γλυκυτάτης θεωρίας τῆς δεδοξαμένου, τῆς ὠραιότητος, καὶ μυροποδότητος ἐκείνης θεῖας προσώπῃ τῆς Ἰησοῦ ἡ τωσὶ λέγων: „Οὐκ ἔν ἅπαντα πράττωμεν ὥστε τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο τὸ θαυμαστὸν εἶδέν· εἰ γὰρ νῦν ἀκούτες ἕτας ἐκκαίόμεθα, καὶ ἐπιθυμῶμεν κατ' ἐκείνας γενέσθαι τὰς ἡμέρας, καὶ ἅς ἐπὶ τῆς γῆς διέτριβε, καὶ φωνῆς ἀκούσαι, καὶ ὄψιν ἰδεῖν, καὶ προσελθεῖν, καὶ ἄψασθαι, καὶ διακονῆσαι, καὶ ἐννοήσων ἡλίκου αὐτόν ἐστιν ἰδεῖν, ἅ καὶ ἐν θνητῷ σώματι, ἐδὲ ἀνθρώπινα τοῖόντα, ἅλλ' Ἀγγέλων δορυφορούμενον, ἐν ἀκηράτῳ καὶ αὐτὰς ὄντας, καὶ ἐκεῖνον βλέποντας καὶ τῆς ἄλλης εὐημερίας ἀπολαύοντας, τῆς πάντα νικῶσης λόγου; διὸ δὴ παρακαλῶ, πάντα πράττωμεν, ὥστε μὴ τῆς τοσαύτης ἐκπεσεῖν δόξης· ἐδὲν γὰρ δύσκολον, εἰν θέλωμεν· ἐδὲν φορτικόν, εἰν προσέχωμεν.” (εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην. ὁμιλ. πδ'.)

Διὰ τί, τὸ νὰ ὑπεριδῇ τινὰς, τῆς παμποδότητος ἐκείνης θεωρίας τῆς ὠραιότητος, τῆς ἡλιοσολάκτε, καὶ παγκαλλεστάτης προσώπῃ τῆς Ἰησοῦ, τῆτο εἶναι κατὰ ἀλήθειαν, χειρότερον ἀπὸ μυρίας κολάσεις, κατὰ τὸν ἴδιον Χρυσόσομον λέγοντα: „Κἂν μυρίας θῆς γενέας, ἐδὲν τοῖόντεν ἐρεῖς, ὅσον τὸ πρόσωπον τὸ ἡμερον, ἰδεῖν ἀποστροφόμενον, καὶ τὸν γαληνὸν ὀφθαλμόν, μὴ ἀνεχόμενον πρὸς ἡμᾶς βλέπειν.” (ὁμιλ. κδ'. εἰς τὸ κατὰ Ματθ.) Ὅθεν καὶ ὁ ἱερὸς σύγγραψτος τετραμένους ὢν ἀπὸ τὴν ὠραιότητά τῆς Ἰησοῦ ἔλεγεν: „Ὁ ψυχὴ μου εἰν καὶ ἡμέραν ὑποφείραμεν αὐτὴν τὴν γενεάν τῆς κολάσεως, μόνον διὰ νὰ ἰδῶμεν τὸν Χριστὸν εἰς τὴν δόξαν τε, πάλιν τίποτε ἄξιον δὲν ἐπάχομεν, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τόσον μέγα καλὸν καὶ τοιαύτην δόξαν.” (ἐγχειριδίῳ κεφ. ιε'.) Καὶ πῶς δὲν ὑπερβαίνει καθεὶς κόλασιν τὸ νὰ ἐρηιδῇ τινὰς τὸ ὑπέρβατον, καὶ μακαριώτατον πρόσωπον τῆς Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον θέλει εἶναι τὸ ἄκρον ἀντικείμενον ὅλης τῆς ἀπολαύσεως τῶν μακαρίων, Ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων, καὶ τὸ ὁποῖον τόσον ἔχει νὰ λάμψῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ. ὥς ὅπῃ, καθὼς ὁ αἰσθητὸς ἡλίας φαινόμενος ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα, ἀναρροφᾷ ὅλα τὰ φῶτα τῶν ἀστέρων, καὶ κάμνει αὐτὰς νὰ μὴ φαίνωνται τελείως· ἔτι καὶ τὸ ἡλιόμορφον πρόσωπον τῆς Ἰησοῦ, ἔχει νὰ ἀναρροφήσῃ τότε ὅλα τὰ φῶτα τῶν δευτέρων, οἵ-

(α) Ἀσμα Γ. 3.

(γ) Ἀσμα. Α. 16.

(β) Ψαλ. ΜΔ. 2.

(δ) Ματθ. Η. 11.

(1) Τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἔγραψε ὁ Λένταλος εἰς τὴν Γερμασίαν τῆς Ρώμης, περὶ τῆς ὠραιότητος χαρακτῆρος τῆς Ἰησοῦ, ὅρα εἰς τὸ τέλος τῆς νεο-τυπώτης βιβλίου τῆς Ἀσράτης Πολέμου.

ζ'. Τόπος τῶν Πνευματικῶν ἡδονῶν εἶναι, ἡ Θεωρία τῶν τῷ Θεῷ Προσόντων.

Ἔκτος δὲ καὶ τελευταῖος τόπος τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν τῷ νοῷ, εἶναι ἡ Θεωρία τῶν περὶ Θεὸν φυσικῶς, καὶ αἰδιῶς θεωρημένων τὰ ὁποῖα, ἡ μὲν ἁγία Γραφή, ἀρετὰς τῷ Θεῷ ὀνομάζει. „Οὐδὲ τὰς ἀρετὰς με τοῖς γλυπτοῖς δώσω (α).” Καὶ: „ἐκάλυψεν Οὐρανὸς ἡ ἀρετὴ αὐτῆ (β).” Οἱ δὲ παλαιότεροι θεολόγοι, καὶ ἅγιοι, φυσικὰ ἰδιώματα τῷ Θεῷ, καὶ φυσικὰς, καὶ ἐσιώδεις τῷ Θεῷ δυνάμεις, καὶ ἀκτίσθαι ἐνεργείας ὀνομάζουσιν· ὁ δὲ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, προόδους τῆς πάντων αἰτίας καλεῖ, καὶ τῆς προνοίας ἐκφαντορικὰς θεωρυμίας, καὶ μετοχὰς, καὶ αὐτομετοχὰς τῶν ὄντων, καὶ δῶρα θεῖα καὶ ἡνωμένην θεολογίαν, ὡς ἐπὶ τῆς ὁλῆς θεότητος τῶν τριῶν θεωρητικῶν ὑποστάσεων, καὶ ἐρικῶς, ὑμνημένην· καὶ ὡς τῇ μιᾷ, καὶ υπερηνωμένην, ἀνατιθεμένην ἐνάδι (γ).” Οἱ δὲ νεώτεροι θεολόγοι, Προσόντα καὶ Τελειότητας τῷ Θεῷ, κοινότερον ὀνομάζουσιν.

Ἀναβαίνοντας λοιπὸν ὁ νῆς ἐπάνω ἀπὸ τὴν ὑδρόγειον ταύτην σφαῖραν, διασχίζοντας τὸν ἀέρα· ὑπερβαίνοντας τὸν αἰθέρα· διαπερνώντας τὰς φωστῆρας, καὶ πλανήτας, καὶ ὅλην τὴν πολυάστρον σφαῖραν, ὑπερναβὰς δὲ καὶ αὐτὰς τὰς Ἀγγελικὰς καὶ ὑπερκosμικὰς δυνάμεις, καὶ ἔξω παντός τῆ αἰσθητῆ, καὶ νοητῆ Κόσμου ἐκβαίνοντας, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν περὶ τὸν Κόσμον πνευματικῶν, καὶ ἀφιρημένων λόγων ἔξω γενόμενος, θεωρεῖ τὴν ἀσύγχυτον μονάδα, καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα· τὸ πρῶτον, καὶ καθαρώτατον, καὶ ἀπλόστατον ὈΝ· τὴν ἀρχὴν, τῶν ἀρχῶν, καὶ αἰτίον τῶν αἰτιῶν· τὸ ὑπερανωκισμένον καὶ κρύφιον ἘΝ· τὸν ἕνα ὄντα, καὶ τρία ΘΕΟΝ· θεωρεῖ δὲ καὶ αὐτὸν, ἐχὶ χετικῶς μόνον ὡς δημιουργόν, κτίστην, καὶ ποιητικόν

(α) Ἦσ. ΜΒ. Ι.

(γ) Περί θεῶν ὀνομάτ. Κεφ. Β.

(β) Ἀββ. Γ.

τις μίλλαν νὰ λάμψεν ὡς ὁ ἥλιος, κατὰ τὴν αὐτῇ Κυρίῃ υπόχρεσιν. (Ματθ. ιγ'. 43.) Ὡς ὅτε νὰ κρυβῶν Ἀστέρες, καὶ ὅσον κατὰ σύγκρισιν αὐτῇ νὰ μὴ φαίνονται.

αἵτιον τῷ Παντός· ἀλλὰ μᾶλλον ἀρχέτως, καὶ ἀπολύτως, καὶ καθ' ἑαυτὸν, ὡς φύσιν καὶ ὅσιον ἐσῶσαν, ἀτρεπτον, ἀναλλοίωτον, ἀπείρον, ἀναρχον, ἀπλήν, ἀσύνδετον, ἀδιαίρετον, ἀθάνατον, ὡς ἀπρόσιτον, δύναμιν ἄφατον, μέγεθος ἀπεριόριστον· δόξαν ὑπερασράπτυσαν, ἀγαθότητα ἐπιθυμητὴν· κάλλος ἀμήχανον· σφοδρῶς μὲν καθαπτόμενον τῆς τετρωμένης ψυχῆς, λόγῳ δὲ δηλωθῆναι ἀδύνατον, ὡς λέγει ὁ μέγας Βασιλεὺς (α).” Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, θεωρεῖ ὁ νῆς μετὰ τὰ ἀτρεμῇ, καὶ νοερά, καὶ ὀξυδερκέστατα αὐτῇ ὄμματα, ὡς ὑπερέσιον μὲν ἡλίον τὸν Θεόν, ὡς φυσικὰς δὲ καὶ ἐσιώδεις ἀκτῖνας ἀποπάλλοντα, τὰς συναϊδίας αὐτῇ τελειότητας, καὶ τὰ μυριόλεκτα, καὶ ἀκτίσθαι αὐτῇ προσόντα, καὶ φυσικὰ ἰδιώματα.

Εἰς τάτων ἓν τῶν φυσικῶν τῷ Θεῷ τελειοτήτων τε καὶ παγαλλίσων ἰδιωμάτων τὰς λόγους, καὶ τὴν θεωρίαν ὁ νῆς ἐμβαλίνοντας διὰ τῆς πίσεως, καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν Γραφῶν, καὶ τῶν θεῶν Πατέρων χειραγωγούμενος, δὲν λαμβάνει μόνον χαρὰν, καὶ ἡδονήν, ἀλλὰ, διὰ τὰ εἰπῶ ἔττι, ὅλος αὐτόχρημα χαρὰ καὶ ἡδονὴ γίνεται· καὶ μέσα εἰς ἕνα Ὀκεανὸν ἀγαλλιάσεως τῇ φαίνεται πῶς νὰ κολυμβᾷ. Βλέπει γὰρ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τὴν Βασιλείαν τῷ Θεῷ, ὅπῃ δὲν φθάνεται ἀπὸ αἰῶνας καὶ χρόνας, ἀλλ' εἶναι ἀναρχος, καὶ ἀτελεύτητος, ὑπὲρ πάντας τὰς αἰῶνας καὶ χρόνας: „Κύριος, γὰρ φησὶ βασιλεύων τῶν αἰώνων, καὶ ἐπ' αἰῶνα, καὶ ἔτι· (α) ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ θεοφόρος Μάξιμος εἶπεν: „Οὐ γὰρ θέμις εἰπεῖν ἤρχθαι, ἢ φθάνεσθαι ὑπὸ αἰώνων, ἢ χρόνων, τὴν τῷ Θεῷ Βασιλείαν (γ).” Βλέπει ἀπὸ τὸ ἄλλο, τὴν μεγαλωσύνην τε, ὅπῃ δὲν ἔχει ἄκρον, ἀλλ' εἶναι ἀνέκβατος τῷ νοί καὶ ἀπεριόριστος: „Μέγας Κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα, καὶ τῆς μεγαλωσύνης αὐτῇ ἐκ ἑσὶ πέρας (δ).” Ἐδῶθεν τὴν παντοδυναμίαν τε τὴν παρακτικὴν τῶν ὄντων πάντων, καὶ ἀπείρους Κόσμους ὑποσῆται δυναμένην ἐν στιγμή χρόνου· ἐκείθεν, τὴν διατακτικὴν τῶν ὄντων σοφίαν τε, καθ' ἣν τὰ πάντα, καὶ ἀχρόνως προέγνω, καὶ ἔφ

(α) Λόγ. περὶ Πίσεως

(β) Ἐξ. ιβ'. ιζ'.

(γ) Κεφ. πς'. τῆς Β'. ἐκατοστάς τῶν θεολογ.

(δ) Ψαλμ. ρμγ'. 3

χρόνῳ ἐδημιόργησε· καὶ ἔνθα μὲν, θεωρεῖ τὴν θείαν δικαιοσύνην, ἣτις ἐδιώρισεν εἰς ὅλα τὰ ὄντα, μέτρα, καὶ ὅρους, τὰς ὁποίας δὲν δύνανται νὰ ὑπερβῶν. ἔνθα δὲ, παντελῇ καὶ περιεκτικῇ ὅλων τῶν θείων τελειοτήτων, καὶ τὰς ὅλας τῆ πάντων αἰτίας προόδου ἐκφαίνεσαν, ἀγαθότητα τῆ Θεᾶς, καθὼς τὴν ὀνομάζει ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος (α), ἀφ' ἧς ὡς ἀπὸ κινητικῆς αἰτίας ὁ Θεὸς τὰ ὄντα ἐδημιόργησε, καὶ δι' ἣν, εἰς τὸ εἶναι ταῦτα διαφυλάττει.

Καὶ συντόμως εἰπεῖν, βλέπει τὰς φυσικὰς τῆ Θεᾶς δυνάμεις, καὶ τελειότητας, ὅλας ἀπείρους καὶ ἀρρήτους εἰς τὸ μέγεθος. ὅλας ἀνεξαριθμήτους εἰς τὸ πλῆθος, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον (β) ὅλας ἀκαταλήπτες εἰς τὸ νοηθῆναι, ὅλας ἀκτίσεις εἰς τὸ εἶναι· ὅλας παγκάλλιστος εἰς τὸ θεωρηθῆναι ὅλας ἀνάρχους, καὶ ἀτελευτήτους κατὰ χρόνον· καὶ ὅλας πανταχῶς ἔσας, καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, κατὰ τόπον· καὶ βλέπωντας ταῦτας, καθὼς ποτε τὸ δίκτυον τῶν Ἀποστόλων ὅταν ἐπίσσε τὰ πολλὰ ὀφάρια, ἐκινδύνευσεν νὰ χιθῇ. ἔτσι τότε καὶ ὁ νῆς ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῶν τοσούτων, καὶ τηλικούτων τῆ Θεᾶς Προσόντων, καὶ τὴν ἐκ τῆς θεωρίας ταύτης ἡδονὴν, καὶ χαρὰν κινδυνεύει νὰ διαχιδῇ, καὶ νὰ γένη ἔξω ἑαυτῆς.

Ὅτι ἡ Μακαριότης, ἡ τρανοτέρα θεωρία καὶ ἀπόλαυσις ἐς τῶν θείων τελειοτήτων.

Καὶ μάλιστα ὅταν σοχασθῇ, πῶς ὅχι μόνον ἐξ αὐτῶν τῶν θείων Προσόντων ἐμέδεξαν, ἐν τῇ Δημιουργίᾳ ὅλα τὰ Κτίσματα, ἕκαστον κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς φυσικῆς τῆ ἐπιτηδεϊότητος (1)

(α) Περί θείων ὀνομάτων. Κεφ. Γ'. (β) Κεφ. ΙΘ. τῶν περὶ τῆ ἁγίας Πνεύματος.

(1) Ἐάν δὲ ἀγαπᾷς νὰ μάθῃς ὡς ἀναγνωῖς, πόσον ἄραγε ἐμέδεξαν ὅλα τὰ Κτίσματα, νοητὰ ὅμῃ καὶ αἰδητὰ, ἀπὸ τῆς θείας προσόντος, καὶ τὰς τελειότητας τῆ Θεᾶς, σὲ ἀποκρίνεται ὁ θεολογικώτατος ἐκεῖνος καὶ ὑψιμένος Κάλλιστος, ὅτι ἐμέδεξαν τὰ Κτίσματα πάντα, καὶ ὅλη ἡ θεία Γραφή ὡς ἓν μία ῥαῖδα ἐκ τῆς πελάγους ἐκείνης τῶν τῆ Θεᾶς τελειοτήτων· καὶ ὅτι δὲν ἐδημιόργησεν ὁ Θεὸς τὸν Κόσμον τέτον, τὸν μέγαν φαινόμενον εἰς ἡμᾶς, καὶ ἔνδοξον, καὶ θαυμασίον, διὰ νὰ δείξῃ ὅλην τὴν ἐδικήν τε σοφίαν, καὶ δύναμιν, καὶ μεγαλοπρέπειαν· ὅχι· (διὰ τί ἂν τέτο

ἀλλὰ καὶ πῶς ἡ μέλλουσα Μακαριότης, καὶ αἰδὶς εὐφροσύνη, καὶ χαρὰ, ὅλων τῶν Μακαρίων, τόσον Ἀγγέλων ὅσον καὶ ἀνθρώπων, θέλει εἶναι, ὡς λέγουσιν οἱ Ἱεροὶ Θεολόγοι, ἡ θεωρία τῆ Θεᾶς, ἐχὼ κατὰ τὴν φύσιν καὶ ἐστίαν τε, ἀλλὰ κατὰ τὰ θεία Προσόντα τε ταῦτα καὶ τελειότητας· ταῦτόν εἰπεῖν, πῶς ὅλη ἡ ἀπόλαυσις τῆ μέλλοντος αἰῶνος, ὅλος ὁ Παράδεισος, καὶ ὅλα τὰ ἐλπιζόμενα ἀγαθὰ, θέλου εἶναι τὰ παγκάλλιστα ταῦτα, καὶ μυρίολεκτα, καὶ

ἐβέλτετο, βέβαια ἤθελε δημιούργησιν τόσας πολλὰς Κόσμους, καὶ τόσον θαυμαστές, καὶ ὑπερφύεις, ὥστε ὅπῃ ἡ ψυχὴ τῷ ἀνθρώπῳ δὲν ἤθελεν ὑποφέρει ἔτε νὰ θεωρήσῃ τὴν δόξαν τέτων καὶ καλλούνῃ. ἀλλὰ ἤθελεν εὖ γὰρ εὐθὺς ἀπὸ τοῦ σώματος διὰ τὴν μεγάλην τῆς ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ.) Ἀλλὰ ἐδημιόργησε τὰ Κτίσματα πάντα, καὶ ὅλον τὸν Κόσμον, διὰ τὴν χρείαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅσον μόνον ἦτον πρέπον καὶ ἀνάλογον εἰς τὴν κατοικίαν αὐτῶν. ἄτω γὰρ ἐκεῖνος αὐτολεξεῖ λέγει ἐν κεφαλαιῷ ζ'. ἐν χειρογράφῳ σωζομένῳ: „Ἡ Κτίσις, ἐξ' αὐτοῦ ἔχει νοητῶν, καὶ ἡ Γραφὴ Πνευματικῶν μαρτύρουνται Θεῷ δόξαν, καὶ βασιλείαν, καὶ σοφίαν, καὶ δύναμιν, καὶ ὀλίγως εἰπεῖν μεγαλοπρέπειαν· ἀλλὰ πόσον αὐτῇ ἕκαστον τέτων; καὶ τίποτ' ἄρα μαρτύρουνται: ὀλίγιστον πάντι, καὶ ὡς ἂν ἐκ πελάγους ῥαῖδα τινα· καὶ ὅπερ ἡ Κτίσις καὶ ἡ Γραφὴ Θεῷ παριστᾷ, εἰ πρὸς Θεῷ συγκρίναιτο δύναμιν, ἀμυδρόν τι ἐστίν, καὶ βραχεῖα ῥαῖς πρὸς ἀπύσμαντον, καὶ ἀπείρον πέλαγος. . . . Εἰ γὰρ τοι μὴ τῆς χρείας χάριν ἀπήρξατο τῆς τῶν ὄντων γενέσεως ὁ Δημιουργός· ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει, καὶ σοφίᾳ, ἐνδόξεα τε, καὶ μεγαλοπρεπῆς μόνον, τάχ' αὐτῷ θάπτον μυρίες ἀντ' ἐνὸς ἑωράκατος Κόσμου· μᾶλλον μὲν ἔν, ἐδὲ Κόσμος οἷος ὁ νῦν ὁρώμενος, ἀλλὰ τινος ξένου ὑπερ· φρεῖς τε καὶ ὑπὲρ νόησιν, ὡς τῆς κάλλους, καὶ τῆς σοφῆς ποικιλίας, ἐδ' αὐτῇ ψυχῇ τὴν δόξαν τε καὶ σιγηνότητα ἐκ τῆς ῥάσεως ὑπινεγκεῖν ἡδύνατο, ἀλλὰ ἐξέφυγεν ἐκ τῆς σώματος ἐξ ἐκπλήξεως· ἐν ἔργῳ βεληθεῖς ὁ Θεὸς ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον Βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ θεὸν ἄλλον τῶν τῆ Θεᾶς, τὸν Κόσμον τέτον εἰς χρείαν τινα τότε πρεβάλλετο ῥάστα καὶ ἀκαρῇ. Εἰ δέ τι πεισάσθαι βέβηλοι, ἔπειθε εἰς τὸν νοητὸν τῶν Ἀγγέλων διάκονον, εἰτις σοὶ δυνάμεις. Καὶ ὅφει πάντως ἐκεῖ κάλλος, καὶ δόξαν, καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν, ἢ ἀρρήτητα μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἀνενοήτητα. Καὶ τοι καὶ ἐκεῖνος ὁ Κόσμος, μόνον ἐν ἐννοήματι συνέσει Θεῷ, καὶ ἡ τοσαύτη ποικιλία, καὶ τὰ ὅσα ἐκεῖ θαυμάσια· εἰδὲ ἐνὸς νοήματος τὰ τοιαῦτα, τί ἢ ἂν ἐγεγόνει ποτε, εἰπερ ὅλην βελὴν, καὶ σοφίαν, καὶ δύναμιν Θεῷ καὶ κηρύττει οἶοντ' ἦν: . . . τῇ γὰρ ἀπείρῳ πέρας ἔδεν· καὶ ὁ μέρος ἐκ ἕξιν· ἐδ' ἄρα κήρυξις· ἀλλὰ προχυσίς, ἵνα εἴποι μοι, καὶ ταῦτα ἐν μέλει, καὶ ἐνεργείᾳ, ἐκ δυνάμεως προέβηκε τῆς ἐξ ἐστίας.”

ἀπειροπόθητα Προσόντα, καὶ φυσικὰ ἰδιώματα τῷ Θεῷ, ἀμέσως τότε, καὶ τελεώτερον, καὶ τρανότερον τοῖς Μακαρίοις καταληφθέ-
 σόμενα. Ἐφη γὰρ ὁ ἅγιος Μάξιμος: „Ἡ τῷ Θεῷ Βασιλεία,
 „ τῶν Προσόντων τῷ Θεῷ φυσικῶς ἀγαθῶν, κατὰ χάριν ἐστὶ
 μεταδόσις.” (α)

Ὅτι ὁ Θεὸς κατ' ἐστίαν ὑπερέχει τῶν αὐτῆ
 τελειοτήτων.

Καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα, χαίρει ὁ νῆς, καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰν ταῦ
 καὶ γένη δὲν ἡξεύρει, ὅταν συλλογίζεται πῶς, τέτων τῶν ὑπερ-
 τελῶν τελειοτήτων, καὶ παναγάθων δώρων, ὅχι μόνον εἶναι αἰ-
 τία, καὶ ῥίζα, καὶ πηγὴ ἡ Ὑπερέσιος ἐστὶ τῷ Θεῷ· ταῦτόν εἰπεῖν,
 πῶς εἶναι τέτων αἰτία κατ' ἐστίαν, ὁ ἰδικός τε τρισυπόστατος Θε-
 ὸς καὶ Ποιητὴς (ἀγκαλὰ καὶ αὐτὸς νὰ ᾔναι ἓνας μετὰ τῆς ἐστίας
 αὐτῆ, καὶ τῶν ὑποστάσεων τε, καὶ τῶν ἐσιωδῶν τελειοτήτων τε) ἀλ-
 λά ἀκόμη καὶ ὑπερέχει τέτων, καὶ ἀπειράκις ἀπείρως ὑπερεξήρη-
 ται, κατὰ τὸν Θεηγόρον Μάξιμον, καὶ τὸν Θεῖον Διονύσιον, καὶ πάν-
 τας τὰς ἱερὰς Θεολόγους. Ὁ μὲν γὰρ Θεὸς Μάξιμος λέγει:
 „Πάντων τῶν ὄντων, καὶ μετεχόντων (ἦτοι Κτισμάτων) καὶ μετεκ-
 „ τῶν (ἦτοι τῶν Θεῶν ἐνεργειῶν) ἀπειράκις ἀπείρως ὁ Θεὸς ὑ-
 „ περεξήρηται (β).” ὁ δὲ κρυφιομύσης Διονύσιος: „Καθ' ὅσον ὑ-
 „ περέχεται τῶν ἐκ ὄντων τὰ ὄντα, ἢ ἁγία, ἢ Θεῖα, ἢ κύρια, ἢ Βα-
 „ σιλικὰ καὶ αὐτῶν μετεχόντων, αἱ αὐτομετοχαὶ, κατὰ τοσάτον
 „ ὑπερίδρυται πάντων τῶν ὄντων, ὁ ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα, καὶ πάν-
 „ των τῶν μετεχόντων καὶ μετοχῶν, ὁ ἀμέτεκτος Αἴτιος.” (γ)

Δι' ὃ καὶ ἐρωτοληπτεῖται τότε ὁ νῆς· καὶ πάσχει θάμβος ὑπὲρ
 ἔνοιαν, καὶ σκιρτᾷ τῇ καρδίᾳ, καὶ χορεύει τῷ Πνεύματι· καὶ παιᾶ-
 νας ἰσᾷ. τῆτο ἡδονὴν κυρίαν. τῆτο γλυκασμόν. τῆτο πλήρωσιν
 πόθου κρίνων, τὴν ἐν τῷ Θεῷ αὐτῆ Θεωρίαν καὶ ἀγαλλίασιν, κα-
 θὼς λέγει ὁ Χρυσόρρῃμων, ἐρμηνεύων τὸ: „Ἐὐφρανθήσομαι

(α) Κεφ. καὶ τῆς Β. ἑκατοντάδ. τῶν Θεολογ.

(β) Κεφ. ΜΔ. τῆς Α. ἑκατοντάδ. τῶν Θεολογ.

(γ) Περὶ Θεῖου ὀνόμα

Κεφ. ΙΒ.

„καὶ ἀγαλλιάσομαι ἐν σοί (α). Τὶ δὲ ἐστὶν εὐφρανθήσο-
 „μαι ἐν σοί; τοῖσιν ἐξ ὧν Δεσπότην· τῆτό μοι ἡδονή,
 „ τῆτό μοι ἀγαλλίασις· εἴτις οἶδε ταύτην τὴν ἡδονήν, ὡς εἰδέναι
 „ χρὴ, ἐτέρας ἡδονῆς ἐκ αἰσθάνεται. τῆτο γὰρ ἡδονὴ κυρίως· ὡς
 „ τάγε ἄλλα πάντα, ὀνόματα μόνον ἐστὶν ἡδονῆς· αὕτη τὸν ἄν-
 „ θρωπον μετάρσιον ἐργάζεται· αὕτη τῷ σώματος ἀπαλλάττει
 „ τὴν ψυχὴν. αὕτη πρὸς Οὐρανὸν πτεροῖ· αὕτη τῶν βιωτικῶν
 „ ὑψηλότερον ποιεῖ. αὕτη κακίας ἀπαλλάττει.”

Ὅτι ὁ νῆς γίνεται οἷον ἐστὶ τὸ νοητὸν, καὶ ἡ καρδία,
 οἷον τὸ ἀγαπητόν.

Ἐπειδὴ γὰρ ὁ νῆς γίνεται, οἷον ἐστὶ τὸ νοητὸν, κατὰ τὸν φι-
 λόσοφον Ἀριστοτέλη, καὶ βάφεται, καὶ γίνεται τοῖστος (κατ' ἐ-
 νέργειαν δηλ. καὶ κατ' ἐστίαν) ὁποῖα εἶναι ἐκεῖνα ὅπῃ βλέπει, κατὰ
 τὸν ἐκ Δαμασκῆ ὄσιον Πέτρον, καὶ τὸν Θεῖον Κάλλιον (1) διὰ
 τῆτο βλέπωντας τὰς τελειότητας ταύτας τῷ Θεῷ, ἀλλοιοῦνται καὶ
 αὐτοὶ γίνεται τοῖστος κατ' ἐνέργειαν καὶ χάριν Θεῖαν, ὁποῖα εἰσιν
 αὐταί. οἷον, ἀπὸ μὲν τὴν Θεῖαν σοφίαν, γίνεται καὶ αὐτὸς σοφός·
 ἀπὸ δὲ τὴν ἀγιότητα, γίνεται ἅγιος· ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα, ἀ-
 γαθός· ἀπὸ τὴν ἀπλότητα, ἀπλῆς. ἀπὸ τὸ Θεῖον φῶς, φωτει-
 νός· καὶ καθ' ἐξῆς, ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας, τοῖστος κατ' ἐνέργειαν,
 καὶ χάριν γίνεται, ὁποῖα εἰσιν ἐκεῖναι. ὁθεν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ
 μὴ χαίρῃ τότε, ὅπῃ βλέπει τὸν ἑαυτὸν τε ἡλλοιωμένον μὲ κρείτ-
 τονα ἡλλοίωσιν, καὶ ἐν μέσῳ τῶν θνητῶν, πλατύνει τὴν εὐτυχίαν
 τῶν ἀθανάτων; (2) πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἀγάλλεται ὅπῃ

(α) Τῷ Θ. Φαλα.

(1) Τὰ λόγια τῷ Θεῷ Κάλλιος ταῦτα εἰσὶν: „Ἐστὶ φύσις τῷ νοῦς
 „ γίνεσθαι τοῖστος ἐνεργεία, ὅσα ὁρᾷ· ὡς καὶ ἡ Θεολόγος τῷ Θεοτάτῃ Γρη-
 „ γορίῃ φωνῇ δηλοῖ, λαμπρότητα Θεῷ λέγεσθαι, καὶ ἰδεῖν καὶ παθεῖν ὅ
 „ γὰρ νῆς ἐώρακε, τῆτο καὶ πέπουθεν, ἢ δὴ τοῖστος καὶ γέγονε.” κεφ. ΙΒ.
 φιλοκαλ. σελ. 1120.)

(2) Λέγει γὰρ ὁ Θεὸς Λύγεσιος: „Θεὸς ἐπὶ ποσὸν ἐφάπαξ, αἰ,

βλέπει τὸν ἑαυτὸν τε πρὸς τὴν τῷ Θεῷ ὁμοίωσιν ἀναβαίνοντα· καὶ ἢ τὸν ἑαυτὸν τε ὑπὸ τῷ Θεῷ ἀρπαζόμενον, ἢ τὸν Θεὸν ἀρπαζόμενον ὑπὸ τῷ ἑαυτῷ τε· ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ ἀγάπη ἔχει φυσικὸν ἰδίωμα νὰ κάμῃ τὴν καρδίαν τοιαύτην, οἷόν ἐστι τὸ ἀγαπητὸν, πῶς εἶναι δυνατόν τότε νὰ μὴ εὐφραίνεται ὁ ἀγαπῶν ἄνθρωπος τὰς θείας τελειότητας, εἰς καιρὸν ὅπῃ βλέπει τὴν καρδίαν τε μεταμορφωμένην εἰς ἐκεῖνο ὅπῃ εἶναι ὁ ἀγαπητὸς τῷ Θεῷ, καὶ νὰ μὴ λέγῃ καὶ αὐτὸς ὡς ὁ Παῦλος: „Ζῶ δὲ ἐκ ἐτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός“.

Ὅτι ἡ δοξολογία τῷ Θεῷ ἀπὸ τὴν ἀπαρίθμηση τῶν τῷ Θεῷ τελειότητων συνάγεται.

Μάλιστα δὲ, πῶς εἶναι δυνατόν τότε ὁ νῆς νὰ μὴ γένῃ πλήρης καὶ ὑπερχειλὴς ἀπὸ τὴν χαρὰν τε, ὅταν σοχαδῇ πῶς, ὅσον ἀριθμεῖ, καὶ ὅσον θεωρεῖ, καὶ μελετᾷ τὰς φυσικὰς αὐτὰς Τελειότητας, καὶ τὰ Προσόντα τῷ Θεῷ, τοσῶτον ἐν ταύτῃ δοξολογεῖ καὶ ὑμνεῖ τὸν ἴδιον Θεόν, τὸν ὄντα φυσικῶς τῶν τελειότητων τῶν αἰτίων; ἡ γὰρ δοξολογία τῷ Θεῷ ἀπὸ τὴν ἀπαρίθμηση τῶν τῷ Θεῷ Προσόντων συνάγεται, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, λέγοντα: „Εγὼ δὲ, ἐδὲ ἄλλοι τὴν δόξαν τίθεμαι (τῷ ἁγίῳ Πνεύματι οὐδὲν ἀλλοῦ) ἢ τῶν Προσόντων αὐτῷ θαυμάζων τὴν ἐξαρίθμησην (α).”

Ὅτι ὁ Θεός, καὶ ληπτὸς ἐστὶ καὶ ἀληπτός.

Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ με συντομίαν, ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Θεός ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, μετὰ τὸ νὰ ἦναι ληπτὸς κατὰ τὰς ἐνεργείας καὶ τελειότητας αὐτῷ ὅπως, ἀληπτός δὲ ἡ μόνον κατὰ τὴν ἥσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἄπειρον τῶν αὐτῶν θείων Τελειότητων τε· ὁ δὲ νῆς ἀπὸ τὸ ἄλλο, με

„μεγίστη μακαριότης ἐστὶ.” Καὶ ὁ Ἱερωνύμος δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι ἵνα τιμιώτερον καὶ ἡδύτερον τὸ γινώσκειν ἀτελῶς τὰ θεῖα πράγματα, ἢ τὸ γινώσκειν ἐντελῶς τὰ ἀνθρώπινα.

(α) Κεφ. ΚΓ. περὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

τὸ νὰ ἦναι φυσικὰ φιλόκαλος, καὶ ἔφρουν ἔχει νὰ νοῇ τὰ ἄριστα καὶ ἀνώτερα πάντοτε· ἔλκεται μὲν ἀπὸ τὴν ἡδονὴν τῷ ληπτῷ τῶν θείων Τελειότητων, καὶ σπιδάζει μετὰ ὅλην τε τὴν δύναμιν νὰ ἀναβῇ εἰς τὰ ὑψηλότερα τέτων· ἐπεὶ δὲ ὁμῶς δὲν ἔμπορεῖ (πεπερασμένος γὰρ ὢν, τὸ ἄπειρον χωρῆσαι καὶ δύναται) διὰ τῆτο σοχαζόμενος, ὅτι ἐκεῖνο ὅπῃ δὲν ἐδυνήθη νὰ καταλάβῃ εἶναι ἀνώτερον καὶ ἡδονικώτερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπῃ ἐκατάλαβε· τέττε χάριν θαυμάζει καὶ ἀπορεῖ, καὶ δὲν ἠξεύρει τί νὰ γένῃ ἀπὸ τὸν θαυμασμόν τε, θαυμάζων δὲ γεμίζει ἀπὸ θείας ἐρώτας, καὶ πόδες ἀναρρίπτει διακαεῖς τῇ ψυχῇ, ὑπέκκαυμα θείας ἀγάπης καὶ ἡδονῆς, τὸ καταληπτὸν τῷ ἀκαταλήπτῳ ποιούμενος, καὶ τὴν ἀπορίαν, πορισμὸν ἐρώτων τίθεμενος, κατὰ τὸν ἅγιον Κάλλιστον. Διὰ δὲ τὰς θείας ἐρώτας τέττε, καθαίρεται καθαίρόμενος δὲ θεοειδὴς γίνεται, θεοειδὴς δὲ γινόμενος, καὶ Θεός κατὰ χάριν εἰς ὅλον τὸ ὕψος ἀποτελεῖται, ὡς λέγει ὁ θεολόγος Γενιγόσιος: „Ἐμοὶ δοκεῖν, ἵνα, τῷ ληπτῷ μὲν ἔλκη (τὸ Θεῖον) πρὸς ἑαυτό· τὸ γὰρ τέλειως ἀληπτον, ἀνέλπισον καὶ ἀνεπιχείρητον· τῷ δὲ ἀλήπτῳ, θαυμάζεται θαυμαζόμενον δὲ, ποδῇται ποδόμενον δὲ, καθαίρει, καθαίρων δὲ, θεοειδεῖ· ἀπεργάζεται τοιαύτοις δὲ γενομένοις, ὡς οἰκείοις ἡδὴ προσομιλῇ (τολμήσῃ νεανικὸν ὁ λόγος) Θεός θεοειδόμενος τε καὶ γνωριζόμενος, καὶ τοσῶτον ἴσως, ὅσον ἡδὴ γινώσκει τὰς γνωσκομένους (α).”

Ὅτι ὁ νῆς, καὶ ὁ Θεός, ἓνα τῷ ἄλλῳ ἐστὶ παράδειγμα.

Καὶ ἄλλως δὲ, ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν γνώμην τῶν Ἱερῶν Θεολόγων, ὁ νῆς καὶ ὁ Θεός, εἶναι ἓνα τῷ ἄλλῳ παράδειγμα· ὅταν ὁ ἐρασὴς νῆς ἀναβαίνει εἰς τὸν ἐρωμένον τε Θεόν, διὰ τῆς θεωρίας τῶν θείων αὐτῷ Τελειότητων· τοσῶτον καὶ ὁ ἐρωμένος Θεός συγκαταβαίνει ἀπὸ τὸ ὕψος τε πρὸς τὸν ἐρασὴν νῆν, καὶ ἐνῆται, καὶ θεοῖ, καὶ χαριτόνοι αὐτόν. καὶ ἔτω, διὰ τῆς ἀναβάσεως τῷ Θεῷ, ἀποτελεῖται ἡ μακαρία, καὶ ὑπερφυῆς ἐνωσις καὶ συνάφεια τῷ Θεῷ μετὰ τῷ νοός· τῷ ἐρωμένῳ, μετὰ τῷ ἐρασῇ· τῷ ἀρχετύπῳ, μετὰ τῆς εἰκό-

(α) Λόγ. εἰς τὰ γενέθλια.

νος· ἡ ἀπλῶς εἰπεῖν, τῇ ἀπείρως ἀπέχοντος Κτίσεως, μετὰ τῇ ἀπείρως κατὰ φύσιν ἀπέχοντος κτίσματος, ἡ τὸτο εἶναι ἐκεῖνο ὅπῃ εἶπεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τὴν Πεντηκοστὴν ἐρμηνεύων, διὰ τὴν ἐν ὑπερώῳ κατέβη τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον: „Ἐν ὑπερώῳ δὲ, διὰ τὴν ἀνάβασιν τῶν δεξομένων, ἡ τὴν χαμόθεν ἔπαρσιν· ἢ ἐκείνο παραδειχθῇ, ὅτι, τὸ μὲν, καταβῆναι δεῖ Θεὸν πρὸς ἡμᾶς, ὃ ἡ πρότερον ἐπὶ Μωϋσέως οἶδα γενόμενον, τὸ δὲ, ἡμᾶς ἀναβῆναι, ἡ ἡμεῖς γενέσθαι κοινωνίαν Θεῷ πρὸς ἀνθρώπους, τῆς ἀξίως συγκριναμένης· ἕως δ' ἂν ἐκάτερον ἐπὶ τῆς ἰδίας μένῃ, τὸ μὲν, περιωπῆς, τὸ δὲ ταπεινώσεως, ἄμικτος ἡ ἀγαθότης, ἡ τὸ φιλάνθρωπον ἀκοινωνήτον, ἡ χάσμα ἐν μέσῳ μέγα ἡ ἀδιέβατον.” “Ὡ πλήρωμα λοιπὸν ἀγαθῶν! “Ὡ χάριτες θεαί! “Ὡ ὑπερφύη καλὰ τῶν καταγινομένων εἰς τὴν μελέτην τῶν Προσόντων, ἡ Τελειότητων τῷ Θεῷ!

“Ὅτι ὁ νῦν πρέπει νὰ μιμῆται θείας Τελειότητας.

Ταύτας δὲ τὰς χάριτας, ἡ τὰ ὑπερφύη καλὰ θέλει ἀπολαύσει πληρέστερον ἡ τελειότερον ὁ νῦν, ὅταν, ὅχι μόνον θεωρῇ τὰ παγκάλλιστα ταῦτα ἰδιώματα, ἡ Προσόντα, ἡ Τελειότητας τῷ Θεῷ, ἀλλὰ ἡ ὅταν σπεύδῃ ἡ ἀγωνίζεται νὰ τὰς μιμῆται, ὅσον τὸ δυνατόν, ἡ διὰ τῶν ἔργων διὰ τὴν καθὼς εἰς ἕνα ζωγράφον δὲν εἶναι ἀρκετὸν, τὸ νὰ βλέπῃ μόνον μίαν ἰκὸνα ὅπῃ νὰ ᾖ τὴν τελείαν ἡ ἀκριβῆς κατὰ πάντας τὰς Κανόνας τῆς τέχνης, ἀλλ' εἶναι χρεῖα εἰς αὐτὸν, ἡ νὰ τὴν μιμῆται διὰ τῆς χειρὸς, ἂν δόλῃ νὰ λάβῃ τὸ χεῖδός της· τοιαυτοτρόπως, ἡ εἰς τὸν νῦν, δὲν εἶναι ἀρκετὸν τὸ νὰ θεωρῇ μόνον τὰς θείας Τελειότητας, ἀλλ' εἶναι χρεῖα ἡ νὰ τὰς μιμῆται ἐπὶ τῆς πράξεως, ἂν θέλῃ διὰ νὰ μορφώσῃ κατὰ ταύτας τὸν ἑαυτὸν· ἡ θεωρία μόνη, εἶναι ἀνυπόστατος ἡ μίμησις ἡ Πράξις εἶναι ὅλον τὸ πᾶν· ὁ Θεὸς εἶναι φύσει ἡ κυρίως ἀγαθός. Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰμὴ εἰς ὁ Θεός (α).”

(α) Ματθ. 10. 17.

Καὶ ἔχει τὴν ἀγαθότητα, ὡς μίαν φυσικὴν Τελειότητα, ἡ ἕνα Προσόν ἀχώριστον; ἔτι ἡ ὁ νῦν πρέπει νὰ μιμῆται τὴν τοιαύτην ἀγαθότητα τῷ Θεῷ διὰ τῆς πράξεως, καθὼς εἶναι γεγραμμένον: „Ἡμεῖς παιδεύων, ἵνα σε τὴν ἀγαθότητα μεριμνῶμεν.” (α) Καὶ πρέπει νὰ γίνεταί ἡ αὐτὸς ἀγαθός κατὰ μετοχὴν ἡ χάριν, ἀγαθοποιῶν ὅχι μόνον τὰς ἀγαθοποιούντας αὐτὸν, ἀλλὰ ἡ τὰς κακοποιούντας, ἡ ἔχθρας αὐτῷ: Καθὼς ἡ ὁ Θεός ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτῷ ἐπὶ πονηρῆς, ἡ ἀγαθῆς, ἡ βρέχει ἐπὶ δικαίους ἡ ἀδίκους (β).” Διὰ τὴν μετὰ τὸν τὸν τρόπον γίνεται υἱὸς τῷ Θεῷ, ἡ λέγεται ὅτι εἶναι ἐκ τῷ Θεῷ καθὼς γέγραπται: „Ἀγαπάτε τὰς ἔχθρας ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τὰς μισούντας ὑμᾶς,.... ὅπως γέννησθε υἱοὶ τῷ Πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς (γ).” Καὶ: „ὁ ἀγαθοποιῶν, ἐκ τῷ Θεῷ ἐσιν (δ).”

Ὁ Θεὸς εἶναι φύσει ἅγιος, ἡ ἔχει φυσικὴν τελειότητά τε πᾶν ἁγιότητα; τοιοῦτος πρέπει νὰ γίνεταί προαιρετικῶς ἡ ὁ νῦν, καθὼς γέγραπται: „Ἄγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἅγιος ἐγώ, Κύριος (ε).” Καὶ: „ὁ δὲ, ἐπὶ τὸ συμφέρον (παιδεύει) εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτῷ (ζ).” Ὁ Θεὸς εἶναι φυσικὰ οἰκτίρων, ἡ ἐλεήμων: „Κύριος γὰρ φησὶν, ὁ Θεός, οἰκτίρων ἡ ἐλεήμων (η).” Καὶ ἔχει τὸν οἶκτον ἡ τὴν ἐλεημοσύνην, ὡς ἀχώριστος αὐτῷ τελειότητας: „Κύριε γὰρ λέγει ὁ Δαυὶδ, ἐν πᾶσιν ἡ ἐλεημοσύνη σου.” (θ) Καὶ ὁ Δαβὶδ: „Καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτῷ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτῷ (ι).” Οὕτω ἡ ὁ νῦν πρέπει νὰ ἀγωνίζεται διὰ νὰ γίνεταί μιμητικῶς ἐλεήμων, ἡ οἰκτίρων εἰς ὅλας τὰς ἀδελφάς τε, καθὼς ἔχει ἐντολὴν παρὰ τῷ Κυρίῳ, τῷ εἰπόντος: „Γίνεσθε ἔν οἰκτίρμονες, καθὼς ἡ ὁ Πατήρ ὑμῶν οἰκτίρων ἐσιν (κ).”

(α) Σοφ. Σολομ. 1Β. 22.

(β) Ματθ. Ε. 45.

(γ) Ματθ. αὐτόθ.

(δ) Γ. Ἰωάνν. 11.

(ε) Λευι 10. 2.

(ζ) Ἑβρ. 1Β. 10.

(η) Ἑβρ. 1Α. 6.

(θ) Δαν. 0. 16.

(ι) Ψαλ. 139. 9.

(κ) Λευι 5. 36.

Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, εἰς ὅλας τὰς ἀρετὰς, καὶ τὰ καλὰ ἔργα ὅπῃ μεταχειρίζεται ὁ νῆς, πρέπει νὰ ἔχη ἔμπροσθέν τε, ὡς παραδείγματα καὶ εἰκόνας, τὰ φυσικὰ Προτόντα, καὶ τὰς τελειότητας τῆ Θεᾶ, καὶ ταύτας, ὅσον εἶναι τὸ δυνατόν τε, νὰ μιμῆται, καὶ διὰ τῶν ἔργων νὰ τὰς ἀποδεικνύη μεμορφωμένας εἰς τὸν ἑαυτὸν τε καθὼς εἰς τὴν μίμησιν τῶν πάντων παρακινῶντας ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἅπαντας τὰς Χριστιανές, ἐντέλλεται καὶ παραγγέλλει εἰς αὐτὰς ταῦτα: „Γίνεσθε ὅν μιμνῆται τῆ Θεᾶ, ὡς τέκνα „ἀγαπητά (α).” Ταύτας τὰς θείας τελειότητας ἐὰν μιμῆται ὁ νῆς ποτὲ δὲν θέλει, ὅχι νὰ ὑπερηφανευθῇ, ἀλλ' ἡδὲ ψιλὸν λογισμὸν ὑπερηφανίας νὰ συλλάβῃ εἰς τὴν καρδίαν τε, πῶς τάχα ἐκατέρωθωσεν, ἢ κατορθώνει καμμίαν ἀρετὴν· διὰ τὴν αὐτὸς γνωρίζει καλῶτατα, πῶς αἱ ἀρεταὶ πᾶσαι, μετὰ τὸ νὰ εἶναι ἀναρχοί, καὶ ἀτελεύτητοι κατὰ χρόνον, καὶ ἀπείροι κατὰ μέγεθος, ὡς φυσικαὶ τῆ Θεᾶ Τελειότητες, καθὼς εἶπεν ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· ἀκολούθως εἶναι καὶ ἄφθαστοι κατὰ μίμησιν· ὁθεν πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερηφανευθῇ, εἰς καιρὸν ὅπῃ βλέπει, ὅτι τόσον μόνον ἐμέδεξεν ἀπὸ τὰς ἀρετὰς, ὅσον μετέχει καὶ μία ῥυτίς ἀπὸ ἑνα ἄπειρον πέλαγος, ταύτας τὰς θείας Τελειότητας ἐὰν μιμῆται ὁ νῆς, δὲν θέλει ἀμελήσει ποτὲ τρέχωντας τὸν ἀτέλεστον δρόμον τῆς κατὰ Θεὸν προκοπῆς τε καὶ ἀναβάσεως· ἀλλ' εἰς μὲν τὰ ἔμπροσθεν θέλει ἐπεκτείνεσθαι, τῶν δὲ ὀπίθεν θέλει ἐπιλανθάνεσθαι, κατὰ τὸν Παῦλον· Ταύτας τὰς θείας Τελειότητας, ἐὰν μιμῆται ὁ νῆς, αὐτὸς ὅπῃ εἶναι φυσικῶς κατ' εἰκόνα Θεᾶ, θέλει γένῃ προαιρετικῶς καὶ κατ' ὁμοίωσιν Θεᾶ· λέγει γὰρ ὁ Νύσσης Γρηγόριος: „Ὡς, τὸ κατ' εἰκόνα μὲν ἔχεις ἐκ τῆ λογικῆς εἶναι· καὶ ὁμοίωσιν δὲ γίνῃ ἐκ τῆ χρηστότητος ἀναλαβεῖν· ἔχω ἢ ἐν τῇ „Κτίσει τὸ κατ' εἰκόνα, γίνομαι δὲ τῇ προδέσει καὶ ὁμοίωσιν (β).” διὰ δὲ τῆς ὁμοιώσεως ταύτης, ἔχει νὰ ἐνωθῇ ὁ νῆς μετὰ τὸν Θεόν, ἢ Εἰκὼν μετὰ τὸ Πρωτότυπον, καὶ νὰ θεωθῇ· ταῦτόν εἰπὲν νὰ σωθῇ· ἐπειδὴ κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, τινὰς δὲν δύναται νὰ σωθῇ, χωρὶς πρῶτον νὰ θεωθῇ· (τὸ ὁποῖον εἶναι τῇ

ἀληθείᾳ λόγος πολλὰ φοβερός) Καὶ πάλιν τινὰς δὲν δύναται νὰ θεωθῇ, χωρὶς πρῶτον νὰ ὁμοιωθῇ μετὰ τὸν Θεόν, διὰ τῆς τῶν θείων τε Τελειότητων δυνατῆς μιμήσεως, καὶ νὰ ἐνωθῇ μετὰ αὐτόν: „Ἡ σωτηρία ἅχ' ἑτέρως γενέσθαι δύναται, μὴ θεομένων τῶν σωζομένων· ἡ δὲ θείωσίς ἐστιν, ἢ πρὸς Θεὸν ἀφομοιώσις τε καὶ ἐνωσις (α).”

Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ μετὰ συντομίαν, ἐὰν τὰς φυσικὰς τῆ Θεᾶ Τελειότητας μιμῆται ὁ νῆς, θέλει γένῃ ἄλλος Θεὸς ἐπίγειος, μιμητικῶς καὶ κατὰ χάριν, φέρων μεμορφωμένας ἐν ἑαυτῷ τὰς ἐξόχους ἐκείνας καὶ ὑπερέκλεις Τελειότητας, ὅπῃ ἔχει ὁ Θεὸς ὁσιωδῶς καὶ κατὰ φύσιν· κατὰ τό: „Εἰ γὰρ εἶπα Θεοὶ ἐσὶ, καὶ υἱοὶ υἱοῦ πάντες (β).” Σκεπάζων καὶ ὑποφέρων ἀνεξικακῶς καὶ θεωμιμήτως, τὰ σφάλματα τῶν ὁμοίων τε ἀνθρώπων, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ὑποφέρει τὰ σφάλματα ὅλα τῆ Κόσμου· οἷος ἐγένετο ὁ μέγας Μακάριος ἐκεῖνος ὁ Αἰγύπτιος, ὡς γέγραπται ἐν τῷ Γερωντικῷ· καὶ θέλει φθάσει εἰς τὴν Τελειότητα ἐκείνην τὴν τοῖς ἀνθρώποις ἐνδεχομένην καὶ χωρητήν· καὶ ἦν, ὥσπερ ὁ Θεὸς τέλειός ἐστι κατὰ φύσιν ἐν παντὶ γένει ἀγαθῆ καὶ Τελειότητος, ἔτω καὶ αὐτὸς θέλει γένῃ τέλειος κατὰ μετοχὴν καὶ ἀπόρροιαν τῆς ὑπερτελῆς ἐκείνης καὶ ἀπειροτελείας τελειότητος: „Εἴσεσθε γὰρ ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ „Πατήρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς, τέλειος ἐστὶν (γ).” Ὁ θεαρχικώτατος καὶ ἀψευδὴς Ἰησοῦς ἐνετείλατο.

Εἰς τὴν θεωρίαν λοιπόν, εἰς τὴν θεωρίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δυνατὴν μίμησιν τῶν ὑπερέκλειων, καὶ θαυμασίων τάτων τῆ Θεᾶ τελειότητων (τὰς ὁποίας κατ' ἐξαιρετικὴν δύνασιν νὰ μανθάνῃς ἀπὸ τῶν περὶ θείων ὀνομάτων βιβλίων τῶν ἁγίων Διονυσίου, καὶ τῆς Χολιαζᾶς αὐτῆς) ἀδολέχει καὶ φιλοσόφει Δέσποτά με ἄγιοι, ἵνα τρυφᾶς ἡδονὴν ἀνεκλάλητον· καὶ ἵνα διὰ τῆς μιμήσεως τάτων, ἀφομοιωθῇς ὡς Ἱεράρχης τῷ Θεῷ, καθὼς μετὰ τοιαῦτα ἐκφανταρικά λόγια, σεμνύνει τὸν χαρακτήρα σου ὁ Θεορρήμων Διονύσιος: „Ὁ μὲν Ἱεράρχης ἐκάστοτε, τῇ πρὸς Θεὸν ἀφομοιώσει, πάντας ἀνθρώπους, θε-

(α) Ἐκκλ. Ε. 1.

(β) Κεφ. εἰς τὸ Ποιῶμεν. ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα.

(α) Ἐκκλ. Ἱεροχ. Κεφ. Α.

(γ) Ματθ. Ε. 41.

(β) Ψαλμ. Πά. 6.

„λων σωθῆναι, ἢ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν (α).” Μάλιστα δὲ, καταγίνε εἰς τὴν θεωρίαν τῆς θείας φωτός, ἢ τῆς ἀμνηχάνης ἐκείνης κάλλους τῆς φωταργαίας ἢ καλλοποιῶ τῶν πάντων αἰτίας: „Κάλλος γὰρ λέγεται ὁ Θεός, κατὰ τὸν αὐτὸν κρυφιομένην Διούσιον, διὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς πᾶσι τοῖς ἔστι μεταδιδόμενην ἐκείνῳ „καλλοῦν” ἢ ὡς τῆς πάντων εὐαρμοστίας ἢ ἀγλαίας αἴτιον (β) ἢ φῶς νοητὸν λέγεται, κατὰ τὸν αὐτόν: „Ὡς πηγαία, ἢ ὑπερβλύζουσα φωτοχυσία, πάντα τὸν ὑπερκόσμιον, ἢ περικόσμιον, ἢ ἐγκόσμιον νῦν, ἐκ τῆς πληρώματος αὐτῆς καταλάμπεται (γ).”

”Οτι ἡ θεωρία τῆς θείας φωτός ἢ κάλλους, εἶναι ἡ γλυκυτέρα τῶν ἄλλων τῆς Θεῆς Προσόντων,

Διατὶ, καθὼς ἀπὸ ὅλα τὰ αἰσθητὰ, ἢ τὰ ὁρατὰ, τὸ φῶς εἶναι γλυκυτέρον, ἢ ποθεινότερον: „Γλυκὺ γὰρ φησὶν, ὁ Ἐκκλησιαστής, γλυκὺ τὸ φῶς, ἢ ἀγαθὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς βλέπειν σὺν τὸν ἥλιον (δ).” Καὶ καθὼς τὸ κάλλος τῶν σμάρτων, ἐμφύχων τε ἢ ἀψύχων, ἔλκει περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα τὴν καρδίαν μας εἰς τὴν ἀγάπην τε: „Χάρις γὰρ φησὶν ὁ Σειράχ, ἢ κάλλος ἐπιθυμῆσαι ὁ ὀφθαλμὸς σε (ε).” Ἐτὶ καὶ θεωρία, τόσον ἡ κατὰ Παραδοχὴν καλημένη, ὅσον ἢ κατ' Ἐπιβολὴν (ι) τῆς θείας ἐκείνης φωτός, ἢ τῆς θείας ἐκείνης κάλλους, εἶναι ἡ γλυκυτέρα ἢ ποθεινότερα ἔλων τῶν ἄλλων τῆς Θεῆς Προσόντων τε ἢ Τελειότητων, ἢ τιτρώσκει ἢ πλη-

(α) Ἐκκλ. Ἱερ. Κεφ. Β. (γ) Αὐτ. (δ) Ἐκκλ. ΙΑ. 7.

(β) Κεφ. Δ. περὶ θείων ὀνομάτων. (ι) Σειρ. Μ. 22.

(Ι) Ἀγκαλιὰ ἢ ἡ κατὰ Παραδοχὴν καλημένη θεωρία, τοσούτου διαφέρει ἀπὸ τῆς κατ' Ἐπιβολὴν, ὅσον διαφέρει ὁ Οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, ἢ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ σώματος κατὰ τὸν ἅγιον Κάλλιστον τὸν Εὐαγγελιστὴν (κεφ. ξη') ἢ μὲν γὰρ. παθητικῶς, ἑτεροκινήτως, ἢ ἐξ αὐτῆς ἀνάστασις τῆς Θεῆς ἐγγίνεται τοῖς κεκαθαμένοις διὰ φωτισμὸν καρδιακὴν ἢ ἑλπίσιν θείας· ἡ δὲ, ἐνεργητικῶς. αὐτοκινήτως, ἢ διὰ τῆς ἐν τῇ Κτίσει ἀναλογίας ἑαυτοῦ· μόνου τῆτο ἢ κατ' Ἐπιβολὴν τῆς θείας φωτός, ἢ κάλλους θεωρία πολλὰν προξενεῖ χάριν, εἰς τὰς μὴ ἔχοντας τὴν κατὰ Παραδοχὴν.

γίνοι, ἢ διατρυπᾷ τὴν καρδίαν τῶν ἐρασῶν πέρα ἢ πέρα, μὲ τόξα, ἢ βέλη, ἢ κέντρα δριμύτατα τῆς πρὸς Θεὸν πόσε, ἢ τῆς Παντοκρατορικῆς ἐρώτος, ἢ τῆς θείας ἀγάπης· ἢ ἡ ἀφορμὴ εἶναι· διὰ τί, καθὼς τὸ αἰσθητὸν τῆτο φῶς τῆς Ἡλίου, διαφάνειαν ἢ λαμπρότητα παρέχον εἰς τὰς σωματικὰς ὀφθαλμούς, δίδει δύναμιν εἰς αὐτὰς νὰ διακρίνουν δι' αὐτῆς, ὅλα τὰ ἐν τῷ αἰσθητῷ Κόσμῳ ὁρατὰ Κτίσματα: ἔτω ἢ τὸ νοητὸν φῶς τῆς ὑπερθεσίας Ἡλίου, νοερὰν ἑλπίσιν ἢ διαφάνειαν εἰς τὰς ψυχικὰς ὀφθαλμούς χαριζόμενον· δίδει δύναμιν εἰς αὐτὰς νὰ διακρίνουν δι' αὐτῆς, ἢ νὰ θεωρήσων, ὅλας τὰς ἄλλας τῆς Θεῆς Τελειότητας, ἢ πάντα τὰ ἐν τῷ νοερῷ Κόσμῳ μακάρια θεάματα, ἢ μυστήρια, τῆς μέλλοντος αἰῶνος. (ι)

”Οτι ἐκεῖνο ὅπερ εἶναι ὁ Ἥλιος εἰς τὰ αἰσθητὰ, εἶναι ὁ Θεὸς εἰς τὰ νοητά.

Διὰ τῆτο ἢ ὁ θεολόγος Γρηγόριος, κομψῶς πάνυ ἢ μεγαλοφυῶς εἶπε, παρὰ τῆς Πλάτωνος ἐρανισάμενος (α). ”Οπὲρ ἐστὶ

(α) Ὡς αὐτὸς ἢ τῆτο λέγει ἐν τῷ περὶ θεολογίας Β. λόγ.

(ι) Φυσικὴ δὲ εἶναι αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ἢ οἱ ὀφθαλμοὶ ἔλκωνται ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ φῶς, ἢ ὁ νῦν ἀπὸ τοῦ νοητοῦ, ἢτοι διὰ τὴν ὁμοιότητα ἢ συγγένειαν ὅπερ ἔχουσιν ἢ τὰ δύο πρὸς τὰ ἀντικείμενά των· οἷον γὰρ ὀφθαλμοὶ ἀπὸ μερίδια εἶναι συντεθειμένοι φωτεινὰ· δι' ἃ ἢ ἀγαπῶσι τὸ ὅμοιον αὐτοῖς φῶς· ἢ ὁ νῦν φῶς κτιθεὶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ νοερὸν, φυσικῶς ἀγαπᾷ ἢ τὸ νοητὸν φῶς· ἵππει δὲ ὁμοιότητος φιλότης· ἀγκαλιὰ ἢ ὁ νῦν ὡς σκοτιοφίλος, ἢ εἰς τὸ παρὰ φύσιν πεσὼν, ὑπερφυσικῆς δίδται δυνάμεως ἢ χάριτος, διὰ νὰ θεωρήσῃ τὸ ὑπερφυσικόν φῶς τῆς Θεῆς· θαυμαστὰ δὲ εἶναι ἐκεῖνα ὅπερ λέγει περὶ τῆς θεωρίας τῶν κεκαθαμένων ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος: „Καὶ τὸ δὴ μέγιστον ὡς ἢ περὶ ταυτ' ὁ σκοπὸς· τείνει τῶν μακαριωτάτων ἐκείνων· ἄλλ' ὥσπερ εἴ τις ὁρῶν πρὸς ἡλιακὴν, ἀκτῖνα, τῶν εὐαερίων ἀτόμων αἰσθάνεται, καὶ μὴ τῆς αὐτῆς τυγχάνῃ σκοπὸς· ἢ πως ἐκείνοις ταῖς θείαις ἀκτῖσι καθαρῶς ὁμιλήσιν, αἷς φύσει, πρόσθεν ἢ πάντων ἀποκάλυψις, ἐχθὶ τῶν ὄντων μόνον, ἢ γεγεννημένων, ἄλλα ἢ τῶν ἔπειτ' ἐσομένων ὁδὸν πάρεργον ὡς ἀληθῶς ἢ τέτων προσγίνεται γνώσις κατὰ ἀναλογίαν τῆς καθαρότητος.” (λόγ. πρὸς τὴν Εὐνὴν.)

„τοῖς αἰδητοῖς Ἥλιος, τῶτο τοῖς νοητοῖς Θεός· ὁ μὲν γὰρ, τὸν
 „ὁρώμενον φωτίζει Κόσμον, ὁ δὲ, τὸν ἀόρατον· ἡ δὲ μὲν, τὰς
 „σωματικὰς ὀφείας ἡλιοειδεῖς, ὁ δὲ, τὰς νοερὰς φύσεις, θεοειδεῖς,
 „ἀπεργάζεται· ἡ ὥσπερ ἄστρος, τοῖς ὁρώσι, ἡ τοῖς ὁρωμένοις,
 „τοῖς μὲν τὴν τῷ ὁρᾶν, τοῖς δὲ, τὴν πᾶ ὁρᾶν παρέχων δύναμιν,
 „αὐτὸς τῶν ὁρωμένων ἐστὶ τὸ κάλλιστον· ἔτω Θεός, τοῖς νοῶσι, ἡ
 „τοῖς νοημένοις, τοῖς μὲν, τὸ νοεῖν, τοῖς δὲ, τὸ νοεῖσθαι διημερ-
 „γῶν, αὐτὸς τῶν νοημένων ἐστὶ τὸ ἀκρότατον· εἰς ὃν πᾶσα ἐφύεσις
 „ἔσται, ἡ ὑπὲρ ὃν ἄδამᾶ φέρεται (α).” (1) Καὶ τῶτο θέλει
 νὰ φανερώσῃ ἡ τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο! „Εἰν τῷ Ἡλίῳ ἔθετο
 „τὸ σκῆνωμα αὐτῷ (β).” δηλ. ὁ Θεὸς ἔθετο ἐν τῷ Ἡλίῳ
 τὴν εἰκόνα ἡ ὁμοίωσιν τῆς Θεότητός τε· δι’ ὃ καὶ τινες τῶν θείων
 Διδασκάλων, ἱερογλυφικὸν τῷ Θεῷ προσφυῶς ὠνόμασαν τὸν
 Ἥλιον· αὕτη εἶναι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἡ προχειροτέρα ἡ ἀβίατος
 ἐρμηνεία τῷ ῥήτι τῆς τέτης, καὶ ἄλλοι ἄλλως ἡρμηνεύσαν.

Μαρτυρίαι περὶ θείας Φωτὸς, ἡ Κάλλος.

Θέλεις δὲ νὰ βεβαιωθῇς Δέσποτά μου, πῶς ἡ θεωρία τῆς
 θείας φωτὸς, ἡ τῆς θείας ἐκείνης κάλλος, εἶναι ἡ γλυκυτέρα, ἡ
 ποθεινότερα σῆς θεωρίας ὅλων τῶν ἄλλων τῷ Θεῷ Τελειότητων
 ἄκτιστον τῶτο ἀπὸ τὰς ἱερὰς Θεολόγας ἐκείνης ὅπῃ τὸ ἐδοκίμισαν
 ἵνα, ἂν δὲν τραυθῇ ἀπὸ ἄλλο τι εἰς τὴν θείαν ἀγάπην ἡ ἔρωτα,
 τραυθῇ καὶ ἀπὸ τὰ ἐρωτικά, ἡ ὄντως ἐνθεσιαστικά αὐτῶν λόγια·
 Ὁ μὲν γὰρ μέγας Βασιλεὺς ἔτω γράφει περὶ τῆς θείας φωτὸς, ἡ
 κάλλος: „Τὶ ἐν κάλλος θείας θαυμασιώτερον; τίς ἐννοία τῆς τῆς
 „Θεῷ μεγαλοπρεπείας χριστέρα; ποῖος πόθος ψυχῆς ἔτω δρι-
 „μύς, ἡ ἀφόρητος, ὡς ὁ ἀπὸ Θεῷ ἐγγινόμενος τῇ ἀπὸ πάσης κα-

(α) Λόγ. εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον.

(β) Ψαλμ. ΠΙ. 4.

(1) Ὁθεν εἶπε ἡ ὁ θεοφύλακτος Μάξιμος: „Ὅσπερ ἡ ἐστὶ χωρὶς ἡλιακῆς
 „φωτὸς ὁφθαλμὸν ἀντιλαμβάνεται τῶν αἰδητῶν: ἔτω δὲ καὶ πνευματικῆς
 „φωτὸς νῆς ἀνθρώπινος ἔκστ’ ἀνδεύεται θεωρίαν πνευματικὴν.” (κεφ. 13.
 σὺν 5. ἑκατοστ. τοῦ θεολογικ.)

„κίας κεκαθαυμένη ψυχῇ, ἡ ἀπὸ ἀληθινῆς διαδέσεως λεγέσθαι,
 „ὅτι τετρωμένη ἀγάπης ἐγὼ εἰμί; ἄρρητοι παντελῶς ἡ ἀνεκδή-
 „γητοι τῷ θείῳ κάλλος αἱ ἀσφαπαί· ἡ παρίστησι λόγος· ἡ δέχε-
 „ται ἀκοή· καὶ ἔως φέρει αὐγὰς εἴπης, καὶ Σελήνης λαμπρότητα·
 „καὶ Ἡλὶς φῶς, πάντα ἄτιμα πρὸς εἰκασίαν τῆς δόξης, ἡ πλέ-
 „ον ἀπολειπόμενα, πρὸς τὴν τῆς ἀληθινῆς φωτὸς σύγκρισιν, ἡ καὶ
 „ὅσον βαθεῖα νύξ, ἡ συγνή σκοτομύνη, μεσημβρίας καθαρωτά-
 „της. Τῶτο τὸ κάλλος σαρκίνοις μὲν ὀφθαλμοῖς ἀδεδωρητον, ψυχῇ
 „δὲ μόνῃ ἡ διανοίᾳ καταληπτόν· ἡ εἶπε τινὰ περιέλαμψε τῶν ἀ-
 „γίων, ἀφόρητον τῷ πόθῳ τὸ κέντρον αὐτοῖς ἐγκατέλιπεν (α).”

„Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐρμηνεύων τὸ: „Κύριε ἐν τῷ θεί-
 „λήματί σὺν παρέσχες τῷ κάλλει με δύναμιν.” τῷ ΚΘ.
 Ψαλμῷ, ἔτω λέγει: „Κάλλος ἀληθινόν ἡ ἐρασμιώτατον, ἡ
 „μόνον τῷ τὸν νῦν κεκαθαυμένῳ θεωρητόν, τὸ περὶ τὴν θείαν ἡ
 „μακαρίαν φύσιν ἐστὶν· ἡ ὁ ἐνατενίσας ταῖς μαρμαρυγαῖς ἡ ταῖς
 „χαρίσι, μεταλαμβάνει τι ἀπ’ αὐτῆς, ὥσπερ ἀπὸ τινος βαφῆς,
 „αἵ γλυν τινὰ ἀνδρῶν εἰς τὴν εἰκόνα ὅψιν ἀναχρῶνόμενος· ὁ-
 „θεν ἡ Μωϋσῆς, τῷ μετεπιληφέναι τῷ κάλλος ἐκείνου ἐν τῷ ὁ-
 „μιλεῖν Θεῷ ἐδοξάσθη τὸ πρόσωπον.”

Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτῆς, ἡ ἀδελφὰ φρονῶν θείος Γρηγόριος ὁ
 Νύσσης ἔτω φησί: „Τίς τοῖα κάλλος ἀνέρας γίνεσθαι, εἰ
 „μόνον ὀφθαλμὸν ἔχοι, τὸν ἐνατενίσαι τῇ ὥρᾳ δυνάμενον; ἢ,
 „πολὺ μὲν τὸ καταλαμβάνόμενον κάλλος, ἀπειροπλάσιον δὲ
 „τὸ διὰ τῆς φαινομένης σοχασιτικῶς εἰκασόμενον; (β). Καὶ πάλιν:
 „Ὅν ἔχει λόγον πρὸς τὰς ἀβύσσους ἡ ὀλίγη σαγῶν· ἡ πρὸς
 „τὴν μεγάλην ἀκτῖνα τῆς Ἡλίας, τὸ μικρὸν σπινθηρίκιον· ἔτω
 „διάκειται ἡ πάντα τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ὡς καλὰ θαυμα-
 „ζόμενα, πρὸς ἐκεῖνο τὸ κάλλος, ὁ περὶ τὸ πρῶτον ἀγαθόν,
 „ἡ τὸ ἐπέκεινα παντὸς ἀγαθῆς, θεωρεῖται (γ).”

Ὁ ἀγιώτατος Κάλλιστος ἔτω φησὶν: „Ἀμήχανον ἀναβεβη-
 „κότα τὸν νῦν, πρὸς τὸ ὑπὲρ διάνοιαν ἐν, ἀνέραςόν πως γεν-

(α) Ὁρμ. κατὰ πλάτ. Β.

(γ) Κεφ. 1. περὶ Παρθενίας.

(β) Ὁμιλ. Α. εἰς τὸ ἔσμα τόμ. Α.

„νέναι αὐτῇ. Κάλλος γὰρ ἄρρητον καὶ ἀνεπινόητον προκύπτει ἐξ αὐτῆς. ὡς ἀπὸ παντοκρατορικῆς ρίζης ἅπαντ' ὅτε, καὶ ὡς ἀνελίξεται, διαβρῶναι κινδυνεύει τῇ τῶν πολλῶν ἰχθύων εὐρέσει, καὶ ὅλην ὑπὸ τῶν θείων ἐλάμψεων ὁ νῆς εὐρίσκεται· καὶ τὸ ὑπὲρ νῆν κάλλος ἐκπλήττεται θεωρῶν· καὶ ὡς ἀπὸ οἴνου μεθύσκειται καὶ ὡς ὁ ἄφρων ἐξίσταται καὶ τὸν ὑπὲρ ἔννοιαν πάχαι θυμασμόν, τῇ ἐξαισίᾳ κάλλος τὸ ὑπερέκκαλον θέαμα, μὴ χωρῶν καθορᾶν· ὅθεν δῆτα καὶ δεσμοῖς ἀγάπης συνέχεται, καὶ ὡς ὑπὸ δίσφαι διάκειται καταφλεγόμενος· καὶ τὰ ἐξῆς (α).”

Ἀλλὰ καὶ τὰ τῇ μακαρίᾳ Αὐγαστίνᾳ περὶ θείας φωτός, καὶ κάλλος, ἐρωτικά, καὶ ἐνθεσιαστικά λόγια, ποίαν καρδίαν δὲν ἀνάπτει εἰς τὸν ἔνθεον αὐτῶν ἔρωτα; λέγει γὰρ ἐκεῖνος τὰ κομψὰ ταῦτα περὶ θείας φωτός: „Ὡς ἄληθινόν· φῶς θυμασόν, φῶς ὑπερύμνητον, τὸ φωτίζον τὰς ὀφθαλμούς τῶν Ἀγγέλων· Ἰδὲ βλέπω· εὐχαρισῶ σοι· ἰδὲ τὰ τῇ Οὐρανῷ φῶς ὁρῶ, ἄνωθεν ἐλάμπει τὰς ὀφθαλμούς τῆς ἐμῆς διανοίας ἀκτὶς ἀπὸ τῆς φωτός τῇ προσώπῳ, εὐφραίνεσθαι πάντα τὰ ὅσα μὲν· αὐξήσον τῷ τῷ δέομαι, χορηγῇ τῇ φωτός· αὐξήσον δέομαι τὸ ἐν ἐμοὶ λάμπει φῶς· πλάτυνον τῷ τῷ δέομαι, πλάτυνον. Τί τὸ τῇ ἐμῇ καρδίᾳ φλέγον πῦρ; τί τῷ τῷ ἐπερ αἰδάνομαι; τί τὸ φῶς, τὸ τῇ ἐμῇ ἀκτινοβολῶν καρδίᾳ; ὦ φῶς, αἰεὶ καῖον, καὶ μὴ σβεννύμενον, ἀναφύμε· ὦ φῶς, αἰεὶ λάμπει, καὶ μὴ σβεννύμενον, φωτισόν με· ὅφελον ἀναφθεῖν ἐκ σῆς· πῦρ ἁγίον, πῶς με τὰ γλυκύτητος φλέγεις! πῶς ἀπερρήτως λάμπεις! πῶς ἐπιθυμητῶς ἐμπιπρᾷς! καὶ τοῖς μὴ ἀναπτομένοις ἐκ σῆς! καὶ τοῖς μὴ φωτιζομένοις ἐκ σῆς! ὦ φῶς ἄληθινόν φωτίζον πάντα τὸν Κόσμον, ὃ τὸ φῶς, τὸν Κόσμον πληροῖ· καὶ τοῖς τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς σὲ μὴ ὁρῶσιν! Ἥλιε, ὁ τὸν Οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν φωτίζων· καὶ τοῖς ὀμυχλῶδες ὀφθαλμοῖς, τοῖς σὲ μὴ δυναμένοις ὁρᾶν· Οἱ γὰρ τῷ σκότει συνειδέντες ὀφθαλμοί, τὰς τῆς σῆς ἁγίας ἀληθείας ἀκτίνες ἀδυνατῶσιν ὁρᾶν· ἢ ἐπίστανται λογίζεσθαι τι περὶ τῆς φωτός, οἷς ἐστὶν ἐν σκότει ἡ κατοί-

„καί. σκότος ὁ ῥῶσι· σκότος ἀγαπᾷ τῷ σκότει συντίθενται· ἐκ σκότες εἰς σκότος περνευόμενοι, ἐκ ἴσασιν πᾶ καταπίπτουσιν· ἄθλιοι, εἰ ἐκ ἴσασιν, ὁ ζημιῶνται· ἀθλιώτεροι, εἰ καὶ ἴσασιν, καὶ πίπτουσιν ἀνεωγμένοις ὀφθαλμοῖς (α).”

Περὶ δὲ τῇ θείᾳ κάλλος ταῦτα φησιν: „Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ λογιζήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· τῷ τῷ ζητῶ, ὅταν τὸν Θεόν με ζητῶ. τῷ τῷ ἀγαπῶ, ὅταν τὸν Θεόν με ἀγαπῶ. Ὁφέ σε ἡγάπησα κάλλος πρὸςβύτατόν τε ὁμῶς καὶ νεώτατον· Ὁφέ σε ἡγάπησα, καὶ σὺ ἔνδον ἦδα, καὶ γὰρ ἔξω, καὶ κεῖ σε ἐζήτην, καὶ τῷ τῷ ὑπὸ σῆς πεπονημένοις εἶδες ἐπέπιπτον ὁ ἀνείδεος· μετ' ἐμῆς ἦδα, καὶ γὰρ ἐκ ἡμῶν μετὰ σῆς· . . . , ἐφώτισάς με ὡς φῶς, καὶ εἶδόν σε, καὶ ἡγάπησάς σε· ἔδεις γὰρ σε ἀγαπᾷ, εἰμὶ ὁ ἐωρακώς σε· καὶ ἔδεις σε ὁρᾷ, εἰμὶ ὁ ἀγαπῶν σε. Ὁφέ σε ἡγάπησα κάλλος ὡς ἀρχαῖον· ὁφέ σε ἡγάπησα· φεῦ τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ, ὅτε σε ἐκ ἡγάπων (β) (1).” Ἀλλ' ἀρκεῖ εἰς βεβαίωσιν τῇ εἰρημένῃ, ἡ τῶν τεσσάρων τῶν μαρτυρία.

(α) Εὐχὴ ἐρωτικ. ΑΕ.

(β) Εὐχ. ἐρωτικ. ΑΒ.

(1) Τῷ τῷ χάριν καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων Πέτρος, ἐπὶ τῇ θαυραλίᾳ ὄρεος, καταναγκαζέας τὸν νῦν, καὶ τὴν αἰδομένην, ἀπὸ τῆς φαεινῆς ἀκτίνης τῇ θειοτάτῃ φωτός, καὶ τρωθεὶς τὴν καρδίαν ἀπὸ τοῦ γλυκύτατον ἐκείνου θέαμα τῇ ἐξαισίᾳ καὶ ὑπερέκκαλον κάλλος τῆς θειότητος τῇ μεταμορφωμένῃ Ἰησῇ, δὲν ἠδὲ πλεονεχία ἐκκαλλήσῃ ἀπὸ τῆς τοιαύτης πανευφρόσυνου θεωρίας· ἀλλ' ὡς περ ἐνθεσιῶν, καὶ ἐξεστικῶν: „Καλὸν ἐστὶν ἡμῶς ἴδε εἶναι ἔλθω· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὡς τρεῖς σκηναίς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ μίαν Ἡλίᾳ.” (Ματθ. 17. 4). Ὅπως παραφραστικῶς ἐξηγεῖται ὁ θεολογικώτατος ἐκεῖνος ὁμῶς καὶ ρητορικώτατος Μαρκάριος Φιλαδελφείας, ὁ φερωνύμως καλεσμένος Χρυσόκεφαλος, ἐν τῷ εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν λόγῳ ἔτω φησὶ: „Τί γὰρ ὡραιότερον τῆς Χριστοῦ συνεισίας; τί δὲ ποθεινότερον τῆς θείκης αὐτῇ δόξης; ἴδεν τῇ φωτός ἐκείνῳ γλυκύτερον, ἐξ ἧς φωτίζεται φωτιστικὴ πᾶσα Ἁγία· γέλαντε καὶ ἀνθρώπων ταξικαρχία· ἴδεν τῆς ζωῆς ἐκείνης ἐρασμιώτερον, ἐν ᾗ πάντες ζῶμεν, καὶ κινῶμεθα, καὶ ἐσμέν. Οὐδὲν ἡδύτερον τῆς ἀειζῶνς καλλουῆς, ἴδεν τερπνότερον τῆς ἀλήκτου εὐφροσύνης· ἴδεν ποθεινότερον, τῆς αἰδίου χαρᾶς, τῆς πανευφροσύνης εὐφροσύνης, καὶ τῆς ἀπεραντομένης μακαριότητος· ἥς, ἥς λόγος ἱκανὸς ἐστὶν εἰς ἐξήγησιν, ὅτε ἔννοια πρὸς ἐν ἐνθύμῳ, τῆς ὑπεροχῆς τὸ ὑπερέκκαλον ἀπεικάσθαι ἐθέλῃ. Πῶς γὰρ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

“Οτι διὰ τῆς ἀπολαύσεως τῶν Πνευματικῶν Ἡδονῶν
τῆ Νοός, μισῶνται αἱ αἰσθηταὶ ἡδοναί.

Ἰδὲ σὺν Θεῷ, ὅπῃ τὴν ὑπέμνητα ποῖαι εἶναι αἱ πνευματικαὶ καὶ εἰκεῖαι ἡδοναὶ τῆ Νοός. λοιπὸν ἐντρύφα ταύτας Δέσποτάμα, καὶ ἀπολάμβανε μεθ’ ὅλας σε τὰς δυνάμεις· ἃ δὲ ἔχεις τὸν κατηγορῶντα, ἢ ἐμποδίζοντα, μᾶλλον δὲ, πολλὰς ἔξεις τὰς ἐπαινῶντας, καὶ παρακινῶντάς σε· καὶ ἀπόλιπε, ὅσον δύνασαι, τὰς σωματικὰς καὶ αἰσθητὰς ἡδονάς· διὰ τὰς ὁποίας πολλὰς ἔχεις κατηγορῶντας, καὶ ἐμποδίζοντας· ἃ δὲ ἔχεις τὸν ἐπαινῶντα, καὶ παρακινῶντά σε. Πληροφορῶ γὰρ σε τὴν μεσοσεφί τελειότητα, ὅτι, εἰάν συνειδήσης νὰ ἀπολαμβάνῃς τὰς πνευματικὰς ταύτας καὶ ἀληθινὰς ἡδονάς, ἔχεις κατ’ ὀλίγον ὀλίγον νὰ μισήσῃς τὰς αἰσθητὰς, καὶ ψευδεῖς, καὶ ἐνωδύνας ἡδονάς. Ἐτzi τὸ βεβαιοῖ ὁ μέγας Βασίλειος. “ἐρμηνεύων γὰρ ἔτος τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο: Ὠραῖος καὶ ἄλλος (α), ἔτω φησι, Δῆλον ὅτι ἐνιδὼν αὐτῇ τῇ λαμπρότητι, καὶ τῶν ἐ-

(α) Ἐρμ. εἰς τὸν ΜΔ. Ψαλμ.

“καὶ λαλιζήσεται τὸ ἀνεκφώνητον κάλλος· ἢ πῶς μετριζήσεται τὸ ἀπερίγραπτον· καὶ διανοίσις αὐταῖς ἀπερίληπτον ἀγαλλίαμα· τῆτο πάσης ἐλπίδος ἐς κορυφῆς καὶ ἐπιθυμίας πάσης ἐντρυφίμα· εὐλογίας τε τῆς Θεοῦ, καὶ ἐπαγγελίας ὅλης, καὶ τῶν ὑπὲρ αἰσθῆσαι καὶ γινώσκειν εἶναι πεπνευμένων ἀγαθῶν τὸ πῆρας καὶ τὸ κεφάλαιον Ἡ τῆς χριστιανικῆς μακαριότητος ἀπόλαυσις. Ἡ τῆς ὁρατῆς τῆ Δεσπότης Θεοφανείας ἐν πανάγνοις Θεωρίαις ἀποκλήρωσις Ἡ τῆς νοητῆς αὐτῆς φωτοδοσίας ἐν φανοτάταις μαρμαρυγαῖς ἀναπλήρωσις· τῶν ὑπερφανῶν ἀκτίνων ἢ ἐπιβολῇ τῆς ὑπερλάμπει λαμπρότητος ἢ μεταστάς ἐκείνης τοῦτου τῆς πανευδόξου λήξεως ὁ Πέτρος ἤδη Θεορὸς γενέσθαι ἀξιοθεῖς, ἐκ ἧδελεν ἃ δὲ βραχυ χωριζῆναι. εἰδὲ γὰρ τὴν τῇ μέλλοντος αἰῶνος ἀπόλαυσιν, καὶ πάντα ἔρριψεν ἐξαιρήσας ἀπὸ τῆς ψυχῆς διὰ τὴν ἐντεδείσαν αὐτῇ ἀπὸ τῆς ὁψέως ἐκείνης ἡδονῇ τε καὶ χαρμονῇ.”

“κεῖθεν μαρμαρυγῶν ἀναπληρῶνται ὁ Προφήτης, πληγεὶς τὴν ψυχὴν τῷ τῷ κάλλει πρὸς τὸν ἐνθεον ἔρωτα τῆς νοητῆς ὥραιότητος ἐκινήθη, ἢ ἐπιφανείσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, πάντα αἰσθητὰ καὶ ἀπόβλητα τὰ τέως ἀγαπώμενα καταφρίνεται· διὰ τῆτο ὁ Παῦλος ὅτε εἶδε τὸν ὥραιον κάλλει, πάντα ἠγῆσατο σκύβαλα, ἵνα Χριστὸν κερδήσῃ.” Ἀκούεις; ὅταν, λέγει, ἐπιφανῇ ἡ νοητὴ ὥραιότης εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ αἱ πνευματικαὶ ἡδοναὶ γευσθῶσιν ὑπὸ τῇ νοός, τότε αἱ ἀγαπηταὶ τῶν αἰσθητῶν ἡδοναὶ μισῶνται καὶ ἀποβάλλονται. Ὅλη γὰρ ἡ ἀφορμὴ διὰ τὴν ὁποίαν ἀγαπῶνται αἱ αἰσθηταὶ ἡδοναὶ εἶναι, διὰ τὴν ὅτι νῦν, δὲν ἔφθασε νὰ θεωρήσῃ καὶ νὰ γευσθῇ ἀνωτέραν ἡδονὴν ἀπὸ τῆς τῶν αἰσθητῶν, καὶ ταύτην πάχει μετὰ ἑνὸς ἀνθρώπου ὅπῃ νομίζει γλυκύτατον καὶ ἡδονικώτατον τὸν ἐκβαλάνων, ἢ κέγχρως. ἢ πιτύρων κατεσκευασμένον ἄρτον, μετὰ τὸ νὰ μὴν ἐγεύσῃ ποτὲ τὸν ἀπὸ σίτης καὶ σπειριδάλως ἄρτον. Διὰ τῆτο καλὰ εἶπεν ὁ Θεὸς Ἰωάννης τῆς Κλίμακος: “Ὁ γευσάμενος τῶν ἄνω, εὐχερῶς τῶν κάτω καταφρονεῖ, ὁ δὲ ἐκείνων ἄγευστος, ἐπὶ προσκαιροῖς ἀγάλλεται (α). Καὶ ὁ ἅγιος Θεολάσσιος: “Σημεῖον ὅτι χολάζει ὁ νῦν περὶ τὰ νοητά. “τὰ πάντων περιφρονεῖν τῶν τὴν αἴσθησιν σαινόντων.” Λέγει καὶ ὁ σοφὸς Ἱεροσολύμων Θεόδωρος: Περὶ ταῦτα σρεφομένους τῆς διανοίας αἰεὶ, ἢ χ’ οἰόντέ ἐστι μὴ ποθῆσαι τὸ ὄντως ἀγαθόν· εἰ γὰρ πρὸς ἄλλοτριον φέρεται, πολλῷ μᾶλλον πρὸς τὸ οἰκεῖον· τέτε δὲ ἐραθεῖτα ψυχῇ, τίνοι ἂν ἀνάχοιτο προσε-ἡδρεύειν τῶν κάτω; καὶ τῶν ἀφέλκειν πεφυκότων τῶν ἐραστῶ; ἀλλὰ μὴ καὶ πρὸς τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν δυσχεράνη ὡς ἐμποδιστικὴν τῶν καλῶν (β); Καὶ πάλιν: “Τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὰ νοητὰ ἀγαθὰ, ὡς καὶ βραχεῖάν τινα ἀποβροχὴν καὶ ἀμυδρὰν ἔμφασιν τῆς πελαγίζοντος κάλλους ἐκείνης, δύνασθαι πείθειν τὸν νῦν, πάντων ὑπερίπτασθαι τῶν μὴ νοητῶν, καὶ πρὸς ἐκεῖνα φέρεσθαι μόνα, ἢ μηδὲν δ’ ἀνέχεσθαι τῆς τραυῆς ἐκείνων ἀποχωρεῖν, ἢ δ’ ἂν εἴη καὶ συμπεσεῖν γένοιτο τῶν ἀνιστῶν (γ).”

(α) Λόγ. Ις.

(γ) Σελ. 385 Φιλοκαλ.

(β) Φιλοκαλ. σελ. 238.

Ὅτι διὰ τῆς ἀπολαύσεως τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν, ἀπρακτεῖται τὰ αἰσθητήρια, σὺν τῷ ἐπιθυμητικῷ καὶ κοιμίζονται.

Τὶ λέγω δὲ μόνον ὅτι μισθῆνται αἱ αἰσθηταὶ ἡδοναί; καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ πέντε αἰσθητήρια, καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς μέρος, ἀπρακτεῖται καὶ κοιμίζονται, ὅταν ὁ νῆς ἀπολαμβάνῃ τὰς πνευματικὰς, καὶ ἀληθινὰς ἡδονάς τε· ἔτσι τὸ βεβαιῶ ὁ Νύσσης Δεῖος Γρηγόριος λέγων: „Διὰ τὴν τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν θεωρίαν, παρέτερος ἐστὶν ὁ τῷ σώματος ὀφθαλμὸς πρὸς ἑδὲν τῶν παρ' αὐτῷ ὑποδεικνυμένων, τῆς τελειοτέρας ψυχῆς, καθελκομένης, διὰ τὸ μόνον βλέπειν τῇ διανοίᾳ τὰ τῶν ὀρατῶν ὑπερκείμενα· ἔτω καὶ ἡ ἀκοή, νεκρά τις καὶ ἀνενέργητος γίνεσθαι, πρὸς τὰ ὑπὲρ λόγον τῆς ψυχῆς ἀρεολογούμενα· τὰς δὲ κτηνωδεςτέρας τῶν αἰσθήσεων, ἕτε λέγειν ἄξιον, ἔτω πόρρωθεν· καθάπερ νεκρώδης δυσωδία τῆς ψυχῆς ἀπορρίπτονται, ἢ τε ῥινηλατῶσα τὰς ὁσμὰς ὀσφρησις καὶ ἡ τῇ λατρείᾳ τῆς κοιλίας προσκαθημένη γεῦσις, καὶ ἡ ἀφ' ἧς πρὸς τέτοις, τὸ ἀνδραποδῶδες καὶ τυφλὸν αἰσθητήριον, ὃ τάχα διὰ τὰ τυφλὰ μόνον ἢ φῶτις ἐποίησεν ὢν πάντων, ὥσπερ ἐν ὕπνῳ τι, δι' ἀπραξίαν κεκρητημένων, καθαρὰ τῆς καρδίας ἐστὶν ἡ ἐνέργεια, καὶ περὶ τὸ ἄνω βλέπει ὁ λογισμὸς, ἀπεριήχητος μένων ἐκ τῆς αἰσθητῆς κινήσεως, καὶ ἀδόλωτος (α).”

Οὕτω τὸ συνομολογεῖ καὶ ὁ ἐμὸς Θεοφόρος φιλόσοφος ἁγιος Ἰσαὰκ λέγων: „Ἡ ζωὴ ἐν Θεῷ, ἡ κατάπτωσις τῶν αἰσθήσεων, ἐστὶν ὅτε δὲ ζήσῃ ἡ καρδία, καταπίπτουσιν αἱ αἰσθήσεις (β).” Καὶ εἰς δὲ τῶν ἐξωτερικῶν φιλοσόφων: „Ὀλίγον, φησι, νικῶσι τὴν αἰσθησιν, οἱ πλείους τῇ διανοίᾳ χρώμενοι.” Ἐτσι τὸ βεβαιῶ καὶ ἡ ὠδική, καὶ ῥητορική, καὶ εὐλαὸς γλῶσσα τῷ Ἰωάννῃ λέγουσα: „Εἰ γὰρ οἱ σώματα λαμπρὰ φιλεῖντες, ἐδὲν ἐπαυδαίνονται τῶν ἐν τῷ βίῳ· ἀλλ' ἐνὸς μόνου εἰσι τῆς ἐρωμέ-

(α) Ὁμολ. εἰς τὸ Α' σμ. Τόμ. Α.

(β) Λόγ. ΟΓ. σελ. 438.

νης ὀψεως. ὁ Θεὸς φιλῶν, καθὼς φιλεῖν δεῖ, τίνος αἰσθήσεται λοιπὸν, ἢ χρησθ' τῶν ἐν τῷ βίῳ τῶν, ἢ λυπηρῶ; ἐδενός· ἀλλ' ἔσαι πάντων ἀνώτερος, ἀθάνατα τρυφῶν, ἐπεὶ καὶ ὁ φιλέμενος τοῖστος· οἱ μὲν γὰρ τὰ ἄλλα φιλεῖντες, ταχέως, καὶ ἄκοντες εἰς λήθην μεταβάλλονται, ἀπολλυμένων τῶν φιλεμένων, καὶ μαραινόμενων· ἔτος δὲ ὁ ἔρως, ἄπειρος, ἀτελεύτητος, καὶ τὴν ἡδονὴν μείζονα ἔχων, καὶ τὸ κέρδος πλεον· καὶ τῶν πάλιν ψυχαγωγῶν τὸν φιλεῖντα, τῷ μηδέποτε καταλύεσθαι (α). Ὅθεν προσφυῶς περὶ τέτα λέγει, καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος: Ὅταν ἡμῶν ἡ ψυχὴ νοεραῖς ἐνεργείαις ἐπὶ τὰ νοητὰ κινῆται, περιτταὶ μετὰ τῶν αἰσθητῶν αἱ αἰσθήσεις (β): Ὅτι δὲ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς ἀπρακτεῖται, περισφίγγεται διὰ τῆς θεωρίας καὶ ἀπολαύσεως τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν, βεβαιῶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος λέγων: „Ζητῶ, τί κοινῶν ὀσφύϊ καὶ ἀληθείᾳ; τί δαὶ τῷ ἁγίῳ Παύλῳ νοεῖται, τὸ φάσκειν: Στήτε ἔν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφύν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ; μήποτε ὡς τῇ θεωρητικῇ (ὃ διὰ τῆς ἀληθείας δηλῆται) τὸ ἐπιθυμητικὸν (ὃ διὰ τῆς ὀσφύος δηλῆται) περισφίγγοντος, καὶ ἡ ἐὼντος ἀλλοτρίως φέρεσθαι· ἐ γὰρ ἐθέλοι τὸ περίτι διακείμενον ἐρωτικῶς, πρὸς τὰς ἄλλας ἡδονὰς τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν (γ) (1).”

(α) Ἑρμ. εἰς τὸν Θ. Ψαλμ.

(γ) Λόγ. εἰς τὸ Πάρχα.

(β) Κεφ. Δ. περὶ Δείων ὀνομα.

(1) Θέλεις νὰ πληροφορηθῇς, ὅ ἡ ἀναγνώσα, καὶ ἀπὸ αὐτῆς ἀκόμη τὰς ἐξωτερικὰς, πόσῃν χαρὰν προξενῶσιν αἱ πνευματικαὶ ἡδοναὶ τῇ νοῷ; καὶ πῶς κἀμνησι νὰ λησιμονῇ τινὰς καὶ αὐτὰς τὰς αἰσθήσεις τε; ἀκασον. Ἰερὸν ὁ Βασιλεὺς ἐπρόσθεσε τὸν σοφὸν Ἀρχιμήδην νὰ εὕρῃ πόσον μίγμα ἦτον ἀναλυμένον ἀπὸ τὸν χρυσοκόον, εἰς ἓνα χρυσὸν εἶφανον ὅπῃ κατεσκεύασε, χωρὶς νὰ τὸν χαλάσῃ. Ὁ Ἀρχιμήδης μέσα εἰς τὸ λατρὸν εὐρίσκόμενος, καὶ λεόμενος, ἐσοχάσθη ἀπὸ τὴν ἀναλογίαν τῷ νερῷ ὅπῃ ἐχύνετο ἀπὸ τὸ ἐκείσε ἀγγεῖον, καὶ εὕρηκε τὴν ἀπόδειξιν καὶ τὸ ζήτημα τῷ Βασιλεῖ· ἀλλὰ πόσῃν ὑπερβολικὴν χαρὰν ἐδοκίμασεν ἀπὸ τὴν νοερὰν ἡδονὴν τῆς γνώσεως ταύτης, καὶ ἀποδείξεως, ὅπῃ δὲν ἐδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὸν ἑαυτόν τε, ἀλλὰ εὐθὺς εὐγῆκεν ἀπὸ τὸ λατρὸν, καὶ χωρὶς νὰ αἰσθάνῃ πῶς ἦτον ὀλόγουμος, καὶ ἀλειμμένος, ἔτρεχε ὡς ἄνθρωπος ἐκαστι-

Ὅτι αἱ αἰσθήσεις ὁμῶς καὶ τὸ σῶμα, συναπολαύσονται τῶν Πνευματικῶν Ἡδονῶν, καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.

Νὰ εἰπῶ ἀκόμη καὶ μεγαλύτερον. τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν ὑπὸ τῆ νοῦς ἀπολαμβανομένων, ὅχι μόνον μισῶνται αἱ τῶν αἰσθήσεων ἐνώδυνον ἡδοναί· ὅχι μόνον τὰ αἰσθητήρια κοιμίζονται, καὶ ἄπρακτα μένουσιν· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ, τρόπον ἀνάλογον, ὡς εἵπομεν ἐν τῇ ἀρχῇ, συναπολαμβάνουσιν ὁμῶς μετὰ τὸν νῦν τὰς θείας καὶ πνευματικὰς ἡδονάς, κατὰ τὸν Θεοφόρον Μάξιμον, καὶ τὸν ἀγιώτατον Κάλλιστον· πάσχει γὰρ καὶ τὸ σῶμα, καὶ θέλει πάσχει καταλλήλως ἑαυτῷ, ὁμῶς καὶ αἰσθήσεις, τὰ θεία. καὶ μακάρια πάντα, καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ, κατὰ τὰς Θεολόγους (α): „μετὰ τὸ νὰ διαπορθευῇ τὰ θεία, καὶ εἰς τὸ συνημμένον σῶμά τε, ὡς τῶν εὐμοιρῆσας νῆς, ὡς μεσιτευῶν μεταξύ θείας χάριτος, καὶ τῆς τῆ σώματος παχύτητος, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκην, Θεῖον „Γρηγόριον (β)”. Ὁθεν ἀκολούθως, καὶ ἡ ὁρασις ὁρᾷ τὸ Θεῖον „φῶς, καὶ τὸ νοητὸν Κάλλος· καὶ ἡ ἀκοή ἀκροῖ τὰ νοητὰ ἐνιχνήματα. „Δεῖξόν μοι γὰρ, φησιν, ἡ ἀσματίζουσα νύμφη πρὸς „τὸν νοητὸν νυμφῶν, δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου, καὶ ἀκήτι- „σόν με τὴν φωνήν σου· ὅτι φωνή σου ἡ δεῖξα, καὶ ἡ ὄψις „σου ὡραία (γ)”. Καὶ ὁ Δαβὶδ: „Ἀκέσομαι, λέγει, τί „λαλήσει ἐν ἐμοὶ Κύριος ὁ Θεός (δ)”. Καὶ ἡ ὁσφρησις δὲ, ὁσφραίνεται τὴν νοητὴν ἐκείνην ὁσμὴν καὶ εὐωδίαν τῆ θείας μύρης, καθὼς γέγραται: „Ὅσμη μύρων σε ὑπὲρ πάντα

(α) Καὶ Ὁρα σελ. 1012. τῆς Φιλοκαλ.

(γ) Ὑσμ. Β. 14.

(β) Λόγ. εἰς τὴν Ξένην.

(δ) Ψαλμ. Β. 14.

κορ, εἰς τὸν οἶκόν τε, φανάζοντας τὰ λόγια ταῦτα: Εὐρηκα, Εὐρηκα· Ὡσαν νὰ ἤθελεν εὐρεῖ καί ποτε μέγαν θησαυρὸν. Τοιαύτην χάριν ἐδοκίμασε καὶ ὁ Πυθαγόρας ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν νοερὰν ἡδονὴν τῆς γεωμετρικῆς ἐκείνης ἀποδείξεως ὅτι εὐρεν, ἥτις εἶναι ἡ τεσσαρακοσὴ ἐβδόμη πρότασις τῆ πρώτης βιβλίας τῆ Εὐκλείδου εἰς τρόπον ὅτι, δι' αὐτὴν ἐβυσσίσαι μίαν ἑκατόμβην, ἥτοι ἑκατὸν ταύρας, ὥσαν νὰ ἤθελε κερδοῖν μίαν ὁλόκληρον Βασιλείαν.

„ἄρώματα· μῦρον ἐκκενωθὲν ὀνομάσθαι (α)”. Ἀλλὰ καὶ ἡ γεῦσις γεύεται τὴν νοητὴν ποιότητα τῆ Κυρίου. „Γεύσασθε „γὰρ, φησι, καὶ ἴδετε, ὅτι Χριστός ὁ Κύριος (β)”. Ὁμοίως καὶ ἡ ἀφή αἰσθάνεται τῆς νοητῆς ἐκείνης περιλήψεως, ἥτοι ἐναγκαλίσεως, τῆς δεξιᾶς τῆ νυμφῆς, κατὰ τὸ γεγραμμένον: „Εὐ- „νυμος αὐτῇ ὑπὸ τὴν κεφαλὴν μου, Καὶ ἡ δεξιὰ αὐ- „τῇ περιλήψεται με (γ): Καὶ περὶ τῆς σοφίας δὲ γέγραπ- „ται: „Τίμησον αὐτήν, ἵνα σε περιλάβῃ (δ): Ὁθεν καὶ ὁ Συναγῆς εἶπε Θεῖος Γρηγόριος: „Ὅ μὴ ὁρῶν, καὶ ἀκῶν, καὶ „αἰσθανόμενος πνευματικῶς, νεκρός ἐστί (ε)”. Διὰ τῆτο καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος ἀποφάνεται, ὅτι, αἱ αἰσθήσεις γίνονται ὅργανα τῆς ἀρετῆς, ὅταν τὸ λογικὸν ἐπικρατῇ. „Ὁ λόγος „τῶν παθῶν κρατῶν ἀρετῆς ὄργανον ποιεῖται τὰς αἰσθήσεις.” Ἀλλὰ καὶ ὁ πνευματοφόρος ἐκεῖνος καὶ ὑψηλόνος ἅγιος Κάλλιστος, ὁλόκληρον Κεφάλαιον ἐξοδεύει, ἐν χειρογράφοις σωζόμενον, ἐν ᾧ ἀποδεικνύει ὅτι, παντὶ αἰσθητηρίῳ νοερῷ, ληπτὸς ὁ Θεός διὰ φιλανθρωπίαν γίνεται (1).

(α) Ὑσμ. Α.

(γ) Ὑσμ. Β. 6.

(δ) Παρ. Δ. 8.

(β) Ψαλμ. ΛΓ. 8.

(ε) Κερ. ΗΖ.

(1) Ἀπὸ τὰς πνευματικὰς λοιπὸν αὐτῆς ἡδονὰς τῆ νοῦς, τὰς ὁποίας αἱ αἰσθήσεις ἀπολαμβάνουσιν, καὶ ὅλου τοῦ σώματος, ἔσωσον, καὶ ἔξωθεν. λεπτύνεται, βελτιῖται, ὡραίζεται ἐνδυναμῆται καὶ μετασκευάζεται πρὸς τὸ πνευματικώτερον· καὶ διὰ τῆτο, ἔτε τροφὴν σωματικὴν χρειάζεται διὰ νὰ τραφεῖ, ἔτε ὑπνον διὰ νὰ κοιμηθῇ, ἔτε κόπον ὅπως αἰσθάνεται· διὰ τὴν τρέφεται, καὶ ἀναπαύεται, καὶ εὐπαθεῖ, μετὰ θείαν τροφήν, καὶ ἀνάπαυσιν καὶ εὐπάθειαν· καθὼς τὰ παραδείγματα εἶναι πεπληθυσιμένα εἰς χιλιάδας ἐν τῇ παλαιᾷ Γραφῇ καὶ ἐν τῇ νέᾳ χάριτι τῆ Εὐαγγελίου. Ἔτι ὁ Μωϋσῆς δύο τεσσαρακοντάδας ὁλοκλήρης ἡμερῶν, καὶ νυκτῶν, διεπέρασεν ἰ-πάνω εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ, χωρὶς νὰ φάγῃ τελείως ἢ νὰ πίνῃ, χωρὶς νὰ κοιμηθῇ, καὶ χωρὶς νὰ ἀναπαυθῇ, ἔτι ὁ Ἠλίας ἐν τῇ δυνάμει τῆς τροφῆς ἐκείνης τῆς ὑπὸ Ἀγγέλου, δοθείσης, ἄσιτος, διεπέρασεν τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νυκτῶν· ἔτι ὁ μέγας ἐκεῖνος ὁπῖος Παῖσιος, ὁ ἡγαπημένος φίλος τῆ Θεᾶ· καὶ Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς πολλὰς τεσσαρακοντάδας ἡμερῶν διήλθεν νήσεις, ἔτι ὁ Χρυσόστομος τρεῖς ὁλοκλήρης μῆνας τροφὴν αἰσθητὴν ὅπως ἔφαγε· Καὶ Συμεὼν ὁ ἐσλίτης χρόνης ὁλοκλήρης διεπέρασε τροφῆς ἀνθρωπίνης μὴ γευσάμενος; καὶ ἄλλοι πάμπολλοι, τῶν ὁσίων

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ.

Ταυτά σοι ἔγραψα, ὦ Δεία μοι καὶ ἱερὰ Κεφαλὴ, τὰ κατὰ μὲν Σέ, συμβουλευτικά, καὶ νεβετικά, κατ' ἐμέ δέ, ὑπομνηστικά μόνον, ἅλλ' ἔχῃ καὶ συμβουλευτικά· καὶ ἂν μὲν εὐχαριστηθῇ εἰς αὐτὰ,

καὶ νὰ ἀναφέρῃ τινὰς καὶ αὐτὰ μόνα τὰ ὀνόματα εἶναι ὀχληρόν. Πᾶντες γὰρ ἔτοιμοι διὰ τῆς ἀπολαύσεως τῶν δεινῶν καὶ πνευματικῶν τῶ νοὸς ἡδονῶν, ἔλαβον ἀπὸ ἐδῶ ἀκόμη, ὡς ἐν ἀρραβῶνος μέρει, τὴν εὐδαιμονίαν ἐκείνην καὶ μακαριότητα, ὅτῃ ἔχον νὰ ἀπολαύσῃ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ὅταν τὸ σῶμα ἔχῃ νὰ γένῃ ἀνώτερον τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν, χωρὶς νὰ χρειάζεται τροφὰς, ἢ ἐνδύματα· ἐπειδὴ καὶ Θεὸς ἔχει νὰ γένῃ εἰς αὐτὸ, καὶ τροφή, καὶ ποτόν, καὶ ἔνδυμα, καὶ φῶς, καὶ καθεῖς ἄλλο, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος: „Γινὰ ἡ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πασίν.“ (ἀ. Κορ. ιε.)

Τῆτων ἕως εἰρημένον ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ Σημειώσει, κάμνω καὶ ἐγὼ τὸ τελευταῖον συμπέρασμα ὅλε τὰτε τῇ Συμβουλευτικῇ καὶ λέγω· ὅτι πολλὰ ἐκοπίσαν τὰ λόγια τῶ Ἀριστοτέλει καὶ οἱ ἀκαδημαῖοι τῇ Πλάτωνος, καὶ οἱ σοφοὶ τῇ Χρυσίππῃ καὶ οἱ κῆποι τῇ Ἐπικύρῃ, καὶ Μητροδώρῃ· τὰ χολοῖα τῇ Σωκράτει, καὶ Μερατόρῃ, καὶ ἀπλῶς ὅλα τὰ μυστεῖα τῶν ἡδονῶν φιλοσόφων, τόσον τῶν παλαιῶν, ὅσον καὶ τῶν νεωτέρων, διὰ νὰ εὗρυν εἰς ποῖα πράγματα ὑφίσταται ἡ Εὐδαιμονία. Ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθησαν· διὰ τὴν ἄλλοι μὲν ἐξεμελίωσαν τὴν Εὐδαιμονίαν εἰς τὰ ἐξωτερικά, καὶ τῆς τύχης λεγόμενα ἀγαθὰ, ὅποια εἶναι ὁ Πλῆτος, αἱ Ἀξίαι, καὶ αἱ τιμαί· ἄλλοι δέ, εἰς τὰ σωματικά καὶ ἡδονικά ἀγαθὰ, ὅποια εἶναι αἱ τῶν αἰσθησέων ἡδοναί, ἡ υἰγία τῇ σώματος, καὶ ἀναπαυτικὴ ζωὴ, καὶ τὰ ὅμοια· καὶ ἄλλοι, τέλος πάντων, εἶπαν, πῶς ἡ Εὐδαιμονία ὑφίσταται εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ὑπάρξεως τῇ Θεῷ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, καὶ ἄλλων δεινῶν πραγμάτων. Πᾶντες ὅμως τῆς ἀληθείας ἀπεπλανήθησαν. Διὰ τὴν ἂν ἡ Εὐδαιμονία ὑφίσταται, κατὰ τὴν πρώτην εἰς τὰ τυχερὰ ἀγαθὰ, ἡ Εὐδαιμονία αὕτη δὲν εἶναι ἀληθὴς, ἀλλὰ ψευδὴς ὅτε διαμένοντα καὶ παντοτινὴ, ἀλλὰ ῥίσινα καὶ προσωρινή, ὅποια δηλ. εἶναι καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ἐπάνω εἰς τὰ ὅποια θεμελιῖται. ἂν, κατὰ τὴν δευτέραν, ἡ Εὐδαιμονία ὑφίσταται εἰς τὰ σωματικά καὶ ἡδονικά ἀγαθὰ, ἡ Εὐδαιμονία αὕτη δὲν εἶναι λογικὴ καὶ νοερά, ἀλλὰ ἄλογος καὶ κτηνώδης, ὅποια εἶναι καὶ τὰ σωματικά ἀγαθὰ, τὰ κοινὰ καὶ εἰς τὰ ἅλα περὶ ἃ ἀγαθὰ θεωρεῖται. Καὶ ἂν τελευταῖον ἡ Εὐδαιμονία ὑφίσταται εἰς μόνον τὴν γνῶσιν τῶν δεινῶν πραγμάτων, ἡ Εὐδαιμονία αὕτη δὲν εἶναι Εὐαγγελικὴ, Χριστιανικὴ καὶ ἐσωτερικὴ, ἀλλὰ φιλοσοφικὴ, καὶ ἐξωτερικὴ.

Ἀλλὰ τὸ Συμβουλευτικὸν τῆτο, δι' ὃν διδάσκει, ἐπιδείκναι καὶ νομοθετεῖ μίαν Εὐδαιμονίαν ἀληθινήν, λογικὴν, Εὐαγγελικὴν, καὶ παντοτι-

τὰ ἀκαλλῇ, καὶ ἀρρήτορευτά με ψελίσματα, χάρις τῷ χορηγῷ τῶν χαρίτων ἀπασῶν Θεῷ, καὶ ταῖς τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος δρασιαῖς, καὶ φωτισκαῖς εὐχαῖς, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς δυσωπήμενος, καθὼς ποτε ἄνοιξε τὸ τῇ ἀκαθάρτε ζωῇ σῶμα, τῆς ὄντος φημὶ τῇ Βαλαάμ, καὶ ἐλάλησεν, ἕτως ἄνοιξε καὶ τώρα τὸ σῶμα ἐ-

νήν· νομοθετεῖ Εὐδαιμονίαν ἀληθινήν· διὰ τὴν διδάσκει νὰ ἀποσφραγίσῃ ὁ νῆς τὰ ψευδῇ καὶ προσωρινὰ τῆς τύχης ἀγαθὰ καὶ νὰ προσκολληταί καὶ νὰ ποδῇ τὰ ἀληθῇ καὶ διαμένοντα ἀγαθὰ· νομοθετεῖ Εὐδαιμονίαν λογικὴν καὶ νοεράν, διὰ τὴν διδάσκει τὸν νῆν νὰ ἀποβάλλῃ τὰς αἰσθητικὰς καὶ σωματικὰς καὶ ἀλόγους ἡδονὰς, καὶ νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὰς λογικὰς, καὶ νοεράς ἡδονὰς, ὡς σικείας κατὰ φύσιν αὐτῶ· νομοθετεῖ Εὐδαιμονίαν Εὐαγγελικὴν καὶ Χριστιανικὴν, διὰ τὴν διδάσκει τὸν νῆν, νὰ μὴ θεωρῇ μόνον τὰ δεινὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ νὰ πράττῃ τὰς ἀρετάς· ἔτε νὰ ἐξετάζῃ μόνον περὶ Θεοῦ καὶ τῶν δεινῶν τελειότητων ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγαπᾷ ἐξ ὅλης καρδίας τὸν Θεόν, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης νὰ φυλάττῃ τὰς ἐντολάς τε, καὶ νὰ μιμῆται τὰς τελιότη- τὰς τε. Μόνη γὰρ ἡ διὰ γνώσεως θεωρία, φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ, κατὰ τὸν Ἀποστόλου, ὅτι ἐκεῖνη μὲν ἔχει τὰς ἀρχὰς τῆς ἀπὸ τῆς φύσεως αὕτη δὲ ἔχει τὰς ἀρχὰς τῆς ἀπὸ τῆς πίστεως· ἐκεῖνη εἶναι γνῶσις ψελῇ καὶ διὰ τῆτο ἀβέβαιος· αὕτη εἶναι πείρα καὶ δοκιμὴ· καὶ διὰ τῆτο ἀσφαλὴς· καὶ ἐκεῖνη μὲν εἶναι ἰδίᾳ τῶν φιλοσόφων καὶ ἐξωτερικῶν, αὕτη δὲ εἶναι ἰδίᾳ τῶν Χριστιανῶν καὶ βεβαιόπιστων, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐκεῖνην ἔχουσι καὶ οἱ φιλο- σόφοι, ἀλλὰ ταύτην νὰ ἔχον ἐδύνανται. Τελευταῖον δὲ τὸ Συμβουλευτικὸν τῆτο νομοθετεῖ Εὐδαιμονίαν παντοτινὴν· διὰ τὴν μία Εὐδαιμονία ὅτε εἶναι ἀληθὴς λογικὴ, Εὐαγγελικὴ, ἀκολουθεῖ νὰ ἦναι καὶ παντοτινὴ· ἐπειδὴ μία τοιαύτη Εὐδαιμονία δὲν ὑπερέττει ποτὲ ἀπὸ ἡδονῆς, ἥτις εἶναι πρώτη ἰδιότης τῆς Εὐδαιμονίας, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, ἔτε μένει ἐπι- πῆς ἀπὸ χαρᾶν καὶ ἀγαλλίαςιν· διὰ τὴν ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἀδενῇ· ἀγκαλὰ καὶ νὰ πάσῃ τὰ πλέον δεινότερα βάσανα ὁ τὴν τοιαύτην ἀποκτίσας Εὐδαι- μονίαν, δὲν ἐμποδίζεται ὅμως ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ ἀποτελέσματα τῆς Εὐδαι- μονίας· διὰ τὴν ἔχοντας πάντοτε τὸ ἄκρον καὶ μακάριον ἀγαθόν, ὅς τις εἶ- ναι ὁ Θεός, μέσα εἰς τὴν καρδίαν τε, διὰ τῆς πίστεως καὶ ἀγάπης ὅλα τὰ βάσανα τὰ νομίζει ὡς τρυφὰς καὶ ξεφαντώματα· καὶ ἀγκαλὰ ὁ πόνος εὐρίσ- κεται εἰς τὰ μέλη τῇ σώματος τε, καὶ φανάζει καὶ στενάζει διὰ τὴν φύσιν· ἀλλ' ἡ Εὐδαιμονία εὐρίσκειται εἰς τὴν ψυχὴν τε καὶ διὰ τῆτο χαίρει καὶ ἀ- γάλλεται διὰ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπολαύσεως. Καὶ τέλος πάντων ὁ τὴν τοιαύτην ἔχων Εὐδαιμονίαν, δὲν ὑπερέττει τὴν Εὐδαιμονίαν ἔτε με αὐτὸν τὸν ἴδιον θάνατον· ἀλλὰ μάλιστα μετὰ θάνατον δέλει τὴν ἀπολαμβάνει πληρεστέρα καὶ τελειότεραν εἰς τὰ Οὐράνια.

μὴ τὰ ἀκαθάρτα, καὶ ἐμνημόνευτα τὸν λησιμονηθέντα, καὶ ἐλάλησα, τὰ ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δύναμιν. Διὰ τῆτο καὶ ὁ θεὸς Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐν τῷ τέλει τῆ περὶ θεῶν Ὀνομάτων ΙΓ. κεφαλαία, ἔγραφε πρὸς τὸν συνιεράρχην σε Τιμόθεον: „Εἰ μὲν ὁρθῶς ἔχοι τὰ εἰρημένα, ἐπὶ τὸν πάντων ἀγαθῶν αἴτιον τὸ πρᾶγμα ἀναθετέον, τὸν δωρέμενον πρῶτον αὐτὸ τὸ εἰπεῖν, ἔπειτα τὸν εὖ εἰπεῖν”. Ἄν δὲ (ὅπερ μὴ γένοιτο) ἔκ εὐδοκῆσθαι, ἀδὲ νοσιμευθῇ εἰς αὐτὰ ἡ ἱεράτης ψυχὴ, ποῖος ἄραγε εἶναι ἡ ἀφορμὴ; Ἐγὼ, Δέσποτά μου, ἐγὼ πρῶτον, διὰ τὶ λέγω, καὶ ἐπράττω· καὶ ἓνας ὅπῃ λέγει καὶ δὲν πράττει, ὁμοιάζει, κατὰ τὸν ὅσιον Παφνέτιον, μὲ τὸν ἀνάλατον ἄρτον, ὅπῃ εἶναι ἄνθος, καὶ κακασύμαχος· ὡς ἔλεγεν ὁ Ἰώβ. Εἰ βρωθήσεται ἄρτος, ἄνευ ἁλός; εἰδὲ καὶ ἔστι γεῦμα ἐν ῥήμασι κενοῖς (α)”; Ἐποίησα δὲ τῆτο, πειδόμενος τῷ ἁγίῳ Νεῖλῳ φάσκοντι: „Λέγειν καλὰ, καὶ τὸν μὴ καλὰ πράττοντα ὅπως ἀρξήται τῶν ἔργων, τὰς λόγους ἀισχυόμενος.” Καὶ πάλιν: „Σχηματίζου τὴν ἀρετὴν, ὅπως ὠφελήσῃς τὰς βλέποντας.” Καὶ δεύτερον, διὰ τὶ δὲν ἐφύλαξα τὰ ἐμαυτῇ μέτρα, ἀλλ’ ὑπερβάδμιον ἦρα πόδα, κατὰ τὴν παροιμίαν· καὶ ἐγὼ ὁ ἐλάττων, καὶ τελειόμενος Μοναχός, ὅπῃ ἔπρεπε νὰ ὑπομιμνήσκομαι, νὰ χειραγωγῶμαι πρὸς τὰ κρείττω, καὶ νὰ τελειῶμαι παρὰ τῆς Ὑμετέρας Πανιερότητος ἐτόλμησα νὰ ὑπομιμνήσκω τὴν κρείττονα καὶ τελειοτικὴν αὐτῆς θεϊότητα· ἢ, ὅχι τὰτ’ αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐδήλωσεν εἰπὼν: „Χωρὶς πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τῆς κρείττονος εὐλογεῖται (β); Καὶ ὁ μέγας τῆ Ζαχαρίας πᾶσι, εἰπὼν πρὸς τὸν Κύριον: Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σὲ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με (γ)”.

Ἀχ! ἀλλὰ τί νὰ κάμω ὁ δυσυχής. ἐγὼ παρομοίασα ὡστὲν ἓνας πυρίτης λίθος, καὶ ἡ Πανιερότης σε ὡστὲν ἓνας σίδηρος πυροβόλος, ἔκρησες ἅπαξ σφοδρῶς· ἔκρησες δις, καὶ τρίς σφοδρότερον, ζητῶν παρὰ τῆ χρεῖαν ἔχοντος συμβαλῆς, συμβουλευτικὰ γράμ-

ματα, τί εἶχα νὰ κάμω εἰς τόσα κρήσματα; εὐγάλα τὰς ὀλίγας τέρας σπινθῆρας ἀπὸ τὸν κατὰ ψυχρον λίθον τῆς διανοίας μου, καὶ τὸ ἐμαυτῇ ἐποίησα κατὰ τὸν εἰπόντα ὅσιον Μάρκον. „Ἀνθρωπος ὑποτίθεται τῷ πλησίον, καὶ ἃ ἐπίσταται, θεὸς δὲ ἐνεργεῖ τῷ ἀκρόντι, καὶ ἃ ἐπίστευσε (α).” Σὺν δὲ ἐστὶ τῇ λογικῇ, μετὰ τὰς ὀλίγας τέρας σπινθῆρας, νὰ ἀνάψῃς τὸ πῦρ τῇ ζήλῃ, καὶ τῆς προθυμίας εἰς τὴν ψυχὴν σε, καὶ δι’ αὐτῇ νὰ καταφλέξῃς μὲν τὰς ψυχοφθόρας ἡδονὰς ἀπὸ τὰ αἰσθητήριά σε, καὶ τὰς αἰσχυρὰς εἰκόνας ἀπὸ τὴν φαντασίαν σε, νὰ θερμανθῇς δὲ μετὰ τὸ μέσον τῆς νοερᾶς καὶ καρδιακῆς προσευχῆς, καὶ νὰ φωτισθῇς τὴν διάνοιαν, ὡς ὅπῃ καὶ νὰ φυλάττῃς ἐν ταύτῃ ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τῆς πονηρᾶς λογισμῆς, τὸν νῦν καὶ τὴν καρδίαν σε, καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃς πρὸς τέτοις τὰς ἀληθινὰς, καὶ πνευματικὰς ἡδονὰς τῇ νοός σε, περὶ ἃ, ὡς περὶ κέντρον, σρέφεται ὁ διαβήτης, καὶ ἡ περιφέρεια ὅλη τῆς τέρας τῆς πονήματος· ἵνα διὰ τῶν πάντων, γένῃς τύπος καὶ παράδειγμα παντὸς καλοῦ, καὶ πάσης ἀρετῆς, εἰς ὅλον τὸ ἐμπνευσθέν σοι παρὰ Θεοῦ ποίμνιον, καὶ παρακινῇς τὰς βλέποντάς σε, νὰ δοξάζῃν τὸν ἀρχιποῖμένα Χριστὸν, πῶς ἐχάρισεν εἰς αὐτὰς τοιοῦτον Ποιμένα Χριστομίμητον. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Παῦλος ἔγραφε, πρὸς τὸν Τιμόθεον, καὶ Τίτον τῆς συνιεράρχεσσιν, πρὸς μὲν τὸν Τιμόθεον: „Μηδεὶς σε τῆς νεότητος καταφρονεῖ, τῷ, ἀλλὰ τύπος γίνε τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀσροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ (β)”; πρὸς δὲ τὸν Τίτον: „Περὶ πάντα σε αὐτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν σεμνότητά (γ)”. Οὕτω καὶ ὁ θεὸς Ἰσίδωρος ὁ Πηλαιοπόλις ἔγραψεν: „Ἀπτεὶ λυχνίου ὁ (ὡς) ἱερέα, καὶ τίθητι αὐτὸν ἐπὶ τῆς λυχνίας, τῆς ἐαυτῇ φωτισθῆναι, καὶ ἐξασπάτῃ φωτισμὸν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ δογματῶν καὶ πράξεων σκοτὸς ἀπηλλαγμένων. ὅπως ὁρῶντες οἱ λαοὶ τὰς ἀκτίνας τῆς ζωτικῆς λαμπυρίας, πρὸς ἐκείνας εὐθύνονται, καὶ τὸν Πατέρα τῶν φώτων δοξάζωσιν (δ)”.

(α) Ἰώβ. 5. 6.

(γ) Ματθ. Γ. 14.

(β) Ἐφε. 2. 7.

(α) Καρ. ΟΠ. περὶ νόμ. Πνευματικῆς.

(γ) Τίτ. Β. 7.

(β) Α. Τιμ. Δ. 12.

(δ) Ἐπισ. ΑΒ. Ἰουστινίου.

Τῆς Πνευματικῆς δὲ ὠφελείας τέτων ἀπολαμβάνων, ἐν-
 θυμῷ, Δέσποτάμε, καὶ ἐμὲ τελευταῖον νὰ ὑπερέχῃς πρὸς
 τὸν Κύριον, ἵνα μὴ μόνον λέγω καὶ ὑπομιμνήσκω· τέτο γὰρ
 ἅπασιν εὐκολον, κατὰ τὸν ἐρωτηθέντα σοφόν: „Τὶ εὐκολον;
 „καὶ ἀποκριθέντα· τὸ ἄλλοις ὑποτίθεσθαι· ἀλλ' ἵνα καὶ ποιῶ, καὶ
 „λέγω καὶ ὑπομιμνήσκω. (τέτο γὰρ ὄντως τὸ δύσκολον)· Οὐ
 γὰρ λαλόντων, εὖ βιόντων δ' ἡ χάρις, ὡς ὁ Θεολόγος ἔφη
 Γρηγόριος.

Οἱ τῆς Ὑμετέρας σεβασμιωτάτης, καὶ ποθεινοτάτης μοι
 Πανιερότητος

Δέλος ἐλάχιστος καὶ ὑποκλινέστατος

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ὁ ἀμόναχος
 Μοναχός.

„Τὸ Πνευμα τὸ ζῶν, ἡ Θεοῦ χάρις.
 „Ἡ καινοποιὸς καὶ παράκλητος Χύσις.
 „Εν ᾧ πνέω, ζῶ, ἐννοῶ, λέγω, γράφω.
 „Μένοις μεθ' ἡμῶν πανταχῶς πάντα χρόνον.

ΠΕΡΙ ΚΑΡΔΙΑΣ.

Ποῖον Σχῆμα ἔχει ἡ Καρδία τῇ ἀνθρώπῃ κατὰ
 τὰς Ἀνατόμους τῶν Νεωτέρων.

Εν τῇ Εἰκόνι καὶ σκιαγραφίᾳ ταύτῃ (ὄρα Σχῆμα Β.): ὅπως
 μὲν εἶναι ΑΒΔ ἐκεῖνο εἶναι τὸ σχῆμα τῆς Καρδίας· ὅπως δὲ εἶναι τὸ
 γ: ἐκείνη λέγεται Ἀορτή, ἥτοι ἡ μεγάλη ἀρτηρία, ἡ ὅποια προέρ-
 χεται ἀπὸ τὸν ἀριστερὸν κόλπον τῆς καρδίας, καὶ διαιρεῖται εἰς
 δύο κλάδους· αὐτοὶ δὲ πάλιν διαιρῶνται εἰς ἄλλους πολλοὺς κλά-
 δους κατ' ὅλον τὸ σῶμα· ὅπως εἶναι τὸ γ: ἐκεῖ ἡ καρδία κάμπτε-

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.

Ἐν τῷ ζῶντι Σώματι δὲν ἡσυχάζει τὸ αἷμα ποτὲ, ἀλλ' εὐρίσκει-
 ται εἰς μίαν διηνεκῇ κίνησιν, τῆς ὁποίας κυρία αἰτία ὑπάρχει ἡ ἐρεθισ-
 κότης, καὶ ἐλκυστικὴς τῆς Καρδίας, καὶ τῶν Ἀρτηριῶν.

Ἡ Καρδία εὐρίσκεται ἐν τῷ Θώρακι μεταξὺ τῶν δύο Πνευμόνων.
 καὶ περιέχεται ἀπὸ μίαν ἔσωθεν λείαν, ἔξωθεν δὲ μετ' ὀλίγον παρήγχυμα,
 καὶ λίπος σκεπασμένη μεμβράνῃ, ἣτις ὀνομάζεται Περικάρδιον. Ὁμοιά-
 ζει δὲ μετ' ἑνὸς Κώπου κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῆς. Πρέπει δὲ νὰ θεω-
 ρήσωμεν τὴν Καρδίαν, ὡς κοῖλον τινα μύσκον τῷ ὁποίῳ αἱ ἴνες ἀποτελεῖσι
 διάφορα σπώματα καὶ εἶναι διαφόρως μετ' ἄλλήλων πλεγμένα. Ἡ κοιλότης
 τῆς Καρδίας διαιρεῖται ὑπόκρινος δυνατῇ φράγματι εἰς δύο κοίλα, ὧν τὸ
 μὲν ὀνομάζεται Θάλαμος δεξιὸς τῆς Καρδίας, τὸ δὲ, ἀριστερὸς· ὁ κατ'
 εἰς τῶν Θαλάμων τέτων ἔχει καὶ Προκύλιον.

Εἰς τὸν δεξιὸν Θάλαμον τελεῖται ἡ κατιῶσα, καὶ ἡ ἀνίστα κοίλη
 φλέψ Φ. καὶ Β. (ὄρα σχῆμα Α.) αἱ τινες συνέρχονται πλησίον τῆς Καρ-
 δίας, καὶ διδόναι τὸ αἷμα των εἰς τὸ δεξιὸν Προκύλιον τῆς ἐξ αὐτῆς δὲ τῇ
 δεξιᾷ Θαλάμῃ ἐξέρχεται ἡ Ἀρτηρία τῶν Πνευμόνων Β. ἣτις διαιρεῖται
 ὑστερον Δ. Δ. Ο. εἰς δεξιὰν καὶ ἀριστεράν, καὶ αὗται εἰς περισσοτέρας· οἱ
 τινες διαμοιράζονται ἐν τοῖς Πνεύμοσι.

Εἰς τὸ ἀριστερὸν Προκύλιον τελεῖται αἱ τέσσαρες φλέβες τῶν
 Πνευμόνων Γ. Θ. αἱ τινες φέρουσι τὸ αἷμα ἀπὸ τῶν Πνευμόνων διὰ τῆς ἀρι-

ται· ἡ ὅπερ εἶναι τὸ Β. ἐκεῖ ἡ καρδία διαιρεῖται εἰς κλάδας· ὅπερ εἶναι τὸ ν : ἡ ο : ἐκεῖναι λέγονται ἀρτηρίαί καροτίδες, αἱ ὁποῖαι ἀναβαίνουσιν εἰς τὸν ἐγκέφαλον· ὅπερ εἶναι τὸ π : ἡ μ : ἐκεῖναι εἶναι ἀρτηρίαί ὅπερ πηγαίνουσιν εἰς τὰς σπονδύλους ἡ τὸν λαιμόν, αἱ ὁποῖαι ἡ αὐταὶ ἀναβαίνουσιν εἰς τὸν ἐγκέφαλον· ὅπερ εἶναι τὸ λ : ἡ μ : ἐκεῖνοι εἶναι κλάδοι ὅπερ πηγαίνουσιν εἰς τὰς βραχίονας τῶν χειρῶν· ὅπερ εἶναι τὸ ζ : ἡ χ : ἐκεῖναι εἶναι ἡ ἀρτηρία, ἣτις συνέχεται μετὰ τὸν Πνεύμονα, ἡ εὐγαίνει ἀπὸ τὸν δεξιὸν κόλπον τῆς καρδίας. ἔχει δὲ ἡ καρδία, ἡ κόλπας, ἡ αὐτία, δεξιὰ, ἡ ἀριστερά· ἡ αἱ μὲν φλέβες εὐγένυν ἀπὸ τὸν δεξιὸν κόλπον τῆς καρδίας, αἱ δὲ ἀρτηρίαί ἀπὸ τὸν ἀριστερόν, κατὰ τὰς παλαιάς· κατὰ δὲ τὰς νεωτέρας, αἱ μὲν ἀρτηρίαί ἄρχονται ἀπὸ τὴν καρδίαν, αἱ δὲ φλέβες τελειώνουν εἰς τὴν καρδίαν· ὅθεν τὸ αἷμα ῥέει ἐκ τῆς καρδίας διὰ μέσση τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὰ ἔσχατα μέρη τῆ σώματος· ἡ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπαναπρέρφει

σερὰ Προκύλιον εἰς τὸν ἀριστερόν Θάλαμον τῆς Καρδίας. Ἐξ αὐτῆς δὲ τῆ ἀριστερῆς Θαλάμης ἐξέρχεται ἡ μεγάλη Ἀρτηρία ἡ λεγόμενη Ἀορτή· Α. ἡ ὁποῖα διαιρεῖται εἰς διαφόρους κλόνους, ἡ μοιράζει τὸ αἷμα εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆ σώματος. Ὅπερ εἶναι τὸ ζ. εἶναι εἰς τῶν μεγάλων κλόνων τῆς Ἀορτῆς, ἡ ἀνώνυμος λεγόμενη Ἀρτηρία, ἣτις διαιρεῖται εἰς τὴν δεξιάν Ὑποκλείδειον, ὅπερ φέρει τὸ αἷμα εἰς τὴν δεξιάν χεῖρα, ἡ τὰ πλεῖστον μέρος τῆς, ἡ εἰς τὴν δεξιάν Καροτίδα ὅπερ φέρει τὸ αἷμα εἰς τὴν Κεφαλὴν. Ὅπερ εἶναι τὸ ν. ἐκεῖναι εἶναι ἡ ἀριστερὰ Ὑποκλείδειος, ὅπερ φέρει τὸ αἷμα εἰς τὴν ἀριστεράν χεῖρα ὅπερ δὲ τὸ μ. ἐκεῖναι εἶναι ἡ ἀριστερὰ Καροτίς ὅπερ ὁδηγεῖ τὸ αἷμα πάλιν εἰς τὴν Κεφαλὴν.

Ἡ Καρδία διαιρεῖται εἰς τὸ νὰ δέχεται τὸ αἷμα ἑναλλάξ· εἰς τὰς κοιλότητάς τῆς, ἡ νὰ τὸ εὐγάξει πάλιν ἐξ αὐτῶν, διὰ τῆτος εἶναι ἡ ἄκρας ἐρεθιστική. Ἀφ' ἧς λοιπὸν συναχθῇ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κοίλων φλεβῶν ἐρχόμενον αἷμα εἰς τὸ δεξιὸν Προκύλιον τῆς Καρδίας, τότε ἐρεθίζεται αὐτὸ συστέλλεται, ἡ ὡσεὶ τὸ αἷμα εἰς τὸν δεξιὸν Θάλαμον· τῆτος γενομένη γεμίζει ὁ δεξιὸς Θάλαμος· ἐρεθίζεται ὑπὸ τῆ αἱματος, συστέλλεται ἡ ὡσεὶ τὸ αἷμα διὰ τῶν τῆ Πνεύμονος ἀρτηριῶν εἰς τὰς Πνεύμονας αὐτῆς· ὅθεν γυρίζει πάλιν διὰ τῶν τῆ Πνεύμονος φλεβῶν Γ. ἡ Δ. τὸ αἷμα εἰς τὸ ἀριστερόν Προκύλιον, τὸ ὁποῖον γεμίζοντι πάλιν, ἡ ἐρεθίζοντι ἀπὸ τῆ αἱματος συστέλλεται ἡ ὡσεὶ αὐτὸ εἰς τὸν ἀριστερόν Θάλαμον. Ὁ δρόμος τῆτος τῆ αἱματος ἀπὸ τῆ δεξιᾶς Θαλάμης τῆς Καρδίας διὰ τῶν Πνευμόνων

πάλιν εἰς τὴν καρδίαν, διὰ μέσση τῶν φλεβῶν. Τὸ αἷμα λοιπὸν διαβαίνει ἐκ τῆς κοίλης καλεμένης φλεβὸς, τῆς ἠνωμένης ἔσσης τῆς καρδίας, ἣτις εἶναι ἡ μεγαλητέρα πασῶν τῶν φλεβῶν, ἡ ἐρχεται εἰς τὸ δεξιὸν αὐτὴ ἡ δεξιὸν κόλπον τῆς καρδίας· ἡ ἀπὸ ἐκεῖ διὰ τῆς ἀρτηρίας τῆς πνευματικῆς, διαβαίνει εἰς τὰς πνεύμονας, ἡ ἔπειτα διὰ τῆς φλεβὸς τῆς πνεύμονος, πηγαίνει εἰς τὸν ἀριστερόν κόλπον τῆς καρδίας, ἡ ἀπὸ ἐκεῖ πηγαίνει εἰς τὴν Ἀορτήν, ἡ ἐκ τῆς Ἀορτῆς πηγαίνει εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς σώματος.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν νεώτερον Ροαὲλ, κάθε ἄνθρωπος τὰλάχιστον ὑποτίθεται ὅτι ἔχει δέκα λίτρας αἷμα (α) (1) ἀκολουθεῖ ὅτι ὁ σφυγμὸς τῆς καρδίας κτυπᾷ ἐξηντατέσσαρες φοραῖς εἰς κάθε πρῶτον λεπτόν· ἡ εἰς κάθε ἓνα κτύπημα τῆ σφυγμῶ, ἐμβαίνει ἀπὸ τὴν καρδίαν εἰς τὴν Ἀορτήν, ἐνδράμιον αἷμα, ὅθεν ἀκολουθεῖ εἰς τὸ διάστημα τῶν εἴκοσι τεσσάρων ὥρων τῆ ἡ-

εἰς τὸν ἀριστερόν ὀνομάζεται Μικρὰ Κυκλοφορία. Πάλιν ὁ ἀριστερὸς Θάλαμος ἐρεθίζεται ὑπὸ τῆ συναχθέντος ἐν αὐτῷ αἱματος συστέλλεται ἡ ὡσεὶ τὸ αἷμα εἰς τὴν Ἀορτήν, ἡ ὁποῖα τὸ διαδίδωσιν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς σώματος διὰ τῶν κλάδων τῆς, τῆς ὁποῖας εἶναι ἐν τῷ παρόντι περιττόν νὰ περιγραφῶμεν. Ἀπὸ δὲ τῶν Ἀρτηριῶν μεταβαίνει τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας· δι' αὐτῶν ἐρχεται πάλιν εἰς τὰς κοίλας φλέβας, ἡ ἀπ' αὐτῶν ἐμβαίνει πάλιν εἰς τὸν δεξιὸν Θάλαμον, ἡ κάμνει τὸν ἴδιον δρόμον ὡς πρότερον. Ἡ συστολή ὅλων τῶν Ἀρτηριῶν τῆς σώματος γίνεται εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ὅπερ γίνεται ἡ ἡ συστολή τῶν Θαλάμων τῆς Καρδίας, ὡσαύτως ἡ ἡ διαστολή (ὁρ. Γραμματικὴν τῶν Φιλοσοφικῶν Ἐπιστημῶν Τόμ. Β'. σελιδ. 556.) Ἡ δὲ τῶν Προκυλίων τῆς Καρδίας γίνεται ἐν ᾧ εὐρίσκονται αἱ Ἀρτηρίαί ἡ οἱ Θάλαμοι τῆς Καρδίας εἰς διαστολήν, ἡ εἰς διαστολήν ἐν ᾧ εὐρίσκονται αὐτὰ εἰς συστολήν.

(α) Ἡ λίτρα περιέχει ἡγγίως δώδεκα.

ὁκτώ ἡ κάθε δράμι περιέχει κόκκους σίτου.

(1) Ἐτι ἐπεδείχθη, ὅτι ἓνας μεγάλος ἄνθρωπος ἔχει 28 ἕως 30 λίτρας αἱματος· ὅθεν εἶναι ψευδὴς αὐτὸς ὁ λογισμὸς, ὅς τις ἐδὲ ἄλλως ὑπάρχει ἀληθὴς· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡλικίαν, κατὰ τὴν κρᾶσιν, ἡ κατὰ τὴν ἀγγεία, ἡ ἡ ποσότης τῆς αἱματος.

μερονυκτίς, νὰ διαβαίνει, ἤτοι νὰ κυκλοφορῇ τὸ αἷμα διὰ τῆς καρδίας, ἐβδομήκοντα δύο φοραῖς, καὶ ἀκολούθως εἰς κάθε ὥραν νὰ κάμνῃ τρεῖς κυκλοφορίας. Πάλιν, ἐπειδὴ μὲ τὴν μεγάλην βίαν καὶ ὁρμὴν κινεῖται τὸ αἷμα ἀπὸ τὴν καρδίαν εἰς τὰς ἀρτηρίας, ὥστε ὅπῃ μὲ ἐκείνην τὴν ἰδίαν πρώτην κίνησιν καὶ ὁρμὴν ὅπῃ λάβῃ ἐκ τῆς καρδίας, τρέχει εἰς ὅλα τὰ μακρινὰ μέλη καὶ μέρη τῆς σώματος· διὰ τῆτο, ἐὰν σπᾶσῃ, ἢ κοπῇ, καμμία ἀρτηρία, μικρὰ, σπανίως, καὶ δυσκόλως οἱ ἱατροὶ δύνανται νὰ ἐμποδίσουν τὸ αἷμα· ἐὰν δὲ κοπῇ καμμία ἀρτηρία μεγάλη, ποτὲ δὲν δύνανται νὰ ἐμποδίσουν τὸ αἷμα, ὥς ὅπῃ νὰ ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν αἰμορραγίαν· καθὼς ποτὲ συνέβη καὶ τῷ Βασιλεῖ Οὐαλεντιανῷ (α). Ἐχει δὲ ἡ καρδία καὶ θύρας, αἵτινες εὕρισκονται εἰς τὰς κόλπας αὐτῆς· ὅταν λοιπὸν ἡ καρδία ἀνοίγῃ τὰς θύρας αὐτῆς, δέχεται τὸ αἷμα ἀπὸ τὰς φλέβας, καὶ προξενεῖ

Σ Χ Η Μ Α Α'.

- Σ. Ὁ Ἀριστερός } Πνεύμων.
 Γ. Ὁ Δεξιός. }
 Α. Ἡ τραχεῖα Ἀρτηρία, δι' ἧς ἀναπνέομεν,
 Μ. Ὁ δεξιός } κλόνος τῆς Καρδίας.
 Ν. Ὁ ἀριστερός }
 Τ. Ἡ Καρδία.
 π. Τὸ ἔξωθεν τῆς δεξιᾶς Θαλάμης.
 Ε. Ἡ κορυφὴ τῆς Καρδίας.
 Ρ. Τὸ δεξιὸν ὠτίδιον.
 Β. Ἡ κατιῦσα } κοίτη Φλέψ.
 Φ. Ἡ ἀνιῦσα }
 Δ. Δ. Ὁ κορμὸς τῶν τῶν Πνεύμονος Ἀρτηριῶν.
 Δ. Ο. Ἡ δεξιὰ Ἀρτηρία τῶν Πνεύμονος μετὰ τινων κλόνων τῆς.
 Κ. Ἡ ἄκρα τῆς ἀριστερᾶς ὠτιδίας τῆς Καρδίας.
 Γ. Ἡ δεξιὰ κατωτέρα } Φλέψ τῶν Πνευμόνων.
 Ζ. Ἡ δεξιὰ ἀνωτέρα }
 Α. Ἡ Ἀορτή.
 Ζ. Ἡ ἀνώνυμος Ἀρτηρία, ὁ κορμὸς δηλονότι τῆς δεξιᾶς ὑποκλειδίας καὶ τῆς δεξιᾶς Καροτίδος.

(α) Καὶ ὅρα Μελετ. Ἑκκλ. ἱστορ. Τόμ. Α. σελ. 383.

τὴν εἰσπνοήν· ὅταν δὲ πάλιν κλείσῃ τὰς θύρας αὐτῆς, τότε σπρώχνει τὸ αἷμα εἰς τὰς ἀρτηρίας, καὶ προξενεῖ τὴν ἐκπνοήν· ὥς εἰς κάθε ὥραν κτυπᾷ ἡ καρδία, καὶ αἱ ἀρτηρίαι, τρεῖς Χιλιάδας καὶ ὀκτακοσίαις τεσσαράκοντα σφυγμῶν· καὶ ἔτω γίνεται συνεχὴς καὶ ἀκατάπαυστος ἐν τῷ ζῶντι ζῶν, ἡ κυκλοφορία τῆς αἵματος, καὶ ἀκολούθως συντηρεῖται καὶ διαφυλάττεται ἡ ζωὴ. Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ καρδία εἶναι τὸ πρῶτον ὄργανον, καὶ ἡ ρίζα, καὶ πηγὴ καὶ ἀρχὴ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἐν τῇ ζωῇ διαμονῆς τε καὶ συντηρήσεως· καὶ ἀκολούθως ἡ καρδία εἶναι τὸ φυσικὸν κέντρον τῆς σώματος, καὶ ὅλων τῶν τῶν σώματος δυνάμεων· ὡς εἵπομεν εἰς τὸ Γ. Κεφ. δ καὶ ἀνάγνωθι.

Ἰδὲ ποῖον σχῆμα ἔχει ἡ κείλη φλέβα ἡνώμενη μετὰ τὴν καρδίαν· (ὅρα ΣΧ. Α.) ὅπως μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ ΤΕ: ἐκείνο ἐστὶ τὸ

μ. Ἡ Ἀριστερά Καροτίς.

ν. Ἡ Ἀριστερά ὑποκλειδίας Ἀρτηρία.

Σ Χ Η Μ Α Β.

- Α. Ἡ Καρδία.
 Β. Ἡ ὀπίσσω ἄκρα
 Γ. Ἡ κάτω ἐπιφανεία. } τῆς Καρδίας.
 Δ. Ὁπίσθεν μέρος τῆς πρόσθεν ἐπιφανείας.
 Ε. Ὁ Σάκος τῶν Φλεβῶν τῶν Πνευμόνων.
 α. β. γ. δ. Αἱ τέσσαρες τῶν Πνευμόνων Φλέβες ὅπῃ συνισῶσι τὸν Σάκον τῆτον.
 ε. Ἡ μία Φλέψ ὅπῃ ἔρχεται ἀπὸ τὸν δεξιὸν Πνεύμονα.
 φ. Ὁ Κορμὸς τῶν τῶν Πνευμόνων Ἀρτηριῶν.
 ρ. Ὁ δεξιὸς Κλόνος τῆς τῶν Πνευμόνων Ἀρτηρίας.
 λ. Ὁ ἀριστερός Κλόνος τῆς αὐτῆς.
 ι. Ἡ Ἀορτή.
 κ. Ἡ κάτω ἐπιφανεία τῆς τῆς Ἀορτῆς Τόξου.
 λ. Ἡ ἀνώνυμος Ἀρτηρία· ὁ Κορμὸς τῆς δεξιᾶς Καροτίδος, καὶ τῆς δεξιᾶς ὑποκλειδίας Ἀρτηρίας.
 μ. Ἡ δεξιὰ ὑποκλειδίας Ἀρτηρία.
 ν. Ἡ δεξιὰ } Καροτίς.
 ο. Ἡ ἀριστερά }
 π. Ἡ ἀριστερά ὑποκλειδίας Ἀρτηρία.

Χῆμα τῆς καρδίας· ὅπερ δὲ τὸ Ρ: ἐκεῖνο ἐστὶ τὸ δεξιὸν αὐτὴ τῆς καρδίας, διηρημένον ὅμως· ὅπερ εἰσὶ τὸ Β: καὶ Φ: ἐκεῖνη ἐστὶν ἡ κοίλη φλέβα ἀνοικτή· καὶ ὅπερ εἶναι τὸ Δ ἐκεῖνο εἶναι ἕνας ὄγκος, ἢ ἕνα ἴσωμα κατηφορικόν, τὸ ὁποῖον δέχεται τὸ αἷμα ὅταν ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει· καὶ ἀπ' ἐκεῖ τὸ πέμπει εἰς τὸ δεξιὸν αὐτὴ τῆς καρδίας.

κ. Ἡ κατῆσσαν κοίλη Φλέψ.

ρ. Τόπος ὅπῃ ἐμβαίνουν εἰς αὐτὴν αἱ δύο Σφραγίδες Φλέβες

ς. Τόπος ὅπῃ ἐμβαίνει ἡ ἄξυγος Φλέψ εἰς τὴν κατῆσσαν κοίλην Φλέβα.

τ. Ἡ δεδεμένη ἀνέσσαν κοίλη Φλέψ.

Ἄ. Γ.

Περὶ τῆ πόσα θαύματα περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ ἕν
θαῦμα τῆς ἐπὶ τῆς σαρρώσεως τῆ Κυρίου γενο-
μένης ὑπερφυσικῆς Ἐκλείψεως, ἢ
μᾶλλον εἰπεῖν, ἐπισκοτίσεως
τῆ Ἡλίου.

Επειδὴ, ὅταν ὁ Κύριος ἡμῶν ἐσαυρώσῃ, Ἰσημερία ἦν ἐαρινή, ἢτοι δωδεκάωρος ἡ ἡμέρα, καὶ δωδεκάωρος ἡ νύξ, κατὰ τὰς διαταγὰς τῶν ἀγίων Ἀποστόλων (α): Καὶ κατὰ πάντας τὰς Παρχαλιολόγους. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἡλιος, ἔρχι παρ' ἑαυτῆς ἐσκοτίσθη, ὥς ὁ Ὠριγένης ὑπέλαβεν, ἀλλ' ἡ Σελήνη, καὶ μὴ ὅλον ὅπῃ ἦτον Πανσέληνος, καὶ τεσσαρεσκαίδεκαταία, κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν (β): ὑπελθῆσα τὸν Ἡλίον, καὶ συνοδεύσασα, ἐσκοτάσεν αὐτόν, καθὼς ὁ Θεὸς Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ εἶδε μὲ τὰς ὀφθαλμὰς τὴν σύνοδον ταύτην καὶ ἐπισκότισιν, ἐν Ἡλιπόλει τῆς Αἰγύπτου εὐρισκόμενος σὺν τῷ Ἀπολλοφάνει, καὶ φανερώς γράφει περὶ αὐτῆς ἐν τῇ πρὸς Πολύκαρπον Ἐπιστολῇ· τέτων, λέγω, ἄνω προεγνωσμένον, ὅρα πόσα ἠκολόγησαν θαύματα, καὶ πόσοι νόμοι τῆς φύσεως μετεβλήθησαν ἐν τῇ ὑπερφυσικῇ ταύτῃ Ἐκλείψει.

Α'. Ὅτι κατὰ τῆς νόμου τῆς φύσεως, ἐν καιρῷ πανσέληνος, ἀδύνατον εἶναι τὴν συνοδεύσιν ὁ Ἡλιος μετὰ τῆς Σελήνης· ἐπειδὴ τότε εὐρίσκονται οἱ δύο φωσῆρες κατὰ διάμετρον, ἢτοι, εἰάν ὁ Ἡλιος εὐρίσκεται εἰς τὸν ἐπάνω τῆς γῆς μεσημβρινόν, καὶ εἰς τὸ κατὰ καρυφὴν μέσον σημεῖον τῆ Οὐρανῶ, τὸ καλούμενον Zenith, ἢ Σηλήνη εὐρίσκεται ἐπ' εὐθείας κατὰ διάμετρον, εἰς τὸ ὑποκάτω τῆς γῆς μέσον σημεῖον τῆ Οὐρανῶ, τὸ καλούμενον Nadir· καὶ ἀντιστρόφως. Ὁμοίως, καὶ εἰάν ὁ Ἡλιος εὐρίσκεται ἐν τῇ δύσει, ἢ Σελήνη εὐρίσκεται ἐν τῇ ἀνατολῇ· καὶ ἀντιστρόφως· ἐν τῇ σκυ-

ρώσει ὁμῶς τῇ Κυρίᾳ, οἱ φυσικοὶ ἄτοι νόμοι μετεβλήθησαν, καὶ ἔγινε σύνοδος Ἡλίου, καὶ Σελήνης ὑπερφυσικῇ, καὶ παραδόξῳ· ὁ δὲν ἔγραφε τῷ Πολυκάρπῳ ὁ προβήθεις μέγας Διονύσιος· „Εἰπέ δὲ αὐτῷ (τῷ Ἀπολλοφάνει μένῳ ἐν τῇ ἀπισίᾳ) τί λέγεις περὶ τῆς ἐν τῷ σωτηρίῳ σαυρῷ γεγενεῖας Ἐκλείψεως; „ἀμφοτέρῳ γὰρ τότε κατὰ Ἡλιόπολιν, ἅμα παρόντες τε, καὶ „συνεσῶτες, παραδόξως τῷ Ἡλίῳ τὴν Σελήνην ἐμπίπτουσιν „ἐωρῶμεν, ἢ γὰρ συνόδα καιρὸς ἦν.”

Β'. Ὅτι, ἡ Σελήνη ἐπροπόδισεν ἔμπροσθεν, καὶ εἰς μίαν σιγὴν ἐπῆρε δώδεκα ὁλοκλήρης ὥρας. Ἐν τῇ σιγῇ γὰρ ἐκείνῃ, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ εὐρεθῇ ἐν τῷ ὑποκάτω τῆς γῆς Ναδὶρ, αὐτὴ εὐρέθη ἐν τῷ ὑπεράνω τῆς γῆς Ζενίρ· ἐπειδὴ τρέξασα μὲ ἀρ- ρητον, καὶ σχεδὸν ἀνευρόντων ταχύτητα, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ μέσον τῆς ὑπὸ γῆν ἡμισφαίρειας, ἕως εἰς τὸ ἄλλο ὑπὲρ γῆν ἡμισφαίριον, ἔφθασε τὸν Ἡλίον κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας, ἐν τῇ ε'. ὥρα τῆς ἡμέρας ἐν ἣ ἐσαυρώθη ὁ Κύριος, καὶ ἦτο συνώδευσε μὲ αὐτόν.

Γ'. Ὅτι, ἡ Σελήνη ἀφ' ἣ ἐσυνώδευσε μὲ τὸν Ἡλίον, τὸ πρὸς ἡμᾶς γυρισμένον μέρος αὐτῆς· ἦτοι ὁ τεσσαρεσκαίδεκα- ταῖος ὁλοκλήρης δίσκος αὐτῆς, ἔμεινε τελείως ἀφώτιστος, σε- ρηθεὶς, ἢ μόνον τῷ ἐκ τῆς Ἡλίου ξένῃ φωτὸς, ἀλλὰ καὶ τῇ Μῆ. Ἐχει γὰρ καὶ ἡ Σελήνη φῶς ἴδιον, σῶμα ἥσα ἡμιδιαφανές, κα- τὰ τὴν κοινὴν γνώμην, τῶν τε παλαιῶν, καὶ νεωτέρων Ἀστρο- νόμων. Ὡπερ ἂν ἐν ταῖς νημηνίαις ὁράται τὸ ἴδιον τῆς Σελήνης φῶς, διατὶ τότε ὑπὸ τὸν Ἡλίον ἐσιν, ὥς οἱ Ἀστρονόμοι φασίν. ἦτος ἔπρεπε καὶ ἐπὶ τῆς σαυρώσεως, τελευτήσαντος νὰ ὁράται τὸ ἴδιον τῆς Σελήνης φῶς ὑπὸ τὸν Ἡλίον ἀμέσως ἥσως· τότε ὁ- μως ἡ Σελήνη καὶ τῇ ἰδίᾳ φωτὸς σερηθεῖσα, περισσότερον ἐσ- κοτίσθη καὶ ἐξοφώθη, παρὰ ὅπῃ σκοτίζεται καὶ ζοφᾷται, ὅταν φυσικῶς ἐκλείπῃ μὲ κεντρικὴν ἐκλείψιν, τῇ Ἡλίῳ ὑπὸ γῆν ὄν- τος, καὶ τῆς κωνοειδῆς σκιάς τῆς γῆς ἐμπιπτήσης εἰς αὐτήν· καὶ μὲ ὅλον ὅπῃ τότε, δὲν ἦτον κανένα τοιοῦτον αἷτιον ὅπῃ νὰ προ- ξενῇ εἰς τὴν Σελήνην, τὴν βαθεῖαν ἐπισκότισιν ταύτην.

Δ'. Ὅτι ἡ Σελήνη, παντέλινος μὲν ἦσα, ἀφώτιστος δὲ, ἐσκέπασεν ὅλον τὸν δίσκον τῆς Ἡλίου· ὁ δὲν ἐχάθη σχεδὸν, καὶ

ἠφανώθη τότε ἀπὸ τῆς ὀφθαλμῆς τῶν ὁρῶντων ὁ Ἡλιος. Ἐ- φάνηκαν πάντα σχεδὸν τὰ ἄστρα. Καὶ τὸ λαμπρὸν μεσημέρι τῆς μεγάλης παρασκευῆς, ἔγινε βαθυτάτον μεσονύκτιον· καὶ ἀκο- λάθως, ἡ ἐπισκόπησις αὐτῇ τῇ Ἡλίῳ, ἔγινε παγκόσμιος, καὶ οἰκαμενικὴ· τὸ ὁποῖον ἠδέποτε ἀκολουθεῖ, ὅταν γίνεται ἡ φυ- σικὴ σύνοδος τῆς Ἡλίου μετὰ τῆς Σελήνης, ἕως μηνοειδῆς· διὰ τῆτο εἶπον συμφώνως ὁμῶς καὶ οἱ τρεῖς Εὐαγγελισταί· ὁ Ματ- θαῖος· „Καὶ σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν (α)· „ὁ Μάρκος· Σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν (β)· „καὶ ὁ Λουκᾶς· Καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν (γ).”

Ε'. Ὅτι, ἡ Σελήνη ἀφ' ἣ ἐσκέπασεν ὅλον τὸν δίσκον τῆς Ἡλίου, ἠκολούθησε μαζὶ τε πρὸς τὴν δύσιν, σκεπάζουσα αὐτὸν τρεῖς ὁλοκλήρης ὥρας, ἕως τὴν ἐνάτην ὥραν, ὥς οἱ θεοὶ λέγου- σιν Εὐαγγελισταί· Ματθ. καὶ 45. Μάρκος 16· 33. Λουκ. καὶ 44. δηλ. ἐχὶ κατ' ὀλίγον ὀλίγου σκεπάζουσα αὐτόν, ἢ ἐσσκε- πάζουσα, καθὼς ἀκολουθεῖ εἰς τὰς φυσικὰς ἐκλείψεις· ἀλλ' ἐ- πίσης ὅλον αὐτὸν σκεπάζουσα ἐν ταῖς τρισὶν ὥραις ταύταις· ὁ- περ ἐσιν ὑπερφυσὲς καὶ παραδόξον.

ς'. Ὅτι, ἀφ' ἣ ἡ Σελήνη τρεῖς ὥρας ἐσκέπασε τὸν Ἡλίον, πάλιν τὸν ἐξεσκέπασεν, ἐναντίον ὁμῶς τῆς φυσικῆς τάξεως· διὰ τὴν ὅταν γίνεται σύνοδος φυσικῇ, καὶ ἐπισκόπησις τῆς Ἡλίου, τὸ μὲν πρῶτον μέρος ὅπῃ σκοτιοῖ τῇ Ἡλίῳ, ἐκεῖνο πρῶτον πάλιν φωτίζεται· τότε δὲ, τὸ μὲν πρῶτον μέρος ὅπῃ ἐσκοτί- σθη τῇ Ἡλίῳ, ἐκεῖνο ὑπερον ἐφωτίσθη, καὶ πάλιν τὸ ὑπερον μέ- ρος ὅπῃ ἐσκοτίσθη, ἐκεῖνο πρῶτον ἐφωτίσθη· ὁ δὲν ἔγραφε πρὸς Πολυκάρπον ὁ αὐτὸς Θεὸς Διονύσιος περὶ τῆτος λέγων· „Καὶ „αὐτοὶς ἐκ ἐκ τῆς αὐτῆς καὶ τὴν ἔμπτωσιν, καὶ τὴν ἀνακάταρσιν, „ἀλλ' ἐκ τῆς κατὰ διάμετρον ἐναντίας γεγενημένην.”

Ζ'. Ὅτι, ἀφ' ἣ Σελήνη ἠκολούθησε μαζὶ μὲ τὸν Ἡλίον πρὸς τὴν δύσιν, σκεπάζουσα αὐτὸν τρεῖς ὥρας ἕως τὴν ἐνάτην ὥραν τῆς ἡμέρας, δὲν τὸν ἠκολούθησε περισσότερον, ὅδε συνεβασί-

λευσε μὲ αὐτόν, ὅχι· ἀλλὰ ἀφίεντα αὐτὸν ἐκεῖ εἰς τὸν τῆς ἐνάτης ὥρας τόπον τῆ Οὐρανῶ, αὐτὴ ἀνεπώδισε καὶ ἐγύρισεν εἰς τὴν ἀνατολήν· καὶ ἕως ὅπῃ νὰ περάσῃ ὁ ἥλιος τῶν τριῶν ὥρῶν τὸ διάστημα τῆ Οὐρανῶ, ὅπῃ ἔμεινεν ἕως νὰ τελειώσῃ ἡ ἡμέρα, καὶ νὰ βυθιλεῖται· ἡ Σελήνη ἐταχύνευσεν, καὶ τὰς ἐννέα ὥρας, τὰς ἐπῆρεν εἰς τρεῖς ὥρας. Καὶ ἔτι, ὅταν ὁ ἥλιος εὐρέθῃ εἰς τὸ ἄκρον τῆς δύσεως, ἡ Σελήνη εὐρέθῃ κατὰ διάμετρον εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς ἀνατολῆς, καὶ ἔτι ἀπεκατεστάθισαν πάλιν οἱ δύο φωστῆρες, καὶ ἐμβῆκαν εἰς τὴν φυσικὴν τάξιν τῆς· ὅθεν καὶ περὶ ταῦτα ἔγραφε τῷ Πολυκάρπῳ τὸ πετεινὸν τῆ Οὐρανῶ ὁ Διονύσιος: „Αὐθις τε αὐτὴν (τὴν Σελήνην δηλ.) ἐωρῶμεν, ἀπὸ τῆς ἐνάτης ὥρας ἄχρι τῆς ἐσπέρας, εἰς τὸ τῆ Ἥλιος διάμετρον ὑπερφυῶς ἀντικαταστάσαν. Ἀνάμνησον δέ τι καὶ ἕτερον αὐτὸν (τὸν Ἀπολλοφάνη δηλ.) οἶδε γὰρ ὅτι καὶ τὴν ἐμπύκνωσιν αὐτὴν ἐξ ἀπαιτοῦ ἐκείνου ἀφῆκεν καὶ μέχρι τῆ Ἥλιος πέρατος ἐλθῶσαν, εἴτα ἀναποδήσασαν.”

Ὡς διὰ νὰ συμπεράνωμεν τὰ προῤῥηθέντα πάντα ἐπὶ τῆς σαρῶσεως τῆ Κυρίως, ἡ Σελήνη δεκαπέντε ὥρας ἐπροπόδισεν, ἥτοι ἐπῆγεν ἔμπροσθεν ἀπὸ τὸν φυσικὸν δρόμον, καὶ διάστημα τῆς δώδεκα μὲν, ἕως ὅπῃ ἦλθε κάτωθεν, ἀπὸ τὸ τῆ μεσονυχτίης σημείου τῆ Οὐρανῶ, καὶ ἔφθασεν τὸν ἥλιον εἰς τὸ τῆ μεσημερίης σημείου τῆ αὐτῆς Οὐρανῶ. Τρεῖς δὲ ὥρας, ἐν αἷς ἠκολούθησε τὸν ἥλιον πρὸς δυσμὰς, σκεπάσασα αὐτὸν καὶ ἐννέα ὥρας ἡ αὐτὴ Σελήνη ἀνεπώδισε, γυρίσασα ὀπίσω εἰς τὴν ἀνατολήν. Καὶ λοιπὸν ἡ Σελήνη τὸ ἐν νυχθήμερον αὐτῆς ἐποίησε τότε εἰς ὥρας ἐλοκλήρης τεσσαράκοντα δύο. Ἐξ μὲν ὥρας, ὥς εἶχε παρμένης ἀπὸ τὴν φυσικὴν τῆς δύσιν, ἕως ὅπῃ ἦλθεν εἰς τὸ μέσον τῆ ὑπὸ γῆν ἡμισφαιρίως· εἰκοσιτέσσαρες δὲ, προποδίσασα, ὥς εἶπομεν, καὶ πάλιν ἀναποδίσασα· δώδεκα δὲ ὥρας, κινήθη ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως εἰς τὴν ἄλλην δύσιν τῆς, καὶ πληρώσασα τὸ τῆς νυκτός διάστημα, κατὰ τὴν φυσικὴν τῆς τάξιν καὶ κίνησιν *).

Εἶδες, ἀδελφὲ, πόσα θαύματα περιέχει ἐν αὐτῷ, μοναχὸν τὸ ἐν θαῦμα τῆς ἐκλείψεως τῆ Ἥλιος, ὅπερ ἐγένετο ἐπὶ τῆς σαρῶσεως τῆ Κυρίως; δόξασον λοιπὸν τὸν σαρῶσαντα Χριστὸν, ὅστις, εἰ καὶ κατὰ σάρκα ἐκρέματο ἐπὶ τῆ σαρῶς, ἀλλὰ κατὰ τὴν θεότητα ἦτον παντοδύναμος, καὶ ἐνήργει τοιαῦτα τεράσια, καθὼς ἔλεγε πάλιν ὁ αὐτὸς Διονύσιος: „Τοσαῦτά ἐστι καὶ τότε καιρὸς τὰ ὑπερφυῶ, καὶ μόνῳ Χριστῷ τῷ παναιτίῳ δυνατὰ, τῷ ποιῶντι μεγάλα καὶ ἐξαισία, ὧν ἕκ ἐστιν ἀριθμὸς (α)”. Τῆτο τὸ πολυθαύμασον θαῦμα τῆς Ἐκλείψεως τῆ Ἥλιος, ἀκριβῶς ἐρευνήσας, ἐξάθῃ ἀρκετὸν νὰ γνωρίσῃ εἰς τὸν Διονύσιον, καὶ Ἀπολλοφάνη, Ἑλληνας ὄντας, τὴν θεότητα τῆ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ μὲν γὰρ θεῖος Διονύσιος ταύτην θεωρήσας, ἐπρομάντευσε καὶ εἶπεν, „Ἀγῶστος σαρκὶ πάχει Θεός, δι’ ὃν τὸ πᾶν ἐξοφῶται καὶ σεσάλευται”. (Μιχαὴλ ὁ Σύγγελος, ἐν τῷ εἰς αὐτὸν ἐγκωμίῳ) ὁ δὲ Ἑλληνας μεῖνας Ἀπολλοφάνης, προσεμάντευσε καὶ αὐτὸς, καὶ εἶπεν εἰς τὸν θεῖον Διονύσιον: „Ταῦτα, ὡς καλὲ Διονύσιε, θεῶν ἀμοιβαὶ πραγμάτων (β)”. Ἡτοὶ ταῦτά εἰσι μεταβολαὶ θεῶν πραγμάτων: κατὰ τὸν Παχυμέρη μεταβληθήσεται γὰρ ἡ πλάνη πρὸς τὴν ἀλήθειαν· τὸ σκότος, εἰς τὸ φῶς· ὁ θάνατος εἰς ζωὴν· ὁ ἀνδρῶπις γενήσεται Θεός, καὶ τὰ τέτοις ὅμοια. Τὴν ἐκλείψιν ταύτην ἀναφέρει καὶ Φλέγων ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς, ὁ χρονογράφος, ἐν ιγ’. τῶν χρονολογιῶν· καὶ ἀπὸ τῆς ἐδικέμας παλαιᾶς, Ἀφρικανὸς ἐν Ε’. τῶν χρονολογιῶν· καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλος· καὶ ἀπὸ τῆς ὑστερον ὁ θεῖος Μάξιμος ὁ Παχυμέρης, Γεννάδιος ὁ Σχολάρχος, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, καὶ ὁ Ἰησοῦς Κορδέριος ἐν τοῖς νεωστὶ ἐκδομένοις βιβλίοις εἰς δύο τόμους τῆς ἀγίας Διονυσίου. ἔχ’ ἔτι ὁμοίως ταύτην ἐλεπτολόγησαν. Τῷ δὲ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ διὰ τῆ τοιαύτης θαύματος τὴν οἰκείαν θεότητα γνωρίσαντι, καὶ πισώσαντι, εἴη δόξα, καὶ κράτος, εἰς τὰς αἰῶνας· Ἀμήν.

*) Πρὸς σαφές ἐκ τῶν ἀνω εἰρημένων ὅρα ἐν τῇ τέλει τῆς βίβλου τὸ Σχῆμα Γ’.

α) Ἐπὶ πρὸς Πολυκάρπου.

β) Ἐπὶ πρὸς Πολυκάρπου.

Εὐαγγέλιον τῷ Ἑσπερινῷ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Κυριακῆς τῆς Πάχας Ἡρωϊκῶν, ἀναγινωσκόμενον ἐν αὐτῇ ὑπὸ τῶν βαλομένων. Ἦδη μεταποιηθὲν, εἰς δόξαν τῷ ἀναστάντος Χριστοῦ. Ἀρχεται δὲ ἀπὸ τῶν: „Καὶ ὑπὲρ τῶ καταξιοθῆναι ἡμᾶς.

„Οφρακε νοιτέροισιν, ἐν οὐασι πάγχυ βάλωμεν,
 „Θέσφατον ἱμερόεσσαν, ἀγνὴν Εὐάγγελον ὅπκα,
 „Μειλίξωμεν ἀνακτα, Θεὸν μέγαν οὐρανίωνα:—
 „Ἰσογενὴς Σοφίη. Εὐαγγελίῳ κλύωμεν:—
 „Εἰρήνη χαρίεσσ' ἐπ' ἀπείρουνα δῆμον ἐσεῖται:—
 „Ἐκ δ' ἄρ' Ἰωάννοιο, τό δ' ἐσι βροντογόνοιο:—
 „Ἀλλ' ἄγετ' ἀτρεμέσι, χρησμέες λεύσωμεν ὀπωπαῖς.

„Εὐτε δὴ ἥλιος, φαιδῶν ἐπὶ ἑσπερον ἦλθε,
 „Καὶ σκιάωντο ἀγυαὶ, ἐπὶ χθονὶ πελυβοτείρῃ
 „Ἡματι ἐν πρώτῳ, ὅτε τύμβῳ ἄλτο Σαωτήρ.
 „Κληῖται δὲ ἔσαν, θυροῖς πυκνῶς ἀραρίηαι·
 „Βλήντο δὲ πάντες ὀχῆες, εὐσαθέος μεγάροιο·
 „Ἐνθα Μαθηταί, ὁμῶς ἀολλέες ἡγαρέθοντο,
 „Μυρόμενοι θανάτῳ, ἐπ' ἀεικέϊ Χριστῷ Ἀνακτος.
 „Καὶ χόλον ἀφραίνοντα, Ἰουδαίων τρομέοντες.
 „Ἦλυθε δὲ τότε Χριστὸς, Ἀναξ Θεοειδέϊ μορφῇ.
 „Ἐση δ' ἐν μεσάτῳ, ἀναφανδὸν καὶ φάτο μῦθον·
 „Εἰρήνη ὑμῖν φίλη, ἡσυχίητ' ἐρατεινή:—

„Ὡς εἰπὼν ἐπέδειξεν, ἐὴν πλευρὴν, ἰδὲ χεῖρας.
 „Γήθησαν δὲ Μαθηταί, ἐπεὶ ἶδον Εὐρυμέδοντα:—
 „Τὸς δ' αὐτῖς προσέειπεν, Ἰησοῦς ἀρανοφοίτης.
 „Εἰρήνη ὑμῖν φίλη, ἡσυχίητ' ἐρατεινή.
 „Ὡς ἐμὲ πέμψε Πατήρ, ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίει,
 „Ὡς δ' ἐγὼ ὑμέας εἰς χθόνα πέμπω εὐρυόδειαν:—
 „Ὡς ἄρα φωνήσας, Μύσαις ἐμπνευσ' ἀγορεύων.
 „Πνεῦμα δέχυνσθ' ἅγιον, φασσίμβροτον, ὑψιθόωκον.
 „Ὡν μὲν ἀτασθαλίας, θνητῶν ἀφέντ' ἐπὶ γαῖαν,
 „Τοῖσι νύπε ἀφένται, ἐς ἑρᾶν ἀσερόεντα.
 „Ὡν δ' ἄρ' ἐπεσβολίας, ὑπερφιάλων κρατέητε,
 „Τοῖσιν ἀλυκτοπέδῃς, κείναι θεναρῆς κρατέονται:—
 „Θωμάς δ' ὃς ἐπὶ κλησίς, ἀπασὶ Δίδυμος ἀκείν·
 „Οὐχ' ἅμα τοῖς ἄλλοις, Μύσαις πρὶν ὁμώροφος ἔσκε,
 „Ἰησοῦς ὅτ' ἔβη, εἶσω μελάθροιο ἐταίρων:
 „Ἰαχον ἔν ἄλλοι, τέτῳ ἐρίηρες ἐταῖροι.
 „Εἶδομεν ὀφθαλμοῖσιν, Ἰησοῦν Παγκρατέοντα:—
 „Τὸς δ' ἀπαμειβόμενος, Θωμάς προσέφησεν ἀτειρής.
 „Ἰχνία ἢ μὴ ἶδω, μετὰ χείρεσιν ἡλοτορήτης.
 „Δάκτυλον ἐμβάλλω τε, ἐκείνῃ ἐνδοθὶ χειρός,
 „Χεῖρά τ' ἐμὴν εἶσω, πλευρῆς οἷ βρεῖα βαλοίμην·
 „Οὐποτε ὑματέροισι λόγοις, κεφαλῇ κατανεύσω.

Ἀπολογία ὑπὲρ τῆ ἐν τῷ Βιβλίῳ τῆ Ἀοράτῃ Πο-
λέμῳ κειμένη (α) σημειώματος περὶ τῆς Κυρίας
ἡμῶν Θεοτόκου.

Επειδὴ μερικοὶ πεπαιδευμένοι, οἱ τῇ ἱερᾷ μάλιστᾳ Θεο-
λογίᾳ χολάζοντες, ἀναγινώσκοντες τὸ Σημείωμα ὅπῃ ἔχω
περὶ τῆς Κυρίας Θεοτόκου ἐν τῷ νεοτυπῶτι Βιβλίῳ τῆ Ἀοράτῃ
Πολέμῳ, ἀπορῶσι Α'. Πῶς εἶπον, ὅτι, ἂν καδ' ὑπόθεσιν, ὅ-
λοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰ λοιπὰ κτίσματα ἤθελαν γενέσθαι κακὰ,
~~μόνη ἡ Κυρία Θεοτόκος ἦτον ἱκανὴ νὰ εὐχαρισήσῃ τὸν Θεόν;~~
Καί: Β'. πῶς εἶπον, ὅτι, ὅλος ὁ νοητὸς καὶ αἰσθητὸς Κόσμος ἐ-
γινε διὰ τὸ τέλος τῆτο· ἦτοι διὰ τὴν Κυρίαν Θεοτόκον· καὶ πάλιν
ἡ Κυρία Θεοτόκος, ἐγινε διὰ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χρι-
στόν; Ἐπειδὴ λέγω, περὶ τέτων ἀπορῶσίν τις, ἀπολογεῖται
ἐνταῦθα διὰ βραχέων εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας τῶν.

Πρὸς μὲν ἂν τὸ: Α'. ἀποκρίνομαι, ὅτι τὴν γνώμην ταύτην
ἀνεπτυγμένως ἀναφέρει ὁ μέγας ἐκεῖνος Θεολόγος τῆς Θεσσα-
λονίκης Γρηγόριος ὁ Παλαμάς. Ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ἔκ ἔχω τὸ βι-
βλίον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἡ τοιαύτη περιέχεται γνώμη, ἵνα ταύτην
ἐκθέσω ὧδε, ἐκδέτω ἄλλο ῥητὸν τῆ αὐτῆς ἀγνῆς, ἐν ᾧ συνεπ-
τυγμένως ἡ τοιαύτη περιέχεται δόξα· Φησὶν ἂν ἐκεῖνος ἐν τῷ
λόγῳ τῷ εἰς τὴν παραβολὴν τῆ Εὐαγγελίᾳ, τὴν εἰς τῆς γά-
μους καλῶσαν, ἐπὶ λέξεως ταῦτα: „Ὅ λέγων τοῖσιν μὴ δεῖν
„γενέσθαι παρὰ τῷ Θεῷ τῆς κολαδοησομένης, ἐδὲ τῆς σωζομέ-
„νης δεῖν φησι γενέσθαι παρὰ Θεῷ, ἐδὲ γενέσθαι ὅλως λογικὴν
„καὶ αὐτεξέσιον φύσιν. Εἰδὲ καὶ διὰ τὴν λογικὴν φύσιν τὰ ἄλλα πᾶν-

τα γέγονε, τῆτο φησὶν ἄντικρυς, ὡς ἔκ ἔδει τὸν Θεὸν δημιερ-
„γὸν ὑπάρχειν· ὁρᾶτε τὴν ἀτοπίαν, ὅση; ἄλλ' ἐπειδὴ λογι-
„κὴ καὶ αὐτεξέσις γένεσι δημιεργῆθέντος ὑπὸ τῷ Θεῷ, τῇ τοῦ
„αὐτεξέσις ῥοπῇ, καὶ διαφορῇ χρήσει, οἱ μὲν, ἔμελλον γενέ-
„σθαι κακοὶ, οἱ δὲ, ἀγαθοὶ, τὶ τῷ ὄντως ἀγαθῷ προσῆκον,
„διὰ τῆς ἐσομένης κακῆς, μὴ προαγαγεῖν εἰς γένεσιν τῆς ἀγα-
„θῆς; Καὶ τὶ ἄντις ἐννοήσειεν ἀδικώτερον; εἰ γὰρ καὶ μόνος εἰς
„ἔμελλον ἔσεσθαι ὁ ἀγαθός, ἐδ' ἔτω τῆς δημιεργίας ἀφεῖσθαι
„ἀδίκαιον. Κρεῖσσων γὰρ εἰς ποιῶν τὸ φέλημα τοῦ
„Θεοῦ, ἢ μυριοὶ παράνομοι (α)". Τώρα, ἂν ἐνός καὶ μόνου
τῶν τυχόντων, καὶ ἀπλῶς σωζομένων ἡ δημιεργία, ἤθελε προ-
κριθῇ παρὰ τῷ ἀγαθῷ Θεῷ, ἀπὸ τὴν δημιεργίαν ὅλων ὁμοῦ
τῶν ἄλλων Ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων, κακῶν γενομένων καὶ ἀ-
πολλυμένων, καθὼς λέγει ὁ ἅγιος ἔτος· ταῦτόν εἰπεῖν, ἂν ἔ-
νας, καὶ μόνος ἀπλῶς τῶν σωζομένων, ἦτον ἱκανός νὰ εὐχαρισή-
σῃ τὸν Θεόν, ἀπὸ ὅλης ὁμῆς τῆς ἄλλης ὅπῃ ἔμελλον νὰ ἀπο-
λεσθῶν: πόσῳ μᾶλλον, καὶ ἀσυγκρίτως πόσῳ, ἦτον ἱκανὴ νὰ
εὐχαρισήσῃ μόνη τὸν Θεόν, ἡ Κυρία Θεοτόκος, ἡ ἀσυγκρίτως
πάντων τῶν σωζομένων ὑπερέχουσα, ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων,
διὰ τὴν ἀσύγκριτον αὐτῆς ἀγιότητα, ἀπὸ ὅλης ὁμῆς τῆς καδ'.
ὑπόθεσιν κακῆς γενησομένης, καὶ ἀπολεσθισηςμένης Ἀγγέλους τε,
καὶ ἀνθρώπων;

Β'. Ὅτι ἂν ἡ Κυρία Θεοτόκος θεωρηθῇ ἐν τῇ καταστάσει
ἐκεῖνῃ, ἐν ᾗ ἐγγάστριον εἶχεν ἐν τῇ ἀπειράνδρῳ αὐτῆς κοιλίᾳ
τὸν Υἱὸν τῷ Θεῷ, καδ' ἦν ὡς τινες τῶν Πολιτικῶν Νόμων γνω-
ματεύουσιν, ὡς μέρος φυσικὸν τῆς μητρὸς τὸ ἔμβρυον λογίζε-
ται (β). Καὶ τῆτο ἀπαρέσκη, ἄλλοις νόμοις Πολιτικοῖς (γ).
Ἐν τῇ καταστάσει, λέγω, ταύτῃ, εἰάν ἡ Κυρία Θεοτόκος θεω-
ρηθῇ, ὅχι μόνον ἦτον ἱκανὴ νὰ εὐχαρισήσῃ τὸν Θεόν, διὰ ὅλα
τὰ ἐνεργεῖα δημιεργῆθέντα Κτίσματα, ἀλλὰ καὶ διὰ ὅλα τὰ

(α) Σειράχ. Ις. 3.

(β) Καὶ ὅρα τὸ Β. Σέμα τῆ Α. Κεφ. τῆ Ζ. τίτλος τῆ ΑΑ. Βιβλίου Πα-
ρὰ Φωτίῳ τίτλος Δ. Κεφ. Ι.

(γ) Αὐτ.

ἄλλα, τὰ δυνατὰ μὲν ὄντα ἀπλῶς εἰς τὸν Θεὸν δημιουργηθῆναι, ἐνεργείᾳ δὲ μὴ δημιουργήμενα· ὅτι ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ, ἔφωρεν ἐν ἑαυτῇ, καὶ ἐξ ἑαυτῆς σεσαρκωμένον, τὸν ἀπειροδύναμον τῷ Θεῷ λόγον, τὸν δημιουργήσαντα τὰ πάντα, καὶ ἀπείρου Κόσμου δημιουργῆσαι δυνάμενον. Γ'. Δὲ καὶ τελευταῖον ἀποκρίνομαι, ὅτι ἅπερ ἐν τῷ σημειώματι ἐκείνῳ εἵπομεν, ἢ ἀποφαντικῶς, καὶ δογματικῶς, ἀλλὰ διδακτικῶς, καὶ μετὰ ὑποθέσεως εἵπομεν.

Πρὸς δὲ τὸ Β'. ἀποκρίνομαι, ὅτι ὅχι μόνον πῶς ὅλος ὁ Κόσμος νοητός τε, καὶ αἰσθητός· ἔγινε διὰ τὸ τέλος τῆτο, ἦτοι διὰ τὴν Κυρίαν Θεοτόκον, καὶ ἡ Κυρία Θεοτόκος ἔγινε πάλιν διὰ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· Καθὼς τῆτο τρανῶς καὶ ἀριδῆλως παρίστην ὁ σοφὸς καὶ θεολογικώτατος Ἰωσήφ ὁ Βρυένμιος ἔτις ἐπὶ λέξεως λέγων· „Καὶ ἵνα συνελθὼν εἶπω, τὸ πᾶν ~~καὶ πᾶσι καὶ παντὶ τῷ κόσμῳ καὶ πάσῃ τῇ κτίσει~~, πάντων χοιχείων, καὶ πασῶν τῶν γενεῶν, παντός δὲ γένους ἡμῶν, καὶ πάσης ἀνθρώπων φυλῆς, ἀπάντων αἰώνων, καὶ πασῶν τῶν ὥρων, τὸ ἄνθος μὲν ἡ Δέσποινα Θεοτόκος· ὁ ὠραιότατος δὲ καρπὸς (λέγω δὲ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον) ὁ Υἱὸς ἐστὶν αὐτῆς ὁ μονογενὴς (α)”. Οὐ μόνον, λέγω, τῆτο ἀποκρίνομαι· Ἀλλὰ καὶ πρὸς τῆτοις, πῶς ὅλος ὁ νοητός, καὶ αἰσθητός Κόσμος διὰ τῆτο τὸ τέλος ἐπρογνωρίσθη ἀπ' αἰῶνος καὶ ἐπροωρίσθη. Πόθεν δῆλον; ἀπὸ τὰ ἐξῆς φημισόμενα. Αἱ μὲν γὰρ θεαὶ Γραφαί, μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκα τῷ Θεῷ λόγῳ οἰκονομίας εἶναι ἀρχὴ ὅλων τῶν ὁδῶν τῷ Κυρίῳ· ὅτι εἶναι πρῶτον πάντων τῶν κτισμάτων, καὶ ὅτι αὐτὰ προωρίσθη, πρὸ τῆ προορισμῆ πάντων τῶν σωζομένων· τὰ δὲ ῥητὰ τῶν Γραφῶν, δεικνύοντα μαρτυρεῖται ταῦτα, εἰσὶ τὸ· „Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτῆ, εἰς ἔργα αὐτῆ· Πρὸ τῆ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με (β) τὸ· Ὅς ἐστὶν εἰκὼν τῷ Θεῷ τῷ ἀσώρατῃ, πρωτότοκος πάσης κτίσεως (γ)”. (Καὶ δευ

ὅτι ἢ εἶπεν ἐν ταῦθα ἀπλῶς Κτίσεως· ἀλλὰ πάσης Κτίσεως· ἦτοι καὶ νοητῆς καὶ αἰσθητῆς.) Καὶ τὸ· „Οὐς προώρισε συμμόρφως τῆς εἰκόνος τῷ Υἱοῦ αὐτῆ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς (α)”.

Συμφωνῶσι δὲ ταῖς θεαῖς Γραφαῖς, καὶ πολλοὶ ἀπὸ τούτων θεοὶ Πατέρες. τὰ γὰρ ἀνωτέρω ῥητὰ ἔτοι ἐρμηνεύοντες, τὸ· „Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτῆ”, καὶ τὸ· Πρωτότοκος πάσης Κτίσεως, λέγουσιν ὅτι ἐννοῦνται ταῦτα διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅχι κατὰ τὴν θεότητα· διὰ τὴν κατ' ὁ Θεός, μετὰ τὴν ἦναι ὁμοούσιος καὶ συναϊδίου μετὰ τὸν Πατέρα, ὅτε ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅτε εἶναι τὸ πρῶτον τῶν κτισμάτων, καθὼς ἐβλασφήμει ὁ Ἀρειος· ἀλλὰ ἐννοῦνται κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· τὴν ὁποῖαν δηλαδὴ, πρὶν παρὰ κάθε ἄλλο πρᾶγμα προεῖδεν ὁ Θεός ἀρχὴν τῶν θεῶν τε αἰδίων ὁρισμῶν, πρῶτον πάντων τῶν ποιημάτων· οἱ Πατέρες δὲ ἔτοι εἶναι ὁ μέγας Ἀθανάσιος κατὰ Ἀρειανῶν (β). Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἐν βιβλίῳ δ' τῶν διηγουμένων (γ)· Καὶ ὁ θεῖος Λύγας βιβλ. α'. περὶ Τριάδος.

Ὅτι δὲ ὁ προορισμὸς τῷ Χριστῷ, ἀρχὴ ἐστὶ τῷ προορισμῷ πάντων τῶν σωζομένων, μαρτυρεῖ μὲν ὁ Ἀπόστολος εἰπὼν ἀνωτέρω. „Οὐς προώρισε συμμόρφως τῆς εἰκόνος τῷ Υἱῷ αὐτῆ. Συνομολογεῖ δὲ καὶ ὁ Οἰκεμένιος, τὸ ῥητὸν ἐρμηνεύων· „Ὅπερ ἐστὶ φησιν, ὁ Υἱὸς τῷ Θεῷ κατὰ φύσιν ἐν τῇ ἐνανθρωπήσει (δῆλον δὲ, ὡς ἅγιος καὶ ἀναμάρτητος.) τῆτο καὶ αὐτοὶ γεγονόσιν κατὰ χάριν, εἰκόνα δὲ τῷ Υἱοῦ τὴν οἰκονομίαν καλεῖ, καὶ τὸ ἐντεῦθεν αὐτῇ σῶμα· τὴν εἰκόνα ταύτην, τὴν ἐν ἁγιασμῷ ζωὴν, καὶ τὴν πρὸς πᾶν ὁτιανὴν ἀμώμητον πολιτείαν. Ἐρμηνεύει καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος παρὰ τῷ Οἰκεμένῳ. Καὶ ὁ Κορέσιος δὲ ἐν τῷ περὶ προορισμῆ, πλατύτερον τὸ δόγμα τῆτο ἐκτίθεται.

Λέγει δὲ καὶ ὁ θεοφύλος Μάξιμος ἐν τῇ ἐξηκοστῇ λύσει τῶν Ἀπόρων περὶ τῆς θείας Ἐνανθρωπήσεως ταῦτα· „Τῆτο ἐστὶ τὸ μέγα, καὶ ἀπόκρυφον μυστήριον· τῆτο ἐστὶ τὸ μακάριον, δι

(α) Δέυ. Β. εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν, Τόμ. Β. σελ. 143.

(β) Παρ. Η.

(γ) Καλ. Α. 15.

(α) Παρ. Η. 49

(β) Δέυ. Γ. καὶ Δ.

(γ) Κεφ. Δ. ε. καὶ Η.

ὅ τὰ πάντα συνέζησαν τέλος· τὸτό ἐστιν ὁ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων, προεπινοώμενος θεῖος σκοπός, ἐν ὀρίζοντες εἶναι φαιμέν, προεπινοώμενον τέλος, ἃ ἕνεκα μὲν τὰ πάντα, αὐτὸ δὲ, ἡδονὸς ἕνεκα· πρὸς τῆτο τὸ τέλος ἀφορῶν, τὰς τῶν ὄντων ὁ Θεὸς παρήγαγεν ἡσίας· τῆτο κυρίως ἐστὶ τὸ τῆς προνοίας, καὶ τῶν προνοημένων πέρας, καὶ ὁ εἰς τὸν Θεὸν, ἡ τῶν ὑπ' αὐτῷ πεποιημένων ἐστὶν ἀνακεφαλαίωσις· τῆτό ἐστι τὸ πάντας περιγράφον τὰς αἰῶνας, καὶ τὴν ὑπεράπειρον, καὶ ἀπειράκις ἀπείρως προὑπάρχον τῶν αἰώνων, μεγάλην τῷ Θεῷ βολὴν ἐκφαίνον μυστήριον, ἡς γέγονεν Ἀγγελος αὐτὸς ὁ κατ' ἡσίαν τῷ Θεῷ λόγος γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸν εἰ θέμις εἰπεῖν, τὸν ἐνδύτατον πυθμένα τῆς πατρικῆς ἀγαθότητος φανερόν καταστήσας, καὶ τέλος ἐν ἑαυτῷ δείξας, δι' ὃ τὴν πρὸς τὸ εἶναι σοφῶς ἀρχὴν ἔλαβον τὰ πεποιημένα. (ὡς εἶπομεν εἰς τὸ ΙΑ'. κεφάλαιον τῆ παρόντος βιβλίου εἰς τὸν Ε'. τόπον τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν). Ἀκούεις; πῶς διὰ τὸ μυστήριον τῆτο, ὅλα τὰ πάντα, καὶ προεγνωσθησαν, καὶ προωρίσθησαν, καὶ ἐγένοντο, αὐτὸ δὲ διὰ καὶνῆνα τέλος, ἥτε προεγνωσθῇ, ἥτε προωρίσθῃ, ἥτε ἐγένετο;

Τὰ αὐτὰ δὲ χεδὸν τῷ θεοφύρῳ Μαξίμῳ θεολόγῳ καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, ἐν τῷ εἰς τὰ Φῶτα λόγῳ, ἥτω φράζων αὐτολεξεῖ: „Ῥίπων δὲ ὁ Πατὴρ περὶ τῆ κατὰ σάρκα βαπτισθέντος, ἡτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα, ἔδειξεν, ὅτι, τὰ ἄλλα πάντα, τὰ διὰ τῶν προφητῶν πρότερον ἐκεῖνα, αἱ νομοθεσίαι, αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ υἱοθεσίαι, ἀτελεῖ ἦν, καὶ ἐκ κατὰ προηγόμενον τῷ Θεῷ θέλημα ἐλέχθησαν, καὶ ἐτελειώθησαν· ἄλλα πρὸς τὸ νῦν τέλος ἔβλεπον· καὶ διὰ τῆς νῦν τελεωθέντος, καὶ ἐκεῖνα ἐτελειώθησαν. Καὶ τί λέγω τὰς διὰ τῶν προφητῶν νομοθεσίας, τὰς ἐπαγγελίας, τὰς υἱοθεσίας; Καὶ ἡ ἀπαρχὴ γὰρ καταβολὴ τῆ Κόσμου, πρὸς τῆτον ἔβλεπε, τὸν κάτω μὲν ὡς υἱὸν ἀνθρώπου βαπτιζόμενον, ἄνωθεν δὲ Υἱὸν ἀγαπητὸν μόνον μαρτυρούμενον Θεῷ, δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' ἃ τὰ πάντα, καὶ ἀφῆτιν ὁ Ἀπόστολος. Οὐκ ἄν καὶ ἡ ἀπ' ἀρχῆς παραγωγὴ τῷ ἀνθρώπῳ, δι' αὐτὸν, κατ' εἰκόνα πλασθέντος τῷ Θεῷ, ἵνα δυνηθῇ ποτὲ χωρῆσαι τὸ ἀρχέτυπον καὶ ἐν

παράδεισῳ παρὰ Θεῷ νόμος, δι' αὐτόν. Οὐ γὰρ ἂν ἔθηκεν ὁ Θεός, εἴπερ ἔμελλεν εἰσάπαν διαμένειν ἀτέλεστος· καὶ τὰ μετ' αὐτόν ὑπὸ Θεῷ εἰρημένα καὶ τετελεσμένα, χεδὸν πάντα δι' αὐτόν. Εἰμὶ τις ἐρεῖ καλῶς, καὶ τὰ ὑπερκόσμια πάντα, τὰς Ἀγγελικὰς λέγω, φύσεις τε καὶ τάξεις, καὶ τὰς ἐκεῖ θεομοθεσίας πρὸς τῆτο τείνειν ἀπ' ἀρχῆς τὸ τέλος, τὴν θεανδρικήν Οἰκονομίαν λέγω, ἡ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους διηκόνησαν. εὐδοκία γὰρ ἐστὶ τὸ προηγούμενον, καὶ ἀγαθὸν τῷ Θεῷ, καὶ τέλειον θέλημα· ἔτος δὲ ἐστὶ μόνος, ὃ εὐδοκεῖ καὶ ἐπαναπαύεται, καὶ ἀρέσκειται τελέως ὁ Πατὴρ ὁ θανμαστός αὐτῷ σύμβελος· ὁ τῆς μεγάλης αὐτῷ βολῆς Ἀγγελος· ὁ παρ' αὐτῷ τῷ οἰκίῳ Πατρὸς ἀκῶν, καὶ λαλῶν, καὶ τοῖς ὑπακούουσιν παρέχον ζωὴν αἰώνιον.” Ἀκούεις, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τῆτο ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ, ἵνα δυνηθῇ νὰ χωρέσῃ (καὶ ἐν τῇ ἀδωότητι μέιναις δηλ.) τὸ ἀρχέτυπον, διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως;

Τῶν παλαιῶν δὲ τῶν θεολόγων, συνηκολέθησαν καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν νεωτέρων χολαστικῶν θεολόγων· ὅποιοι ἦσαν οἱ ἀπὸ τῆς χολῆς ὀρμώμενοι τῷ βαθυφρονος ἐκεῖνα Ἰωάννη τῷ Σκότῃ, οἵτινες ἔλεγον: „Ὅτι καὶ ἂν ὁ Ἀδὰμ δὲν ἡμάρτανεν, ἐξάπαντος ἡθέληεν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τῷ Θεῷ νὰ λάβῃ σῶμα ἀπαθές, εἰ καὶ μὴ δι' ἄλλο, ἀλλὰ γὰρ διὰ νὰ κάμῃ δι' ἑαυτῷ εἰς τὰς ἀνθρώπους χωριτὴν καὶ μεθεκτὴν τὴν τῷ Θεῷ δόξαν, ἄσκητον ἔσαν ἀμέσως καὶ ἑαυτὴν, καὶ ἀπρόσιτον. Συνηγορεῖ δὲ τῇ δόξῃ ταύτῃ καὶ ὁ θεῖος τῆς Ἀλεξανδρείας Κύριλλος, εἰπὼν περὶ τῆς Μεταμορφώσεως (α): „Ἡ μὲν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ φωνή, καλὴ τε καὶ ἀξιάγαστος· ἀκράτῳ δὲ ἡδὴ κατεχόμενοι δειματι, πίπτουσιν οἱ Μαθηταί· ἵνα δὲ πάλιν καὶ διὰ τῆς μάθωμεν, ὡς ἀναγκαιοτάτη τοῖς ἐπὶ γῆς ἡ τῷ Σωτῆρος ἡμῶν ἀναπέφανται μεσιτεία· νοσμένη δηλαδὴ κατὰ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τρόπον· εἰ γὰρ μὴ γέγονε καὶ ἡμᾶς, τίς ἂν ἡμῶν ἠνεγκεν ἄνω προσβάλλοντα Θεόν, καὶ τὴν ἀφατον αὐτῷ δόξαν, ἡδενὶ τάχα τῶν γεννητῶν φοριτὴν, ἐμφαίνοντα; φῶς γὰρ αὐτὸν οἰκεῖν ἀπρόσιτον, καὶ ὁ μακάριος ἔφησε Παῦλος (β).”

(α) Ἐν. Κερ. 17. τῷ κατὰ Ματθ.

(β) Παρὰ τῇ Σειρ. τῷ κατὰ Ματθ.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἱερὸς Λύγουσιος λέγει ἐν τῷ Ἐγχειριδίῳ (α) ὅτι διὰ τῆτο ἔλαβε σῶμα καὶ ψυχὴν ὁ Θεός, διὰ τὴν μακαριότην ἢ ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τῷ ἀνθρώπῳ· ἢ ψυχὴν μὲ τὴν θεοειδέα, καὶ τὸ σῶμα, μὲ τὴν ἀνθρωπότητά τε. Καὶ ἀρῶν τὰ λέγω, ὅτι καὶ αἱ τάξεις τῶν Ἀγγέλων χρεῖαν εἶχον τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας, ὅχι μόνον ἵνα δι' αὐτῆς λάβωσι τὴν ἀρετήν· πρὸ γὰρ ταύτης ἂν εἶχον αὐτήν, κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν θεολόγων (1) ἅλλ' ἵνα δι' αὐτῆς καὶ χωρητικώτεροι γένωνται, καὶ τρανωτέρων ἀκολούθως ἀπολαύωσι τῶν θεαρχικῶν ἐλάμψεων καὶ μυσηρίων· „Ὅθεν εἶπεν ὁ „Σοφὸς Θεοδώριτος, ὅτι οἱ Ἀγγελοι μετὰ τὴν ἐνσάρκωσιν, βλέπουν τὸν Θεόν, ἅκ' ἐν ὁμοιώματι τῆς δόξης (ὡς πρότερον) „ἅλλ' ἀληθεῖ καὶ ζῶντι τῆς σαρκὸς καλύμματι· καὶ διὰ τῆτο ὁ Παῦλος κεφαλὴν εἶπε τὸν Χριστόν (καθ' ὃν ἄνθρωπον δηλ.) ὑπὲρ πάντων· ἢ ὡς ὁ θεῖος Ἱερώνυμος γράφει ὑπὲρ πάντων τὴν Ἐκκλησίαν, „Ἀγγέλων δηλ. καὶ ἀνθρώπων (β).”

Καὶ ὁ Ἱεροκλήριος δὲ Μηνιάτης σαφέστερα τῆτο λέγει ἐν τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστῆ Γεννήσεως (γ): „Τὸ μέγα μυστήριον τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας, καθὼς εἶναι τὸ ὑψηλότερον, τὸ εὐγενέστερον, καὶ τελειότερον ἔργον τῆς διμνηρικῆς θείας Σοφίας, καὶ δυνάμεως, „ἐτζί πρῶτον ἀπὸ κάθε ἄλλο ἐπρομελετήθη, καὶ ἐπρογνωρίθη, „ἀπὸ τὸν παντέφορον νῦν τῇ Θεῷ· πρὶν γὰρ προσεῖτῃ ὁ Θεὸς τὴν „πλάσιν, ἢ τῶν Ἀγγέλων, ἢ τῶν ἀνθρώπων, ἢ τινος ἄλλου „κτίσματος, ἐπροώρισεν εἰς τὴν αἰδίον τε βελὴν τὴν σάρκωσιν

(α) Κερ. Κς.

(β) Ἐρ. Α. 22.

(γ) Σελ. 212.

(1) Ὅθεν καὶ Νικήτας ὁ σοφὸς Σχολιαστὴς τῇ Θεολόγῃ Γρηγορίῳ σχολιάζων τὸ εἰς τὸ Πάχα ῥητὸν ἐκεῖνο τῇ Θεολόγῃ: „ἡμέτερον σωτηρία „τῷ Κόσμῳ, ὅσος τε ὁρατός, καὶ ὅσος ἀόρατος, λέγει: οἱ δὲ Ἀγγελοι „ἐπεὶ δυσκίνητοι οὗτοι πρὸς τὸ κακόν, ἅλλ' ἂν ἀκίνητοι, μετὰ τὴν τῇ „Χριστῇ ἀνάστασιν ἐγένοντο λοιπὸν, καὶ ἀκίνητοι, καὶ φύσει ἅλλ' χάριτι, „εἴη ἂν αὐτοῖς σωτηρία ἢ ἀρετή, μικρὴ φοβημένοι τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον „μεταβολὴν, καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀπώλειαν.” Καὶ ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος: „Ἐπεὶ οὖν Ἀγγελοι νῦν τὸ ἀπερίγραπτον ἔλαβον, ἔργα „παρὰ τῇ Δεσπότῃ μεζόντες ὁδὸν ὑψώσεως, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοιωσεως, ἐ τὴν ἔπαρσιν ἔσαν, ἅλλ' αὖ τὴν ταπείνωσιν.” (λογ. εἰς τὴν Χριστῇ Γέννησιν.)

„τῇ θεῇ λόγῳ. Ὅθεν σάρκωσις τῇ θεῇ λόγῳ λέγεται εἰς τὰς „θείας Γραφάς: Ἀρχὴ τῶν ὁδῶν Κυρίου· καὶ αὐτὸς ὁ σάρκω- „θεὶς θεῖος λόγος· πρωτότοκος πάσης κτίσεως. Καθε- „ξῆς δὲ εἰπὼν, ὅσα ἀνωτέρω εἶπομεν, ἐπιφέρει: „Καὶ προπρότως „προτίτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα ἢ ἐνσάρκος Οἰκονομία ἐπροωρίθη „ἀπὸ τὸν Θεόν· διὰ τὴν λέγουσιν οἱ Ἱεροὶ θεολόγοι, πῶς περισ- „τότερον, ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα τῇ Θεῷ, ἢ ἐνσάρκος Οἰκονομία ἀ- „ποδίδει τῇ Θεῷ μεγαλίστην δόξαν. ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὁμῶς, ὅλοι „οἱ Ἀγγελοι ὁμῶς δὲν φθάνουσι γὰρ ἀποδώσαν τὴν δόξαν τῇ Θεῷ, „ὅσιν ἀποδίδει μόνος ὁ Θεάνθρωπος Λόγος· ὅς τις διὰ τῆτο ὁμι- „λῶν μὲ τὸν ἀναρχόν τε Πατέρα. Εἰ γὰρ, λέγει, σὲ ἐδόξασα „ἐπὶ τῆς γῆς.” Εἰδὲ κατὰ τὸν Σοφὸν τῆτον διδάσκαλον, τὸ „μυστήριον τῆς Ἐνσαρκώσεως πρῶτον ἀπὸ κάθε ἄλλο κτίσμα προ- „γνωρίθη, καὶ προωρίθη, λοιπὸν αὐτὸ εἰς τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον „προεγνωρίσαν, καὶ προωρίσαν ὅλα τὰ κτίσματα, ὡς μετ' ἐ- „κεῖνο προγνωθέντα, καὶ προωρίθεντα.

Ἀλλὰ καὶ Γεώργιος ὁ Κορέσιος εἰς τὰς Ἀπορίας τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας λέγει: ὅτι ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται τέλος τῶν ἔργων τῇ Θεῷ, κατὰ τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, καὶ ἄλλας Καθηγεμόνας (παρὰ τῷ αὐτῷ θεολογικῷ). Εἰδὲ ὁ Χριστὸς τέλος λέγεται κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα τῶν ἔργων τῇ Θεῷ, τὸ δὲ τέλος κάθε πράγματος, πρῶτον μὲν εἰς τὴν θεωρίαν καὶ γνῶσιν, ὑπερὸν δὲ τῇ πράξει καὶ τῇ ἐκβάσει, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη (α) καὶ πάντας τὰς παλαιάς, καὶ νεωτέρας Μεταφυσικὰς· ἄρα καὶ ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καθ' ὃ τέλος τῶν ἔργων τῇ Θεῷ, πρῶτον πάντων ἐθεωρήθη, καὶ ἐπρογνωρίθη, καὶ ἐπροωρίθη ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ὑπερὸν τῇ ἐκβάσει γέγονεν. Ἐπειδὴ πάντα τὰ μέσα, ἀπὸ τῆς προϋπάρχοντος ἐν τῷ νοῦ τέλους εἰδοποιῶνται, κατὰ τὰς φιλοσοφίας (1).

(α) Ζ. τῶν μεταφυσικῶν.

(1) Ὅθεν πρὸς τὸν ἐρωτῶντα: ποία εἶναι πρώτη ὅλων τῶν δεσποτικῶν ἐρωτῶν, ὁ ἐκκαταστατικὸς ἢ ἡ Ἀνάληψις; γλαφυρῶς καὶ ὑψηλῶς τέρῳ λόγῳ ἠθέλην ἀποκριθῆναι τινὰς, ὅτι εἶναι ἡ Ἀνάληψις, καὶ ἐκ τῆς

Ἐπειτα τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Ἠσαΐαν, ἀρχαία βελὴ τῷ Θεῷ: „Κύριε γὰρ φησιν, ὁ Θεὸς „δοξάσω σε ὑμνήσω τὸ ὄνομά σε, ὅτι ἐποίησας θαυ- „μαστὰ πράγματα. Βελὴν ἀρχαίαν ἀληθινήν (α).” Ἀρχαία δὲ ὠνομάθη ὡς ἀρχηγική, ἢ πρώτη πασῶν τῶν ἄλ- λων βελῶν τῷ Θεῷ. εἰδὲ ἦν ἄλλη βελὴ πρὸ αὐτῆς προγνωσ- δεῖσα, ἢ ἂν ἀρχαία, ἀλλὰ μᾶλλον νεωτέρα ἢ ἐπομένη ὠνο- μάζετο ἂν. Ἐρῶ δὲ ἢ ἀναβατικώτερον ἢ βαθυτέρον λόγον. Τρία εὐρίσκονται ἐν τῷ Θεῷ, ἡσία, ὑπόστασις, ἢ ἐνέργεια· ἡ ἐνέρ- γεια εἶναι ἐξωτέρα, ἡ ὑπόστασις ἐνδοτέρα, ἢ ἡ ἡσία ἐνδοτάτη· κατὰ τὰ τρία ταῦτα, τρεῖς καθολικὰς χέσεις ἔλαβεν ἀπ’ αἰῶ- νος ὁ Θεός· ἔλαβε χέσιν νὰ κοινωνηθῇ ὁ Πατὴρ κατ’ ἡσίαν μὲ τὸν ὁμοούσιόν τε Υἱόν, καὶ μὲ τὸ Πνεῦμά τε τὸ ἅγιον· τὸν μὲν ἀπ’ αἰῶνος γεννῶν, τὸ δὲ, ἐκπορεύων. Εἰ γὰρ πάντι ἄρχετος, ἢ ἀπόλυτος ἔμενεν ὁ Θεός, ἢ ἂν Υἱὸν ἔχεν, ἢ τε Πνεῦμα ἅγιον· ἢ δ’ ἂν τῆς ἡσίας αὐτῆς αὐτοῖς ἐκοινώνησεν. Ἐλαβε χέσιν νὰ κοι- νωνηθῇ κατ’ ὑπόστασιν ὁ Υἱὸς μὲ τὴν ἀνθρωπότητα, δι’ ἣν χέσιν προέγνω, ἢ προώρισε τὴν μετ’ αὐτῆς ἐν χρόνῳ πραγματικὴν ἑνω- σιν. Ἦ γὰρ ἀνθρωπότης ἵδιαν μὴ χῆσα ὑπόστασιν, τῆς τῷ Υἱῷ ὑποστάσεως ἐκοινώνησεν, ἐν αὐτῇ τὸ εἶναι λαβῆσα. Ἐλαβε χέσιν ἀπ’ αἰῶνος ὁ Θεός, (ἢ ἰδιαίτερος τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ ἐξαίρετως πᾶσα ἡ κοινὴ ἐνέργεια τῆς μακαρίας Τριάδος ἀνατίθεται, κατὰ τὸν Κορέσιον, ἢ τὰς λοιπὰς Θεολόγους) νὰ κοινωνηθῇ ἢ κατὰ τὴν ἐνέρ- γειαν μετὰ λοιπὰ Κτίσματα, δι’ ἣν χέσιν προέγνω, ἢ προώρισε γενέσθαι πάντα τὰ νοητὰ, ἢ αἰσθητὰ Κτίσματα. Τὰ γὰρ Κτί- ματα τῆς ἐνεργείας· μόνος ἢ δυνάμει μετέχον τῷ Θεῷ· ἔτι δὲ ἢ τῆς ὑποστάσεως, ἢ τῆς ἡσίας ἢ φύσεως, ὡς ἐν τῇ θείᾳ δυνάμει ἢ ἐνέργειᾳ τὸ εἶναι λαβόντα. Τῶν ἄνω προεγνωσμένων, ἐπεὶ

(α) Ἠσ. ΚΕ. Ι.

Εὐαγγελισμός. Ὁ μὲν γὰρ Εὐαγγελισμός, πρῶτος εἶναι τῶν ἰσχυρῶν, τῇ πράξει, ἢ τῇ ἐκβάσει, ὡς ἐν τῇ γνώσει ἢ θεωρίᾳ· ἡ δὲ ἀνάλη- ψις, ἢ ἡ ἐκ δεξιῶν τῷ Πατρὶ καθεδρὰ ἢ υπερύψωσις τῆς ἀνθρωπότη- τος, ὡς ἐν τῇ πράξει ἢ τῇ ἐκβάσει, ἀλλὰ τῇ γνώσει ἢ θεω- ρίᾳ, πρῶτος πασῶν τῶν ἄλλων ἐστίν.

ἐνδοτέρα τῆς ἐνεργείας ἐστίν ἢ ὑπόστασις, ἐνδοτέρα ἄρα ἢ ἡ κατὰ τὴν ὑπόστασιν χέσις, τῆς κατὰ τὴν ἐνέργειαν χέσεως. εἰδὲ τῷ- το, ἐνδοτέρα ἂν εἴη συνεπομένως, ἢ ἡ κατὰ τὴν χέσιν τῆς ὑπο- στάσεως πρόγνωσις ἢ προορισμός, τῆς ἀνθρωπότητος τῷ Θεῷ λό- γῃ, τῆς κατὰ τὴν χέσιν τῆς ἐνεργείας προγνώσεως ἢ προορι- σμῷ τῶν λοιπῶν Κτισμάτων· εἰδὲ ἐνδοτέρα ἢ πρόγνωσις τῆς ἀν- θρωπότητος τῷ Κυρίῳ, πρόδηλον ὅτι ἢ κατὰ τάξιν προτέρα αὐ- τη ἐστίν, ἢ τῆς τῶν Κτισμάτων προγνώσεως αἰτιώδης· ὅτι καὶ ἡ θεία ὑπόστασις ἐφ’ ἣς ἢ ἡ χέσις, πρόγνωσις τῆς ἀνθρωπότητος ἐδράζεται, αἰτία τῆς θείας ἐνεργείας ὁμολογυμένως ἐστίν, κατὰ πάντας τὰς Θεολόγους, ἐφ’ ἣς ἐνέργειᾳ, ἢ χέσει, ἢ πρόγνωσις πάντων τῶν Κτισμάτων ἐρεῖδεται.

Παρασυναπτομεν δὲ τοῖς εἰρημένοις ἢ τῷ, ὅτι μὲ τὰ αὐ- τὰ χεδὸν τὰ θεωρητῆ, ἢ ὑψηλὰ ὀνόματα, μετὰ ὁποῖα Θεολογεῖ ἢ γεραίρει ἀνωτέρω ὁ Θεοφόρος Μάξιμος τὸ τῆς ἐνσάρκου Οἰκono- μίας μυστήριον, ἢ μὲ τὰ αὐτὰ ἐξυμνεῖ καὶ τὸ ζωαρχικὸν ἢ Θεο- δόχον ὑποκειμένον τῆς Θεότητος, ὁ Θεοπέσιος ἐν τοῖς μελωδοῖς, ἢ διαβατικώτατος ἐν Θεολόγοις Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, ὡς ὄργανον ἢ ἄμεσον μέσον, ἢ συναίτιον ἀναγκαιότατον, ἢ ἐκ ἄνευ, χρηματί- σασαν τὰ τοιαῦτα μυστήρια. Καὶ τί γὰρ ἄλλο; ἢ ὡς μητέρα τῇ σεσαρκωμένῃ Θεῷ λόγῳ; Οὕτω γὰρ πῶς ἐν τῷ εἰς τὴν Κοίμησιν β’. λόγῳ ἐκ τῶν τριῶν, Θεολογεῖ περὶ αὐτῆς: „Ζωαρχικὸν ἄρα τῆς „Θεότητος τὸ σῶμα, αὐτὸ τῆς Θεότητος τὸ ζωαρχικὸν εἰσδεξάμε- „νον πλήρωμα· τὸ παρόμοιον τῆς ἀρχικῆς ὠραιότητος ἰνδαλμα· ἢ „παναρμόνιος τῆς θείκης ἐνσωματώσεως ὕλη· ὁ μέγας ἐν μικρῷ „κόσμος, τῇ τὸν Κόσμον ἢ ὅντα παραγαγόντος πρὸς ὑπαρξιν. „Τῷ τὸ πέρας, ὡς πρὸς ἡμᾶς ἔθετο διαθηκῶν ὁ Θεός· τῷ ἢ „φανέρωσις τῶν ἀποκρύφων τῆς θείας ἀκαταληψίας βυθῶν· ἔτος „σκοπὸς ὁ προεπινοηθεὶς τῶν αἰώνων τῷ Ποιητῇ τῶν αἰώνων αὕτη „τῶν θείων χρησμῶν ἢ κορωνίς· αὕτη ἢ ἄρρητος ἢ ὑπερέχων „τῆς προανάρχης περὶ τὸν ἀνθρωπὸν κηδεμονίας βελή·” ἢ τὰ ἐξῆς. Εἰδὲ ἢ Θεοτόκος ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Θεολόγον τῷ, προεπινοη- θεὶς σκοπὸς τῷ Θεῷ, τὸν δὲ προεπινοούμενον θεῖον σκοπὸν, ἐρίζων ἀνωτέρω ὁ Θεοφόρος Μάξιμος εἶπεν, ὅτι εἶναι προεπινοούμενον τέ-

λος. ἄρα καὶ ἡ Θεοτόκος, προεπινοούμενον τέλος ἐκ ἀπεικότητος ἐν λέγοιτο, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀφορῶν τὰς τῶν ὄντων ὁ Θεὸς παρήγαγεν ἑσίας, ἥτοι τὸν νοητὸν Κόσμον, καὶ αἰσθητὸν (εἰ καὶ τὸ τέλος αὐτὸ διὰ τὸ πάντων ὕψατον τέλος ἦν, ἥτοι τὴν ἐνανθρωπήσιν τῆ Θεῆς λόγῃ, τὴν ἐξ αὐτῆς γενέσθαι ἀμέσως προοριζέσθαι). Καὶ γὰρ τῆτο δεικνύται ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως. Ὁ γὰρ νοητὸς Κόσμος τῶν Ἀγγέλων, καὶ ὁ αἰσθητὸς τῶν ἀνθρώπων, διὰ τῆς Θεοτόκης ἡξιώθησαν· ὁ μὲν, τῆς ἀτρεψίας, ὁ δὲ τῆς τῆ Θεῆς ἐπιγνώσεως· καθὼς ὁ περιώ-
 νυμος ἐν Θεολόγοις καὶ διδασκάλοις, Ἰωσήφ ὁ Βρυένιος τῆτο μαρ-
 τυρεῖ λέγων (α): „Ἄλλον κατεσκεύασεν (ὁ Θεός) Οὐρανὸν ἐμφυ-
 ραχόν τε καὶ λογικόν, ὥστε διὰ τῆτο, καὶ ἀνθρώπος εἰς ἐπίγνωσιν
 ἑαυτοῦ, καὶ Ἀγγέλους εἰς ἀτρεψίαν, τὰς μήπω πεσόντας ἰουδμίσε-
 ται (β).” Καὶ νῦν ἡ Κυρία Θεοτόκος, ὡς μήτηρ Θεῆς ἀμέσως μετὰ
 Θεὸν ἔστα, καὶ ἀσυγκρίτως ὑπερβάστα, ὅχι μόνον ἀνθρώπος, ἀλλὰ
 καὶ αὐτὰς τὰς πρώτας καὶ ἀνωτάτας τάξεις τῶν Ἀγγέλων, Χερουβιμ,
 καὶ Σεραφίμ, δι' ἑαυτῆς διανέμει τὸν πλάτον ὅλων τῶν ἐκ Θεῆς χα-
 ρισμάτων, καὶ θείων ἐλπίσεων, εἰς ὅλους Ἀγγέλους τε ὁμῶς καὶ
 ἀνθρώπους, καθὼς ὅλη κοινῶς ἡ τῆ Χριστοῦ φρονεῖ Ἐκκλησία.

Τῶτων ἕτως εἰρημένων, δὴ καὶ καθολικῶς συνάγομεν συμπεράσ-
 ματα· Ἀ· ὅτι ἐπειδὴ τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας ἐνομάζε-
 ται εὐδοκία, ἥτοι προηγούμενον θέλημα τῆ Θεῆς, ὡς εἶπεν ἀνωτέ-
 ρω ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος· τὸ δὲ προηγούμενον θέ-
 λιμα τῆ Θεῆς πάλιν κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν (γ)
 ἡρτῆται, ὅχι ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τῆ Θεῆς, καὶ ἐκ τῆς ἀγαθότητος αὐτῆς·
 λοιπὸν καὶ τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως, καθ' ὃ τοιοῦτον, προ-
 γνώσθι, καὶ προωρίσθι πρὸ τῆς προγνώσεως, καὶ προορισμῆ πάντων
 τῶν Κτισμάτων· καὶ ἐν χρόνῳ ἐγένετο ἐκ μόνης τῆς ἀπειρῆς καὶ φουτικῆς
 ἀγαθότητος τῆ Θεῆς, καὶ ὥσπερ νὰ εἰπῇ τις, δι' ἑαυτὸν ὁ Θεὸς τῆτο
 τὸ μυστήριον προώρισε γενέσθαι, καὶ ὅχι διὰ κενὸν τέλος ἔξωθεν·
 (λέγω δὲ, ὅτι δι' ἑαυτὸν ὁ Θεὸς προώρισε γενέσθαι· ἐπειδὴ αὐ-
 τὸ δὲν εἶναι ὥσπερ ὅλα τὰ ἄλλα ἔργα τῆ Θεῆς, τὰ ἐκτὸς ὄντα

τῆ Θεῆς. καὶ ἐκτὸς τῆς Τριάδος τὸν ὅρον τῆ εἶναι ἔχοντα· ὅχι· διὰ
 τὴν ἢ προσληφθεῖσα ἀνθρωπίνῃ φύσει, εἰ καὶ ἔξωθεν προσελήφ-
 θη, τῷ λόγῳ γεμῆν τῆς προσλαβέσεως αὐτὴν ὑποστάσεως τῆ
 Θεῆς λόγῃ, τῆ ὄντος φύσει Θεῆς, καὶ ἐνὸς ὄντος τῆς μακαρίας Τριά-
 δος, ἐν ᾗ ἐκείνη ὠρίσθι καὶ ἐπερατώσθι, καὶ τὸ εἶναι ἔλαβε· κατὰ
 τῆτο λέγω, τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως ἐντὸς τῆ Θεῆς, καὶ
 ἐντὸς τῆς ἁγίας Τριάδος ἐστὶ τε καὶ λέγεται.) Πάντα δὲ τὰ ἄλλα
 Κτίσματα, νοητὰ τε καὶ αἰσθητὰ, καὶ προεγνώσθισαν, καὶ προωρί-
 σθισαν, καὶ ἐγένοντο διὰ τὸ μυστήριον τῆτο· αὐτὸ γὰρ ἐστὶ τὸ τέ-
 λος, ὡς ἀνωτέρω εἶπεν ὁ θείος Μάξιμος, ὅτι ἕνεκα μὲν τὰ πάν-
 τα, αὐτὸ δὲ, ἕθενός ἕνεκα.

Εἰδὲ καὶ δώσωμεν ὅτι διὰ τῆτο καὶ μόνον ὁ Θεός, προέγνω, καὶ
 προώρισε γενέσθαι τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τῆ Θεῆς λό-
 γῃ, διὰ τὴν πρότερον προέγνω τὴν ἀμαρτίαν τῆ Ἀδὰμ, καὶ τὴν τῆ
 ἀνθρωπίνῃ γένεσι φθορὰν, ἀκολοθεῖ νὰ μὴ ἦναι πλέον προηγέ-
 μενον θέλημα τῆ Θεῆς, ἀλλὰ ἐπόμενον, καὶ κατὰ θεῖαν συγχώ-
 ρησιν προγνωσθῆν, καὶ προωριθῆν τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως μέγα
 μυστήριον· ὡς ἐκ τῆς ἡμετέρας ἡρτημένου ἐλπίματος· κατὰ τὸ ἐ-
 σιδῶδες αὐτῆ (κατὰ γὰρ τινὰς περιστάσεις, ἕθεν ἂν κωλύη, ὡς ῥη-
 θήσεται ἐν τῷ τέλει.) ἄτοπον δὲ εἶναι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἵνα μὴ λέ-
 γω καὶ βλάβος, ὅχι μόνον τὸ νὰ εἰπῇ τις, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ
 ἐννοήσῃ, ὅτι τὸ τοσούτον καὶ τιλικῶς μυστήριον τῆς θείας ἐναν-
 θρωπήσεως, ὅπερ ὑπερβαίνει εἰς τὴν δύναμιν, καὶ ὑψηλότητα τὴν
 διμηνεργίαν ὅλων τῶν Κτισμάτων, αἰσθητῶν ὁμῶς καὶ νοητῶν, δὲν
 προεγνώσθι, καὶ προωρίσθι κατὰ προηγούμενον θέλημα Θεῆς,
 ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπόμενον, καὶ κατὰ θεῖαν συγχώρησιν. Ὅτι δὲ τὸ
 μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως ὑπερβαίνει τὴν διμηνεργίαν ὅλων ἐ-
 μῶν τῶν Κτισμάτων, μαρτυρεῖ τρανῶς ὁ μέγας Βασίλειος, τόσον
 εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς μδ. Ψαλμῶ· ὅσον καὶ εἰς τὸ ἡ· κεφάλαιον
 τῶν περὶ τῆς ἁγίας Πνεύματος. Ὁμοίως καὶ ὁ Νύσσιος Γρηγόριος,
 ἐν κεφαλαιῷ κδ'. τῆς κατηχητικῆς λόγῃ: καὶ ὅρα εἰς τὸν Ε'. τόπον
 τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν. Τῆτ' αὐτὸ συνομολογεῖ ἐκ μέρες καὶ ὁ
 Θεολόγος Γρηγόριος εἰπὼν εἰς τὰ γενέσθαι: „Δευτέραν κοι-
 νωνεῖ κοινωνίαν πολὺ τῆς προτερῆς παραδοξότεραν· ὅτω τότε

(α) Ἐν τῷ Β. Λόγῳ εἰς τὴν γέννησιν τῆς Θεοτόκης.

(β) Τὸν Γ. Σελ. 15.

(γ) Βιβλ. α. περὶ Πίστεως Κεφ. με.

„μὲν, τῇ κρείττονος μετέδωκε, νῦν δὲ μεταλαμβάνει τῇ χειρό-
 „τος· τῷ τῇ προτέρῃ θεοειδέσσερον· τῷ τοῖς νῦν ἔχουσιν ὑψι-
 „λότερον.” Καὶ ἂν ἡ διμιεργία τῶν Κτισμάτων, ἡ πολλῶ κατω-
 τέρα ἢσα τῇ μυσηρίᾳ τῆς ἐνανθρωπήσεως, προεγνωσθῇ καὶ προω-
 ρίσθῃ γενέσθαι κατὰ προηγούμενον θέλημα τῇ Θεῷ· ὡς λέγουσι
 πολλοὶ Θεολόγοι, καὶ μόνον ὅτῃ αὐτῇ προηγουμένην εἶχεν ἐαυ-
 τῆς, τὴν θείαν ἐνανθρωπήσιν, ὡς προείπομεν· πόσῳ μᾶλλον τὴν
 διμιεργίαν τῶν Κτισμάτων ὑπερβαῖνον μυσηρίον τῆς θείας
 ἐνανθρωπήσεως; καὶ εἰ τὸ μέγα, καὶ ἡ μείζον ἄλλο μετὰ τὸ τῆς
 Τριάδος ἕκ ἑστὶ μυσηρίον τῷ, δώσωμεν ὅτι εἶναι ἐπόμενον Θεῷ
 θέλημα, τίποτ' ἂν ἄλλο δοίμεν, προηγούμενον εἶναι; ἐγὼ μὲν
 ἔχ' ὁρῶ.

Β'. ὅτι καὶ ἡ Κυρία Θεοτόκος, ὡς προσεχέσατον, καὶ ἄμεστον
 μέσον, καὶ συναίτιον ἀναγκαῖον τῇ τοιαύτῃ μυσηρίᾳ, (ἡ γὰρ τῇ
 Χριστῷ σὰρξ, τῆς Μαρίας ἐστὶ σὰρξ κατὰ τὸν Ἰερὸν Αὐγουστίνον)
 προεγνωσθῇ καὶ προωρίσθῃ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸ τῶν ἄλλων Κτισ-
 μάτων· τὰ δὲ ἄλλα Κτίσματα, καὶ προωρίσθησαν καὶ ἐγένοντο δι'
 αὐτὴν· ἐπεὶ αὐτὴ εἶναι ὁ προεπινοηθεὶς σκοπὸς τῇ Θεῷ· ταύ-
 τὸν εἰπεῖν τὸ τέλος, δι' ὃ τὰ ἄλλα ἐγένοντο, ὡς εἶπεν ἀνωτέρω
 ὁ Ἰερὸς Ἀνδρέας.

Αὐτὰ μὲν εἶναι τὰ ρητὰ τῶν θείων Γραφῶν ὅτῃ μαρτυρεῖται
 καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ θεῖοι Πατέρες καὶ Ἱεροὶ Θεολόγοι ὅτῃ βεβαιῶσι
 τὴν δόξαν ταύτην περὶ τῇ μυσηρίᾳ τῆς ἐνανθρωπήσεως· ἄλλα δὲ
 πάλιν ρητὰ τῶν ἁγίων Γραφῶν, καὶ ἄλλοι θεῖοι Πατέρες, καὶ Θεο-
 λόγοι μαρτυροῦσιν, ὅτι τὸ μυσηρίον τῆς ἐνανθρωπήσεως προω-
 ρίσθῃ καὶ ἐγένετο διὰ τὴν λύσιν τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας τῇ
 Ἀδὰμ· διὰ τὴν ἀνάπλασιν καὶ σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· ὅπου
 μάλιστα εἶναι ὁ Εἰρηναῖος βιβλ. ε'. κεφ. ιδ'. ὁ Ἀθανάσιος ὁμιλ. γ'.
 κατὰ Ἀρειανῶν ὁ Ἀμβρόσιος κεφ. ζ'. ὁ Αὐγουστίνος ὁμιλ. γ'.
 περὶ τῶν ρημάτων τῇ Ἀποστόλῃ· ὁ Ἀλεξανδρίας Κύριλλος βιβλ.
 ε'. περὶ Τριάδος· καὶ ἄλλοι πολλοί.

Ἄλλ' ἄραγε αἱ θεῖαι γραφαὶ, καὶ οἱ Ἱεροὶ ἅτοι Πατέρες, καὶ
 Θεολόγοι, οἱ τὴν μίαν δόξαν, καὶ τὴν ἄλλην περὶ τῇ μυσηρίᾳ τῇ
 ἔχοντες, ἐναντιοῦνται ἓνας μὲ τὸν ἄλλον; ἢ ἀσύμφωνοι λαλῶσι

πρὸς ἀλλήλους, ἢ πρὸς τὸν ἐαυτὸν τες; ἔδαμῶς· ἀλλὰ συμβι-
 βάζονται καὶ συμφωνῶσιν ἀλλήλοις, καὶ ἑαυτοῖς κοντὰ εἰς ἐκείνας
 ὅτῃ ὁρθῶς, καὶ μετὰ εὐσεβῆς λογισμῷ τὰς ἀναγινώσκουσιν· ἐπει-
 δὴ ἀντινομία ἔκ ἑστὶ ἐν τοῖς τῇ Πνεύματος. Πῶς ἂν, καὶ τί τῇ
 ἀντινομία; ἢ ποῖος εἶναι ὁ τῇ συμβιβασμῷ αὐτῶν μέ-
 σω συμβιβάζονται; ἢ ποῖος εἶναι ὁ τῇ συμβιβασμῷ αὐτῶν μέ-
 σος, καὶ κοινὸς ὅρος; ἄκυσον. Ὅταν οἱ θεῖοι Πατέρες λέγουσιν ὅτι
 τὸ μυσηρίον τῷ προεγνωσθῇ, καὶ προωρίσθῃ πρὸ πάντων τῶν
 Κτισμάτων· καὶ ὅτι αὐτὸ δὲν ἐγένετο διὰ κἀνένα τέλος, ἀλλὰ δι'
 αὐτὸ τὰ πάντα· τῷ τῷ λέγουσι κατὰ τὸ προηγούμενον θέλη-
 μα τῇ Θεῷ· ὅταν δὲ πάλιν λέγουσι πῶς τὸ μυσηρίον αὐτὸ, προω-
 ρίσθῃ, καὶ ἐγένετο διὰ τέλος τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας καὶ ἀνα-
 πλάσεως, τῷ τῷ λέγουσι, κατὰ τὸ ἐπόμενον θέλημα τῇ Θεῷ
 (ἦγαν, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ τὸ μυσηρίον αὐτὸ ἦτον προεγνωσμένον,
 καὶ πραωρισμένον νὰ γένῃ ἐξ ἁπαντος προηγουμένως ἐκ τῆς ἀπίστεως
 τῇ Θεῷ ἀγαθότητος, καὶ νὰ ἐνωθῇ ὁ Κτίσις μὲ τὴν κτίσιν, καὶ
 νὰ ἀνακαιφαιωθῇ τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ ἑράνια καὶ ἐπίγεια;
 ὡς λέγει ὁ Παῦλος· ἐπεὶ ὅμως ὁ ἀνθρώπος παρέβη τὴν ἐν-
 τολὴν τῇ Θεῷ, καὶ ἐφθάρη, ὁ Θεὸς δὲν ἄλλαξεν ἐκείνον τὸν
 προηγούμενον τὰ σκοπὸν, ὅχι, ἀλλὰ ἐφύλαξε μὲν αὐτόν,
 συγκατέβη δὲ ἐπομένως, νὰ οικονομηθῇ τὸ μυσηρίον αὐ-
 τὸ, διὰ πάσης, καὶ θανάτου, ἵνα λυθῇ ἡ ἁμαρτία τῇ Ἀδὰμ, καὶ
 ἀναπλασθῇ ἡ ὑπὸ τῇ θανάτου, καὶ τῇ διαβέβη φύσις τῶν ἀνθρώ-
 πων) τὸ πρῶτον τὸ λέγουσιν ὑψηλότερα, καὶ κατὰ τὸν ἀνακε-
 χωρηκότα νῦν· τὸ δεύτερον τὸ λέγουσιν, συγκαταβατικώτερα,
 καὶ κατὰ τὸν πρόχειρον νῦν. Τὸ πρῶτον, τὸ λέγουσι κατὰ τὸ
 σιωπώμενον δόγμα, τὸ δεύτερον, κατὰ τὸ δημοσιευόμενον κή-
 ρυγμα· ἐπεὶ κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον: „Τὰ μὲν δόγματα
 σιωπᾷται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται (α).” Τὸ πρῶτον εἶ-
 ναι θεοπρεπέστερον, καὶ θεολαγικώτερον· τὸ δεύτερον εἶναι τα-
 πεινότερον, καὶ ἀνθρωπινώτερον, καὶ τὰ δύο ὅμως εἶναι ἀληθινά.
 Εἰδὲ καὶ τινες τῶν ἀνωτέρων Πατέρων λέγουσιν, ὅτι ἂν ὁ Ἀδὰμ,
 δὲν ἡμάρτανε, δὲν ἐλάμβανε σῶμα ὁ Υἱὸς τῇ Θεῷ, ἀποκρίσει-

(α) Κεφ. ΚΖ. περὶ τῇ ἁγίᾳ Πνεύματος

μαι ὅτι δὲν ἐλάμβανε σῶμα παθητὸν, καὶ φθαρτὸν, ἐχὶ δὲ καὶ ἀπαθεὲς καὶ ἀφθαρτον.

Μὲ τοιοῦτον τρόπον, ἦτοι μὲ ὀρθὸν καὶ εὐσεβεῖ σκοπὸν ἐγὼ συμβιβάζω, τόσον τὰς ἀγίας Γραφάς, ὅσον καὶ τὰς θείας Πατέρας πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς ἑαυτὰς. Καὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον, καὶ μὲ τοιαύτην εὐσεβεῖ διάνοιαν καὶ ἀνάπτυξιν, πρέπει νὰ συμβιβάζων αὐτὰς, καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπῃ τὰς ἀναγινώσκουσι, τόσον ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὅσον καὶ ἐπὶ ἄλλης ὁποιασδήποτε, ἐν οἷς δοκῶσιν ἐναντιοφωνεῖν, ἢ πρὸς ἀλλήλους, ἢ πρὸς ἑαυτὰς· καὶ ἐχὶ νὰ ἐκπολεμῶσιν αὐτὰς πρὸς ἀλλήλους, ἢ πρὸς ἑαυτὰς· ἐάν τῇ ἀληθείᾳ ἀγαπῶσι νὰ ἔχωσιν αὐτὰς Πατέρας, καὶ εἶναι τῶν εὐγνώμονες Υἱοὶ, ἀλλ' ἐχὶ ἀγνώμονες πατραλῶϊαι· διὰ τῆτο μυριάκις ἄγαμαι τὸν μέγαν τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριον εἰπόντα ἐν τοῖς κατὰ Ἀκινδύνῃ, ὅτι εὐγνώμονα δεῖ εἶναι τὸν τῆς Ἱερᾶς Θεολογίας ἀκροατὴν.

Ἰκανὰ νομίζω ὅτι εἶναι τὰ ὀλίγα ταῦτα εἰς ἀπολογία, παράγε τοῖς εὐγνώμοσι διαιτηταῖς, καὶ ἀναγνώσαις τῇ προῤῥηθέντος ἐκείνου σημειώματός με περὶ τῆς Θεοτόκου· τῆς ὁποίας, καὶ παρακαλῶ, νὰ μὴ μὲ διαβάλλῃν παραλόγως, ἢ γὰρ ἀπὸ γνώμης οἰκείας καὶ δόξης τῆτο ἐκεῖσε ἔγραψα, ἀλλ' ἐπόμενος τῇ δόξῃ τῶν προῤῥηθέντων Θεολόγων. Εἶδὲ τινες ἴσως ἐμπαθεῶς κινούμενοι (ὅπερ ἀπεύχομαι) κατηγορεῖστί με, κατηγορεῖσθαι μᾶλλον τὸν Θεοφόρον Μάξιμον, τὸν Θεσσαλονίκης θείον Γρηγόριον, καὶ τὸν μέγαν Ἀνδρέαν, καὶ τὰς λοιπὰς· ἀφ' ὧν ἐγὼ τὴν δόξαν ταύτην ἠρῆσαί μιν.

Ἀρχὴς χορηγῶ καὶ τέλος, δόξα πρέπει.

Π Ι Ν Α Ξ

Κεφαλαιώδης τῇ παρόντος Συμβουλευτικῇ

Προοίμιον.

Σελίδες

Ὅτι οἱ μέλλοντες γενέσθαι Ἀρχιερεῖς ἐκλέγοντο ἀπὸ τῆς μοναχῆς, καὶ ἐγίνοντο πρῶτον Μοναχοί.	19
Ὅτι οἱ πάλαι Ἀρχιερεῖς δὲν ἐγίνοντο αὐτόκλητοι, ἀλλὰ ἡ Θεόκλητοι, ἢ δημόκλητοι.	21
Ποῦ εἶναι τὰ τῆς ἡσυχίας καλά.	23
Πόσον ἄτοπον εἶναι νὰ ἄρχῃ τινὰς ἄλλων πρὸ τῆ νὰ ἄρῃ ἑαυτῇ.	25

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Α'.

Ποῦ εἶναι τὰ νοῦς, καὶ τὸ σώματος ἴδια· καὶ διὰ τί ἐγιναν αἱ Αἰδήσεις.	26
Πῶς ὁ ἄνθρωπος εἶναι μέγας Κόσμος εἰς τὸν μικρόν.	27
Ὅτι τὸ μὲν σῶμα εἶναι ὡσάν παλάτι βασιλικόν, ὁ δὲ νῆς εἶναι ὡσάν βασιλεὺς.	27
Τι εἶναι ὁ νῆς πρὸ τῆ βαπτίσματος, καὶ τί μετὰ τὸ βάπτισμα.	28
Τι εἶναι τὸ φυσικὸν ἰδίωμα τῆ νοός.	29
Τι εἶναι τὸ φυσικὸν ἰδίωμα τῆ σώματος.	29
Ὅτι τὸ σῶμα ἐξαιάζεται ἀπὸ τὸν νῆν.	30
Τι τὸ προηγούμενον αἷτιον, διὰ τὸ ὅποιον ἐγιναν αἱ Αἰδήσεις.	30

*Οτι διὰ τῆς θεωρίας τῶν κτισμάτων ἀναβαίνει ὁ νῆς εἰς τὴν γνῶσιν καὶ ἀγάπην τῆ κτίσεως.	31
*Οτι διὰ τῶν Γραφῶν ἀναβαίνει ὁ νῆς εἰς τὴν γνῶσιν καὶ ἀγάπην τῆ τὰς Γραφὰς λαλήσαντος.	33
*Οτι οἱ θεωρῶντες τὴν Κτίσιν καὶ τὴν Γραφήν, καὶ μὴ ἀναβαίνοντες εἰς τὴν γνῶσιν καὶ ἀγάπην τῆ Θεοῦ κακῶς καὶ παρὰ φύσιν ποιεῖσιν.	35
Τι τὸ ὑφειμένον αἴτιον, διὰ τὸ ὁποῖον αἱ αἰδήσεις ἐγένοντο.	36

Κ Ε Φ. Β'.

Διὰ τί ὁ νῆς ἐδαλώθη εἰς τὰς αἰδητὰς ἡδονὰς καὶ πῶς τάτων ἐλευθερεῖται.	37
Πῶς ὁ νῆς ἐλευθερεῖται τῶν αἰδητῶν ἡδονῶν.	40
*Οτι κατὰ αἱ αἰδήσεις ἐτραβίσαν τὸν νῆν εἰς τὰς αἰδητὰς ἡδονὰς, ἔτσι καὶ ὁ νῆς σπαδάξει νὰ τραβίξῃ τὰς αἰδήσεις εἰς τὰς νοητὰς ἡδονὰς.	42
Τίς ἡ τῆ Ἀδὰμ πτώσις.	43
Τίς ἡ αἰτία τῆς τῆ Κυρία ἐλεύσεως.	44
Διὰ τί φεύγου εἰς τὰς ἐρήμους οἱ Ἀσκηταί.	45
Ποία εἶναι ἡ φυσικὴ ἡδονὴ τῆ νοῦς, καὶ ποία ἡ παρὰ φύσιν.	45

Κ Ε Φ. Γ'.

Περὶ φυλακῆς τῆς Ὁράσεως.

Τι εἶναι ἡ ὄρασις καὶ οἱ ὀφθαλμοί.	48
Τι πρέπει νὰ κάμνῃ τις ὅταν συναρπαθῇ ἀπὸ τὰς ὀφθαλμίας.	50
*Οτι ἡ ὄρασις βαθύτερα ἐντυπώνει τὰ εἰδωλά της ὑπὲρ τὰς ἄλλας αἰδήσεις καὶ διὰ τί.	52
*Οτι ὁ Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ φεύγῃ τὰς συνομιλίας τῶν γυναικῶν.	53
Τι πρέπει νὰ κάμνῃ τις ὅταν συνομιλῇ μὲ γυναῖκα.	53
Παραδείγματα τῶν μὴ φυλακάντων τὰς ὀφθαλμίας.	55
*Οτι ἐκ τῶ ὀρᾶν τίκεται τὸ ἐρᾶν, καὶ ἀντιστρόφως, ἐκ τῆ μὴ ὀρᾶν, τίκεται τὸ μὴ ἐρᾶν.	56

*Οτι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ ἔχουν Κάτοπτρα, ἥτοι Καθρέπτας. καὶ ποῖα κακὰ ταῦτα γεννᾷ.	58
Περὶ Ὑπνῶ.	61
*Οτι τρεῖς τάξεις εἰσὶ τῶν ἐν νυκτὶ ἀγρυπνούντων.	62

Κ Ε Φ. Δ'.

Περὶ φυλακῆς τῆς Ἀκοῆς.

*Οτι τρεῖς βλάβαι γεννῶνται ἐκ τῶν ἡδονικῶν μελωδιῶν.	63
*Οτι ὁ Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ ἐμποδίσῃ νὰ μὴ παίξῃ τὰ ὄργανα εἰς τὰς γάμους.	65
*Οτι ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ Ἱερεὺς, καὶ πᾶς κληρικὸς δὲν πρέπει νὰ τρέφῃ παλῖα, ἢ κυνάρια, καὶ διὰ τί.	65
Παραδείγματα τῶν ἐχόντων προσπάθειαν εἰς τινα ζῶα.	66
Περὶ Διαβολῶν.	67
*Οτι οἱ διάβολοι τρεῖς ἀδικεῖσιν.	68

Κ Ε Φ. Ε'.

Περὶ φυλακῆς τῆς Ὁσφρήσεως.

Πόσα κακὰ προξενῶσιν αἱ εὐωδίαί.	69
Ποίας παιδείας λαμβάναν οἱ μεταχειριζόμενοι τὰς εὐωδίας.	70
*Οτι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερωμένοι καὶ Κληρικοὶ, δὲν πρέπει νὰ βάλαν καπνὸν εἰς τὴν μύτην, καὶ εἰς τὸ σῶμα.	72

Κ Ε Φ. ς'.

Περὶ φυλακῆς τῆς Γεύσεως ἢ τῆ σῶματος.

Τι γεννῶσι τὰ πολυποίκιλα βρώματα.	77
*Οτι ἡ τρυφή καὶ τῆς εὐσεβείας ἀφισᾷ.	78
*Οτι ἡ τρυφή βλάπτει μάλιστα τὰς νέας.	80
*Οτι τρεῖς τάξεις ἔχει τὸ φαγητόν.	81
*Οτι ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ Ἱερεὺς, καὶ πᾶς Χριστιανὸς δὲν πρέπει νὰ καταλύσῃ τὰς τετράδας καὶ παρασκευάς.	82
*Οτι ὁ Θεὸς τὰς τρυφῶντας παιδεύει.	85
Τι πρέπει νὰ λέγῃ τις διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πολυφαγίαν.	86

Περὶ Κατακρίσεως.

87

*Ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ καταρῶνται, ἀλλὰ νὰ εὐχῶνται. 88

Περὶ Γέλωτος.

91

*Ὅτι ὁ Κύριος ἐκ ἐγέλασεν, ἀλλ' ἐκλαυσε τετράκις. 93

Κ Ε Φ. Ζ'.

Περὶ φυλακῆς τῆς Ἀφῆς.

Τι εἶναι ἡ ἀφή, καὶ ἡ αὐτῆς Ἑνέργεια. 96

*Ὅτι ἐδὲ εἰς τὸ σῶμά τε πρέπει νὰ ἐγγίξῃ τινὰς χωρὶς ἀνάγκης. 96

*Ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς δὲν πρέπει νὰ ἐκτείνῃ τὰς χεῖρας εἰς δωροληψίας, πλεονεξίας, κτυπήματα, καὶ χειροτονίας τῶν ἀναξίων. 98

Περὶ πολυτελείας ἱματίων.

101

*Ἡ περιβολὴ τῶν ἱματίων τίνας ἔστιν ὑπόμνησις. 102

Τι εἶναι τὸ χρήσιμον τῶν ἱματίων. 103

*Ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἀρχιερεῖς δὲν ἔφοραν πολυτελῆ. 103

*Ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς, καὶ πάντες οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζονται ἱππας. 104

*Ὅτι μάταια καὶ πρόσκαιρα τὰ παρόντα. 105

*Ὅτι ἡ πολυτέλεια τῶν ἱματίων πολλῶν κακῶν ἐστὶν αἰτία. 109

*Ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ Ἱερεῖς, καὶ πάντες οἱ κληρικοὶ σιμνὰ πρέπει νὰ φορῶν. 110

*Ὅτι τὰ πολυτελῆ ἱμάτια σκάνδαλα προξενῶν καὶ εἰς ἄνδρας καὶ εἰς γυναῖκας. 112

*Ὅτι πρέπει νὰ ἀποβάλλωνται τὰ μαλακὰ εἰσώματα καὶ τί κακὰ προξενῶν. 115

Τι διαφορὰν ἔχει ἡ κλίνη ἀπὸ τὴν εἰσωμνήν. 118

*Ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ Ἱερεὺς, καὶ πᾶς κληρικὸς δὲν πρέπει νὰ παίξῃ παιγνίδια, καὶ πῶς παιδεύεται ἂν τὰ παίξῃ. 118

*Ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς δὲν πρέπει νὰ λῶνται. 120

Κ Ε Φ. Η'.

Περὶ φυλακῆς κοινῶς ὅλων τῶν Αἰδήσεων. 121

Τι εἶναι τὰ αἰδητήρια. 121

Μὲ τί ὁμοιάζον τὰ αἰδητήρια. 122

Διὰ ποῖα αἰτία, πρέπει νὰ ἀγωνίζεται τις εἰς τὸ νὰ ἀποκλείῃ τὰ αἰδητήριά τε. 123

*Ὅτι οἱ ἐν τῷ Κόσμῳ ὄντες, περισσότερον πρέπει νὰ φυλάττειν τὰς αἰδήσεις των ἀπὸ τὰς Ἀσκητάς. 124

Πῶς ἐρμηνεύεται τὸ Ἀριστοτελικὸν ἀξίωμα, τὸ λέγον: „Οὐδὲν ἐν τῷ νῶ ὁ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰδήσει. 126

Διὰ τί ὁ νῆς ἐκτίθη ἀπλῆς καὶ ἀνείδεος. 127

Μὲ τί τρόπον ἀποκλείει τινὰς τὰς αἰδήσεις τε, ἀπὸ τὰς ἡδονάς των. 128

Μὲ τί ὁμοιάζον τὰ πάθη. 130

*Ὅτι ὁ διάβολος μὴ ἀπολαμβάνων τὰς ἡδονὰς τῶν αἰδήσεων ἀποθνήσκει. 131

Διὰ τί ὁ διάβολος λέγεται μυρμηκολέων. 131

Πῶς ἐννοεῖται εἰς τὰ αἰδητήρια ὁ εἰς τὰ Σόδομα γινόμενος πόλεμος. 134

*Ὅτι τὸ νὰ νικᾷ τις τὸν ἑαυτόν τε, εἶναι νίκη μεγάλη. 135

*Ὅτι οἱ μὴ νικῶντες εἰς τὸν ἀόρατον πόλεμον, εἶναι ἄτιμοι. 136

Κ Ε Φ. Θ'.

Περὶ φυλακῆς τῆς Φαντασίας.

Τι εἶναι ἡ φαντασία. 137

*Ὅτι τὸ πάθος καὶ ἀποτέλεσμα ὅπῃ γεννᾷ αἱ αἰδήσεις γεννᾷ καὶ ἡ φαντασία. 138

Πόσας διαφορὰς ἔχει ἡ φαντασία ἀπὸ τὰς αἰδήσεις. 140

*Ὅτι ὁ διάβολος ἔχει μεγάλην συγγένειαν μὲ τὴν φαντασίαν. 143

*Ὅτι ὁ διάβολος μεταχειρίζεται ὄργανον τῆς πλάνης, τὴν φαντασίαν. 144

- *Οτι ὁ Κύριος φαντασίαν ἐκ εἶχεν. 144
 Εἰς ποῖα πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τινὰς τὴν φαντασίαν. . 146
 *Οτι διὰ τὰς ἐν τῇ φαντασίᾳ τυπημένας εἰκόνας ἔχει τινὰς,
 ἢ νὰ ἐπαινεθῇ, ἢ νὰ κατακριθῇ. 147

Κ Ε Φ. Γ'.

- Περὶ φυλακῆς Νοὸς, καὶ Καρδίας, καὶ ὅτι περισσότερον πρέπει νὰ φυλάττῃ τινὰς τὴν καρδίαν τὰ ἀπὸ τὰς λογισμῶν, πᾶρεξ τὰς αἰθήσεις τε, ἀπὸ τὰ βλαβερά ἀντικείμενα τῶν. 148
 *Οτι ἡ καρδία εἶναι κέντρον φυσικόν. 150
 *Οτι ἡ ἐσὶα τῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ εὐρίσκεται. 151
 *Οτι ἡ καρδία εἶναι κέντρον ὑπερφυσικόν. 154
 *Οτι ἡ καρδία εἶναι κέντρον παραφυσικόν. 155
 Τίνι πρόπῳ ἐπιστρέφει ὁ νῆς εἰς τὴν καρδίαν. 157
 *Οτι ἡ τῆ νοὸς πρὸς τὴν καρδίαν ἐπιστροφή, ἀπλανὴς ἐστὶ. . 158
 *Οτι ἐν τῇ καρδίᾳ ὁ νῆς εὐρισκόμενος, πρέπει νὰ προσεύχεται. 160
 Διὰ τί πρέπει νὰ κρατῇ τινὰς τὴν ἀναπνοὴν ἐν τῇ προσευχῇ. 161
 Πόσοι, καὶ ποῖοι καρποὶ γενῶνται ἐκ τῆς νοερᾶς προσευχῆς. 165
 Διὰ τί ὁ Σολομὼν παραγγέλλει νὰ φυλάττωμεν τὴν καρδίαν. 170
 *Οτι διὰ τῆς νοερᾶς προσευχῆς εὐρίσκεται ἡ ἐν τῇ καρδίᾳ κεκρυμμένη χάρις. 172
 *Οτι ὁ νῆς ἔχει φυσικὸν ἰδίωμα νὰ ἀναπαύεται εἰς τὴν καρδίαν. 175
 *Οτι διὰ τῆς συνεχῆς μνήμης τῆ ὀνόματος τῆ Ἰησοῦ γεννᾶται ἡ πρὸς τὸν Ἰησοῦ ἀγάπη. 176
 *Οτι δὲν εἶναι ἄπρεπον, ἀλλὰ καὶ πρέπον, τὸ νὰ διδάσκῃ τινὰς τὰς ἐν τῷ Κόσμῳ, περὶ τῆς νοερᾶς προσευχῆς. 179

- Ποῖαι εἶναι αἱ πνευματικαὶ, καὶ οἰκεῖται τῇ νοὸς ἡδοναί. . 181
 *Οτι ἔξ εἶναι οἱ τόποι τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν. 181
 Α'. τόπος τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν εἶναι ἡ ἐργασία ὧν τῶν θεῶν ἐντολῶν. 182
 Τὶ εἶναι τὸ θέλημα τῆ Θεοῦ τὸ ἀγαθόν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον. 183
 Πόσα εἶναι τὰ θελήματα τῆ Θεοῦ, καὶ ποῖα, καὶ πῶς πρέπει νὰ εὐχαρισῇ τινὰς εἰς αὐτά. 184
 *Οτι ὁ φυλάττων ὅλας τὰς ἐντολὰς ἀκατάγνωστον συνείδησιν ἀποκτᾷ. 186
 *Οτι ὁ φυλάττων τὰς ἐντολὰς, τῷ Θεῷ ὁμοῖται καὶ ἐνθάτι. 187
 *Οτι ὁ μὴ φυλάττων ὅλας τὰς ἐντολὰς κατεγνωσμένην συνείδησιν ἀποκτᾷ. 187
 *Οτι ἡ κατεγνωσμένη συνείδησις, εἶναι ἡ ὁδὸν τῶν ὁδυνῶν. 188
 Β'. τόπος τῶν ἡδονῶν τῶν πνευματικῶν εἶναι ἡ κτήσις ὧν τῶν ἀρετῶν. 189
 *Οτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἀναρχος κατὰ χρόνον. 191
 *Οτι ἡ ἀρετὴ κάμνει τὰς ἀνθρώπους σοφῆς καὶ ἐπαινετῆς. . 192
 Τὶ καλὰ προξενεῖ ἡ πραότης. 193
 Τὶ καλὰ προξενεῖ ἡ ἀκακία. 196
 Τὶ καλὰ προξενῶν αἱ εὐεργεσίαι. 197
 *Οτι ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ κάθε Προεσὼς πρέπει νὰ ταπεινώνεται. 198
 *Οτι ὁ Ἀρχιερεὺς καὶ πᾶς Ἀρχων δὲν πρέπει νὰ κάμνῃ ἐκδίκησιν, ἀλλὰ μάλιστὰ νὰ ἀγαθοποιῇ τὰς ἐχθρούς τε. . 200
 Ποῖα εἶναι τὰ ἐγκώμια τῆς ἀρετῆς. 201
 *Οτι κατὰ τάξιν, καὶ μία μία πρέπει νὰ ἀποκτῶνται αἱ ἀρεταί. 202
 Τὶς ὁ νοητὸς οἶκος τῆς ψυχῆς, ὁ ἐκ τῶν ἀρετῶν κατασκευαζόμενος. 204
 Πόσα καὶ ποῖα εἶναι τὰ εἶδη τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς καὶ τῆς θεωρητικῆς. 207
 Γ'. τόπος τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν εἶναι ἡ θεία Γραφή. . 207

*Οτι ὁ νοητὸς οἶκος τῆς ψυχῆς, πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ πορτάρην.	208
*Οτι εἰς τὴν Γραφὴν εὐρίσκεται μία ἄκρα ἀλήθεια, καὶ μία ἄκρα γλυκύτης.	208
*Οτι ἡ νέα Γραφή ὑπερβαίνει τὴν παλαιάν.	210
*Οτι ὁ Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃ τὰς Γραφὰς διὰ δύο αἰτία.	212
*Οτι ἡ νέα Γραφή ὑπερβαίνει τὴν παλαιάν, καὶ τὴν νέαν πάλιν ἡ διαθήκη τῆ Κυρία.	214
*Οτι διὰ τῶν ἔργων πρέπει νὰ ἀναγινώσκῃται τὰς Γραφὰς.	215
*Οτι ἡ ἀνάγνωσις τῶν θείων Πατέρων προεκεῖ ἡδονήν.	216
*Οτι οἱ Ἀρχιερεῖς πρέπει νὰ ἀναγινώσκον τὰς Γραφὰς διὰ νὰ διδάσκον τὸ ποιμνιόντας.	217
*Οτι οἱ Ἀρχιερεῖς πρέπει μάλιστα νὰ ἀναγινώσκον τὰς θείας Κανόνας.	218
*Οτι πάντες οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἀναγινώσκον τὰς Γραφὰς.	218
*Οτι ἐξαιρέτως οἱ Ἀρχιερεῖς πρέπει νὰ ἀναγινώσκον τὰς Γραφὰς.	220
Τι θέλει νὰ εἰπῇ Ἱεράρχης.	220
Διὰ τί οἱ Ἀρχιερεῖς ὅταν χειροτονῶνται ἔχον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ Εὐαγγέλιον.	221
*Οτι ἡ φιλομάθεια τῶν Γραφῶν προεκεῖ πολυμάθειαν.	222
*Οτι καὶ οἱ Ἀγγελοι ἐπιθυμοῦν νὰ μαθητεύσωσι.	224
Δ'. τόπος πνευματικῶν ἡδονῶν εἶναι οἱ λόγοι τῶν Κτισμάτων.	225
*Οτι ἐκ τῶν ὄντων, διὰ θελήσεως, καὶ νοήσεως μόνης, ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὰ ὄντα.	226
Τι θέλει νὰ εἰπῇ δημιουργία, συστασις, καὶ συνδρομή.	229
*Οτι τὰ ἐν τῇ Κτίσει θαύματα ὕλη γίνονται τῶν τῶ Θεοῦ ὀνομάτων.	230
*Οτι Καταφατικὴ Θεολογία ὀνομάζεται ἡ θεωρία τῶν τῆς τίσεως λόγων.	231
Κόσμος ἀξιεπαινετώτερος ἐστὶ διὰ τὴν εὐαρμοσίαν τῶν	233
θεῶν μεγαλοπρέπεια, καὶ τὰ ὀπίδια.	234

Τι εἶναι ὁ ἀόρατος Κόσμος.	235
Πῶς ὁ νῆς δοξάζει τὸν Θεὸν μὲ ὅλα τὰ Κτίσματα.	237
Πῶς ὁ νῆς χαίρει ὅταν θεωρῇ τὴν ἑαυτῆ ἀξίαν.	238
Πῶς ἡ θεωρία τῶν Κτισμάτων ἐν ταῖς Γραφαῖς ποιμαίνεται.	240
*Οτι ὁ Θεὸς δημιουργῶν τὰ ὄντα, ἔξω ἑαυτῆ ἐγένετο.	241
Ε'. τόπος πνευματικῶν ἡδονῶν εἶναι, οἱ λόγοι τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας.	243
*Οτι ἡ ἐνσαρκος Οἰκονομία ὑπερβαίνει τὴν δημιουργίαν πάντων τῶν Κτισμάτων, καὶ διὰ τί.	244
*Οτι τέσσαρα Προσόντα τῆ Θεῆ ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἐνσαρκώσεως θεωρεῖται.	246
*Οτι διὰ τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἔγιναν τὰ ὄντα, αὐτὸ δὲ δὲν ἔγινε διὰ κἀνένα τέλος.	247
*Οτι καὶ οἱ Ἀγγελοι ἀπὸ τὴν ἐνανθρώπησιν ἔμαθον τὴν πολυποίκιλον σοφίαν τῆ Θεῆ.	249
*Οτι ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας μαθητεύει ὁ νῆς ὅτι αἱ σερήσεις τῆ Χριστῆ ἔγιναν ἔξεις ἡμῶν, καὶ μίαν ζωότροπον ἱατρικήν.	250
*Οτι ὁ Τίος τῆ Θεῆ σαριωθείς, καὶ ἀποθανὼν, ἔξω ἑαυτῆ ἐγένετο.	251
Διὰ τί ἐν τῇ ἀναστάσει τῆ Κυρία Θεολογικὸν ἀναγινώσκεται Εὐαγγέλιον.	252
*Οτι ἀκατάληπτον ἐστὶ τὸ τῆς ἐνσαρκώσεως μυστήριον.	254
*Οτι πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ μελετᾷ τὰ τῆ Κυρία μυστήρια.	256
*Οτι μεγάλην προεκεῖ ἡδονήν, τὸ νὰ φαντάζεται τινὰς τὸν σωματικὸν χαρακτῆρα τῆ Κυρία.	257
ς'. τόπος τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν εἶναι, ἡ θεωρία τῶν τῆ Θεῆ προσόντων.	260
*Οτι ἡ μακαριότης, ἡ τραυτοτέρα θεωρία καὶ ἀπόλαυσις ἐστὶ τῶν θείων τελειοτήτων.	262
*Οτι ὁ Θεὸς κατ' ἐσῖαν ὑπερέχει τῶν αὐτῆ τελειοτήτων.	264
*Οτι ὁ νῆς γίνεται, οἷον ἐστὶ τὸ νοητὸν, καὶ ἡ καρδία οἷον τὸ ἀγαπητὸν.	265

Σημδ.

*Οτι ἡ δοξολογία τῷ Θεῷ ἀπὸ τὴν ἀπαρίθμησην τῶν τῷ Θεῷ τελειότητων συνάγεται.	266
*Οτι ὁ Θεὸς καὶ ληπτός ἐστὶ καὶ ἄληπτος.	266
*Οτι ὁ νῆς καὶ ὁ Θεός, ἓνα τῷ ἄλλῳ ἐστὶ παράδειγμα.	267
*Οτι ὁ νῆς πρέπει νὰ μιμῆται τὰς θείας τελειότητας.	268
*Οτι ἡ θεωρία τῷ θεῷ φωτὸς, καὶ κάλλος εἶναι ἡ γλυκυτέρα τῶν ἄλλων τῷ Θεῷ προσόντων.	272
*Οτι ἐκεῖνο ὅπως εἶναι ὁ ἥλιος εἰς τὰ αἰδητὰ, εἶναι ὁ Θεός εἰς τὰ νοητά.	273
Μαρτυρίαι περὶ θεῷ φωτὸς, καὶ κάλλος.	274

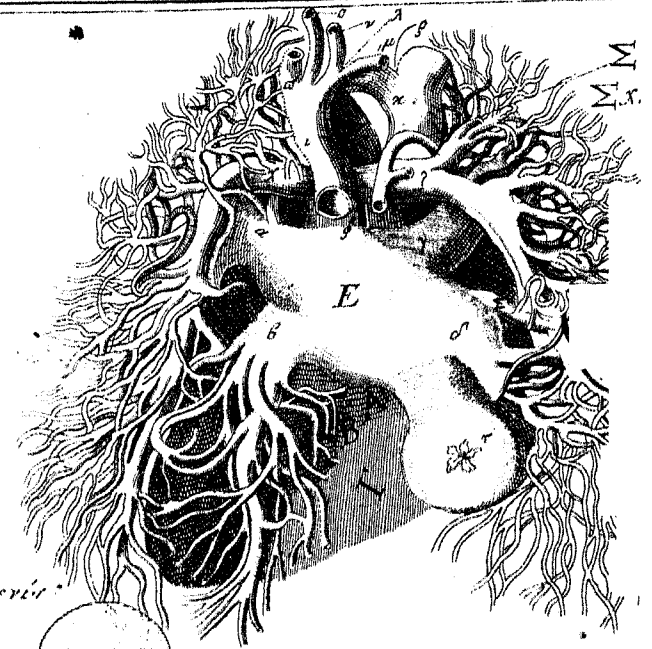
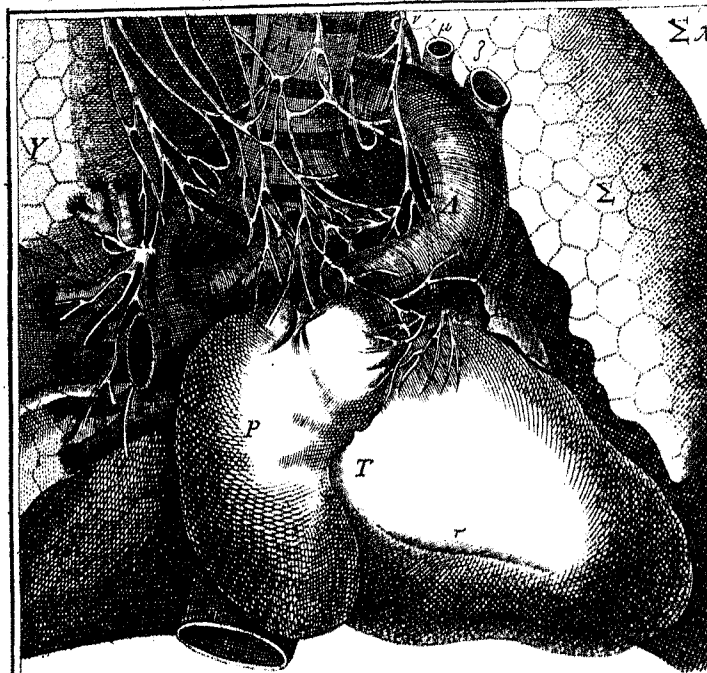
Κ Ε Φ. ΙΒ.

*Οτι διὰ τῆς ἀπολαύσεως τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν τῷ νοῶς, μισῶνται αἱ αἰδηταὶ ἡδοναί.	278
*Οτι διὰ τῆς ἀπολαύσεως τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν, ἀπρακτῆ- σι τὰ αἰδητήρια σὺν τῷ ἐπιθυμητικῷ, καὶ κοιμίζονται.	280
*Οτι αἱ αἰδήσεις ὁμῶς καὶ τὸ σῶμα συναπολαύσει τῶν πνευμα- τικῶν ἡδονῶν, καὶ νῦν, καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ.	282
Ἐπίλογος.	284
Ποῖον χῆμα ἔχει ἡ καρδία τῷ ἀνθρώπῳ.	289
Περὶ τῷ πόσα θαύματα περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ ἐν θαῦμα τῆς ὑπὸ τῆς σαυρώσεως τῇ Κυρίᾳ γενομένης ὑπερφυσικῆς ἑκ- λείψεως, ἣ μᾶλλον εἰπεῖν ἐπισκοπήσεως τῷ ἥλιῳ.	295
Ἐναγγέλιον τῷ ἐσπερινῷ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Κυριακῆς τῷ Πάσχᾳ Ἑρωϊκόν.	300
*Απολογία ὑπὲρ τῷ ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ Ἀοράτῳ Πολέμῳ κειμέ- νῳ σημειώματος περὶ τῆς Κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου.	302

Τ Ε Λ Ο Σ.

Π α ρ ο ρ ᾶ μ α τ α.

Σελ.	Στίχ.	Ἀνάγνω.
28	27 ἀνέκεκα	ἀνακεκαλυ
56	7 θυγατέρας	θυγατέρας
—	18 τοσ	τὰς
64	17 βλελυρόν	βδελυρόν
71 (1)	14 γινάεται	γίνεται
86	17 εἰρηκην	εἴρηκε
97 (1)	1 ἐκεῖνα	ἐκεῖνε
100 ()	8 μάλισα	μάλισα
102	22 ἀνθρώπων	ἀνθρώπων
110	7 ἐρμήνευε	ἐρμηνεύει
124	21 φαλαξιν	φύλαξιν
126	25 αὐτὰς	αὐτὸς
129	11 ἄτος	ἔτως
136	8 ἡ νίκαι	αἱ νίκαις
—	20 αἰσθενέ	ἀσθενέ
140	15 τσόπον	τρόπον
141	20 τροππς	τρόπος
156	23 ἀκάθαρμον	ἀκάθαρτον
201	10 ἐχρόν	ἐχθρόν
211 (1)	9 ὅπερ ἐπὶ ἄν	ὅπερ περ ἄν
229 (1)	9 ποιθέντας	ποιηθέντας
238	5 κεκοσμημέων	κεκοσμημένων
249	16 λέγον	λέγων
257	17 σχαρακτῆρα	χαρακτῆρα
277	2 περευόμε	πορευόμε
296	5 γεγινείας	γεγινίνας
952	6 ὅταν	ὅταν

Ανατομή
Σ.Ι.

Διὰ τοῦ παρόντος Διαγράμματος
τοῦ περιγράφει τοὺς ἀποθηκισμένους
καὶ λεγόμενους

